DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

LEFTER

FUTBOLUN ORDİNARYÜSÜ

HALUK HERGÜN

NTV

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

LEFTER

FUTBOLUN ORDİNARYÜSÜ

HALUK HERGÜN

Delikanlılığımızın en görkemli günlerinde Fenerbahçe idmanlarına Cihat Arman, Selahattin Torkal, Halil Özyazıcı, Erol Keskin ve Mehmet Ali Has ile aynı vapurda gitmenin heyecanı şu gün bile yüreğimin en zengin vuruşudur.

Kadıköy vapur iskelesinden indikten sonra o tüm zamanların en büyük futbolcusu Lefter'in adadan gelişini beklemek ve onunla birlikte Kadıköy toprağında birkaç adım atma hangi futbol hazzı ile değişilebilirdi...

İslam Çupi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

LEFTER

FUTBOLUN ORDİNARYÜSÜ

Haluk Hergün

NTV

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

LEFTER
FUTBOLUN ORDİNARYÜSÜ

NTV Yayınları Direktörü
Elif N. Kutlu

Yayına Hazırlayan
Adnan Bostancıoğlu

Tarih Danışmanı
Alp Bacıoğlu

Fotoğraf Arşivi
Özlem Katmer

Katkıda Bulunan
Onur Kaya

Kapak ve Grafik Tasarım
Ayhan Şensoy

Proje Koordinasyon
Yakup Akyıldırım

Satış Yönetmeni
Tüzün Bülbül

ISBN: 978-605-5443-48-1

1. Baskı: Mayıs 2012
2. Baskı: Temmuz 2012
Sertifika No: 12444

NTV yayınları

info@ntvyayinlari.com
www.ntvyayinlari.com

Doğuş Grubu İletişim Yayıncılık ve Ticaret A. Ş.
Maslak Mahallesi G45 Ahi Evran Polaris Cad.
Doğuş Power Center No.4 Maslak Şişli-İSTANBUL
Tel: (212) 304 08 88 Faks: (212) 335 03 48

BASKI
Acar Basım ve Cilt San. Tic. A. Ş.
Beysan Sanayi Sitesi Birlik Caddesi No: 26
Haramidere-Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (212) 422 18 34 - Faks: (212) 422 17 86

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İÇİNDEKİLER

SONSÖZ 7

TEŞEKKÜR 12

1. "DÜNYANIN EN YARAMAZ ÇOCUĞU" 15

2. PROFESYONELLİĞE İLK ADIM 25

3. DİYARBAKIR'DA ASKERLİK GÜNLERİ 33

4. FENERBAHÇE'YE DOĞRU 41

5. FENERBAHÇE'DE İLK SEZON (1947-48 Sezonu) 49

6. ŞAMPİYONLUKTAN UZAK YILLAR BAŞLIYOR (1948-49 Sezonu) 65

7. YENİ STADIN İLK GOLÜ LEFTER'DEN (1949-50 Sezonu) 71

8. SON MİLLİ KÜME ŞAMPİYONU FENERBAHÇE (1950 Sezonu) 81

9. LEFTER'İN HAYATINDA YENİ BİR DÖNEM (1950-51 Sezonu) 85

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

10. LEFTER İTALYA'DA 89
11. LEFTER FRANSA'DA 99
12. LEFTER'İN DÖNÜŞÜ (1953-54 Sezonu) 105
13. LEFTER MİLLİ TAKIM KAPTANI (1954-55 Sezonu) 121
14. MACARİSTAN ZAFERİ (1955-56 Sezonu) 127
15. YENİDEN ŞAMPİYON... (1956-57 Sezonu) 141
16. İSTANBUL LİGİ BİTERKEN... (1957-58 Sezonu) 147
17. TÜRKİYE BİRİNCİ FUTBOL LİGİ'NE MERHABA! (1959 Sezonu) 155
18. ŞAMPİYON KULÜPLER KUPASINDA İLKLER (1959-60 Sezonu) 163
19. DARBENİN GÖLGESİNDE FUTBOL (1960-61 Sezonu) 169
20. BAŞARISIZ İKİ SEZON (1961-62 ve 1962-63 Sezonları) 177
21. LEFTER'İN SON SEZONU (1963-64 Sezonu) 185
22. LEFTER'İN 50. MİLLİ MAÇI 195
23. FUTBOLUMUZDA BİR İLK: LEFTER'E JÜBİLE İLE VEDA 205
24. LEFTER'DEN FUTBOLUMUZ VE FUTBOLCULARIMIZ 209
25. KUPALAR VE GOLLER 219
26. AY-YILDIZLI LEFTER 227
27. EZELİ REKABETTE LEFTER 247
28. LEFTER HAKKINDA NE DEDİLER? 259

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

29. LEFTER VE İSLAM ÇUPİ 277
30. LEFTER İÇİN YAZILANLAR 289
31. LEFTER YUNANİSTAN VE AFRİKA'DA 309
32. LEFTER ARTIK "KULÜBEDE" 317
33. LEFTER KALEMİ ELE ALIYOR 333
34. "FENERBAHÇE İÇİN MUM YAKIYORUM, DUA EDİYORUM" 337
35. HATIRASI HEP YAŞATILDI 347
36. İKİ ZİYARET: TUNCAY VE ALEX ADADA 361
37. "ÇUBUKLU BİZE EMANET" 369

AİLE ALBÜMÜ 387
KAYNAKÇA 392

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

HALUK HERGÜN, 1969 yılında İstanbul, Kadıköy'de doğdu. Özel Doğuş Koleji'nden mezun oldu. Fenerbahçe kongre üyesi olan Hergün, 6 yaşından beri takımının tribünlerinde... Haluk Hergün halen gümrük müşavirliği yapmakta.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SONSÖZ

Babam 1975 yılında, 6 yaşındayken elimden tutup beni hayatımda ilk kez Fenerbahçe maçına götürdüğünden beri unutamadığım iki şey vardı. İlki İnönü Stadı'nda oluşturulan, büyülendiğim sarı-lacivert bir fiesta, diğeri ise Lefter. Ben o maçtayken Lefter futbolu bırakalı 11 yıl olmuştu, ama babam ve arkadaşları maçtan önce anılara dalıp, devamlı Lefter'den ve onun yaptıklarından bahsettiler. O zamanki çocuk aklımla "Kimdi, ya da neydi Lefter" diyordum. Çünkü Ahmet, Mehmet gibi gelmiyordu bu isim kulağıma. Ama öyle coşkulu ve heyecanla konuşuyorlardı ki Lefter hakkında, pek anlamasam da dikkatle dinliyordum onları. Lefter, o günkü aklımın bir köşesinde Fenerbahçe ile birlikte yerini almıştı artık. Fenerbahçe'yi ve futbolu sevmek için Lefter'in en büyük sebeplerden biri olduğunu o günden sonra zamanla daha iyi anladım. Bu yüzden babama her zaman minnettarımdır; bana Fenerbahçe'yi tanıma ve sevme olanağını tanıdığı için. Ve ne mutlu bana ki o günden tam 37 yıl sonra, Lefter Küçükandonyadis'in biyografik çalışmasını yapma onuruna eriştim.

3 Mayıs 2009'da, stadın tam karşısında yer alan Kadıköy Yoğurtçu Parkı önündeki alana dikilen Lefter heykelinin açılış töreninde, Fenerbahçe'nin efsanevi başkanlarından Faruk Ilgaz, konuşmasının bir bölümünde şunları söylüyordu: "Fenerbahçe'mize çok büyük katkıları bulunan sporcular varken neden

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Lefter seçildi? Bütün bu futbolcular futbol profesörü idiler, içlerinde bir tek Ordinaryüs vardı, o da Lefter'di."

Fenerbahçe ve Türk futbol tarihinde yer almış birçok efsane futbolcu varken neden öncelikle "Lefter Küçükandonyadis'in kitabı" sorusunun bendeki cevabı, Faruk Ilgaz'ın bu sözlerinin içinde yer alıyor: Bir tek Ordinaryüs var! Bu unvan, dünden bugüne yaşanan tüm zamanlarda, Lefter'den başka hiçbir futbolcuya verilmemiştir.

Bu biyografi çalışmasında, futbolu şiirimsi bir güzellikte oynayan Lefter Küçükandonyadis'in alınteriyle, zaferlerle bezenmiş mücadelesine ve dopdolu geçen yaşam öyküsüne, 40'lı, 50'li ve 60'lı yıllardaki "Türk Futbol Tarihi" ile beraber tanık olacaksınız. Hangi kulübün taraftarı ve mensubu olurlarsa olsunlar, her futbolseverin hayranlık duyduğu fenomen olmuş bir futbolcunun; doğumu, çocukluğu, futbola merak sarışı, yetişmesi, muhteşem futbolculuk hayatı ve futbolu bıraktıktan sonraki yaşamı, günümüze gelene dek kronolojik bir sıraya göre anlatıldı.

İlk lisansı 1941 yılında Taksim Gençlik Kulübü'nden çıkan Lefter'in futbol yaşantısı, çalıştırıcılık yaptığı takımlarda bazen yer aldığı maçlarla beraber, 1968 yılı da dahil olmak üzere, 44 yaşına kadar toplam 27 yıl sürmüştür.

2010 yılının Aralık ayında, eşiyle birlikte gittiği Yunanistan seyahatinde sağlığı bozulup hastaneye kaldırılınca, sadece onu izleme şansına erişmiş ve kendi kuşağından olanlar değil, yaşamında bir kez bile onu seyretmemiş tüm jenerasyonlardan futbolseverler sağlığıyla ilgili endişeli bir bekleyişin içine girdi. Görsel ve yazılı medya, Lefter'in futbol yaşamını Fenerbahçe'de noktalamasının üzerinden 46 yıl geçmesine rağmen sağlık durumu hakkında kamuoyunu günlerce bilgilendirdi. Bu durum, Lefter'in günümüzde de -tabiri caizse, mitolojik bir kahraman mertebesinde olduğunun en büyük kanıtıydı.

Lefter Küçükandonyadis'in yaptıkları sadece Fenerbahçe Spor Kulübü tarihine değil, Türk futbol tarihine de altın harflerle yazılmıştır.

Bu biyogrofiyi yazmak için kolları sıvadığımda, kitabın tarih danışmanlığını yapan Fenerbahçe Spor Kulübü Müzesi Müdürü Alp Bacıoğlu ile birlikte "ustaların ustası"nın çocukluğundan itibaren günümüze kadar yaşadıklarını

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

araştırırken, hayatının her döneminin ne denli dolu olduğuna tanık olduk. O yetenek yüklü ayaklarının ve yüreğinin bıraktığı, bulabildiğim her izi belgeleriyle bu kitaba yansıtmaya çalıştım. Tabii ki bunu ne ölçüde başarabildiğimin kararını siz değerli okurlar verecek.

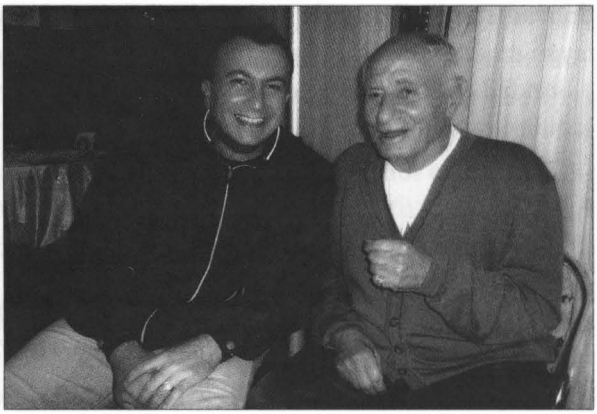

Kitabın yazarının en mutlu anlarından biri: Büyük usta ile...

Sanırım bu kitabı okuyacaklar arasında onu hiç izlememiş olanlar çoğunlukta olacaktır. Ancak eminim ki, onu hiç izleme şansını yakalayamayan çoğunluktakiler bile, Türk futbolunu yüceltmiş ve geniş kitlelere sevdirmiş olan Lefter Küçükandonyadis'le, hangi takımın sevdalısı olurlarsa olsunlar bir Türk olarak gurur duyacaklardır.

Bu çalışmayı yapmak için bende ilk kıvılcımı çakan duayen spor yazarı Necmi Tanyolaç olmuştur. 2004 yılında Fenerbahçe TV'nin Lefter'le yapılan söyleşi programının tanıklıklar bölümünde Necmi Tanyolaç, elinde Lefter'e ait doküman olanları en ufak bir fotoğraf karesi bile olsa, Lefter belgeseli yapılması adına milli bir göreve çağırdığını söylemişti. Necmi Tanyolaç'ın bu çağrısına kulak verip bu çalışmayı mümkün olduğunca gerçekleştirebildiğim için çok mutluyum.

Bu çalışmanın hayata geçirilmesindeki en büyük pay, dedesi Lefter Küçükandonyadis'i seneler sonra bu çalışmanın yapılabilmesi için ikna etmeyi başaran ve sonrasında elinden gelen tüm desteği veren torunu Özlem Katmer'e aittir. Kendisine çok şey borçluyuz.

Öte yandan bu kitabın oluşturulmasında başvurulan en önemli kaynak eserler ise Fenerbahçe Spor Kulübü'nün 80 yıllık tarihini iki kitabında toplayarak satır satır kaydeden merhum Rüştü Dağlaroğlu'nun Fenerbahçe Spor Kulübü Tarihi çalışmalarıdır. Kendisini, hem bu çok değerli eserleri hem de Lefter Küçükan-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

donyadis'in 1947 yılında Fenerbahçe'ye transferini kulüp yöneticisi sıfatıyla sağlayan en önemli kişi olduğu için saygı ve minnetle anıyoruz.

Şimdi Lefter Küçükandonyadis'in müthiş serüvenini daha detaylı öğrenmek için tek yapmanız gereken sayfaları çevirmek. Keyifli okumalar...

* * *

Sizlere keyifli okumalar dileyip bu kitap için son kontrollerimi yaptıktan sonra çalışmamı NTV Yayınları'na teslim etmek üzereyken ilginç bir gelişme yaşadım.

Bu gelişme, belgesel yapımcısı Nebil Özgentürk'le tanışma fırsatı yakalamamla başladı. Kitap hakkında kendisini bilgilendirdikten sonra Nebil Bey'in 1997 yılında yaptığı Lefter'li "Bir Yudum İnsan" belgeselini bu kitaba bir ek olarak seve seve ve hiçbir talebi olmaksızın vermek istemesi, gerçekten güzel bir sürpriz oldu benim için.

Bu çok sevindirici gelişme üzerine kollar yeniden sıvandı. Fenerbahçe TV'de ve benim arşivimde olan Lefter görüntülerini Nebil Bey'in 1997 yılında yaptığı belgeselin üzerine ustalığını da katıp eklemesiyle bu "yazılı" çalışma "görsel" bir çalışmayla birleşti ve daha da anlam kazanmış oldu.

Yaklaşık iki ay süren hummalı bir ön hazırlık çalışması yapıldı. 13 Ocak 2012 Cuma günü, derlediğimiz görüntülerin ilk montajı için bilgisayar başına geçildi. Nebil Bey yönetiminde, teknik ekibiyle beraber çalışmaya başladık. Herkes büyük bir şevkle çalışıyordu. Ta ki o gün saat 20:01'de aldığımız habere kadar...

Haber, Lefter'in o iyilik dolu kalbinin, bir daha atmamak üzere durmuş olması idi.

Onu kaybetmenin acısı, benim için Lefter'in bu kitabı göremeyecek olmasıyla birleşip ikiye katlandı.

Ancak biliyoruz ki, bu acı kaybın haberi, sadece ülkemizde değil, 60 yıl önce oynadığı İtalya ve Fransa ile 47 yıl önce oynadığı Yunanistan'da, bu ülkelerin basın organlarında, futbolu bunca zaman önce bırakmış bir futbolcu için alışık olunmayan bir şekilde yer aldı.

15 Ocak 2012 Pazar...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Adeta baharı andıran günlük güneşlik bir kış günü...

Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadı'nın yemyeşil çimleri üzerinde Lefter'e yapılan veda, daha doğrusu "vefa" töreni, Lefter'in bu dünyadan göçerken bile Türk futbol tarihinde yaşattığı bir ilk oluyordu. Bu bir törenden çok öteydi. Türk futbolunda yer alan bütün renkler, kimsenin kimseye tahammül edemediği bir dönemde dostça bir araya gelmiş ve bir gökkuşağı oluşturmuştu sanki. İnanılır gibi değildi ve destansı bir güzellikte idi. Bunu başka hangi güç başarabilirdi acaba 2012 yılında?

Büyük usta, ölümünün kalplerimizdeki tarif edilemez acısını bile, adı aslında cenaze olan bu törende birleştirdiği tüm renklerle, adı "gökkuşağı" olan bir resitale çevirmişti adeta. Fenerbahçe formasıyla 17 yıl boyunca unutulmaz maçlar oynadığı aynı yerde, şiirimsi bir güzellikte oynadığı futbolu gibi, bu son resitalini de sevenlerine şiirimsi bir şekilde sunuyordu son defa.

Ölümün güzelliği olur muydu hiç?

Lefter'le bu da oluyormuş!

1924'te başlayıp 2012'de sonlanan, örnek alınması gereken muhteşem hayat hikâyesini bir miras gibi bırakmıştı vatanına Lefter Küçükandonyadis.

Çok üzülmüştüm kitabının çıkmasına az bir süre kala hayatını kaybetmesine.

Ama bunları görüp yaşadıktan sonra, demek ki Lefter Abi böyle olmasını istedi diyebiliyorum şimdi.

Bu nedenle Lefter Abi, bir kitabı açtığınızda "Önsöz" olarak okunan ilk satırları bana "Sonsöz" olarak değiştirtti. Bilmiyorum emsali var mıdır? Belki bu da bir ilktir.

Seni çok seviyorum kahramanım Lefter Abi.

Bir kez daha keyifle ve gurur duyarak okumanızı dilerim...

Haluk Hergün

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

TEŞEKKÜR

Lefter Küçükandonyadis'in biyografisini yazarken onun yakın dostu spor tarihçisi ve spor yazarlarının duayeni, derlediği notlardan ve belgelerinden büyük ölçüde yararlandığım, rahmetle andığımız değerli büyüğümüz Cem Atabeyoğlu'na, Lefter Küçükandonyadis'in bazı anılarını onun ağzından derleyip kağıda döken Semiha Akpınar'a, bu proje ortaya çıktığı günden itibaren bize her türlü desteği veren, tüm sporculuk, aile fotoğrafları ve materyalleri kullanımıma sunan Lefter Küçükandonyadis'in eşi İstavrini Küçükandonyadis, kızları Rula Katmer, ve Aliki Balkan, torunları Özlem ve Özcan Katmer, damatları Ömer Katmer ve Mehmet Balkan'a, bu kitaba katkıda bulunan Osman Nemli, Tolga Öztokat, Kerem Atabeyoğlu, Faruk Ilgaz, Halit Deringör, Can Bartu, Ergun Öztuna, Turgay Şeren, Şükrü Ersoy, Mustafa Güven, Yüksel Gündüz, İsmail Kurt, Ogün Altıparmak, Selim Soydan, Halit Kıvanç, Ergun Hiçyılmaz, Müzdat Dağlaroğlu, Rahmi Eyüpoğlu, Vefa Küçük, Yılmaz Ulusoy, Fethi Heper, Ceyhan Yazar, Ercan Bostancı (Ateş Böceği), Erdoğan Tuncel, Tuncay Uğur, Faik Çetiner, Hilal Gülyurt, Mustafa Sapmaz, Ersin Salman, Ahmet Tanrıverdi, Ayşe Çupi, Bekir İrdem, Melih Esen Cengiz, Gürsel Tunç, Paşalı Birol, Alpaslan Özçelik, Evren Topaloğlu, Adnan Balin, Niko Katakuzino, Nikolaos Manginas, Fehmi Mertoğlu, Levent Çamkır, Saydam Günderen, Cem Ertuğrul, Mustafa Erten, Mehmet Durupınar, Bülent Batu, Yahya Karadaş, Ahmet Gül, İlayda Şener, Atilla Aydemir, Yetkin Dikiciler, Murat Karakuş, Melis Güvenç, Emek Durmuş,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ayten Özgüney, Volkan Evcim, Berna Yılmaz, İlbey Atlı, Tolga Ovalı, Semih Bahadır, Mehmet Şimşek, Rıdvan Karaduman, Avni Kurtuldu, Selen Koca, Haluk Koşar, Cihan Akerson'a, Taksim Atatürk Kitaplığı yetkililerinden Selçuk Aydın'a, Vamos Bien ve Cefakar Kanaryalar Grubuna, Fenerbahçe Dergisi Yazı işleri Müdürü Mehmet Çatay ve dergi yetkililerine, Fenerbahçe TV Genel Müdürü İhsan Topaloğlu'na ve TV yetkililerine, bu kitaba büyük değer katan "Lefter Belgeseli"ni hazırlayan Nebil Özgentürk'e, bu belgeselde yer alan Lefter Küçükandonyadis'in Fiorentina ve milli takım formasıyla yer aldığı çok özel görüntülerin İtalya ve İngiltere'den teminini sağlayan Fenerbahçe Spor Kulübü Asbaşkanı Ali Koç'a, kitapta yer alan fotoğrafların büyük çoğunluğunu basıma en uygun hale getiren Uğur Köse'ye, NTV Yayınları çalışanlarına, her zaman yanımda olan ve bu çalışmada bana büyük destek veren babam Metin Hergün, annem Güzin Hergün ve kızkardeşim Canan Hergün'e teşekkürlerimi sunarım.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1

"DÜNYANIN EN YARAMAZ ÇOCUĞU"

Yıl 1924... Henüz bir yaşındaki genç Cumhuriyet muazzam bir hızla ileriye doğru koşuyor. TBMM gece gündüz çalışıyor. Yeni yasalar, yeni adımlar yeni ufuklar... Bir yandan yaralar sarılıyor, bir yandan baştanbaşa yeni bir ülke inşa ediliyor.

Daha bir yıl önce, Mustafa Kemal'in deyimiyle "geldikleri gibi giden" işgal kuvvetlerinin başındaki General Harrington, giderayak adına düzenlediği kupa maçında, kendi takımı Gardlar Muhtelitini, unutulmaz kaptan Zeki Rıza Sporel'in golleri ile 2-1 yenen Fenerbahçe'ye kupayı kendi elleriyle vermiş.

Fenerbahçe aynı yıl, 1922-23 sezonunu 58 gol atıp hiç gol yemeden, hâlâ kırılamayan bir rekorla bitirip İstanbul şampiyonu olmuş. İşte hepsi üniversite mezunu olan o unutulmaz onbir: Şekip Kulaksızoğlu, Hasan Kamil Sporel, Cafer Çağatay, Kadri Göktulga, İsmet Uluğ, Fahir Yeniçay, Sabih Arca, Alaettin Baydar, Zeki Rıza Sporel, Ömer Tanyeri ve Bedri Gürsoy.

Adı gibi "Özgür" olsun Eleftherios

Yıl 1924... İstanbul'un Büyükada'sındayız. Aralık ayının 22'si. Günlerden Salı. Huzurlu, sakin, normal günlerinden birini yaşamakta Büyükada.

O gün balıkçı Hristoforo çok telaşlı. İçi içine sığmıyor. Sigara üstüne sigara sarıyor. Ee, kolay mı, ikinci çocuğu doğacak bugün. Allah eline ayağına kavuştursun, hayırlı, sağlıklı bir evlat olsun diye dualar edip duruyor içinden, denize karşı...

Arnavutluk'tan gelmiş Hristo. Büyükada'yı seçmiş ömrünü geçirmek ve geçinmek için. O günlerde hiç aklına gelmezdi elbette, torunlarının çocukları bile bu cennet gibi adada doğacak, orada yaşayacak. Kim derdi ki gün gelecek o adanın bir sokağına

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Lefter (solda), annesi Argiro, sağ başta ablası Eftimiya, ağabeyi Panani ve solda komşuları Marika ile...

bir oğlunun adı verilecek.

Hristo gelecekten habersiz ama umutla beklerken sonunda geliyor müjdeli haber Hamam Sokağı'nın 13 numaralı evinden. "Nur topu gibi bir oğlun oldu" diyorlar. Sarışın, ela gözlü, cin gibi bakan bu bebeğe "Eleftherios" adını veriyorlar. Adı gibi "Özgür" olsun diye. Bu dilek gerçekleşmiş olacak ki, "dünyaya gelmiş çocukların belki de en yaramazı, en inatçısı" diyecektir ileride annesi Argiro onun için...

Yoksulun yemeği istakoz!

Ailenin geliri birçok ada sakini gibi denizden geliyordu. O deniz, bugünkü gibi daha küsmemişti kıyılarına... Ne nüfus bu denli çok, ne deniz bu kadar kirliydi. Cömert ve bereketliydi Marmara Denizi. Deniz motorları hem çok az hem çok pahalı olduğundan yelken açarak çıkıyordu balıkçılar denize... Adalar civarında her tür balık, istakoz, pavurya, istridye ve karides avlanıyordu. Özellikle torik, palamut, uskumru ve istakoz o kadar boldu ki, Yunanistan'dan, Romanya'dan, Yugoslavya'dan büyükçe tekneler Sedef Adası ve Büyükada açıklarına kadar gelip adanın balıkçı teknelerinden o koskoca toriklerin tanesini 1 kuruştan, 2 kuruştan ya da çiftini 3 kuruştan alıp yollanıyorlardı memleketlerine.

O yıllarda Aya Nikola'da ya da eski adıyla Karye Koyu'nda dalyanlar vardı. Skarlatos, Dardana, Rafyos, Yano gibi balıkçı reisleri, hayatlarını denizden kazanır ve hayatlarını bu denizde harcarlardı.

"Babamın günde 40-50, Yani Bekar'ın ise 150 tane istakoz avladığını hatırlarım" diyecekti çok sonraları Lefter.

Yani Bekar deyince bir durmak lazım. Yani Bekar, adaların gelmiş geçmiş en usta balıkçısı. Tuzla'dan Yalova açıklarına kadar adalar civarını avucunun içi gibi tanır, hangi balığın hangi kayalıkta barındığını, yuvalandığını iyi bilirdi. O kadar ustaydı ki 5-6 kulaç suda kuma gömülü olarak yatan pisi balığını görür, tavuk teleği ile zeytinyağını suya serper, yağ suyun üstünü parlatınca iyice seçilen pisiye üçlü kamağı saplardı. Kamak balığa vurduğu an kumlar havalanır, o da balığı hemen yukarı çeker alırdı. Gün olur 1-2 çevalye dolusu pisi balığı ile döndüğü olurdu adaya... Bazı günler küçük Lefter de çıkardı balığa, çok sonraları damadı olacağı Yani Bekar'la...

O günleri şöyle anlatıyor Lefter: "O zamanlar Büyükada'da en yoksul aileler bile

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yazdan kışlık erzağını hazırlar, turşu, lakerda, tuzlu balık ve tatlı kavanozlarını düzerlerdi. Babam yoksul bir balıkçı olmasına rağmen beslenmemize özen gösterir, eve bol balık ve zaten pek fazla satılmayan deniz ürünlerinden getirirdi. Zira Anadolu'dan gelip adalara ve İstanbul civarına yerleşenlerde istakoz, pavurya ve karides gibi deniz ürünlerini yeme alışkanlığı yaygın değildi. Hatta Yalova civarındaki balıkçılar oralarda pek bol bulunan istakoz, karides ve pavuryaları avlamaz; Yalova, Katrili ve Çınarcık açıklarına da adalı balıkçılar giderdi. Ayrıca ulaşım ve diğer olanaklar bugünkü gibi güçlü olmadığından bu ürünlerin sürümleri pek mümkün olmazdı. Babam da bol bol eve getirirdi bunları. Bu yüzden çocukluğumdan beri güçlü bir bünyem vardır."

Bugün kime söylesen inanmaz: "Bir zamanlar adalarda mecburiyetten, ha bire istakoz yenirmiş" diye.

Bez topun peşinde

Büyük İskender'in babasının 207 altın sikkeden oluşan definesinin daha yeni bulunduğu günlerde Büyükada'yı bu definenin heyecanı sarmışken, küçük Lefter'in bir başka tutkusu vardır. Annesinin çoraplarından yaptığı bezden top! Haşarı Lefter, geceleri yastığının altında sakladığı bu topun peşindedir bütün gün boyunca. Hatta sık sık okuldan kaçar top oynamak için. Mahalle aralarında, Tepeköy'deki futbol sahasında, nerede boş arsa varsa Lefter oradadır.

Yazları zengin ailelerin çocukları adaya geldikleri zaman koşup onları izler bir köşeden. Çünkü onlar gerçek futbol topuyla oynarlar. "Durur beklerdik" diye anlatıyor koca Lefter, "Top bir kaçsa da, bize de ayağımızla bir defa vurmak kısmet olsa diye! Bu bekleyiş bazen saatlerimizi alırdı."

Büyükada sakinleri. Sağdan ikinci Lefter, solunda ağabeyi Panani.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Aynı çocuğu yıllar sonra onbinlerce insan soluksuz izleyecekti; "Top Lefter'e bir gelse de görsek" diye.

Ata'nın yanıbaşında

Adanın her yaz coşkuyla beklenen misafiri Mustafa Kemal Atatürk'tü kuşkusuz. İlk kez 1927 yılının 14 Temmuz günü gelmiş, Yat Kulübünü ziyaret etmişti. Sonra da hemen her yıl birkaç kez misafir olmuştu adaya. Aralarında İran Şahı Rıza Pehlevi'nin de bulunduğu birçok devlet adamıyla burada buluşmuştu.

1937'de Yat Kulübü'nün, Anadolu Kulübü Büyükada Şubesi'ne dönüştürülmesini istemişti. Meşhur Acar Motoru bazen bu kulübün rıhtımına, bazen de Atatürk'ün isteğiyle vapur iskelesine yanaşırdı. Atatürk her zaman halkının arasında bulunmayı çok sevdiği için, iskele çıkışına serilen kırmızı halıyı kaldırtır, etrafı seyrederek halkın arasından geçer ve kulübe giderdi. Koruma polisi ona yakın olmak isteyen halka engel olmaz, ancak uzaktan takip ederdi.

"Ben de bütün çocuklar gibi peşine takılır, belki ona dokunur, elini tutarız umuduyla peşinden ayrılmazdım. O da bizlerin bu duygusunu sezer, bazen durur, başımızı okşar adımızı sorardı. Sonradan rıhtımdaki Milto Lokantası'nı çalıştıran çocukluk arkadaşım Emin Adakan ile 'Atatürk'e en yakın durmak, elbisesine, eline değmek' konusunda iddiaya girerdik" diye anlatmıştı bir keresinde Lefter...

Eşi İstavrini Hanım, sonraki yıllarda Lefter'in Mustafa Kemal'e olan özlemini, evinin başköşesindeki Atatürk büstünü her gün yatmadan önce öperek gidermeye çalıştığını söylüyor.

Lefter (solda) arkadaşı Yervant ve teyzesinin kızı Tomai ile.

Lefter'den "top saklamak"!

1930'ların Türkiye'sinde, bir çocuk okula gidecek kadar büyüdüyse, yazın da çalışacak kadar büyümüş demekti. Tüm akranlarının bir ustaya çırak verildiği o yaz günlerinde 6 yaşındaki küçük Lefter de su tesisatçısı olan eniştesinin yanında çalışmaya başlamıştı. Bu çıraklık tam on yıl boyunca sürecekti.

Lefter 10-11 yaşlarındayken, sonradan Beyoğluspor'un takım kaptanı olan ağabeyi Panani Küçükandonyadis, adada bir mahalle takımı kurmuş, takım adına bir de futbol topu almıştı. Bu kıymetli topu da evdeki haşarı kardeşinden saklamış,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kimselerin bulamayacağı bir yere gizlemişti. Ama Lefter bu, ondan futbol topunu kim saklayabilmiş ki; "Ağabeyim işe gittiği zaman topu gizlediği yerden bulur çıkarır, doğru mahalle arasında futbol oynamaya koşardım" diye anlatıyor gülerek. "Eve geldiğinde bana kızar, azarlar, ben de hırsı geçene kadar kaçar gizlenirdim. Bazen yakalar döverdi. Ağabeyim kuvvetli ve hırçın bir futbolcu, Beyoğluspor'da çok sevilen, isim yapmış bir sporcuydu."

Adalarda top koşturduğu yıllarda...

Büyükada'nın tozlu çamurlu sahaları

Lefter anılarını yıllar sonra 1960 yılında, Tercüman Gazetesi'nde "Futbol ve Ben" adlı yazı dizisinde kaleme almıştı. Bu anılarında çocukluk döneminden şöyle bahsediyordu:

"İnsan yaşlandıkça, olgunlaşan futbolunu hakikaten düşünüyor. Bazen 'Ben nasıl geldim, nereden geldim' diyor kendi kendine. Zaten de geçimini ayaklarına bağlamış bir insanın bu yaştan sonra kafa çalıştırması kadar tabii ne olabilir. Fakat benim düşünmeye başladığım zaman hep eskiler. Büyükada'nın tozlu, bazen çamurlu sahası aklıma geliveriyor. Okul sıralarındaki sınıf maçları 'Kumsal' ve 'Yeşil Kuşlar' mahalle takımındaki oyunlarım. 39 derece ateşle kıvranırken top oynamak için evden kaçışım. Taksim'de, Diyarbakır'da yaptığım maçlar, Fenerbahçe, Milli Takımım, Fiorentina ve Nice'deki futbolum. Sonra sonra bütün futbol hayatım gözümün önünden geçiveriyor. Esasen benim hayatım yoktur. Futbol hayatım vardır. Bir ben varım, bir de futbolum.

Dün gibi hatırlıyorum; çocuktum, ilkokul 4'üncü sınıfta okuyordum. Zamanın çocukları gibi futbola hemen âşık olmuştum. Her gün topa doyamıyordum. Vuruyor, onun ardından saatlerce koşuyor, bıkmıyordum. Kâğıttan, çaputtan toplar çabuk eskiyordu. Fakat ben yine kâğıttan çaputtan toplar yapıyordum. Bazen o kadar dalıyordum ki, havanın karardığını, ayın ışıkları altında deniz parıl parıl parlarken gözlerimin hâlâ topu aradığını hatırlarım. Benim için yuvarlak her cisim toptu o zamanlar. Okulda sınıflararası maçlar yapılıyordu. Üç büyüklerin adları alınıyordu. Böylelikle okuldaki Fenerbahçe, Beşiktaş ve Galatasaray arasındaki maçlar hem heyecanlı hem de mücadeleci cereyan ederdi. Zayıflara, acizlere karşı acıma hissim daima galebe çalmıştır. Fenerbahçe adını alan takım zayıf olduğu için onu tercih etmiştim. İşte ben o zamandan beri Fenerbahçeliyim. Küçükten, küçücükten beri...

Adada büyüklerimin yaptığı maçları zevkle takip eder, bir gün ben de bunlar gibi forma giyip top koşturacak mıyım derdim. O sıralarda arkadaşlar 'Kumsal' diye bir mahalle takımı kurmuşlardı. Beni de davet ettiler. Oynamaya başladık. Çetin müsabakalar yapıyor, her maçtan sonra kan ter içinde eve dönüyorduk. Fakat futbol aşkım arttıkça artıyordu. O zamanlar Büyükada'nın birinci takımı vardı. Ağabeyim de orada oynardı. Ben bu takıma girmek için çok uğraştım. Fakat ağabeyim bir türlü razı ol-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Eniştesinin kardeşi Sokrat ile adada...

madı. Sonradan forması yeşil-beyaz olan 'Yeşil Kuşlar' mahalle takımına transfer oldum. Yeşil Kuşlar takımı bütün adalarda galibiyet alıyor, zaferden zafere koşuyordu. Arkadaşlarım ve futbolseverler beni teşvik, takdir ediyorlardı.

Bir gün müthiş soğuk almıştım. Termometre bendeki ateşin 39 derece olduğunu gösteriyordu. Bazen üşüyor, bazen hararetten yanıyordum. O gün de aksi gibi bizim takımın maçı vardı. Biliyordum ki takım arkadaşlarım benim oynamamı isteyeceklerdi. Nitekim maçtan üç saat evvel eve bir arkadaşım geldi. Maça çıkmamı istiyordu. Annem evde idi. Kaçamazdım ki... Nihayet bir fırsatını bularak evi terk edip futbol oynayacağımız sahaya koştum. Oynadım. Hem de iyi oynadığımı söyledilerdi. Galip geldik."

Bütün yollar futbola...

Lefter 12-13 yaşlarındayken diğer eniştesi gümrük komisyoncusu Saim Çetince'nin Sirkeci Liman Han'daki yazıhanesinde çalışmıştı. Telefonlara bakıyordu. Hafta içinde ablasının Talimhane'deki evinde kalır, hafta sonu adaya dönerdi. Eniştebey'in yazıhanede olmadığı zamanlarda oradaki çalışanlarla gazete kâğıtlarından top yapar, koridorlarda tozu dumana katarlardı. Saim Bey gelip ortalığın halini görünce, "Hadi bu çocuk, ama siz koca adamlarsınız. Utanmıyor musunuz da buna uyuyorsunuz" diye kıyametleri koparırdı.

Lefter'in bütün yolları hep futbola çıkmış, nereye baksa hep futbol görmüş ömürboyu. Ablası ve eniştesinin Talimhane'deki evlerinin yakınında, sonradan elektrik idaresinin yapılacağı kocaman boş bir arsa vardı. Akşamları zamanın büyük futbolcuları Galatasaray, Şişli (sonradan adı Taksim Gençlik Kulübü oldu) ve Beyoğluspor'un oyuncuları oraya gelip futbol oynarlardı. Akşamları iş çıkışı koşa koşa bu maçları izlemeye giderdi Lefter, "bir şeyler öğrenelim" diyerek.

"Bu arada İstanbul'un muhtelif semtleri olan Şişli, Fatih ve Taksim'de her Pazar kros yarışları yapılırdı. Bunlara katılırdım. Bazen A, bazen B katogorisinde koşardım. Bir defasında o zamanın ünlü atleti Rıza Maksut ile birlikte koştum. Onunla büyükler kategorisinde koştuğum zamanlar, ikincilik ve üçüncülüklerim, küçükler kategorisinde koştuğum zamanlar da birinciliklerim olmuştu" diye söz ediyor Lefter o günlerden...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Gündüz Kılıç'ın himayesinde

O sokak senin bu arsa benim derken zaman akıp geçti... 15 yaşına bastığında yaz maçlarında Adalar B takımında oynamaya başladı. Ağabeyler küçükleri B takımında bir devrecik oynatmak için "Takıma top alacağız" diye bütün haftalıklarını isterlerdi. Gel de verme diyor Lefter: "Biz de bütün hafta meteliksiz kalmayı göze alarak seve seve haftalığımızı teslim ederdik. Çünkü bir tek arzumuz vardı. Formayı giyip o topa dokunmak."

Adadaki B takım yıllarında Gündüz Kılıç ağabeylik ediyor genç Lefter'e. Hep rahmetle yad ediyor Gündüz Ağabeyi'ni Koca Lefter: "Bana çok iyilikleri dokunmuştu. Atatürk'ün yakın arkadaşı Kılıç Ali'nin oğluydu. Büyükada'da Nizam'da otururlardı. Altında şort, omzunda lastik ayakkabıları, ayağında hafif terliğe benzeyen bir ayakkabı ile ben A takımında oynayayım diye gelip beni evden alır, takımda sağ açık oynatırdı. Kendisi de santrfordu. Ayrıca kendine iş edinir, mahalle maçlarımızı izler, sonra da beni kenara çekerek hatalarımı ve yapmam gerekenleri anlatırdı."

Kendisinden 6 yaş büyük olan Gündüz Kılıç'ın bu tembih ve nasihatleri, hiç kuşku yok ki Lefter'in futbol yaşamı boyunca hayranlık uyandıran futbolunun temellerini oluşturuyordu.

Yeri gelmişken Gündüz Kılıç'tan söz etmemek olmaz. Türk Futbol tarihinin altın sayfalarından biri de hiç kuşkusuz Gündüz Kılıç'a aittir. Galatasaray Lisesi'nde iken önce okul takımında, ardından Galatasaray genç takımında forvet olarak yer aldı. 11 kez milli formayı giydi. 1951'de Almanya'yı 2-1 yenen takımın kaptanıydı. Arada Ankara Demirspor'da forma giydi. 1947'de yetiştiği yuvasına geri döndü ve futbolu bıraktığı 1953 yılına kadar başarıyla oynadı. 1949'da 18 yıl aradan sonra lig şampiyonu olan Galatasaray'ın bu şampiyonluğunda büyük pay sahibi oldu. 1953'te Galatasaray takımının teknik direktörü oldu. Uzun yıllar Galatasaray'ı çalıştıran Baba Gündüz, Galatasaray'ı Avrupa kupalarında çeyrek finale kadar yükseltme başarısı gösterdi.

İşte böylesine önemli bir ağabeydi Gündüz Kılıç, Lefter için. "Öz ağabeyim Panani benim A takımında oynamamı istemezdi. Gündüz ağabeyim ise 'Hayır sen çık, o oynayacak' diye beni alırdı takıma." Hâlâ gözünün önünde Lefter'in o günler, o goller...

Lefter, futbola başladığı yıllarda kendisine ağabeylik yapan Gündüz Kılıç'la...

"Gündüz Ağabey'im bana açıktan topu ortaladığını zaman diğerlerinin biraz arkasına atmamı söylerdi. Kendisi de biraz geride kalır, avantaj sağlardı. Ben topu rakiplerin biraz arkasına Gündüz Ağabey'in önüne atardım. O da atak

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yapar havaya yükselir, zaten herkesten de uzun boyluydu, kafa ile golü atardı. Böylece bazen bir maçta kafa ile üç, dört gol attığı olurdu. Ben de Gündüz Ağabey benim ortalarımla gol atıyor diye sevinir, gururlanırdım.

Gündüz Ağabey'in bana olan iyiliklerini unutamam. Beni o kadar severdi ki, daha sonraları milli maçların ertesinde form düşüklüğü gösterdiğimde, gazetelerde aleyhimde bir yazı çıksa hemen bir karşı yazı yazar ve 'Lefter bir dahaki maçta size ayaklarıyla cevap verecek' derdi. Nur içinde yat Baba Gündüz."

"Uçan Kaleci"

Adanın bir başka önemli futbolcusu da sonradan Fenerbahçe'ye geçecek olan Cihat Arman'dı. Kumsal'da Rum İlkokulu'nun arkasında otururdu. Adaya yazlıkçı gelirdi.

Cihat Arman, Gündüz Kılıç'la birlikte yazlık maçlarda Adalar A takımında oynuyordu. Cihat, Tepeköy'deki sahaya evinde giyinerek gelirdi. Sarı forması ve planjonları çok ünlüydü. Diz boyu şortunun her iki tarafında içten pamuk dikiliydi. Ve o yıllarda çok ender görülen dizlikleri vardı. Cihat Arman hem keleciliği ile hem de üstü başı ile seyircinin büyük ilgisini ve hayranlığını topluyordu.

İstanbul doğumlu olan Cihat Arman babasının görev icabı Ankara'ya atanması üzerine futbolunu başkentte sürüdürdü. Henüz 15 yaşında Gençlerbirliği takımının kalesini ona teslim ettiler. 1933 yılında Galatasaray'dan ayrılanların kurduğu Güneş Kulübü'ne transfer oldu. Güneş takımının kapanmasından sonra 1939'da Fenerbahçe'ye geçti. 13 yıl başarıyla forma giydi. Taraftarlar ona "Uçan Kaleci" unvanını yakıştırdılar. Fenerbahçe'ye "Kanarya" sembolü ondan gelmiştir.

Cihat'ın kanarya sarısı renklerinde bir kaleci kazağı vardı. Seyirciler bu kazağından ötürü ona "Kanarya" dediler. Sonra da "Sarı Kanaryalar" Fenerbahçe'nin simgesi oldu. Cihat Arman Fenerbahçe kalesini 309 maçta korudu.

Cihat'ın oynadığı maçlarda Lefter ve arkadaşlarının yeri önceden belliydi. "Bizler top onun kalesinde oynandığı zaman, planjonlarını, blokajlarını görebilelim diye hevesle maçı kale arkasından izlerdik" diyor Lefter.

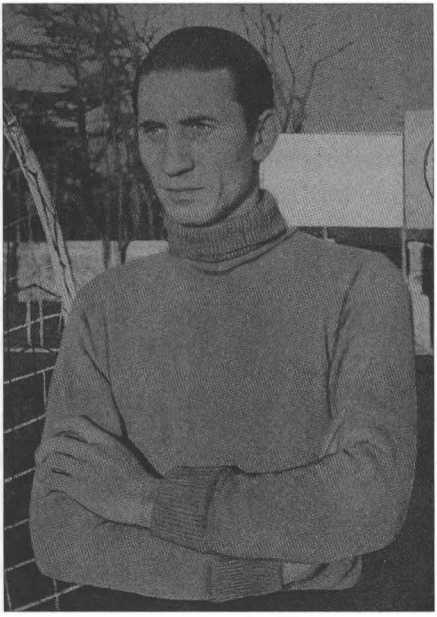

"Uçan Kaleci" Cihat Arman

Adada şöhretler turnuvası

Adada oynanan yazlık maçların Lefter'in gönlünde hep ayrı bir yeri oldu.

"Adalarda yazlık maç deyip de geçmeyin.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sahalar tıklım tıklım olur, her yerden seyirci gelir, iğne atsan yere düşmezdi. Hele adalar arası Büyükada-Kınalıada maçları olduğu zamanlar karşımızda Eşfak Aykaç'ı bulurduk. Gündüz Ağabey de, o da Galatasaraylı olarak birbirlerini sever, ancak maç boyunca goldü, ofsayttı diye birbirleriyle çekişmeden edemezlerdi. Bir defasında Kınalıada'ya karşı Büyükada A takımında ben de oynuyordum ve sonuçta Kınalıada'yı 4-2 yendik. Ben yine sağ açık oynamış ve ortaladığım topları gole çeviren Gündüz Ağabey 4 gol atmıştı. O maçta Gündüz Ağabey ile Eşfak Ağabey'in goldü, faul'dü diye birbirleriyle dalaşmalarını hiç unutmam."

Kınalıada takımında Eşfak Aykaç'tan başka Beşiktaşlı Şükrü (Gülesin), Çengel Hüseyin, Rıfat, Şakir, Kemal gibi ünlü futbolcular vardı.

"Baba Gündüz olmadığı zamanlar yazlık maçlarda ortalarda oynardım. Bütün amacım gol atmaktı. Güzel goller atardım. Bunu iş edinmiştim kendime. Yerine göre güzel çalımlar atmayı ve sert vurduğum topları gole çevirmeyi çok iyi öğrenmiştim. Golsüz geçen, yani gol atmadığım maçlar sayılıdır. Futbola ilk başladığım zamanlarda gol attırmayı sevmiştim, sonraları da gol atmayı... Zira gol attığım zamanlar ertesi gün bütün gazeteler benden bahsediyor, bu da bana moral, heves ve cesaret veriyordu. Gazetelerde hakkımda çıkan yazıları okudukça kendi kendime, 'Bu ben miyim?' diye soruyordum."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

2

PROFESYONELLİĞE İLK ADIM

Günler günleri, goller golleri kovalarken Lefter büyüyor, ama diğer yandan içinde yaşadığımız bu dünya karışıyor, birbirine giriyordu.

Türkiye 40'lı yıllara girerken ülke gündemi iki konuya kilitlenmişti: Avrupa'da ilerlemekte olan II. Dünya Savaşı ve yurt genelini kasıp kavuran doğal afetler.

Felaket yılları

Hükümet bir yandan savaşın ülkeye yansıyan etkilerini en aza indirmeye, olası bir saldırı tehdidine karşı stratejiler geliştirmeye çalışıyor; öte yandan yurt genelinde büyük bir faciaya dönüşen deprem-sel felaketlerinin yol açtığı yaraları sarmak için uğraşıyordu. Bu süreçte Avrupa'daki savaş nedeniyle dikkatini dış sorunlar üzerinde toplayan hükümet, orduyu olağanüstü koşullara göre hazırlamak, halk ve ordu iaşesi için birtakım kanallar yaratmak gibi konulara odaklanmak zorunda kalmıştı.

Takvimler 1 Ocak 1940'ı gösterdiğinde Cumhuriyet Gazetesi, bütün dünyada sayısız felaket kaydederek geçen, Türkiye'de de Erzincan depreminin yaşandığı 1939 yılı için "son sayfalarına (...) milli bir matem yazarak nihayetlendi" manşetiyle çıkmıştı.

1939'da Avrupa'da başlayan II. Dünya Savaşı kanser gibi tüm dünyaya yayılıyordu. 1941'de bir pazar günü Japonlar'ın Pearl Harbor'a yaptıkları baskınla Amerika da savaşa giriyor, işler daha da kızışıyordu.

O yıl Lefter 17 yaşına girmişti, artık adanın hem C, hem B, hem de A takımlarında oynuyordu. Üç ayrı kategoride üç maça çıktığı günler oluyordu.

Ve ilk lisans...

Ada A takımının Üsküdar'la yaptığı maçı izlemeye gelenler arasında Taksim idareci-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lerinden Onnik Bey de bulunuyordu. Taksim, 1926'da Yeni Şişli Ermeni Atletik Kulübü olarak kurulmuş, 1940'ta Galatasaray'dan ayrılanların kurduğu Ateş-Güneş, Nor Şişli ve Kale kulüplerinin devamı olarak ismini Taksim Gençlik Kulübü şeklinde değitirmişti. Onnik Bey, izlediği maçın ardından Lefter'i fena halde gözüne kestirmişti. Birkaç gün sonra yeniden adaya giderek Lefter'i bulacak ve Taksim'de oynamak isteyip istemediğini soracaktı. Bu teklif karşısında Lefter şaşkına dönmüş, hastalık derecesinde Taksim taraftarı olan yakın arkadaşı Nubar Mumcu sevincinden havalara uçmuştu. Ama küçük bir sorun vardı: Lefter'in yaşı. Henüz yaşı tutmuyordu. "Orası kolay" dedi Onnik Bey, nüfus kağıdını aldı ve yaşını 2 yaş büyüttürüverdi. "Beni, çok güzel bir futbol ayakkabısı alacaklarını söyleyerek razı ettiler" diyor Lefter.

Ayağında ömrü boyunca unutamayacağı o kırmızı-beyaz futbol ayakkabıları ile Taksim Kulübü'nün lisanslı futbolcusu olarak Vefa Stadı'nda, Fenerbahçe Stadı'nda, Şeref Stadı'nda Fenerbahçeli, Galatasaraylı, Beşiktaşlı efsane futbolcuların karşısında buldu kendini.

Taksim Kulübü'nün amblemi kırmızı elips fon üzerine 8 sarı çizginin temsil ettiği güneşti. Taraftarları ağırlıklı olarak Ermeni vatandaşlarımıza dayansa da gerek sahada gerek tribünlerde Ermeni, Rum, Musevi ve Türk gençlerinin hep bir arada gönül verdikleri, yan yana ter döktükleri sıcak ve şirin bir kulüptü genç Lefter'in yeni yuvası.

"Tak tak tak, sim sim sim, Taksim Taksim tak" tezahüratı ile anımsanan kulüp, Türk futboluna Lefter Küçükandonyadis, Garbis İstanbulluoğlu, Varujan Arslanyan, Yervant Balcı, Mehmet Özgül, Agop Yakar, Minas Asa, Garo Hamamcıyan, Metin Türel ve Onur Belge gibi birçok yıldız oyuncu yetiştirdi. Taksim varlığını günümüzde de sürdürmektedir. 70 yaşını deviren Taksim Kulübü'nün 337569 numaralı lisansı, o hain cinayete kurban giden Hrant Dink'e aitti.

"Ayağında top tutma!"

Taksim Lefter'i çok sevdi. "Hem küçük olduğum için, hem de iyi oynadığım için tabii" diyerek gülümsüyor Lefter. Genç Lefter'in Taksim'deki daha ilk maçında karşısında koskoca Galatasaray vardı. İlk büyük dersini hemen ilk maçında almıştı.

Lefter bu olayı şöyle anlatır: "Taksim'deki ilk resmi maçımı Galatasaray'a karşı oynadım. Galatasaray'ın haf oyuncusu Kefeli Mahmut ufak tefek olduğum için önce bana önem vermedi. Kendisi iri yapılı, güçlü kuvvetli, kapı gibi bir oyuncuydu. Ona öyle bir çalım attım ki, bütün tribünler ayağa kalktı. Kefeli Mahmut bunu kendine yedirememiş olacak ki, aynı şeyi ikinci kez denediğimde topla bana öyle bir girdi ki beynimde şimşekler çaktı. Böylece ilk darbeyi orada ilk maçımda yedim. Çok genç ve deneyimsizdim. Dolayısıyla futbolun bu hilelerini bilmiyordum. Sonra zamanla bunları öğrendim. Futbolun püf noktalarını ve inceliklerini kavradım. O gün o darbeden sonra ayağımda top tutmamaya karar verdim. Zira anlamıştım ki topu tuttuğum sürece zorlu bir mücadeleye girişmek gerekiyordu. O zamanki futbolcular şimdiki gibi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

değildi. Güçlü, yapılı, yaşça da benden büyük oyunculardı. Yere düştün mü üstünden 10 kişi geçerdi. Örneğin Galatasaray'ın ikisi de güçlü, kuvvetli iki bek oyuncusu vardı. Faruk ile Adnan. Sadece bu kadar da değil, tüm oyuncuları birer Faruk ve Adnan'dı. Üstelik diğer takımların da böyle vurucu adamları vardı. O zamanlar futbol böyle oynanıyordu. Derhal oyun tarzımı değiştirdim, pasör oynamaya başladım. Antrenörüm de beni bu konuda uyardı: 'Bak, sen yaşça küçüksün, ayağında top tutma, yanındaki takım arkadaşlarına at, onlara gol pozisyonu hazırla. Zira sen ayağında topu tuttukça karşı tarafa çalım atıyorsun, bu da onları kızdırıyor, seni sakatlamak istiyorlar' dedi. Gerçekten o zamanki futbol, kurallar itibariyle de buna elverişliydi. Ve sahalar da bugünkü gibi çim değil, toprak, çamur ve balçıktı. Bu öğüdü bana veren Sarıyerli Garo'nun babası Taksimli Nubarik idi. Galatasaray yurtdışında maça gittiği zamanlar, takviye olarak Nubarik'i alırdı. O da çok sert ve çok teknik bir oyuncuydu. Taksim'de kendisiyle birlikte oynadım. Benim sert oynamama yardımcı oldu. Bana, 'Korkma, gir topa, çekindikçe sakatlanırsın. Futbol erkek oyunudur. Erkek olduğuna göre ne çekiniyorsun' derdi. Böylece bu oyun tarzımı askere gidinceye kadar sürdürdüm. Ama bu demek değildir ki sadece pas verdim; yeri gelince çok güzel goller de attım."

"Manda gözü" sevinci

Kısa bir sürede kendi seyircisini oluşturmuştu Lefter. Küçük yaşı ve büyük futbolu hayranlık ve alkış toplamaya başlamıştı. Ekmek parasını futboldan kazanıyordu artık.

Önceleri adadan gelip gidebilmesi için yol parası olarak her maçtan sonra 10 kuruş verir Taksim Lefter'e... 19 Aralık 1941'deki yüzde yüzlük zamdan önce ekmeğin fiyatı 8 kuruştur. O da bir süre sonra karneye bağlanacaktır. Bir yıl sonra 12 Kasım 1942'de çıkartılan, ekonomik bir soykırım olan ve iki sene uygulanan "Varlık Vergisi" gayrımüslim vatandaşlarımız için bir kabus olmuştu maalesef. Lefter bu vergi için "Benim babam fakir adamdı, balıkçıydı. Varlık Vergisi verecek durumu yoktu zaten" diyordu.

Daha sonraları Lefter'in ücreti maç başı 25 kuruşa çıkacaktır. "Manda gözü tabir edilen o gümüş renkli 25 kuruşu ilk aldığımda bayram etmiştim, ikinci 25 kuruşu aldığımda ise dünyalar benim olmuştu" diyecekti çok sonraları...

Lefter 25 kuruşa bayram ederken, tam olarak aynı tarihlerde Ege'nin karşı kıyılarında Yunanlar 50 kuruşu denizden topluyordu. İngiltere'de Thomas De La Rue firmasına bastırılan Cumhuriyet tarihinin ilk 50 kuruş ile 100 liralarını getiren İngiliz gemisinin

İstanbul Karması forması ile...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Pire Limanı'nda Alman savaş uçakları tarafından bombalanmasından sonra denize saçılan banknotlar Yunanlar tarafından toplanınca hükümet çareyi bu paraların geçersiz olduğunu açıklamakta bulmuştu.

Karaborsacılık almış yürümüştür. Şeker stokladıkları için iki yıllığına başka şehirlere sürgün edilen bakkalların haberleri gazeteleri doldururken, Lefter'in yakın arkadaşı Nubar, evinden reçel kavonozlarını aşırıp Lefter'i neredeyse elleriyle beslerdi. O sıralarda Galatasaray Lisesi'nde okuyan Nubar, üniversite eğitimi için İtalya'ya gidecek, çok sonraları Lefter'in Fiorentina takımına transferinde aracı olacaktı.

Beşiktaş formasıyla

Herhalde pek az kişi biliyordur, Lefter'in Fenerbahçe'den önce Beşiktaş formasını bir kez giydiğini.

"O sıralarda Beşiktaş takımı antrenman maçlarını genellikle Taksim ile yapardı. Yine böyle bir antrenman maçında Baba Hakkı (Yeten) beni o kadar beğenmiş ve sevmişti ki, hemen bana Beşiktaş forması giydirdi. Beşiktaş'ın genç oyuncusu Şakir'i de Taksim'e vererek bizleri kendi takımlarımıza karşı oynattı.

Sonra bir hafta arası Baba Hakkı, Beşiktaş'ın o zamanki antrenörü Miçaki ile adaya beni Beşiktaş'a transfer etmeye geldiler (Miçaki 1939-43 arası Refik Osman Top'la birlikte Beşiktaş'ta görev yaptı). Miçaki her zaman benim için, 'Bu çocuk çok klas bir futbolcu olacak' derdi. Her yerde beni öve öve bitiremezdi. Bense Taksim'e bağlanmıştım ve çok sevdiğim kulübümden ayrılmak istemiyordum. O yüzden o gün saklandım ve ortaya çıkmadım. Onlar da gittiler."

Taksim Kulübü yöneticilerine transfer sözü verdiği için Beşiktaşlılar'dan kaçan ve saklanan Lefter için 1964 yılına dek sürecek olan yeni bir serüven başlamak üzereydi. Artık futbol topu 23 yıl boyunca Lefter'in yakın takibinde olacaktı.

İstanbul Ligi'nde ilk sezon: 1941-42

Lefter'in askerlikten önce lisanslı olarak iki sezon oynadığı Taksim takımı onun deneyim kazanmasında ve tanınmasında önemli bir mihenk taşıdır.

1940-41 sezonu Beşiktaş'ın şampiyonluğu ile sona ererken 10 takımlı Birinci Küme'de sonuncu olarak küme düşen Topkapı'nın yerine İkinci Küme'de şampiyon olan Taksim yükseldi. Taksim ilk kez yükseldiği bu yeni ligde tutunabilmek adına, 17 yaşında gelecek vaat eden Lefter ismindeki Büyükadalı genci kadrosuna katmıştı.

23 yıl boyunca yeteneklerini futbol sahalarının her noktasına adeta nakış gibi işleyecek olan Lefter, artık lisanslı gerçek bir futbolcu olarak ilk kez Beykoz'da bir hazırlık maçında sahaya adım atıyordu. Ve büyük usta, o günü seneler sonra 1967 yılında Tercüman Gazetesi'nde şöyle anlatıyordu:

"1941 yılının ılık bir sonbahar günü idi. Adamdan ayrılmıştım. Yanımda Nubar isimli bir arkadaşım vardı. Ve ben, Taksim adına ilk futbol imtihanını vermeye gidi-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yordum. Saha ve rakip Beykoz'du. 45 dakika yedek bekledim. Rakibi dikkatle tetkik ediyordum. Nihayet oyunun ilk yarısı bitti. 15 dakikalık dinlenme anının sonunda omzuma bir el dokunmuştu. İşaret ettiler ve ben ikinci devre oyuna dahil oldum. Titriyordum. İlk 15 dakika sağımdan solumdan vızır vızır geçen toplara sadece baktım. Mahalle arasında oynadığımla bu futbol arasında korkunç farklar vardı. Düşündüklerimi 45 dakikalık zaman içinde yapamadım. Bir titremedir gidiyordu. Maç bittiği zaman içimden kendi alemime dönmek geldi. Yapamayacaktım. Kendimi o kadar zayıf ve küçük hissediyordum ki... Ama bütün bu duyguları kısa bir devre içinde atmıştım. İlk resmi maçı Galatasaray'a karşı oynadım. Çok iyi hatırlıyorum, karşılaşmayı 7-0 kaybetmiştik. Ondan sonra koca bir lig devresi. Taksim dokuzuncu olmuştu. Formama ve hakemli futbola artık alışmıştım. Taksimli futbol hastaları ismimi sık sık ağızlarına aldıklarına göre galiba kalplerine girmiştim."

1941-42 İstanbul Birinci Küme lig maçları bir yıl önceki gibi yine 10 kulüp arasında iki devreli olarak başladı. Bir sezon önce tarihî Taksim Stadı yıkılmış, yerine Gezi Parkı yapılmıştı. O nedenle maçlar sadece Şeref ve Fenerbahçe stadlarında oynandı.

O sezon Beşiktaş 51 puanla şampiyon oldu; ikinci Galatasaray, üçüncü ise Fenerbahçe'ydi.

17 yaşındaki deneyimsiz Lefter dışında çok zayıf bir kadroya sahip Taksim o sezon 9'uncu oldu ve ligde güçlükle kalabildi. Sonuncu olup küme düşen takım ise Taksim'in ezeli rakibi Beyoğluspor'du.

Bu sezonun bitiminde Federasyon, 23 Eylül 1941 tarihinde aldığı bir kararla, puan sistemini değiştirdi. Galibiyete 3, beraberliğe 2, mağlubiyete 1 puan verilirken, yeni düzenlemede galibiyete 2, beraberliğe 1, mağlup olanın puan almadığı, yakın zamana kadar uygulanan sisteme geçildi. Bu puan sistemi 1942-43 sezonunda uygulanmaya başladı. Fakat 1951-52 sezonuna kadar bazı sezonlarda 3-2-1 olan puan sistemi tekrar uygulanmıştır.

Yaşını büyüterek 18 maçın 15'inde oynayan Lefter, 4 gol atabildi. Onun oynadığı karşılaşmalarda atılan 16 golün yaklaşık olarak kaçının asistini yaptığı kendisine sorulduğunda, bu gollerin beş ya da altısının asistini yaptığını söylüyordu.

Bir "muhtelit" maçında, Galatasaray kaptanı Muzaffer ile...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Taksim için hüsran sezonu: 1942-1943

1942-1943 İstanbul lig maçları yine iki sahada, 10 kulüp arasında ve çift devreli olarak düzenlendi. Küme düşen Beyoğluspor'un yerine Davutpaşa yükselmişti. Oynadığı 18 maçın tamamını kazanan Beşiktaş 36 puanla 7. kez İstanbul şampiyonu oldu. Sezonu Fenerbahçe ikinci, Galatasaray ise üçüncü tamamladı.

Lefter bu sezon yine takımının en göze batan futbolcusuydu. İki sezondur formasını giydiği Taksim'in o sezon küme düşmesini takımın yıldızı Lefter bile önleyemedi. 18 maçta sadece iki galibiyet alan Taksim, 4 puanla küme düştü.

O sezon ligde 18 maçın 14'ünde forma giyen Lefter 5 gol atmayı başardı.

Lefter'in 1941-42 Sezonunda Taksim'deki Maçları ve Golleri		
21.09.1941	Galatasaray	0 – 7
28.09.1941	Kasımpaşa	0 – 3
05.10.1941	Vefa	0 – 3
19.10.1941	Beyoğluspor	3 – 0
26.10.1941	Beykoz	0 – 2
02.11.1941	Süleymaniye	0 – 2
16.11.1941	Beşiktaş	0 – 9
23.11.1941	İstanbulspor	1 – 4 Lefter (1)
30.11.1941	Fenerbahçe	0 – 9
11.01.1942	Vefa	0 – 7
08.03.1942	Fenerbahçe	2 – 7 Lefter (1)
29.03.1942	Kasımpaşa	1 – 7
05.04.1942	Süleymaniye	2 – 3 Lefter (1)
12.04.1942	Beyoğluspor	3 – 2
19.04.1942	Beykoz	4 - 2 Lefter (1)

1940'larda büyük rekabet: Beyoğluspor-Taksim

1940'lı yıllarda İstanbul'da en az Fenerbahçe-Galatasaray ezeli rekabeti kadar ilgi çeken büyük çekişmelerinden biri de Beyoğluspor-Taksim karşılaşmalarıydı. Beyoğluspor İstanbullu Rumların, Taksim ise Ermeni vatandaşların kurduğu takımlardı.

Dönemin futbol kültürünü anlamak için bu iki takımın Türk futbol tarihindeki yerlerine kısaca göz atmakta fayda var.

Beyoğluspor, 1914 yılında İstanbullu Rumların Pera adıyla kurduğu kulübün devamıydı.

Kulübün kurucusu Şark-ı Karip Bankası müdür yardımcısı Kostas Vasiliadis, kuruluş yeri Beyoğlu'nun Kalyoncu Kulluğu semti, renkleri ise sarı-siyahtı.

I. Dünya Savaşı'nın gelip çatması nedeniyle ilk kuruluş yıllarında pek fazla etkinlikte bulunamayan Pera, savaşın yitirilmesinden sonra İstanbul'un mütareke ve işgal yıllarında kimliğini değiştirmişti. Kalabalık, güçlü ve zengin bir kitle tarafından (İstanbullu Rumlar)

1941-42 Sezonu İstanbul Ligi Puan Durumu	O	G	B	M	A	Y	P
Beşiktaş	18	17	0	1	90	10	52
Galatasaray	18	16	0	2	71	11	50
Fenerbahçe	18	13	0	5	67	13	44
İstanbulspor	18	11	1	6	36	29	41
Vefa	18	8	3	7	39	36	37
Kasımpaşa	18	6	3	9	32	45	33
Beykoz	18	4	4	10	24	42	30
Süleymaniye	18	5	2	11	26	72	24
Taksim	18	3	0	15	17	78	22
Beyoğluspor	18	0	1	17	13	64	19

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Lefter'in 1942–43 Sezonunda Taksim'deki Maçları ve Golleri		
TARİH	RAKİP	SKOR
20.09.1942	Fenerbahçe	0 – 8
27.09.1942	Süleymaniye	3 – 4 Lefter (1)
11.10.1942	Galatasaray	0 – 8
18.10.1942	Beykoz	0 – 2
25.10.1942	Kasımpaşa	2 – 3
08.11.1942	Vefa	1 – 7
15.11.1942	İstanbulspor	1 – 3 Lefter (1)
22.11.1942	Davutpaşa	3 – 1 Lefter (1)
03.01.1943	Süleymaniye	2 – 3
24.01.1943	Beykoz	0 – 3
14.02.1943	Vefa	1 – 5
21.02.1943	İstanbulspor	1 – 5
28.02.1943	Davutpaşa	5 – 1 Lefter (1)
07.03.1943	Kasımpaşa	3 – 4 Lefter (1)

desteklenip, büyük ideallerin topluluğu görüntüsüne büründü. Sonunda da başta voleybol ve masa tenisi olmak üzere sporun çeşitli dallarında birçok şampiyonluklar kazandı.

Beyoğluspor İstanbul'un tek Rum kulübü de değildi. İstanbullu Rum asıllı vatandaşlar o dönemlerde birçok kulüp kurdular. Bu kulüpler iki sıcak evre yaşadı. Bunların ilki I. Dünya Savaşı'na denk gelen yıllara rastlar.

Rum kulüpleri Balkan Savaşı'nın da etkisiyle, o dönemlerde sporu ulusal duygularıyla bütünleştirip öyle hareket ettiler. Hatta bunlardan 1908'de kurulmuş olan ve 1909'dan itibaren İstanbul Ligi'nde oynayan Strugglers (İngilizce'de "Savaşçılar") kulübünün bir kısım oyuncu ve mensupları Balkan Savaşı başlayınca takımlarını bırakıp Yunan ordusuna katılmışlardı. Ancak geride kalan kulüp mensupları boşalan yerleri Ermeni gençleriyle doldurdu. Böylece Strugglers ara vermeden 1913-14 ligine de devam etme isteğinde idi. Ancak İstanbul Ligi'ni düzenleyen "Union Clup" yönetimi belki de Balkan Savaşı'nın yitirilmesinin de etkisiyle, formalarının Yunan bayrağını çağrıştıran mavi-beyaz renklerini değiştirmeleri konusunda bu Rum kulübünü uyardı. Rum takımı bu uyarıya ligden çekilerek yanıt verdi.

1942-1943 Sezonu İstanbul Ligi Puan Durumu							
	O	G	B	M	A	Y	P
Beşiktaş	18	18	0	0	81	9	36
Fenerbahçe	18	15	1	2	69	15	31
Galatasaray	18	12	2	4	60	7	26
Vefa	18	10	2	6	49	35	22
İstanbulspor	18	8	3	7	37	43	19
Beykoz	18	5	6	7	29	32	16
Kasımpaşa	18	4	2	12	26	10	10
Davutpaşa	18	3	2	13	22	59	8
Süleymaniye	18	2	4	12	26	68	8
Taksim	18	2	0	16	22	59	4

İşgal ve yükselen milliyetçilik

İkinci ateşli dönem, mütareke ve İstanbul'un işgali günlerinde 1919-1922 yılları arasında yaşandı. Milli duygularla yeniden çok sayıda Rum kulübü kuruldu. 1922 Nisan ayında bunların sayısı 15'i bulunca "İstanbul Yunan Spor Federasyonu"nu kurdular. O yıllar bu ruh halindeki Rum kulüpleri, özellikle de en popülerleri olan Beyoğluspor ve taraftarları birçok karşılaşmada taşkın ve ateşli görüntüler veriyorlardı. Pera takımı 1920'de İstanbul Ligi'nin alternatifi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

olarak başlatılan Pazar Ligi'ne 1921 yılında girdi. Bu ligi eğer sezon ortasında terk etmeseydi kesin şampiyon olacaktı. O takım, kaleci Nikos, savunmada Misivis, Yanaki, Jilber, santrhaf ve tanınmış boksör Sava Arvanitidis, haf Terezis, forvet Omitos, Vitalis, Koço Negroponti, Mandelidis ve Miço gibi çok usta ve güçlü futbolculara sahip bir kadroydu. 1922 yılında Kurtuluş Savaşı'nın Türkler tarafından kazanılacağı belli olunca Pera takımı Fransa turnesi bahanesiyle Türkiye'yi terk etti.

1923 yılında David Yafe, Muzakis ve Kanakis gibi yeni girişimciler Pera'yı bu kez Beyoğlu Sakızağacı semtinde yeniden kurdu. Bir süre sonra kulüp Parmakkapı'daki lokale taşındı. Beyoğluspor ilk gayrimüslim kulüp olarak İstanbul Profesyonel Ligi'nde ve Türkiye Ligi'nde mücadele etti. Masa tenisi ve voleybol dallarında birçok İstanbul ve Türkiye şampiyonluğuna imza atan Beyoğluspor, 2011 yılında amatör küme takımı olarak hâlâ Parmakkapı'da aynı binadaki lokalinde etkinliklerini sürdürüyor.

Eseyan'dan Taksim'e...

Öte yandan, İstanbul'da tarih içinde Ermeni asıllı vatandaşlarımızın da kurduğu birçok kulüp olmuştur. İstanbul'da işgalin son bulduğu 1923 yılı içinde, bir süreden beri etkinlikte bulunan Dork, Araks, Eseyan gibi ünlü Ermeni kulüplerinden ilk ikisi dağıldı. Eseyan ise etkinliğini okul (lise) içinde sürdürdü. Buna karşılık sporun birçok dalında faaliyet gösterme hevesinde olan Ermeni gençlerden bir grup 1926 yılında Taksim Topçu Kışlası içinde Yeni Şişli Ermeni Atletik Kulübü'nü kurdular. Yeni Şişli Kulübü hemen etkinlik alanlarını genişletti. Sporun birçok dalında başarılı da oldular. Bu kulüp futbolda Rumların Beyoğluspor'u ile daha ilk günden itibaren rekabete girişti. Bu rekabet giderek iddialı ve heyecanlı bir duruma geldi. Beden Terbiyesi uyum yasası gereğince Güneş Kulübü'nün İstinye'deki denizcilik kısmı ve Kalespor'la birleşen Yeni Şişli, 1940 yılından itibaren adını Taksim Gençlik Kulübü'ne çevirdi. 1941 yılında futbolda İkinci Küme'den İstanbul Birinci Kümesi'ne yükseldi. 1941-42 ve 1942-43'te iki sezon birinci ligde oynadıktan sonra tekrar İkinci Küme'ye düştü. İstanbul futbolunda profesyonelliğin kabul edilmesinden sonra Birinci Amatör Küme'de yer alan siyah-kırmızılı Taksimliler, 1956 yazında profesyonel bir takım kurduklarından o yıl İstanbul İkinci Profesyonel Kümesi'nde yer aldılar.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

3

DİYARBAKIR'DA ASKERLİK GÜNLERİ

Lisans için yaşı büyütülen Lefter'in askerlik çağı erkenden geliverir. Sürmekte olan II. Dünya Savaşı nedeniyle 5-6 ayda bir çekilen kuralar sonucu gençler silah altına çağrılmaktadır. Taksim'de ikinci sezonunu oynarken ağabeyinin ardından 1943 yılında Lefter de askere alınır.

"Diğer kardeşlerim evlenip evden ayrılmış, evde bekâr olarak sadece ağabeyim ile ben kalmıştık. Ağabeyim Panani de askerdi. Bu yüzden şayet dilekçe vermiş olsaydım bakaya kalabilirdim. Annem ben askere gitmeyeyim diye çok yalvardı, çok gözyaşı döktü. Onun gözyaşları hâlâ gözümün önündedir. Ancak bana söz geçirilmesi kabil değildi."

Kabil değildi, çünkü çok sevdiği adalı çocukluk arkadaşı, "Atatürk'e en yakın kim duracak" oyununu beraber oynadığı Emin Adakan da askere gidiyordu. Öyleyse birlikte gidilmeliydi.

"Askere gitmeyi sayfiyeye gitmek gibi zannediyordum" diyecekti sonraları Lefter, dört yıl süren askerliğini hatırladıkça.

Askerliği anlamak!

"Böylece 1943 yılının Mart ayında, daha 19 yaşını bile doldurmadan askere çağrıldım. Önce bir hafta Selimiye'de kaldık. Selimiye o kadar doluydu ki bir kısmımız bahçede yatıyorduk. Sonra Haydarpaşa'dan trene bindik. Tren tıklım tıklım asker doluydu. Kapalı vagonlarda gidiyorduk. Her istasyonda tren duruyor ve ihtiyaç molası veriliyordu. İşte o zaman askerliğin ne olduğunu anladım. Sonra çavuşu razı edip biraz temiz hava alabilelim diye kapıyı açık bıraktırdık. Kömürle çalışan lokomotifin

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

çektiği tren o kadar yavaş gidiyordu ki, özellikle yokuşlarda biz İstanbullu arkadaşlar trenden atlıyor ve trenle yarışa giriyorduk. Böylece bir haftada Diyarbakır'a vardık ve doğruca askerlerin sevkiyatının yapıldığı binaya alındık."

Arkadaşı Emin Adakan ile farklı birliklere sevk edildiği anda askere gittiğine çok pişman olur Lefter. Hem önceden lisans için yaşı büyütüldüğünden herkesten küçüktür, hem de askerliğini çocukluk arkadaşı ile yapamayacaktır.

Diyarbakır'da askerlik günlerinde arkadaşı Dimitro ile.

"Öyle ya ben onunla birlikte olabilmek için asker olmuştum. Sonra ben Mardin Kapısı çıkışındaki topçu birliği karargahına verildim. O karargaha 18 kişi ayrılmıştık ki dördümüz adalı idik. Kıtama duhul olduktan sonra hepimize ne iş yaptığımızı sordular. Hiç unutmam, karargahta Albay küçük bir havuzun başında oturmuştu. Çavuş da yanında ayakta sorularını soruyordu. Sıra bana gelince yanımdaki adalı arkadaşlarımdan biri gözüme bakarak beni güldürmek için kaşıyla gözüyle işaret etti. Yaşımın küçük olduğu derhal göze çarpıyordu. Albayın da dikkatini çekmiş olacak ki o sırada o da bana bakıyordu. Arkadaşım bana işaret ettiği için kendimi tutamayıp güldüm. Bunun üzerine Albay, çavuşa dönerek, 'Göster şuna askerliğin ne olduğunu' dedi. Çavuş da yanıma geldi ve destekli bir tokat attı. Sonra biz 18 kişiyi 10-15 gün için karantinaya aldılar. Çenemin sol tarafı o kadar ağrıyordu ki, o 15 gün zarfında hiç yemek yiyemedim, sadece su içtim. Adalı arkadaşlarım benimle alay ediyorlardı. 'Bak bir, bir buçuk ay öncesine kadar sokaklarda bütün seyirci seni alkışlıyordu. Bu kadar süksen vardı. Şimdi ise yemek bile yiyemiyor, tokat yiyiyorsun' diye..."

Müjdeli bir haber

"Karantinadan sonra askerlik başladı. Disiplin başladı. Bizi hiç dışarı çıkartmıyorlardı. Verildiğim yer iş ocağıydı. Havaya baktım, benimsemiştim. Futbola büyük önem verildiğine göre, eninde sonunda top kunduralarını ayaklarıma geçirecektim. Bir yeni gündü. Bulunduğum yerde harıl harıl çalışıyordum. Arkadaşlar öğlene doğru müjdeyi getirdiler. 'Lefter iki saat sonra hazırlan Sanayi takımı ile maçımız var, sen de oynayacaksın.' Nasıl sevindiğimi tarif edemem. Sahaya ok gibi fırlamıştım. Bu biraz da uzun müddet futbol oynamaktan mahrum oluşun yarattığı bir hırstı. Büyük

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

konuşmuş olmayayım ama rakip bana çok hafif gelmişti. 6-0 galip geldiğimiz maçın bütün gollerini ben attım. Bu maç bana Diyarbakır'ı kazandırmıştı. Bizim kolordunun komutanı Korgeneral Yümnü Üresin idi. Oğlu Ünal, yaşı benden küçük olmasına rağmen beni adadan tanıyordu. Adada akrabaları vardı. Yazları onların yanına gelirdi. Ünal birkaç kez benim için izin aldı ve Diyarbakır'daki sivil takımlarda oynadım. Birkaç kez oynadıktan sonra attığım goller halkın hoşuna gitmiş olacak ki beni aramaya başladılar. Ancak o sırada bizim kıtada tüm izinler kalktı ve beş altı ay hiç kimseyi dışarı çıkartmadılar."

Sıtma ile geçen aylar

"1943 sıtmanın çok yaygın olduğu seneydi ve hastalık orduda da askeri kırıp geçiriyordu. Özellikle büyük şehirlerden gelen çocuklar daha çabuk yakalanıyorlardı bu illete. Sıtma kimini az etkiliyor, bazılarını ise alıp götürüyordu. Bu sırada sıtma yüzünden birçok değerli asker arkadaşımı kaybettim. Bir ara bizim kıtada izinler kalkıp da beş altı ay dışarı çıkmayınca sıtmaya ben de yakalandım ve ondan sonraki bir buçuk yıl kıtadan hastaneye hastaneden kıtaya taşınıp durdum. Diyarbakır halkı beni çok aradı ve izin aldılarsa da hastalık nedeniyle oynayamadım. Sıtma nöbeti geldiği zaman ateşim 42'ye çıkıyor, ölümle pençeleşiyordum. İştah diye bir şey de kalmadığından, iyice dermansız kalıyordum. Üstelik o yaz öyle sıcak yapmıştı ki minarelerin, kubbelerin kurşunları eriyor, leylekler uçamıyordu."

Bir buçuk yıl süren hastalıkla boğuşmanın son zamanları artık iyice kesilmiştir Lefter'in dayanma gücü. Bir akşam yine fenalaşır. Hastaneye sevk edilir. İki yanında iki hasta asker daha yatmaktadır.

"Gece yarısı biri yatağından düştü ve öldü. Biraz sonra da öbürü düştü ve öldü. Bunları görünce çok korktum ve hastaneden kaçmaya kalktım. Kapıdaki süngülü nöbetçi beni, 'Dur, nereye gidiyorsun' diye geri çevirdi. Biraz sonra iki askeri gelip aldılar. Onlar gibi ben de öleceğim diye çok korktuğumdan mıdır, yoksa eczacı enişte m Fikri Üster'in gönderdiği ilacın etkisiyle midir, bilemem; bir süre sonra iyi oldum ve kıtama döndüm. Epey bir süre kendimi besledikten sonra bir daha da hasta olmadım ve eski Lefter oldum. Bu arada enişte lerim Saim ve Fikri Beyler harçlık da gönderiyorlardı. Böylece yine

Sıtma tedavisinde...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

futbola başladım ve Diyarbakırlı sporseverlerin yeniden sevgilisi oldum."

Hakikaten mahalle aralarında top oynayan çocuklar arasında artık bir kahramandı Lefter. "Lefter gibi vurmak", "Lefter gibi çalım atmak" Diyarbakırlı çocukların hayallerini süslüyor, "Lefter gibi... Lefter gibi" sesleri maç yapılan sokaklarda çınlıyordu.

Az daha köprü havaya uçuyordu...

Sivil hayatta Lefter neyse, asker Lefter de oydu. Hem acar bir futbolcu, hem de ele avuca sığmaz delifişek bir delikanlı.

Birçok arkadaş edinmişti Diyarbakır'da. Sık sık bir araya gelir, Dicle'de balık tutar, şakalaşır, günlerini birlikte geçirirlerdi.

Bugünlerden birinde, sırf şakasına, Diyarbakır-Mardin Köprüsü'nün olduğu yerde nehire dinamit atarlarken olanlar olur. Lefter, neredeyse elinde patlayacak olan dinamiti, bir anda telaşla fırlatıp atınca, dinamit gider köprünün ayağına yakın bir yere düşer. "Az daha köprü havaya uçuyordu. Allahtan uçmadı. Uçmadı ama uçmadıysa da hasar gördü. Yanımızda adını burada açıklayamayacağım binbaşım da vardı. Kendisi sporsever bir insandı ve beni çok severdi. Hocam gibiydi. Üzerimde emeği çoktur. O gün hemen oradan kaçtık ve kıtamıza geldik. Sabaha kadar ne benim ne de binbaşımın gözüne uyku girdi. Sonra hiçbir yerden ses seda çıkmayınca rahatladık."

24 saat katıksız hapis

Ancak her zaman bu kadar şanslı olmayacaktı Lefter. Yaptığı haşarılıklardan genellikle yakasını sıyırabilse de günün birinde bir günlüğüne hapse düşer.

"Korgeneral Üresin'in oğlu Ünal Üresin babasına benim tesisatçı olduğumu söylemişti. Böylece her gün evlerine gidip bahçeyi sulamak için motoru çalıştırmaya başladım. Bozuk kısımları da tamir ediyordum. Benimle beraber asker olan adalı arkadaşım Ümit de geliyordu. O da Korgeneral'in emir eri olmuştu. Oğlu Ünal o sıralarda 10-11 yaşlarında idi. Beni görür görmez spor ayakkabılarını giyerdi. Ümit, ben ve Ünal gider civardaki boş arsalarda o korkunç sıcağın altında top oynardık. Diyarbakır'da kara iklimi hüküm sürdüğünden yazları çok kurak ve sıcak, kışları da

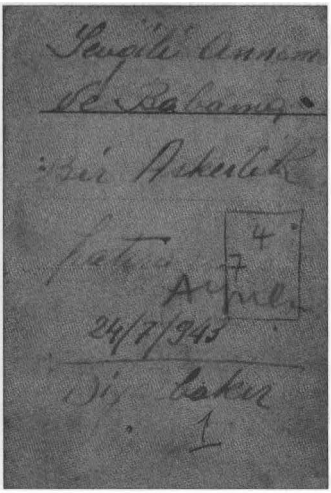

Ailesine gönderdiği bir askerlik hatırası.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

aksine çok soğuk olurdu. Kışın bahçeyi sulamak gerekmediğinden ana vanayı kapatmış, yaz başına kadar da kullanmamıştık. Hiç unutmam yaz başında bahçeyi sulamak üzere ana vanayı açtığımda bütün bahçe musluklarının donup çatlamış olduklarını gördüm. Musluklar eski tip musluklardandı ve bombeliydi. Soğuktan çatladıkları için açılmışlardı. Artık içerdeki köselelerin suyu tutması imkânsızdı. Hepsini değiştirmek gerekiyordu. Zira su kaçırdıkları anda sivrisinek, sivrisinek olduğu anda da sıtmanın yayılma olasılığı vardı. Durumu Paşa'nın hanımına anlattım. Hemen Paşa'nın makamına telefon etti. Paşa, 'Beklesin, geliyorum' demiş. Biraz sonra makam arabasıyla Paşa geldi. Emir subayı derhal arabadan çıktı kapıyı açtı. Ben bahçe kapısının yanında bekliyordum. Paşa arabadan indi. Bir elinde eldivenleri vardı. Bana, 'Ne olmuyormuş Lefter, söyle bakayım bana' dedi. Ben, 'Sayın komutanım, musluklar çatlamış bunlar artık olmaz' deyince, 'Askerlikte olmaz, olmuyor, yapamam denmeyeceğini bilmiyor musun? Hemen birliğine git ve kendini 24 saat katıksız hapis et' dedi. 'Başüstüne komutanım' diyerek kıtama döndüm. Albaya, 'Albayım, Paşa'nın emriyle beni 24 saat katıksız hapis edin' deyince Albay çok kızdı ve 'Ne oldu, ne yaptın da paşa sana katıksız hapis verdi' diye sordu. Durumu anlatınca da, 'Sen asker değil misin? Askerlikte olmaz, yapamıyorum denmeyeceğini bilmiyor musun' dedi. Böylece bir gün katıksız hapis yattım."

Diyarbakır'da futbol

O zorlu günlerde kahvelerde savaş haberleri takip edilirken, sokaklar ve arsalar futbolla oturup, futbolla kalkıyordu. Diyarbakır'da birçok yerel takım kendi aralarında harıl harıl lig usulü maçlar yapmaktaydı. Çok iyi takımlar ve çok iyi oyuncular top koşturmaktaydı toz toprak içinde... Lefter'in de oynadığı askeriye takımının dışında Hava Gücü, Yıldız Spor, Ayspor, Lise, Piyade Alayı, Sanayi Taburu ve Sanat Okulu gibi takımlar vardı. Takımlar zaman zaman albayından izin alıp sahaya sürüyorlardı Lefter'i... Aralarında sonradan Vefa'da ve Kasımpaşa'da forma giyecek, daha sonra da 13. dönem Siirt Milletvekili seçilecek olan Misbah Ongan gibi kuvvetli oyuncular vardı. Lise'de oynuyordu.

"O çocuklar bugün Türkiye'deki en iyi takımlarda oynayacak güçteydi" diyerek hatırlıyor o gençleri Lefter.

"Git kupayı al gel!"

Yıl 1944, mevsim sonbahar... 15. Piyade Tümeni muntazam tesisleri, düzgün yapıları, örnek disiplini ile Diyarbakır'ın içinde ayrı bir site gibi durmakta...

3. Bölük Komutanı'nın kapısı hafif hafif çalınıyordu. Yüzbaşı N.K., elindeki evrakları masaya bıraktı, "Gir!" dedi.

Kapı açıldı. Selam veren asker sessizce emir bekliyordu.

"Gel bakalım İstanbullu" dedi Yüzbaşı, "otur şuraya.."

Asker gösterilen yere biraz da çekinerek oturdu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Futbol sahasında tekmil verirken...

"Adın Lefter'di değil mi? Bak sana bir şey söyleyeceğim. Futbol oynadığına göre haberin vardır. Paşa bir kupa koydu. Bölüklerarası müsabakalar olacak. Beni tanırsın, yahut öğretmişlerdir sana... Girmemek olmaz, gireceğiz. Ama bu işin tüm sorumluluğu sende. Söyle, her türlü imkânı sağlayayım. Yalnız sonunda kupayı muhakkak odamda görmeliyim. Bunu yapamadığın takdirde terhis tezkeresi yok! Anlaşıldı mı?"

"Anlaşıldı kumandanım!"

"Şimdi isteklerin neler, onları öğrenelim..."

O ana dek emirleri soluk bile almadan dinleyen Lefter birden irkildi. Huyunu çok iyi bildiği bölük komutanından nasıl bir şey istenirdi! Halbuki şu anda karşısında bulunan komutan onun cevabını bekliyordu:

"Hiçbir şey kumandanım..."

Komutan sinirlenmişti. Birden patladı.

"Nasıl, ulan şimdi kalkar ayağımın altına alırım. Konuş!"

Bu öfkeden sonra Lefter için çaresiz bir mecburiyet doğmuştu. Bir defa daha feragat Lefter'i zor duruma sürüklerdi. Boğazına adeta zamkla yapışmış kelimeleri odanın boşluğuna fırlatmak çok güç oldu.

"Peki yüzbaşım, bana on tane er veriniz."

"Başüstüne!"

(Bölük komutanı yüzbaşı, şampiyon belli olduktan sonra subay gazinosundaki arkadaşlarına uzunca bir süre şunu anlattı: "Ben hayatımda ilk ve son 'başüstüne'yi bir İstanbul çocuğu önünde söyledim. İsmi Lefter'di. O asker bana on bir kişinin bile getireceği şüpheli bir onuru tek başına getirmişti. Helal olsun ona...")

Lefter 1. Bölük'e karşı

Bölük karşılaşmaları başlamış, mücadeleler bir askeri gösteriş ve inatla sürüp gitmiş, sonunda kupa için iki ortak kalmıştı: 1. ve 3. Bölükler...

3. Bölük malum... Kısaca Lefter'in ekibi demek daha doğru. 1. Bölük yıldız futbolcu bakımından daha kalabalık. Beylerbeyi'nin beki Şahap, Anadoluhisarı'ndan Ruhi ve bilhassa "Karga" namı ile isim yapmış Ankara'nın Stadyum takımından Bahri...

Nihayet maç günü gelip çatar. Tel örgüsü olmayan sahanın etrafına asker-sivil 3 bin kişi kadar toplanmış. Ayrıca acele düzenlenen şeref tribününde de tümenin subayları yer almış.

Lefter'de büyük bir heyecan... 1. Bölük'ün kadrosu isim bakımından hakikaten hay-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

li zengin. Fakat Lefter onların müsabakalarını izlerken fark etmişti; rakip takımda bir yıldız kavgası oluyordu. Herkes kendi başına buyruktu.

Maç başlayıp dakikalar ilerledikçe Lefter rakibin bu zaafının üzerine gider. Sağiç oynamasına rağmen, rakibin hücumda işe yarayan adamlarını inatçı markajı ve üstün nefesi ile rahatsız etmeye başlar. İlk devre bu verimli taktikle 0-0 berabere biter. İkinci yarıda ise Lefter aldığı toplarla, sahanın çeşitli yerlerinde dolaşır, neticeye gitmeden önce rakip defansı yormaya çalışır. Fakat 1. Bölük'ün kuvvetli hücumcuları kalecinin bariz hatalarından istifade ederek 2-0 öne geçerler.

Derme çatma şeref tribündeki manzara hayli acıklıdır. Günlerce bölüğün reklamını pek iddialı nutuklarla yapan N.K.'ye, sağdan soldan "Sıhhatler olsun, afiyetler olsun" sözleriyle sataşmalar başlar. O ise bunlara karşı içinde biriktirdiği hırsla görünüşte ilgisiz kalır. Ağzında sigara, gözleri kolundaki saattedir. Maçın bitmesine 20 dakika vardır.

İşte o andan itibaren Lefter mucizesi başlar. 3. Bölük kalesi önünde zafer sarhoşluğu içinde laubali şekilde çöreklenmiş rakip arasında o muazzam ayaklara bağlanan topu 70 metre boyunca kimse almayı başaramaz. Filelerle öpüşen topla birlikte durum 2-1 olur.

Artık sahada küçücük taşlara bile çalım atan bir sihirbaz vardır: Lefter.

Onu 3 bin seyirci ile beraber karşı takımın futbolcuları da izlemeye başlamıştır. İstediği her hareketi yapıyor, dilediği an herkesi ayaklarındaki hünere esir ediyordur. Maç bittiğinde 3. Bölük Lefter'in attığı 4 golle müsabakayı 4-2 kazanır.

Lefter'in toz toprak bulaşmış ellerine tutuşturulan kupa, kısa merasimden sonra yine onun tarafından şeref tribününün önüne getirilir. Orada Yüzbaşı ile karşı karşıya duruşları hafızalardan silinmesi imkânsız bir tablodur. Lefter soluk soluğadır:

"İstediğinizi getirdim yüzbaşım! Başka emriniz?"

Yüzbaşı karşısındaki askeri alnından öper.

Lefter, bu turnuva için "Benim ilk profesyonelliğim" der. Bu kupanın ödülü için çok yüksek bir "ücret" aldığını söyler. Ödül, yol hariç bir buçuk aylık İstanbul iznidir.

Hükmen yenilgiyle kaçan şampiyonluk

Sene artık 1945'ti. O yıl Türkiye Amatör Takımlar Şampiyonası bölge maçları Mersin'de yapılıyordu. Bölge finalinde Diyarbakır, Mersinspor ile oynayacaktı. O maçta Lefter'in Diyarbakır'da oynaması için Albaydan izin alınır ve takım trenle Mersin'e hareket eder. Aslında yasaktır askerlerin sivil takımda oynaması. Tebdili kıyafet yapan Lefter'in üzerinde beyaz uzun gömlek ve belinde kuşak, başında yemeni ve kasket vardır.

Trenle Diyarbakır'dan Mersin'e gitmek iki gün sürer.

"Takımımızda çok iyi oyuncular vardı. O maçta 1-0 galip geldik. Golü ben atmıştım. Saçlarım kesik olduğu için Mersinliler benden kuşkulanmışlar ve asker olduğumu anlamışlardı. İtiraz ettiler. Böylece hükmen mağlup sayıldık. O golü başkası atmış

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

olsaydı bu şanssızlık olmayacaktı. Böylece hükmen yenik olarak Diyarbakır'a döndük. Üstelik Amatör Kulüpler Arası Türkiye Bölge Şampiyonu da Mersinspor olmuştu. Bu da bizi bir kat daha üzmüştü. Çünkü bizim takımda bir Ayhan, bir Gündüz, bir Misbah, bir Bozo Nedim ve bir Nihat gerçekten kıymetli, kuvvetli ve klâs sporculardı. Bu kadar güzel bir takımla gidip de böyle şanssız bir şekilde geri dönmek olacak şey değildi. Diyarbakır mateme boğulmuştu.

Rakip Hamido!

Sonra kendi aramızda maçlar başlayınca olayı unuttuk. Ardından Diyarbakır olarak Malatya'ya gittik. Fakat bu özel maç olduğu için bu kez asker elbiselerimle gitmiştim. Tütün fabrikasının sahasında Malatya ile oynadık. Bizim takımda, sonradan Galatasaray'da oynayacak olan Ruhi Duman da vardı. Babası Diyarbakır'da emniyet amiriydi. Malatya'da Malatyaspor'u 4-2 yendik. Gollerin dördünü de ben atmıştım. Sonradan Malatya Milletvekili olan Hamido ve kardeşi İbrahim Malatyaspor'da oynuyordu. İkisi de sert ve iri yapılı çocuklardı. İbrahim de sonradan Beşiktaş'ta santrfor oynadı ve sonra Malatya Belediye Başkanlığı yaptı. Hiç unutmam çok sert tekmeler yememize rağmen Hamido maçtan sonra geldi, hepimizi alıp yüksek bir tepedeki çay bahçesine götürdü. Kendisi atlı, çizmeleri mahmuzluydu. Bize istediğimiz kadar çay ikram etti. Bir de küçük nutuk çekti: 'Arkadaşlar, oyun bitti. Bu bir spordur. Hepimiz erkek gibi oynadık. Şimdi güzelce çaylarınızı için' dedi. Sonra trenimizin hareket saati gelince bindik ve Diyarbakır'a döndük. Her yerde her maçtan sonra olduğu gibi Güneydoğu'da da maç sonrası sevinci sürer gider" diye anlatır o günleri Lefter.

Diyarbakır'a veda...

1947 yılının Mart ayında terhis olur Lefter. Diyarbakırlılar bir yandan sevinirler dostlarının terhisine, bir yandan da üzülürler onu bir daha göremeyeceklerine. Birçoğu meyvelerle, hediyelerle trene kadar gider Lefter'i uğurlamak için. Lefter o sevgiyi, "Diyarbakırlılar beni o kadar çok sevmişlerdi ki ben evime geldikten sonra da zaman zaman İstanbul'a yolu düşenler gelip beni ziyaret etti" sözleriyle anlatır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

4

FENERBAHÇE'YE DOĞRU

Lefter Küçükandonyadis'in askerliğini bitirip İstanbul'a dönüşünün hemen ertesi haftasında Beyoğluspor'un maçı vardır. Lefter'in ağabeyinin kaptanlığını yaptığı takım Birinci Küme'dedir. Yıllarca toplarını kardeşinden saklayan Panani artık onu da kendi takımında istemektedir. Lefter de hiç değilse B takımında oynamak ve kendini İstanbul seyircisine tanıtmak, sevdirmek arzusundadır.

"Beni tanıyanlara yeniden kendimi kabul ettirmek konusunda çok hevesli, kuvvetli ve hırslıydım. Askerden yeni gelmiştim ve lisansım yoktu. Hiç olmazsa antrenman olur diye düşünüyordum. O gün oraya bütün büyük takımların idarecileri beni görmeye gelmişlerdi. Ancak Beyoğluspor yöneticileri o gün beni B takımında da genç takımda da oynatmadılar. Kimse beni görmesin de Beyoğluspor'da kalayım diye..."

İki rakip kardeş

O hafta böyle bir hayalkırıklığı ile geçer. Ertesi hafta Taksim-Beyoğluspor maçı vardır. Lefter eski takımına gidip, "O maçta ben de sizde oynuyorum" der. Lefter'in bu arzusu o kadar sevinçle karşılanır ki, o gün o maça ağabeyi Panani'ye karşı Taksim'in kaptanı olarak çıkartılır sahaya.

"O maçta ağabeyim ile el sıkışıp kale alırken bana 'Akşama seni öldüreceğim' dedi. Ben de 'Ne istersen yap' dedim. O kadar hırslanmıştım ki Beyoğluspor'u 4-0 yendiğimiz o maçta gollerin dördünü de ben attım. Maçı idare eden Türkiye'nin gelmiş geçmiş en iyi hakemlerinden orta hakem Sacit Ercan, 'Sen nereden çıktın, bunca zaman neredeydin?' diye sordu. Ben de askerde olduğunu söyledim. Beni askere gitmezden önce tanırdı. Bana 'Allah seni nazardan saklasın, fırtına oldun fırtına' dedi. İstanbul'un

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

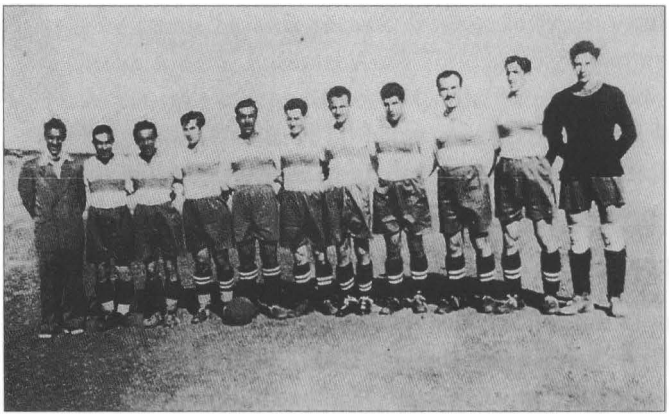

Büyükada futbol takımı (1940). Sağdan altıncı, Lefter'in ağabeyi Panani.

bütün büyük takımlarının idarecileri bu maça beni izlemeye geldi, maçtan sonra çok teklif aldım. Büyükada'ya gelip arkadaşlarım ve aracılar vasıtasıyla beni buluyorlardı. Beşiktaş'tan, Galatasaray'dan çok güzel teklifler aldım. Hatta Galatasaray'ın idarecisi Rafet'in adadaki evimizin bahçesindeki dut ağacının dibinde günlerce uyuduğunu gördük. Bekliyordu ki sabahleyin benimle konuşsun da başka tarafa gitmeyeyim. Bir ara Galatasaray'a gitmeyi de düşündüm. Galatasaray'ın o zamanki popüler futbolcuları Reha ve Bülent Eken kardeşler beni ikna etmek için 'Fenerbahçe'ye gitme, tutunamazsın, seni harcarlar' diyorlardı. Ben ise o an için hangi takımda oynayacağımdan çok İstanbul karması ile milli takımda nasıl oynarım diye düşünüyordum."

Bir transfer öyküsü

O sırada Lefter tüm bunları düşünürken, başka bir yerlerde, başka birileri de üç dört aydır onu düşünüyorlardı.

Fenerbahçe Spor Kulübü tarihçisi ve kulübün fenomen yöneticilerinden Rüştü Dağlaroğlu çok kısa bir süre içinde Lefter'in Fenerbahçe'ye transferinde başrol oynayacaktı.

Lefter'in 9 Ekim 1963'teki 50. milli maçından sonra, Milliyet gazetesinin yayınladığı sekiz sayfalık özel Lefter ekinde Rüştü Dağlaroğlu, bu transferin öyküsünü anlatır:

"Lefter'in Fenerbahçe'ye transferi devrimizin transfer olaylarına benzemeyen bir hikâyedir. Sene 1946. Aralık ayının en soğuk günlerindeyiz. Kalecimiz Cihat Arman yedek subay okuluna gitmiş, kalecisiz kalmışız. Kimi alacağız, kiminle anlaşacağız? Düşüncemiz Beyoğluspor'un serbest bıraktığı Şalabi'yi almak. Ancak onu Beşiktaş da istiyor. Hatta Beşiktaş'ın Beyoğluspor'la bu konuda anlaştığını da duyuyoruz. Her şeye rağmen ümitliydim. Fenerbahçe Kulübü'nün umumi katibi olarak o zamanki Beyoğluspor Başkanı Ohanidis'e gittim. Aramızda şu konuşma geçti:

'Hoşgeldin Rüştü Bey. Hayrola, siz bizi böyle her zaman aramazsınız.'

'Estağfurullah biz Fenerbahçeliler sizleri daima sever ve tutarız... Sizden bir ricaya geldim. Bize Şalabi'yi veriniz.'

Beyoğluspor Başkanı şöyle bir durakladı ve dedi ki, 'Rüştü Bey sen Şalabi'yi bırak.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ben sana öyle bir futbolcu tavsiye edeceğim ki, anasından Fenerbahçe'nin futbol stili için doğmuş bir delikanlı. Adı Lefter. Taksim Kulübü'nde oynuyordu. Şimdi nerede bilmem. Galiba askermiş. Şalabi'yi kafana takma Rüştü Bey. Sen asıl Lefter'i kaçırma.'

Ben Şalabi diye ısrar ederken, Ohanidis Lefter diyor başka bir şey söylemiyordu.

'Kim bu Lefter, adını ilk defa duyuyorum. Kaleci mi?'

Türkspor

Yazı
İdare yer
Basıld

YIL : 1 — 21 Nisan 1947

Lefter F.bahçeye girdi

Beyoğluspor sağ içi Lefter kulübünden ayrılarak F. bahçeye girmiştir. Antremanlara başlıyan Lefter yeni futbol mevsiminden itibaren F. bahçe futbol takımında oynıyacaktır.

Lefter'in ilk transfer haberi. (Haberde hata var. Lefter Fenerbahçe'ye Beyoğlu'dan değil Taksim'den transfer oldu.)

'Hayır kaleci değil forvet oynuyor. Şimdi askerliğini yapıyor. Kesin adresini bilmiyorum. Ama göreceksiniz bu çocuk Türkiye'nin bir numaralı futbol yıldızı olacak...'

Beyoğluspor Yönetim Kurulu odasında geçen bu konuşma beni harekete geçirmişti. Bir taktik olarak Lefter'in ismiyle fazla ilgilenmedim. 'Mademki Şalabi'yi vermiyorsunuz, biz de başımızın çaresine bakalım' diyerek Ohanidis'in yanından ayrıldım.

Hemen seferber oldum ve Lefter'in Diyarbakır'da askerlik yaptığını tespit ettim. O zaman B takımımızda oynayan Ruhi Karaduman'ın babası Diyarbakır'da emniyet amiriydi. Onun yardımlarıyla Lefter'le temas kurduk. Terhisine az kalmıştı. İstanbul'a döner dönmez doğruca kulübe getirilmesini kararlaştırdık."

"Küçük çelimsiz bir çocuk"

"Şeref Stadı'nda 5 Nisan 1947 günü Vefa ile Milli Küme maçına çıkılmak üzereyken, Ruhi soyunma odasına koşa koşa geldi. Büyük heyecan içindeydi: 'Ağabey, Lefter'i getirdim' dedi. Hemen odadan fırladım Lefter'in nerede olduğunu arıyordum. Sahaya inen merdivenin başında duran küçük çelimsiz bir çocuğu gösterdi. Açık konuşayım gözüm tutmamıştı... Amma da methettiler diye kendi kendime konuşuyordum. İçimden ona doğru gitmek bile gelmedi. Ruhi'ye seslendim: 'Bu mu Lefter?' Ruhi, 'Evet işte bu çocuk' dedi.

İçimden bir ses, sen yine de sonra pişman olmamak için git Lefter'le konuş dedi.

Neyse uzatmayayım, isteksizce gittim, tanıştık. Utangaç, çekingen, endişeli bir hali vardı.

'Hoşgeldin Lefter, Fenerbahçe'yi çok seviyormuşsun. Bizim takımda oynamak ister misin?'

Utangaç bir yüz ifadesiyle hiçbir şey söylemeden önüne baktı.

Şaşırmıştım. Yanağını okşadım. Biraz cesaret bulmuştu. Başını ilk kez olarak yukarı kaldırdı. 'Seni Fenerbahçe'nin yeni antrenörü Molnar'a denemesi için takdim edeceğim. Kusura bakma seni hiç tanımıyorum. Hatta hiç güvenim yok. Salı günü antren-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

mana geleceğine asker sözü verir misin?'

'Söz, asker sözü, geleceğim...'

Lefter o gün maçı izledi. İki gün sonra da Kadıköy'e geldi. O zamanlar antrenmanlar haftada salı ve perşembe olmak üzere iki gündü. Lefter'i Molnar'a tanıttım. Kültür fizikten sonra çift kale yapılacaktı. Molnar Lefter'i B takımının (yedek takımın) forvet hattına koydu. Bu çocuk müthiş bir şeydi. Çalımlıyor, çalımlıyor, şutunu patlatıyor, patlatıyordu... Onu izlerken bütün yöneticiler parmaklarını ısırıyorlardı. Ve Lefter idman maçında Hüsnü Terzioğlu'nun koruduğu kaleye birbirinden harika dört gol birden attı.

Fenerbahçe forması ile (1947)...

Antrenmandan sonra soyunma odasına giden Lefter'i beklemeye başladım. Bir ara antrenmanı izlemeye gelmiş bir arkadaşımla iki ya da üç dakika kadar konuşmam icap ettiğinden soyunma odası çıkışına arkamı dönmek zorunda kalmıştım. İşte bu arada Lefter duşunu bile almadan alelacele giyinip kimseye hoşçakalın demeden gitmiş. Bunları, 'Bugün ilk kez antrenmana çıkan o yeni çocuk nerede ?' diye sorduğum malzemeci Mustafa Efendi'den öğrendim.

Lefter 10 gün kadar görünmeyince kulüp müdürü Reşat Erte onu gidip Büyükada'dan getirdi.

Birlikte müze salonuna çıktık.

'O gün bir Allahaısmarladık demeden nasıl kaçıp gidersin?' sözüne, 'Affedin... Ağabeylerime gol atınca hem utandım hem korktum. Kimseye görünemedim. Hem Beşiktaşlı Şükrü ile Galatasaraylı Reha, 'Sakın Fenerbahçe'ye girme, harcarlar seni. Bize gel' diye ikisi de bana asılıyorlar..' dedi."

200 lira ilaç parası

Bunun üzerine Rüştü Dağlaroğlu Fenerbahçe'nin geniş kitlelerce sevilen bir halk kulübü olduğundan söz ederek şunları söyler:

"Fenerbahçe taraftarları kısa sürede seni bağrına basacaktır. Beşiktaş taraftarı bıçkındır, hırçındır. Futbolcusu birkaç maç kötü oynarsa ona en ağır hakaretleri yapmaktan çekinmez. Galatasaray ise tümüyle halktan kopuk kendi içine kapanık bir camiadır. Orada popüler filan olamazsın. Fenerbahçe kulübü senin için biçilmiş kaftandır." Bu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sözler üzerine Lefter'in kafasındaki soru işaretleri gider. Adeta ikna olmuş gibidir. Dağlaroğlu anlatımını şöyle sürdürüyor: "Babası biraz rahatsızmış, ilaç parası olarak uzattığım 200 lirayı alırken, 'Teşekkür ederim. Evvelallah bu paranın kaç katını Fenerbahçe'ye ödemeyi namus borcu sayacağım...' dedi.

Salı ve perşembeleri düzenli olarak antrenmanlara geliyordu. Bir hafta sonra kömür alması için 200 lira daha verdim. Taksim Kulübü Başkaptanı Agopyan'dan ilişiksiz kâğıdını da ücretsiz olarak aldıktan sonra, Lefter A takımı kadrosuna resmen dahil oldu.

O tarihlerde Galatasaray'da Haris ile Koçis, Beşiktaş'ta da Hristo ile Çaçis yer alırlardı. Gerçi Lefter 8 Haziran 1947 günü daha henüz lisansı yokken Fenerbahçe A Takımı'nda ilk kez olarak Fenerbahçe-Galatasaray Bayramı nedeniyle yapılan karşılaşmada, yani ezeli rekabet maçında sarı-lacivertli formayı giymişti. Ancak, ben Lefter'in İstanbul dışında ne hava yaratacağını merak ediyordum. Tek kuşkum buydu. Kocaeli Bölge Başkanı Nuri Bey'e telefon edip iki özel maç ayarladım. 5 ve 6 Temmuz 1947'de İzmit'te Kocaeli karmasını 5-2, Adapazarı'nda da Adapazarı Gençlik'i 4-0 yendiğimiz maçlarda, Lefter'in binlerce yurttaşın ellerinde taşınması içimi rahatlattı. Yine o günlerde iki enişteşinden birinin eczacı, diğerinin süvari yüzbaşısı Müslüman Türk oluşlarını öğrendiğimde ve hele bir yılını doldurmadan Ay-Yıldızlı takım ve Fenerbahçe adına, Atina stadlarında goller atarken, etrafımda koparılan saldırgan tonlu, 'Vire Türk tohumu' yaygaralarından sonra, Lefter yalnız gözümüzde değil, gönlümüzde de yer etmişti."

Lefter'le ilgili "kuşkular"

Rüştü Dağlaroğlu'nun Lefter'in transferinin başlangıcında tedirgin olmasının iki önemli nedeni vardı.

İlki, 1940'lı yıllarda İstanbul'un müttefik güçlerce ve Anadolu'nun bazı bölgelerinin Yunan ordusunca işgal edildiğini görmüş, bunu bizzat bire bir yaşamış kuşakların büyük bölümü henüz yaşıyorlardı. Bu işgal günlerinde, İstanbullu Rumların kuşkusuz ki tümü değil ama büyükçe bir çoğunluğu işgalcilerin yanında yer almışlar, Türkler'e karşı türlü taşkınlıklar içine girmişlerdi. Camia olarak daima temiz ve yurtsever insanların kulübü olan Fenerbahçe'nin taraftarı acaba bu acılı, üzüntülü, iç karatıcı günleri unutup bu azınlık mensubu Türk'ün transferine sıcak bakabilecek miydi?

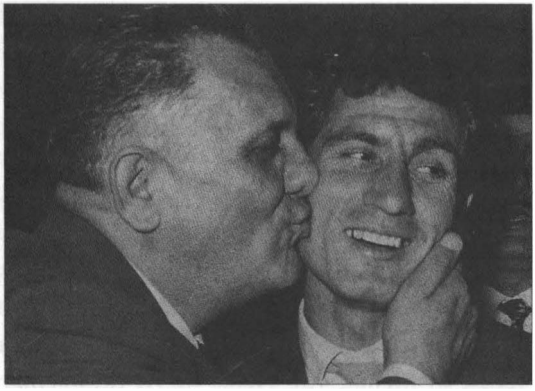

Müslim Bağcılar ile...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Diğer Türk vatandaşları gibi T.C. kimlik belgesi taşıyan Lefter, her şeye karşın sonuçta Arnavut asıllı bir baba ve Rum asıllı bir annenin çocuğuydu.

Bir diğer neden de Rüştü Dağlaroğlu'nun aşırı duygusal yapısıydı. Efsane yönetici işgal yıllarının tümünü İstanbul'da bire bir yaşamıştı. Bu günlerde azınlık mensuplarının Müslüman Türkler'e karşı tutundukları küstahça tavırlara da tanık olmuştu. Dağlaroğlu'nun o dönem insanlarının çoğunluğu gibi milliyetçi, yurtsever bir kişiliği vardı. Bu nedenle bu gayrimüslim futbolcuyu halkın ve kamuoyunun, "Kuvay-i Milliye ruhunun takımı" olarak nitelendirilen Fenerbahçe ile bağdaştırıp bağrına basamayacağı konusunda kuşkuları vardı. Ancak Lefter'in İzmit ve Adapazarı'nda oynadığı muhteşem futboldan sonra eller üzerinde taşınması ondaki tüm bu kuşkuları gidermişti.

Transferin Lefter cephesi

Lefter ise anılarında Fenerbahçe'ye transfer olayını şöyle anlatır:

"Fenerbahçe'nin idare heyetinden Müslim Baba'nın da (Bağcılar) benimle görüşmek istediği duyumlarını alıyordum. Nitekim Rüşlü Dağlaroğlu beni antrenmana çağırdıktan sonra Müslim Baba da benimle temasa geçmişti. Açıkçası ben henüz ne yapacağıma, hangi takıma gideceğime karar vermemiştim. Bir gün Fenerbahçe B Takımı'nda oynayan Ruhi Karaduman beni adadan aldı. Eminönü'nde ünlü Fenerbahçeli Yağcı Ali'nin dükkânına götürdü. Orada buluştuk. Yağcı Ali'nin dükkânı dar ara bir sokaktaydı. Bütün Fenerbahçeliler orada toplanır, bütün kulisler orada yapılırdı. Yağcı Ali'nin dükkânında bana gösterilen ilgiden memnun kalmıştım. Orada Fenerbahçe'ye transfer olmalıyım diye düşündüm. Böylece Fenerbahçe'ye peki dedim. Müslim Baba bana, 'Bir istediğin var mı?' diye sordu. Ben, 'Hayır teşekkür ederim' deyince Ruhi Karaduman, 'Lefter çekingendir, söylemez. Siz ne uygun görürseniz verin' dedi. Bunun üzerine Müslim Baba, 'Bu da bari kira paranız olsun' diyerek -adada kirada oturuyorduk- 300 lira verdi. Böylelikle Fenerbahçe'ye transfer olmam yolunda bir adım atılmış oldu. Bu görüşmeden sonraki salı günü de Rüştü Dağlaroğlu'na söz verdiğim üzere Fenerbahçe'nin antrenmanına gittim. Düzenli olarak salı ve perşembeleri antrenmana gidiyordum.

Artık hayatta en çok istediğim şey, en büyük emelim çok sevdiğim Fenerbahçe formasını giymekti. Kendime çok güvenim olmasına rağmen acaba A takımının formasını giyebilecek miyim diye düşünüyordum. Üstelik lisansım da yoktu. Ancak lisansım olmamasına rağmen beni B takımı ile Kütahya'ya götürdüler. Antrenörümüz Mehmet Reşat (Nayır) beni Kütahya'yı 9-1 yendiğimiz maçta oynattı. Hatırladığım kadarıyla gollerin beş-altı tanesini ben atmıştım. Bu golleri attıktan sonra kendime güvenim arttı. Zira B takımında birlikte oynadığım arkadaşlarım aslında A takımının yedek oyuncularıydı. Hepsi de iyi futbolculardı. Antrenörümüz zamanında Fenerbahçe'de santrhaf olarak oynamış ünlü bir futbolcu ve iyi bir sporcu olan Mehmet Re-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

şat (Nayır) idi ve bizi Kütahya'ya o getirmişti. Sonra Kütahya muhteliti (karması) ile oynadığımız ikinci maçta muhteliti 3-1 yendiğimizde gollerin üçünü de ben atınca, Fenerbahçe A Takımı'nda oynayabileceğime kendi kendimi inandırdım. O zamanlarda Fenerbahçe oynadığı maçlarda pek parlak sonuçlar alamıyor ve bir çıkış yolu aranıyordu. Dönüşümüzde antrenörümüz Mehmet Reşat idare heyetine benimle ilgili inanılmaz derecede övgü dolu, olumlu bir rapor verdi. Zaten A takımının antrenmanlarında sürekli bulunduğum için takıma yeni gelen ünlü Macar Hoca Molnar'ın da beni beğendiğini biliyordum. Arkasından da sezon bitti, yaz geldi.

Fenerbahçe Spor Kulübü tarafından 1948 yılında çıkarılan eşya piyangosu...

Benim Fenerbahçe ile mukavele imzalamam ise A takımı ile İzmit ve Adapazarı'nda oynadığım iki özel müsabakadan sonradır. Bu maçlarda da çok çok iyi oynadım. Hatta maçlardan sonra bazı taraftarlar beni omuzlara bile almıştı. İşte bu andan sonra Fenerbahçe'ye transfer olmam kaçınılmazdı

Bir süre sonra da Fenerbahçe kulübü yeni sezonda resmi maçlarda oynamam için Taksim Kulübü'nden bonservisimi alıp bana resmi imzayı attırdı."

Eski usûl transferler

Lefter'in transferi konusunda Rüştü Dağlaroğlu'nun anlattıkları ile Lefter'in anlattıkları arasında çelişki var gibi gözüküyor. Ancak Türk spor tarihi incelendiğinde, özellikle de 1940'lı, 50'li hatta 60'lı yıllarda transferlerin belli bir düzenle, çağdaş yöntemlerle yapılmadığı gerçeği karşımıza çıkıyor. Fenerbahçe Spor Kulübü de bundan soyutlanamaz. Bu nedenle o yıllarda Fenerbahçe'de de bazen yönetim kurulu içinde iki ayrı koldan, iki ayrı kişinin bir futbolcunun transferi için çaba gösterdiğine tanık oluyoruz. O tarihte, yani 1947'de Fenerbahçe'de transferlerin genellikle kulüp genel sekreteri Rüştü Dağlaroğlu tarafından yapıldığı bilinmektedir. Bununla birlikte yine 1947'de yöneticilik alanında isim yapmaya başlamış bir genç olan Müslim Bağcılar'ın da devreye girerek Lefter ile Fenerbahçe Kulübü'nün renkli taraftarı ve üyesi Yağcı Ali'nin Eminönü'ndeki dükkânında bir görüşme yapmış olması da, mantığa aykırı bir olay olarak gözükmemektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

5

FENERBAHÇE'DE İLK SEZON
(1947-48 Sezonu)

Fenerbahçe ile antrenmalara düzenli olarak çıkan Lefter yedek futbolculara karşı yapılan çift kale maçlarda oynadığı müthiş futbol ile kendini kabul ettiriyordu.

1930'ların ünlü haf hattının ortasında oynayan (bugünkü stoper mevkii) Mehmet Reşat Nayır 1940'da futbolu bıraktıktan sonra da kulübüne çeşitli kademelerde hizmet yaptı. Nitekim 1947 yılında Fenerbahçe B Takımı'nın hocalığını üstlendi. İlk olarak bu takımla Kütahya'ya giden Lefter burada B takımı formasını giydi.

Lefter B takımında oynadığı iki maçı şöyle anlatır:

"Şöhretli A takımı futbolcularının hepsi o sıralar yazlık izinde idiler. İdareciler bir Kütahya seyahati yarattı. B takım kadrosu arasında ben de vardım. İlk maçı Askeri Güce karşı yaptık. 11-0 kazandık. Yedi golü ben attım. Ertesi gün bir lig takımıyla oynadık, 3-1 kazandık. Ve hayret, bütün golleri ben atmıştım. Geri dönüşte Mehmet Reşat kafi derecede reklamımı yapmıştı."

Fenerbahçe-Galatasaray Bayramı

Lefter bu maçlarda kendini kanıtlayınca, İstanbul'a döndüğünde henüz lisansı olmamasına karşın bazı hazırlık maçlarında Fenerbahçe A Takımı formasını giydi; ilk maçını 8 Haziran 1947 günü oynadı. O yıllarda Türk futbolunun iki ezeli rakibi, "Fenerbahçe-Galatasaray Bayramı" adı altında düzenlenen etkinliklerde çeşitli dallarda karşılaşırlar, kapanış maçını ise ezeli rakiplerin A takımları yapardı.

Dönemin haftalık spor yayını "Fener" dergisinin 9 Haziran 1947 tarih ve 38 nolu sayısında Lefter'in bu ilk maçı ve Fenerbahçe-Galatasaray Bayramı, Osman Kavrak'ın kaleminden şöyle anlatılır:

"Dünkü bayramın son kısmını ezeli rakiplerin futbol karşılaşması teşkil ediyordu. Pek alâka çeken emekli futbolcuların oyunundan sonra hakem Şazi Tezcan ortaya çıkarak takımları sahaya davet etti. Evvela Fenerliler eski günleri hatırlatan bir şekilde ve taraftarlarının coşkun tezahüratı arasında göründüler. Az sonra da Galatasaraylılar çıktı. Fenerli oyuncular cenub (güney), Galatasaraylılar da şimal (kuzey) tarafındaki kaleyi seçerek ayak denemelerine başladı. İki kardeş kulübün bu neşeli bayram hatırası olarak birbirlerine hediye etmek üzere hazırladıkları bayrakları takım kaptanları teati (karşılıklı değiş tokuş) edip mutad seremoni nihayet bulduktan sonra hakemin düdüğü ile başlayan maça Galatasaray Ankara'dan getirdiği Sarı Naci, küçük Orhan ve Pera'dan aldığı Maruli'yi de kadrosuna almış olarak, "Osman İncil - Fazıl Göknar, Maruli - Hilmi Ecer (Doğan Koloğlu), Naci Özkaya, Muzaffer Tokaç - Halis Etçi, Bülent Eken, Reha Eken, Koçis Kandidis, Orhan Canpolat şeklinde ve çok kuvvetli bir takımla çıkmıştı. Fenerbahçe ise: Bermutad (alışageldiği gibi) Ahmet'ten mahrum bulunuyordu. Ayrıca son maçlarda sakatlanmış olan Halit, Selahattin ve Cihat'ın yerlerine de Bülent, Lefter ve Mehmet Ali'yi alarak, Hüsnü Terzioğlu - Murat Alyüz, Hilmi Ardağ - K. Halil Özyazıcı, Samim Var, Müzdat Yetkiner - Erol Keskin, Mehmet Ali Has, Suphi Ural, Lefter Küçükandonyadis, Bülent Varol tertibinde bir kadro ile oynuyordu. Bu maçı 70. dakikada Halis Etçi'nin attığı golle Galatasaray 1-0 kazandı."

Lefter Taksim kulübünden lisansı alınıp Fenerbahçe'de resmi sözleşmeye imza atana dek sarı-lacivertli A takımının forması altında lisanssız olarak 4 özel maça çıktı:

08 Haziran 1947	Galatasaray	0-1
05 Temmuz 1947	Kocaeli Karması	5-2
06 Temmuz 1947	Adapazarı Gençlik	4-0
02 Ağustos 1947	Süleymaniye	2-0

Lefter bu maçlarda Fenerbahçe forması altındaki ilk golünü 5 Temmuz 1947'de Kocaeli Karması'na karşı 85. dakikada 30 metre mesafeden müthiş bir şutla kaydetti. Bu özel gol Fenerbahçe forması altında toplamda atacağı 423 golün ilki olacaktı.

Bir gün sonra 4-0 biten Adapazarı Gençlik maçının 42. dakikasında topu yakalayan Lefter kıvrak vücut çalımlarıyla tam üç kişiyi sıraya dizerek takımını 1-0 öne geçirmişti. Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu maçlarda sahanın yıldızı olan genç Lefter'i taraftarlar omuzlarda taşımışlardı. Bu bir milattı. Lefter'in Fenerbahçe'deki müthiş yolculuğu ya da bir başka deyişle önlenemez yükselişi artık başlamıştı.

Molnar'ın takımı

Lefter Fenerbahçe'nin lisanslı futbolcusu olduktan sonraki bu ilk sezonunu şöyle anlatır:

"1947-48 sezonuna girdiğimizde antrenman maçları başladığında, Molnar Hoca

hepimizin cebine birer tenis topu vererek bizleri topla yatırmaya başladı. Her gittiğimiz yerde o toplarla oynamaya başladık. Kendisi de bizzat topla öyle hareketler yapıyordu ki onu görünce, antrenör bu hareketleri yaptığına göre bizim haydi haydi yapmamız gerek diyerek çalışıyorduk.

1947-48 sezonunda Fenerbahçe çok teknik sporculara sahipti. Molnar Hoca bizi öyle çalıştırıyordu ki topla yapamayacağımız hareket yoktu. Yerine göre çok sert ve prensip sahibi bir hocaydı. Kendisinden hem korkar hem sayardık. Ben ilk kez böyle bir hoca görüyor ve her öğrettiğini yapmak istiyordum. Yanıma geldiğinde beni tepeden tırnağa öyle bir süzer, öyle bir bakardı ki gözlerinin içi gülerdi. Onun bu bakışlarından cesaret alıyordum. İyi bir futbolcu olabileceğim kanısı bende oluşmuştu. Ben de hocamı çok sevmiştim. Ancak bunu yeterli görmüyor, onun dediklerini yapabilmek için çok çalışıyordum.

Hemen 1947-48 sezonu için kendi kadrosunu kurdu. Taka Naci, İskeçe İbrahim gibi kıymetli oyuncuların başka takımlara gönderilmesi için idare heyetine rapor yazdı. Bu oyuncuların bir kısmı futbolu bıraktı. Bir kısmı da başka kulüplerde top koşturdu.

Molnar hoca kendi ideal takımını şu şekilde kurmuştu: Cihat (Arman) - Murat (Alyüz), Ahmet (Erol) - Selahattin (Torkal), K. Halil (Özyazıcı), Samim (Var), K. Fikret (Kırcan), Erol (Keskin), Suphi (Ural), Lefter (Küçükandonyadis), Halit (Deringör).

Bu takım o sene hiç yenilmeden şampiyon olacak, bir tek beraberlikle (Galatasaray'la 2-2 berabere kalmıştık) sezonu kapatırken ben de gol kralı olacaktım. Fakat bu takımda zaman zaman değişiklikler de oldu. Mehmet Ali (Has), Kamil (Donanma Kamil), Hilmi (Ardağ), Müzdat (Yetkiner) gibi oyuncular da takımda yer alıyorlardı. Antrenörümüz kötü de oynasak bizi takımda bırakıyor, kendi ideal takımını çok zor bozuyordu.

Sezon başında hazırlık maçlarına başladık. Molnar Hoca beni önce B takımında oynattı. Birinci devre oynadım. İkinci devre beni çıkarttı yerime başkasını aldı. Bana da, 'Sıcak suyla yıkanma, git soğuk bir duş al' dedi. Sonra A takımının formasını giydirerek A takımında oynattı. Galatasaray'la maçımız vardı. Aramızda yaptığımız bu maçların gayesi oyuncu denemekti. Galatasaray A Takımı'nda Taksim'de birlikte

1947-48 kadrosu: (Ayaktakiler) Cihat Arman, Ahmet Erol, Samim Var, (Donanma) Kamil Ekin, Murat Alyüz, Müzdat Yetkiner, Bülent Varol, Erdal Kocaçimen. (Oturanlar) Selahattin Torkal, Lefter, Erol Keskin, Suphi Ural.

oynadığımız Arap Haçik de oynuyordu. Taksimspor'daki ilk maçımı Galatasaray'a karşı oynamıştım. Rastlantıya bakınız ki Fenerbahçe'deki ilk maçımda da Galatasaray'a karşı oynuyordum. Maçın sonunda 1-0 mağlup olduk. O maçtan sonra Molnar Hoca yukarıda saydığım ideal takımını kurdu ve birkaç maç sonra kararını vererek o takımı çok zorlanmadıkça, sakatlık olmadıkça değiştirmedi."

Ve lig başlıyor...

"Bir sürü özel deneme, özel hazırlık maçından sonra lig maçları başladı. Yağmurlu ve çamurlu bir havada oynanan maçta Galatasaray'a karşı 2-0 mağlup duruma düşmemize rağmen bu maçı 2-2 berabere bitirdik. 'Tomi Lavton' (Tommy Lawton) adını taktığımız santrforumuz Suphi o maçta sakatlandı ve menisküs oldu, bir süre oynayamadı. Suphi ki golcü bir elemanımızdı. O sakatlandığı sürece ondan hiç istifade edemedik. Korkunç hızlı bir futbolcuydu. Ayrıca hava topuna çıktığı zaman rakip oyunculardan en az yarım metre daha fazla sıçrardı.

Molnar Hoca ideal takımını kurarken her elemanı düşünerek seçmiş ve büyük yükü ofansif ve defansif olarak sağiç Erol'la soliç bana yüklemişti. Zira Erol'la ben ileri geri görevini yapabilecek güçte nefese sahip oyunculardık. Takımın bütün yükünü bize yüklemişti. Rakip takım hücumda olduğu zamanlar, biz birer defans adamı olarak vazife görüyorduk. Hemen akabinde hücuma kalktığımız an, birer forvet oyuncusu olarak beşinci forvet gibi forvete katılıp rakip kaleye hücuma geçiyorduk. Bu oyun tarzı forvetle defans arasında köprü vazifesini gören bir taktiktir. Yani daha açık söylemek gerekirse bütün ağır yük bu iki oyuncuya, yani 8 ile 10 numaraya yüklenmiş oluyordu."

Molnar'ın WM taktiği

"Molnar Hoca'nın verdiği taktiğe göre Erol (sağiç 8 numara) ve ben (soliç 10 numara) ileri geri çalışarak aldığımız topları Suphi'ye aktarırdık. Suphi bizim verdiğimiz topları değerlendirmekte çok ustaydı. Gol atmasa bile karşı kale için çok tehlikeli pozisyonlar yaratırdı. Oynadığımız WM sistemiydi. Molnar Hoca 1947-48 sezonunda, yani tüm bir yıllık lig sezonunda tam anlamı ile modern bir futbol oynatıyordu. Yeni futbol deyimiyle forvete ve defansa pres yapılıyordu.

Molnar Hoca ile birlikte Fenerbahçe yeni, modern bir futbol tarzı uygulamaya başladı. Şöyle ki: Sağ açık sol açığa deplase olduğu zaman sol açık da otomatikman sağ açığa deplase oluyordu. Bunun nedeni şuydu: O zamanlar takımlar yakın markaj yapardı. Bu yakın markajdan kurtulmak için mütemadiyen yer değiştirmek gerekiyordu. Aynı zamanda sadece sağ açık ve sol açık değil, soliç ile sağiç de bu taktiği uygular, soliç sağiçe kaçtığı zaman sağiç de soliçin yerini alırdı. Sağiç ve soliç gerilerden gelip top çıkarttığı zaman rakip oyuncular bunlara yakın markaj yapmaya kalktıklarında otomatikman hücuma kalktıkları tarafın hafı (sağ haf ya da sol haf) insayt durumunu

alır ve golcü bir forvet gibi karşı takıma yüklenirdi. Biz de defans görevi görürdük. Böylece karşı takımın defansında bir çökme olur, daima fazla oyuncu ile hücuma kalktıkları için bir çözülme oluşurdu.

Molnar Hoca'nın verdiği bu taktiği biz Fenerbahçe olarak çok iyi uyguluyorduk. Ve zaman zaman da golleri sıralıyorduk."

Fenerbahçe şampiyon, Lefter gol kralı

"Kısacası bu oynadığımız taktikle her takımı, sadece bizim lig takımlarını değil Avrupa takımlarını da kolaylıkla yenebiliyorduk (o zamanlar çok tanınmış Avrupalı takımlar geliyordu). Molnar Hoca'nın verdiği bu oyun taktiğini sadece Fenerbahçe uyguluyordu. Ve nitekim o yıl daha önce de söylediğim gibi hiç yenilmeden sadece bir beraberlikle, yediğimiz az sayıda golle şampiyon olduk. Ben de gol kralı oldum. Bugün şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, bugün oynanan futbol tarzını Fenerbahçe taa 1947'lerde Molnar Hoca'nın verdiği taktikle uyguluyordu. Bizim santrforumuz Suphi depara kalktığı zaman (kendisi aynı zamanda 100 metreciydi) ve ben topu ayağıma aldığım zaman rahatlıkla her defans oyuncusunu, herkesi geçebilecek güçteydim. Hatta bir kişiyi değil de birkaç kişiyi geçebilecek kudretteydim.

Suphi ile benim kendi aramızda üzerinde anlaştığımız bir oyun tarzımız vardı: Suphi çok hızlı olduğundan ben topu ayağıma aldığım zaman o depara kalkar, bir tarafa, yani ya sağa ya sola deplase olur, defansı üstüne çeker fakat ani bir dönüşle aksi tarafa koşardı. Bilirdi ki ben o sırada topu ters tarafa atmış olurdum. Zaten rakiplerden çok daha süratli olduğu için topa rahatlıkla yetişir ve gol pozisyonuna girerdi. Top bende olduğu zaman her takımca bilinirdi ki ben çok nadiren boş top, yerini bulmayan top atardım. Attığım topların tamamı yerini bulurdu. Ve nitekim Suphi beni o kadar takdir ediyor ve o kadar seviyordu ki, bazen gazeteciler sorduğu zaman benzetmeli demeçler veriyordu: 'Tommy Lawton' (İngiltere'nin gelmiş geçmiş en iyi santrforu idi ve Suphi'nin lakabıy-

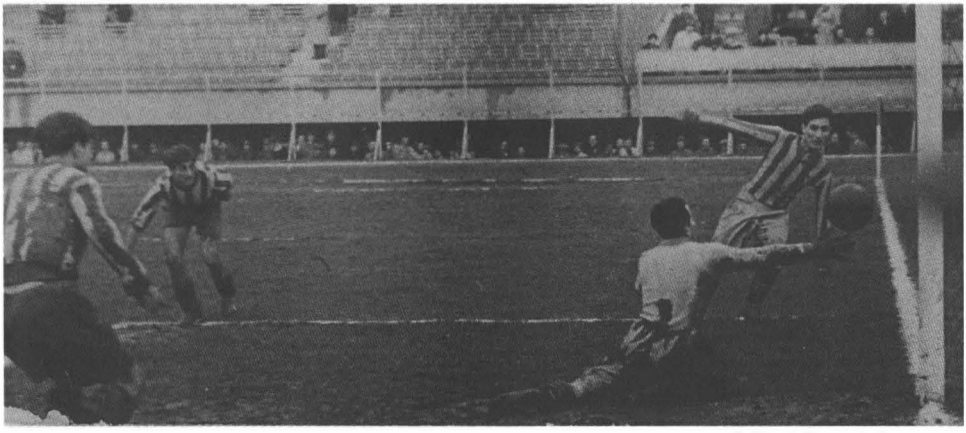

Sıfırdan kaleye gönderdiği top.

dı) Sir Stanley Matthews'suz olmaz' derdi. Matthews da İngiltere'nin gelmiş geçmiş en büyük futbolcusu olup Londra'daki Mumyalar Müzesi'nde heykeli vardır.

Sonradan İngiltere'ye gidip döndüğümde ben de onu izledim ve attığı çalımları öğrendim. Döndüğümde derhal uyguladım. Dört kişiyi rahatlıkla geçebiliyor, çalımlayabiliyordum. Yani dört, beş kişinin arasına süratle dalıp topu sağ ve sol ayağımın içinde oynatabiliyor ve rahatlıkla oyuncuların aralarından sıyrılıp bir anda kaleciyle karşı karşıya kalıyordum. Biz iki insayt (sağiç ve soliç) ve iki haf oyuncusu birer elektronik beyin gibi sahada bu oyuncu kaçırmayı rahatlıkla yapabiliyorduk. Tasavvur ediniz ki biz taa 1947 senesinde uyguladığımız bu taktikle Milli Küme Şampiyonu olmuştuk. Almanlarsa 1954 yılında Dünya Şampiyonası maçlarında bize karşı bu taktiği uygulayarak birinci maçta 4-1, ikinci maçta 7-2 galip geldiler ve Dünya Şampiyonu oldular. O maçlarda oyuncularımız sakatlandı ve ikinci maçı eksik oyuncuyla bitirdik. Birinci maçta 1-0 galip durumdaydık. Akabinde 4 gol yedik. İkinci maçta santrhaf Çetin sakatlandı ve 10 kişi kalan Türk Milli Takımı çözüldü. Ve benim oynadığım bütün milli maçlar dahil ilk kez bu kadar farklı bir skorla mağlup olduk. Çetin'in sakatlanması büyük şansızlıktı. Zira eskiden oyuncu değiştirmek yoktu ve sakatlanan oyuncunun yerine kimse giremezdi."

Ezeli rakibe üç gol

"O yıl yani 1947-48 sezonunda lig maçları bitmek üzereydi. Kendi sahamızda Galatasaray'la ikinci maçımızı oynuyorduk. Fenerbahçe ile Galatasaray arasında ezeli bir rekabet hep vardır. İkisi de her takıma yenilebilirler. Ancak, Fenerbahçe Galatasaray'a, Galatasaray da Fenerbahçe'ye yenilmek istemez. O maç 3-1 Fenerbahçe'nin galibiyeti ile sonuçlandı. Gollerin üçünü de ben atmıştım. Ertesi günü bütün gazeteleri aldığım zaman iki gazetede şu manşeti gördüm: 'Lefter: 3-Galatasaray: 1'

O maçta unutamadığım enteresan bir pozisyon olmuştu: Topu alıp Galatasaray'ın üç defans oyuncusunu çalımlayarak geçtim. Galatasaray'ın kalecisi Erdoğan'la (Atlıoğlu) karşı karşıya kaldım. Erdoğan'ı kalenin bir

GÜNÜN MAÇI

Pazar günleri maçlardan bir saat sonra çıkar

Fiatı 5 kuruş

FENERBAHÇE 3

Cihat
Murat Bülent
Selahattin Sadık Kamil
Fikret Erol Ahmet Lefter Halit

GALATASARAY 1

Erdoğan
Fazıl Salim
Musa Bülent Doğan
İşfendiyar, Nadi, Muhtar, Mazoffer, Gazanfer

Büyük Maçtan evvel yapılan genç takımlar Maçını G. S. 4 - 3 kazandı

B. takımlar arasındaki oyun 2—2 beraberlikle bitti. Stadın son haddine kadar hıncahınç dolmuştu. Maçtan evvel galeyana gelirmişti. SAAT 15,15'te Takımlar sahaya çıktılar, G. S lular F. B. lilere Buket verdiler. Hakem Mustafa Güvenatak

Oyunun 2nci dakikasında Halit soldan G. S. kalesine indi ve kuvvetli bir direklemeye çarparak sahaya düştü. Fikretin atabinde sağdan atılan kornerle neticelendi. Lefter 13üncü dakikada oynamağa başladı. 31inci dakikada Cihadın kuvvetli bir şutunu bir güzel bir tehlike anında müdafaa hattında bulunan Gazanfer kornere çıkardı. Maç kaleye yüzdeyüz girmekte olan topu kafasıyla çarkıfelek bir gole mani oldu. Bek hattının kafa vuruşu dirsek çarpmak Fidoğanın kucağında bitti.

35 ci dakikada hâmilden pas alan Lefter hafif bir vuruşla Fenerbahçenin Birinci golünü Atti ve devre böylece 1—0 Fenerbahçenin lehine bitti.

İkinci devreye her iki tarafta pek canlı başladılar. Lefterin kaçırdığı fırsattan sonra 25 ci dakikada sakatlandı, 25 inci dakikada Gazanfer G. S. nın beraberlik golünü attı. Vaziyet 1—1 oldu.

Bir esnada Naci oyuna girdi. 30 uncu dakikada Halit F. B. 2ci golünü attı. Vaziyet 2—1

Günün Lefteri

Maç F. B.nın 3-1 lehine bitti

39 cu dakikada Hazım kasden attığı bir tekme ile Lefteri sakatladı ve sadece bir ihtar aldı.

tarafına çektim. Ve ayağımın içiyle topu aksi taraftan filelere doğru gönderdim. Dördüncü golü de tam atmak üzereydim ama kalecinin solundaki kale direğinin iç tarafında çimde bir tümsek vardı. Top gitti, o tümseğe vurdu, orada kaldı ve gol olmadı. O güzel pozisyondan sonra golün girmemesi büyük şanssızlıktı. Bu pozisyonun hemen akabinde Galatasaray'ın sağ bek oyuncusu Fazıl (Göknar) topla kaleye dalarken tamamen bana girerek çok fena sakatladı ve sahayı terk etmek zorunda kaldım. Tribünlerdeki Fenerbahçe seyircisi Fazıl'ı uzunca bir süre soyunma odasından çıkartmadı ve Fazıl ancak polis koruması altında çıkabildi."

1947-48 sezonundan notlar

Bu sezon başı Fenerbahçe beş yeni transfer yaptı. Bunlar, Gençlerbirliği'nden Erdal Kocaçimen, Donanmagücü'nden Kamil Ekin (Donanma Kamil), Beykoz'dan Bülent Varol ve Taksim'den Hilmi Ardağ ile Lefter Küçükandonyadis'ti.

Fenerbahçe takımında ilk kez yer alan Lefter olağanüstü yetenekli bir genç olduğunu hemen daha ilk sezonunda kanıtladı. Sıkıntılı geçen yıllardan sonra Fenerbahçe'deki golsüzlüğün ve golcüsüzlüğün en ideal çaresi olmuştu. Gelir gelmez 11'in değişmez ismi ve yıldızı oldu. Fenerbahçe 8 takımlı ligde hiç yenilgi almadan tarihinin 13'üncü İstanbul Şampiyonluğu'nu kazandı.

Galatasaray Kulübü türlü nedenlerle 17 yıldır şampiyon olamıyordu. Sarı-kırmızılı camia uzun yıllar sonra şampiyon olabilmek için her türlü olanaklarını seferber etti. Örneğin Galatasaraylılar 21 Mart 1948 tarihinde oynayacakları Fenerbahçe derbisinden önce futbol takımını bir haftalık kampa almışlardı. Ayrıca galibiyet halinde, futbolcularını Londra Olimpiyatları'na götürme sözü verdiler. Maçın galibiyet primini de kişi başına o zaman için rekor bir meblağ olan 350 lira olarak açıkladılar. Bu maç çok büyük bir ilgi gördü. Türkiye'de ilk kez olarak karşılaşmanın biletleri üç gün öncesinden bitti. Türk futbol tarihinde ilk kez maç günü stad gişeleri açılmadı. Sonunda tüm hazırlıklarına ve konsantrasyonuna karşın çok güzel bir oyun çıkartan Lefter'in 3 golüyle Galatasaray ezeli rakibi Fenerbahçe'ye 3-1 yenildi.

Tarihî maçın golleri ise şöyle olmuştu: "34. dakikada Kamil'in uzaklardan çektiği faul atışı sarı-kırmızılı kalenin önünü karıştırdı. Topa sahip olan Ahmet, Lefter'e verdi. Bu karamboldan istifade eden Lefter düzgün bir vuruşla topu ağlara gönderdi. İkinci yarı Galatasaray daha üstün gözüküyordu. 70. dakikada Cihat gereksiz bir şekilde topa çıkınca onun bu hatasından faydalanan Muhtar beraberlik golünü attı. Ancak golden 4 dakika sonra ani olarak gelişen Fenerbahçe atağı sarı-kırmızılı kaleyi adamakıllı karıştırdı. Halit topu kapmak için Erdoğan'la ikili mücadeleye girişti. Erdoğan Halit'in faulle karışık şarjında yere düşünce top Lefter'e geldi. Lefter Galatasaray kalesine girerek topu ağlarla buluşturdu: 2-1. Bu golden sonra akınlar karşılıklı ve oyun dengeli gidiyordu. 81. dakikada Selahattin sağ kanattan topla bir açık oyuncusu gibi korner çizgisine dek indi. Oradan yaptığı ortaya günün yıldız ismi Lefter güzel

bir kafa vuruşu ile Erdoğan'ın müdahalesine karşın topu üçüncü gol olarak Galatasaray ağları ile buluşturdu. Bu yenilgi Galatasaray'ın 17 yıl sonra şampiyon olma umutlarını da tümüyle bitirdi."

İstanbul'a modern bir stad

1947-48 sezonunun Türk futbol tarihindeki belki de en önemli yanı, o yıl İstanbul'un modern bir stadyuma kavuşmasıydı. 1939 yılında temeli atılan İnönü Stadı, bir dönem savaş nedeniyle inşaatına ara verilse de, 23 Kasım 1947'de hizmete girdi.

Spor yazarlarının ve spor tarihciliğinin duayeni Cem Atabeyoğlu İnönü Stadı'nın 50. yılı dolayısıyla (1997) bir televizyon programında bu tarihî stadın öyküsünü anlatmıştı:

"Lütfü Kırdar İstanbul'a vali ve belediye başkanı olarak geldikten sonra, şehrin bir stadyumunun olmadığını fark etti. O zamanlar şehrin stadları Taksim'deki Topçu Kışlası'ndan bozma Taksim Stadı, Beşiktaş'ta Çırağan Sarayı bahçesinden bozma Şeref Stadı, bir de Kadıköy'de Kuşdili çayırındaki Fenerbahçe Stadı'ydı. Bunlar ufak stadlardı. Şehrin nüfusuna ve İstanbul'un adına yakışacak stadlar değillerdi.

Lütfü Kırdar'ın ilk önce ele aldığı işlerden biri bu oldu ve bir stad yeri aramaya başladı. Ve o stad yerini ararken Dolmabahçe'yi en uygun yer olarak gördü. Çünkü düşünün ki yıl 1939. Şehirde tek vasıta tramvay. İnönü Stadı'nın yapıldığı Dolmabahçe öyle önemli bir yerdi ki, yürüyerek Taksim'e çıkmak, yürüyerek Beşiktaş'a gitmek, yürüyerek Karaköy'e gitmek, yürüyerek Maçka'ya çıkmak mümkün olduğu gibi, Kabataş'tan arabalı vapurla karşıya geçmek de mümkündü. Ve ideal bir yer olarak buldu. Bulduğu yer de Dolmabahçe Sarayı'nın Istabl-ı Amire diye anılan has ahırlarının bulunduğu alandı.

İtalya'dan Vietti Viola diye bir mimar getirtti. Bu adam spor tesislerinin mimarıydı. Nitekim Ankara 19 Mayıs Stadı, Ankara Hipodromu hep Vietti Violi'nin eserleridir. Vietti Violi Dolmabahçe Sarayı'nın denizden olan görüntüsünü, bir stadla engellememek için öyle bir plan yaptı ki, denizden bakıldığı zaman İnönü Stadı'nı göremezsiniz."

Savaş inşaatı durdurdu

"1939 senesinin 19 Mayıs günü temeli atıldı bu stadın. Fakat bu sefer de II. Dünya Savaşı başladı. Çimento ve demir lazım inşaat için. Devrin başbakanı Refik Saydam bu işe karşı çıktı. 'Dünyada savaş varken ben stadyum inşatı için demir de vermem, çimento da vermem' dedi. İnşaat durdu. Ve ta ki 1944 senesine kadar. 1944 senesinde Şükrü Saracoğlu Başbakan olduğu zaman, bu arada büyük bir sporseverdi Şükrü Saracoğlu, 'İstanbul'a bir stad lazım' dedi. Savaş henüz bitmemiş olmasına rağmen çimento ve demiri verdi. Aradan geçen yıllar içinde İnönü Stadı'nın temelinin atıldığı yer de çöküp gitmişti. Tekrar aynı yerde temel atıldı. İnönü Stadı'nın temelinin atıldığı yer bugün 'Bayıldım Yokuşu' tarafından kapalı tribünle açık tribünün birleştiği noktadır."

İlk gol Süleyman Seba'dan

"Lütfü Kırdar yine bir 19 Mayıs günü ikinci kez temel attı. 23 Kasım 1947 tarihinde Beşiktaş-AIK maçıyla açıldı İnönü Stadı. Ve enteresandır İnönü Stadı'ndaki ilk golü Süleyman Seba attı. Beşiktaş maçı kaybetmesine rağmen, ilk golü atmanın şerefi Süleyman'a nasip oldu.

1950 yılından sonra Demokrat Parti iktidarı sırasında İnönü Cumhurbaşkanı olmadığı için ismi staddan kaldırılmak istendi. Kaldırıldı ve bir isim bulunamadı. Uzun bir süre orası 'Dolmabahçe Stadı' diye anıldı. Ondan sonra hürriyet kahramanı Mithat Paşa'nın kemikleri Taif'den İstanbul'a getirilip Hürriyet tepesindeki mezarına gömülürken şehir meclisi bir karar aldı ve 5 Ocak 1952'de Dolmabahçe Stadı'na Mithatpaşa'nın adını verdi. Ve bir müddet de 'Mithatpaşa Stadı' olarak anıldı. 1974 yılının 13 Ocak günü İl Genel Meclisi'nin toplantısında yapılan oylamada CHP'li üyelerin verdiği önerge çoğunlukla kabul edilince stadın ismi yeniden 'İnönü' oldu. Ve bugün İnönü Stadı olarak faaliyetine devam etmektedir. Dolayısıyla stadların paşası da oldu. Hem İsmet Paşa, hem Mithat Paşa".

Bu tarihi stadda ilk maçı Beşiktaş (2-3), ikinci maçı Galatasaray (2-1), üçüncü maçı da Fenerbahçe (2-0) aynı rakiple, İsveç'in AIK Stockholm takımıyla oynadılar. Fenerbahçe'nin bu staddaki ilk maçında 30 Kasım 1947'de Lefter Küçükandonyadis de forma giydi. 2-0 kazanılan maçta Fenerbahçe'nin gollerini 72. ve 84. dakikalarda Suphi Ural attı. Bu stadda ilk gece maçı 28 Mart 1962'de Fenerbahçe ve Kasımpaşa (3-2) arasında oynandı.

Fenerbahçe'nin efsane kadrosu

Lefter kariyeri boyunca en özel ve en beğendiği kadro olarak, kendisinin de Fenerbahçe'deki başladığı ilk dönem olan 1947-1948 sezonunun Fenerbahçe'sini belirtmiştir. Lefter Fenerbahçe'deki bu ilk sezonunda ligin tüm maçlarında Samim Var'la birlikte oynayan iki futbolcudan biri olmuştur. Futbol otoritelerince de Fenerbahçe tarihinin en önemli kadrolarından biri olarak kabul edilen bu efsane ekip şu futbolculardan oluşmuştu:

Cihat Arman: 1939 yılında kapanan Güneş Kulübü'nden Fenerbahçe'ye geldi. Türk futbolunda "Uçan Kaleci" olarak nam salmış, böyle bir unvanla anılır olmuştu. Futbol otoritelerince Türk futbol tarihinin gelmiş geçmiş en iyi kalecisi olarak kabul edilmiştir. Onu izlemiş olan eski spor yazarlarının, taraftarların ve

Fenerbahçe İsveç'in AIK takımı ile ilk kez İnönü Stadı'nda.

onunla yan yana ya da rakip takımda karşı karşıya oynayan futbolcuların hemen tümünün ortak kanısı bu yöndedir. Oynadığı 12 sezonda 309 kez sarı-lacivertli kaleyi korudu. Maçlarda sürekli olarak kendisine uğur getirdiğine inandığı sarı bir kaleci kazağı giyerdi. Şeref Stadı'ndaki bir Beşiktaş maçında havada uçarak son anda adeta parmaklarının ucuyla yaptığı bir kurtarıştan sonra tribündeki bir taraftar, "Heyt be, kanaryama bak. Uçtu yine benim sarı kanaryam" şeklinde gür sesiyle herkesin duyduğu bir nara atmıştı. O günden sonra sporseverler bu tanımlamayı benimsedi. Üç-dört yıl boyunca Cihat Arman'a söylenen bu "sarı kanarya" sözü onun futbolu bırakmasından sonra da terk edilmedi. Bu lakap Fenerbahçe futbol takımına mâledildi ve güncelliğini hiçbir zaman kaybetmedi. Cihat Arman futbolu Fenerbahçe'de noktaladı.

Erdal Kocaçimen: 1947'de Gençlerbirliği Kulübü'nden transfer edildi. 1951 yılına dek kaleyi 81 kez korudu. Onun takımda fazla yer alamamasının en büyük nedeni Cihat Arman'ın Fenerbahçe kalesini korumasıydı.

Hüsnü Terzioğlu: 1946 yılında İstanbul Demirspor'dan transfer edildi. 1950 yılına dek dört sezon oynadığı Fenerbahçe takımında 36 maçta kaleyi korudu. Hüsnü Terzioğlu'nun en büyük özelliği hiç kuşkusuz aşırı cesaretidir.

Murat Alyüz: Fenerbahçe'ye Darüşşafaka Lisesi'nden geldi. Fenerbahçe formasını ilk kez 9 Mart 1941'de 2-0 kazanılan Galatasaray maçında giydi. 2 Mart 1952'de yapılan ve 4-2 Fenerbahçe'nin kazandığı İstanbul Karması maçına dek 314 kez oynayıp 13 gol attı. 1950'de tedavi için Avrupa'ya gidip dizinden ameliyat olan Murat Alyüz, 1948'e dek hiç milli maç oynanmadığı ve sonra da çok az maç yapılan yıllara denk geldiğinden sadece dört kez A Milli olabildi. Sağ bek olan Murat Alyüz canını verecekmişcesine savaşan, tekmeye kafasını uzatan, özverili bir savunmacı olarak ün yapmıştır.

Ahmet Erol: Gençlerbirliği'nden geldi. Takımda ilk kez 16 Eylül 1945'deki Ajax maçında sol bek olarak yer aldı. 24 Şubat 1951 İstanbulspor lig maçında geçirdiği ağır sakatlıktan sonra o günün koşullarında futbolu bırakmak zorunda kaldı. 1954 yılında kulübe menajer olan Ahmet Erol uzun yıllar Fenerbahçe Kulübü'ne çeşitli kademelerde hizmet etti. Toplamda 184 maça çıktı ve 40 gol attı. Ahmet Erol'un özelliklerinden biri de forvet hattının verimsiz olduğu, etkisiz kaldığı karşılaşmalarda soliçe geçip burada önemli goller atmasıdır. Zaten attığı 40 golün çoğunu bu pozisyonda oynarken atmıştır. "Bego" lakabıyla anıldı. Murat Alyüz sağbek, Ahmet Erol solbek olarak o dönemin en güçlü kanat savunmacıları olarak öne çıktılar.

Hilmi Ardağ: 1947-48 sezonunun başında Taksim Kulübü'nden transfer edilen Hilmi Ardağ'ın uzun boyu ve güçlü bir fiziği vardı. İri yapısına karşın antrenör Molnar

onu da takıma monte etti. Kısa sürede birinci sınıf oyuncu olup takımın as futbolcuları arasında yer aldı. En büyük özellikleri uzun bir vuruşu andıran taç atışları, kafa vuruşları ve soğukkanlı oluşuydu. 1947-1951 arası 134 kez forma giydi. 1951 yılında beş takım arkadaşı ile birlikte Adalet Kulübü'ne transfer oldu.

Halit Deringör: Fenerbahçe'ye Haydarpaşa Lisesi öğrencisiyken girdi. Solaçık olan Halit bu mevkide tam 11 yıl görev yaptı. Halit Deringör ulusal takımımızın az maç yaptığı yıllarda ancak beş kez milli olabildi. 330 maçta 107 gol atan Halit Deringör'ün Fenerbahçe Futbol Takımı futbolcuları arasında özel bir yeri vardır. Halit Deringör Fenerbahçe forması altındaki ilk maçını 8 Haziran 1941'de Galatasaray'a karşı solaçık olarak yaptı. 11 yıl hep solaçık olarak yedeğe düşmeden oynayan Halit Deringör, son olarak 3 Eylül 1952'de Vefa'ya karşı forma giydi. Deringör'de bir solaçıkta aranılan bütün nitelikler vardı. Her iki ayağını da iyi kullanan, hızlı, şutör, golcü ve etkili kafa vuruşları olan bir futbolcuydu. Fenerbahçe'de kaptanlık da yapan Halit Deringör takımının birçok galibiyetinde rol oynadı. Aynı zamanda özel hayatında da dürüst, temiz, ahlaklı ve kimseye minnet etmeyen biriydi. 1948'de o günkü spor teşkilatı tarafından ilgisiz ve kayıtsız kalınarak Londra Olimpiyatları'na götürülmeyince Fenerbahçe Kulübü bu değerli futbolcusunu oraya kendi olanakları ile harcırah vererek gönderdi. İstanbul'a dönüşünde geri alınmamak üzere verilen harcırahtan artırdığı 400 lirayı, "Bana verdiğiniz paradan 400 lira arttı" diyerek kulübüne geri vermiştir.

Selahattin Torkal: 1944 yılında Ankara Demirspor'dan Fenerbahçe'ye geldi. En büyük özelliği büyük bir tekniğe sahip olmasıydı. Top açmaları ve forveti yakından takip etmesi dışında önemli diğer bir özelliği de top kontrolüydü. En sıkı şutları becerili bir

1947-48 kadrosu: Hilmi Ardağ, (Küçük) Fikret Kırcan, Selahattin Torkal, Halit Deringör, Erol Keskin, Müzdat Yetkiner, Lefter, Samim Var, (Donanma) Kamil Ekin, Cihat Arman, Ahmet Erol.

ayak hareketiyle kesip durdurmasıyla ünlüydü. Takım içindeki lakabı dönemin ünlü sinema yıldızı Clark Gable'a benzerliğinden dolayı "Clark Selahattin" idi. 1951 yılında Adalet takımına transfer oldu. Ancak sonra 1959'da yuvasına geri döndü. 1961'de futbolu Fenerbahçe'de bıraktı. Fenerbahçe'de toplam 219 maçta 22 gol attı.

Kamil Ekin: Kamil Ekin 1947 yılında Donanmagücü takımından transfer edildi. 1955 yılına dek 227 maçta 18 gol attı. Fenerbahçe formasını genellikle haf hattında dokuz yıl süreyle başarılı bir şekilde giymiştir. Her iki ayağına da hakim olan ve en kritik anlarda, özellikle kafayla uzun top açışları ve rakip oyuncuları yıldıran sert futbolu ile Fenerbahçe savunmasının istikrar sembolü olmuştur. Donanmagücü takımında çıkardığı canlı oyunlardan dolayı "Donanma Kamil" lakabıyla anılmıştır. Kamil Ekin'in Fenerbahçe sevgisi kendisine yapılan birçok çekici transfer tekliflerini reddedecek denli üst düzeydeydi. Fenerbahçe tribünlerinin bir dönem "Bir baba hindi" tezahüratı ile tanınan ünlü ismi Süha Baba (Seha Erge) Fenerbahçe Dergisi'nin 2003 yılı Nisan sayısında yaptığı söyleşide Donanma Kamil'in Fenerbahçe sevgisiyle ilgili bir anısını şöyle anlatır: "Rahmetli Donanma Kamil hasta. Arap Sadri transfere geliyor ("Arap Sadri" lakaplı Sadri Usuoğlu Beşiktaş'ın ünlü yöneticilerindendir). Hasta yatağında şu kadar para diyor. Kamil kaldırıyor yastığını, altında Fenerbahçe forması var. 'Sadri Baba' diyor, 'Senin gücün yeter mi bu formayı satın almaya...'"

Fikret Kırcan: 1934 yılında Fenerbahçe alt yapısına yazılan ve iki sene altyapı takımlarında yer aldıktan sonra 7 Mart 1936 günü Taksim Stadı'nda, Ankara'nın Çankaya takımına karşı ilk kez giydiği A takımı formasını 1956 yılına dek, 22 yıl boyunca tam 412 kez giyip 139 gole imza atmıştır. Fenerbahçe tarihinde aralıksız olarak 22 yılla en uzun süre forma giyen futbolcu olmuştur. En büyük özelliği çizgi üzerinden top sürüşleriydi. Sağ ayağına olduğu kadar soluna da hakimdi. Aut çizgisi üzerinden yolladığı ve daima yerini bulan paslar rakip kale için büyük tehlike doğururdu. Topa nadiren kafa vururdu. Hatta "briyantinli saçları bozulmasın diye topa özellikle kafa vurmuyor" esprileri yapılırdı. Şutları çok güçlü ve isabetliydi. O ince bacaklardan öyle şutların nasıl çıktığına hayret edilirdi. Diğer bir özelliği de yüksek oranda gol şansı olan müthiş frikikleriydi. Fenerbahçe Spor Kulübü, "Altın Çocuk" lakaplı 1960'ların ünlü futbolcusu Şükrü Birant'ın organizasyonunda 2011 yılında Fikret Kırcan'a bir Onur Gecesi düzenlendi. Faruk Ilgaz tesislerinde düzenlenen, Faruk Ilgaz, Süleyman Seba, Selahattin Beyazıt gibi eski başkanlar; Recep Adanır, Reha-Bülent Eken kardeşler, Turgay Şeren, Şükrü Ersoy, Candemir Berkman, Faruk Sağnak gibi eski ünlü futbolcuların katıldığı bu gecede Fikret Kırcan onore edilmiştir.

Müzdat Yetkiner: Haydarpaşa Lisesi ve Fenerbahçe alt yapısında kendini gösterdikten sonra 1942 yılında A takımda oynamaya başladı. 1956 yılında futbolu Fenerbah-

çe'de bırakana dek 394 maçta 120 gol attı. En büyük özelliği bitmek tükenmek bilmeyen enerjisiydi. Önceleri forvet hattında ve özellikle santrfor mevkiinde çok başarılı maçlar çıkartmıştır. Her iki ayağına da hakim bir futbolcu olan Müzdat Yetkiner ani ve isabetli vole şutlarıyla ün kazanmıştır. Sonraki yıllarda günümüzdeki ön libero tanıma uygun olan hafbek denilen mevkide de çok başarılı olmuştur. Yırtıcı oyunuyla kalesinin önünden söktüğü topları, büyük bir soğukkanlılıkla kontrol ettikten sonra isabetli ve düzgün paslarıya forvetlere etkili toplar atardı.

Fener

FENER G. SARAYI 3-1 YENDİ

Şampiyonluk ufkunda üç yıldız:

1- Dün ilk dakikada sakatlanan Halit

2- Fenerin en iyi hikeli oyuncusu Fikret

3- Üç golün kahramanı Fenerin gözde Lefteri

Sayı : 79

22 Mart 1948

Muhacim hattının üç as elemanı: Halit, Fikret, Lefter.

Erol Keskin: Genç ve ikinci takımlarda yetiştikten sonra 1944 yılında A takımına yükseldi. Ayrıldığı 1951 yılına dek 213 maçta 51 gol atmıştır. Çelimsiz vücuduna rağmen karşısındaki en güçlü savunma oyuncularından kolaylıkla sıyrılabilen bir futbolcuydu. Ayağına geçen topları bekletmeden ortalaması diğer forvet arkadaşları için büyük bir avantaj oluşturuyordu. Topun üzerinden atlayarak yaptığı çalımlar ve en zor anlarda rahatça orta yapabilmesi en büyük özelliğidir. İnce ve seyrek bıyıklarından dolayı "Ayva Erol" lakabı ile anılırdı.

Samim Var: 1941 yılında genç takımdan gelip A takıma yükseldi. 1951 yılına dek 212 kez forma giyip 33 gol attı. En büyük özelliği "WM" sisteminin ideal santrhafı (stoper) olmasıydı. İki bekin arkasında güvenli bir kapı gibi duran bu futbolcu, sağlı sollu uzun vuruşları ve yerinde voleleriyle rakip forvetlere göz açtırmayan bir savunmacıydı.

Suphi Ural: 1946 yılında İstanbulspor'dan Fenerbahçe'ye transfer oldu. 1947 yılı yazında atletizme başlayan Suphi Ural, kısa zamanda bu branşta da kendini gösterdi. Mevsim sonunda Atina'da yapılan Doğu Akdeniz Atletizm yarışlarında Ay-Yıldızlı formayı giydikten sonra tümüyle futbola döndü. Talihsiz bir sakatlık sonucu futbolu bırakmak zorunda kaldığı 1953 yılına dek 127 maçta 72 gol atmıştır. Stili İngiliz

futbolcusu Tommy Lawton'a benzediğinden dolayı "Lawton Suphi" lakabıyla anılan Suphi Ural Fenerbahçe'nin İnönü Stadı'ndaki ilk golünü atan futbolcudur.

Melih Kotanca: 1939 yılında Güneş Kulübü'nden transfer olan Melih Kotanca aynı zamanda Fenerbahçe Kulübü'nde 200 ve 400 metrede Balkan şampiyonlukları kazanmış çok ünlü bir atletidir. Futbolda ise 1939-1948 yılları arasında 185 maçta 204 gol attı. Hızlı ve sprinter olması ona futbolda büyük avantaj sağlamıştır. Melih Kotanca bu performansı ile Fenerbahçe tarihindeki attığı gol sayısı yaptığı maç sayısından fazla olan dört futbolcudan biridir. Diğer üç futbolcu ise Bekir Rafet Teker 30 maçta 33 gol, Zeki Rıza Sporel 352 maçta 470 gol, Alaaddin Baydar 324 maçta 362 gol kaydetmişlerdir.

Bülent Varol: 1947 yılında Beykoz'dan transfer edildi. Beykoz kalesini korurken, geldiği Fenerbahçe'de sol açık mevkiinde Halit Deringör'ün yedeği olarak oynadı. 1 sezon oynadığı Fenerbahçe'de 22 maçta 11 gol atmıştır.

Ali Elgin: Fenerbahçe genç takımından A takımına yükseldi. 1946-52 yılları arasında Fenerbahçe savunmasında 34 maçta 9 gol atmıştır.

Ve efsane kadronun büyük yıldızı Lefter Küçükandonyadis:
Sarı Lacivert dergisinin 24 Nisan 1948 tarihli 17. sayısında, milli takımımızın Atina'da Yunanistan'ı 3-1 yendiği maçın hemen ardından yayınlanan "Lefter" başlıklı yazı:

"Ver Lefter'e yazsın deftere...

İşte hemen her maçta taraftarları o ele avuca sığmaz, şiddetle kıvrak, türlü vücut çalımlarıyla cıva gibi kaygan Lefter'i böyle teşci ederler (yüreklendirirler). Lefter, merhum Boduri'nin bıraktığı boşluğu doldurmaya muvaffak olacağa benzemektedir. Onun gibi karşısındaki oyuncuları sıraya dizen çalımları, manitaları (aldatmaları) ile pek tehlikeli bir oyuncudur.

Dün Atina'da ilk milli maçını yapan Lefter'in çok kısa zamanda sivrilip tanınması ve mevkiinde rakipsiz denecek kadar güzel oynaması, halkımızın bütün sempatisini bu fevkalade istidatlı futbolcunun üzerine çekmiştir. Bugün sarı-lacivertli takımın hücum hattında kendisine en fazla bel bağladığı oyuncu odur.

Lefter, Fenerbahçe sevgisini şöyle tarif etmektedir: 'Sarı-lacivert formayı giydiğim zaman, içimde daima dalgalanan bir heyecan sezerim. Bu, o renklere karşı olan derin sevgimden doğar.'

Lefter 1.70 boyunda 69 kilo sıkletinde hayli dayanıklı bir vücuda sahip oyuncudur. Oyunda yorulmak nedir bilmeden mütemadiyen geriye ve ileriye gider, nefesi mükemmeldir. Bu dayanıklılığına bir misal de onun bir vakitler adada iştirak ettiği bir kros

müsabakasıdır. Bu koşuda Lefter büyük bir dayanıklılık göstererek bütün rakiplerine tefevvuk etmiş ve bir hayli mesafe farkıyla birinci gelmiştir. Bunun içindir ki onun futboldan sonra en fazla sevip hoşlandığı spor atletizmdir. Bu sporun kendisindeki zevkli hatırasını hiçbir zaman unutamaz. Yine pek fazla hoşlandığı iki spor da yüzme ve bisiklettir.

Lefter (ortada) İstanbul Karması ile Tahran'da.

Lefter yazın Allah'ın günü denizdedir. Bir girdi miydi, kolay kolay çıkmaz, saatlerce kah denizde kah sandalda oyalanır durur. Sık sık da bisiklete binerek Ada turuna çıkmaktan zevk alır.

Lefter sinemayı da pek sever. Sık sık sinemaya gider. En fazla beğendiği artistler arkadaşı Selahattin Torkal'a benzettiği Clark Gable, Gene Tierney, Gary Cooper, Greer Garson, Frank Sinatra'dır. Türk futbolcuları içinde en ziyade beğendikleri, sırasıyla K. Fikret, Gündüz, Cihat, Selahattin, K. Halil ve eskilerden de B. Fikret'tir. Lefter küçüklüğünden beri Büyük Fikret'i seyreder ve onun çalımlarını zevkle takip ederdi ve bugün onun gibi ele avuca sığmaz bir oyuncu haline gelmeye özenirdi. Gördüğü yabancı oyunculardan bilhassa Ujpest'li Soza'nın oyununa hayrandır. Lefter'e başka hiçbir oyuncu bu derece tesir etmemiştir. Yine yabancı futbolculardan Zengeller, Deak ve İsveçli meşhur sarışın 10 numaralı oyuncu Niellson onun üzerinde pek derin hatıralar ve izler bırakmışlardır.

Hiç âşık oldunuz mu? sualine sarih bir cevap vermemekle beraber, bu hususta 'Hayır' da diyememiştir. Kınalıada'yı pek sevdiğine bakılırsa oradan bir dilbere âşık olduğu muhakkaktır. Lefter milli takımın en formda oyuncularının sıkı bir disiplin altında ve takım halinde çalışmaları suretiyle iyi neticeler alınabileceği kanatindedir."

Fenerbahçe'nin 1947-48 kadrosu ve oynadıkları maç sayıları

Teknik Direktör: İgnace Molnar (Macar)

Kaleciler: Cihat Arman (10), Erdal Kocaçimen (3), Hüsnü Terzioğlu (1)

Defans oyuncuları: Murat Alyüz (13), Ahmet Erol (12), Hilmi Ardağ (12), Selahattin Torkal (12), Kamil Ekin (10), Samim Var (14), Halil Özyazıcı (4), Ali Elgin (2)

Orta saha ve forvetler: Fikret Kırcan (11), Lefter Küçükandonyadis (14), Suphi Ural (5), Müzdat Yetkiner (9), Halit Deringör (13), Erol Keskin (6), Melih Kotanca (2), Bülent Varol (1).

Takımın en golcü futbolcusu 14 maçın tümünde oynayan ve 13 gol atan Lefter oldu. Halit 11, Ahmet de 9 gol attılar.

Fenerbahçe parlak sonuçlar alıp şampiyon olduğu bu sezon, gerek oyun düzeni gerekse golcülük bakımından yıllar sonra ilk kez olağanüstü bir nitelik ve kalite göstermiştir. Lefter'in bundaki payı yadsınamaz bir gerçektir. Lefter sadece attığı değil, attırdığı gollerle ve rakip defansları dağıtıp yormasıyla da öne çıktı.

Fenerbahçe'nin 1947-48 Sezonunda Ligde Oynadığı Maçlar

TARİH	RAKİP	SKOR
19.10.1947	Vefa	3 – 2 Halit Lefter, Suphi
16.11.1947	Beykoz	5 – 2 Halit (2), Suphi (2), Lefter
06.12.1947	Süleymaniye	2 – 0 Lefter, Suphi
14.12.1947	Kasımpaşa	5 – 2 Halit (2), Suphi, Müzdat, Fikret
21.12.1947	Galatasaray	2 – 2 Müzdat, Halit
10.01.1948	İstanbulspor	6 – 1 Ahmet (2), Lefter (2), Fikret, Müzdat
18.01.1948	Beşiktaş	2 – 0 Ahmet, Halit
25.01.1948	Vefa	2 – 0 Lefter, Fikret
01.02.1948	Beykoz	7 – 0 Halit (3), Lefter (2), Fikret, Erol
07.02.1948	Süleymaniye	3 – 0 Fikret, Lefter, Ahmet
21.03.1948	Galatasaray	3 – 1 Lefter (3)
27.03.1948	İstanbulspor	3 – 1 Ahmet (2), Selahattin
04.04.1948	Beşiktaş	3 – 2 Ahmet, Müzdat, Lefter
11.04.1948	Kasımpaşa	3 – 1 Ahmet (2), Halit

1947-48 Sezonu İstanbul Ligi Puan Durumu

	O	G	B	M	A	Y	P
Fenerbahçe	14	13	1	-	49	14	41
Beşiktaş	14	11	-	3	37	15	36
Galatasaray	14	8	2	4	30	19	32
Vefa	14	7	2	5	20	14	30
Kasımpaşa	14	3	4	7	21	29	24
İstanbulspor	14	2	5	7	16	29	23
Süleymaniye	14	3	2	9	10	26	22
Beykoz	14	-	2	12	10	47	16

6

ŞAMPİYONLUKTAN UZAK YILLAR BAŞLIYOR
(1948-49 Sezonu)

Sezon öncesi Türk Milli Takımı Ağustos ayında Londra'da düzenlenen 1948 Olimpiyatları'na katıldı. Lefter Küçükandonyadis'in de yer aldığı bu kadroya Fenerbahçe 8 futbolcu ile en çok oyuncu veren takım oldu: Cihat Arman, Murat Alyüz, Ahmet Erol, Selahattin Torkal, Fikret Kırcan, Erol Keskin, Lefter Küçükandonyadis, Samim Var.

Burada milli futbol takımımız ilk karşılaşmada Lefter'in de bir gol attığı maçta Çin'i 4-0 yendi. İkinci karşılaşmada ise Yugoslavya'ya 3-1 yenilerek çeyrek final kapısından döndü.

Molnar'ın boşluğu doldurulamadı

Fenerbahçe futbol takımı 1946-47 ve 1947-48 sezonlarında üst üste lig şampiyonu olduktan sonra bu onurdan beş yıl için yoksun kaldı. 1948-49 sezonu anlatımına geçmeden önce, İstanbul lig şampiyonluğundan beş yıl boyunca geri kalınmasının nedenleri üzerinde duralım.

Öncelikle, o dönemde yaşanan teknik direktör sorunundan söz etmek gerekecek.

Türkiye'ye gelen Macaristan takımının kafile başkanı Dr. Fedor, Fenerbahçe'ye antrenör olarak İgnace Molnar ismini önermişti. 30 Mart 1947 akşamı Galata rıhtımına inen Molnar, bu ilk gelişinde Temmuz 1948'e dek 15 ay kaldı. Molnar bu süreçte takıma iki İstanbul ligi şampiyonluğu kazandırdı. Şampiyonlukların yanı sıra Fenerbahçe'ye sistemli ve modern bir futbol oynatmayı başardı. Türkiye'de ilk kez WM sistemini bir takıma aşılayan, oynatan çalıştırıcı oldu.

Molnar izinli gittiği ülkesi Macaristan'dan orada kurulan yeni komünist rejim ne-

Fenerbahçe'yi üç farklı dönemde çalıştırıp her defasında şampiyon yapan Macar teknik adam İgnace Molnar'la...

deniyle geri dönemedi. İki yıl çok başarılı olan bu hocanın yeri ne yazık ki doldurulamadı.

Fenerbahçe futbol takımını geçici bir çözüm olarak Şubat 1949'a dek takım kaptanı Cihat Arman hiçbir ücret almadan çalıştırdı. Daha sonra Galatasaray Kulübü'yle anlaşması sona eren İngiliz Peter Molley ile sözleşme yapıldı. Sonra milli takımımız için gelen James Mc Cormic ve Lazslzo Szekelly takımı çalıştırdılar. Tüm bu geliş gidişler takımda Molnar döneminde oluşmuş olan istikrarı, takım ruhunu ve güzel havayı olumsuz yönde etkiledi.

Mali sorunlar

Beş yıllık bir dönemde yaşanan başarısızlığın önemli nedenlerinden biri de mali sorunlardı. Fenerbahçe Kulübü o yıllarda tapusu kendine ait bulunan stadı (bugünkü Şükrü Saracoğlu Stadı) kendi olanaklarıyla kapasitesini arttırma ve modernize etme işine girişmişti. Bu nedenle de ağır bir mali yük ve parasal zorluklarla karşı karşıya kalındı. Dolayısıyla yeni yıldız futbolcular transfer edilemediği gibi parasal yönden tatmin edilemeyen bazı yıldız futbolcular kulüpten ayrılmayı yeğledi.

Öte yandan Fenerbahçe milli takıma en fazla futbolcu veren kulüptü. Bu durum büyük bir onurun yanı sıra maçlara tam kadro ile hazırlanamama gibi çeşitli dezavantajları beraberinde getiriyordu. Bir de arka arkaya yaşanan şanssız sakatlıklar da takımda gedikler açıp puan yitirilmesine neden olmuştu.

27 kişilik kadro

1948-49 sezonu yine 8 takım arasında oynandı. İnönü Stadı 1947 yılının Kasım ayında açılmış olsa da İstanbul Ligi maçları 1948 yılının Ekim ayından itibaren bu stadda oynanmaya başladı.

10 Ekim'de başlayan ligin 14 maçını Fenerbahçe 28 kişi gibi rekor bir kadro ile oynadı. Bu kadroda yeni futbolcular olarak Sadi Teziç ve Necati Köksal (B takımdan); Nedim Günar, Burhan Altınok, Aydemir Nemli, Doğan ve Orhan (genç takımdan); Rafet Atamer (Tavşanlı Linyitspor), Seracettin Kırklar (Manisa), Hasan Yeşilkaya (İstanbul Demirspor) ve Necmi Onarıcı (Kasımpaşa) yer alıyordu.

Bu sezonun genelinde Fenerbahçe fazla varlık gösteremedi. 14 maçın sadece 7'sini kazanan 5'inde yenilen, 2'sinde de berabere kalan Fenerbahçe 27 puanla üçüncü oldu.

Beşiktaş 37 puanla ikinci olurken, Galatasaray 18 yıllık şampiyonluk hasretine o sezon son verdi ve İstanbul Ligi'ni 39 puanla birinci bitirdi.

Gol kısırlığı

Bu sezon Fenerbahçe'de yaşanan golsüzlüğün, gol kısırlığının bir nedeni de santrfor Melih Kotanca'nın artık takımda olmamasıdır. Fenerbahçe A takımında dokuz yılda 185 karşılaşmada yer alan Melih rakip filelere 204 gol atmayı başardı. Aynı zamanda Fenerbahçe'nin rekortmen milli atleti de olan Melih olağanüstü hızlı, enerjik ve gözüpek bir golcü olarak öne çıkmıştı.

Fenerbahçe o yıl olimpiyatlar için Londra'ya giden milli takımımıza 8 futbolcu vermişti. Yine o tarihlerde tedavi için Londra'ya giden Suphi'yi de sayarsak takımın 9 futbolcusu İngiltere'de idi. Bunlar olimpiyat dönüşü neredeyse hiç dinlenmeden ve sezona hazırlanamadan lige girdiler.

Galatasaray Kulübü o yıl hedefe erişmek üzere büyük çaba gösterip, her türlü özveride bulundu. Hatta futbol tarihimizde o güne dek ve o günden sonra da bir daha hiç görülmemiş iki buçuk aylık uzun bir kamp dönemiyle lige hazırlandı.

Fenerbahçe'nin 1948-49 Sezonunda Ligde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
10.10.1948	Beşiktaş	1-3	Fikret
16.10.1948	Süleymaniye	3-0	Erol, Hasan Lefter
23.10.1948	İstanbulspor	2-1	Lefter, Samim
31.10.1948	Vefa	1-1	Halit
06.11.1948	Kasımpaşa	3-2	Halit, Erol, Ahmet
14.11.1948	Galatasaray	1-2	Ahmet
20.11.1948	Beykoz	0-1	
16.01.1949	Beşiktaş	0-1	
19.02.1949	Süleymaniye	5-2	Lefter (2), Suphi (2), Hasan
26.02.1949	İstanbulspor	2-0	Halit, Erol
06.03.1949	Vefa	2-1	Erol, Suphi
02.04.1949	Kasımpaşa	4-1	Müzdat (2), Hasan, Erol
10.04.1949	Galatasaray	0-1	
17.04.1949	Beykoz	1-1	Aydemir

Fenerbahçe'nin 1948-49 sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı:

Kulüp Başkanı: Şükrü Saracoğlu

Teknik Direktör: Cihat Arman (Şubat 1949'a dek), Peter Molley (İngiliz)

Kaleciler: Cihat Arman (7), Erdal Kocaçimen (5), Hüsnü Terzioğlu (2)

Defans oyuncuları: Ahmet Erol (11), Hilmi Ardağ (8), Murat Alyüz (6), Sadi Teziç (2), Ali Elgin (1), Necati Köksal (1), Selahattin Torkal (13), Kamil Ekin (12), Samim Var (11), Rafet Atamer (4), Esat (1), Seracettin Kırklar (1), Nedim Günar (1), Burhan Altıner (1)

Orta saha ve forvetler: Erol Keskin (13), Lefter Küçükandonyadis (13), Halit Deringör (11), Müzdat Yetkiner (8), Suphi Ural (8), Aydemir Nemli (4), Fikret Kırcan (3), Hasan Yeşilkaya (3), Necmi Onarıcı (2), Doğan (1), Orhan (1)

Bu yılın golcüsü 5 gol ile Erol'dur. Lefter bu sezon sadece 4 gol atabildi ve daha çok pasörlüğü ile öne çıktı.

Atina seyahati

Fenerbahçe futbolu tarihinin üçüncü yurtdışı turnesini Atina'ya yaptı. İkincisinden 24 yıl sonra 1948 yılının Aralık ayında yapılan bu seyahat için 24 yıl beklenmesi, çok derin bir boşluk oluşturmuştu. Kulüp bu 24 yıl içinde nice parlak sezonlar geçirdi. Bu sıralarda pek çok ülkeden kulübü parasal bir yükümlülüğün altına sokmayacak öneriler de alındı. Ancak o sıralardaki Fenerbahçe Kulübü'nde adeta sınırları aşmamak gibi bir gelenek egemendi. Yönetim kurulunun genç üyelerinden Rüştü Dağlaroğlu bir Atina gezisi organize ederken türlü engellerle karşılaştı. Sonunda Yunan Apollon Kulübü'nün yeni stadının açılış töreni için Atina'ya gidecek olan Fenerbahçe, bütün giderler dışında kasasına 5 bin lira da para koyacaktı. Nisan'da yapılması planlanan bu turnenin bazı yönetim kurulu üyeleri tarafından, "Atina'da maç kazanmak zordur, rezil oluruz" savlarıyla önü ne yazık ki kesildi. Sonunda gezi kararlaştırılmış tarihten ancak sekiz ay sonra gerçekleşti. Ancak fark şuydu; Nisan'da Fenerbahçe antrenör Molnar nezaretinde, İstanbul Ligi'ni domine edip şampiyonluğa koşarken yeni sezonda, yani Aralık ayında antrenörsüz ve formdan düşük bir durumda ligde üçüncü sıradaydı.

1948-1949 Sezonu İstanbul Ligi Puan Durumu

	O	G	B	M	A	Y	P
Galatasaray	14	12	1	1	39	11	39
Beşiktaş	14	11	1	2	28	11	37
Fenerbahçe	14	7	2	5	25	17	30
Vefa	14	4	5	5	17	20	27
Beykoz	14	3	4	7	17	32	24
İstanbulspor	14	2	5	7	16	24	23
Kasımpaşa	14	2	4	8	22	34	22
Süleymaniye	14	3	2	9	14	29	22

Fenerbahçe kafilesinde 20 futbolcu ve masör Reşat Erte dışında iki de yönetici vardı. İstanbulspor'dan Erdoğan Dağdelen, İbrahim Önüt ve Vefa'dan Galip Haktanır da konuk futbolcular olarak kafileye alınmışlardı. Ayrıca Fenerbahçe Kulübü üyesi 29 taraftar da kendi ceplerinden bu geziye katıldılar.

Coşkulu karşılama

Kafile Pire Limanı'na indiğinde limanda büyük tezahüratlarla karşılandı. İki ülke bayraklarıyla süslü Pire belediye dairesine gidildi. Burada kent bandosu kafileyi Türk ve Yunan milli marşlarıyla karşıladı.

Minerve Oteli'ne yerleşen Fenerbahçe kafilesi ertesi gün 5 Aralık 1948'de ilk maçını Apollon Stadı'nda Apollon ile oynadı. Atina'da seyirci ve gelir rekorlarının bir Fenerbahçe maçı ile kırıldığı o gün sahaya çıkan sarı-lacivertli takım halka çiçekler atarken alkışlanıyordu. Saha kenarına dolan halkı geriye çekebilmek zaman aldığından maça 45 dakika geç başlanmak zorunda kalındı.

Kadro şöyleydi: Cihat Arman - Erdoğan Dağdelen, Ahmet Erol - Salahattin Torkal (Samim Var), Galip Haktanır, Kamil Ekin (Müzdat Yetkiner) - Erol Keskin, İbrahim Önüt, Suphi Ural, Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör.

İlk golü Lefter güzel bir vuruşla attı. Ardından Suphi'nin golü geldi. 27. dakikada Apollon santrforu durumu 2-1 yaptı. 50. dakikada yine Lefter voleyle takımının üçüncü golünü attı. Maç sarı-lacivertlilerin 3-1 galibiyeti ile bitti.

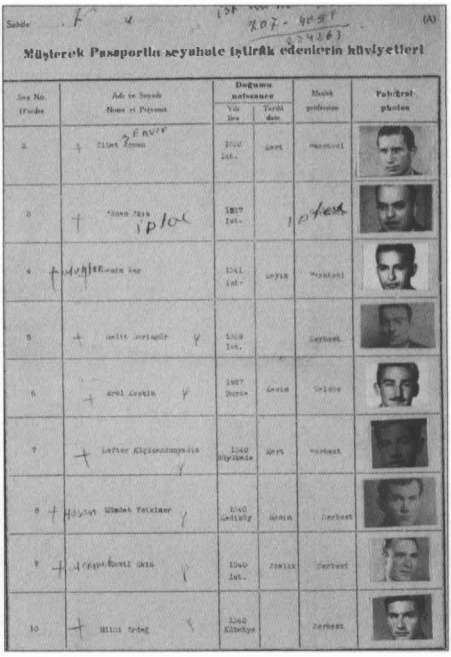
Müşterek Pasaportlu seyahate iştirak edenlerin hüviyetleri

Bir yurt dışı turnesi için alınmış müşterek takım pasaportu.

Hakem rezaleti

Fenerbahçe Atina'daki ikinci maçını 24 saat sonra Yunanistan şampiyonu Olimpiakos ile yaptı. Çok sert oynanan maçın ikinci devresi başında yediği gole Fenerbahçe 10 dakika sonra Halit ile yanıt verdi. Bu maçın bundan sonrasını kulüp tarihçisi ve Fenerbahçe'de uzun yıllar yöneticilik yapan, bu turnede de yine kafile başkanı olan Rüştü Dağlaroğlu şöyle anlatır:

"Azami sertlik içinde süren maçın berabere biteceği görülür, heyecan ve gürültüler de yatışmış bulunurken, 85. dakikada ve topun Yunan ceza alanında oynandığı sırada hakemin oyunu durdurarak Fenerbahçe yarı sahasındaki yan hakeme doğru ilerlediği görüldü. Birkaç saniye sonra da Fenerbahçe kalesi yönünde koşup penaltı noktasını işaret etti. İşte bu anda, sessizlik içindeki stadda bir 'penaltı!' yaygarası kopmuştur. En önce yakın olmak dolayısıyla, Cihat'ın itirazına ve 'ne oldu ki' demesine, Yunan hakem; 'Az önce Fenerbahçe kalesine şut çeken futbolcuya ayak konduğunu ve yan hakemin uyarısı üzerine bu hareketi penaltı ile cezalandırmak zorunda kaldığını' söylüyordu. İtiraz uzadı ve olaylar yaşandı. Hakem Halit, Müzdat ve Galip'in boğazlarını sıkmış ve Lefter'e de bir tokat atmıştır. Fenerbahçe takım kaptanı bu hareketlerin sporda yeri olmaması gerektiğini ve Atina'da anormal bir hakemle maç yapmaktan duyduğu üzüntüyü tercüman aracılığıyla hem bizzat hakeme hem de ilgililere bildirmişse de etkisiz kaldığını görünce protesto olarak boş bıraktığı kaleye Olimpiakos yaratılan bu penaltı sayesinde golünü attı. Fenerbahçeli futbolcuların bu maçta gösterdikleri tahammül ve soğukkanlılık her türlü takdirin üstündedir. Maça Cumhuriyet Gazetesi adına katılan ve olaylara tanık olan spor yazarı Galatasaraylı eski atlet Ömer Besim Koşalay'ın gazetedeki yazısının başlığı şöyleydi: 'Efendilik Bizde Kaldı'.

Atinadan İlk Zafer Müjde

FENERBAHÇE: 3 - APOLLON: 1

Sarı-lâcivertliler çok güzel ve üstün bir oyun çıkararak bütün Atinanın sevgisini de kazanmağa muvaffak oldular

Gollerimizi sırasile: EROL, LEFTER ve yine LEFTER yaptı.

Fenerbahçe bugün Olimpiyakos ile karşılaşacak.

Yolunuz açık ols

SARI-LÂCİVERTLİ ÇOCUKLARI Ç

GÜNÜ ATİNAYA NASIL UĞU

Yazan: Cem ATABEYOĞLU

Atina gezisinin üçüncü maçı 8 Aralıkta Panionis takımına karşı yapıldı. Maça hafif bir sakatlığı bulunan Lefter yedek başladı. İkinci yarı Selahattin'in yerine oyuna girdi. Karşılaşmada 16. dakikada Müzdat'ın attığı gole 55. dakikada milli santrfor Çulyas karşılık verdi. Maç 1-1 bitti."

Atina basınından övgü

Fenerbahçe Atina'daki son maçını 12 Aralık 1948 Pazar günü Panathinaikos'a karşı oynadı. Fenerbahçe üç gün dinlenme olanağı bulmuştu. Takım bu maça odaklanmıştı. Hatta bazı gezi programlarını bile bu nedenle iptal etmişlerdi. Bu maça çıkarken Yunanistan için yeni bir seyirci ve gelir rekoru kırıldığı ilan edildi. Halk tribünlerden engelleri aşıp taç çizgileri kenarına kadar taşmıştı.

Fenerbahçe sahaya şu 11 ile çıkmıştı: Cihat Arman - Erdoğan Dağdelen, Ahmet Erol (Hilmi Ardağ) - Samim Var (Kamil Ekin), Galip Haktanır, Müzdat Yetkiner - Erol Keskin (İbrahim Önüt), Selahattin Torkal (Aydemir Nemli), Suphi Ural, Lefter Küçükandonyadis (Ahmet Erol), Halit Deringör.

Bu maçın ayrıntılarını Rüştü Dağlaroğlu şöyle anlatır: "Fenerbahçe çok çetin geçen birinci yarının bitmesine 20 saniye kala bir gol yedi. Bir serbest vuruşta gelen topu milli futbolcuları Peçenas kafa şutu ile direğe vurdurup Fenerbahçe ağlarına takınca yer yerinden oynadı.

İkinci yarının 64. dakikasında Aydemir, iki dakika sonra da Suphi iki gol yaptılar. Yunan takımının galibiyetten yenilgiye düşüşü yoğun halk yığınları arasında şaşkınlık yarattı ve bu önemli maçta başkaca gol olmayınca karşılaşma 2-1 sonuçlandı. Dürüst bir hakem olan uluslararası Diamandopulos'un yönetimdeki bu maçta Fenerbahçe'nin çıkardığı canlı ve ruhlu oyun beğeniyle karşılandı. Bunu ertesi günkü Yunan gazeteleri bile kabul etti. Şöyle yazmışlardır: 'Son 10 yılda Atina'da en başarılı olan ve en iyi derece alan yabancı takım Fenerbahçe'dir.'"

Pire'den dönüşünde Fenerbahçe kafilesini Galata rıhtımında ellerinde bayraklar ve çiçeklerle kalabalık bir taraftar topluluğu karşıladı. Bazı gazeteler bir süre sarı-lacivertliler için "Atina Kahramanları" deyimini kullandılar.

7

YENİ STADIN İLK GOLÜ LEFTER'DEN
(1949-50 Sezonu)

Bu sezon İkinci Lig'e düşen yılların kulübü Süleymaniye'nin yerine İkinci Lig'de şampiyon olan Emniyet Kulübü geldi. Kulüp 1943 yılında İstanbul Emniyet Müdürlüğü bünyesinde kurulmuştu. Lig yine 8 kulüp arasında düzenlendi. Maçlar ise çoğunlukla İnönü Stadı'nda oynandı.

İlk devre derbisinde Galatasaray'ı 1-0 yenen, sezonun ikinci yarısında 2-1 yenilen Fenerbahçe, Beşiktaş'la ilk yarı 1-1 berabere kaldı. 5 Mart 1950'de ligdeki son maç Beşiktaş'la idi. Maçtan önce siyah-beyazlılar 1 puan önde ve liderdi. Fenerbahçe'nin alacağı bir galibiyet şampiyonluğa yetecekti. Bu maç 1-0 yitirildi. Böylece Fenerbahçe, 38 puanla şampiyon olan Beşiktaş'ın ardından ikinci oldu. Galatasaray ise ligi 32 puanla üçüncü tamamladı.

Fenerbahçe o sezonu 22 futbolcu ile götürdü. Kadrodaki yeni transferler şunlardı: Nusret Özmengü (Vefa), Süleyman Köprülü (Eskişehir Demirspor), Cemal Uzkes (Ordu takımından), Cemal Şikak (Defterdar), Günaydın Özyurt ve Hakkı Bavli (Beykoz).

Şanssızlıklar sezonu

Bu sezon Fenerbahçe'nin şampiyonluğu yitirmesinde Lefter'in golcülük kimliğinden uzak bir sezon geçirmesinin yanında başka etkenler de rol oynamıştır. Aslında Galatasaray'ın eski antrenörü başarılı çalıştırıcı İngiliz Molley takımın başına getirilmişti. Ancak ard arda gelen çeşitli sakatlık ve talihsizlikler antrenörün de elini kolunu bağladı. Erdoğan Dağdelen daha hazırlık maçları sırasında sakatlandı. Tedavi için Viyana'ya gitti. Ligde kendisinden faydalanılamadı. Murat, Selahattin ve Fikret Kırcan

oynadıkları birkaç maçın ardından yedeksubay olunca sezonun geri kalanında oynayamadılar. Ahmet apandisit ameliyatı oldu. Kaleci Erdal, 25 Aralık 1949'da oynanan First Viyana maçında solaçık Probst'un ayaklarına atlayıp topu kurtarırken bu futbolcunun sert tekmesi yüzünde patlayınca hastanelik oldu. Burnunun kırılmasının yanı sıra elmacık kemiklerinde ezikler ve kırıklar oluşmuştu. Kısacası bir sezon içinde 6 milli futbolcusundan yoksun kalan Fenerbahçe tüm bunlara karşın şampiyonluk iddiasını son maça dek götürdü.

Lefter yine boş durmadı

Şunu da belirtmemiz gerekir ki o sezon İstanbul Ligi'nde istenileni veremeyen Lefter, gerek özel maçlarda gerekse diğer resmi şampiyonalarda Fenerbahçe'nin yaşamsal gollerine imza atıyordu.

O sezon Türkiye Ligi'nin provası gibi nitelendirilen, bir sonraki bölümde detaylarıyla anlatacağımız Milli Küme Ligi'nin de sonuncusu oynandı. Bu yıldan sonra Milli Küme tarihe karıştı. İşte bu son ligi İzmir'de oynanan maçta Altay'ı 4-0 yenen Fenerbahçe 35 puan ve averaj ile kazandı. Bu şampiyonlukta Lefter attığı önemli gollerle Fenerbahçe'yi şampiyonluğa taşımıştır. Özellikle 1 Nisan 1950'de İnönü Stadı'nda Milli Küme'nin ilk devre karşılaşmasında 2-0 kazanılan Beşiktaş maçında attığı 2 gol ile, bu maçın rövanşında 16 Nisan 1950'de 1-1 biten maçta attığı gol Fenerbahçe'nin şampiyonluk yolunda önünü açmıştı.

Başbakanlık Kupası uzatmada kazanıldı

Yine aynı yılın Haziran ayında Ankara'da yapılan Fenerbahçe ile Göztepe arasındaki Başbakanlık Kupası final maçı Fenerbahçe'nin 2-1 galibiyeti ile biterken 27. dakikada sağaçığa deplase olan Halit'in gönderdiği topu gol yapan Lefter Fenerbahçe'nin soyunma odasına 1-0 önde girmesini sağladı. Lefter'in ikinci yarıda da güzel bir futbol sergilediği bu maçta Göztepe 72. dakikada beraberlik golünü attı. 90 dakika bu sonuçla bitince maç uzatmaya kaldı. 113. dakikada Erol çok zor bir pozisyonda altı pas içinde müthiş bir kafa vuruşu ile galibiyet golünü attı. Böylece Başbakanlık Kupası'nı Adnan Menderes'in elinden alan takım Fenerbahçe oldu.

Fenerbahçe Stadı büyüyor

Aslında sezonun en önemli olayı yenilenen Fenerbahçe Stadı'nın arttırılan kapasitesiyle 13 Şubat 1949'da hizmete girmesiydi.

1908 yılında 25'er metrelik iki ahşap tribünle (yaklaşık 2 bin kişi) hizmete giren Türkiye'nin bu ilk stadını Fenerbahçe Kulübü 1909'da Union Clup (Kulüpler Birliği) yönetiminden kiraladı.

Cumhuriyet'in ilanından sonra devlete geçen bu stadı 1929 yılında yeniden kiralayan kulüp, adını da Fenerbahçe Stadı olarak tescil ettirdi.

Fenerbahçe Kulübü 1932 yılında kiracısı olduğu stadın tapusunu aldı. Bunun gerçekleşmesinde daha sonra 1934-1950 yılları arası Fenerbahçe Kulübü'nün başkanlığı yapacak olan Adalet Bakanı Şükrü Saracoğlu'nun büyük katkıları olmuştur.

1933 yılında kulüp düzenlediği piyangodan elde ettiği 17 bin lira gelirle iki ahşap tribünü 25'er metre daha uzatarak kapasitesini arttırdı. Toplam kapasite 10 bin kişi oldu. Ancak aradan geçen yıllar içinde stadın kapasitesinin daha da artırılması ve yenilenmesi bir zorunluluk haline geldi.

1948 yılının Şubat ayında yeni tribünlerin yapımı için düzenlenen temel atma töreninden tam bir yıl sonra tamamlanan stad Şubat 1949'da hizmete girdi. Fenerbahçe Spor Kulübü ahşap tribünlü stadını yeni yaptırdığı 15 bin kişilik beton açık tribünü ilavesi ile 25 bin kapasiteye çıkararak ülkenin en büyük stadı oldu. Ankara 19 Mayıs Stadı 12 bin, İnönü Stadı ise 15 bin kişilik kapasitelere sahiptiler.

270 bin lira harcanarak yenilenen Fenerbahçe Stadı'nın restorasyonu ve büyütme işlemi için düzenlenen piyango geliri yeterli gelmediğinden, Yapı ve Kredi Bankası ile müteahhit firma olan Amaç İnşaat'a borçlanıldı.

İlk gol Lefter'den

13 Şubat 1949 günü güneşli bir havada yapılan açılış töreninde, en yaşlı üye olarak kulübün 4 numaralı kurucu üyesi Enver Yetiker hocanın yaptığı konuşmadan sonra, İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Dr. Lütfi Kırdar sahaya çıkıp kurdelayı kesti. Stadın açılışı için özel bir maç yapmak üzere ülkemize gelen Avusturya'nın ünlü Wacker Wien futbol takımı ile yapılan müsabaka Fenerbahçe'nin rakibini 4-2 yenmesiyle sonuçlandı. Yepyeni Fenerbahçe Stadı'ndaki bu ilk maçta ilk golü atma onuru ise Lefter Küçükandonyadis'in olmuştu.

Fenerbahçe Kulübü'nün o günkü genel kaptanı Rüştü Dağlaroğlu, Öz Fenerbahçe dergisinin bu maçtan bir gün sonra yayınlanan 49'uncu sayısında bu özel gün ve maçı özetle şöyle anlatmıştır:

"13 Şubat 1949 Pazar, şüphesiz ki Fenerbahçe Spor Kulübü'nün tarihinde en mutlu günlerden biri olarak kalacaktır. Mayası hürriyet, inkılap ve ilerleme ruhlarıyla yoğrulmuş ve esasen, istibdat devrinde bu maksatla vücuda getirilmiş yurdun bu en ileri ve sevilmiş kulübü dün bu mümtaz vasıflarına yaraşan mutlu bir gün yaşadı ve sevenlerine de yaşattı. 22 Şubat ve 8 Ağustos 1948 günlerinde mütavazı birer törenle atılan iki temelden yükselen muazzam iki tribün,

Fenerbahçe Stadı'nın açılışı (13 Şubat 1949).

Yenilenen Fenerbahçe Stadı'nda Wacker ile yapılan ilk maç.

aradan bir yıl bile geçmeden millete takdim edilmiş bulunuyor. Fenerbahçe Kulübü 10 para yardım görmeden ve tamamıyla kendi emeğiyle İstanbul'a ve bilhassa bir üvey evlat muamelesi gören Anadolu yakasına bu güzel eseri hediye etmekle bugün bahtiyardır. 25 bin kişilik bu eser, yarın inşallah 60 bin kişilik olunca bu bahtiyarlık elbette ki daha yüksek olacaktır. 25 bin kişilik bir kalabalık önünde şehir bandosunun çaldığı İstiklal Marşı'nı müteakip kordelayı Sayın Vali Lütfü Kırdar kesti. Bunu müteakip evvela Wacker sonra da Fenerbahçeliler alkışlar arasında zümrüt gibi çimene çıktılar. Bu arada Galatasaray takım kaptanı Bülent Eken'in Fenerlilere bir buket takdim etmesi güzel bir jestti. Alkışlarla karşılandı. Feridun Kılıç'ın idaresindeki maça Fenerliler şöyle tertiplenmişlerdi: Cihat Arman - Erdoğan Dağdelen, Ahmet Erol (Hilmi Ardağ) - Selahattin Torkal, Samim Var (Seraceettin Kırklar), Müzdat Yetkiner - Fikret Kırcan, Erol Keskin, Suphi Ural, Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör.

Wacker takımı ise şöyleydi: Pelikan - Pausa, Macho - Ziwazi, Hanappi, Cizek - Kozlizek, Wagner, Reitermaier, Brinek, Foreth.

Bu müstesna takımın 9 oyuncusu beynelmineldir.

Maçın golleri: 21. dakikada Halit'in kullandığı üçüncü korner, Viyanalı müdafiler tarafından savuşturuldu ise de Lefter yakaladı. Tek bir driplingden sonra kaleciyi aşan güzel bir vuruş yaptı. Top kaleye girmişti ki Suphi de atıldı ve top eline çarptı. Avusturyalı müdafilerden biri bu golün elle yapıldığını iddia etmek istediyse de hakem haklı olarak ortayı göstermiştir. Çünkü golü Lefter yapmıştı.

30. dakikadayız. Fenerbahçe iyice bastırıyor. Sağdan süratli bir akınımızda Fikret'in içe kayarak 18 çizgisi üzerinden sol ayakla çektiği şut Avusturyalı beklerden birinin kafasına çarptı ve top kontrpiyede kalan kalecinin solundan ağları buldu. Dakikalarca devam eden bir baskı neticesi yapılan bu ikinci Fenerbahçe golü uzun uzun alkışlanmıştır.

Bu golden ancak iki dakika sonra Lefter Halit'e bir ara pası gönderdi. Topu süren Halit tam 18 çizgisi üzerine bir orta yaptı. Top Erol'un sol ayağında, kuvvetli bir şut ve bir anda Pelikan'ın sağından ve alt zaviyeden Viyana ağlarında... İkinci golün alkışları henüz bitmeden yapılan bu üçüncü gol stadı yerinden oynatan bir coşkunlukla tesit edildi.

Devreye 3-0 önde girildi. Devre arasında büyük Atamızın bundan 31 yıl önce (3

Mayıs 1918) Fenerbahçe Kulübü'nü ziyaretleri esnasında kulüp hatıra defterine yazdıkları kıymettar sözler bu mutlu gün dolayısıyla gelen tebrik telgraflarıyla beraber okundu ve şiddetle alkışlandı.

İkinci yarı 51. dakikada Wacker bir gol attı.

Dakika 65: Fikret'i bulan uzun bir pas korner köşesinden ortalandı. Kaleci ile birlikte topa sıçrayan Suphi isabetli bir kafa vuruşuyla dördüncü Fenerbahçe golünü Wacker ağlarına taktı. Bir dakika sonra Wacker'in attığı gol, bu özel maçın sonucunu tayin etti: 4-2."

Fenerbahçe'nin 1949-1950 Sezonundaki Lig Maçları			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
08.10.1949	İstanbulspor	1 – 1	Lefter
16.10.1949	Vefa	0 – 0	
22.10.1949	Beykoz	3 – 2	Kamil (2), Samim
29.10.1949	Kasımpaşa	3 – 1	Kamil, Mehmet Ali, Halit
06.11.1949	Galatasaray	1 – 0	Halit
12.11.1949	Emniyet	2 – 0	Erol, Cemal
27.11.1949	Beşiktaş	1 – 1	Cemal
31.12.1949	İstanbulspor	5 – 0	Lefter (3), Mehmet Ali (2)
08.01.1950	Vefa	3 – 1	Halit, Cemal, Lefter
21.01.1950	Beykoz	9 – 0	Lefter (4), Halit (2), Cemal (2), Müzdat
11.02.1950	Kasımpaşa	2 – 0	Mehmet Ali, Cemal
19.02.1950	Galatasaray	1 – 2	Lefter
25.02.1950	Emniyet	3 – 1	Ahmet (2), Samim
05.03.1950	Beşiktaş	0 – 1	

1949-1950 Sezonu İstanbul Futbol Ligi Puan Durumu							
	O	G	B	M	A	Y	P
Beşiktaş	14	11	2	1	43	8	38
Fenerbahçe	14	9	3	2	34	10	35
Galatasaray	14	8	2	4	21	11	32
Vefa	14	6	2	6	15	16	28
Kasımpaşa	14	3	3	8	12	22	23
İstanbulspor	14	3	3	8	11	25	23
Beykoz	14	4	1	9	12	40	23
Emniyet	14	3	2	9	9	25	22

Fenerbahçe'nin 1949-1950 sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı:

Başkan: Şükrü Saracoğlu

Teknik Direktör: Peter Molley (İngiliz)

Kaleciler: Cihat Arman (7), Erdal Kocaçimen (7)

Defans oyuncuları: Hilmi Ardağ (12), Ahmet Erol (10), Murat Alyüz (6), Kamil Ekin (14), Müzdat Yetkiner (10), Samim Var (8), Nusret Özmengü (8), Selahattin Torkal (4), Ali Elgin (1), Rafet Atamer (1), Süleyman Köprülü (1)

Orta saha ve forvetler: Lefter Küçükandonyadis (14), Erol Keskin (13), Halit Deringör (13), Mehmet Ali Has (9), Cemal Uzkes (8), Fikret Kırcan (4), Cemal Şıkak (2), Günaydın Özyurt (1) Hakkı Bavli (1).

Fenerbahçe takımı 1949-50 liginin 14 maçını 22 futbolcu ile oynadı.

Takımın golcüsü Lefter 10 gol attı. 6 golle Cemal Uzkes onu izledi.

İsrail Seyahati

Ekim 1949'da İsrail Lig lideri Club Sportif Hapoel ile yapılan yazışmalar olumlu sonuçlanmıştı. Hapoel Kulübü sözleşme imzalandıktan sonra gönderdiği mektupta şunları yazıyordu: "Size İsrail'de ilk Türk takımını karşılamaktan doğacak sevincimizi de şimdiden bildirmek isteriz. Gelecekteki ağırlama programımız büyük ve asil milletinize karşı beslediğimiz sevgi ve hürmet duygularını kanıtlayacaktır. Fenerbahçe gibi, büyük ünü her tarafta takdirler yaratmış bir kulüple karşılaşmak Birinci Lig'in başında bulunan kulübümüz için sonsuz bahtiyarlıktır."

Bu geziye biraz gecikmeli olarak Mart'ta çıkıldı. İsrail'in Sesi radyosu, 28 Şubat'taki yayınında Fenerbahçe maç biletlerinin benzersiz bir hızla tükendiğini bildirdi. Ankara'dan gelen İsrail Büyükelçisi E. Sason 8 Mart akşamı Park Otel'de Fenerbahçe Kulübü onuruna bir kokteyl verdi.

Bir gün sonra 9 Mart 1950 sabahı Fenerbahçe kafilesi bir El-Al (İsrail Havayolları) uçağı ile yola çıktı. Fenerbahçe kafilesini İsrail büyükelçisinin yanı sıra çok sayıda taraftar uğurladı. Burada da bir ilk yaşandı. Daha önce yurt içinde uçakla seyahat eden ilk Türk kafilesi olan Fenerbahçe bu kez de yurt dışına uçakla giden ilk Türk spor kulübü oldu. Atina Havaalanı'nda yenilen öğle yemeği sonrası İsrail'in Lidda Havaalanı'na inildi. Bütün alan Türk, İsrail ve Fenerbahçe bayrakları ile donatılmıştı. İsrailliler ve Türk Büyükelçiliğinden gelen heyet dışında daha önce başka bir uçakla alana inen 23 kişilik bir üye ve taraftar grubu da takımı havaalanında bekliyordu.

Tel Aviv'e giden kafile oteline yerleşti. Ertesi gün 10 Mart'ta, yine o güne dek hiçbir yerde görülmemiş bir olay yaşandı. Tel Aviv'de çıkan La Verdad (Gerçek) Gazetesi sarı-lacivert renklerle basıldı, birinci sayfasının başlığı ise Türkçe olarak atılmıştı: "HOŞ GELDİN FENERBAHÇE". Ve bu başlık da sarı-lacivertti.

İzdihamdan maç başlayamıyor

Fenerbahçe İsrail'deki ilk maçını 11 Mart'ta Tel Aviv Hapoel ile, bir gün önce hafif bir antrenman yaptığı küçük Yafa sahasında oynadı. 8 Türk lirasına satılan biletler karaborsada 40 liraya dek alıcı buluyordu. Takım sahaya girerken zorlandı. 20 bin insanı geçmek zorunda kaldı. İzdiham ve alkışlar arasından geçilip orta sahaya gelindiğinde, kalabalık yüzünden sahanın daraldığı ve yaklaşık 50 metrelik bir alana sıkıştığı görüldü. Halkı hareket ettirip kenarlara çekmek mümkün değildi. Bir saatlik bir uğraşın sonunda başarılı olunamayınca Fenerbahçe takımına rica edildi. Futbolcular da halka rica ettiler. Bunun üzerine seyirciler her iki taraftan da geri çekilip sahayı genişletti.

Fenerbahçe maçı şu kadrosu ile oynadı: Cihat Arman - Hilmi Ardağ, Ahmet Erol - Selahattin Torkal, Kamil Ekin, Müzdat Yetkiner - Fikret Kırcan, Erol Keskin, Cemal Uzkes, Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör.

Fenerbahçe kafile başkanı genel sekreter Rüştü Dağlaroğlu bu maçı şöyle an-

latır: "Takım maçın başında etkisiz ataklar yapıyordu. Halit 14. dakikada güzel bir kafa golü ile oyuna heyecan vermiş ve Fenerbahçe tezahüratları söylenmeye başlanmıştı.

Fikret 40. dakikada serbest vuruştan 2. golü yaptı ve ilk yarı 2-0 bitti.

Fenerbahçe soyunma odasına gidemedi

İçeri girmenin güçlüğü karşısında saha ortasında istirahata çekilen Fenerbahçelilerin etrafında binlerce insan yığılmıştı. Halkı kenarlara sürmek yine güç oldu.

Yeniden başlayan maçın ilk dakikalarında Müzdat'ın sert şutunda top direği sekip auta çıkmış, 59. dakikada da Fenerbahçe'ye ilk korner çekilmiştir. Uzaklaştırılan topu kapan Halit ortadan hızla daldı, soliçe kayan Cemal'e aktardığı top sağ üst köşeden üçüncü gol olarak İsrail takımının ağlarını buldu.

LA VERDAD
(האמת)
HOŞ GELDİN FENERBAHÇE

İsrail gazetesinde Fenerbahçe'ye "hoşgeldin sürprizi".

62. dakikada 11'inci köşe vuruşunu sağdan çeken Fenerbahçe bir cuş-u huruş içinde 4'üncü gol peşinde koşarken hakem maçı 25 dakika önce bitirmek zorunda kalmıştır. Gerçekten de alacakaranlıkta topu takip etme olanağı kalmamıştı. Hakemin düdüğü ile birlikte, bir anda 11 Fenerbahçelinin eller üstünde taşındığı ve Yafa ufuklarının 'Ya ya ya şa şa şa Fenerbahçe çok yaşa' tezahüratları ile çınladığı sevinç ve heyecan içinde görülüyor ve duyuluyordu. Fenerbahçe sanki öz yurdunda ve en hayati bir maçtan muzaffer çıkıyordu."

Radyodan Türkiye'ye seslendiler

Maçtan sonra program gereğince İsrail'in Sesi radyosundan Türkiye'ye hitap edildi. Günümüzde artık radyo ya da televizyonlardan dünyanın en uzak köşesine bağlanmak ve oradakilerle konuşmak çok basit. Ancak 1950 yılının teknolojik koşullarında bu bir ilkti. Böylece Fenerbahçe yurt dışından bir yabancı radyo aracılığıyla ülkesine sesi ulaştırılan ilk Türk takımı oldu.

Aynı akşam İsrail Dışişleri Bakanlığı Fenerbahçe kafilesi onuruna olağanüstü görkemli yemekli bir kutlama şöleni düzenledi. Yemekte Fenerbahçeliler'in yanı sıra Türkiye'nin Tel Aviv Büyükelçisi ve eşi başta olmak üzere elçilik mensupları ve İsrailli yetkililer vardı. Karşılıklı konuşmaların yanı sıra yemekte Türkiye'den göç eden Museviler adına Fenerbahçe'ye güzel gümüş bir kupa armağan edildi.

Fenerbahçe kadrosu ve teknik heyeti İsrail turnesinde...

Hırçın bir rakip

Fenerbahçe takımı İsrail turnesinin ikinci maçını 14 Mart 1950'de Petah Tikva kentinde o kentin Hapoel'ine karşı oynadı. Burası Tel Aviv'e 70 km mesafede idi. Sahası çimdi.

Bu maçı da Rüştü Dağlaroğlu şöyle anlatır:

"Fenerbahçe sahada, Cihat Arman (Turan Alsaç) - Murat Alyüz, Hilmi Ardağ - Samim Var, Kamil Ekin, Müzdat Yetkiner (Nusret Özmengü) - Erol Keskin, Mehmet Ali Has, Ahmet Erol (Cemal Uzkes), Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör olarak yer aldı.

Rakip çok sert oynuyordu. Mücadele çetin geçti. İlk golü 9. dakikada Lefter attı. Bir dakika sonra Erol golleri ikiledi. Sonra İsrailli soliç sert bir vole ile durumu 2-1'e indirdi. Mehmet Ali ile Ahmet'in golleriyle durum 4-1 oldu. Bu gollerden sonra rakip iyice hırçın ve sert oynamaya başladı. Soliç ikinci yarı başında yeni bir golle durumu 4-2 yaptı. Ancak Cemal'in biraz sonra kaydettiği 5'inci gol üzerine İsrail takımı hırçınlığını arttırmış ve 79. dakikada bir topu yumrukla savarken yediği şiddetli tekme ile sedyelik olan Cihat yerde kıvranırken top da ağır ağır 3'üncü golleri olarak Fenerbahçe kalesine girmiştir. Hakem Belkih'in bu duruma seyirci kalması İsrailli yöneticilerin sahaya girip kendisini uyarmalarıyla sonuçlandı."

Fenerbahçe 5-3 kazandığı bu maçtan sonra Petah Tikva Belediyesi'nin çayına gitti. Tel Aviv'den maçı görmeye gelen elçimiz ve elçilik mensuplarının da hazır bulunduğu bu çayda Belediye Başkanı Josep Sapir ülkemiz ve Fenerbahçe hakkında övücü sözler söyledi. O sırada hastaneden dönen Cihat da İsrailli yöneticilerce teselli edildi.

Fenerbahçe takımı geç vakit Tel Aviv'e döndü. 16 Mart'ta Kudüs'e giden Fenerbahçeliler Mısır ve Ürdün topraklarını da yakın mesafeden gördükten sonra belediyede ağırlandı. Akşam yine Tel Aviv'e dönüldü. Dönüşte radyodan ikinci defa memlekete seslenildi.

17 Mart 1950'de üçüncü maçın yapılacağı Hayfa'ya doğru otobüsle yola çıkan Fenerbahçe takımı bu kez orada geceleyecekti. Hotel Winsdor'a yerleşildi. Kafilenin bindiği otomobillerin önünü motosikletli tören polisleri açıyordu. Bu şekilde Hayfa Belediyesi'ne gidildi. Burada karşılıklı söylenen sıcak söylevlerden sonra geç vakit stada gelindi. Takım burada bir antrenman yaptı.

İsrail'de ilk yenilgi

Bir gün sonra 18 Mart 1950'de Fenerbahçe İsrail'deki üçüncü maçını yaptı. Rakip Hapoel Hayfa idi.

Rüştü Dağlaroğlu bu maçı şöyle anlatır:

"Turan Alsaç - Murat Alyüz, Hilmi Ardağ - Selahattin Torkal, Kamil Ekin, Müzdat Yetkiner - Fikret Kırcan, Mehmet Ali Has, Ahmet Erol, Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör tertibindeki Fenerbahçe takımı çok hakim oynamış, ancak sonuç alamamıştır. Gerçekten de 30. dakikada Lefter'in yaptığı tek gole 40. dakikada Turan'ın kısa düşen bir yumruk çıkışında topu kapan Macar Martin karşılık vermiş, biraz sonra da bir korner atışını Polonyalı santrfor Benzev kafa ile Fenerbahçe ağlarına takmıştır. Fenerbahçeli forvetlerin 61. ve 65. dakikalardaki şutlarının direklerden dönmesine karşılık, sağiç Çek Rokozi bir gol daha atıyordu. Oysaki Fenerbahçe takımı 25 dakikadır rakibini baskı altına almış ve adeta tek kale oynamakta idi."

Fenerbahçe takımı günlerdir oradan oraya koşuşturmaktan hem çok yorulmuştu hem de Cihat Arman'ın sakatlığında kaleye geçen İstanbulsporlu Turan o gün çok kötü bir günündeydi. O gece maçtan sonra Tel Aviv'e geri dönüldü. Kafile 19 Mart günü Kibutsları gezdi. Bunlardan Gevat Brener'de saatlerce kalındı. Fenerbahçelileri karşılamaya çıkan bu köy sakinlerinden bir grup küçük çocuğun "Cihat, Cihat" diye bağırarak sakatlığından dolayı otelde istirahat eden Cihat'ı aramaları, bu büyük kalecinin o günün koşullarında bile İsrail'deki popülerliğine güzel bir kanıttır. Bu sahne tüm kafiledekileri Cihat adına sevindirmişti.

Rövanş Hapoel'in

Fenerbahçe İsrail turnesinin dördüncü ve son maçını 20 Mart 1950'de yine Tel Aviv'in Yafa stadında 9 gün önce 65 dakikada 3-0 yendiği Hapoel'le yaptı.

Takım sahaya, Cihat Arman - Hilmi Ardağ (Murat Alyüz), Ahmet Erol - Kamil Ekin, Samim Var, Müzdat Yetkiner - Erol Keskin, Mehmet Ali Has (Selahattin Torkal), Cemal Uzkes, Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör kadrosuyla çıktı; ilk yarıyı üstün ancak golsüz bitirdi. İkinci yarıda yine hakim oynarken, Mehmet Ali'nin mükemmel bir top çalışını faul sayan Çek hakem Leichter'in verdiği frikiki Bulgar Waron gole çevirdi. Yerden giden topun kale

Fenerbahçe Tel Aviv'de...

önünde falso alması ve sağ direğe vurup sol alt köşeden girmesi kontrpiyede kalan Cihat'ın planjonunu yetersiz kıldı. Bu talihsiz golden sonraki çabalar da sonuçsuz kaldı. İsrail takımı kalesini iyi savununca maç 1-0 yenilgiyle bitti.

21 Mart'ta Necef Çölü'ne Biiriseba'ya giden Fenerbahçeliler 22 Mart Çarşamba günü İsrail'den törenle uğurlandı ve saat 14:30'da Yeşilköy Havalimanı'na indiler.

İsrail gezisi çok dolu ve oldukça yorucu geçti. Fenerbahçe takımı yaptığı 4 maçın ikisini kazandı, ikisinde yenildi; 9 gol atarken 7 gol yedi. Tüm maçlarda 90 dakika oynayan Lefter 9 golün ikisini attı.

8

SON MİLLİ KÜME ŞAMPİYONU FENERBAHÇE (1950 Sezonu)

İstanbul Ligi, Türkiye Şampiyonası ve İstanbul Şildi şampiyonluklarından sonra ülkemizde düzenlenen dördüncü resmi organizasyon, 1937 yılında başlayan Milli Küme oldu.

Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinde 1930'larda ve hatta daha önceki dönemlerde ulusal lig denilen organizasyonlar başlamıştı. Şehir liglerinden vazgeçilip yerine "Ligue National" ya da "National Liga" denilen bu kentlerarası deplasmanlı lige ülkemizde geçilmesi biraz zaman aldı. Daha 1930 yılında İstanbul Bölgesi Futbol Ajanı da olan ünlü Fenerbahçeli futbolcu ve takım kaptanı Zeki Rıza Sporel böyle bir milli lig kurulmasının mücadelesini veriyordu. Ancak o günün koşullarında bu olayın gerçekleşmesi 1937'de mümkün oldu. Bunun birçok nedeni vardı.

Bunlardan biri, ülkemizde futbol sporunun hemen hemen sadece İstanbul'da yoğunlaşmasıydı. Gerçi İzmir, Ankara ve diğer bazı illerde de ligler vardı ama o zamanlar için futbolun kalesi İstanbul'dur demek yanlış olmaz.

İkincisi, Osmanlı İmparatorluğu döneminde şehirlerarası ulaşım koşulları son derece yetersizdi. Cumhuriyet döneminde yapılan atılımlara karşın bu yetersizlik henüz tam olarak aşılamamıştı. En sonunda 1937 yılında TFF Başkanı Sedat Rıza İstek'in girişimleri ve üç büyük kentimizdeki kulüplerin de destek vermesiyle "Deplasmanlı Lig" hayata geçirildi.

Milli Küme'de 6 şampiyonluk

İlk olarak Milli Küme şampiyonası adıyla başlayan bu organizasyon bir ara Maarif Kupası, sonra Milli Eğitim Mükafatı ve nihayet Milli Eğitim Kupası isimleri altında ger-

çekleştirildi. 1937 ile 1950 yılları arasında 11 kez düzenlenen bu turnuvaya Fenerbahçe 1938 yılı haricinde (Federasyonla yaşadığı anlaşmazlık nedeniyle) 10 kez katıldı; 6 kez şampiyon olmayı başardı. Lefter Küçükandonyadis Milli Küme şampiyonasının en sonuncusu olan 1950'de de mücadele etti. Bu son organizasyonda Fenerbahçe'nin şampiyon olmasında önemli katkılarda vardı.

1950 kadrosu: (Ayaktakiler) Ahmet Erol, Cemal Uzkes, Cihat Arman, Müzdat Yetkiner, Hilmi Ardağ, (Küçük) Fikret Kırcan, Selahattin Torkal. (Oturanlar) Murat Alyüz, Lefter, Halit Deringör, Erol Keskin.

Milli Küme Şampiyonası 1937'den 1950 yılına dek 14 yılda 11 kez düzenlendi.

Milli Küme, 1950'de daha geniş kapsamlı bir lige geçileceği için Ulvi Yenal federasyonu tarafından kaldırıldı. Yeni bir lige geçilmesi zaman alınca 6 yıl boyunca ülkemizde futbol şampiyonu saptanamadı. Ancak 1956'da Federasyon Kupası, ardından 1959'da Milli Lige geçilince Türkiye futbol şampiyonları yeniden belirlenmeye başlandı.

Yıl	Şampiyon
1937	Fenerbahçe
1938	Güneş
1939	Galatasaray
1940	Fenerbahçe
1941	Beşiktaş
1943	Fenerbahçe
1944	Beşiktaş
1945	Fenerbahçe
1946	Fenerbahçe
1947	Beşiktaş
1950	Fenerbahçe

Son saniyelerde gelen şampiyonluk

1950 yılı Milli Küme maçları taraftarlar ve spor kamuoyunun büyük ilgisini çekti. Bu yılın şampiyonu son maçın son saniyelerinde belirlendi.

18 Mart'ta başlayan şampiyonanın ilk gününden itibaren Galatasaray puan cetvelinde önde idi. 7 Mayıs tarihinde oynanan Altay maçı çok önem kazanmıştı. O dönemki averaj sistemi günümüzdeki gibi attığı golden yediğinin çıkartılması şeklinde değildi. Fenerbahçe, bir gün önce Göztepe'yi 4-2 yendiği maçta iki gol yiyince ertesi günü şampiyon olabilmesi için Altay'a gol yemeden en az dört gol atması gerekiyordu. Uçan Kaleci Cihat Arman'ın anılarında bu maç özel bir yer almaktadır. 1989 yılında Fenerbahçe'nin şampiyonluk programında TRT kameralarına bu maçı şöyle anlatmıştır:

"Maça çıktık 1-0, 2-0, 3-0 oldu, kaldık. Ne kadar hücum yapsak gol olmuyor.

O sırada kalecileri sakatlandı. Kaleci dışarı çıktı, santrfor oynayan ve sonradan antrenörlük yapan Altaylı Bayram kaleye geçti. Bütün bunlara rağmen, ben kaleden ba-

kıyorum bütün müdafayı geçmişler bizimkiler, hatta kaleciyi de geçmişler, gol oluyor artık diye bütün kuvvetiyle vuruyor, bakıyorsun avuta gidiyor top. Olmuyor, olmuyor. Ve Galatasaraylılar da bizim 3-0'da kalmamız halinde şampiyon olacaklarından çok ümitliler. Telefonu hiç kapamamak suretiyle İzmir-İstanbul telefonu işliyor. 'Kaç kaç, kaç kaç' diye soruyorlar. O zamanın pirimleri olarak birer kat elbise, İstanbul'a bedava vapur seyehati şeklinde bir sürü vaatte bulunuyorlar. Ve garanti şampiyon olduklarını tahmin ediyorlar ama oyunun bitmesine 30 saniye kala 4'üncü golü attığımız zaman da telefonları kapanmış oluyor Galatasaraylıların. Tabii şampiyonlukları da bitmiş oluyor."

Bu maç olağanüstü zor geçti. Reşat Önen yönetimindeki karşılaşmaya Fenerbahçe, Cihat Arman (kaptan) - Müzdat Yetkiner, Hilmi Ardağ - Samim Var, Kamil Ekin, Nusret Özmengü - Erol Keskin, Cemal Uzkes, Ahmet Erol, Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör kadrosuyla çıktı. İlk yarı 41. dakikada atılan golle 1-0 bitince, soyunma odasına umutlar tükenmiş bir şekilde girildi. Her şeye rağmen antrenör Peter Molley'in ve Kaptan Cihat'ın takımı motive etmeleriyle ikinci yarıya çıkıldı. Bu moralle devreye fırtına gibi giren Fenerbahçe takımı durumu 50. dakikada 2-0, 54. dakikada ise 3-0'a getirdi. Ancak bu golden sonra Altay ceza sahasına inanılmaz baskı kuran Fenerbahçe kendisini şampiyon yapacak golü bir türlü atamadı. Maçın son saniyelerinde Cemal Uzkes'in kornerden ortaladığı topa ceza alanı içindeki tüm Fenerbahçeliler yükseldi. Bu karambol arasında yarım saati aşkın bir süredir forvet gibi oynayan savunma oyuncusu Samim'in kafası ağlarla kuçaklaştı. Ardından da maç bitti.

Fenerbahçe'nin 1950 Yılı Milli Kümesi'nde Oynadığı Maçlar

TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
25.03.1950	Göztepe	8 – 0	M.Ali (2), Lefter (2), Kamil (2), Halit, Cemal
26.03.1950	Altay	3 – 1	Lefter (2), Halit
01.04.1950	Beşiktaş	2 – 0	Lefter (2)
02.04.1950	Vefa	1 – 2	Lefter
08.04.1950	Gençlerbirliği (d)	1 – 0	Lefter
09.04.1950	Ankara D.S. (d)	1 – 1	Ahmet
15.04.1950	Galatasaray	0 – 0	
16.04.1950	Beşiktaş	1 – 1	Lefter
22.04.1950	Vefa	2 – 0	Niko, Halit
23.04.1950	Galatasaray	0 – 0	
29.04.1950	Ankara D.S.	2 – 2	Halit, Lefter
30.04.1950	Gençlerbirliği	6 – 0	Lefter (3), Halit, Ahmet, Erol
06.05.1950	Göztepe (d)	4 – 2	Ahmet (3), Lefter
07.05.1950	Altay (d)	4 – 0	Ahmet (2), Samim (2)

1950 Yılı Milli Küme Puan Durumu

	O	G	B	M	A	Y	P
Fenerbahçe	14	8	5	1	35	9	35
Galatasaray	14	7	7	0	19	5	35
Beşiktaş	14	8	4	2	31	16	34
Vefa	14	7	4	3	29	16	32
Ank. Demirspor	14	3	6	5	22	26	26
Gençlerbirliği	14	3	5	6	17	29	25
Altay	14	2	2	10	16	32	20
Göztepe	14	1	1	12	10	46	17

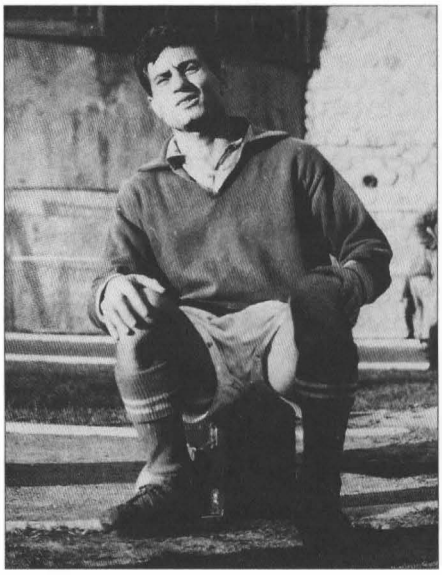

1950'li yılların başında...

1937 yılında Fenerbahçe'nin şampiyonluğu ile başlayan Milli Küme organizasyonu yine Fenerbahçe'nin 1950 yılında 6'ncı şampiyonluğu ile bir daha oynanmamak üzere tarihe karıştı.

Fenerbahçe'nin 1950 Milli Küme sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı:

Başkan: Şükrü Saracoğlu

Teknik Direktör: Peter Moley (İngiliz)

Kaleciler: Cihat Arman (13), Erdal Kocaçimen (1)

Defans oyuncuları: Hilmi Ardağ (12), Ahmet Erol (14), Murat Alyüz (3), Salahattin Torkal (3), Niko Kinezoviç (2)

Orta saha ve forvetler: Kamil Ekin (14), Müzdat Yetkiner (14), Samim Var (11), Cemal Uzkes (4), Rafet Atamer (1), Lefter Küçükandonyadis (14), Erol Keskin (13), Halit Deringör (13), Mehmet Ali Has (10), Süleyman Köprülü (4), Cemal Şıkak (2), Turhan Akra (2), Cemal Uludağ (1), Fikret Kırcan (1) Nusret Özmengü (1).

Fenerbahçe'nin 35 golünün 14'ünü atan Lefter takımın golcüsü oldu ve Milli Küme gol krallığını kazandı. Bu başarısı nedeniyle Lefter'e kulübü tarafından bir kupa armağan edildi.

Gol krallığında Beşiktaşlı Bülent Esel 12 golle ikinci, Galaytasaraylı Reha Eken de 9 golle üçüncü olmuşlardır.

9

LEFTER'İN HAYATINDA YENİ BİR DÖNEM
(1950-51 Sezonu)

İstanbul Ligi'nin 1950-51 sezonu Demokrat Parti'nin seçimleri kazanmasının ardından ismi İnönü'den Dolmabahçe'ye çevrilen stadda 1 Ekim 1950 günü başladı. Lige bir önceki sezonun sekiz takımı katıldı.

Bu Fenerbahçe'nin en başarısız sezonlarındandı. 14 maçın yedisini kazanan, ikisinde berabere kalan ve beşinde yenilen sarı-lacivertliler 29 puanlı İstanbulspor'un önünde aynı puan ve averajla ancak dördüncü olabildi.

Bu sezon Beşiktaş 37 puanla şampiyon, Galatasaray ise 36 puanla ikinci oldu.

1950-51 sezonunda lig maçları, bazı keyfi kararlar yüzünden düzenli oynanmadı. Ligin beşinci haftasından sonra lige tam üç ay ara verildi. Sonuçta 14 haftalık sezon altı aydan fazla sürdü.

Mülteci Arnavutlar

1950-51 sezonunda Fenerbahçe'nin yeni transferleri şunlardı: Lui Şalabi (Beyoğluspor), Kamuran Ayas (Altay), Erdoğan Dağdelen (İstanbulspor), Nusret Özmengü (Vefa), İlhan Bartu (Hacettepe), Zekeriya Bali (Ankara Demirspor), Yüksel Doğanay (Göztepe), Fuat Kurşunlu (alt yapıdan). Ayrıca yine bu yıl Arnavut Milli Takımı'nın iki oyuncusu forvet Bahri Kavaya ile haf Süleyman Vafi, kısa süre de olsa Fenerbahçe forması giydiler.

Arnavut Milli Takımı Çekoslovakya ve Macaristan'da maçlar yapmak üzere bir Rus vapuru ile Boğaz'dan geçerken bu iki futbolcu Arnavutköy açıklarında vapurdan atlayarak ülkemize iltica etmişlerdi. 1950 yılının Eylül ayı başındaki bu iltica önemli bir olaya dönüştü ve uzunca süre kamuoyunun gündeminde kaldı. Bu iki futbolcuyu

1950-51 kadrosu: (Ayaktakiler) Erdal Kocaçimen, Orhan Çakmak, Mehmet Ali Has, İlhan Bartu, Nedim Güner, Erol Keskin, Müzdat Yetkiner. (Oturanlar) Abdullah Matay, (Canavar) Burhan Sargın, Lefter, Akgün Kaçmaz.

Fenerbahçe Kulübü transfer etti. 16 kez milli Bahri Fenerbahçe forvet hattında 8 maç yapıp 3 gol attı. Yine 16 kez milli Süleyman da defans bölgesinde 3 maça çıktı. İkisi de yetersiz görüldüklerinden sözleşmeleri feshedildi. Bu iki Arnavut genci 1950 yılının Aralık ayında Türkiye'den ayrılıp Avrupa'ya gittiler.

Futbolda amatörlük devri kapanıyor

Sezon sonunda Türk futbolunda önemli bir dönem de kapandı. 1904-1905 sezonunda başlayan İstanbul Futbol Ligi'nin, 43 yıl sonra ilk kez statüsü değişti. Futbolda Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinde uzunca bir süreden beri uygulanan "profesyonellik" sistemi ülkemizde de ilk kez bu sezon hayata geçirildi. İstanbul Futbol Ligi, bundan böyle İstanbul Profesyonel Ligi olarak oynanacaktı, bu 1951-1959 yılları arasında 8 sezon boyunca sürdü. Dolayısıyla, Türk futbolunda İstanbul Futbol Ligi'nin 43 yıllık amatörlük dönemi de sona ermiş oldu.

Profesyonelliğe geçişin ülkemizdeki ilk getirisinden (bonservis bedeli) Fenerbahçe Kulübü Lefter Küçükandonyadis'in Fiorentina'ya transferi nedeniyle yararlanmıştır.

Lefter dünyaevine giriyor

Lefter sezona evli bir futbolcu olarak başlıyordu. Büyükada'dan çok sevdiği çocukluk arkadaşı Koço'nun kızkardeşi Bayan İstavrini ile aralarında bir gönülbağı oluşacağını ve gün gelip bunun evliliğe kadar gideceğini nereden bilebilirdi ki...

1948 yılının Ekim ayında aralarında söz kesildi. Planları bir yıl içinde evlenmekti. Fakat tam da bu süreçte ne yazık ki üzüntü verici bir olay yaşandı; Lefter annesini kaybetti. Bu acı kayıp nedeniyle planladıkları evliliği bir yıl ertelemek zorunda kaldılar. Evlilikleri 1950 yılının Eylül ayında gerçekleşti.

Lefter 1951 yılında İtalya'nın Floransa şehrinin Fiorentina takımına transfer olmuştu. Yeni evli çiftin İtalya'ya yolculuğu onlar için aynı zamanda balayı yerine de geçti.

Küçükandonyadis çiftinin evlilikleri 60 yılı geride bıraktı. "Her başarılı erkeğin arkasında bir kadın vardır" özdeyişinin en güzel örneğidir Bayan İstavrini.

Futbol sahalarının bu büyük ustası, efsane futbolcusunun kariyeri boyunca keyif ve hayranlıkla izlenmesinde hayat arkadaşı Bayan İstavrini'nin yadsınamayacak

ölçüde büyük bir payı vardır. Lefter 40 yaşına kadar futbol oynadıysa, bunda birçok nedenin yanı sıra aile içindeki huzurlu ve düzenli ortamın da payı vardı.

Çift İtalya'ya gittikten kısa süre sonra Bayan İstavrini hamile kaldı. Hamilelik döneminin büyük bölümü İtalya'da geçti. Fakat Küçükandonyadis çifti evlatlarının vatanlarında doğmasını arzu ediyorlardı. Doğum için Türkiye'ye geldiler. 6 Temmuz 1952 tarihinde ilk çocukları Rula dünyaya geldi. Üç kişilik Küçükandonyadis ailesi Ekim'de İtalya'ya döndü.

Lefter'in niyeti futbol hayatını İtalya'da sürdürmekti. Ancak Floransa'ya döndükten iki hafta sonra sürpriz bir gelişme yaşandı. Lefter'i transfer etmek isteyen Nice takımı uzun süredir onu izliyordu. Yaptıkları cazip teklif reddedilecek gibi değildi, böylece Nice'in yolu görüldü. Nice'de kazanacağı para İtalya'da aldığının kat be kat üzerinde olacaktı. Kızları Rula bereketiyle gelmişti.

Üstte eşi Bayan İstavrini, altta ilk kızı Rula ile...

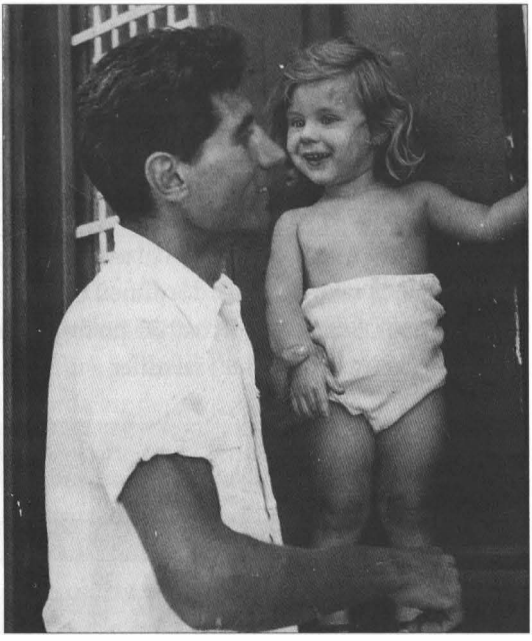

Fenerbahçe'nin 1950-51 sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Başkan: Osman Kavrakoğlu

Teknik Direktör: Peter Molley (İngiliz) ve Szekely (Macar)

Kaleciler: Erdal Kocaçimen (7), Şalabi Levi (5), Cihat Arman (2)

Defans oyuncuları: Müzdat Yetkiner (14), Hilmi Ardağ (9), Kamuran Ayas (4), Erdoğan Dağdelen (2), Murat Alyüz (1), Mehmet Ali Has (14), Kamil Ekin (13), Selahattin Torkal (11), Nedim Günar (5), Samim Var (2), Nusret Özmengü (1), İlhan Bartu (1)

Orta saha ve forvetler: Halit Deringör (14), Lefter Küçükandonyadis (14), Erol Keskin (8), Zekeriya Bali (8), Fikret Kırcan (6), Suphi Ural (5), Ahmet Erol (4), Bahri Kavaya (2), Yüksel Doğanay (1), Fuat Kurşunlu (1).

Fenerbahçe'nin 1950-1951 Sezonunda Ligde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
01.10.1950	İstanbulspor	6 – 2	Lefter (3), Halit (2), M. Ali
08.10.1950	Vefa	2 – 1	Bahri, Lefter
14.10.1950	Beykoz	1 – 0	Halit
04.11.1950	Kasımpaşa	7 – 0	Lefter (3), Zekeriya (2), Suphi, Nedim
12.11.1950	Galatasaray	1 – 1	Lefter
03.02.1951	Emniyet	4 – 0	Erol (2), Fikret, Lefter
11.02.1951	Beşiktaş	0 – 1	
24.02.1951	İstanbulspor	1 – 2	Halit
04.03.1951	Vefa	1 – 2	Suphi
10.03.1951	Beykoz	2 – 0	Lefter, Suphi
17.03.1951	Kasımpaşa	5 – 0	Selahattin (2), Lefter (2), Zekeriya
25.03.1951	Galatasaray	0 – 1	
31.03.1951	Emniyet	1 – 1	Zekeriya
08.04.1951	Beşiktaş	0 – 3 (Hükmen)	

Fenerbahçe takımı ancak dördüncü olabildiği 1950-51 liginin 14 maçını 25 futbolcuyla oynadı. Sezonun golcüsü 31 golün 12'sini atan Lefter'di. 4'er golle Halit Deringör ve Zekeriya Bali Lefter'i izlediler.

1950-1951 Sezonu İstanbul Futbol Ligi Puan Durumu							
	O	G	B	M	A	Y	P
Beşiktaş	14	10	3	1	39	8	37
Galatasaray	14	10	2	2	28	14	36
Vefa	14	9	1	4	29	14	33
Fenerbahçe	14	7	2	5	31	14	30
İstanbulspor	14	6	3	5	18	23	29
Kasımpaşa	14	2	3	9	13	39	21
Emniyet	14	1	4	9	10	32	20
Beykoz	14	1	2	11	11	35	18

10

LEFTER İTALYA'DA

1951-52 sezonunda Türk futbolunda ve Fenerbahçe'de birçok esaslı olay, değişiklikler ve bir devrim yaşandı.

Uzun yıllardır gizli işleyen ve yasal hale gelmesi artık bir zorunluluk olan profesyonellik, ülke futbolunda kabul olundu, bu Türk futbolu için bir devrimdi.

Öte yandan o sezon başında Fenerbahçe'de bir deprem yaşandı.

İkinci Küme şampiyonu Adalet takımı yükselme maçlarında 3 yıl üst üste başarısız oluyor, bir türlü İstanbul Birinci Küme'sine çıkamıyordu. Adalet o dönemin en ünlü battaniye fabrikası olan Adalet Mensucat firmasının kulübüydü. Günümüzde, özellikle basketbol ve voleybol dallarında sık görülen türden bir müessese takımıydı. Fabrikanın sahipleri artık her ne pahasına olursa olsun Birinci Küme'ye çıkıp burada şampiyonluk kovalayan bir takım olmanın düşleri içindeydiler. Adaletliler 1951 yılı ilkbaharında yıldız transferler yapma kararı aldı. Bu isteklerini hayata geçirmek için en doğru adres Fenerbahçe olarak görülüyordu, bazı Fenerbahçeli yıldızlara sahip olurlarsa hedefe kestirmeden ulaşabileceklerini düşünüyorlardı.

Adalet olayı

Fenerbahçeli futbolcuların neredeyse hepsine el atan Adalet'in önerdiği paralar ülkede o güne dek hiçbir takımın yanına yaklaşamadığı uçuk meblağlardı. Kısa sürede Fenerbahçe'nin yedi futbolcusuyla anlaştılar. Ancak Mehmet Ali Has son anda kulübünde kaldı. Erol Keskin, Selahattin Torkal, Küçük Halil olarak da anılan Halil Özyazıcı, Samim Var ve Hilmi Ardağ, Adalet'in cazip önerisine hayır diyemediler. Paranın gücü bu futbolcuları Fenerbahçe formasına kalpleri buruk bir şekilde veda ettirdi.

Lefter'e gelince... Adalet'in anlaştığı yedi futbolcudan biri de Lefter Küçükandonyadis'di. Adaletliler el attıkları bu futbolcular içinde en büyük maddi tekliflerden birini Lefter'e yapmışlardı. Fenerbahçe tarihçisi Rüştü Dağlaroğlu Adalet olayını şöyle anlatır:

"Lefter Fenerbahçe'ye geldikten kısa bir süre sonra futbolda devleşti. Gerek Fenerbahçe'de gerekse milli takımda her geçen gün büyüdü. 1950 yılına gelindiğinde o artık bir fenomendi. Avrupa'ya gitmesi 1951'in Eylül ayıdır.

Üst üste İkinci Lig şampiyonu olmasına karşın, yükselme maçlarında üç yıldır başarısız olan ve bir türlü İstanbul Birinci Küme'sine geçemeyen bir battaniye fabrikasının futbol kulübü, yani müessese takımı olan Adalet Gençlik Kulübü 1951 Haziranı'nda Fenerbahçe'nin yedi futbolcusuna birden el atmıştı. Amaçları hemen Birinci Küme'ye çıkıp burada kalıcı olmak ve şampiyonluğa oynayan bir takım yaratmaktı. Adaletlilerin özellikle de Fenerbahçe'ye hodri meydan demelerinin nedenleri şunlardı:

1- Bu tarihte Fenerbahçe Kulübü tapulu malı olan stadını kendi kaynakları ile 25 bin kişilik kapasiteye çıkartırken borçlanmıştı. 120 bin lira bütçeli kulüp, stadı için giriştiği 25 bin kişilik, 35 basamaklı tribünler için 270 bin liralık borcun altına girmişti. Bu borçlar yüzünden kulübün eli kolu bağlıydı. Bu nedenle buradan futbolcu transfer edilmesi daha elverişli ve kolaydı.

2- O günkü Adalet takımının başında sarı-lacivertlilerin en büyük ezeli rakibine sıcak duran, Fenerbahçeli olmayan, bu takıma çok da sempati duymayan kişiler bulunmaktaydı.

Bütün bu olumsuz duruma karşın Fenerbahçe Kulübü futbolcularına çok cömert davranıyor, bu amatörlük döneminde ayda 100 lira olan antrenman ve maç tazminatlarını Ekim 1950'den beri 9 aydır 370 liraya çıkartmış bulunuyordu. Ancak Adalet futbolculara daha büyük avantajlar sağlıyordu. Her Fenerbahçeli futbolcuya 8 bin lira peşin para, 200 lira aylık ve ayrıca vergi dışı iki battaniye makinesinin kârını teklif ediyordu. Fenerbahçe transfer teklifi yapılan Mehmet Ali ile Lefter'i bırakmamak azmindeydi. M. Ali Has'ın Paşabahçe'deki evine kasada hazır duran 8 bin lirayı alması için sürekli gelinip gidilmesine karşı bu futbolcu Fenerbahçe'yi paraya tercih etmemiş ve kulübünde kalarak Adalet'e gitmemiştir. Lefter ise tereddüt içinde bocalamaktaydı. Ona da, 'Adalet'e girme, kulüp seni memnun eder, buna inan. Ama gidersen bil ki, seni o forma altında oynatmayız. Eğer Avrupa'ya gideceğim dersen seni çiçeklerle uğurlarız' dendi."

Fenerbahçeliler'den Lefter'e protesto!

Bu konuşmalardan sonra Lefter de Fenerbahçe'den ayrılmaya niyeti olmadığı konusunda güvence verdi. Buna rağmen Adaletlilerin Lefter'in aklını çelmek için hâlâ uğraştığı görülüyordu. Sonunda Lefter'in aklı oldukça karıştı. Adalet iki özel maç yapmak için beş Fenerbahçeli futbolcu ile Bursa'ya gitti. Bu futbolculardan biri de

Lefter'di. Ancak Bursa Atatürk Stadı'na Adalet forması giyip çıkınca maçtaki Bursalı Fenerbahçeliler kendisini kınayan sloganlar attı. Hatta bazıları işi tehdit boyutlarına kadar getirdi. Bu arada Lefter'e çürük yumurta ve domates atanlar da oldu. Maçtan sonra ikinci karşılaşmayı beklemeyen Lefter Adalet'ten kaçarcasına uzaklaştı.

Fiorentina'dan teklif

Aynı günlerde Lefter'e İtalya'nın Fiorentina takımından da ciddi bir teklif gelmişti. Doğruca kulübe giden Lefter Fenerbahçe Genel Sekreteri Rüştü Dağlaroğlu'na: "Haklıymışsınız. Burada Fenerbahçe'den başka bir kulüpte oynayamayacağımı ben de anladım. Ben Fenerbahçe'de Lefter oldum. Bu taraftar beni bir başka takımda oynatmayacak. Yaptığım çocukça bu hatadan dolayı İtalya'ya gideceğim. Bonservisimi istiyorum" dedi. Bunun üzerine Rüştü Dağlaroğlu ona şu yanıtı verdi: "Bizi çok üzdün. Bonservis bedelsiz gidemezsin. Gideceğin kulüp bonservisini istesin" diyecekti.

Aslında Bursa'da seyircilerin Lefter'e yaptığı sert protesto Adalet takımına gitmemesi için Rüştü Dağlaroğlu'nun planladığı bir mizansenden ibaretti.

O güne dek son bir yıl içinde üç ayrı İtalyan kulübüne giden Beşiktaşlı Şükrü Gülesin, Galatasaraylı Bülent Eken, Adaletli Bülent Esel gibi üçü de milli takımda yer alan oyuncular için kulüpleri bonservisleri bedelsiz vermek zorunda kalmışlardı. Oysa Fenerbahçe ülkemizde o yıl yeni yürürlüğe giren profesyonelliği kullanarak Lefter ile Adalet'e giden futbolcular için bonservis ücreti istedi. Böylece yabancı bir ülkeye Türkiye'den ilk ücretli transferi Fenerbahçe Kulübü yapmış oldu. Ayrıca Adalet'e giden Erol Keskin ve Selahattin Torkal için de kulüpten 15 bin lira alındı.

17 Haziran 1951'de Berlin'de Türkiye'nin 2-1 kazandığı Almanya maçını izleyen Macar futbolcu Hideguti, çok beğendiği Lefter'i Fiorentina'ya tavsiye etmiş, İtalyan kulübü de Uncuyan isimli birini İstanbul'a gönderip Lefter'le temas kurmuştu. Lefter amatör olduğunu ileri sürüp Beşiktaşlı Şük-

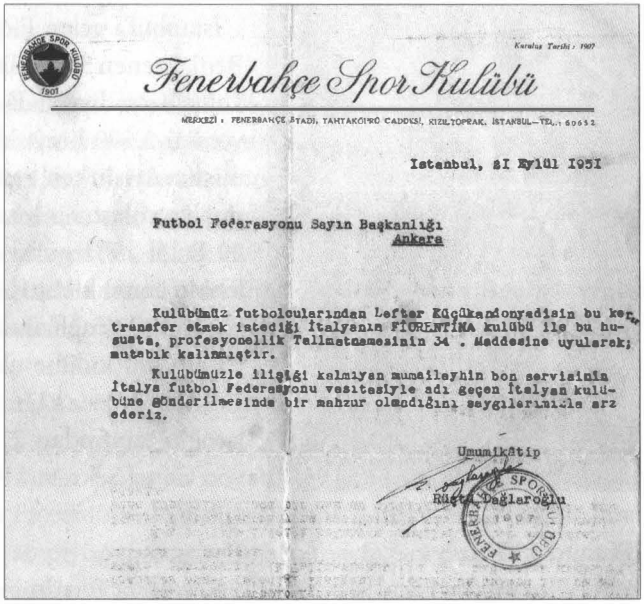

Kuruluş Tarihi : 1907

Fenerbahçe Spor Kulübü

MERKEZİ : FENERBAHÇE STADI, YAHTAKÖPRÜ CADDESİ, KIZILTOPRAK, İSTANBUL—TEL.: 60652

İstanbul, 21 Eylül 1951

Futbol Federasyonu Sayın Başkanlığı
Ankara

Kulübümüz futbolcularından Lefter Küçükandonyadisin bu ker transfer etmek istediği İtalyanın FIORENTİNA kulübü ile bu hususta, profesyonellik Talimatnamesinin 34 . Maddesine uyularak; mutabık kalınmıştır.

Kulübümüzle ilişiği kalmıyan mumaileyhin bon servisinin İtalya futbol Federasyonu vasıtasiyle adı geçen İtalyan kulübüne gönderilmesinde bir mahzur olmadığını saygılarımızla arz ederiz.

Umumikâtip
Rüştü Dağlaroğlu

Fenerbahçe Spor Kulübü'nün Futbol Federasyonu'na gönderdiği, Lefter'in Fiorentina'ya transferinin izin belgesi.

İtalya yolcusu. Altta, Fiorentina Kulübü kimlik kartı.

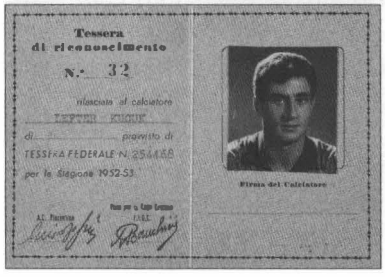

rü Gülesin, Galatasaraylı Bülent Eken ve Adaletli Bülent Esel'i örnek gösterip, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ve Türkiye Futbol Federasyonu'na başvuruda bulunduysa da ilişiksiz kağıdını alamadı.

Büyük pazarlık

Direnen Fenerbahçe Kulübü, Fiorentina'nın mektupla başvurusunu oyaladı. Bu arada hazırlanan ve 24 Eylül 1951'de yürürlüğe girecek olan ilk profesyonellik yönetmeliğini öne sürüp, o yılın Temmuz transferini Ekim ayına erteletti. Ayrıca ek bir madde koydurup kulüplerinden 100 liradan fazla aylık alanları da yönetmelik kapsamına aldırttı. Böylece Adalet'e gidenlerle Lefter profesyonel olmuş ve bu kulüplerde oynayabilmeleri Fenerbahçe'nin iznine bağlanmıştı.

İstanbul'a gelen Fiorentina Genel Sekreteri Dr. Beni, istenen 30 bin liraya karşılık Fenerbahçe'nin Lefter'e şimdiye kadar, adada dükkân açması için verdiği 3.500 lirayı kabul edebileceklerini söylemiştir. Ayrılırken en son 7.500 liraya kadar çıkmış ve anlaşma olmamıştır. Milli Eğitim Bakanı 20 Eylül 1951 günü Ankara'dan telefonla Lefter lehine aracılık etmiş, 21 Eylül'de İstanbul İtalyan Başkonsolosluğu aracılığıyla 3.5 milyon liret yani 35 bin lira kulübe ulaştırılmış ve bunun karşılığındaki ilişiksiz kâğıdı Genel Sekreter Rüştü Dağlaroğlu tarafından 27 Eylül'de Roma'da Federasyon Genel Sekreteri Dr. Valantini'ye verilmiştir.

İlk maçta ilk gol

Lefter Floransa'ya ilk ayak basışını 1960 yılında Tercüman Gazetesi'nde yer alan "Futbol ve Ben" adlı yazı dizisinde şöyle anlatmıştır:

"Floransa gelenekleri kopkoyu, sakinleri neşeli ve mutlu. Kendisine has özellikler-

le dolu tipik bir yer. Hiç unutmam oraya yağmurlu bir sonbahar günü ayak basmıştım.Yanımda Türkiye'ye ait sadece küçük bir bavul vardı. Çevreme şaşkınca baktım. İlk nazarda gözlerime takılan, insana sokulmaktan özel bir zevk alan güvercinlerdi.

1951-52 sezonunda Fiorentina onbiri ile... Lefter oturanların sol başında.

İlk günler geçti, idareciler bana: 'Buyrun sahaya' dedi. Fiorentina'nın ünlü stadının çimlerine futbol kıyafetiyle çıktığım zaman yalnız olduğumu anladım. Takımın teknik sorumluları beni tek başıma görmek istemişlerdi herhalde. 100 dakika kadar söylenenleri yapmaya çalıştım. Sonra beni seyredenlerin gülümsediklerini ve kafalarını istekli istekli salladıklarını gördüm. Beğenmişlerdi. 35 bin lira karşılığında uzatılan mukaveleye imzayı bastım. Fiorentinalı olmuştum.

Eski takımım Fenerbahçe bonservisimi geciktirdiği için yeni ekipte ancak üç hafta sonra Bologna takımına karşı oynadım. Bu müsabakayı benim golümle 1-0 Fiorentina kazandı. Bundan sonra devam eden beş maç benim maçlarım sayılırdı. Floransa nereye gitsem peşimde gibiydi."

Lefter kadro dışı

"Artık çevremde bir hayran halkası belirmişti. 'Piccolo' (küçük) aşağı, 'Piccolo' yukarı. Bu hava cazibeli bir şişenin içinde uysalca yatan bir şarap gibiydi. Kontrolümü kaybedip futboldan hariç hayatlar yaşamaya başladım. Bu davranışlarımı para cezaları takip etti. Bunlar arttıkça benim inadım büyüdü. Ve bir süre sonra Fiorentina'nın onbir futbolcusunun dışına çıkıverdim. Artık oynamıyor, daha doğru bir ifade ile oynayamıyordum. İtalya'da bir adale sanatı olan futbol için tahmin edilmez derecede ihtiyarlamıştım. Beni bu durumdan kurtaran çok sevgili eşim İstavrini'nin İtalya'ya gelişi oldu."

İnter maçında geri dönüş

"Gerileme devrim birkaç ay sürdü. Fakat bu zaman içinde idmanlardaki gayretimle tekrar eski Lefter olduğumu Fiorentina'nın sorumlularına hatırlattım. Beni bir İnter maçına koydular. İnter o yıl şampiyon olmuştu. Fakat o maçta Fiorentina'ya 5-0 mağlup oldu. Bu münakaşasız İtalya'da oynadığım en büyük maçtı. İki gol attım ve diğer gollerin pasları da benim ayaklarımdan çıktı.

Sezon bitti, beni satmamak ısrarında idiler. Fakat çok sevgili arkadaşım Pandolfini

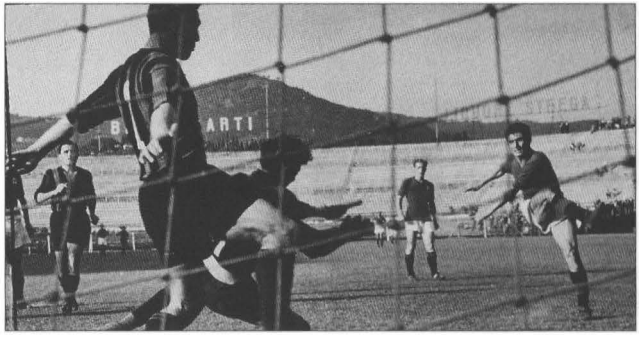

Fiorentina'nın 5-0 galip geldiği maçta, Lefter'in İnter filelerine gönderdiği gol.

Roma'ya transfer olunca benim Fiorentina'da oynamam bir mana ifade etmiyordu. Dayattım. Bir yıl daha mukaveleli olduğum için idareciler beni Fransa'nın Nice kulübüne ödünç verdiler."

Lefter 30 Eylül 1951 Pazar günü Floransa'nın Communale Stadı'nda Juventus'a karşı lig maçını oynarken, Dağlaroğlu'nun sağındaki Floransa Valisi solundaki Fiorentina Kulübü başkanı Dr. Antonini'ye birkaç kez eğilip: "Bravo Signore Presidante, felisita sione, Turco perfecto... Turco perfecto..." (Bravo bay başkan, ne mutluluk, Türk mükemmel, Türk mükemmel) diyor, 70 bin İtalyan da sık sık, "Bravo Turco, Bravo Turco" diye ayağa kalkıp Lefter'i alkışlıyordu.

Milliyet Gazetesi'nin 1982 yılında çıkarttığı "Büyük Türk Sporcuları" kitabında Lefter'in İtalya kariyeri hakkında şunlar yazılıdır:

"1951... İtalya'nın Torino şehri. Ev sahibi Juventus ile Fiorentina bir lig maçı yapıyor.

Juventus defansında dinamik, çabuk, sert, heybetli bir adam var: Parola... İtalyan futbolunun gelmiş geçmiş en büyük savunma adamlarından biri bu Parola... Fiorentina soliçi, Parola'yı kepaze ediyor sahada... Her topu alışında Parola'nın sağından solundan geçeceği yerde üstüne üstüne gidiyor. Yatırıyor efsane adam Parola'yı, öyle geçiyor. Tribünlerde Firenze'den (Floransa) takımları için gelmiş taraftarlar bağırıyor: Turco... Turco... Maçı izleyen bir yurttaşı, Fenerbahçe Kulübü'nün yöneticilerinden Rüştü Dağlaroğlu, bu soliçin boynuna sarılıp hüngür hüngür ağlarken, futbolcu çocukluğunu düşünüyor. Büyükada'daki evinde futbol oynadığı için yediği çuvalla dayak, sadece şu sahneye değmez mi?

Aynı yıl... İtalya'nın Firenze şehri... Son üç maça kadar yenilmeden gelmiş İnter'le Fiorentina karşı karşıya. Toto Calcio'da Firenzeliler bile banko İnter oynamış. Maç bitiyor. 5-0 Fiorentina galip. Soliçin iki golü var İnter kalesinde. Pandolfini'nin attığı üç golden ikisini de gene o hazırlamış. Üç gün sonra oynanacak milli maç için seçilmiş İtalyan Milli Takımı değişiyor hemen o akşam... İnterli Lorenzi çıkıyor ve Fiorentinalı Pandolfini giriyor takıma... Ertesi sabah tek seçici Pozzo, dünya futbolunun gelmiş geçmiş en büyük otoritesi basına şöyle diyor: 'Pandolfini ile birlikte şu Turco'yu, avuç içinde bile rakibini çalımlayan sihirbazı da alabilsem!...'

Ve Lefter çocukluğunu düşünüyor... On dört yaşında iken ağabeyinin takımı Pera'ya karşı Taksim takımında oynayıp dört golle ağabeyinin takımını çökerttiği günün

gecesinde eve gidemeyişini... Annesinden ayakkabıları eskiyor diye 'çuvalla yediği' dayağı anımsıyor. Hepsi ama hepsi Sinyor Vittorio Pozzo'nun dünya kamuoyuna açıkladığı şu sözlere değmez mi?"

Fiorentina formasıyla...

Halit Kıvanç Lefter'le

İtalya'da top koşturduğu sırada Lefter'i ziyaret edenlerden biri de Halit Kıvanç'tı... Kıvanç bu ziyaretini Öz Fenerbahçe dergisinin 24 Mart 1952 tarihli 213'üncü sayısında "Lefter'den Haber" başlığı ile anlatmıştı:

"Geçen hafta Roma'daydık. Haydi şimdi de Roma'nın meşhur ve muazzam Termini İstasyonu'ndan elektrikli bir trene binip Floransa'ya yollanalım. İstasyonda memurlara, 'Floransa treni hangisi?' diye soracak olursanız, hiçbir malumat alamazsınız. Floransa'nın İtalyanca yani esas ismi 'Firenze' diye söylemek icap eder.

Roma ile Floransa arası trenle 4,5 saat kadardır. Mamaafih yanlış anlaşılmasın, ağır giden bir tren bu mesafeyi 5,5-6 saatte alır. Floransa'da inip de şehre doğru yürüdüğünüz zaman gözünüze ilk çarpacak olan şehrin büyük ve tarihi kilisesidir. Pazar günü öğle vakti bu kilisenin önünde durup da seyretmeye kalkarsanız, dakikalarca ayakta durmak mecburiyetinde kalırsınız. Hakikaten pek muazzam bir sanat eseridir.

Şimdi bir tramvaya binip de epeyce gitmemiz lazım. Floransa'ya gidip de Lefter'i görmeden dönmeyeceğiz tabii. Tramvay bizi şehrin merkezinden hayli uzaklaştıracak ve Floransa'nın dillere destan stadyumu civarına getirecektir. Burada Giovanni Dupre sokağını aramaya başlayalım. Sokağı bulduktan sonra da 64 numaralı evi. İşte bizim Lefter burada üst katta oturmaktadır.

Lefter'in burada seyrüsefer memuru gibi hem otomobili hem de motorsikleti var. 'Dükkân mı açıyor, ne yapacak bu kadar vasıtayı?' diyenler çıkabilir. Fakat Floransa'da olup da Lefter'in yaşadığı hayatı yakından görseniz, çocukcağıza hak verirsiniz.

Profesyonellik güzel bir şey, amma öyle de güçlükleri, sıkıntıları var ki; hani insan çok defa 'Al abdestini, ver pabucumu' misali kapıya vurup gidebilir. Doğrusu büyük sabır işi. Lefter'in burada birkaç Türk talebesi arkadaşı var, lakin birkaç kişi insana doğup büyüdüğü memleketin hasretini unutturmak için kâfi olmasa gerek. İşte Lefter de antrenmanlardan kalan boş zamanlarını bazen otomobili, bazen de motorsikleti ile gezerek geçiriyor.

Bayan İstavrini İtalya'da, Lefter'in meşhur Topolino marka otomobilinde.

Lefter'in diğer bir zevki de alaturka plak dinlemek. 'fırsat buldukça' diyor 'alaturka plakları olan bir arkadaşa gidiyorum. Bazen de plakları kendi evime getirip Türkçe şarkı dinliyorum. Alaturkayı çok severim. Burada bana memleketi hatırlatıyor.'

En kritik mevzudayız, 'Lefter' diye soruyorum, 'arıyor musun hakikaten İstanbul'u?'

'Nasıl aramam' diye adeta dert yanıyor. 'O Büyükada'nın cazibesi bir an bile gözlerimin önünden gitmiyor.'

Lefter Fiorentina takımına yeni geldiği zaman gösterdiği klas ve kabiliyet sayesinde hemen ismini tanıtmıştır. Fakat İtalyan liginin bu maruf takımı umumi bir form düşüklüğü içinde çırpınınca, bizimki de İstanbul'daki oyunlarını tutturamaz olmuştur. Fakat bunun diğer mühim bir sebebi olarak, Lefter'in daima sol açık oynatılmasını da kaydetmek lazımdır.

Lefter, 'Eğer' diyor, 'soliç veya sağiç olsam kendimi daha çabuk ve daha iyi gösterebilecektim.'

Bununla beraber geçirdiği bir sakatlık dolayısıyla bir müddet takımdan uzak kalan Lefter, yeniden kadroda yer aldığı zaman birden form yolunu tutmuştur.

Ben İtalya'dayken Lefter üç hafta üst üste Fiorentina'da oynadı, hem de tam bir başarıyla. Bu üç maçtan ikincisini seyretmek fırsatını kazandığım gün, cidden mutena anlar yaşadım. O 70-80 bin kişilik meşhur Floransa Stadı 'Turco... Turco...' sedalarıyla inlerken inanın gözlerim yaşardı. Lefter mükemmel bir korner çekti. Santrfor da kale ağzına gelen bu topu, ufak bir dokunuşla ağlara takıverdi. Bundan sonra açılan Fiorantina gol adedini üçe çıkarıp sahadan 3-0 galip ayrıldı. Gol atmadığı halde sahanın en hareketli futbolcusu olan Lefter maçtan sonra dakikalarca alkışlandı. Hem de 'Turco... Turco...' temposu ile.

Lefter'in İtalya'ya gitmek için hakikaten yüksek miktarda para aldığını herkes söylüyor. Lakin bütün gazetecilik maharetimi kullandığım halde bu miktarı öğrenemedim.

Floransa'da küçük otomobili ile dolaşırken birden kendisi söz açtı: 'Üzüldüğüm bir nokta var; ben buraya geldikten sonra arkamdan, 'Fenerbahçe'de para için oynadı,

gününü geçirdi' diyorlarmış. Bu dedikodu beni çok üzüyor. Ben Fenerbahçe'de katiyen para gayesiyle oynamadım. Bugün profesyonelim, artık futbolu para için oynuyorum. Amma Fenerbahçe takımında senelerce kulüp ve renk aşkıyla yer almıştım. Arkamdan söylenenler çok ağırıma gidiyor. Şimdi bile Fenerbahçe'nin maçlarını alâka ile takip ediyorum. Mesela Rapid galibiyetini yazan gazeteyi arkadaşlarıma gösterip iftihar ettim.'

İşte size Lefter'den haber..."

Bir trafik kazası

Lefter İtalya günleri ile ilgili ilginç bir anısını dönemin ünlü haber ve magazin dergisi Hayat mecmuasında şöyle anlatmıştır:

"İtalya'da iken küçük bir Topolino otomobilim vardı. Antrenmanlardan sonra atlar, yeni tanımaya başladığım Floransa şehrini dolaşırdım. Yine böyle bir gezinti esnasındaydı. Az önce virajı hızla dönmüş, tramvay yoluna çıkmıştım. Bu anda, iliklerime kadar titrediğimi hissettim. Zira önümdeki tramvay ani bir fren yapmıştı. Birden kendimi onun üstünde buldum. Arabayı geri vitese takıp harekete getirmem bir an meselesi olmuştu. Hadise yerini hemen terk etmeliydim. Öyle de yaptım. Bu sırada vatman beni tanımış olacak ki, 'Lefter, Lefter kaçma ben de Fiorentinalıyım. Otomobilinin tamponunu alda öyle git' diye bağırıyordu. Hakikaten benim arabanın ön tamponu tramvaya takılıp kalmıştı. Onu sonradan tramvay idaresine giderek aldım."

Lefter 1951-52 sezonunda Fiorentina takımının ligde oynadığı 38 maçın 30'unda forma giydi ve 4 gol attı. Ancak yine o dönemin kaynaklarından edindiğimiz bilgilere göre Fiorentina'nın o sezon attığı 52 golün yarısına yakınının asistini de o yapmıştır.

1951 – 52 Sezonu İtalya Seria A Puan Durumu

	O	G	B	M	A	Y	P
Juventus	38	26	8	4	98	34	60
Milan	38	20	13	5	87	41	53
İnter	38	21	7	10	86	49	49
Fiorentina	38	17	9	12	52	38	43
Lazio	38	15	13	10	60	49	43
Napoli	38	17	8	13	64	44	42
Sampdoria	38	16	9	13	48	40	41
Novara	38	16	8	14	62	62	40
Spal	38	12	13	13	52	50	37
Pro Patria	38	12	13	13	47	62	37
Palermo	38	11	14	13	43	51	36
Atalanta	38	13	8	17	54	61	34
Coma	38	15	4	19	53	70	34
Udinese	38	11	12	15	43	62	34
Torino	38	12	10	16	39	58	34
Bologna	38	11	11	16	45	55	33
Triestina	38	11	10	17	47	68	32
Lucchese	38	11	10	17	39	49	32
Padova	38	10	9	19	45	73	29
Legnuno	38	4	9	25	37	85	17

Lefter'siz 1951-1952 İstanbul Ligi

Lefter'in İtalya'da oynadığı 1951-52 sezonu İstanbul lig maçları 8 kulüp arasında 5 Ocak 1952'de ismi İnönü ve Dolmabahçe'den sonra o sezon Mithatpaşa'ya çevrilen stadda başladı. Bu, profesyonelliğin ilanından sonraki ilk lig sezonuydu.

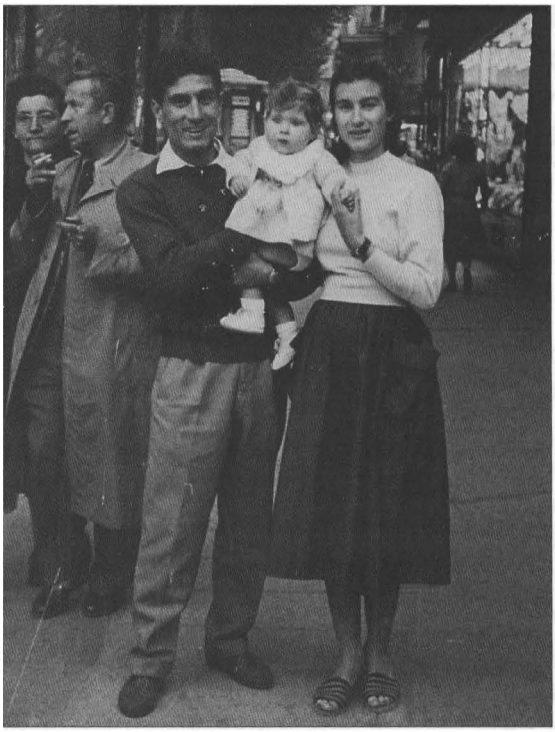

Küçükandonyadis ailesi İtalya'da.

Fenerbahçe o sezon 19 puanla üçüncü oldu. Beşiktaş 26 puanla 12'nci kez İstanbul şampiyonu olurken Galatasaray ligi ikinci sırada tamamladı.

1951-52 sezonunda Fenerbahçe futbol takımında köklü değişiklikler oldu. Yukarıda detaylı anlatıldığı üzere Lefter Fiorentina Kulübü'ne satılmıştı. Bunun yanı sıra 1951 yılı içinde Fenerbahçe'nin bazı futbolcuları çeşitli nedenlerden dolayı futbolu bırakmışlardı. Bunlar Cihat Arman, Halit Deringör, Murat Alyüz, Ahmet Erol ve Erdal Kocaçimen'di. Yani Fenerbahçe o yıl beş yıldız futbolcusundan mahrum kaldı. Bu efsane futbolcular adlarını Fenerbahçe futbol takımı tarihine altın harflerle yazdırdılar.

11

LEFTER FRANSA'DA

Fiorentina'da bir yıl oynadıktan sonra Fransa'ya transfer olan Lefter Nice takımına kiralandı. Bu transferden aldığı 2,5 milyon dolar, Lefter'in kariyerindeki en yüksek ücret olacaktı. Burada da oynadığı olağanüstü futbol yüzünden taraftarlar tarafından kısa sürede sevildi.

Nice'te tanıdık bir yüz

Lefter Nice'deki anılarını 1960 yılında Tercüman Gazetesi'nde yayınlanan "Futbol ve Ben" adlı yazı dizisinde şöyle anlatır:

"Leo Legrange Stadı tenha idi. Çimenlerin üzerinde koşuşan onbeş kadar futbolcuda bir yedek beceriksizliği vardı. Durumu biraz sonra anladım. Meğer Nice takımının esas kadrosu Kuzey Afrika'da hususi bir turneye çıkmış. Bir hayli çalıştım. Beni seyreden hafif giyimli, ağızları sigaralı bir grup vardı. İşaret edip yeter dediler. Duşa yollandım. Yıkanırken birisinin karışık bir yüzle beni dikkatle süzdüğünü gördüm. Bana bakan sarışın yuvarlak yüzlü yakışıklı delikanlıyı ben bir yerden tanıyorum. Hafızamı zorladım ve nihayet buldum.

Bu, Ankara'da Fransa B milli takımı ile oynarken saha içinde bir hayli takıştığımız Bonifaci idi. Dargınlığımız kısa sürdü. Aradan ancak birkaç dakika geçmişti ki sarmaş dolaş olduk. Barıştık. Nice'de edindiğim ilk arkadaş böyle şöhretli bir futbolcu idi. Nice'in kadrosunda o yıl birkaç iyi ecnebi futbolcu vardı. Nurnberg, Gonzales, ben, Gudmenson, Jalmerson ve diğerleri. Sıkı ve o nispette yorucu bir hazırlık devresi geçirdik. Nihai onbire girmek için hırslı bir rekabet başlamıştı. Üç aylık devre bitti ve Nimes maçı gelip çatmıştı. Soyun dediler. Maç başladı. Santrfor

Nice forması ile antrenmanda...

oynuyordum. Fakat yanımdaki iki iç o derece kontrollü idi. Bu güç ve bana bir hayli ters gelen mevkide muvaffak oldum. Müsabakayı 2-0 kazandık. Golün birisini ben yaptım. Bundan sonraki lig maçlarında tertibin değişmez adamlarından olmuştum. O yıl iyi hatırlıyorum 22 lig maçı oynadım. Bu rakam, liglerde 25 futbolcu kullanan Nice takımı için rekor sayılırdı."

Ancak duygusal bir insan olan Lefter doğduğu, büyüdüğü Büyükada ve İstanbul'u ve de çok sevdiği Fenerbahçe'sini daha iki yıl içinde özlemeye başlamıştı. Bunun bir kanıtını da Fenerbahçe ve Türk futbolunun unutulmaz kalecisi Cihat Arman'ın sahibi bulunduğu haftalık Öz Fenerbahçe dergisine gönderdiği mektuptur. Fransa'dan gönderdiği bu mektubunun sonunda Lefter, "Cihatçığım sizleri ve tüm arkadaşlarımı çok özledim. Hatta sizleri bir yana bırak, inanır mısın adanın eşeklerini bile çok özledim" demiştir.

Rakip kaleciden tebrik

Milliyet Gazetesi'nin 1982 yılında çıkarttığı "Büyük Türk Sporcuları" kitabında Lefter'in Fransa kariyeri hakkında şunlar yazılıdır:

"1952... Nice şehrindeyiz. Fransa'nın F. C. Nice takımı ile Yugoslavya'nın Kızılyıldız takımları karşı karşıyalar. Futbol dünyasının büyük devi Bonifaci sağdan ileri kaçmış. Atıyor çalımını önündeki solbeke, yatıyor topun üstüne ve ortayı yapıyor. Nice'in soliçi ceza alanının beş metre kadar dışında. O da topun geldiği tarafa yatıp solunu patlatıyor. Korkunç bir vole, vınnnn... Üç tahta direğin arasından geçip ağları tutan demir direğe çarpan top aynı hızla geri dönüyor. Acaba orta çizgiye kadar mı gitmişti? Ve Kızılyıldız'ın kalesinde futbol dünyasının bir başka devi, 1950'ler Avrupası'nın en büyük kalecisi Beara, golü atan kısa boylu futbolcuya doğru koşuyor... Çıldırmış olmalı Beara. Gol yedim diye rakibine saldıracak denli küçük müdür Beara? Gol atan şaşkın, biraz da korkak bekliyor... Beara'nın bu müthiş rakibi kucaklayıp alnından bir öpmesi var ki, o soliçin futbolcu olmak uğruna çocukluğunda yediği 'çuval dolusu' dayağa değmez mi?"

Nice'in umudu Lefter

Öz Fenerbahçe dergisinin 13 Nisan 1953 tarihli 263'üncü sayısında Tolonhan Kurdoğlu, sonuna yaklaşılmakta olan Fransa Ligi'nde Nice takımının son durumu ve Lefter hakkında şu haberi yazmıştır:

Nice'in 1952-53 kadrosu. Lefter oturanların sol başında.

"Türk futbolunun yetiştirdiği kıymetlerden eski Fenerbahçeli Lefter halen Fransa'nın İkinci Küme'ye düşmek korkusu duyan kulüplerinden Nice takımında oynamaktadır. Bir ara takım liglerin başında vaziyeti iyi iken Lefter'i türlü sebeblerle takımda oynatmayan idareciler, takımın durumu kötüleşince derhal Lefter'e muhtaç oldular. Şimdi bütün gözler Türk futbol yıldızı Lefter'de. Nice takımı Fransa Ligi'nin ikinci devresinde aldığı fena neticelerle puan cetvelinin sonuna düşmüş bulunuyor. Fakat kulüp bundan sonraki maçlarında iyi dereceler alırsa İkinci Küme korkusu yok olacaktır. Şimdiki halde Nice takımı puan cetvelinde Saint Etienne'den sonra sondan ikinci durumda. Lefter Nice forvetinin her mevkiinde başarılı oyunlarla taraftarlarını ve idarecilerini memnun etmektedir. Lefter'e liglerin başında yapılan haksızlık aynı zamanda Arjantinli solbek Gonzales'e de yapılmıştı. Bir ara milli Fransız beki Hugevet'i transfer eden Nice az kalsın Gonzales'i İspanya'ya satıyordu. Fakat hatalarını vaktinde anlayan idareciler bu satışı yapmadılar. Şimdiki halde Türk Lefter ve Arjantinli Gonzales Nice takımının bel bağladığı iki elemandırlar. Futbolcumuza Fransa'daki maçlarında başarılar dileriz."

Adada sohbet

Yine Öz Fenerbahçe dergisinin 22 Haziran 1953 tarihli ve 279'uncu sayısında dönemin genç, günümüzün duayen gazetecisi Necati Bilgiç, Lefter Nice takımında sezonu bitirdikten sonra onunla Büykada'da özel bir söyleşi gerçekleştirmiştir. İşte bu söyleşi:

"Hafta içinde güneşli bir gün, Lefter'le konuşmak için Büyükada'ya gidiyoruz. İyi bir tesadüf eseri olarak Fenerbahçe lüks yolcu gemisiyle yola çıkıyoruz. Fakat ilk aksilik burada başlıyor. Müthiş bir yağmurla Ada'ya varıyoruz.

Lacivert kepi, beyaz şortu ve gömleğiyle üstat bir futbolcudan ziyade bir bisiklet şampiyonunu andırıyor. Kendimizi tanıtıp istediğimizi söyleyince bizi Yordan'ın Kahvesi'ne davet etti. Karşılıklı kahvelerimizi içerken Türkiye'den, Fransa'dan, dünyadan konuşuyoruz. Tabii mevzuumuz spor. Kendisine ilk olarak hepimizin merak ettiği şeyi soruyoruz.

Türkiye'de kalacak mısınız? Hangi takımda oynayacaksınız?

'Türkiye'de kalmaya kati karar vermiş değilim. Buraya dinlenmeye, istirahat etme-

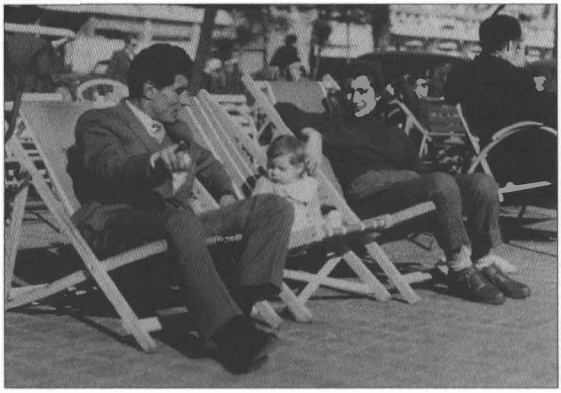

Küçükandonyadis ailesi Cote d'Azure'de...

ye ve çok sevdiğim memleketimi görmeye geldim. Fakat müsait bir teklif aldığım ve anlaşabildiğim takdirde, burada kalmamam için sebep yoktur. Şimdiye kadar iki kulüpten teklif aldım. Fakat henüz bir anlaşma yapmış değilim' diye cevap verdi.

Fenerbahçe Kulübü'ne dönmek hususunda ne düşündüğünü sorduğumuz zaman ise: 'Fenerbahçe kulübüyle geçen sene anlaşamamıştık. Bu sene ne ben, ne de onlar bir teşebbüse geçmiş değiliz. İyi bir anlaşma yapabildiğim takdirde muhakkak ki eski kulübümü diğerlerine tercih ederim. Elimde Fiorentina ve Nice kulüplerinden almış olduğum bonservislerle istediğim kulübe girebilirim. Esasen Monte Carlo'nun bu sene Birinci Küme'ye terfi eden Monaco takımından teklif almış vaziyetteyim ve Temmuz sonunda burada kalmadığım takdirde oraya gideceğim' dedi.

Geçen sene Fiorentina takımında, bir futbolcunun bir sezonda oynabileceği en çok adette 30 maç yapmış olduğu halde; bu sene ligin ikinci devresinde Nice'in 18 maçına katılan Lefter, maçlarda daha ziyade pasör olarak çalıştığı için çok gol yapamadığını anlatarak Nice takımının bu sezon muvaffakiyetsizliğe uğrayarak, 13'üncü olmasının sebebini, takım arkadaşlarının yaşlı olmasında, deplasman maçlarının uzak şehirlerde ve bilhassa seyahatlerin fena şartlar altında geçmesinde ve biraz da cemiyet hayatının menfi tesirlerinde buluyor.

İstanbul karmasında oynayıp oynamayacağını sorduğum zaman: 'Oynamamı arzu ediyorlar. Ben de isterim, fakat hakikaten çok yorgunum ve omuzum ağrıyor. Eğer maça kadar iyileşebilirsem memnuniyetle oynarım' dedi.

Fransa ve İtalya futbolunun mukayesesini ve iki memleketteki beğendiği oyuncular hakkında şunları söyledi: 'İtalya futbolu Fransa'dan daha süratli ve mütekamil. Fransa'yı her zaman yenebilirler. Ancak bu sene form durumları iyi değil. İtalyan oyunculardan sağbek Çervato, santrhaf Resato ve Lorenzi, İtalya'daki ecnebilerden Danimarkalı Con Hausen, Carl Hausen ve Pres büyük futbolcular. Fransız futbolculardan ise santrhaf Couke, santrafor Copa, solbek Mas, son seneler formdan düşmekle beraber Bonifasi, Afrikalı Arap solaçık Bentifür ve sağiç Küisar beğendiğim futbolculardır.'

Avrupa Türk futbolunu tanımaya başlıyor

Son zamanlarda alınan muvaffakiyetli neticelerin Avrupa'da Türk futbolunu tanıttığını, Belçika'da yapılan dünya genç takımlar turnuvasında üçüncü oluşumuz Avrupa

ve bilhassa Fransa'da derin akisler ve takdir uyandırdığını ve futbolumuzun bir kıymet olarak tanındığını söyleyen Lefter: 'Bana göre Türk futbolu çok ilerlemiştir ve ilerleyecektir. Buna sebep de isim saltanatına son verilerek, milli takımın formunda olan kıymetli ve genç elenmanlarla teşkil edilmesidir. Bu suretle gençlere teşvik ve ümit yolu açıldığı gibi, Türk futbolu da inkişaf eder' dedi.

Türk ve Avrupa futbolu hakkında ise şöyle bir mukayese yaptı: 'Bizde top ayağında olan futbolcu oyun oynar, diğerleri dururlar. Avrupa'da ise bilakis ayağında top olmayanlar daimi deplasman yaparak boş yerlere koşarlar. Zannedersem asıl futbol da budur.'

Bir ara sözü Türk futbolcularına intikal ettirerek: 'Cihat Arman'ı çok takdir ederim. Avrupa'da o klasta bir kaleci göremedim. Turgay'ı da beğenirim. İtalya'daki Türklerden Şükrü ve Bülent orada çok seviliyorlar. Şükrü daha teknik ve tecrübeli, gün geçtikçe de görgüsü artıyor' dedi.

Onu kahvede prafa oynamak üzere bekleyen arkadaşlarına terk ederken kendisine teşekkür ederek ayrıldık."

Nice forması ile bir maç öncesi...

Eski takımına iki gol

Lefter'in Nice formasıyla oynadığı en ilginç maçlardan biri, bir yıl önce formasını giydiği Fiorentina'ya karşıydı. Lefter bu karşılaşmayı şöyle anlatır:

"Liglerin arkasından Avrupa Kupası maçları başladı. Nice'e ikinci turda eski takımım Fiorentina düşmüştü. O maçı unutmama imkân yok. Çok iyi tanıdığım ve zaaflarını bildiğim eski defansın önüne 9 numara ile dikildim. Maç başladı. Eskiden tanıdığım bütün arkadaşlara takılıyordum. Dakikalar ilerledi ve maç nihayete erdi. 2-0 kazandık. Hem de benim attığım gollerle. Fiorentina idarecileri maçtan sonra bana takılıyorlardı: 'Bizden başka yıkacak takım bulamadın mı?' Fakat arkasından da ilave ediyorlardı: 'Nasıl olsa yine bizimlesin. İtalya'da bunun hıncını başka takımlardan alırız.'

Niyetleri vardı ve beni tekrar aralarına almak için sistemli bir faaliyet gösteriyorlardı. Fakat Avrupa'da geçirdiğim günler bende vatana ve alıştıklarıma karşı derin bir özlem biriktirmişti. Kararımı vermiştim. Türkiye ve adama dönecektim. İtalya'da uzun pazarlıklar bir netice vermedi. Beni ikna edememişlerdi. Mukavelemde mevcut 5 milyon liretlik ücretten vazgeçtiğimi de kendilerine bildirdim. Ve güneşli bir Haziran günü iki yıl ayrı kaldığım şeylere kavuşmak üzere uçakla havalandım."

Yöneticiler Lefter'e sezon başında, takımın iyi olduğu dönemlerde anlaşılmaz bir

Fransa Güzellik Kraliçesi ile... Ortada takım arkadaşı Gonzales.

tutumla fazla şans vermek istemediler. Ancak ligin ikinci yarısında işler ters gidip Nice sondan ikinciliğe kadar düşünce ona bir can simiti gibi sarıldılar. Lefter'in takıma girmesi, yaptığı asistler ve katkılarla Nice sezonu 13. sırada bitirip küme düşmekten kurtuldu. Lefter bu sezonda Nimes'e, Lille'e, Marsilya'ya ve Bordeaux'ya birer gol attı. Avrupa kupalarında ise Kızılyıldız'a bir gol, bir yıl önceki takımı Fiorentina'ya ise iki gol atmıştır.

1952-53 Lefter'siz İstanbul Ligi

1952-53 sezonu ya da bir başka deyişle İstanbul Birinci Profesyonel Küme lig maçları Birinci Amatör Lig'te dereceye girip profesyonel kadro kurarak önceki 8 kulübe katılan Adalet ve Beyoğluspor ile birlikte 10 takımlı ve çift devreli olarak oynandı. Ligin ilk haftası 27 Eylül 1952'de başladı. Maçlar Mithatpaşa (İnönü), Fenerbahçe, Vefa ve Şeref stadlarında oynandı.

Fenerbahçe 18 maçın 14'ünü kazandı sadece 4 beraberlikle hiç yenilgisiz şampiyon oldu. Fenerbahçe'nin berabere kaldığı maçlar ligin ilk yarısındaki Galatasaray (0-0) maçı ile ikinci yarıdaki Adalet (1-1), Vefa (1-1) ile Beşiktaş (0-0) maçlarıdır. Böylece Fenerbahçe 32 puanla 14'üncü kez İstanbul şampiyonu oldu. Ligin ikincisi Beşiktaş, üçüncüsü ise Galatasaray'dı.

Lefter'in olmadığı bu sezonun en golcü futbolcusu Fenerbahçe'nin 44 golünün 15'ini atan Burhan oldu.

1952-1953 Sezonu Fransa 1. Ligi Puan Durumu

	O	G	B	M	A	Y	P
Reims	34	22	4	8	86	36	48
Sochaux	34	18	8	8	72	58	44
Bordeaux	34	19	5	10	79	56	43
Lille	34	15	10	9	61	43	40
Nimes	34	17	6	11	62	47	40
Marseille	34	15	7	12	62	53	37
Lens	34	13	8	13	50	48	34
Nancy	34	16	2	16	48	58	34
Stade Francais	34	12	9	13	54	51	33
S'ete	34	13	7	14	42	49	33
Saint Etienne	34	11	8	15	44	59	30
Metz	34	11	7	16	44	48	29
Nice	34	12	5	17	49	57	29
Le Havre	34	11	7	16	47	63	29
C.R.Tourcoing	34	9	10	15	42	49	28
Rennes	34	10	8	16	37	56	28
R.C.de France	34	11	6	17	40	64	28
Montpellier	34	8	9	17	43	67	25

12

LEFTER'İN DÖNÜŞÜ
(1953-54 Sezonu)

Bu sezonun Fenerbahçe açısından en önemli olayı 1951 Haziran ayında yurt dışına transfer olan Lefter'in, İtalya ve Fransa'nın birinci lig kulüplerinden Fiorentina ve Nice'te birer sezon oynadıktan sonra doğup büyüdüğü Büyükada'sına ve Fenerbahçe'sine geri dönmesiydi. Bu iki sezonda oynadığı takımlarda güzel maçlar çıkaran, iyi bir performans gösteren Lefter'in dönüşünün sportif başarısızlıkla ilgisi yoktu. O doğup büyüdüğü toprakları çok seviyordu. Daha sonraki yıllarda çeşitli politik olaylar ve olumsuz koşullar nedeniyle İstanbul'da yaşayan Rum asıllı yurttaşlarımızın büyük bölümü doğdukları bu toprakları terk edip Yunanistan'a göç ederlerken, Lefter her türlü olumsuzluklara karşın yine de ülkesinde ve de Büyükada'sında kalmayı yeğleyecektir. Yıllar sonra onu buraya, bu ülkeye bağlayan en önemli etkenin ne olduğu sorulduğunda, "Ben bu toprakların çocuğuyum. Burada doğdum, burada Lefter oldum. Bir Türk neler hissediyorsa, ben de aynı duygular içindeyim. Yani sonuçta ben de bir Türküm" diyecektir.

İtalya ve Fransa'da geçirilen iki yılın sonunda Lefter için vatan özlemi önlenemez bir hal almıştı. Eşi Bayan İstavrini de aynı Lefter gibi düşünüyor, o da Büyükada'ya geri dönmeyi çok istiyordu. Lefter Temmuz 1953'te eski kulübü Fenerbahçe ile yeniden anlaştı. Yaklaşık dört ay sonra 2 Kasım 1953 tarihinde ikinci kızları Aliki dünyaya geldi. O da babası, annesi ve ablası gibi Büyükada'da doğacaktı.

Lefter Galatasaraylı mı oluyor?

Yeri gelmişken, Lefter'in yuvasına geri dönüşünün öncesinde Fenerbahçe'nin o günkü kulüp genel sekreteri Rüştü Dağlaroğlu'nun, kulübün Müze Müdürü Alp Bacıoğ-

lu'na 1991 yılında anlattığı bir anekdottan söz edelim.

"1952-53 sezonu biterken kulağımıza Fransa'da Nice takımının forması giyen Lefter'in İstanbul'u, Büyükada'yı ve buradaki dostlarını çok özlediği, Avrupa'ya özellikle de Fransa'ya bu anlamda uyum sorunu yaşadığı, yeni sezonda Türkiye'ye döneceği haberleri geliyordu. Lefter'in dost sohbetlerinde ya da yaptığı röportajlarda 'Türkiye'ye dönersem yine Fenerbahçe'de oynarım' dediğini duyuyorduk. Biz de zaten bundan başka bir şeyi aklımıza getirmiyorduk.

Fransa Ligi bittikten sonra Lefter tatil için adaya gelmişti. Tam da bu süreçte yeni bir haber kulağımıza çalındı. Duyumumuz şöyleydi: 'Lefter eğer İstanbul'a dönecek olursa Galatasaraylılar onu her ne pahasına olursa olsun transfer etmek için her türlü maddi, manevi fedakârlığı gösterip eski futbolcumuzu kadrolarına katmak için yoğun bir çaba harcayacaklar.' Bu ciddi bir duyumdu. En son yine üçüncü şahıslardan şunu duyduk: 'Galatasaraylılar, Fenerbahçe ne verirse daha fazlasını verip Lefter'e Galatasaray forması giydirmek için ellerinden geleni yapacaklarmış. Hatta bu konuyu Büyükada'ya kadar giderek yüz yüze bir görüşmede Lefter'e de söylemişler.' Tüm bunları bildiğimiz için elimizi çabuk tuttuk. Lefter'le sözlü olarak prensip anlaşmasına vardık. Buna rağmen Galatasaraylılar işin peşini bırakmıyorlardı. Lefter'e bizimle konuşmadan sakın resmi sözleşmeye imza atma dedikleri söylentisini de bu sıralarda yine çok güvenilir kaynaklardan duydum. Bu tehlikeli bir gelişmeydi. Lefter'in bu gibi durumlarda aklının karıştığını daha önceki Adalet olayından biliyordum."

Turgay'a teklif

Hilton Otel'indeki bir düğüne spor camiasının önde gelen kişileri de davetliydi. Bunlardan biri de bendim. Düğün bir Galatasaraylı'nın düğünüydü. Galatasaray futbol takımının bütün oyuncuları oradaydı. O yıllarda Turgay Şeren, Cihat Arman'ın da futbolu bırakmasından sonra ülkemizin bir nolu kalecisi olmuştu. Berlin'de Almanya'ya karşı çıkarttığı karşılaşmadan sonra ona, 'Berlin Panteri' lakabı takılmıştı. Ben de Turgay'ı çok beğenen ve kaleciliğini takdir edenlerden biriydim. Cihat futbolu bir yıl önce bırakmıştı. Yerine iyi bir kaleci arayışı içindeydik. İşte bu düğünde gezinirken bir ara Turgay'a rastladım. Önce selamlaştık, öpüştük ve ardından da laflamaya başladık. Konuşurken gözüm karşıya takıldı. Baktım karşımda o sıralar yönetimde olmamasına rağmen kulüpte yine sözü dinlenen, etkin bir yeri, konumu olan Rüçhan Adlı. Onu görünce bende şimşek çaktı. Hemen Turgay'a Galatasaray'dan yılda kaç lira transfer ücreti aldığını sordum. Bir rakam söyledi. Bunu duyunca ona şunları söyledim: 'Turgay'cığım, sen Türk futbolunun parlayan yıldızısın. Cihat Arman futbolu bıraktıktan sonra bizim üst düzey bir kaleciye ihtiyacımız var. Seninle kulüp olarak ciddi bir şekilde ilgileniyoruz. Önümüzdeki günlerde seninle kesin olarak bir araya gelelim. Bu konuda konuşalım. Sen Galatasaray'ın sana verdiği ücretin çok daha fazlasını hak ediyorsun.' Bunun üzerine Turgay Şeren bana aynen şunları söyledi: 'Ağa-

bey ben Fenerbahçe'yi camia olarak severim. Her zaman çok takdir edip sempatiyle bakmışımdır. Yeni bir sözleşme imzalamadan önce kesinlikle sizlerle konuşacağım.' Senaryonun birinci perdesi bitmişti. Turgay'la gayet içten bir şekilde öpüşüp ayrıldık. Şimdi ikinci perdeyi oynamanın sırası gelmişti.

Bütün bu konuşmalar sırasında bizim tam karşımızda ilgiyle bizi izleyen Rüçhan Adlı'nın bu samimi konuşmadan biraz huzursuz olduğu hemen anlaşılıyordu. Turgay'ın ayrılmasından sonra Rüçhan Bey yanıma geldi ve gülerek sevecen bir yüz ifadesiyle, 'Hayrola Rüştü Bey, Turgay'la çok samimi ve hararetli bir şekilde konuşuyordun. İnsan ister istemez ne konuştuğunu merak ediyor doğrusu!' dedi. Benim istediğim de zaten buydu. Ona şunları söyledim. 'Rüçhan Bey, bizim ne konuştuğumuzu sen merak etmeyi bir yana bırak. O bize kalsın! Ben sana başka bir şey söyleyeyim. Kulüp olarak Lefter'le ilgilendiğinizi duydum. Siz yönetime yakın bir isimsiniz. Yönetimdeki arkadaşlarınıza lütfen iletin, Lefter'e el attığınız takdirde biz de ertesi gün Turgay'ı transfer ederiz. Sakın blöf filan yaptığımı sanma, çok ciddiyim. Bunu böyle bil ve yönetime de aynen ilet!'

Turgay, Galatasaray Lisesi'nde okumuş ve kulübün alt yapısından yetişmiş, camianın çok sevdiği, Galatasaray'ın gözbebeği sembol bir sporcuydu. Rüçhan Adlı biraz paniklemiş bir yüz ifadesiyle, 'Emin olun, sizi şerefimle temin ederim ki bizim Lefter'le filan ilgilendiğimiz yok. En azından ben böyle bir şey duymadım. Rüştü Bey taş yerinde ağırdır. Lefter'in Fenerbahçe'ye geri dönmesi, Turgay'ın da yuvasında devam etmesi, bunu tüm samimiyetimle söylüyorum, en iyisi olacaktır.'

Ben böylece amacıma ulaşmıştım. Bu düğünde ayaküstü adeta bir centilmenlik anlaşması imzalamış olduk.

Bu olaydan sonra ne Galatasaraylılar Lefter ile ne de biz bir daha Turgay ile ilgilenmedik. Lefter Temmuz başı yuvasına geri döndü. Ona o zaman 2 yıl için 9 bin lira transfer ücreti vermiştik."

Vazgeçemediği bisikletinin üzerinde...

Lefter imzayı atıyor

Düğünde yaşanan bu konuşmalardan bir süre sonra Lefter Fenerbahçe'deki ikinci dönemini başlatacak olan sözleşmeyi imzaladı.

Öz Fenerbahçe dergisinin 6 Temmuz 1953 tarihli 281. sayısında bu transfer haberi şöyle verilmiş: "Memleket haricine çıktığı günden beri dedikodusu devam eden eski Fenerbahçeli milli futbolcu

Lefter Küçükandonyadis nihayet resmi olarak yine kulübüne dönmüştür. Son defa Fransa'nın Nice Kulübü'nde oynayan bu kurt futbolcu, mukavelesi hitam bulduğu için memleketimize dönmüş ve geçen Pazar günü Mithatpaşa Stadı'nda oynanan ve İstanbul'un 2-0 galip geldiği İstanbul-Atina karmaları maçında, İstanbul takımını temsilen sağiç mevkiinde yer almıştır.

1953-54 kadrosu: (Ayaktakiler) Selahattin Ünlü, Melih Ilgaz, (Küçük) Fikret Kırcan, Akgün Kaçmaz, Mehmet Ali Has, (Mehmetçik) Basri Dirimlili. (Oturanlar) Naci Erdem, Feridun Bugaker, Nedim Günar, Lefter, (Canavar) Burhan Sargın.

Bu oyunda Lefter'in nazarı dikkati çeken tarafı, eski driplinglerinden vazgeçip topu hemen arkadaşlarına aktarmasıydı. Bu muhakkak ki hem kendisi hem de takımı için büyük bir kazançtır.

Lefter'in de iltihakiyle daha kuvvetli bir manzara arz edecek olan Fenerbahçe forveti, hiç şüphe yok ki rakip kulüpler için düşündürücü bir keyfiyet olacaktır. Demek oluyor ki önümüzdeki sezon sarı-lacivertli renkler altında göreceğimiz Lefter, kulübü için de sevinilecek bir mevzuudur.

İstanbul'a döndüğü andan itibaren şu veya bu kulübe gireceği dedikoduları nihayet sona ermiştir. Lefter artık yeniden Fenerbahçe'nin futbolcusu olmuştur.

Lefter'in Fenerbahçe'den alacağı transfer ücretinin yarısını Müslim Bağcılar, Raif Dinçkök ve bir-iki Fenerbahçeli daha vermeyi taahhüt etmişlerdir."

Yeni transferler

1953-54 sezonu ya da bir başka deyişle İstanbul Birinci Profesyonel Küme lig maçları yine bir yıl önceki sahalarda Mithatpaşa (İnönü), Fenerbahçe, Vefa ve Şeref stadlarında, yine 10 takımlı ve çift devreli olarak oynandı. Fenerbahçe'nin bir yıl önceki şampiyon kadrosundan sadece Abdullah Matay 1951 yılında geldiği Ankaragücü'ne geri dönmüştü. Abdullah Matay Fenerbahçe'de oynadığı süre zarfında 85 kez forma giyip 26 gol attı. Bu arada kadroya bazı yeni futbolcular dahil edildi. Kaleci Vural Akar Hacettepe'den, Eskişehirli Basri Dirimlili ile eski Karagümrüklü Naci Erdem Ankara Havagücü'nden, Çetin Ünal da Bakırköy Gençlik'ten transfer edildiler. Fenerbahçe'nin en önemli transferi ise 1951 yılı Haziran ayında kulübünden ayrılıp İtalya'da Fiorentina ve Fransa'da Nice'de birer sezon oynadıktan sonra yuvasına geri dönen Lefter Küçükandonyadis idi.

İngiltere turnesi

Fenerbahçe Yönetim Kurulu futbol takımına 1952-53 Ligi'ni şampiyon bitirdikleri takdirde büyük bir turne yapılacağı sözünü vermişti. Yeni sezon başlamadan önce 3 Ekim 1953 günü takım İngiltere'ye gitti. Altı İngiliz kentinde yaptığı maçlardan sonra 25 Ekim'de İstanbul'a dönüldü. Bu turneden de özetle söz etmekte yarar var.

Bu turne futbolun anavatanına yapıldığı için o güne dek gerçekleştirilen altı dış gezinin en ilginçlerinden biri sayılır. Gerçekten de parlak anıları olan bir turneydi.

Mayıs 1951'deki Londra Festivali dolayısıyla İngiltere Futbol Federasyonu Fenerbahçe'yi Londra'ya davet etmişti. Ancak Fenerbahçe orada yapacağı iki maçta alacağı yüzde elli hasılatın masraflarını karşılayamayacağını düşünerek bu daveti reddetti. Aynı davet Galatasaray'a da yapılmıştı, onlar da reddettiler. Zira bir yıl önce 1950'de altı maç için giriştikleri angejmanın 5'inci maçında beş yenilgiden sonra masrafların da çıkmaması üzerine 6'ncı karşılaşmayı oynamadan yurda dönmüşlerdi. Geçmişteki tüm bu olumsuzluklar ortada iken Fenerbahçe Kulübü takıma şampiyonluk sözü olarak vaat ettiği büyük turneyi yerine getirmek adına S. Carouana isimli bir İngiliz'le tüm masraflar karşılığında beş maç oynamak üzere İngiltere turnesi için anlaştı

İngiliz gazeteleri ve ajansları 1953'in Ağustos ayından itibaren bu turnenin yapılacağını bildirmişlerdi. Bu süreçte Fenerbahçe'yi öven ve Türk futbolunu tanıtan yazılar yayınlanmaya başlandı. Onbeş gün sürecek bu turnede ülkesinde sezon şampiyonu olan en ünlü Türk takımı Fenerbahçe'nin çetin maçlar yapacağı belirtiliyordu.

Association Press'in Londra çıkışlı haberi birçok basın kuruluşunda yer aldı: "Onbeş gün sürecek ve pek hararetli geçeceği varsayılan bu turne için Fenerbahçe Londra'da bekleniyor. Türkler büyük üne haiz olarak gelmekte olup İngiliz rakipleri çetin maçlarla karşılaşacaklarını bilmektedirler. Charlton, Burnley, Sunderland ve Luton gibi birçok İngiliz takımı Türk futbolunun değerini yerinde görmüşlerdir. Hepsi Türkiye'deki futbolun yüksek standartını överek dönmüşlerdir.

Fenerbahçe İngiltere turnesinde (elinde çanta olan kafile başkanı Rüştü Dağlaroğlu)...

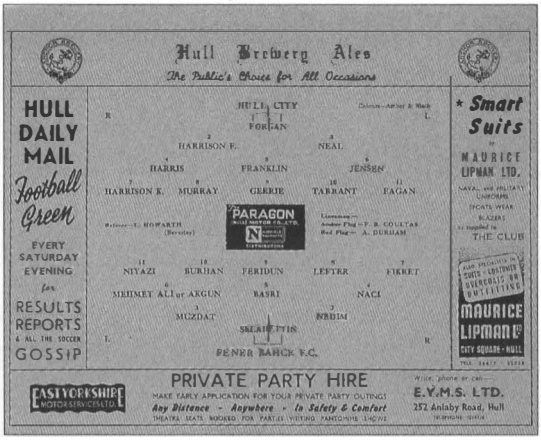

Fenerbahçe dikkat çekici bir rekorla buraya gelmektedir. Bu takım 1952-53 sezonunda Viyana'nın Rapid Kulübü'nü, Austria'yı, Yugoslavya'nın Dinoma ve Hajduk'unu, Arjantin'den Lanus'u, Fransa şampiyonu Lille'i yere sermiştir. Rapid'in önceki mevsim İngiliz Şampiyonu Arsenal'ı 6-1 yenmiş olması Türk futbolunun standartı hakkında bir fikir vermektedir.

Fenerbahçe takımında yedi milli oyuncu bulunacağı bildiriliyor. Bu itibarla Fenerbahçe'nin turnesi muhtemelen bu mevsim yabancı takımların İngiltere'ye yapacakları ziyaretler içinde en ilgi çekeni olacaktır."

Yola antrenörsüz çıkılıyor

3 Ekim 1953'de Fenerbahçe tarihinin bu 7'nci yurtdışı deplasmanına B.A.E. uçağıyla çıkarken, çok büyük bir kalabalık ve çiçeklerle uğurlandı. Kafile; Genel Sekreter Rüştü Dağlaroğlu, yönetim kurulundan Sedat Bayur, Hayrullah Güvenir ve Ethem Şahinoğlu ile 16 futbolcudan oluşuyordu. İki yıl aradan sonra yuvasına dönen Lefter Küçükandonyadis de kafiledeydi. Antrenör Szekelly sezon sonunda gönderilmişti. Yerine anlaşılan yeni teknik direktör Yugoslav Zarko Mihailoviç ise yetişemedi. Dolayısıyla bu turneye antrenörsüz ve masörsüz çıkılmak zorunda kalındı.

Fenerbahçe kafilesi Londra Havaalanı'nda gazeteciler, Türk Konsolosluğu mensupları, Londra'daki Türkler ve Kıbrıs Türk Birliği mensupları tarafından karşılandı.

Lefter golle dönüyor

İlk iki günü dinlenerek ve antrenmanla geçiren Fenerbahçe ilk maçını 6 Ekim akşamı Hull şehrinin Boothferry Stadı'nda yaptı. Yurt dışında Fenerbahçe'nin ilk gece maçı olan bu karşılaşmayı sarı-lacivertliler Lefter ve Fikret'in golleriyle 2-1 kazandı. Bu maça Fenerbahçe şu 11 ile çıkmıştı: Selahattin Ünlü - Nedim Günar, Müzdat Yetkiner – Naci Erdem, Basri Dirimlili, Mehmet Ali Has – Fikret Kırcan, Lefter Küçükandonyadis, Feridun Bugeker, Burhan Sargın, Niyazi Tamakan.

Lefter İtalya'ya gitmeden önce Fenerbahçe formasıyla son maçını 27 Mayıs 1951'de İstanbul'da İngiliz Burnley ile yapılan ve 3-2 yitirilen özel karşılaşmada yaptı. Yine bu maçta attığı ikinci gol ise onun son golüydü. İşte 6 Ekim 1953'de iki yıllık Avrupa macerasından yaklaşık 29 ay sonra Lefter tekrar sarı- lacivertli forma altında yine bir İngiliz takımı olan Hull City'e gol atıyordu. Maçtan sonra Hull City'li yöneticilerin

demeçleri ve ertesi gün basında yazılanlardan İngiliz spor kamuoyunun Fenerbahçe'nin oyununu ve her iki golünü de çok beğendikleri anlaşılıyordu.

Luton'da gol düellosu

Fenerbahçe ikinci maçını bir gün sonra, 7 Ekim 1953'de Luton Town takımıyla yaptı.

Aynı gün Hull'dan Londra'ya dönen takım oradan batıdaki Luton şehrine gitti. Stada ancak maçtan 15 dakika önce yetişebildiler. 24 saatte 900 km'lik tren ve otobüs yolculuğundan sonra 15 dakikada hazırlanıp, projektörler sis ve uğultular içindeki 30 bin seyircinin önüne çıkarken şehir bandosu marşlar çalıyordu. Londra ve diğer kentlerden gelen birçok Türk seyirci karşılaşmayı izlemek üzere staddaydı. Fenerbahçe Hull'daki kadronun aynısı ile sahaya çıktı. İngiliz takımının savunmasında İrlanda Milli Takımı'nın forması giyen Dunne ve Aherna da yer alıyorlardı. Maçın üç hakemi de Luton kulübü üyesiydiler.

Fenerbahçe 2. ve 23. dakikalarda yediği iki gole Niyazi'nin sert şutu ve iki ünlü defans oyuncusu arasından Feridun'un attığı şutla karşılık verip 5 dakika içinde eşitliği sağladı. Ancak devreye 41. dakikada yediği golle yenik girdi: 3-2.

İkinci yarıya Fenerbahçe santrhafa Melih Ilgaz'ı, solaçığa da Akgün Kaçmaz'ı alarak başladı. Fikret Kırcan'ın sağdan çektiği korneri sert bir kafa ile ağlara takan Feridun'un eşitliği sağlayan golünden sonra Burhan Sargın 56. dakikada kepçeleme bir vuruşla kalecinin üzerinden aşırtarak galibiyet golünü attı. 2-0 yenilgiden 4-3 galibiyete gelinmişti. Ne yazık ki Fenerbahçe sol açığının kaçırdığı 5'inci golde geri gelen top İngiliz atağına dönüşünce Selahattin'i kontrpiyede bırakan top seke seke ağlarla buluştu.

Eşitliği yeniden yakalayan İngilizler çok hırçın ve sert oynamaya başladı. 81. dakikada santrforun ofsayttan kaptığı topla Fenerbahçe kalesine akarken yan hakemin işareti üzerine, orta hakem G. Joyce önce ofsayt düdüğünü çaldı. Aynı anda Selahattin ceza çizgisi üzerinde santrforun ayaklarına plonjon yapıp topu çelmişti. Az önce ofsayt kararı veren hakem bu kurtarıştan sonra kararını değiştirip penaltı noktasını gösterdi. Bu gol takımın moralini altüst etti. Hemen arkasından sağaçık hiçbir müdahale görmeden bir gol daha atınca skor 6-4 oldu.

Lefter'in "sihirli kutusu"

Maçın son saniyelerinde yeni bir haksız karar 7'nci golü getirdi. En az üç, dört metre ofsayttan topu kapan solaçık, Laysmen'in sürekli bayrak sallamaları arasında Selahattin'in buyur at diyerek açtığı kaleye 7'nci golü de attı. Maç bitiminde Luton takımı sahadan adeta kaçarcasına uzaklaştı. Fenerbahçe ağırbaşlı ve onurlu bir şekilde sahayı terk ederken centilmen İngiliz futbol seyircileri de takımı alkışlıyorlardı.

Maçtan sonra Luton kulübü Fenerbahçe onuruna bir kokteyl düzenlemişti. Kulüp başkanı Mr. Jeyes'in buradaki şu sözleri çok anlamlıdır: "Fenerbahçe'yi kutlamakla sözlerime başlayacağım. Oynadığınız futboldan halk çok memnun kalmıştır. Bugün

biz şanslı idik, talih size küskünmüş! Penaltı ve ofsayt golü için özür dilerim. Ancak antiparantez şunu da söylemek zorundayım ki, biz takımımız hesabına bu maçı kazanmak zorunda idik."

Basın organlarında da bu maç ile ilgili yapılan yorumlarda Fenerbahçe'nin futbolundan hep olumlu söz edildiği görülüyor. Daily Herald gazetesi Fenerbahçe'yi överken Lefter'e de özel bir paragraf açmıştı: "Bu uluslararası oyuncu sanki yanında sihirli bir kutu taşıyor ve gözümüzün önüne durmadan bir şeyler çıkartıyordu."

Bu maçtan sonra Londra'ya geri dönüldü. Fenerbahçe'nin bu turnesi ile yakından ilgilenen, havaalanına inildiği andan itibaren kafileyi hiç yalnız bırakmayan Kıbrıs Türk Birliği (Cyprus Turkish Association) 11 Ekim günü, mülkiyeti kendilerine ait dört katlı birlik merkezinde bir Fenerbahçe gecesi düzenledi.

Bu sırada maç yapmaya ara verilmişti. 10 Ekim günü Fenerbahçe kafilesi Tottenham-Arsenal (1-4) ve 12 Ekim'de Arsenal-Blackpool (3-0) maçlarını izledi.

Bristol'de Burhan'ın gecesi

Üçüncü maç için 13 Ekim sabahı özel bir otobüsle Bristol şehrine gidildi. Hâlâ İkinci Dünya Savaşı'nın yıkıntılarını taşıyan Atlantik kıyısındaki bu kentte harap mahalleler göze çarpıyordu. Rakip Bristol City karşısına ilk iki maçtaki aynı kadro ile çıkıldı. Hava yağışlıydı. Gece oynanan bu karşılaşmanın 4. dakikasında Burhan sert bir şutla ilk golü attı. Fakat az sonra rakip sağaçık Rogers'ın şutunda ıslak top Selahattin'in ellerinden kaydı. Yine aynı oyuncu ikinci golü de attı. Sonraki dakikalarda Bristol City, santrforlarının ayağından üçüncü golü de buldu. 34. dakikada Burhan Sargın ortadan bir dalışla durumu 3-2'ye getirdi.

İkinci yarı Basri'nin yerine Melih Ilgaz, Niyazi'nin yerine ise Hüsamettin Poyrazoğlu takıma alındı. 46. dakikada Fikret Kırcan güzel bir şutla durumu 3-3 yaptı. 54. dakikada rakip defansı ortadan driplingle yaran Burhan Sargın Fenerbahçe'yi 3-4 galibiyete taşıdı. 20 dakika içinde 1-3 yenilgiden 3-4 galibiyete gelinmişti.

Ancak bu galibiyet durumu 10 dakika sürdü. Santrforları sağdan gelen ortayı sert bir şutla gol yapıp eşitliği sağladı. Bu golden sonra top her iki kalede mekik dokurken 72. dakikada Melih'in eline değen topa hakem penaltı verdi. Bristol soliçi penaltıyı gole çevirdi, 5-4 öne geçtiler.

83. dakikada yan hakemin ofsayt diye bayrak kaldırmasına karşın Bristol City santrforu kafa ile takımının 6'ncı golünü attı. Aynı santrfor 87. dakikada bir gol daha bulunca karşılaşma Fenerbahçe'nin 7-4 yenilgisiyle bitti.

İngiliz seyirciler açık oynayan Fenerbahçe'nin oyununu ve futbolunu çok beğendiklerini sarı-lacivertliler sahayı terk ederken onları alkışlayarak belli ediyordu.

Bu maçla ilgili İngiliz gazeteleri Fenerbahçe'yi yine överken takımın 4-3 öne geçtikten sonra hiç savunma yapmamasının yenilgiyi hazırladığını, maçın yıldızının ise 3 gol atan Burhan olduğunu yazmışlardı.

Fazladan bir maç

Fenerbahçe maçtan sonra Bristol'de kalmış, ertesi gün 14 Ekim'de öğleyin Londra'ya geri dönmüştü. Bu turne beş maç üzerinden ayarlanmıştı. Ancak Londra'nın Queens Park Rangers Kulübü, yöneticilerimizden program dışı bir 6'ncı maç rica ettiler. Bu önce sürenin darlığından dolayı reddedildi. Türk Büyükelçiliği'ni aracı koyan kulüp bu maçta ısrar edince Fenerbahçe maçı biraz da zorunlu olarak kabul etti. Programın sıkışık olması nedeniyle 300 km'lik otobüs yolculuğundan yağmurlu, fırtınalı, soğuk bir havada henüz dönen kafile dinlenme olanağı bulamadan doğruca stada gitti. Hasta olan Fikret ile Müzdat'tan ve omuzundan sakat olan Basri'den yoksun Fenerbahçe takımı şu 11 ile sahada yer aldı: Selahattin Ünlü (İsmail Candil) - Nedim Günar, Akgün Kaçmaz - Naci Erdem, Melih Ilgaz, Mehmet Ali Has - Hüsamettin Poyrazoğlu, Lefter Küçükandonyadis, Feridun Bugeker, Burhan Sargın, Niyazi Tamakan.

Bu maçı Londra'da yaşayan ve çoğunluğu Kıbrıslı Türklerden oluşan binin üzerinde bir kitle ile büyükelçilik mensuplarımız da izledi. Fenerbahçe sahaya çıkarken yapılan, "Ya, Ya, Ya, Şa, Şa, Şa... Fenerbahçe Çok Yaşa" tezahüratı bu soğuk İngiliz akşamında semaları inletiyordu. Soğuğun yanı sıra yoğun bir sis vardı. Bandonun çaldığı Türk ve İngiliz marşlarından sonra oyun başladı.

Fenerbahçe tüm yorgunluğuna karşın canlı ve istekli oynuyordu. Ancak ilk yarı rüzgâr aleyhimize idi. İngilizlerin yaptığı karşı hücumlar kalemizde tehlikeler yaratıyordu. 23. dakikada Selahattin'in bir degajı kısa düştü ve top sağiç Quinn'in ayağına geldi. İşte bu top hem Selahattin'e hem de Fenerbahçe'ye pahalıya mal oldu.

20 Ekim 1953 tarihli Son Saat gazetesinde bu maç şöyle anlatılmıştı:

"Sağiç ayağına gelen topla kalemize sokuluyor. Selahattin rakibinin ayaklarına bir planjon yapıp topu tuttu. Fakat hayret! İngiliz futbolcu zavallıyı tekmeliyor. Başından kanlar akan Selahattin yerde. Sağiç topu yanındaki santrfora yuvarladı, o da müdafasız kalemize attı. İngiliz hakemin gol kararı vermesini herkes hayretle karşıladı. Çünkü ortada, daha önce kalecimize vurulmuş tekmeler ve faul var. Nitekim sedyeye konan Selahattin derhal hastaneye sevkedildi.

Bu olaydan sonra kaleye İsmail geçti. Bu kuraldışı haksız golün Fenerbahçeli oyuncuları son derece hırslandırdığı görüldü. Golden 10 dakika sonra Hüsamettin kendisine yapılan üst üste şarjlara karşın topu taç çizgisinden sürmeye başladı. Lefter'le paslaşa pas-

laşa, adeta savaşa savaşa aut çizgisine dek geldiler. Oradan da içeri sarktılar. Bu çetin mücadele ceza alanı içinde de sürdü. Hüsamettin'in şutu sağ direk dibine gitti. Kaleci Brown olağanüstü bir yumrukla bu topu uzaklaştırsa da Lefter koştu, topa sahip oldu. O da bir şut savurdu. Bek kafa ile karşıladı. Top yine Hüsamettin'in önüne düştü, onun yeni şut denemesi geri geldi. Bu kez geri gelen topu göğsüyle stop eden Lefter topu bu şekilde taşıyarak ağlardan içeri girdi. Çok ilginç pozisyonlar sonucu adeta söke söke atılan bu golün sadece stadda bulunan Türkler tarafından değil İngiliz seyircilerce de alkışlandığı o günün gazetelerinde yazılmıştır. Devreye 1-1 eşitlikle girildi.

Devre arasında Fenerbahçe'nin eski antrenörleri Molley ve James Eliot takımın soyunma odasına geldiler. Yara bere içindeki futbolcularımıza moral vererek onları motive ettiler.

Maç ortada giderken 62. dakikada solaçığa deplase olan Burhan topu önce taç, sonra aut çizgisinden sürdü. Kalecinin üzerinden kepçeleme bir vuruşla topu aşırtıp ters köşeden ağlara taktı: 1-2. Golden sonra İngilizler iyice sertleşti. Mehmet Ali Has da sakatlanıp çıktı. Takım 10 kişi kalmıştı. Fenerbahçe'nin maçı galip bitireceği sanılırken şandel bir top 87. dakikada İsmail'in göğsüne çarpıp soliçin ayağına geldi ve onun şutu da ağlara gitti. Böylece maç 2-2 eşitlikle bitti."

Ertesi gün İngiliz basınında maçla ilgili çıkan eleştiriler çok olumluydu. Tüm yorumların özeti şuydu: "Fenerbahçe galibiyeti hak etmişti."

İngiliz basınından övgü

Basın takımın maçlarını başından beri ilgiyle takip ediyordu. Fenerbahçe'nin Rangers maçına dek yaptığı dört karşılaşmanın hepsinde ikinci yarının son dakikalarına kadar galip durumda oluşu, İngiliz gazetelerinde bir başarı olarak kabul ediliyor ve sarı-lacivertli futbolcular övülüyordu. Örneğin haftalık Sport News dergisi şunları yazmıştır: "İngiltere'de izlediğimiz yabancı futbol takımları arasında en zevkli ve ince oyun gösteren takımlardan biri muhakkak ki Türk takımı Fenerbahçe olmuştur. Bu Türk takımı, oyununda kozunu yüzde yüz saldırıya vermekte ve bu da seyircileri heyecana boğmaktadır. Luton Town'a karşı yaptığı maçta Fenerbahçe forvetinin attığı dört gol ve milli sağaçıkları Fikret Kırcan'ın adeta direği sarsan iki şutu İngiliz Birinci Lig takımlarından herhangi birine şeref verecek bir oyun teşkil etmiştir.

Fenerbahçe'nin Türkiye'nin Arsenal'ı olduğu söylenmiş ve yazılmıştır. Fakat bu bir hatadır. Bize göre Fenerbahçe daha çok "her şey gol için" prensibine sadık bir Sheffield United'dır. Ancak iki Sheffield United bekinin İngiltere Ligi maçlarında Fenerbahçeliler'in yaptığı gibi sürekli ileri fırlayıp forvet hattını tam olarak destekleyebilecek gücü kendilerinde bulabileceklerini sanmıyoruz." Yazı Fenerbahçe'yi öven sözlerle uzayıp gidiyor ve sonlanıyor: "Fenerbahçe birinci sınıf Avrupa takımı sayılanlardan çok daha iyi çıktı."

Eksik kadroyla...

Fenerbahçe takımı 5'inci maç için 19 Ekim sabahı 200 km batıdaki Swindon kentine gidip aynı gece Swindon Town takımına karşı oynadı.

Artık Lefter yoktu. Eşyalarını toparlamak isteyen Lefter Nice üzerinden İstanbul'a hareket etmişti. Erken ayrılmasının bir nedeni de İstanbul'daki eşinin doğum yapacak olmasıydı. Lefter yakında ikinci kez baba olacak, kızı Aliki dünyaya gelecekti. Bundan başka Basri'nin sakatlığı sürüyordu. Salahattin'in başına hastanede 8 dikiş atılmıştı. Bundan dolayı kalede yine deneyimsiz İsmail vardı. Bu maçta ilk 5 dakikada hatalı 2 gol yiyen Fenerbahçe bundan sonra açık bir üstünlük kurdu. Feridun, Fikret ve Mehmet Ali'nin direkten dönen şutlarından sonra 73. dakikada Feridun skoru 2-1'e taşıdı. Ne çare ki takım 86. dakikada soliçin attığı 3'üncü golden sonra 3 dakikada 2 gol daha yedi ve 5-1 yenildi.

Maçtan sonra Swindon başkanı H.V. Slade'ın; "Fenerbahçe çok güzel ve süratli bir maç çıkarttı. Kaleci dışında hepsi kendilerinden bekleneni yaptılar. Ancak bir kişi 10 kişinin hak ettiği galibiyeti yenilgiye çevirdi" demesi, açık farklı yenilginin neden oluştuğunu gözler önüne sermeye yeter.

Son maç Manchester'da

Swindon'dan sabaha karşı Londra'ya dönen Fenerbahçe takımı 21 Ekim sabah treniyle 400 km kuzey batıdaki Manchester kentine gitti. Burada Woodlands Court Oteli'ne yerleşildi. Aynı akşam 10 adım ilerisinin görülmediği yoğun bir sis tabakası altında Manchester City maçına çıkıldı.

Selahattin sakatlığı tam geçmemesine karşın ilk 11'de kaleyi İsmail'den devralmıştı. Bu fedakâr kaleci Swindon maçının devre arasında dikişleri henüz alınmamasına karşın maça girmek istemiş, ancak o zaman riske edilmemişti. Manchester'da İngiltere Milli Takımı'ndan beş oyuncu; Clarke, Paul, Broadis, Little ve Hart ile kalede de Alman Milli Takımı'nın eski kalecisi Trautmann vardı.

Maçta sisten takımları ayırt etmek olası değildi. Ancak düdük sesleri duyuluyordu. Henüz 2. dakikada önce alkış sesleri sonra da bir düdük sesi duyuldu. Manchester bir gol atmıştı. 8 dakikada bu olay iki kez daha yinelenmişti. Fenerbahçe takımı üç geri pastan rakibine üç gol olanağı tanımıştı.

Bu dakikadan sonra sise kısmen de olsa alışan Fenerbahçe normal oyununun çıkarmaya başladı. Sis tabakası da yavaş yavaş yükseliyordu. Takım bu arada üst üste köşe vuruşları kazanıyordu. Ancak 40. dakikada yine bir geri pası değerlendiren Manchester City 20 kez A milli olan Broadis'in ayağından 4'üncü golünü kazandı. Burhan'ın sert şutuyla attığı gol devrenin 4-1 bitmesini sağladı.

İkinci yarı tümüyle Fenerbahçe baskısı altında tek kale oynandı. Ancak akınlardan sonuç alınamıyordu. Buna karşılık son dakikada, açık ofsayt pozisyonundaki sağiçin topu eli ile düzeltmesi ve yan hakemin bayrak sallamaları arasında Fenerbahçe bir gol

daha yedi. Hakem G. Gibson'un bu golü sayması İngiliz seyirciler tarafından bile yadırgandı. Maçın ikinci yarısının Fenerbahçe baskısı altında geçtiğinin kanıtı, Manchester City'liler hiç köşe vuruşu atamazken, sarı-lacivertlilerin 11 köşe atışı kullanmasıdır.

İngiltere turnesinin muhasebesi

3 Ekim'de yola çıkan Fenerbahçe kafilesi 23 Ekim'de İngiltere'den ayrılıp Cenevre'ye geldi. İsviçre'de iki gün dinlendikten sonra 25 Ekim'de Swissair uçağıyla Türkiye'ye döndüler.

Fenerbahçe Kulübü'nün yöneticisi ve kulüp tarihçisi Rüştü Dağlaroğlu "Fenerbahçe Spor Kulübü Tarihi 1907-1957" isimli kitabının 408'inci sayfasında bu turnenin olumlu ve olumsuz yönlerini şöyle sıralar:

"Olumsuzluklar:

1- Bu turnenin son ana dek tereddütler içinde organize edilmesi, beraberinde tam anlamıyla hazırlık yapamamayı ve yola sadece 16 futbolcuyla çıkılmasını getirdi.

2- Yine bu önemli turneye yeni çalıştırıcının yetişememiş olması ve tüm karşılaşmaların antrenörsüz oynanması, maçlarda futbolcuların kendi bildikleri gibi kişisel, belli bir oyun düzeninden yoksun oynamalarını ve yenilgileri hazırlamıştır.

3- Program iyi düzenlenmemişti. Maçın oynanacağı kente gelinir gelinmez hiç dinlenmeden yorgun argın sahaya çıkılması sonucunda alınabilecek maçlar yitirildi.

4- Fenerbahçe İstanbul'da gece maçlarına alışık değildi. İlk kez arka arkaya yapılan bu gece maçları da sürekli gece maçı oynayan rakiplere avantaj oluşturdu.

5- Sisli havalarda yapılan maçlar da dezavantaj oldu. Manchester maçının dört golünün ilerideki arkadaşlarını göremeyen savunmanın geri paslarından doğmuş olması bir ilktir. Fenerbahçe tarihinde bir maçta geri pastan dört gol ne o güne dek ne de o günden sonra bir daha görülmedi.

6- Ayrıca yemek konusunda da güçlükler yaşandı. Futbolcular alışmadıkları yemekleri yiyemediler. Turne sonunda tüm futbolcuların kilo yitirdikleri görüldü.

Faydalar:

1- Fenerbahçe takımı ününe uygun bir turne yaptı.

2- Futbolun anayurdunda güçlü takımlarla karşılaşmak suretiyle, yurt dışındaki karşılaşma yeteneğini artırdı.

3- Tarihine İngiltere Adası'nda galip gelen ilk Türk futbol takımı olma onurunu yazdırdı.

4- Karşılaşmalarına gelen toplam 149 bin İngiliz'e Türk'ü, Türk futbolunu tanıttı. Gücünü, yeteneğini gösterdi ve alkışlattı.

5- Kıbrıslı Türkler'in ulusal duygularına aynı duygularla karşılık verdi. Onlara milli ve kutsal davalarının daha ilk adımında Fenerbahçe camiasının bir bütün olarak Kıbrıs Türkü'nün hep yanında olacağını hissettirdi.

6- En önemlisi de Fenerbahçe kabuğuna çekilmek suretiyle oynanan futbolun hatalı olduğunu, Türk futbolunun her sahada her rakiple boy ölçüşebileceğini kanıtladı."

Başarısız bir sezon

Fenerbahçe 25 Ekim'de İngiltere'den döndükten sonra 29 Ekim'de Lefter'li kadrosuyla lige girdi. Lig yine bir yıl önceki sahalarda ve aynı 10 takımla başlamıştı.

Bu bir yıl öncenin şampiyonu Fenerbahçe'nin başarısız sezonlarından biri oldu. Takım ligi 9 galibiyet 3 beraberlik ve 3'ü hükmen olarak 6 yenilgi ve 21 puanla 3'üncü tamamladı.

Başarısızlığın nedenlerine gelince... Fenerbahçe Yönetim Kurulu 1953 yılının Eylül ayında antrenör Szekelly'nin görevine uzun süren tartışmaların ardından 1'e karşı 5 oyla son vermişti. Bu karar hatalıydı. Takım bunu pahalı bir şekilde ödedi. Çünkü Szekelly ülkemize kolay uyum sağlamış ve takım üzerinde etkili olmuştu. Yönetim kurulundan yeterli desteği görseydi, bir yıl önce şampiyon yaptığı, üstelik bu kez Lefter gibi bir yıldızla güçlenmiş Fenerbahçe takımını yeniden şampiyon yapabilecek yetenekteydi. Buna karşılık futbol sezonu açıldıktan sonra gelen antrenör Mihailoviç futbolcuları tanımadan uyguladığı ağır antrenmanlarla onları adeta sürantrene edip formlarını etkilemişti. Bu duruma takımdaki futbolcular da çanak tutmuşlardı. İngiltere'ye yapılan ve başarılı geçen turneden sonra bazı futbolcuların rakipleri ve maçları hafife alıp sahaya ilgisiz şekilde çıkmaları başarısızlığa ayrıca etken olmuştur.

Bu sezon İstanbul Ligi'nin bitirilememesi gibi bir sorun da yaşandı. Türkiye ilk kez 1954'deki Dünya Kupası'na gitmeye hak kazanmıştı. Daha önce bu hakkı 1950'de kazanmamıza karşın Brezilya'da yapılan Dünya Kupası'na kafilenin kalabalık olması ve spor teşkilatının buna ödenek ayıramaması nedeniyle gidilememişti. Bu kez İsviçre'de yapılan 1954 Dünya Kupası'na katıldık. Fenerbahçe'nin 1953-54 sezonundaki başarısızlığının bir nedeni de milli maçların ligi uzatmasıdır. Bunun en çok Fenerbahçe'ye zarar vermesi doğaldı. Zira sarı-lacivertliler ulusal takımımıza en çok futbolcu veren kulüp konumundaydı. Nitekim birinci devrenin son maçı 17 Ocak'ta oynanmışken, ikinci yarının ilk karşılaşması İstanbul, Roma ve Madrid'de yapılan dört milli maç nedeniyle tam üç ay sonra, 17 Nisan'da oynanabildi. Bu anormal durum 19 Mayıs'taki 15. hafta lig karşılaşmalarından sonra, milli takımın 17-23 Haziran arasında İsviçre'de Dünya Kupası'nda bulunması nedeniyle daha da katmerlendi.

Gerçekten de ulusal takımımızın İsviçre'den dönüşünden sonra 1953-54 liginde oynanamayan yedi maçın bitirilmesi zora girdi. Temmuz'da yeni mevsim için transfer sezonunun başlaması kaçınılmazdı. Transferler dışında takımlar 1954-55 sezonuna da hazırlanmak zorundaydı. Fenerbahçe kalan karşılaşmaların mevsim başına ertelenmesi gerektiğini iddia ediyordu. Buna karşılık Futbol Federasyonu ile profesyonel kümenin diğer dokuz takımı birleşmişti. Amaçları Fenerbahçe'nin seyirci gücünden istifade edip gelir sağlamaktı.

Fenerbahçe milli takım İsviçre'den döndükten sonra, 1 Temmuz'da futbol sezonunu kapattı. Bu iddiadan vazgeçmedi, ısrarcı oldu. Böylece Fenerbahçe olmayınca kalan maçların oynanmasından vazgeçildi.

Sezonun karşılaşmalar tamamlanmadan bitmemesi için Federasyon kalan yedi maç için 18 Ağustos 1954'de toplandı. Federasyon başkanının da hazır bulunduğu bu toplantıda hükmen galibiyet ve yenilgiler masa başında karara bağlandı. Buna göre; Kasımpaşa takımı Adelet ve Emniyet'e, Vefa takımı Adalet'e, Galatasaray takımı Beykoz ve Fenerbahçe'ye, Beşiktaş takımı İstanbulspor ve Fenerbahçe'ye 3-0 hükmen galip sayıldılar.

Fenerbahçe takımı, yukarıda belirttiğimiz gibi, 1953-54 liginde 9 galibiyet 3 beraberlik ve 3'ü hükmen 6 yenilgi ile üçüncü oldu. Beşiktaş oynamadığı Fenerbahçe maçı hükmen olmak üzere 18 maçta 15 galibiyet, 2 beraberlik, 1 yenilgi sonucu 32 puanla İstanbul Ligi'ni 13'üncü kez kazandı. 12 galibiyet, 3 beraberlik, 3 de yenilgi alan Galatasaray ise 27 puanla ikinci oldu.

Fenerbahçe'nin 1953-54 sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Başkan: Bedii Yazıcı

Teknik Direktör: Zarko Mihailoviç (Yugoslav)

Kaleciler: Selahattin Ünlü (13), Vural Akar (2)

Defans oyuncuları: Nedim Günar (15), Basri Dirimlili (13), Müzdat Yetkiner (8)
Naci Erdem (15), Melih Ilgaz (14), Mehmet Ali Has (14), Akgün Kaçmaz (8)

Orta saha ve forvetler: Fikret Kırcan -Kaptan- (14), Lefter Küçükandonyadis (14), Feridun Bugeker (10), Burhan Sargın (15), Niyazi Tamakan (9), Çetin Ünal (1)

Fenerbahçe takımı 3'üncü olduğu 1953-54 liginde 15 futbolcu ile oynadı.

Atılan 37 golden 14'ünün sahibi Lefter hem takımın en golcü futbolcusu hem de ligin de gol kralı oldu. Burhan Sargın ise 8 gol attı.

Tribündeki ses: "Haydi Ordinaryüs!"

1953-54 sezonunda ilginç bir olay daha yaşandı. Bu sezon Lefter Küçükandonyadis'e Fenerbahçe tribünlerinin renkli siması Manol Taylan adlı taraftar tarafından ilk kez Ordinaryüs lakabı takıldı. Bu olayın öyküsünü 1963 yılında Milliyet Gazetesi'nin Lefter'in 50. ve son milli maçı nedeniyle çıkartıp gazete ile birlikte dağıttığı özel ekte

Fenerbahçe'nin 1953-1954 Sezonunda Ligde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
29.10.1953	Beykoz	3 - 2	Lefter (2), Feridun
01.11.1953	Adalet	5 - 1	Lefter (2), Feridun, Naci, Niyazi
07.11.1953	Kasımpaşa	2 – 3	Lefter (2)
15.11.1953	Vefa	2 – 0	Mehnmet Ali, Burhan
18.11.1953	Emniyet	7 – 0	Lefter (4), Niyazi (2), Fikret
29.11.1953	Beşiktaş	0 – 2	
06.12.1953	Galatasaray	1 – 1	Lefter
13.12.1953	İstanbulspor	2 – 1	Burhan, Naci
17.01.1954	Beyoğluspor	6 – 0	Burhan (3), Niyazi, Lefter, Naci
17.04.1954	Beykoz	3 – 1	Lefter, Burhan, Mehmet Ali
23.04.1954	Beyoğluspor	3 – 1	Mehmet Ali, Naci, Burhan
01.05.1954	Adalet	0 – 0	
08.05.1954	Kasımpaşa	0 – 1	
16.05.1954	Vefa	1 – 1	Lefter
19.05.1954	Emniyet	2 – 1	Burhan, Mehmet Ali
18.08.1954	Galatasaray	0 – 3 (H) *	
18.08.1954	Beşiktaş	0 – 3 (H) *	
18.08.1954	İstanbulspor	0 – 3 (H) *	

1953-1954 Sezonu İstanbul Profesyonel Futbol Ligi Puan Durumu							
	O	G	B	M	A	Y	P
Beşiktaş	18	15	2	1	41	13	32
Galatasaray	18	12	3	3	49	20	27
Fenerbahçe	18	9	3	6	37	24	21
Vefa	18	9	3	6	36	30	21
İstanbulspor	18	8	5	5	32	27	21
Kasımpaşa	18	9	3	6	43	32	21
Beykoz	18	6	3	9	22	32	15
Adalet	18	5	4	9	33	35	14
Beyoğluspor	18	3	1	14	21	46	7
Emniyet	18	0	1	17	7	53	1

Manol ile yapılan söyleşiden öğreniyoruz:

"Tam 10 yıl önceydi. Mithatpaşa Stadı'nın şeref tribünü altına düşen sıralardan gür bir ses yükseldi: 'Haydi Ordinaryüs!' Mithatpaşa Stadı'nın insanları zamanla bu sese alıştılar, zamanla bu sesi aradılar. Gür ses Lefter'in oynadığı her maçta stadın üzerinden yükseliyordu. 'Haydi Ordinaryüs... Haydi Ordinaryüs...' Artık Lefter'in ismi Ordinaryüs'tü. Gerçi ona Profesör diye de bağıranlar oluyordu ama Ordinaryüs sözü daha çok tutulmuştu. Bir gün Lefter'i futbol üniversitemizin ordinaryüslüğüne terfi ettiren adam meydana çıktı. Adı Manol idi. Manol Taylan matbaacılık yapıyordu ve Lefter'i Taksim'de oynadığı yıllardan beri seyrediyordu. Müthiş bir Fenerbahçeli, müthiş bir Lefter taraftarıydı. Her maçtan önce şeref tribününün altına düşen sıralardaki yerinde otururdu Manol ve her maçta Lefter'e bağırırdı: 'Haydi Ordinaryüs!'

Manol'la konuşuyoruz.

- Lefter'e niçin 'Ordinaryüs' diye bağırıyorsun?

- Ordinaryüslük bilimin en yüksek payesidir. Türkiye'de futbolcu olarak Lefter'den başka 'ordinaryüs' yoktur. Lefter'in futbolu bir ilimdir. Seyircilere oynarken futbolu anlatır. Futbol ilmini öğretir. Lefter işte bunun için 'Ordinaryüs'tür. Türk futbolunda Lefter'in çıktığı zirveye bundan

Lefter, Ateşböcekleri Yalçın ve Ercan'ın arasında. Arkada, Lefter'e "Ordinaryüs" lakabını takan Manol Taylan.

sonra kim çıkar bilemem.

- Lefter senin sesini duyunca ne yapar?

- Adeta bekler, kulağı bendedir. Bağırırım, 'Haydi Ordinaryüs' diye. Sahada fazla işi yoksa bakar gülümser ve oynar futbolunu...

- Sen böyle bağırınca diğer takımların futbolcuları kızmazlar mı?

- İsterlerse kızsınlar. Mesela kaç kez kalecilerle konuşmuşumdur. Derim ki onlara Lefter'den gol yemek şereftir. Lefter'den gol yerken bir şeyler öğrenirsiniz.

Manol Lefter'in tüm maçlarını izlemiş. Deplasman maçlarına bile gidermiş...

- 50. milli maçını görmeye gidecek misiniz dedik. Cevabı şu oldu: Ordinaryüs Romanya maçında en büyük eserini sahaya koyacak. Kaçırır mıyım bu büyük fırsatı."

13

LEFTER MİLLİ TAKIM KAPTANI
(1954-55 Sezonu)

Günümüz Avrupa futbolunu yöneten UEFA (Avrupa Futbol Federasyonları Birliği) 1954 yılında İsviçre'de kuruldu. Aynı yıl yine İsviçre'de düzenlenen 1954 Dünya Kupası ülkemizin ilk kez yer alacağı büyük bir organizasyondu. Milli takımımızın kadrosunda Fenerbahçe'den Lefter Küçükandonyadis'in yanı sıra Basri Dirimlili, Burhan Sargun, Feridun Bugeker, Şükrü Ersoy ve Naci Erdem vardı.

Milliler İsviçre yolunda

1954 Dünya Kupası'na katılımımız, bir dizi ilginç gelişme sonucu oldu.

Milli futbol takımımız, 1954 Dünya Kupası grup eleme maçlarında İspanya ile eşleşmişti. İki maç sonunda rakibine üstünlük sağlayan taraf İsviçre'ye gidecekti. İspanya'da 4-1 yitirilen ilk maçtan sonra, Türkiye rakibini İstanbul'da 1-0 yendi. O dönemde averaj uygulaması olmadığı için tarafsız saha Roma'da üçüncü bir maç oynanması gerekiyordu. Bu maç da 2-2 beraberlikle sonuçlandı.

Lefter'in bu maçlarla ilgili, anlatırken bile güldüğü ilginç bir anısı var: "Madrid'in meşhur Bernabau Stadı'nda İspanya ile karşı karşıya gelmiştik. Onların bir solaçıkları vardı. Adı da Gainza idi. Topu ayağına aldığı zaman bizim Bülent'i çalımlıyor, sonra duruyor, tekrar üzerine geldiğinde bir çalım daha basıyordu. O, Bülent'in üzerine gelip çalımla yere yıktıkça binlerce seyirci bir ağızdan, 'Oleeey' çekiyorlardı. Bu bana çok dokundu. Ağlayacak gibi olmuştum. İçimden sen görürsün dedim. Bekledim, bekledim ve sonunda fırsat doğdu. O meşhur kuralı maçta, Roma'da Gainza karşıma düşmüştü. Topu alır alınaz yanından, sağından, solundan geçiyordum. Yerlerde sürünüyordu. Ben o yere yıkıldıkça başında topla duruyor, 'kalk ulan kalk' diyordum. Yine çalımla yere deviriyordum. Bülent'in

Lefter ilk kez milli takım kaptanlığını üstlendiği 1954 Dünya Kupası Batı Almanya maçında, Frizt Walter ve Avrupa Güzeli Christi Schaak ile...

de, kendimin de intikamını böyle almıştım Gainza'dan..."

Sonunda Franco adında bir İtalyan çocuğunun çekmiş olduğu kura sonucu İspanya'yı eleyen milli takımımız İsviçre'de yapılan 1954 Dünya Kupası finallerine katılmıştı.

Kaptanlık bandı Lefter'de

İşviçre'deki grup maçlarında Güney Kore'yi 7-0 yenen milli takımımız, Federal Almanya ile oynadığı ilk maçı 4-1 ve ikinci maçı 7-2 yitirerek kupadan elenmişti. Bu turnuvada Dünya şampiyonu olacak olan Federal Almanya ile oynadığımız ikinci maçta milli takımımızın kaptanlığını Lefter Küçükandonyadis yapmıştır. Bu tarihi maça Lefter'in kaptan olarak sahaya çıkmasının ilginç bir hikâyesi var. Tevfik Ünsi 1967 yılında, Tercüman Gazetesi'nde bu hikâyeyi şöyle anlatır:

"Zürih'te milli futbol takımımızın kaldığı Bellaria otelinin 15 numaralı odasındayız. Federasyon Reisi Ulvi Yenal ve Merkez Hakem Komitesi Başkanı Adnan Akın ile Lefter'in gelmesini bekliyoruz. Ertesi gün milli takımımız 1954 Dünya Kupası'nda Almanya ile ikinci maçını oynayacak. Takım tespit edilmiş, kaleci ve kaptan Turgay takımda yok. Yerini Şükrü alacak. Fakat takım kaptanlığı kime verilmeli? Teamül, en eski milli futbolcuya bu şerefin verilmesi. Daha evvel bu teamüle uyulmamış, o zamanki Federasyon Reisi Orhan Şeref Apak, kadroya daveti münakaşalar doğuran Turgay'ı sırf moralinin kuvvetlenmesi için 14 Mart 1954'te İstanbul'da oynanan ve 1-0 galibiyetimizle biten maçta takım kaptanı yapmıştı.

Şimdi Almanya ile yapılacak maçta kaptan Turgay yoktu. Takımda bulunanlardan iki isim hemen akla geldi. Sağ açık Erol ve Lefter. İkisi üzerinde uzun uzun düşünüldü; her ikisi de 1948'de 3-1'lik Yunanistan maçında milli olmuşlardı. Takımda daha fazla oynamış, daha ağabey ve yaşlı, moralman kalkındırılması istenen Lefter tercih edildi. Durum biraz da sıkılınarak Erol'a anlatılınca bu çok centilmen futbolcu büyük bir anlayış gösterdi. 'Lefter kaptan olacak bir insandır. Onun kaptan bulunduğu bir takımda oynamak zevktir' dedi. Daha genç Erol'un da ileride bu şerefe ulaşacağı tahmin ediliyordu; fakat talihin cilvesine bakın ki o maç Erol'un son milli maçı oldu ve bu son şansını o gün isteyerek kaybetti.

Kapıyı ürkek ürkek açarak odaya giren Lefter kendine verilecek vazifeyi pek beklemiyordu herhalde. Durumu öğrenince kızardı. 'Bilmem ki... Siz bilirsiniz' gibi laflar söyledi.

Adnan Akın o samimi hali ile ayağa kalkıp Lefter'in sırtını sıvazlayarak 'Bilmem ki ne demek, senden biz her şey bekliyoruz' dedi. Lefter bir iç huzuru ve sevinçle odadan çıkarken 'Madem bana bu şerefi verdiniz, layık olmaya çalışacağım' diyebildi ve Erol'un da bu hakka sahip olduğunu hatırlatarak centilmenliğini gösterdi.

Ertesi gün Zürih Stadı'nın çıkış kapısında Avrupa güzellik kraliçesi Christi Schaak'ın bir öpücüğüne nail olduktan sonra sahaya fırladı. Müstakbel Dünya Kupası galibi Almanya'ya 7-2 mağlup olduğumuz maçta iyi bir kaptan, en iyi oyunculardan biri olarak takdir topladı ve takımımızın ikinci golünü atmaya muvaffak oldu."

Lefter'in kaptan olarak çıktığı bu maçta, 82. dakikada attığı gol kayıtlara dünya kupaları tarihinde atılmış 400. gol olarak geçti. Bu golden sonra milli takımın dünya kupasında atacağı bir golü görmek için 2002 Dünya Kupası'na kadar 48 yıl beklememiz gerekecekti.

Lige dönüş

1954-55 sezonu bir yıl önceki 10 kulüp arasında ve aynı sahalarda başladı. Lig 31 Ekim'de başlayıp 16 Nisan'da bitti. Beş buçuk ay süren İstanbul Ligi karşılaşmalarında 11 galibiyet, 4 beraberlik, 2 de yenilgi alan sarı-lacivertliler 26 puan toplayarak ligi 3'üncü bitirdi. Galatasaray 30 puanla 12'nci kez İstanbul lig şampiyonluğunu kazanırken aynı puana sahip Beşiktaş ligi averajla ikinci tamamladı.

Bu yıl Fenerbahçe'nin şampiyonluğu ucu ucuna yitirdiğini söylemeliyiz. Şöyle ki Beşiktaş'la her iki yarıda da 1-1 berabere kalan Fenerbahçe Galatasaray'a ligin ilk yarısında Lefter'den yoksun çıktığı maçta 1-3 yenilmiş, ikinci yarıda ise 2-0 yenmiştir. Bu maçın ilk golünü Lefter attı. Şampiyonluk bu karşılaşmalar yüzünden kaçmadı. Aşağıdaki maç sonuçlarından da görüleceği üzere sarı-lacivertliler Beyoğluspor'la 1-1, Adalet'le 2-2 berabere kaldı; Vefa'ya ve Emniyet'e de 0-1 yenildi. Zayıf takımlara 6 puan bırakıldı. Oysaki Fenerbahçe aynı rakipleri yine bu sezon, Beyoğluspor 8-0, Adalet 4-1, Vefa 3-0 ve Emniyet 4-0 olarak yenmişti.

Ayrıca bu sezon 5 Aralık 1954'de oynanan 1-1'lik ilk Beşiktaş maçı da Fenerbahçe'nin kesin üstünlüğü altında geçti. Bu maçta galibiyetin Lefter'in pasif oyunu yüzünden kaçtığı söylemleri ve kamuoyundaki dedikodular yüzünden sonraki Beyoğluspor (8-0) ve Galatasaray (1-3) maçlarında Lefter sakat olmamasına karşın oynatılmadı. 10 Nisan'daki ikinci Beşiktaş karşılaşması da son dakikada

Türkiye'yi Dünya Kupası'na taşıyan İspanya maçı.

23 Haziran 1954. İlk kez milli takım kaptanı olan Lefter, Federal Almanya kaptanı Fritz Walter ile seremonide...

yenilen golle berabere bitti.

Fenerbahçe'nin 1954-55 sezonu kadrosunda ilk kez yer alan yeni transferlerden genç takımdan yetişen kaleci Şükrü Ersoy önce Vefa'ya gitmiş oradan da yeniden yuvasına dönmüştü. Hüsamettin Poyrazoğlu Ankaragücü'nden İstanbul Karagücüne geldi. Terhis olduktan sonra da Fenerbahçe'ye alındı. Milli basketbolcu Yılmaz Gündüz ise Galatasaray'da yetişip Ankaragücü'ne geçti, oradan da Fenerbahçe'ye geldi. Nedim Yöney de amatör takımdan geldi.

Unutulmaz bir derbi

Bu sezonun 13 Mart 1955 tarihinde oynanan ikinci devre Galatasaray maçı da ezeli rekabette favori olmadığına dair iyi kanıtlardan biridir. Galatasaray maçından iki önceki maçta Emniyet'e 0-1 yenilen bir hafta önce de Beyoğluspor'la 1-1 berabere kalan Fenerbahçe'nin Galatasaray derbisinde de yenileceği varsayılıyordu. Spor kamuoyuna göre bu karşılaşmanın kesin favorisi Galatasaray idi.

O günkü Yeni Sabah gazetesinde Galatasaray'dan Muzaffer Bozok şunları söylüyordu: "Gözyaşları, ağlamalar, tatlı sözler bir takımı kurtarabilseydi, Fenerbahçe'nin şampiyon olması icap ederdi. Maçı rahat rahat kazanacağız."

Buna karşılık Fenerbahçe'den Rüştü Dağlaroğlu da şunları söylemiş: "Fenerbahçe en umulmadık anlarda Galatasaray'a karşı iyi sonuçlar alır. Kendilerini çok seven taraftarlarının isteklerine erişebilmek için futbolcularımızın canla başla çalışmaları gerekir."

Bunun gibi verilen sayısız demeç ve köşe yazılarından anlaşılan, bu maçta Galatasaray'ın kesin favori olduğuydu.

İşte bu atmosfer altında ve güzel bir bahar gününde oynanan maça yurdun her köşesinden taraftarlar kafileler halinde gelmişti. Birçok taraftarın bilet bulamayıp dışarıda kaldığı bu maçı biletli 26.305 seyirci 46.404 lira ödeyerek izledi. Her iki rakam da lig maçları tarihinde yeni bir rekordu.

Olağanüstü coşkulu kalabalık bayrak, flama ve borazanlarla tezahürat yaptı. İnönü Stadı kapalısının ortasında ve Fenerbahçelilerin arasında tarihte ilk kez bir ramazan davulu tezahüratlara eşlik etti.

İngiltere Federasyonu'ndan hakem, W. E. Dellow yönetimindeki maça taraflar;

Galatasaray; Turgay Şeren - Kamil Altan, Tayyar Cavcav - Coşkun Özarı, Ergun Er-

cins, Saim Tayşengil - Rober Eryol, Necdet Şentürk, Suat Mamat, B. Ali Beratlıgil, Kadri Aytaç, K. Ali Soydan,

Fenerbahçe; Selahattin Ünlü - Müzdat Yetkiner, Basri Dirimlili - Nedim Günar, Naci Erdem, Mehmet Ali Has - Niyazi Tamakan, Lefter Küçükandonyadis, Feridiun Bugeker, Burhan Sargın, Hüsamettin Poyrazoğlu kadrolarıyla çıktılar.

Tarihî maçta Fenerbahçe G.Saray'ı 2-0 yendi

Beşiktaş Emniyeti de 5-1 yendi

Adalet İstanbulspor'u zor mağlûp etti: 2-1

Basketbol Maçları

KASIMPAŞA BEYOĞLUSPORU 4-1 Mağlûp etti

Fenerbahçe takımı hırslı, canlı ve enerjik bir oyun çıkardı. Karşılaşma sonuna dek hep Fenerbahçe'nin üstünlüğünde gitti. 47. dakikada Lefter ve 86. dakikada Hüsamettin'in golleriyle maç 2-0 bitti.

Maçtan sonra Fenerbahçe takımı topluca Boğaz'a çay içmeye gitti. Bu arada Galatasaray Kulübü'nün Beyoğlu Hasnun Galip sokaktaki kulüp merkezine gelen tezahüratçı Fenerbahçeli taraftarların üzerine Galatasaray Kulübü'nden kovalarla su dökülünce onlar da kulübün camlarını kırdı. İstanbul'un her semtinde on binlerce Fenerbahçeli, gruplar halinde coşkun tezahüratlar yaparak gece geç vakitlere dek fener alayı düzenleyip eğlendi. Gerek bu eğlencelerin dozunun kaçması, gerekse Galatasaray Kulübü'nde yaşanan olaylardan sonra Demokrat Parti iktidarı, stadlara topluca tezahürat yaparak gitmek, maçtan sonra yine şehirlerde topluca sevinç gösterilerinde bulunmak gibi etkinlikleri yasakladı.

Ordu takımı dünya şampiyonu

Bu sezonun Türk futbolu açısından en önemli başarısı ise Türk Ordu Takımı'nın dünya şampiyonu olmasıydı. 11 Ocak 1955'te birinci turda Şam'da Suriye ile 90 dakikası 3-3 tamamlanan müsabakayı penaltılarla 5-2 kazandık.

27 Şubat'ta ikinci turda Ankara'da Fransa'yı 4-2 yenerek İtalya'da yapılacak olan finallere kaldık.

20 Mart'ta Floransa'da Hollanda'yı 3-0 yendik.

23 Mart'ta Napoli'de Mısır'a 1-2 kaybetmemize rağmen 27 Mart 1955'te, finalde Roma Olimpiyat Stadı'nda evsahibi İtalya ile karşılaştık.

Takımımız Ordulararası Dünya Futbol Şampiyonası final maçında, 20. dakikada Sabahaddin Erdeniz'in golü ile 1-0 öne geçti. Macor 45. dakikada durumu 1-1 yaptı. Zambaiti ile 2-1 öne geçen İtalya, Fenerbahçe'nin "Canavar" lakaplı golcü futbolcusu Burhan Sargun'un 71 ve 73. dakikalarda attığı iki gole mani olamayınca Ordu Milli Takımı İtalya'yı 3-2 yenip Dünya Şampiyonluğu'nu ilan etti.

Fenerbahçe'nin 1954 - 1955 sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Başkan: Osman Kavrakoğlu

Teknik Direktör: Zarko Mihailoviç (Yugoslav) ve İmre Markoç (Macar)

Kaleciler: Selahattin Ünlü (15), Şükrü Ersoy (3),

Defans oyuncuları: Basri Dirimlili (17), Nedim Günar (16), Müzdat Yetkiner (7), Naci Erdem (17), Melih Ilgaz (13), Akgün Kaçmaz (13), Mehmet Ali Has (14), Kamil Ekin (1)

Orta saha ve forvetler: Hüsamettin Böke (17), Lefter Küçükandonyadis -Kaptan- (16), Feridun Bugeker (14), Burhan Sargın (12), Fikret Kırcan (6), Niyazi Tamakan (13), Yılmaz Gündüz (2), Nedim Yöney (2)

Atılan 50 golün 12'si Lefter imzası taşıyordu ve bu rakam onu yine takımın golcüsü yaptı. Hüsamettin, Feridun ve Burhan 7'şer gol attılar.

Fenerbahçe'nin 1954-1955 Sezonunda Ligde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
1.10.1954	Kasımpaşa	3 - 0	Feridun, Lefter, Hüsamettin
06.11.1954	İstanbulspor	2 - 0	Lefter, Basri
14.11.1954	Adalet	4 - 1	Lefter (2), Burhan, Akgün
21.11.1954	Vefa	0 - 1	
24.11.1954	Emniyet	4 - 0	Yılmaz (2), Sabih (K.K.), Burhan
05.12.1954	Beşiktaş	1 - 1	Burhan
08.12.1954	Beyoğluspor	8 - 0	Hüsamettin (3), Burhan (2), Niyazi, Naci, Feridun
19.12.1954	Galatasaray	1 - 3	Yılmaz
25.12.1954	Beykoz	6 - 0	Lefter (2), Niyazi, Fikret, Naci, Feridun
15.01.1955	Kasımpaşa	2 - 1	Fikret, Feridun
19.01.1955	İstanbulspor	5 - 0	Lefter (2), Naci, Hüsamettin, M. Ali
05.02.1955	Adalet	2 - 2	Niyazi, Lefter
13.02. 1955	Vefa	3 - 0	M.Ali, Hüsamettin, Nedim
19.02.1955	Emniyet	0 - 1	
05.03.1955	Beyoğluspor	1 - 1	Lefter
13.03.1955	Galatasaray	2 - 0	Lefter, Hüsamettin
10.04.1954	Beşiktaş	1 - 1	Burhan
16.04.1955	Beykoz	5 - 1	Feridun (3), Burhan, Lefter

1954-55 SEZONU İstanbul Profesyonel Futbol Ligi Puan Durumu							
	O	G	B	M	A	Y	P
Galatasaray	18	14	2	2	40	13	30
Beşiktaş	18	13	4	1	46	19	30
Fenerbahçe	18	11	4	3	50	13	26
Adalet	18	8	5	5	37	31	21
Vefa	18	6	5	7	28	28	17
İstanbulspor	18	5	5	8	15	25	15
Emniyet	18	2	9	7	13	31	13
Beykoz	18	3	6	9	17	43	12
Beyoğluspor	18	1	7	10	17	47	9
Kasımpaşa	18	2	3	13	14	35	7

14

MACARİSTAN ZAFERİ
(1955-56 Sezonu)

Profesyonel İstanbul Ligi'nin 1955-56 sezonu karşılaşmaları 17 Eylül 1955'te başlayacaktı ama "Selanikte Atatürk'ün doğduğu eve bomba atıldı" şeklinde gazete ve radyolara yansıyan asılsız haber nedeniyle galeyana gelen halk 6-7 Eylül'de İstanbul'da olay çıkarttı. Oluşan gösterilerde özellikle Rum asıllı vatandaşlarımızın işyerleri ve evlerine yapılan saldırılar, yağmalama, kırıp dökme gibi üzücü gelişmeler nedeniyle siyasi iktidar sıkıyönetim ilan etmek zorunda kaldı. Bu nedenle İstanbul Ligi'nin başlama tarihi 8 Ekim'e ertelendi.

Lefter'in evine saldırı

Bu olaylar çıktığında sadece Beyoğlu gibi belli semtlerde değil, Rum asıllı vatandaşlarımızın yaşadıkları hemen her semtte, evlerine ve işyerlerine saldırılar oldu. Buna Büyükada da dahildi. Babası Arnavut, annesi Rum olan Türk vatandaşı ve milli futbolcu Lefter Küçükandonyadis maalesef bu saldırılardan az da olsa pay aldı. Lefter bazı kişilerin kutular dolusu boya atıp evinin dışına zarar verdiğini hiç unutmadı. Zararın sedece bununla sınırlı kalmasının en büyük nedeni ise adada yaşayan Lefter sempatizanlarının kısa sürede evini ve çevresini koruma altına almalarıydı. O sıralarda takım arkadaşı kaleci Şükrü Ersoy ulaşabildiği diğer takım arkadaşlarını da yanına alıp Lefter'i korumak üzere motorla Büyükada'ya hareket etti. Adaya vardıklarında Lefter'i korumak adına tüm önlemlerin alındığını gördüler. Üstelik sadece arkadaşları değil İstanbul'dan bir kısım Fenerbahçeli taraftar da tıpkı onlar gibi motor tutup Lefter'i korumak için adaya hareket etmişlerdi. Bunun üzerine Lefter'e bir süre moral veren futbolcular ardından gönül rahatlığıyla İstanbul'a döndü.

Fenerbahçe'nin istikrarsız sezonu

Lig, yine bir önceki sezonun 10 kulübü arasında yapılmıştı. 4 Temmuz'a dek sekiz ay süren ligde Galatasaray 29 puanla şampiyon oldu.

O sezon oynadığı 18 maçın 10'unu kazanan, 6'sında berabere kalan, 2'sinde yenilen ve 26 puan alan Fenerbahçe 2'ncilikle yetindi. Beşiktaş ise Fenerbahçe gibi 26 puan aldıysa da averajla 3'üncü oldu.

Fenerbahçe'nin 1955-56 sezonu kadrosundaki yeni transferleri savunmacı Fuat Kızıltuğ ile santrhaf Tarık Çalışal Vefa'dan, milli haf Necdet Çoruh Kasımpaşa'dan, Avni Kalkavan ile Gürkan Başoğlu Sabri Kiraz'ın başında bulunduğu ve yetiştirdiği Fenerbahçe amatör takımından, Can Bartu ise Reşat Erte'nin başında bulunduğu genç takımdan kadroya alındılar. Şeref Has Beyoğluspor'dan, Nihat Mavigök ise amatör Altınay takımından kadroya katıldı.

1951 yılından beri ligleri sırasıyla 17, 18, 15 ve 18 futbolcu ile oynayan Fenerbahçe takımında o sezon 18 karşılaşmada 23 futbolcu görev aldı. Ancak istikrarsız bir görüntü veren takım şampiyonluğu kazanacak bir performans gösteremedi. 18 maçta 23 futbolcunun görev yapması bunun göstergesiydi. Yeni transferler arasında Şeref Has ve Necdet Çoruh iş yapacak kalitede idiler. Ancak bu ikisinin dışında ilk 11'i zorlayacak bir futbolcu maalesef yoktu. Ayrıca o yıllarda Fenerbahçe Kulübü'nün bir türlü çare bulunamayan ve kapanmayan bir yarası vardı; antrenör sıkıntısı. Yugoslav antrenör Mihailoviç'in sözleşmesinin sona erdiği 30 Haziran 1955 günü Fenerbahçe Kulübü yeni çalıştırıcısı Macar İmre Markoş'u Yeşilköy Havaalanı'nda karşıladı.

Teknik direktör sorunu

Markoş yönetim kurulunun oybirliğiyle aldığı karar doğrultusunda takım üzerinde tek yetkili kılınmıştı. 4 Ağustos'ta sezona hazırlık için oyuncuları çalıştırmaya başlayan İmroş bu genç ve dinamik takımı sıkı bir çalışmaya aldı. Ancak her ne kadar tek yetkili gibi görünse de yönetimin bazı üyelerince işine sürekli karışılıyordu. Çıkaracağı kadroyu ve oyun düzenini bile kendi özgür iradesiyle yapamıyordu. Bu nedenle Kasım ayı başında kulübe istifasını sundu. İstifası önce reddedildiyse de yönetim kurulu sözleşmesini 1,5 ay sonra feshetti. Yerine 1.250 lira aylık ile kulüp müdürü Fikret Arıcan getirildi.

Bu istikrarsızlık takımı olumsuz etkiledi. Kulübün yaklaşık 50 yıllık tarihinde ilk defa 1955-56 sezonunda özel ve resmi yapılan 52 karşılaşmada sahaya iki maç üst üste aynı kadro ile çıkıldığı görülmedi. Oysa sezon başında yönetim kurulu Necdet Çoruh ve Şeref Has gibi takıma katkı yapacak iki önemli transfer yapmış, kadroyu da korumuştu. Diğer genç transferler pek yararlı olamasalar da bu iki futbolcu takıma çabuk adapte oldular.

Sezon başında bu transferler için kulüp büyük özverilere girdi. Fenerbahçe ku-

lübü artan maç gelirlerini yaklaşık iki yıldır tasarruflu kullanıyordu. İki yıl süreyle yaptığı ve kasasında duran bu birikim 182 bin lira idi. Bu paranın tümü o sezon yapılan transferlere harcanmıştı. Kulüpte yaşanan düzensizlik ve kaos ortamına rağmen Adalet ve Kasımpaşa maçları yenilgiyle sonuçlanmasa Fenerbahçe yine de şampiyon olacaktı. Özellikle Adalet yenilgisi acı oldu. O güne dek Adalet'e yenilmemiş tek büyük takım Fenerbahçe idi.

Bu sezonun bir diğer önemli olayı da 14 Mayıs 1956 tarihinde Kadıköy Süreyya Sineması Salonu'nda yapılan olağan Fenerbahçe kongresidir. Bu genel kurul sonucunda, Fenerbahçe Spor Kulübü'nü 50. Kuruluş Yılı'na taşıyacak olan Zeki Rıza Sporel başkanlığındaki yönetim kurulu seçimi gerçekleşti. Yeni yönetim kurulu, tüzükte yapılan bir değişiklikle yedi kişiden dokuza çıkarıldı. Dokuz kişilik bu ilk yönetim kurulu şu kişilerden oluşuyordu: Başkan: Zeki Rıza Sporel, İkinci Başkan: Osman Kavrakoğlu, Genel Sekreter: Ertuğrul Akça, Sayman: Talat Ataman, Genel Kaptan: Raif Dinçkök, Üyeler: Rüştü Dağlaroğlu, Muhittin Bulgurlu, Muhtar Sencer, Müslim Bağcılar.

Unutulmaz Macaristan zaferi

1954 yılında İsviçre'de düzenlenen Dünya Kupası finalisti, milli maçlar tarihinde Wembley Stadı'nda İngiltere'yi ilk kez, hem de 6-3 gibi bir skorla yenen ünlü Macar Milli Takımı'nı 19 Şubat 1956'da İnönü Stadı'nda yapılan özel karşılaşmada ağırladık.

Macar Milli Takımı'nın kadrosunda Farago, Lantos, Buzansky, Boszik, Puşkaş, Czibor, Hideguti gibi futbol dünyasının en büyük yıldızları yer alıyordu.

Türk futbol tarihinde hiçbir zaman önemini yitirmeyecek olan bu çok özel maçta milli takımımız unutulmayacak güzellikte bir oyun sergiledi. Bu maçın tartışmasız

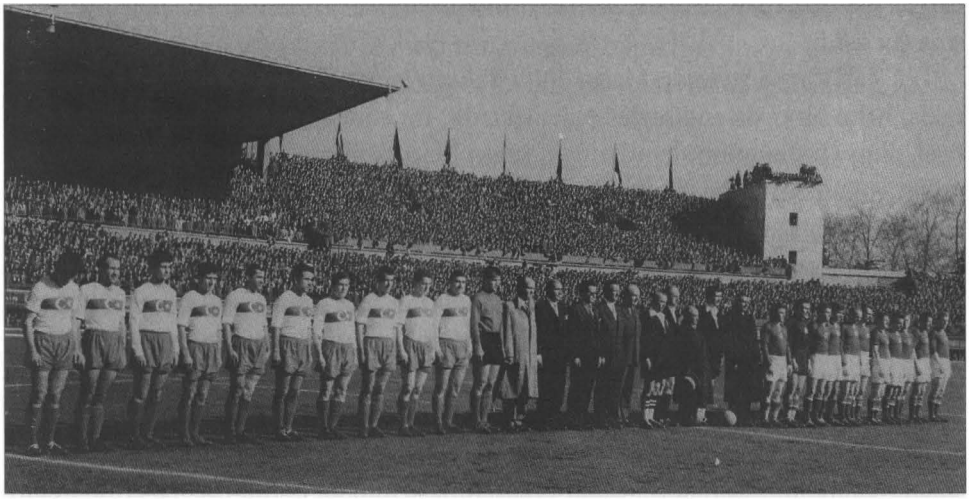

Tarihi Macaristan zaferine imza atan kadro seremonide...

yıldızı ise Lefter'di. 3-1 galibiyetimizle biten maçta Lefter muhteşem futbol resitalini iki golle süsledi. Milli takımımızın diğer golünü ise Metin Oktay attı. Macaristan karşısında milli takımımız Lefter'in attığı gollerle ilk yarıyı 2-0 önde kapatmış, ikinci yarıda da Metin Oktay'ın golüyle durumu 3-0 yapmıştı. Macarların şeref sayısı ise bitime 14 dakika kala French Puşkaş'ın ayağından gelmişti. Bu maç ve bu galibiyet çok uzun yıllar konuşulacaktı.

Lefter'in Macaristan'a attığı unutulmaz ilk gol.

Mithatpaşa (İnönü) Stadı'nda oynanan bu tarihi maçta hem seyirci hem de hasılat rekoru kırıldı. 28 bin 241 kişi, 201 bin 924 lira ödeyerek bu maçı izledi.

Maçın Yugoslav hakemi, "Lefter Puşkaş'ı gölgede bıraktı" demişti. Bir Macar gazeteci ise "Kocsis olsa da netice değişmezdi. Lefter uluslararası bir kıymet olduğunu gösterdi. Netice haklıdır" diyecekti.

"Beraberlik bile sürpriz olur"

Bu maçtan tam 15 gün önce dönemin popüler haftalık aktüalite mecmuası olan Akis dergisi 4 Şubat 1956 tarihli 91'inci sayısında Namık Sevik'in bu maçla ilgili şu yazısına yer verdi:

"Pek çok kimse şu anda Macar Milli Takımı karşısında alacağımız neticeyi merakla, hatta biraz da endişeyle beklemektedir. Bu endişe şüphesiz ki yersiz değildir. Evet, dünya futbolunun alemdarlığını yapan Macarlara karşı endişe duymayan hiçbir millet yoktur. Ama bu derece derecedir. Kiminin de mesela bizim gibi beraberlik alması dahi bir sürprizdir. İşi kuvvet muvazenesine göre bir tartıya vuranlar bizim bu mevzuda ne kadar hafif kaldığımızı anlamakta güçlük çekmezler. Fakat her şeye rağmen böyle çetin bir rakiple karşılaşmak, bizler için faydalı olacaktır. Bu itibarla bu organizasyonu başaranları mukadder mağlubiyetimize rağmen takdir etmemek elden gelmiyor.(...)

Umumi kanaat tek seçicininki de dahil, Macar Milli Takımı karşısında müdafa oyunu oynamamız merkezinde toplanıyor. Bu hususta ortaya sürülen misaller hakikaten mantıklıdır. Çünkü Macarların kazanmalarının en mühim sebeplerinden biri rakip takımın inancını bozmak ve onları hakiki yerlerinden uzaklaştırarak ölü toplar

kovalayacak hale getirmektir. Müdafaya çekilen ve adam adama oynayan takımların aldıkları netice beş-altı farklı mağlubiyet olmaktadır. Bu itibarla WM oynayacak milli takımımızın hiçbir elemanının yerini kaybetmemesi, adamdan ziyade kendi sahasında barınmaya çalışması lazımdır. Aksi halde forvetin her mevkii ile deplase olan büyük futbolcuları tutmak imkânı hasıl olmayacaktır. Açıklarımız seri ve seyyaldir. Keza genç santrforumuz Metin ayağına gelen topları kullanmasını bilen bir kabiliyettir. Ama bu, bizim hiçbir zaman iyi netice alacağımız manasına gelmez. Sadece rakip defansı oyalamak ve serbest hareket ettirmemek kabil olabilir.

Bu itibarla Macarların hiç olmazsa bir dereceye kadar takım ahengi bozulmuş olacaktır Netice olarak üç veya dört farklı bir mağlubiyet bizler için bir muvaffakiyet sayılmalıdır."

Yazısından da görüldüğü üzere Namık Sevik pek umutlu değildi, ama beklenen olmadı...

Galibiyeti hak ettik

Maçtan sonra bu zaferin mimarları soyunma odalarına kadar omuzlarda taşındı. Milli takımın tek seçicisi Eşfak Aykaç: "Bu çocuklar tarihe mal oldu. Onlar oynadılar, onlar kazandılar" demiştir. "Maçtan önceki hesaplarımın gerçekleştiğini görmek, bana gelecek için umut verdi."

Kaptan Turgay Şeren: "Birçok kimseyi utandırdığımız için çok mesudum, galibiyetimizde bizim kadar seyircilerin teşvikinin de rolü olmuştur. Sağolsunlar."

Sol açığımız Lefter: "Dünya çapında bir takımı yenmemiz, Türklük hesabına çok büyük propaganda olacaktır. Şüphesiz galibiyeti hak ettik. Bu galibiyetimizle 50 milyon lira sarf etmek suretiyle yapamayacağımız propagandayı yapmış olduk. Biz güzel oynadık ve galibiyeti hak ettik."

Metin Oktay: "Fazla heyecanlıyım, maça milli formayı ve İzmir'i düşünerek çıktım."

Ahmet Berman: "İyi çalıştık ve maçı kazanmasını bildik."

İsfendiyar Açıksöz: "Spor bahsinde şerefli milletimize layık bir mücadele gösterebildiğimiz için çok mesudum."

Naci Erdem: "Macar takımını rahat ve net bir oyundan sonra mağlup ettik. Macarlar karşımızda aciz kalmıştır."

Ali Beratlıgil: "Rüyamda göremeyeceğim bir maçı kazandık. Ne söyleyeyim?"

Coşkun Özarı: "İnşallah muvaffakiyetlerimiz bundan sonra devam eder de, bunun bir tesadüf olmadığını gösteririz."

Kadri Aytaç: "Macarlar şüphesiz iyi oynadılar. Fakat arkadaşlarımın büyük hırsı ve iyi oyunu ile kendilerini alt ettik."

Mustafa Ertan: "Demek ki yenilmeyen takım da yeniliyormuş. Bu maçta bunu anladım."

Nusret Ülük: "Macarlar 500 bin lira verirlerse rövanş maçı yaparız. Neticeden en çok memnun olan herhalde Kocsis'dir."

Macaristan maçının sonunda "sevgi selinden korunan" Lefter soyunma odasına götürülüyor.

Macar gazeteci Janos Palfai: "Takım halinde teknik ve iyi oynadınız. Lefter fevkâlade bir oyuncu. Dünyaya hitap eden bir başarı kazandınız."

Puşkaş: "Çok güzel oynadınız. Türk takımının müdafa kudreti fevkâladeydi. Lefter olağanüstü bir futbolcu."

Czibor: "Hayatımda Lefter gibi kudretli bir solaçık görmedim. Kendisi her zaman Avrupa muhtelitinde (karmasında) bu formla yer alabilir."

Dünyanın en büyük spor otoritelerinden Dr. Gustav Sebeş (Macaristan Spor Bakanı yardımcısı ve milli takım tek seçicisi) basın toplantısında, üstün tekniği ve kuvvetli şutlarıyla Lefter'in günün adamı olduğunu söyledi. Avrupa karmasını seçme yetkisi kendisine verilse bu kadroya Lefter ve Turgay'ı alacağını da belirtti. Aynı mevkilerde oynayan ve o dönemde dünyada kendi mevkiinin en iyilerinden biri olarak gösterilen Czibor'un Lefter hakkındaki övücü sözleri hatırlatıldığında, "Czibor, kendini çok beğenen dünya çapında bir şöhrettir. Kendi mevkiinde oynayan bir adam için, bugüne kadar böyle övücü sözler söylediğine şahit olmadım" demişti.

Orhan Vedat Sevinçli: "Milli takımımızın güzide futbolcusu Lefter, attığı şahaser gollerle vazifesini fazlasıyla yaptı. Kadri ile Lefter, Macar savunmasını hallaç pamuğu gibi attılar. 22 oyuncunun en iyisi Lefter şimdiye kadar ki en güzel oyununu bu milli maçta gösterdi. Lefter gibi bir futbolcu Türkiye'ye kolay kolay gelmez. Bravo Lefter!"

Galibiyetin dünya basınındaki yankıları

Macaristan karşısındaki galibiyetimizi Fransa'nın ünlü spor gazetesi L'Equipe birinci sayfasında, "Milletlerarası futbolda büyük hadise! Macaristan Bern'den beri ilk mağlubiyete uğradı. Macarlar bütün maç boyunca Türklerin hakimiyetinden kurtulamadı" haberiyle duyurdu.

Futbol sayfasında ise "İstanbul'da büyük sürpriz. Lefter'in iki ve Metin'in bir golüyle Türkler Macarları yendi" başlıkları yer almakta ve maçta birkaç önemli fırsat kaçıran Puşkaş'tan "Toy bir futbolcu" diye söz edilmekteydi. L'Equipe gazetesi ertesi günkü sayısında "Macaristan Futbol Federasyonu Başkanı M. Barcs yenilgiden idarecileri mesul tuttuğu belirtilmekte, Sebeş'in takımın tedricen değiştirilmesi fikrinde olduğunun altı

çizilmekteydi. Ayrıca futbol sayfasında büyük harflerle "Lefter Avrupa'nın en iyi solaçığı" deniyor, Lefter'in bir zamanlar Nice takımında oynadığı da ilave ediliyordu.

France Footboll dergisi ise haberi üç sütun üzerinden şöyle duyurdu: "Türkler dünyanın beş kıtasında büyük akisler yaratan büyük bir zafer kazandılar. Dinamik ve süratli Türkler, futbolun ilahı ve artistleri diye tanınan Macarların sırtını yere getirdi."

Bu galibiyetimiz üzerine Fransız tek seçicisi M. Caston Barreau bir Türk gazetecisine, "Türk futboluna itimadım daima mevcuttur. Bu galibiyetinizle bizle yaptığınız maçı şanssızlıkla kaybettiğinizi ispat ettiniz. Yakında sizleri A takımımız karşısında görmek isterim" diyordu.

Almanya'da Frankfurter Abentpost gazetesi, "Netice inanılmaz görülebilir. Zira Macarlar tam takımla oynamışlardır. Fakat bu netice Türk futbolunun 1952'den beri ne kadar ilerlediğini ortaya koymaktadır" derken, antrenör Hanne Sobeck'in "Macarları yenmek için sadece ince kombinazonları bozmak kâfidir. Türkler süratli oynayarak bunda başarılı oldu. Bu nedenle galibiyetlerini sürpriz olarak kabul etmiyorum" sözlerine yer veriyordu.

Diğer Alman gazetelerinde de şu başlıklar vardı: "Yılın sansasyonu: Türkiye Macaristan'ı yendi", "Türklerin en büyük zaferi", "Akıl almaz, inanılmaz hadise", "Türk futbolunun çelik iradesi futbol cambazlarını ezdi", "Bahane bulunmaz galibiyet, Macar futbolu kof mudur?", "Full kadrolu Macaristan dünya finali hariç ilk mağlubiyeti şarklı çocuklardan tattı", "Futbolda yeni isim: Dünya şampiyonlarını yenen Türkiye dünya ikincisini de ezdi".

İtalyan Corriere Dello Sport: "İnanılmayacak bir hadise. Bütün ikinci devre boyunca Macarlar sahada sadece dolaştı. Macar futbolu için bu büyük bir ikazdır."

Corriere Della Sera: "Muazzam sürpriz. Türkler muazzam bir oyun oynayarak Macarları ezdiler."

İl Tempo: "Türklerin haklı başarısı"

Tutto Spor: "Türklerin başarısı şimdiye kadar elde ettikleri en büyük zaferdir."

Bir zamanlar Türkiye'de antrenörlük yapmış olan Giuseppe Meazza maç hakkında şu demeci vermişti: "Türkler cidden enerjik oyunculardır. Rakiplerinin oyunlarını bozmayı bilmektedirler. Bu netice birçokları için büyük bir sürpriz olsa da benim için o kadar şaşılacak bir şey değildir. Zira Türklerin Berlin'de Almanya'yı nasıl yendiklerini, Roma'da ise İspanyolları şaşkına çevirdiklerini unutmadım."

İngiliz The Times gazetesi, maçın ayrıntılarına geniş yer vermiş ve maça "Macarların şaşırtıcı yenilgisi: Türk Lokumu" başlığıyla yer vermiştir. Bu zaferi küçük gören İngiltere Milli Takımı Antrenörü ise Macarların Türkiye mağlubiyeti üzerine endişelenmeleri için sebep olmadığı görüşündeydi. "Bana kalırsa bu bir süprizdir ve herkesin başına gelebilir".

Maça geniş yer veren Brezilya gazeteleri de Mayıs ayında ülkemizde oynanacak Türkiye-Brezilya maçı için yöneticileri uyarmıştı.

Millilerimizin Macaristan zaferi dünyada işte bu tür yankılar uyandırdı.

Peki o yıl ligde neler olup bitti?

Fenerbahçe'nin o sezon Kasımpaşa'dan transfer ettiği Necdet Çoruh'un bir anekdotuyla devam edelim...

Lefter'in öfkesi

"1955 yılı yaz transferinde Kasımpaşa'dan Fenerbahçe'ye geldim. Eylül ayında Göztepe ve Altay ile iki gün arka arkaya özel maçlar yapmak için İzmir'e gitmiştik. Ben savunmada oynamama rağmen topları oyuna iyi sokardım. Pasları, 'adrese teslim' derler ya çoğunlukla öyle atardım.

İlk günkü Göztepe maçında Lefter her zamanki gibi iki Göztepeli'nin yakın markajındaydı. Bir ara kalecimiz topu eliyle bana çıkarttı. Kafamı kaldırdım, topu nereye kime atmam gerekir diye bakıyorum. Bu sırada iki kişinin sıkı markajı altındaki Lefter'in bağırdığını duydum: 'Veeerrr!'

Ancak sağ açıkta Can Bartu demarke bir durumda bomboştu ve önü de açıktı. Haliyle topu Can'a çıkarttım, fakat Lefter çok kızdı. Bana dönerek, 'Ben 'ver' diye bağırdığımda topu bana vermelisin. Niye vermedin' diye sert bir ses tonuyla çıkıştı. Bende de serde Kasımpaşalılık var ya, onun bana bağırmasını hazmedemedim, ona karşı biraz sert bir çıkış yaptım. Arkadaşlar araya girmese olay büyüyebilir, tatsızlık çıkabilirdi. Maçtan sonra bile hırsımı alamamıştım.

Her ne ise otele döndük. Çocuklar birer birer yemeğe iniyorlar. Ben lobide oturdum. Amacım Lefter'in de yemeğe inip bir masaya oturması, ben ondan sonra yemek salonuna gireceğim ve ona en uzak bir köşeye oturacağım. Olur ya yine bir laf söyler, beni yeniden dellendirir diye korkuyordum. Ancak odalarından çıkıp da yemeğe giden futbolcular arasında Lefter yok. Bir türlü lobiye inmedi. En sona kalmak istediğini anladım. Nitekim, baktım merdivenlerden son olarak o iniyor. Üstelik yemek salonuna doğru gideceğine bana doğru gelmeye başladı. Haydi hayırlısı dememe kalmadı, geldi merhaba diyerek yanıma oturdu. Bana son derece yumuşak ses tonu ve bir uslupla şunları söyledi: 'Bak Necdet, maç içinde ben sana ver dediğimde topu bana çıkartmalısın.' Bense ona, 'Ağabey iki kişinin markajındaydın, Can ise bomboş demarke durumda idi. Tabii ki kim olsa bu tercihi yapardı' dedim. 'Bunların hepsini ben de gördüm ve biliyorum. Ancak benim senden ricam, ben ver dediğimde yine de sen topu bana çıkart. Bunu diyorsam bir bildiğim vardır. Ben boşu boşuna, durup dururken ver demem.' Bu izahattan sonra ben de olayın daha fazla üzerine gitmedim. 'Peki sen bilirsin ağabey' deyip olayı tatlıya bağladım.

Ertesi günü bu defa Altay ile oynuyoruz. Maçın içinde yine benzer bir pozisyon oldu. İki kişinin sıkı markajı altındaki Lefter bana yine 'Necdet veeer!' diye bağırdı. Bu defa onu ikiletmedim. Hemen topu Lefter'e verdim. Lefter'in topla iki aya-

ğı arasında sanki bilardo oynar gibi oynadıktan sonra markajcılarını önce sağa sonra da sola yatırıp iki oyuncuyu birbirlerine tokuşturduktan sonra aralarından öyle bir geçişi vardı ki anlatamam. Bunu görmek gerekir. O anda kendi kendime küfür ettiğimi hatırlıyorum. Sanırım şöyle demiştim: 'Ulan bundan sonra ver deyince Lefter'e vermeyen Necdet'in yedi sülalesini..!'

Bir şey daha eklemeliyim. O günden sonra takımda Lefter'le çok iyi iki dost, kamplarda oda arkadaşıydık. Futbolu bıraktıktan sonra bile birbirimizden kopmadık, ailecek eşlerimizle birlikte görüştük. Uzun süredir bir araya gelmiyoruz. Ama, dostluğumuz hâlâ bugün bile sürer. Bir de Lefter'in nasıl bir futbolcu olduğu konusunda bir şey söylemek istiyorum. Ben yaklaşık 70 yıldır futbolun içindeyim. Türk futbolunun kesinlikle tartışmasız en büyük futbolcusudur. Onun gibi bir futbolcu bir daha gelir mi? Buna hiç ihtimal vermiyorum."

Lefter'le Soru-Cevap

Öz Fenerbahçe dergisinin 25 Nisan 1955 tarihli 375'inci sayısında Eyüp Karadayı'nın hazırladığı, "Her Hafta İçimizden Biri" köşesinin konuğu Lefter'dir.

"Türk futbolunun bu eşsiz yıldızını bir antrenman sonu kulüpte arkadaşlarıyla birlikte konuşurken buldum.

Lefter kıvrak, akıcı ve netice alıcı oyunuyla sadece Türk futbolunda mümtaz bir mevkii sahibi olmakla kalmamış, Avrupa sahalarında da yine sporumuzu aynı muvaffakiyetle temsil etmiş bir kıymetimizdir.

'Gülü tarife ne hacet' derler. Biz de Lefter'i tarife çalışıyoruz. Onu tanımayan, bilmeyen hatta ismini işitmeyen sporsever var mı ki?

(...)

İlk defa milli oluşun?

1948'deki Yunanistan maçı.

Seyrettiğin en güzel futbol maçı?

İtalya-Macaristan ve Yugoslavya-Brezilya Dünya Kupası maçlarıdır.

Dünya futbol klasmanını Macaristan, Brezilya, Uruguay, Arjantin ve Yugoslavya şeklinde sıralıyor Lefter.

En çok sinirlendiğin hareket nedir?

Sözünde durmayan kimseye son derece sinirlenirim.

Kendi kendinin beğenmediğin huyun?

Çok çabuk sinirlenmem."

Seyahatlerinde Mısır, İsrail, İran, Irak, Yunanistan, Yugoslavya, İtalya, Avusturya, İsviçre, Fransa, İspanya, Luxemburg, Tunus, Cezayir, Monaco, Belçika, Danimar-

ka, İngiltere ve İsveç'i görmüş bulunan Lefter'imiz bütün bunların arasında Fransa'da Nice'i beğeniyor.

Hayatının en büyük sıkıntısı: Uçak korkusu.

Enterasan bir hadiseyi nakleder misin?
1951'de Almanya galibiyetinden sonra İsveç'e giderken arkadaşım Mehmet Ali Has'ın uçakta korkudan yaptığı hareketler ve söylediği sözleri her zaman hatırlar ve gülerim." (*)

Hayatta zevk aldığın şey?
Boş zamanlarımda motoruma atlayıp balık tutmaktır.

Lakabın var mıdır?
Lefteri!..
Hayattaki en büyük gayesi de sıhhatli olmak ve kimseye muhtaç hale düşmemekmiş. Hepimizin temennisi bu değil mi?
İç mi yoksa açık mı oynamayı tercih edersin sualime, cevabı Lefter'in yerine, diğer suallerimin cevaplandırılmasında kendisine yardım eden koyu Fenerbahçeli Mehmet Ali cevap veriyor. İnsaty (iç). Meğer daha kolayına geliyormuş.

Sence futbolda en müessir sistem nedir?
WM. Hem kolay hem de bize uyar. Biz ancak bu sistemde bir şeyler yapabiliriz.

Aşk, para, şöhret. Hangisi?
Paradan gayrisi bence geçici şeylerdir.

Başka branşlarda beğendiğin sporcular?
Bütün Fenerli basketçilerimizi ayrı ayrı takdir ederim. Galatasaraylı Yalçın'ı (Gra-

(*) Lefter'in uçak korkusu 1948 Londra Olimpiyatları dönüşünde ilk kez ortaya çıktı. Lefter bu anısını şöyle anlatır: "Olimpiyat dönüşünde, kafilemizi getiren uçak Alp Dağları'nın üzerinde müthiş bir fırtınaya tutulmuştu. Ancak, bu fırtına öyle rastlanır cinsten değildi. Bu yolculuklara alışkın olanlar, hatta uçak personeli dahi korku ve rahatsızlıklarını belli etmekten kendilerini alıkoyamadı. Uçak, Yeşilköy'e indiği zaman ayakta durabilecek tek bir ferde rastlamak mümkün değildi. Üç saatlik yolculuklara bir dereceye kadar dayanan Lefter, uzun süreli yolculuklara tahammül edemiyor, şöyle izah ediyordu: "Uçaktan, düşmekten falan korktuğum yok. Uzun uçak yolculukları önce asabımı bozuyor, sonra da beni tutuyor." Birçok seyahate bu korkusu yüzünden gidemediği bilinmektedir.

nit) da beğenirim. Ayriyeten güreşçilerimizi sever ve takdir ederim. İsveç'in Antonson'unu da ilave ederim.

Karşısında oynadığın iki zorlu rakibin ismi?
Bizden Akgün, hariçten Fransız Zonkey.
Şans ve talihe çok inanan kıymetli futbolcumuz, musiki bahsinde, 'Her iki müziği de yerine göre zevkle dinlerim' diyor. Mehmet Ali ilave ediyor: 'Uşşak ve Hüzzam makamlarını bilhassa diğerlerine tercih eder.'

Sinema ve kitap?
Pek seyrek giderim. Komedi ve dram eserleri seyretmekten zevk duyarım.

Tribünlere kulak verir misin?
Hiçbir zaman. Ekseriya aleyhte tezahürat benim moralimi bozabilir.

Vali olsan ne yaparsın?
Birkaç tane daha stadyum yaptırırım.

Ya federasyon reisi olsan?
Sık sık milli maç yaptırırdım.
Değerli futbolcumuza son sualimi soruyorum.

Unutamadığın golün?
İtalya'dayken 3 kişiyi çalımlayarak İnter'e attığım ve Fransa'da 30 metre mesafeden Beara'ya attığım dömivole goller unutamadıklarımdır."

İki büyük zevk: Futbol ve balık tutmak

Yine haftalık bir dergi olan Fenerbahçe Spor dergisinin 4 Ekim 1955 tarihli 2'nci sayısında, Necati Bilgiç'in hazırladığı "Bilmediğiniz Tarafları ile Fenerbahçeliler" köşesinde Lefter Küçükandonyadis'e yer verilmiştir:

"Fenerbahçe'nin en çok sevilen futbolcularından biri de şüphesiz Lefter'dir. Türk futbolunu hem İtalya hem de Fransa takımlarında oynayarak tanıtan ve iki sene

Baba mesleği ve en büyük hobisi: Balıkçılık.

1955-56 kadrosu: (Ayaktakiler) Şeref Has, Nedim Yöney, Şükrü Ersoy, Mehmet Ali Has, Niyazi Tamakan, Akgün Kaçmaz. (Oturanlar) Hüsamettin Böke, Nedim Günar, Lefter, (Canavar) Burhan Sargın, Naci Erdem.

yurt dışında kalan Lefter bu cepheden de bir hususiyet kazanmıştır.

29 kez mili formayı giyme şerefine nail olmuştur. Onun bir hususiyeti de Türk futbolcuları içinde hakkında en çok yazı veya şiir yazılanlardan biri olmasıdır. Arkadaşımız Necmi Tanyolaç'ın derlediği şu satırlar onun için hiç de fazla olmasa gerek:

LEFTER
Aman! O ne biçim? O ne alım
Bir ayağında şut diğerinde çalım
Bakın Sarı-Lacivert formasından akan şu tere
Ver Lefter'e yazsın deftere.

Onun hakikaten şiir gibi golleri, nefis çalımları, vücut kıvraklığı, korkunç bir top kontrolü ve sıkı şutları vardır. Bununla beraber son zamanlarda biraz şahsiliğe kaçması tek hatasıdır.

Lefter hayatta en çok futbol oynamayı ve balık tutmayı seviyor. Biri kış diğeri yaz sporu olduğuna göre başka spor yapmasına da easen lüzum kalmıyor.

Lefter Küçükandonyadis evli ve iki kız babasıdır. İlki 3, diğeri de 1,5 yaşında olan bu küçük hanımlar, babalarının hayatta en çok sevdiği varlıklar imiş. Ama Lefter hemen ilave ediyor, 'Tabii sonra da ailem gelir. Ne olur ne olmaz hanımı düşünmek lazım değil mi?'

Damatlarının hangi meslekten olmasını istersin sualine, 'futbolcu olsunlar' cevabını verdi. Ama sakın ümitlenmeyin, zira Rula Niyazi'yle nişanlı, Aliki'de Nedim'le sözlü imiş... Lefter'e diğer bir sual soruyorum: 'Kaç yaşına kadar futbol oynamak niyetindesin?' Cevap gayet enteresan: 'Şimdiki durumda kendimi çok iyi hissediyorum. Daha beş sene futbol oynayabileceğimi sanıyorum.'

Lefter saha içinde kasdi tekme atanlara; hayatta da yalan söyleyenlere çok kızmaktaymış.

Futbolu bıraktığında hangi işle meşgul olacağını sorduğum zaman, biraz düşündükten sonra şu cevabı verdi: 'Bilmiyorum... Ama manifatura üzerine çalışan bir mağaza açmak iyi olsa gerek değil mi?'

Fenerbahçe'nin 1955-1956 Sezonunda Ligde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
08.10.1955	Beykoz	1 – 1	Mehmet Ali
16.10.1955	Galatasaray	0 – 0	
22.10.1955	Beyoğluspor	2 – 0	Burhan, Lefter
26.10.1955	İstanbulspor	1 – 1	Hüsamettin
05.11.1955	Kasımpaşa	1 – 0	Çetin
19.11.1955	Emniyet	4 – 0	Mehmet Ali (2), Burhan (2)
04.12.1955	Beşiktaş	1 – 1	Hüsamettin
11.12.1955	Vefa	3 – 1	Lefter, Fikret, Nihat
01.01.1956	Adalet	0 – 1	
18.03.1956	İstanbulspor	4 – 2	Lefter (2), Niyazi, Şeref
21.04.1956	Kasımpaşa	1 – 2	Şeref
05.05.1956	Emniyet	1 – 0	Lefter
19.05.1956	Beyoğluspor	3 – 1	Şeref, Can, Hüsamettin
03.06.1956	Beşiktaş	2 – 2	Şeref, Lefter
24.06.1956	Vefa	1 – 0	Naci
27.06.1956	Galatasaray	1 – 1	Nedim
30.06.1956	Beykoz	2 – 0	Niyazi, Şeref
04.07.1956	Adalet	2 – 1	Lefter (2)

Lefter'in üzerinde şimdiye kadar en fazla tesir eden maç 1948 senesinin 23 Nisan'ında harpten sonraki ilk milli maç olan, Atina'da Yunanistan ile yaptığımız karşılaşma imiş. Türk takımının 3-1 galip geldiği bu karşılaşmada Lefter bir de nefis gol atmıştı.

Hayatının en enteresan unutulmaz günlerini Avrupa'da bulunduğu sırada geçen iki sene olarak gösteren Lefter, 'İyi ve fena tarafları ile bu günleri hiçbir zaman unutmayacağım' diyor.

Büyükada'da oturan ve semtini çok seven Lefter (1,70 m boy ve 68 kilo) cüssesizliğe rağmen kuvvetli bünyesi ve mücadele kudretiyle bugünkü şöhretini elde etmeye muvaffak olmuştur. Lefter günlük hayatını ekseri adada geçirmektedir. Sabahları motoruyla balık tutmaya çıkar, antrenman yoksa diğer zamanlarını ailesi ve çocukları arasında geçirir. Onun Süleymaniye'de dokuma tezgâhları bulunduğunu, yani bir patron olduğunu da biliyorsunuzdur tabii...

Lefter'e son olarak Türkiye'de attığı en güzel golün (kendisince) hangisi olduğunu sordum. Desportos'un (Brezilya takımı) Türkiye'ye ilk ziyareti esnasında Fenerbahçe'yi 3-1 yendiği maçta attığı dedi (yedikleri bu sayı için misafirler, 'Brezilya'da olsa bu gole fener alayı yaptırılırdı' demişlerdi).

Bakalım Lefter, bu sene de kaç kale ağını ağlatacak, kaç sayı tabelasını değiştirecek?"

Yılın Sporcusu

Lefter 1955-56 sezonunun sonunda, Milliyet Gazetesi'nin başlattığı, okuyucu oylarıyla seçilen ve günümüzde de geleneksel olarak süren "Milliyet Yılın Sporcusu" anketinin ikincisini kazandı. Bugüne dek süren bu yarışmada kazanan ilk futbolcu Lefter oldu.

Fenerbahçe'nin 1955-1956 sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Başkan: Zeki Rıza Sporel

Teknik Direktör: Fikret Arıcan

Kaleciler: Şükrü Ersoy (14), Selahattin Ünlü (4)

Defans oyuncuları: Nedim Günar (17), Basri Dirimlili (13), Fuat Kızıltuğ (6)

Akgün Kaçmaz (9), Naci Erdem (16), Necdet Çoruh (12), Avni Kalkavan (4), Melih Ilgaz (2), Gürkan Başoğlu (3), Tarık Çalışal (1)

Orta saha ve forvetler: Hüsamettin Poyrazoğlu (11), LefterKüçükandonyadis (15), Şeref Has (11), Mehmet Ali Has –Kaptan- (18), Niyazi Tamakan (18), Nedim Yöney (7), Nihat Mavigök (6), Burhan Sargın (4), Fikret Kırcan (3), Çetin Ünal (2), Can Bartu (2).

1955-1956 Sezonu İstanbul Profesyonel Futbol Ligi Puan Durumu

	O	G	B	M	A	Y	P
Galatasaray	18	12	5	1	52	19	29
Fenerbahçe	18	10	6	2	30	14	26
Beşiktaş	18	10	6	2	45	22	26
İstanbulspor	18	6	8	4	32	25	20
Adalet	18	6	6	6	31	26	18
Beykoz	18	6	6	6	24	21	18
Vefa	18	4	5	9	20	28	13
Kasımpaşa	18	5	3	10	20	38	13
Beyoğluspor	18	3	4	11	18	39	10
Emniyet	18	2	3	13	12	52	7

Toplam 30 golün 8'ini atan Lefter bu yıl da takımın golcüsü oldu. Şeref ise 5 gol attı.

15

YENİDEN ŞAMPİYON...
(1956-57 Sezonu)

Bu sezon lig statülerinde bazı yenilikler yapıldı. 1951 yılında yürürlüğe giren profesyonellik futbola rağbeti arttırmış, buna bağlı olarak da gelirleri yükseltmişti. Ankara ve İzmir'den sonra İstanbul amatör kümelerin kulüplerinde de profesyonelliğe ilgi doğdu. Zaten profesyonelliğin resmi olarak kabulünden sonra amatör küme kulüplerinin durumları da buna parelel olarak etkilenmiş, onların masrafları da otomatik olarak artmıştı. Bunun dışında kadrolarında bulunan futbolcuları da amatör oldukları için elde tutmakta zorlanıyorlardı. Tüm bunlara çare olarak İstanbul'un bir kısım amatör takımı profesyonelliği kabul etmekten başka çıkış yolu olmadığını gördüler. 1956 yılı yazında Anadolu, Süleymaniye, Hilal, Beylerbeyi, Taksim, Davutpaşa, Karagümrük, Galata, Hasköy, Sarıyer, Yeşildirek ve Feriköy takımlarından oluşan 12 kulüp İstanbul İkinci Profesyonel Ligi'ni kurdu. Oysa o zamana kadar İstanbul'daki profesyonel takımlar sadece Birinci Küme'nin 10 takımıyla sınırlıydı. Bu nedenle İstanbul Ligi uzun süredir ligden düşen ya da lige yükselen takım olmaksızın sürekli aynı takımlar arasında oynanıyordu.

15'inci şampiyonluk

İstanbul Profesyonel Ligi'nin 1956-57 lig maçları yine 10 kulüp arasında İnönü ve Fenerbahçe stadlarında, 12 Eylül'de başladı. Fenerbahçe'nin bir sezon önce yarım milyon gibi inanılmaz bir harcamayı göze alacak derecede özveride bulunmasına karşın şampiyonluk kaçırılmıştı. Bu başarısızlık camiada üzüntü ve telaş yarattı. Artık hedefe bu yıl varılmalıydı. Camiadaki kesin kanı buydu. Bu nedenle kesenin ağzı bir kez daha açıldı. Birçok değerli futbolcu transfer edildi. Öncelikle eski çalıştırıcı

Lazslo Szekelly telgrafla Brezilya'dan geri çağrıldı. Fenerbahçe'yi daha önce de çalıştıran, ardından Galatasaray'ın anlaştığı Szekelly, 1954 yılında Brezilya'ya gitmişti. Fenerbahçe'nin çağrısını ikiletmeden kabul eden Macar hoca 22 Eylül'de İstanbul'a gelip hemen göreve başladı.

1956-57 lig maçları sekiz ay sürdü. 18 maçın 14'ünü kazanan, birinde yenilen, 3 kez de berabere kalan Fenerbahçe 29 puan ve averajla 15'inci kez İstanbul Lig şampiyonu oldu. Fenerbahçe'nin 50. yılı olan bu özel sezonda şampiyonluğu son maçta ezeli rakibi Galatasaray karşısında 3-0 kazanarak elde etmesi durumu daha da anlamlı kıldı. Bu maçta Fenerbahçe'nin gollerini Niyazi, Lefter ve Ergun atmıştı. Lefter'in attığı golün ilginç yanı, topun ağları yırtıp geçmesiydi.

Galatasaray Fenerbahçe ile aynı puana sahip olmasına rağmen averajla 2'nci oldu. Çok kötü bir sezon geçiren Beşiktaş ise lig maçlarına katıldığı 1924'den beri ilk kez 5'inciliğe düştü. Keza İstanbul Ligi'nin güçlü takımlarından Vefa da kötü bir sezon geçirerek 7'nci oldu.

1956-57 sezonunda Fenerbahçe kadrosuna yeni katılan transferlere gelince... Orhan Erkmen'le Ergun Öztuna Karşıyaka takımından, eski Fenerbahçeli ve milli Seracettin Kırklar Kasımpaşa'dan, Şirzat Dağcı Beykoz'dan, Turan Bayraktutan da Adalet takımından transfer edildiler.

Veda edenler...

Buna karşılık 20 kez A milli olan, takımın yıldızı Mehmet Ali Has, Adalet takımına verildi. 1946 yılında Beykoz'dan gelen Has forvet olarak oynadığı 274 maçta 66 gol atmıştı. Yine 1947'den beri başarılı bir defans olan, çoğunlukla haf hattı elemanı olarak oynayan Kamil Ekin o yıl futbolu bıraktı. Dr. Melih Ilgaz, Fenerbahçe genç takımında yetişti, Vefa'da parladı. Orada milli oldu. Ancak gönlü hep yetiştiği yuvasındaydı. 1952-56 arası Fenerbahçe defansının ortasında 107 maça katılıp 7 gol attı. Kulübün bunalımlı bir döneminde Ankara Hacettepe'den gelen Burhan Sargın 176 kez Fenerbahçe formasını giyip 112 gol attı. Temmuz 1956'da M. Ali Has ve Hüsamettin Poyrazoğlu ile birlikte Adalet Kulübü'ne verildi. Ankaragücü'nden gelen Hüsamettin 1953-1956 arası 91 kez Fenerbahçe formasını giyip 42 gol atmıştı. 1951 yılında

1956-57 sezonunda Galatasaray'la oynanan şampiyonluk maçında Lefter'in gol sevinci.

Tavşanlı Linyitspor'dan gelip 1956 yılına dek 90 maçta 34 gol atan Fahir Ülgür ise Emniyet takımına gönderildi. Hüsamettin ile Fahir'in Fenerbahçe takımında çok önemli gollere imza atmalarına karşın az forma giymeleri takımda Lefter gibi fenomen bir futbolcunun olmasıyla da ilgiliydi.

1956-57 toplu kadrosu: (Ayaktakiler) Turan Bayraktutan, Nedim Günar, Niyazi Tamakan, Şirzat Dağcı, Lefter, Şeref Has, (Mehmetçik) Basri Dirimlili, Avni Kalkavan, Can Bartu, Necdet Çoruh. (Oturanlar) (Puşkaş) Ergun Öztuna, Selahattin Ünlü, Osman Göktan, Şükrü Ersoy, Seracettin Kırklar, Naci Erdem.

Sezonun unutulmazları

Bu yılın en önemli olaylarından biri de 8 Haziran 1957 tarihinde Kadıköy Fenerbahçe Stadı'nda yapılan bir tören ile Fenerbahçe Spor Kulübü'nün 50. Kuruluş Yıldönümü Bayramı'nın gerçekleştirilmesiydi. Başkan Zeki Rıza Sporel ve Yönetim Kurulu üyeleri, kulüp görevlileri ve tüm spor branşlarındaki sporcuların hazır bulunduğu törende, o yıl kazanılan kupaların eşliğinde hazırlanmış kürsüden açılış konuşması yapan İstanbul Vali ve Bölge Başkanı Ordinaryüs Profesör Fahrettin Kerim Gökay'ın konuşmasını takiben sportif gösterilere geçilmişti.

17 Şubat 1957 günü Adana'da oynanan Ordulararası Dünya Futbol Şampiyonası grup maçında Ordu takımımız Amerika Ordu takımını 19-0 yenerken gollerden 6'sını Mikro Mustafa (Güven) atmıştı. Diğer gollerin 4'ü Mustafa Ertan'dan, 5'i Nusret Ükten'den, 4'ü de Kadri Aytaç'tan gelmişti. Bu rekor ordulararası maçlarda kırılamadı.

Bu sezondaki bir diğer anlamlı kupa ise Ankara 19 Mayıs Stadı yenilenme projesi sonrası (Stad 35 bin kişi alacak şekilde büyütülmüştü) oynanan maçın ardından alındı. 13 Ekim 1957 Pazar günü oynanan, Lefter'in de yer aldığı maçta Fenerbahçe, Ankaragücü'nü Turan (2) ve Niyazi'nin golleriyle 3-0 yenerek 19 Mayıs Stadı Tevsian (genişletme) Açılış Kupası'nı müzesine götürdü.

Fenerbahçe'nin 1956-1957 sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Başkan: Zeki Rıza Sporel

Teknik Direktör: Laszlo Szekely (Macar)

Kaleciler: Şükrü Ersoy (10), Selahattin Ünlü (8)

Defans oyuncuları: Basri Dirimlili (13), Nedim Günar (13), Saracettin Kırklar (11), Orhan Erkmen (1) Naci Erdem (18) - Kaptan - Necdet Çoruh (17), Akgün Kaçmaz (14), Avni Kalkavan (4)

Orta saha ve forvetler: Can Bartu (18), Lefter Küçükandonyadis (15), Ergun Öztuna (15), Şeref

Şampiyonluk turu. Molnar, Lefter ve Yüksel'in omuzlarında...

Fenerbahçe'nin 1956- 1957 Sezonunda Ligde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
12.09.1956	Beyoğluspor	3 – 0	Ergun (2), Can
22.09.1956	Beykoz	3 – 1	Şirzat (2), Necdet
14.10.1956	Adalet	4 – 1	Can (2), Şirzat, Ergun
28.10.1956	İstanbulspor	2 – 1	Şeref, Ergun
31.10.1956	Kasımpaşa	4 – 0	Lefter(2), Şeref, Can
08.12.1956	Vefa	3 – 0	Turan, Lefter, Şirzat
16.12.1956	Galatasaray	0 – 2	
23.12.1956	Beşiktaş	2 – 0	Necdet, Can
29.12.1956	Emniyet	6 – 0	Can (2), Necdet, Niyazi, Ergun, Şeref
23.01.1957	Beyoğluspor	4 – 0	Can (2), Lefter, Baharoğlu (k.k.)
02.02.1957	Beykoz	0 – 1	
10.02.1957	Adalet	4 – 2	Lefter (2), Şeref, Can
02.03.1957	Emniyet	3 – 0	Şeref, Necdet, Niyazi
10.03.1957	Vefa	1 – 2	Lefter
24.03.1957	Beşiktaş	4 – 2	Lefter (2), Can, Ergun
10.04.1957	Kasımpaşa	4 – 1	Can (2), Ergun, Lefter
14.04.1957	İstanbulspor	1 – 1	Lefter
30.04.1957	Galatasaray	3 – 0	Niyazi, Lefter, Ergun

Has (13), Niyazi Tamakan (10), Şirzat Dağcı (9), Turan Bayraktutan (9)

Fenerbahçe şampiyon olduğu 1956-57 sezonunda lig maçlarını 17 kişi ile oynadı.

Bu sezon takımın en golcü oyuncusu 13 gol ile Can Bartu'ydu, onu 12 golle Lefter izledi. Ergun Öztuna'nın ise 8 golü vardı.

Federasyon Kupası

Türkiye Futbol Federasyonu Milli Küme maçları Fenerbahçe'nin şampiyonluğu ile sona erdikten sonra kendi bölgelerinin Birinci Ligi'nde oynayan profesyonel takımlar arasında bir Türkiye şampiyonası düzenleyemedi. Oysa 1950 yılında Milli Küme'ye son verilirken gerekçe olarak, çok yakında bölgesel liglerin yerine o dönemlerde batıdaki yaygın adıyla "National Ligue" olarak tanımlanan bir ulusal lige geçileceği belirtilmişti. Bürokrasi o yıllarda günümüzdekinden çok daha ağır işliyordu. Bu lig ancak dokuz yıl sonra 1959'da başlayabildi. 1955-1956 sezonunda ise Avrupa'da Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası Turnuvası maçları başlamıştı. Bu turnuvanın ilkine Türkiye şampiyonu belli olmadığı için ülke şampiyonu yerine İstanbul Ligi şampiyonu Galatasaray gönderildi. Bu

seçim İzmir şampiyonu Altay ile Ankara şampiyonu Hacettepelileri pek mutlu etmemişti. Onlar en azından bu üç takım arasında karşılıklı maçlar yapılıp Şampiyon Kulüpler'de Türkiye'yi kimin temsil edeceğinin saptanmasından yanaydı. Ancak Futbol Federasyonu bu üçünün arasında en güçlü takım olarak gördüğü Galatasaray'ı yeğledi. Bu da doğal olarak protestolara neden oldu.

Bir sonraki sezon ise Türkiye'yi temsil edecek takımın saptanması için Federasyon Kupası adı altında bir şampiyona düzenlendi. Dört yıl süren bu turnuvanın ilk iki yılına, yani 1956-57 ve 1957-58 şampiyonalarına Ankara, İstanbul, İzmir ve Adana'nın mahalli profesyonel birinci lig takımları alınmıştır. Son iki şampiyona ise 1959'da başlayan Türkiye Ligi'nde yer almayan takımlar arasında oynanmıştır. İlk iki yılda Federasyon Kupası'nı Beşiktaş kazanınca, Türkiye'yi Avrupa'da temsil etme hakkı da siyah-beyazlıların oldu.

Lefter, Fenerbahçe'nin bu kupada yaptığı 11 maçın tümünde forma giydi.

"Bir baba hindi" tezahüratının yaratıcısı Seha Erge ve kızları ile...

1956-1957 sezonu İstanbul Profesyonel Futbol Ligi Puan Durumu							
	O	G	B	M	A	Y	P
Fenerbahçe	18	14	1	3	51	14	29
Galatasaray	18	13	3	2	44	19	29
İstanbulspor	18	9	6	3	31	20	24
Beykoz	18	8	3	7	30	25	19
Beşiktaş	18	8	3	7	33	30	19
Adalet	18	6	6	6	29	26	18
Vefa	18	5	4	9	20	26	14
Kasımpaşa	18	3	4	11	13	35	10
Beyoğluspor	18	4	2	12	15	41	10
Emniyet	18	1	6	11	15	45	8

16

İSTANBUL LİGİ BİTERKEN...
(1957-58 Sezonu)

1957-1958 sezonunda bir ilk gerçekleştirilmiş, Profesyonel İstanbul Ligi'nde "küme düşme" uygulamasına geçilmişti. Emniyet, İstanbul Birinci Kümesi'nden düşmüş, İkinci Küme şampiyonu olan Karagümrük takımı tarihinde ilk kez Birinci Küme'ye çıkmıştır.

31 Ağustos 1957 tarihinde başlayan, 10 takım arasında ve iki devreli oynanan maçlar sonunda, Fenerbahçe, şampiyon Galatasaray'ın 4 puan gerisinde 27 puanla ikinci oldu. Beşiktaş ise ligi İstanbulspor'un arkasında 4'üncü tamamladı.

1957-1958 sezonunda Fenerbahçe sadece bir transfer yaptı. Kasımpaşa'dan Mehmet Çeçik alındı.

Bu sezon, Fenerbahçe'nin Puşkaş lakablı oyuncusu Ergun Öztuna, ligin ikinci haftasında oynanan Galatasaray maçında sakatlandıktan sonra İtalya'nın başkenti Roma'ya tedaviye yollanmış ve sarı-lacivertli takım ligi bu yıldız futbolcusundan yoksun tamamlamak zorunda kalmıştı.

Ezeli rakibe rekor gol

Bu sezonda Fenerbahçe, ezeli rakibi Beşiktaş'ı İnönü Stadı'nda özel bir karşılaşmada 7-0 yenerek günümüze dek hâlâ kırılamayan bir rekora imza attı.

Fenerbahçe'nin Beşiktaş ile yaptığı futbol maçlarındaki ilk büyük rekor, 17 Ocak 1930 günü Taksim Stadı'nda oynanan İstanbul Ligi maçında kırılmış, Fenerbahçe güçlü rakibini 5-0'lık bir yenilgiye uğratmıştı. 6 Aralık 1958 günü İnönü Stadı'nda oynanan Fenerbahçe ile Beşiktaş arasındaki özel maçta ise Fenerbahçe ilk yarısı 6-0 biten maçta sahadan 7-0 galip ayrılmıştı.

1957-58 kadrosu: (Ayaktakiler) Turan Bayraktutan, Lefter, Şükrü Ersoy, Avni Kalkavan, Seracettin Kırklar, Necdet Çoruh, Naci Erdem. (Oturanlar) (Puşkaş) Ergun Öztuna, Can Bartu, Akgün Kaçmaz, Nedim Günar.

Böylece Fenerbahçe-Beşiktaş maçları tablosundaki farklı skor rekoru, 23 Mart 1941 tarihinde Beşiktaş'ın Şeref Stadı'nda 7-1 kazandığı maçtan sonra 7-0'lık galibiyet ile Fenerbahçe'ye geçti. Bu maçın iki golünü ismini futbol tarihimize "Mikro Mustafa" nâmıyla yazdıran Mustafa Güven, diğerlerini Hüseyin Yazıcı, Avni Kalkavan, Malik Cin, Yüksel Gündüz ve Necdet Çoruh atmışlardı.

"Yaşlanıyor muyum?"

Lefter anılarını anlatırken yaşlanmayla ilgili ilk takıntılarını bu sezon başında yaşadığını belirtir.

"1957 yılının Temmuz ayı başları idi. Denize giriyor ve bol bol motorla geziyordum. Bir öğleden sonra arkadaşlar rica etti. Futbol maçı vardı ve oynamamı istiyorlardı.

Çıktım. Kendimi göstermek istercesine hırslı oynadım. Sağa sola deplasman. Üstelik saha da küçüktü. Maçın ilk yirmi dakikası geçmişti ki, sola atılan bir pasa yetiştim. Topu kontrol ettim. Hareket yapacağım. Baktım ki gitmiyorum. Her iki ayağıma da kramp girmişti. Birden allak bullak oldum. Maçı bıraktım, kimseye görünmek istemeksizin motora atlayıp enginlere açıldım...

...Düşünüyordum. Galiba futbol beni bırakmaya niyetlenmişti. Serin akşam rüzgârını yiyerek iki saat kadar adalar çevresinde dolaştım. Akabinde çok sevdiğim evimde ve benimsediğim yatağımda üç uykusuz gece geçirdim. Sonra güvendiklerimle bu konuyu uzun uzun konuştum. Kendimi daha sonraki günler kontrol ettim. Hiçbir şeyim yoktu. Durum anlaşıldı. Evhama kapıldığım hafta çok denize girmiş ve uzun mesafe yüzmüştüm...

1958 yılında kontratım bitti. İdareciler beni çağırdı.Yeni kontrat için 'Ne istersin' dediler. Para ölçüsünü onlara bıraktım. Bu onların hoşlarına gitmiş olacak ki; 'Senin fiyatını biçtik Lefter' dediler, '70.000 lira'. Tuhaftı. Futbol hayatımın en büyük ücretine 35 yaşıma bastığım yıl sahip oluyordum. Bu devre içinde futbol olarak önemle üzerinde durulması gereken Fenerbahçe'nin Avrupa Şampiyon Kulüpler Turnuvası'na iştirak etmesiydi. Bu turnuvada şimdiye kadar 5 maç oynayan yegane Türk takımı olduk."

Can Bartu: Hem attı hem yedi

Yine bu sezon ilginç bir olay yaşandı. Can Bartu, milli takım tarihinde hem gol atan hem de gol yiyen ilk ve tek futbolcu oldu.

Türkiye Milli Futbol Takımı'nın 2 Kasım 1958 günü Bükreş'te Romanya ile oynadığı maçta, takımımız 2-0 yenik durumdayken, kalecimiz Turgay'ın sakatlanması üzerine günün şartları oyuncu değiştirme hakkını tanımadığından, kaleye aynı zamanda milli bir basketbolcu da olan Can Bartu geçmişti. Maçın bitimine birkaç dakika kala, bek Ahmet Berman'ın ters bir vuruşla kalemize soktuğu golle durum 0-3 olurken Can Bartu, milli futbol takımımızda o tarihe kadar hem gol atan hem de gol yiyen ilk ve tek futbolcu olmuştu.

Felaketzedelere Yardım Kupası

1958 yılında Bursa'nın tarihî Kapalıçarşı'sında çıkan büyük bir yangın sonucu yüzlerce kişinin bütün malvarlığı kül oldu. Büyük bir üzüntü içindeki Bursa Valiliği felaketzedelere gereken yardımları yapıp yaralı gönülleri biraz olsun ferahlatabilmek için çareler ararken bir futbol maçı yapılması düşünülmüş, böylesine bir millî hizmette akla ilk gelen kulüp de Fenerbahçe olmuştu.

Bursa Valisi, Fenerbahçe Kulübü'ne telefon ederek Kapalıçarşı yangını felaketzedeleri için bir maç yapma teklifini ilettiğinde, Fenerbahçeliler derhal kabul cevabı vermiş, "Bursa Kapalıçarşı Yangını Felaketzedelerine Yardım Kupası" maçını oynamak üzere tam kadro Bursa'ya gitmişlerdi. 21 Eylül 1958 günü Atatürk Stadı'nı tamamen dolduran seyirci önünde Bursa Şampiyonu Acar İdman ile karşılaşan sarı-lacivertli takım, rakibini Lefter ve Şeref'in üçer, Can Bartu'nun da iki golüyle 8-0 yenmiş ve ortaya konan kupayı Bursa Valisi'nden almıştı.

Bu maçtan elde edilen 52 bin liranın tümü yangından mağdur olan felaketzedelere verilmek üzere Bursa Valiliği'ne bırakıldı.

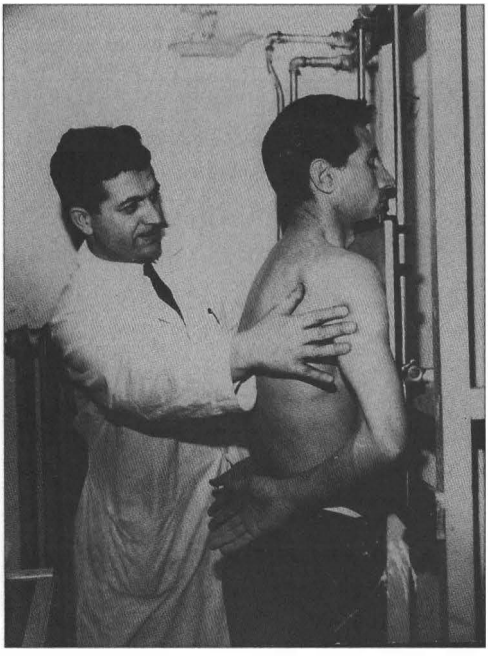

Lefter sezon başında sağlık kontrolünde.

Fenerbahçe'nin 1957-1958 sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Başkan: Zeki Rıza Sporel
Teknik Direktör: İgnace Molnar (Macar)
Kaleciler: Şükrü Ersoy (16), Mehmet Çeçik (2)
Defans oyuncuları: Nedim Günar (15), Basri Dirimlili (16), Avni Kalkavan (16) - Naci Er-

Fenerbahçe'nin 1957-1958 Sezonunda Ligde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
01.09.1957	Beşiktaş	3 – 1	Şeref, Turan, Ergun
08.09.1957	Galatasaray	0 – 2	
15.09.1957	Beykoz	1 – 0	Lefter
21.09.1957	Adalet	3 – 1	Niyazi, Can, Lefter
28.09.1957	Vefa	5 – 0	Lefter (3), Niyazi, Şeref
03.10.1957	Beyoğluspor	4 – 0	Turan, Can, Lefter, Niyazi
09.10.1957	Emniyet	3 – 0	Lefter (2),Turan
20.10.1957	İstanbulspor	0 – 0	
29.10.1957	Kasımpaşa	2 – 1	Lefter, Şirzat
29.12.1957	Beşiktaş	1 – 1	Turan
05.01.1958	Galatasaray	1 – 1	Şeref
12.01.1958	Beykoz	2 – 0	Şirzat, Lefter
15.01.1958	Adalet	2 – 1	Şeref, Naci
25.01.1958	Vefa	1 – 0	Can
05.02.1958	Emniyet	5 – 1	Şeref (2), Can, Niyazi, Naci
15.02.1958	İstanbulspor	0 – 2	
23.02.1958	Kasımpaşa	1 – 2	Can
27.03.1958	Beyoğluspor	5 – 0	Turhan (2),Niyazi, Şirzat, Lefter

1957-1958 Sezonu İstanbul Profesyonel Futbol Ligi Puan Durumu							
	O	G	B	M	A	Y	P
Galatasaray	18	14	3	1	48	10	31
Fenerbahçe	18	12	3	3	39	13	27
İstanbulspor	18	9	5	4	22	14	23
Beşiktaş	18	9	4	5	34	18	22
Vefa	18	7	3	8	23	28	17
Beykoz	18	6	2	10	22	24	14
Adalet	18	6	1	11	28	35	13
Beyoğluspor	18	4	5	9	14	37	13
Kasımpaşa	18	4	4	10	17	30	12
Emniyet	18	2	4	12	15	53	8

dem (18) - Kaptan - Necdet Çoruh (14), Turan Bayraktutan (16), Şeref Has (18), Orhan Erkmen (3)

Orta saha ve forvetler: Seracettin Kırklar (4), Şirzat Dağcı (8), Niyazi Tamakan (12), Akgün Kaçmaz (5), Ergun Öztuna (2), Can Bartu (16), Lefter Küçükandonyadis (17).

Fenerbahçe 2'nci olduğu 1957-58 sezonunda lig maçlarındaki 18 karşılaşmayı 17 futbolcu ile oynadı.

Bu sezon takımın golcüsü 11 gol ile Lefter'di. Turhan Bayraktutan ve Şeref 6, Can Bartu ise 5 gol attı.

İstanbul Ligi'ne veda

1958-59, İstanbul Ligi'nin son sezonudur. Transfer ayında Fenerbahçe'nin kadroya kattığı isimler şunlar oldu: Vefa'dan Özcan Arkoç, Ankara Güneşspor'dan Yüksel Gündüz, Emniyet'ten Osman Göktan, Bursa Acar İdmanyurdu'ndan "Mikro" lakaplı Mustafa Güven, Çubuklu'dan Hüseyin Yazıcı. Ayrıca genç transferler olarak şu sekiz isim de kadroya alındı: Bağlarbaşı'dan Garbis Güler, Ümit ve Melih, Samsun'dan Cevdet, İstanbulspor'dan Tamer, Vefa'dan Melih, Çınarspor'dan Güven, Bursa'dan Mehmet, Gönen'den Ahmet.

18 maçın 14'ünü kazanan, 4'ünde berabere kalan ve hiç yenilmeyen Fenerbahçe 32 puanla son İstanbul Ligi'nin namağlup şampiyonu oldu. Galatasaray 30 puanla 2'nci olurken, diğer büyük Beşiktaş çok kötü bir performans sergileyerek 18 puanla 5'inci olabildi.

Fenerbahçe'nin o sezon öncesi yaptığı yeni transferlerden bazıları sarı-lacivertli formayı uzun yıllar giyecekti.

Fenerbahçe'nin 1958-1959 sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Başkan: Agah Erozan

Teknik Direktör: İgnece Molnar (Macar)

Kaleciler: Özcan Arkoç (15), Şükrü Ersoy (3)

Defans oyuncuları: Nedim Günar (10), Basri Dirimlili (15), Osman Göktan (8), Seracettin Kırklar (2)

Orta saha ve forvetler: Avni Kalkavan (16), Naci Erdem (17), Akgün Kaçmaz (17), Necdet Çoruh (4), Hüseyin Yazıcı (2), Lefter Küçükandonyadis (18), Şeref Has (16), Ergun Öztuna (12), Mustafa Güven (18), Can Bartu (17), Yüksel Gündüz (7), Niyazi Tamakan (3).

Fenerbahçe şampiyon olduğu 1958-59 sezonunda lig maçlarını 18 kişiyle oynadı.

Bu sezon takımın 1 numaralı golcüsü 14 gol ile Şeref'ti. Onu Lefter 9, Can 8 golle izledi.

İstanbul Ligi'nin kısa öyküsü

1958-59 sezonu, artık deplasmanlı oynanacak Milli Lig başlayacağı için 10 takım arasında yapılan İstanbul Ligi'nin sonuncusu oldu.

20. yüzyılın başlarında futbol, İstanbul'da giderek ilgi gören bir spor dalı olmaya başlamıştı. Bu ilgiyi gözlemleyen futbol sevdalısı James Lafontaine ilk kez 1904-05 sezonunda 4 takım arasında "Constantinople Football Ligue" ismiyle İstanbul Ligi'ni başlattı. Bu ilk sezonda İngiliz elçilik gemisi personelinden kurulan Imogene takımı şampiyon oldu. İngiliz vatandaşı olan Mister Lafontaine, İstanbul'da ticaretle uğraşıyordu. 1902 yılında arkadaşlarıyla birlikte Cadı-Keuy Football Clup (Kadıköy) ismiy-

1958-59 kadrosu: Nedim Günar, (Puşkaş) Ergun Öztuna, (Mikro) Mustafa Güven, Lefter, Akgün Kaçmaz, Can Bartu, (Mehmetçik) Basri Dirimlili, Şeref Has, Necdet Çoruh, Özcan Arkoç, Naci Erdem.

Fenerbahçe'nin 1958-1959 Sezonunda Ligde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
30.08.1958	Vefa	5 – 1	Şeref (2), Lefter, Ergun, Yüksel
17.09.1958	Kasımpaşa	6 – 0	Şeref (2), Lefter (2) Ergun, Sabahattin (K.K.)
28.09.1958	Galatasaray	0 – 0	
05.10.1958	Beşiktaş	4 – 1	Şeref (2), Can, Mustafa
09.10.1958	Karagümrük	1 – 1	Can
12.11.1958	Beykoz	2 – 0	Şeref, Lefter
16.11.1958	Beyoğluspor	4 – 1	Lefter (2), Mustafa, Şeref
22.11.1958	Adalet	1 – 0	Lefter
30.11.1958	İstanbulspor	4 – 0	Şeref (3), Yüksel
21.12.1958	Vefa	3 – 1	Can (2), Mustafa
28.12.1958	İstanbulspor	1 – 0	Ergun
04.01.1959	Beykoz	3 – 0	Can (2), Şeref
10.01.1959	Kasımpaşa	4 – 0	Şeref (2), Mustafa, Ergun
18.01.1959	Galatasaray	0 – 0	
25.01.1959	Beşiktaş	0 – 0	
28.01.1959	Karagümrük	4 – 1	Can (2), Recep (k.k.), Hüseyin.
07.02.1959	Beyoğluspor	1 – 0	Lefter
14.02.1959	Adalet	4 – 1	Ergun (2), Mustafa, Lefter

1958-1959 Sezonu İstanbul Profesyonel Futbol Ligi Puan Durumu							
	O	G	B	M	A	Y	P
Fenerbahçe	18	14	4	0	47	7	32
Galatasaray	18	13	4	1	50	9	30
Karagümrük	18	9	3	6	27	25	21
İstanbulspor	18	6	7	5	19	20	19
Beşiktaş	18	8	2	8	28	26	18
Beykoz	18	6	6	6	23	29	18
Adalet	18	5	5	8	16	31	15
Vefa	18	3	8	7	23	29	14
Kasımpaşa	18	3	2	13	15	45	8
Beyoğluspor	18	2	1	15	13	41	5

le bir kulüp kurmuştu. Bu kulübün kurucuları İngiliz ve Rumlardı. Aralarında hiç Türk yoktu. Bu kulüp İstanbul'un futbol sporunda etkinlik göstermiş ve yaşamış ilk yerli oluşumudur. Kalp üzerinde Kadıköy'ün Latince yazılışının ilk harfi olan "C" yazılı düz beyaz formasıyla bu yörenin çayırlarında görülen bu kulüp futbolcuları arasında yabancı ve gayrimüslim futbolcular çoğunluktaydı. Ancak kurucuları arasında Türk olmamasına karşın Fuat Hüsnü (Kayacan), Büyük Hasan, Dalaklı Hüseyin gibi futbolumuzun ilk Müslüman Türk oyuncuları bu kulüpte oynadılar. Kadıköy'ün ünlü futbolcuları arasında kaleci Niccoloas, solaçık Simon, Murco, sağiç Toto ve kardeşi, şiddetli şarjlarıyla ünlenmiş santrhaf, Lokumcu Yorgo ülkemiz futbolunun ilk kuşağının isim yapmış ve unutulmaz büyük aslarıdır.

Fenerbahçe kurulduktan sonra Kadıköy FC ile iddialı maçlar oynadı. 1908 yılından 1912 yılına dek iki rakip 11 kez karşılaştı. Fenerbahçe bu 11 maçın 7'sini kazanırken 4'ünü yitirdi. 1905-06 ve 1906-07 sezonlarında iki kez İstanbul şampiyonu olmayı başaran bu kulüp 1912 yılında dağıldı. Moda Futbol Kulübü'nün İngilizleri, Kadıköy'den Aleko, Toto gibi bazı Rum futbolcuları alarak 1911 yılında Ramblers ("Gezginler" anlamına gelir) adında bir kulüp kurdular; bir yılın ardından Kadıköy Kulübü'ndeki diğer futbolcuların çoğu Ramblers'a katıldı. Böylece elemansız kalan Kadıköy Kulübü bir daha kendini toparlayamayıp dağıldı.

İstanbul Ligi'nin ilk sezonlarında Ka-

dıköy Kulübü'nün yanı sıra İngiliz elçilik gemisi takımı Imogene ve Moda F. C. de şampiyon olmuşlardı. Bu kulüpler zaman içinde spor sahnesinden çekilip kapandılar, artık hiçbiri yok.

	Sezon	Şampiyon
FENERBAHÇE	33	16
GALATASARAY	26	14
BEŞİKTAŞ	19	13
ALTINORDU	4	2
KADIKÖY FC	3	2
MODA FC	4	1
IMOGENE	2	1
İSTANBULSPOR	1	1
GÜNEŞ	2	1

Kuruluşundan itibaren İstanbul Ligi'ni kazanan takımların katıldıkları sezon ve şampiyonluk sayısı şöyledir: 55 yılda sadece 4 kez (1912-13, 1918-19, 1919-20, 1927-28 sezonları) çeşitli nedenlerle yapılamayan İstanbul Ligi 51 şampiyon çıkardı. Bu 51 şampiyonluğun sadece sekizi üç büyükler olarak tanımlanan takımların dışındaki altı takım tarafından kazanıldı. 2011 yılı itibariyle bu altı takımdan sadece İstanbulspor hâlâ varlığını sürdürüyor. İttihatçıların takımı olarak 1910'da kurulan Altınordu 1941'de, 1902'de kurulan Kadıköy FC ise 1912'de faaliyetlerine son verdi. 1913'de kurulan Moda FC de zaman zaman geçirdiği değişimlere rağmen 1950'li yıllara dek yaşadı.

İstanbul Ligi'nden ilginç bir sayfa: Güneş

Güneş Kulübü'nün kuruluş ve kapanış öyküleri de hayli ilginçtir. Galatasaray, 1933 yılı Mart ayında kulübünün manevi kişiliğine hakaret ve oyuncularını sürekli, haksız yayınlarla aşağıladığı kanısıyla eski bir üyesini kulüpten uzaklaştırmıştı. Kulüple ilişiği kesilen bu zat gazetesinde bu kararı alanların eleştiriye dayanamayan, sinir bunalımına girmiş kişiler olduğunu belirtti. Galatasaray Kulübü yöneticileri ona yanıt verince, basın yoluyla alevlenen bu kavga alıp yürüdü. Galatasaray'ın içyapısında yaşanan bu üzücü durum kısa süre içinde kulüpten birçok istifayı da beraberinde getirdi. İstifa eden 30-40 eski Galatasaray üyesi aynı yıl (1933) içinde Ateş-Güneş adında yeni bir kulüp kurdu. Kalp üzerinde sarı-kırmızı armayı içeren düz beyaz formalı Ateş-Güneş'i kuranlar arasında o dönem sadece Galatasaray'ın değil spor camiamızın da tanınmış yüzleri vardı. Yusuf Ziya Öniş, Sedat Rıza İstek, Sadun Galip, Eşref Şefik Atabek, Kemal Rıfat Kalpakçıoğlu, Nüzhet Öniş gibi sporun içinden yetişen bu tanınmış kişilerin kurduğu bu futbol takımı kısa zamanda güçlü bir kuruluş olarak kendini gösterdi. Taksim'de Sıraselviler Caddesi'nde, sonraki süreçte uzun yıllar Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü İstanbul Bölgesi'nin (günümüzde de Gençlik Spor İl Müdürlüğü'nün bazı birimlerinin) çalıştığı binayı satın alıp kulüp merkezine dönüştürdüler. O günün koşullarında bu olağanüstü güzellikteki lokalde profesyonel etkinlikler düzenlediler. Güneş Kulübü biraz da devlet protokolünden destekli üyeleri sayesinde kısa sürede gelişti. Futbol dışında atletizim ve kürek sporları başta olmak üzere sporun birçok dalında etkinliklere girişip başarılı olan kulübe kısa sürede Cevat Abbas Güler, Adil Giray, Refik Selimoğlu, Ulvi Yenal ve madenci Ahmet Arif gibi simalar katıldı.

Güneş Kulübü yöneticileri halkın sempatisini kazanmanın yolunun Fenerbahçe ile

yakın ilişkiler içine girmekten geçeceğinden hareketle Fenerbahçe'ye dost eli uzatmışlardı. Futbola Birinci Lig 1935-36 sezonuyla merhaba diyen Güneş o yıl 12 kulüp arasında 5'inci oldu. Ancak bir sonraki sezon Fenerbahçe'nin 4 puan arkasında ligi ikinci bitirmeyi başardı. Bir yıl sonra, yani 1937-38 sezonunda ise Güneş, Beşiktaş ve Fenerbahçe'nin önünde, averajla da olsa şampiyonluğu tattı.

Bir sonraki sezon yine şampiyonluk parolasıyla lige başlayan Güneş, 4'üncü hafta maçını oynadıktan sonra kulüp başkanı Cevat Abbas Güler ve kurucularının aldığı ani bir kararla kendini feshetti.

17

TÜRKİYE BİRİNCİ FUTBOL LİGİ'NE MERHABA!
(1959 Sezonu)

Uzun yıllardan beri Avrupa'nın birçok ülkesinde örnekleri görülen ulusal lige geçileceği savlarıyla 1937'de başlayan Milli Küme maçlarına 1950 yılında son verilmişti. Uzunca bir süre bu lig için hiçbir yol alınamadı. Türkiye şampiyonu saptanamıyordu.

1955 yılında Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası organizasyonu başladı. Artık buraya katılacak ülke şampiyonunu saptama zorunluluğu doğmuştu. 1959 öncesi iki yıl hangi Türk takımının bu turnuvaya gideceği Federasyon Kupası isimli turnuva ile saptandı; her iki yıl da Beşiktaş şampiyon oldu. Bu arada bölgesel ligler de sürüyordu.

İki yıl sonra ise şehir ligleri, yani İstanbul, Ankara, İzmir profesyonel birinci kümeleri tümüyle kaldırıldı. 1958-59'da artık İstanbul Mahalli Profesyonel Ligi'nin son sezonu oynanacaktı. Bu ligin ilk 8, Ankara ve İzmir liglerinin de ilk 4'er takımı ile ilk Türkiye Ligi oluşturuldu.

Lige katılacak takımlar şunlardı: İstanbul'dan Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray, İstanbulspor, Beykoz, Karagümrük, Adalet, Vefa; Ankara'dan, Ankaragücü, Hacettepe, Ankara Demirspor, Gençlerbirliği ve İzmir'den Altay, İzmirspor, Karşıyaka ve Göztepe.

Artık oyuncu değiştirilebilecek

1904 yılından beri düzenlenen İstanbul Ligi 1958-1959'un Şubat ayı ortasında bitti. Ardından da hiç vakit yitirilmeden 21 Şubat 1959'dan günümüze kadar aralıksız düzenlenen Türkiye Ligi başladı.

Milli ligde oynayacak takımlar için artık bölgesel liglerde oynamak söz konusu değildi. Türkiye Futbol Federasyonu'nun bu ligi başlatma kararı spor kamuoyunda büyük

1959 kadrosu: (Ayaktakiler) Naci Erdem, Akgün Kaçmaz, Avni Kalkavan, Osman Göktan, Özcan Arkoç, (Mehmetçik) Basri Dirimlili. (Oturanlar) (Mikro) Mustafa Güven, Can Bartu, Şeref Has, Hüseyin Yazıcı, Lefter.

heyecan uyandırmıştı. Buna ek olarak, 1958 yılında FIFA'nın aldığı kararla bir kaleci ve iki oyuncu değiştirme hakkı 1959'da ülkemizde de uygulanmaya başladı. Artık oyuncu değiştirilebilecekti. Bu büyük bir yenilikti.

İlk sezon iki grupta oynandı

Türkiye Ligi'nin ilk sezonu, Ağustos ayında 1959-60 sezonunun başlaması zorunlu olduğundan Haziran'da bitmeliydi. Bu nedenle bu ilk şampiyona 8'erli iki grup halinde ve 16 takım arasında başladı. Çekilen kura sonucu Fenerbahçe ve Beşiktaş takımları Beyaz Grup'ta Galatasaray ise Kırmızı Grup'ta yer aldılar. Haziran başına gelindiğinde çift devreli 14 maç sonunda Beyaz Grup'ta 14 karşılaşmada 12 galibiyet ve 2 beraberliği bulunan sarı-lacivertliler hiç yenilgi almayıp 26 puanla birinci oldular. Beşiktaş bu grupta 18 puanla ikinci oldu. Kırmızı Grup'ta ise Galatasaray 20 puanla birinci, Vefa ise aynı puan ve averaj farkıyla ikinci oldu.

Bu grupta son hafta maçında karşılaşan Vefa ile Galatasaray arasındaki maçta uzunca süre Vefa 1-0 önde idi. Yani Türkiye Ligi'nin ilk finali Fenerbahçe-Vefa arasında oynanacak gibi gözüküyordu. Ancak Galatasaray'ın unutulmaz efsane futbolcularından "Taçsız Kral" lakablı Metin Oktay sonlara doğru bir gol atınca puanlar eşitlendi ve Galatasaray finalde Fenerbahçe'nin rakibi oldu.

Üç kentte birden 21 Şubat 1959'da başlayan bu ilk Türkiye Ligi'nde oyuncu değiştirme kuralı yürürlüğe girdi. Kabul edilen bir başka kural da iç saha-dış saha tüm stad gişe gelirlerinden yenen takımın yüzde 60, yenilenin ise yüzde 40 pay almasıydı.

Ezeli rakiplerin şampiyonluk finali

İki grubun birincileri Fenerbahçe ile Galatasaray, aralarında iki maç yapıp Türkiye Ligi'nin ilk şampiyonunu saptayacaklardı. Bu iki final maçının tarihleri 10 ve 14 Haziran 1959 olarak ilan edilmişti. Fenerbahçe bu maçlar için Yeşilköy'de Çınar Otel'inde, Galatasaray ise Tarabya'daki Villa Zarif'te kampa girdi.

Takımlar Türk hakemlerine güvenemediği için maçları yurt dışından gelecek bir hakem yönetecekti. İtalya'dan istenen hakem gelmeyince, Yugoslavya Federasyonu'ndan Markoviç getirildi.

O sezon hiç yenilmeyen Fenerbahçe her iki maçın da favorisiydi. 1947 yılından sonra ikinci kez Fenerbahçe'de görev alan antrenör İgnace Molnar yönetimindeki sarı-lacivertliler başarılı bir dönem geçiriyordu. 22 Haziran 1958'den beri üst üste tam 54 karşılaşmada hiç yenilmemişlerdi.

Bu ilk final maçı için İnönü Stadı'nda bilet fiyatları o güne dek görülmemiş bir şekilde rekor düzeyde tutuldu. Biletler 10, 15 ve 30 liraydı. Daha fazla seyirci için stada portatif tribünler bile kurulmuştu. Ancak gece başlayan yağmur ertesi gün de sürdüğünden maça beklenen 26 bin seyirci yerine ancak 18.016 biletli seyirci geldi. Yine de buradan sağlanan 237 bin liralık bilet geliri o güne dek oynanan yerli maçların hasılat rekoruydu.

Her iki camia da bu maça son derece önem veriyordu. Çünkü iki maç sonunda şampiyon olan takım Türkiye Ligi'nin ilk şampiyonu olma unvan ve onuruna sonsuza dek sahip olacaktı. Üstelik Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası maçlarına doğrudan katılacaktı. O yıllarda bu şampiyonaya sadece ülke şampiyonu olan takımlar katılabiliyordu. Bu da o camia için prestijin de ötesinde, maçlardan elde edilecek yüksek gelir demekti. 1959 yılında spor kulüplerimiz sponsorluk, loca, kombine kart, reklam ya da televizyon yayını gibi günümüz gelirlerinden yoksundu. Tek bir gelir kapıları vardı: Maçlardan gelecek gişe hasılatı. Bu nedenle iki takım da galibiyet primlerini alabildiğine yükseltmişti. Örneğin Fenerbahçe lig sezonu boyunca deplasman galibiyet primi olarak 400 lira, Galatasaray ve Beşiktaş maçları için de 500 lira verirken, sadece bu maça özgü olarak futbolcu başına 6 bin lira galibiyet primi koymuştu. Galatasaray'ın vereceği prim ise kişi başı 5 bin liraydı.

Taraflar maça şu 11'lerle çıktı: Fenerbahçe: Özcan Arkoç - Osman Göktan, Basri Dirimlili - Niyazi Tamakan, Naci Erdem (Kaptan), Avni Kalkavan - Mustafa (Mikro) Güven, Can Bartu, Şeref Has, Lefter Küçükandonyadis, Yüksel Gündüz

Galatasaray: Turgay Şeren (Kaptan) - Saim Tayşengil, İsmail Kurt - Ahmet Berman, Ergun Ercins, Dursun Baran - İsfendiyar Açıksöz, Suat Mamat, Metin Oktay, Nuri Asan, Mete Basmacı

Sert bir final

Favori Fenerbahçe üstün oynarken, Galatasaray zaman zaman aşırıya kaçan sertlikle ezeli rakibini durdurmaya çalıştı. Bazı basın yayın organlarında, 13 Aralık 1942'deki

olaylı karşılaşmadan o güne kadar geçen 17 yılda hiçbir ezeli rekabet maçında bu denli sertlik ve hırçınlık görülmediği vurgulanmıştı. Aslında efendi bir futbolcu olarak bilinen ve futbol yaşamının tümünde, sadece daha sonraki yıllarda bir Fenerbahçe maçı haricinde (3 Mart 1968'de Fenerbahçe'nin 3-0 kazandığı maç) bir kez oyundan atılan Metin Oktay, aslında bu karşılaşmanın 13. dakikasında oyundan atıldı. Efendiliği ve faulsüz futboluyla tanınan "Taçsız Kral" topu bloke eden kaleci Özcan Arkoç'a bir tekme sallayıp onu yere yıktı. Yugoslav hakem bu olayın pozisyon gereği değil de kasıtlı yapıldığı kanısıyla Metin'e kendisini oyundan attığını, sahayı terk etmesi gerektiğini söyledi. Ancak bu olayın daha ilk anlarında birkaç Galatasaraylı yönetici telaşla sahaya koşup Markoviç'i aralarına aldı. Güçlükle de olsa hakemi bu atılma kararından caydırdılar.

Özet olarak o gün, bir yıldır yenilmeyen Fenerbahçe alışılmış futbolunu sergileyemedi. Galatasaray teknik oyunculardan kurulu, formda olan Fenerbahçe'yi biraz da sert bir oyunla durdurmayı denedi ve bunda da başarılı oldu. Ustalıkla estetik güzellikte goller atan Metin Oktay'ın 39. dakikada attığı şut kalenin "90" tabir edilen üst köşesine takıldı. Bununla da kalmadı. Top İnönü Stadı'nın açıldığı 1947'den beri tam 12 yıldır değişmeyen ağlardan dışarı çıktı. Bu golden sonra bazı basın organlarında bu olay Galatasaraylı çevrelerce abartılıp "Metin Oktay Fenerbahçe'nin ağlarını deldi" gibi yayınlara sebep oldu. Örneğin, Aslan isimli bir taraftar Beden Terbiyesi İstanbul Bölge Müdürlüğü'ne yazı ile başvurup, Metin Oktay'ın deldiği ağları bedeli karşılığı satın almak istediğini bildirdi. Gerekçesini ise şöyle izah ediyordu: "Satın aldığım bu ağları Galatasaray müzesine armağan edeceğim."

Ağlar ilk kez yırtılmıyor

İşte bu tip yayınlar ve yorumlar dört gün sonra 14 Haziran'da oynanacak ikinci maç öncesi Fenerbahçe cephesinden sadece hayretle izleniyordu. Bu arada ortam ister istemez gerildi. Çünkü gerek diğer takımlar gerekse ezeli rakipler arasında daha önce de buna benzer yırtık ağlardan geçen goller vardı. Örneğin Şeref Stadı'nda 13 Aralık 1942 yılında iki takım arasında yapılan Dostluk Kupası maçında Fenerbahçe sol açığı Halit Deringör'ün çok sert volesinde top Çırağan tarafındaki Osman İncili'nin koruduğu Galatasaray kalesinin üst ağlarını yırtıp dışarı çıkmıştı. O maç çıkan olaylar nedeniyle tamamlanamamıştı.

Bir başka örnek... 30 Nisan 1957'de İstanbul Ligi'nin son hafta karşılaşması Fenerbahçe ile Galatasaray arasındaydı. O zaman ki ismiyle Dolmabahçe (İnönü) Stadı'nda oynanan bu maçta beraberlik halinde Galatasaray şampiyon olacaktı. Fenerbahçe'nin maçı kesin olarak kazanması gerekiyordu. Sarı-laciverliler 3-0 kazanıp şampiyon oldular. Maçın ilk golünü 12. dakikada Niyazi Tamakan attı. Maçın böyle biteceği sanılırken 87. dakikada Lefter'in attığı gole stadda bulunan 25 bin seyirci tanık oldu. Turgay Şeren'in koruduğu, eskiden Gazhane tarafı denilen (bugünkü Yeni Açık) bölümdeki kalenin alt ağlarından füze gibi geçen topa önce kimse inanmak istemedi. Ancak pozisyona

çok yakın olan İtalyan Hakem Livani golü verip santrayı göstermişti. Ağları delerek fırlayan bu golden bir dakika sonra "Puşkaş" lakaplı Ergun Öztuna'nın attığı üçüncü gol maçın skorunu ve Fenerbahçe'nin 15'inci İstanbul Şampiyonluğu'nu ilan etti.

Şampiyonu belirleyen büyük rövanş

10 Haziran'da oynanan ve Metin Oktay'ın golüyle Galatasaray'ın 1-0 kazandığı maçın rövanşı dört gün sonra yapıldı. Bu maç şampiyonu belirleyecekti.

Bu kez dört gün öncesinin yağmurundan eser yoktu. Hava güzel ve güneşliydi. Bir gün önce eski delik ağlar yeni naylon ağlarla değiştirilmişti. Her iki tarafın seyircileri coşkulu bir şekilde yaptıkları tezahüratlarla takımlarını destekliyorlardı. 26.533 biletli izleyicinin 355.866 lira hasılat bıraktığı maçta yeni bir seyirci ve gelir rekoru kırılmıştı.

Daha önce de sözü edildiği üzere şampiyon olacak takım Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası'nda ülkemizi temsil edeceğinden yarım milyon lira gibi önemli bir gelire sahip olacaktı. O nedenle bu maç 1909'dan beri iki takım arasında oynanan karşılaşmaların en önemlisi olacaktı.

Fenerbahçe Kulübü dört gün önceki maçın hakemine itiraz etti. Kulübün gerekçesi şöyleydi: "Hakem aşırı sertliğe göz yumdu, etkilenip kararlarını sürekli değiştirdi. Bu nedenle Markoviç'in yerine daha otoriter bir hakem gelmeli."

Sarı-lacivertlilerin bu istemini haklı bulan TFF bu kez Avrupa'nın ünlü hakemlerinden İtalyan Francesko Liverani'yi getirdi.

Maçtan önce Galatasaray tribünlerinin umutlu olduğu seziliyordu. Metin Oktay'ın dört gün önceki golünü canlandıran renkli büyük bir bez afişi tribüne asmış sürekli tezahürat yapıyor ve ağları delen gole göndermede bulunuyorlardı. Fenerbahçe taraftarlarının coşkusu ise daha azdı. Sanki fırtına öncesindeki gibi bir sessizlik içindeydiler. Ancak bu sessizlik sarı-lacivertli takım sahaya çıkınca uzun zamandır görülmemiş bir coşku seline dönüştü. Tribünler ya da bir başka değişle stadın yüzde 80'ine yakınını oluşturan Fenerbahçeliler, "Ya ya ya şa şa şa... Fenerbahçe çok yaşa!" diye inlettiler Dolmabahçe Stadı'nı. Fenerbahçe tarihçisi Rüştü Dağlaroğlu 1987'de çıkarttığı ikinci Fenerbahçe Tarihi'nde bu maçla ilgili

1959 sezonunun şampiyonluk sevincini yaşayan Fenerbahçe taraftarları.

şunları yazar: "Takım bu kez rakibinden önce alana gelmiş ve seyirciyi selamladıktan sonra her zamankinin aksine deniz tarafındaki kaleye gitmiştir. Çıkış ve görünüşleri de değişikti. Hırslı ve kararlı bir görünüm içindeydiler. Ayrıca dört gün önceki aşırı sertlik göz önüne alınmış, kadroda yer ve eleman değişikliklerine gidilmişti. En önemlisi Galatasaray'ın antrenörü Gündüz Kılıç'ın alışılmış planını altüst eden taktikti. Her zaman başına iki, üç eleman dikilen soliç Lefter, sağaçığa alınıp sürekli geri oynamış ve Galatasaray ceza sahası Fenerbahçe'nin diğer forvet elemanları için iyice tenhalaşıp gol atmak kolaylaşmıştır. Takımlar sahada şu 11'leri ile yer almışlardı.

Fenerbahçe: Özcan Arkoç - Seracettin Kırklar, Basri Dirimlili - Naci Erdem (K), Osman Göktan, Avni Kalkavan - Lefter Küçükandonyadis, Şeref Has, Yüksel Gündüz, Can Bartu, Niyazi Tamakan (Mustafa Güven)

Galatasaray: Yüksel Alkan - Saim Tayşengil, İsmail Kurt - Dursun Baran (Cengiz Özyalçın), Ergun Ercins, Ahmet Berman - İsfendiyar Açıksöz (K), Suat Mamat, Metin Oktay, Nuri Asan, Mete Basmacı

Fenerbahçe takımı güzel ve azimli oyununu 9, 44, 70 ve 72. dakikalarda Yüksel, Naci, Mustafa ve Şeref'in dört güzel golüyle süsledi ve 4-0'lık bir galibiyetle ilk Türkiye Ligi şampiyonluğunu kazandı.

Şeref'in Ergun ile Saim arasından fırlayarak, ceza alanı dışından sert şutla üst fileleri havalandıran 4'üncü golünden sonra Galatasaray taraftarlarının büyük öfke ve üzüntüyle, Metin Oktay'ın dört gün önceki golünü canlandıran yağlı boya dövizi kapalı tribünde alev alev yakmaları ezeli rakipler tarihinde ilginç bir anı olarak işaretlenmeye değerdir.

Ezeli rekabetin bu önemli maçında tüm Fenerbahçeli futbolcuların gösterdiği diri ve ruhlu oyun ile mutlaka kazanma azmi, hiç kuşkusuz her türlü kutlamanın üstünde bir değer ve anlam taşır.

İlk Türkiye Ligi şampiyonluk kupasını Federasyon Başkanı Faik Gökay'dan alan Fenerbahçe takımı Molnar ve Naci'yi omuzlara alarak şeref turu yapmış, akşam ve gece bütün İstanbul mutlu bir bayram havası içinde çalkalanmıştır."

Türkiye Birinci Ligi'nin ilk Şampiyonluk kupası ile...

İlk sezondan notlar

Türkiye Ligi'nin bu ilk sezonunda Fenerbahçe'nin lig tarihindeki ilk golünü, stili Real Madrid'in ünlü yıldızı Puşkaş'a benzediği için Puşkaş Ergun olarak anılan Ergun Öztuna, 21 Şubat 1959 tarihinde İnönü Stadı'nda Ankaragücü ile yapılan ve Fenerbahçe'nin 3-1 kazandığı maçta attı.

Bu sezonun bir diğer ilginç

istatistiksel verisi de Lefter Küçükandonyadis'in 15 Mart 1959 tarihinde Fenerbahçe ile Beykoz arasında yapılan Türkiye Ligi maçında attığı penaltı golünün, Türkiye 1. Ligi'ndeki ilk gol olan penaltı atışı olarak tarihe geçmesidir.

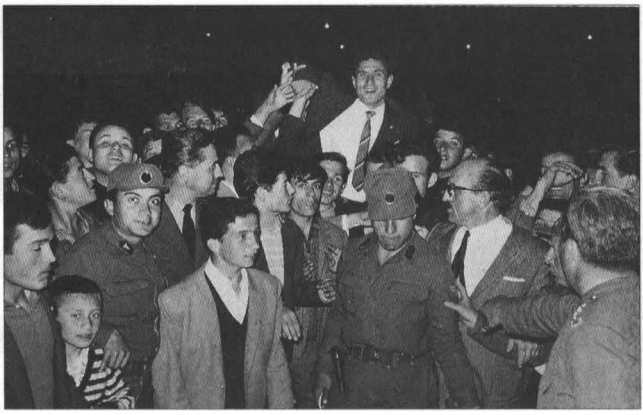

Anadolu turnesine çıkan Lefter omuzlardan hiç inmedi.

Yine 1959 sezonunda Ankara'da, Bölge Başkanlığı'nın Fenerbahçe, Beşiktaş, Ankara şampiyonu Demirspor ve ikincisi Gençlerbirliği arasında düzenlediği turnuvanın maçları yapıldı. Ankara Valisi'nin adını taşıyan "Dilaver Argun Kupası" futbol turnuvasını Fenerbahçe kazandı. 2 Mayıs'ta oynanan ilk maçta Ankara Demirspor'u 5-1 yenen Fenerbahçe, Gençlerbirliği'ni yenen Beşiktaş'la bir gün sonra 3 Mayıs 1959'da final oynadı. 1944'deki ilk karşılaşmalarından 15 yıl sonra bu iki İstanbul takımının Ankara'daki ikinci maçları idi. Yüksel'in golüyle 1-0 kazanan Fenerbahçe kupayı müzesine götürdü.

Lefter Anadolu turnesinde

Sezon bitiminde Lefter Tercüman Gazetesi'nin desteğiyle futbol elçisi olarak Anadolu turnesine çıkıp 126 il ve ilçe merkezine uğrayarak 20 günde 7343 km yol kat etti. Anadolu insanına futbolu sevdiren Lefter Türkiye'nin kuzeyinden başladığı Anadolu turnesini doğu, güney ve batı bölgelerini ziyaret ederek Balıkesir'de sonlandırdı.

Fenerbahçe'nin 1959 Türkiye Ligi sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Başkan: Agah Erozan

Teknik Direktör: Ignace Molnar

Kaleciler: Özcan Arkoç (12), Şükrü Ersoy (4),

Defans oyuncuları: Osman Göktan (16), Basri Dirimlili (15), Seracettin Kırklar (2), Nedim Günar (4),

Orta saha ve forvet oyuncuları: Avni Kalkavan (15), Naci Erdem (11), Akgün Kaçmaz (12), Niyazi Tamakan (10), Necdet Çoruh (4), Hüseyin Yazıcı (1), Mustafa Güven (16), Can Bartu (9), Şeref Has (14), Lefter Küçükandonyadis (16), Yüksel Gündüz (14), Ergun Öztuna (10)

1959 yılı Türkiye Ligi sezonunu şampiyon olarak bitiren Fenerbahçe'de 18 oyuncu yer aldı. Lefter 16 maçta 6 golle takımının en golcü futbolcusu olurken, Mustafa, Şeref ve Yüksel 5'er gol attılar.

1959 Sezonu Türkiye Ligi Beyaz Grup Puan Durumu							
	O	G	B	M	A	Y	P
Fenerbahçe	14	12	2	0	29	7	26
Beşiktaş	14	8	2	4	22	17	18
Altay	14	5	5	4	18	16	15
İzmirspor	14	4	5	5	11	12	13
Ankaragücü	14	5	3	6	16	19	13
Hacettepe	14	5	1	8	15	20	11
Beykoz	14	3	4	7	17	21	10
İstanbulspor	14	1	4	9	6	22	6

Türkiye Ligi Kırmızı Grup Puan durumu							
	0	G	B	M	A	Y	P
Galatasaray	14	7	6	1	18	7	20
Vefa	14	7	6	1	21	10	20
Ank. Demirspor	14	4	8	2	12	11	16
Göztepe	14	5	5	4	23	21	15
Karagümrük	14	4	4	6	17	17	12
Karşıyaka	14	2	6	6	13	21	10
Gençlerbirliği	14	1	8	5	10	18	10
Adalet	14	1	7	6	12	21	9

Fenerbahçe'nin 1959 Türkiye Ligi'nde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
21.02.1959	Ankaragücü	3 - 1	Ergun, Lefter, Şeref
22.02.1959	Hacettepe	2 - 1	İlhan (k.k.), Naci
28.02.1959	Altay (D)	1 - 0	Yüksel
01.03.1959	İzmirspor (D)	0 - 0	
15.03.1959	Beykoz	2 - 1	Lefter (2) 1 pen.
18.03.1959	Beşiktaş	1 - 0	Avni
28.03.1959	Altay	1 - 1	Can
29.03.1959	İzmirspor	1 - 0	Mustafa
08.04.1959	İstanbulspor	3 - 0	Can (2), Lefter
18.04.1959	Hacettepe (D)	4 - 1	Mustafa, Yüksel, Niyazi, Basri
19.04.1959	Ankaragücü (D)	3 - 2	Mustafa, Yüksel, Ergun
13.05.1959	Beykoz	1 - 0	Mustafa
17.05.1959	Beşiktaş	2 - 0	Şeref, Seracettin
07.06.1959	İstanbulspor	5 - 0	Yüksel, Şeref (2) Lefter (2)
Final: 10.06.1959	Galatasaray	0 - 1	
Final: 14.06.1959	Galatasaray	4 - 0	Yüksel, Naci, Şeref, Mustafa

18

ŞAMPİYON KULÜPLER KUPASINDA İLKLER
(1959-60 Sezonu)

Türkiye Ligi'nin ikinci sezonu 26 Ağustos 1959 Çarşamba günü başladı. Fenerbahçe ilk maçını 29 Ağustos Cumartesi günü Feriköy takımına karşı yaptı ve 2-1 galip geldi. Bir sezon önce zaman darlığı yüzünden iki grup şeklinde düzenlenen lig yerine İstanbul'dan 10, Ankara 5 ve İzmir'den de 5 takımın katıldığı tek gruplu bir lig düzenlendi.

Şampiyonluk kaybediliyor

Bu sezon 38 maçta 29 galibiyet, 7 beraberlik ve sadece 2 yenilgi alan Beşiktaş 65 puanla şampiyon oldu. Fenerbahçe 60 puanla ikinci, Galatasaray ise 58 puanla üçüncü oldu.

Türkiye Ligi'nin ilk şampiyonu Fenerbahçe, ikinci sezonda bu unvanını yitirdi. Kaçan şampiyonluğun en büyük etkenlerinden biri yaşlı bir takım olan Fenerbahçe'nin o sezon Avrupa kupası ve özel maçlar da dahil olmak üzere toplam 68 karşılaşma yapmasıdır. Bunun dışında hiç kuşkusuz başka etkenler de vardı: Yönetim Kurulu'nun 11'inci haftadan sonra maç öncesi yapılan kampları kaldırması, prim alan kadroyu maç başına 13 futbolcu ile sınırlandırması, iki devre arasında antrenör Molnar'ın istifa ettirilip yerine Szekelly'nin getirilmesi ve diğer bazı etkenler de başarısızlıkta etkili oldu. Buna rağmen lig ikinci sırada bitirildi.

Bu sezondan diğer birkaç ilginç anekdot şöyledir:

17 Aralık 1959 tarihinde İnönü Stadı'nda oynanan ligin ilk devre Galatasaray maçını Fenerbahçe Can Bartu'nun 77. dakikadaki golüyle 1-0 kazandı. Bu maça gelen 28 bin 142 biletli sporsever ile liglerde yeni bir seyirci rekoru kırılmıştı. Aynı maçta gişe geliri 211 bin 661 lira oldu.

1959-1960 kadrosu: (Ayaktakiler) Yüksel Gündüz, Avni Kalkavan, Özcan Arkoç, Şeref Has, Can Bartu, Naci Erdem. (Oturanlar) Nedim Günar, Lefter, (Mehmetçik) Basri Dirimlili, (Puşkaş) Ergun Öztuna, Akgün Kaçmaz.

"Atamayana atarlar"

Bir diğer derbi de Beşiktaş ile oynandı. Ocak 1960 tarihinde 27 bin 747 biletli seyircinin izlediği ve sürekli Fenerbahçe'nin baskısı altında geçen maçı Beşiktaş 1-0 kazandı. İlginç olan ise karşılaşmada Beşiktaş tek bir korner dahi atamazken Fenerbahçe takımı tam 12 köşe vuruşu kazandı ve sayısız gol pozisyonundan yararlanamadı. Beşiktaşlılar ise "atamayana atarlar" sözünün doğruluğunu kanıtlarcasına 77. dakikada Arif Özataç'ın golü ile galip geldi. Bu galibiyet 1954 yılından itibaren tam 5 yıl 2 ayda oynanan 17 karşılaşmada Fenerbahçe'yi yenme başarısı gösteremeyen siyah-beyazlıların ilk galibiyeti olması yönündenden de ilginçtir.

1960 darbesine giden süreç öncesi DP iktidarına karşı İstanbul'da başlayan öğrenci olayları diğer bazı kentlere de yayılınca "sıkıyönetim" uygulamasına geçildi. Bu sırada maçlar bir süre durdu. 14 Mayıs'ta maçların Bursa, Eskişehir ve Konya'da sürdürülmesi kararı ya da izni çıktı. Fenerbahçe 14 Mayıs'taki Göztepe ve bir gün sonraki Altınordu maçlarını Bursa'da oynamak zorunda kaldı. Bu sezonun ertelemeli son lig maçı ise 27 Mayıs darbesinden sonra ligi şampiyon bitiren Beşiktaş ile Ankara'da oynandı.

Savunmadan gelen golcüler

Bu maçtan önce Ankara 19 Mayıs Stadı'nın ışık düzeni onarıldı. Yeni ışıklandırma ile ilk kez oynanan bu gece maçında Fenerbahçe, şampiyonluğunu daha önce garantilemiş olan Beşiktaş'ı 1-0 yendi. Maçın tek golünü o yılların ünlü spor yazarlarından Necmi Tanyolaç şöyle anlatıyor: "...Yıldızlaşan sağhaf, devleşen bir forvet oyuncusu oldu. Zaman 70. dakikayı gösteriyordu. Şeref soldan başlayan bir pozisyonu, son yılların en müthiş volesiyle tamamladığı an Beşiktaş maçı kaybetmişti. Şeref bu voleyi adeta bir füze hızıyla Beşiktaş ağlarına mıhladı." O yılların Fenerbahçe takımında defansta oynayan Naci, Şeref ve hatta Basri'nin ileriye çıkıp bir forvet gibi oynamalarına ve hücum hattının gücünü arttırdıklarına sıkça tanık olunuyordu.

Nitekim 1959-60 liginde atılan 88 golün 7 tanesini milli sağhaf Şeref Has, 7 tanesini günümüzde stoper diye isimlendirdiğimiz ortahaf Naci Erdem ve 4 tanesini de yine ulusal takım ve Fenerbahçe'nin efsane sol beklerinden "Mehmetçik" Basri Dirimlili atmışlardır.

Avrupa'da ilkler

Sarı-lacivertli takım 1959-60 sezonunda bir yıl öncenin şampiyonu olarak Türkiye'yi Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası'nda temsil etme hakkı kazanmıştı. Kurada Fenerbahçe'ye Macaristan şampiyonu Csepel çıktı. 19 Eylül 1959'da oynanan ilk maçta İnönü Stadı'nda Fenerbahçe Csepel'le 1-1 berabere kaldı. Fenerbahçe'nin Şampiyon Kulüpler Kupası'ndaki ilk maçında, ilk golü Can Bartu kaydetti.

Şampiyon Kulüpler Kupası organizasyonu ilk kez 1956 yılında başlamıştı. 1955-56 şampiyonasına o yıllarda henüz Türkiye şampiyonunu belirleyen bir lige geçilmediği için İstanbul Profesyonel Lig Şampiyonu Galatasaray katıldı ve Romanya şampiyonu Dinamo Bükreş'e elendi. İkinci katılımda ise bu kez 1958-59 Federasyon Kupası şampiyonu Beşiktaş Türkiye'yi temsil etti. Onlara da kuranın azizliği olarak Şampiyon Kulüpler şampiyonu Real Madrid çıkmıştı. Deplasmanda 2-0 yenilen Beşiktaş'a İstanbul'da 1-1'lik beraberlik yetmedi.

Spor kamuoyunun beklentisi özellikle de İstanbul'daki 1-1'lik sonuçtan sonra Fenerbahçe'nin de diğer iki rakibi gibi tarihindeki ilk Avrupa kupaları katılımında ilk turda Avrupa'ya veda edeceği şeklindeydi. Ancak Fenerbahçe 23 Eylül 1959'da Budapeşte'de oynanan rövanş maçını 3-2 aldı. Bu karşılaşma birkaç açıdan tarihe geçti.

1- Türkiye'nin Avrupa kupaları tarihinde yurt dışında maç kazanan ilk Türk takımı Fenerbahçe oldu.

2- Fenerbahçe, Türk Futbol tarihinde Avrupa'da tur atlayan ilk Türk takımı oldu.

3- Fenerbahçe'nin Avrupa kupaları tarihinde ilk yurt dışı golünü atan futbolcusu Lefter Küçükandonyadis oldu.

İlk Türkiye Ligi şampiyonu olarak Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası'na ilk kez katılan Türk takımı Fenerbahçe'nin ikinci tura geçtiği bu eşleşmenin detayları şöyleydi:

İstanbul'daki maç öncesi Csepel Kulübü'nün kafile başkanı Lazar, Türk basın mensuplarına şunları söylüyordu: "Fenerbahçe güçlü bir takım. Ünü Macaristan'da çok yaygın. Maçın çekişmeli geçeceğini tahmin ediyorum."

13 Eylül 1959 Pazar günü İnönü Stadı'nda 26 bin 432 biletli seyircinin tümüyle doldurduğu karşılaşmada 368 bin 495 lira gişe geliri elde edildi. Macarlar 30. saniyede bulduklara golle öne geçtiler. Fenerbahçe son derece güzel, dinamik ve gole dönük bir maç çıkartmasına karşın Can Bartu'nun 74. dakikada attığı beraberlik golünden fazlasını atamadı.

Macaristan deplasmanında zafer

1-1'e rağmen Fenerbahçe antrenörü Molnar, "Bugünkü oyunumuzu yinelersek Peşte'de kazanır ve tur atlarız" demişti. Macarların çalıştırıcısı Honty ise "İki teknik takımın karşılaşması çetin oldu. Fenerbahçe bizden iyiydi. Rövanş için koşullar eşittir" dedi.

Maçın rövanşı 23 Eylül 1959 Çarşamba günü oynandı. Fenerbahçe kafilesi tarihinin ilk resmi yurt dışı deplasmanına THY'nın SES uçağı ile 21 Eylül Pazar-

F. Bahçe galip

Csepeli Peşte'de Lefter, Şeref ve Avni'nin golleri yendi: 3-2

Devreyi 2-1 mağlûp bitiren Sarı-Lâcivertliler maçın son 15 dakikasını 10 kişi ile oynadılar

F. Bahçe maç kazanarak ikinci tura atlayan ilk Türk takımı oldu

MOLNAR MAÇI NASIL DİNLEDİ

Galibiyet büyük sevinç yarattı

GOLLER nasıl attı

Beşiktaş : 3
Feriköy : 0

MAÇIN ÖNBİRİ

tesi uçtu. Kafile başkanı ve Fenerbahçe Spor Kulübü Genel Kaptanı Dr. İsmet Uluğ hareketten önce, "Çocuklarımızın Budapeşte'de güzel ve canlı oynayıp, ilk maçtaki şansızlıklarını yeneceklerini umuyorum" açıklamasını yaptı. Takımın kaptanı Naci Erdem ise "Kazanmak için elimizden geleni yapacağız. İnşallah yurda iyi bir sonuçla döneceğiz" dedi.

Yugoslav Hakem Baziç'in yönettiği, Budapeşte'nin ünlü Nep Stadı'nda oynanan bu maçı 40 bin seyirci, 300 bin lira karşılığı hasılatla izledi. Fenerbahçe'nin 3-2 kazandığı bu tarihî maçta takımların kadrosu şöyleydi:

Csepel: Bako - Koczian, Tucazs - Ugi, Medniansky, Kleiban - Toth, Kuzitsky, Satori, Pal, Nemethy

Fenerbahçe: Özcan Arkoç - Naci Erdem, Basri Dirimlili - Akgün Kaçmaz, Osman Göktan, Avni Kalkavan - Lefter Küçükandonyadis, Can Bartu, Şeref Has, Ergun Öztuna, Yüksel Gündüz

Goller: Ugi (dk 9), Lefter (dk 21), Nemethy (dk 31), Şeref (dk 47), Avni (dk 52)

İlk gol Lefter'den

Milliyet Gazetesi'nin Spor Müdürü Namık Sevik, Fenerbahçe tarihinin Avrupa kupalarındaki bu ilk deplasman golünü şöyle anlatır: "Lefter'in Akgün'den aldığı pasla Csepel ceza sahasına doğru koştuğu görülüyor. Önündeki müdafileri atlattı. Uzun mesafeyi bir anda katedecek kadar arzulu. Csepel geri hattı da ne olacak diye bekliyor. 34 yaşın futbol zekâsı, usta bir aşkla işbirliği yaptı. Çok düzgün bir vuruş. Bako atlıyor ama tutamaz ki..."

Lefter ise attığı golü kendi gözünden şöyle anlatmıştır: "Akgün bana güzel bir pas verdi. Ben de önümdeki müdafayı ekarte ettim. Mesafe uzundu fakat şutumu attım. Top tam 90'a takıldı."

Macaristan'da komünist rejim uygulanıyordu. Fenerbahçe'nin Macar antrenörü Molnar, Türkiye'ye dönememe riski bulunduğundan bu tarihî maçta takımının ba-

Fenerbahçe'nin 1959-1960 Türkiye Ligi'nde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
29.08.1959	Feriköy	2 - 1	Mustafa (2)
02.09.1959	Kasımpaşa	1 - 1	Mustafa
05.09.1959	Vefa	5 - 1	Avni, Naci, Niyazi, Mustafa, Lefter
03.10.1959	İzmirspor	2 - 2	Şeref, Can (pen.)
04.10.1959	Karşıyaka	4 - 1	Basri (2), Can (2, 1 pen.)
14.10.1959	Beykoz	2 - 1	Şeref, Basri
17.10.1959	Hacettepe (d)	3 - 1	Can, Şeref, Mustafa
18.10.1959	G.Birliği (d)	1 - 2	Ali
28.10.1959	Adalet	3 - 1	Lefter, Can, Mustafa
31.10.1959	Şekerhilal	6 - 1	Yüksel (3), Lefter, Can, Mustafa
01.11.1959	Ankaragücü	5 - 1	Şeref (2), Yüksel, Lefter (2, 1 pen.)
07.11.1959	Ankara D.S.	1 - 0	Lefter
08.11.1959	Altay	5 - 0	Yüksel (3), Mustafa, Şeref
12.11.1959	Karagümrük	0 - 2	
25.11.1959	İst.Spor	3 - 0	Avni, Can, Lefter
17.12.1959	Galatasaray	1 - 0	Can
03.01.1960	Beşiktaş	0 - 1	
09.01.1960	Altınordu (d)	1 - 0	Basri
10.01.1960	Göztepe (d)	0 - 0	
31.01.1960	Feriköy	3 - 2	Niyazi, Lefter (pen.), Yüksel
03.02.1960	Kasımpaşa	4 - 1	Niyazi, Lefter (2), Can
07.02.1960	Vefa	1 - 0	Can
17.02.1960	Beykoz	4 - 0	Yüksel (2), Mustafa, Lefter
27.02.1960	Adalet	1 - 0	Lefter (pen.)
05.03.1960	G.Birliği	4 - 3	Şeref, Lefter (2), Naci
06.03.1960	Hacettepe	3 - 1	Naci, Lefter (pen.), Mustafa
12.03.1960	Karşıyaka (d)	2 - 2	Niyazi, Naci
13.03.1960	İzmirspor (d)	2 - 4	Yüksel, Niyazi
16.03.1960	İst. Spor	2 - 1	Mustafa, Niyazi
26.03.1960	Altay (Ank.)	2 - 1	Lefter, Kazım (k.k.)
27.03.1960	Ank. D.S. (d)	1 - 0	Yüksel
13.04.1960	Galatasaray	1 -2	Yüksel
20.04.1960	Karagümrük	3 - 3	Naci (2), Can
23.04.1960	Ank. Gücü (d)	4 - 1	Can (3), Naci
24.04.1960	Şekerhilal (d)	3 - 1	Can, Naci, Yüksel
14.05.1960	Göztepe (Bursa)	0 - 0	
15.05.1960	A.Ordu (Bursa)	2 - 0	Lefter (pen.), Niyazi
12.06.1960	Beşiktaş	1 - 0	Şeref

şında yer alamamıştı. İstanbul'da radyo başında maçı dinleyen Molnar, Lefter'in golüyle adeta havalara uçtu. Golden önce spiker topun Lefter'in ayağında olduğunu söylediği an, Molnar da radyoyla konuşmaya başladı: "Hadi Lefter, şut, şut, yok çalım..." Lefter hakikaten o anda şutunu çekmiş ve Fenerbahçe'nin beraberliğini temin etmişti. Molnar, "Bravo Lefter" diye yine radyoya seslenirken, "Ben var bu netice istemek tamam" demiştir.

Bu maçta karşılaşma oldukça sert geçti. 75. dakikada Akgün sakatlanarak oyundan çıktı. Tribünlerde Fenerbahçe'yi destekleyen az sayıdaki taraftarın arasından maçın bitiş düdüğüyle sahaya giren 20-30 kadar Türk, futbolcuları omuzlarda taşırken Macar seyirciler de bu sahneyi ve Fenerbahçe'yi centilmence alkışlıyordu.

Bu galibiyeti TRT radyolarından naklen dinleyen milyonlarca sporsever sevinçle coşmuşlardı.

Fenerbahçe'nin Türkiye Ligi 1959-1960 sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Başkan: Agah Erozan (6 Mart 1960'a dek), Medeni Berk

Kaleciler: Özcan Arkoç (20), Şükrü Ersoy (17), Turgut Yelman (1)

Defans oyuncuları: Osman Göktan (33), Basri Dirimlili (30), Nedim Günar (15), Seracettin Kırklar (3),

Orta saha ve forvetler: Avni Kalka-

Otobüsle Bolu'dan Fransa'ya giden Fenerbahçe taraftarları.

van (34), Naci Erdem (34), Niyazi Tamakan (21), Akgün Kaçmaz (15), Gürcan Berk (15), Necdet Çoruh (8), Levent Dinçcan (2), Özkan Kerim (1), Mustafa Güven (27), Şeref Has (36), Yüksel Gündüz (34), Lefter Küçükandonyadis (33), Can Bartu (23), Ali Soydan (7), Hüseyin Yazıcı (5), Ergun Öztuna (2), Engin (1), Selahattin Torkal (1)

Fenerbahçe bu 38 maçlık ligi 25 futbolcuyla oynadı.

Bu sezonun golcüsü Lefter 33 maçta 17 gol attı. Takımın diğer golcüleri olan Can Bartu 15, Yüksel ise 14 gol kaydettiler.

1959-1960 Sezonu Türkiye 1. Futbol Ligi Puan Durumu

	O	G	B	M	A	Y	P
Beşiktaş	38	29	7	2	68	15	65
Fenerbahçe	38	27	6	5	88	38	60
Galatasaray	38	24	10	4	74	23	58
İzmirspor	38	17	13	8	62	43	47
Ankara D.S.	38	17	11	10	49	40	45
İstanbulspor	38	13	16	9	39	34	42
Feriköy	38	18	4	16	44	39	40
Karagümrük	38	15	10	13	50	45	40
Karşıyaka	38	14	8	16	43	52	36
Gençlerbirliği	38	12	11	15	50	46	35
Vefa	38	11	13	14	37	60	35
Şekerhilal	38	12	10	16	35	43	34
Kasımpaşa	38	9	15	14	31	48	33
Göztepe	38	9	14	15	35	41	32
Ankaragücü	38	9	12	17	39	56	30
Beykoz	38	8	14	16	35	56	30
Altay	38	10	8	20	44	66	28
Adalet	38	9	8	21	26	48	26

19

DARBENİN GÖLGESİNDE FUTBOL
(1960-61 Sezonu)

Türkiye Ligi'nin üçüncü sezonu yine 20 kulüp arasında Ağustos 1960'da başladı. 27 Mayıs askeri darbesinden sonra yürülüğe giren sıkıyönetim sürüyordu. İstanbul Valisi General Refik Tulga'nın emriyle hafta arası çarşamba günü oynanan maçlar kaldırıldı. O nedenle lig Haziran ayı başına kadar devam etti.

Cemal Gürsel Kupası

Sezon başlamadan önce Devlet Başkanı Cemal Gürsel'in adını taşıyan kupa, çeşitli takımların katılımıyla turnuva şeklinde oynanmıştı. Sırasıyla, Adapazarı Karması'nı 5-2, Vefa'yı 4-0, İstanbulspor'u 8-2, Beşiktaş'ı 6-2 ve Galatasaray'ı 1-0 yenen Fenerbahçe bu kupayı kazandı. Lefter, İnönü Stadı'nda, 1 Temmuz 1960'ta Beşiktaş'a karşı oynanan ve 0-2 mağlubiyetten 6-2'ye döndürülen tarihi maçta Fenerbahçe'nin birinci ve altıncı golünü atmıştı.

Finalde yine İnönü Stadı'nda, 3 Temmuz 1960'ta Galatasaray karşısında 1-0 alınan maçtaki tek gol de Lefter'den gelmişti. Bu maç Temmuz ayı olmasına rağmen son derece ağır hava ve saha şartlarında, gergin ve sert geçen bir ortamda oynanmıştı. Milliyet Gazetesi Lefter'in 46. dakikadaki bu golünü sütunlarında şöyle yazmıştı: "Oyuna sarı-lacivertliler hızlı bir tempo ile girmişlerdi. Ve bu hız ilk dakikanın dolduğu sırada semeresini verdi. Top Lefter'de... Santra çizgisini hemen hemen yirmi metre geçmiş vaziyette. İlk çalımını Suat'a atıyor. Suat muvazenesini kaybederek yere kapaklanıyor. Lefter'e gelen ikinci rakip Candemir. Kurt futbolcu bunu da ekarte ediyor. Sağa ve sola zikzaklar çizerek ceza sahasına varıyor. Son ümit Ergun... Lefter'i o karşılıyor. Fakat onu da atlatmak güç olmuyor Lefter için...

GÜRSEL KUPASINI FENERBAHÇE ALDI
Uzun müddet baskılı oyunamasına rağmen G. Saray 1-0 yenilmekten kurtulamadı. Maçın tek golünü Lefter attı
DÜNKÜ BÜYÜK MAÇTA NAHOŞ HADİSELER OLDU
MAÇIN 3 KALEMDEN TENKİDİ
23 OYUNCU

Ve kurt futbolcu solaçık mevkiine hafifçe kaydığı köşeden çok sert bir şut patlatıyor. Top Turgay'ın kapadığı köşeden ve altından filelerde... Stad ayağa kalkmış, Fenerbahçe flamaları havada: GOOOL...!"

Bu maçın devre arasında mehter takımı stadda bir gösteri yapmıştı. Lefter'in deniz tarafındaki kaleye attığı gol, mehter takımının 19 Mayıs kapısı olarak adlandırılan büyük kapıdan çıktığı ana denk gelmişti. Lefter'e attığı bu gol sorulduğunda,verdiği cevap espri doluydu: "Mehter takımı sahayı terk ediyordu, onları selamladım!"

Yeniden Szekelly

Transfer ayında Karagümrük'ten Kadri Aytaç, Galatasaray'dan (Fenerbahçe altyapısından yetişen) İsmail Kurt, Vefa'dan Hilmi Kiremitçi, Adalet'ten Burhan Sargın, Alpullu Şekerspor'dan Selçuk Hergül, Hasköy'den Cahit Zeren ve daha birkaç amatör futbolcu transfer edildi. Takımdan ayrılanlar da oldu. Niyazi Tamakan Galatasaray'a, Turgut Yelmen ve Levent Dinçcan Vefa'ya, Ali Soydan Karagümrük'e, Gürcan Berk İzmirspor'a, Seracettin Kırklar ise Göztepe'ye gittiler. Teknik direktörlüğe daha önce Fenerbahçe'de şampiyonluklar yaşayan Macar Szekelly getirildi.

Zor sezon, güçlü kadro

Lige 3-0'lık Vefa galibiyetiyle giren Fenerbahçe 38 maçta 26 galibiyet, 9 beraberlik, 3 yenilgi alıp 61 puanla ikinci kez Türkiye Ligi şampiyonu oldu. Galatasaray 60 puanla ikinci, Beşiktaş ise 55 puanla üçüncü geldi.

O yıl Fenerbahçe çetin ve zorluklarla geçen bir sezon yaşadı. Ancak takım kadrosu çok güçlüydü. 19 kişilik futbolcu kadrosunun tümü milli futbolculardan oluşuyordu. Ama ilk yarıda oynanan maçta, Türkiye Birinci Ligi tarihinde Galatasaray'a karşı en ağır yenilgisini aldı. Metin Oktay'ın tek başına 4 gol attığı 5-0'lık bu yenilgiye karşın, sarı-lacivertliler ilk yarıyı lider Galatasaray'ın 1 puan gerisinde bitirdi.

Puan farkı ligin ikinci yarısında da kapanmadan sürdü. 3 Mayıs 1961'de Beşiktaş'la Ankara'da oynanan lig maçında izdihamdan demir kapılar kırılmıştı. Bu gece

maçında 32 bin 525 biletli seyirci ile Türkiye'de yeni bir seyirci rekoru kırıldı. Bu maçı Fenerbahçe Hilmi'nin golüyle 1-0 kazandı. O yıllarda takımlar haftada iki maç oynuyordu.

1960-61 kadrosu: (Ayaktakiler) Kadri Aytaç, Şeref Has, Can Bartu, Avni Kalkavan, Lefter, (Mehmetçik) Basri Dirimlili. (Oturanlar) Özcan Arkoç, Naci Erdem, İsmail Kurt, (Mikro) Mustafa Güven, Hilmi Kiremitçi.

Fenerbahçe'siz bir Federasyon

Bu sezonla ilgili olarak yaşanan ilginç bir olay Rüştü Dağaroğlu'nun 1987'de yazdığı ikinci Fenerbahçe Tarihi kitabının 44'üncü sayfasında şöyle yer alır:

"...27 Mayıs darbesi üzerine, Futbol Federasyonu ve kurulları değişikliğe uğramış, Ekim ayında istifa eden Faik Gökay yerine Kurmay Albay Muhterem Özyurt Federasyonu kurulmuştur. Hakem komitesi de Federasyon reisinin başkanlığında, Asbaşkan Sulhi Garan, Genel Sekreter İbrahim Onuk, Saim Kaur, Semih Duransoy, Halim Çorbalı ve Mustafa Çakar olarak yine Fenerbahçe'siz ve yine çoğunlukla Fenerbahçe antipatizanlarından oluşmuştur. Bu nedenle görünüşte Fenerbahçe için durumda bir değişikliğin söz konusu olmaması gerekirdi. Ancak, ligin başlamasıyla birlikte bazı çevrelerin ve belirli birkaç hakemin, (ihtilal) havasına sığınıp, Fenerbahçe'yi daha yakından ve açıktan hedef aldıkları görülmüştür.

Olaylı bir maç

Tüm bunlara karşın Fenerbahçe'nin güçlü kadrosu ligde havlu atmıyordu. Ligin ikinci devresi Fenerbahçe ile Galatasaray arasında yaşanan çekişmeyle devam etti. Fenerbahçe 5 Mart 1961 Pazar günü Gençlerbirliği ile karşılaşacaktı. Bu karşılaşma tıklım tıklım dolu İnönü Stadı'nda, Gençlerbirliği'nin 3-2 üstünlüğünde sürerken, Fenerbahçeli Yüksel'in 83. dakikadaki golünü laysmen (yan hakem) Orhan Gönül'ün müdahalesiyle geçersiz sayan Muzaffer Sarvan'la futbolcular arasında kısa bir tartışma oldu. Bu arada bölge hakemlerinden sivil bir deniz yarbayının sahaya girip Şeref'le Yüksel'in boğazlarına sarılması ve futbolcuların ifadelerine göre, görevli erlere: "Ben yarbayım... Alın götürün şu edepsizleri!" emrini vermesiyle garip bir durum yaşanmıştı. Fenerbahçeli yöneticilerle antrenörün sahaya koşup hakemin de duruma hakim olmasıyla maç devam etmiş ve 86. dakikada Şeref'in attığı yeni bir üçüncü golle 3-3 berabere bitmiştir. Ancak aynı laysmenin, hiçbir neden yokken tekrar bayrak kaldırması ve bu golün de iptalini denemesi hayretle izlenmiş, bu kasıtlı tutum seyirciden çok sert tepki görmüştü. Bu yüzden

maç sonrası piste atılan bir şişenin görevli bir eri hafifçe yaralaması sık görülen olaylardan sayılırken, 27 Mayıs havasına sığınan kendini bilmezlerce Fenerbahçe'yi vurmak amacıyla abartılmış, eşi yaşanmamış türden kalıplara sokulmuştur."

Albaydan tehdit

Sonunda Fenerbahçe aleyhine yaratılan olumsuz hava sonuç verdi. Olaylara karıştığı varsayılan bazı Fenerbahçeliler sıkıyönetim komutanlığına ifade vermeye çağrıldı. Bunlar arasında o sıralarda yönetim kurulunda bulunmayan Rüştü Dağlaroğlu da vardı. Emin Alptekin'in ona söyledikleri ve Rüştü Dağlaroğlu'nun verdiği yanıt yine onun kitabında aynen şöyle yer alır:

"Siz ve kulübünüz çok tehlikeli bir yoldasınız. Pazar günkü spor ve kamu disipliniyle asla bağdaşmaz olay ve tecavüzlerden sonra, bu gidişe kesinlikle son vermek için, sert tedbirler almak üzere idik. Dua edin ki, sayın korgeneral dün gece bu işi sivile havale etti. Fakat, bir şartla; suçlular Cuma gününe kadar mutlaka cezalandırılacaklardır. Aksi halde, bütün spor faaliyetlerini 11 Mart'tan itibaren yasaklayacağımız gibi, kulübünüz ve sizleri de biz tecziye edeceğiz (cezalandıracağız). Kamuoyunda zaten sevilmeyen Fenerbahçe Kulübü, bu yasaklara da sebep olunca, çok daha ağır bir nefretle sorumluluğun baskısı altında ezilecek ve uygulayacağımız ceza yöntemleriyle mutlaka yıkılacaktır... Komutanlık bu konuda kesin kararlıdır! Bunu böyle bilin!..."

Kurmay albayın bu sert ve kabul edilemez sözlerinden sonra Rüştü Dağlaroğlu ona şu tarihi sözlerle yanıt verdi:

"Fenerbahçe Kulübü 40 yıl önce de suçlanmış ve kapatılmak istenmişti. Ancak, o suçlamalar bugünküler gibi iftira değil, gerçektiler. Fenerbahçe Kulübü Kurtuluş Savaşı'na silah ve personel sevki ve işgal kuvvetlerine de düşmanca tutumdan suçlu idi. Kapatmak için bahçesinde silah çatanlar da süngü takmış bir İngiliz birliğiydi. Ancak, Fenerbahçe'yi hiçbir baskı engelleyememiş ve milli görevini daha büyük bir azimle sürdürmüştü. Gençsiniz, siz bilemezsiniz. Fakat sayın korgeneralimiz bu tarihsel olayı pek iyi bilirler.

Düşman orduları başkomutanı General Harrington'un giriştiği ve başaramadığı bir davranışın, 40 yıl sonra sizlerce tekrarlanacağına kimse inanmaz. Kaldı ki Fenerbahçe Kulübü, Ulu Atamız başta olarak, ulusunun engin sevgisini kazanmış temiz, mert ve milliyetçi bir halk kulübüdür. Dün bunu bir defa daha ispat etti. Yenen hakkına sportmence dayandı ve hiçbir olaya neden olmadı. Maçtan sonra seyircinin piste öteberi atmasının sorumlusu ise ehliyetsiz ellerdeki spor teşkilatıdır. Bu nedenle, uygulanmaya konan yavuz hırsız rolüne değil, sözlerime inanın ve görüşünüzü gönül rahatlığı ile düzeltin."

Rüştü Dağlaroğlu'nun bu etkileyici yanıtından sonra komutanlık ikna olup konuyu kapatmıştır.

Ağır cezalar geliyor

Ancak yine de birtakım sivil kişiler Fenerbahçe Kulübü hakkında ellerinden gelen kötülüğü yapmaktan geri kalmadı. Gençlerbirliği maçından dolayı Fenerbahçeli futbolculardan Lefter Küçükandonyadis, Şeref Has ve Hilmi Kiremitçi birer ay, Yüksel Gündüz ile Kadri Aytaç ikişer ay, takım kaptanı Naci Erdem üç ay, antrenör Lazslo Szekelly ile Genel Sekreter Faruk Ilgaz da altışar ay hak mahrumiyeti cezasına çarptırılmışlar ve bu cezalar Fenerbahçe Balkan Kupası maçı için Atina'dayken açıklanmıştı. Bu davranış da kamuoyunda son derece "zamansız" bulunmuştur.

Bütün bunlar olup biterken Fenerbahçe-Gençlerbirliği maçının İzmirli hakemi Muzaffer Sarvan bir basın toplantısı yaparak gerçekleri bir bir dile getirmiş ve Merkez Hakem Komitesi'nin bütün kirli işlerini ortaya dökmüştü: "Federasyon Merkez Hakem Komitesi'nin tesiri altındadır. Cezalar haksız ve tertiptir. Hiçbir Fenerbahçeli bana fiili ya da sözlü saldırıda bulunmadı..."

Öte yandan Ankara Futbol Hakemleri Kulübü de 11 Nisan tarihinde yayınladığı bir bildiri ile Merkez Hakem Komitesi'ni ağır bir dille suçlamış ve olayı "Türk futbolu için kara bir leke" olarak nitelemişti. Bu kararlardan sonra Fenerbahçe 16 Nisan 1961 günü İnönü Stadı'nda çıktığı İstanbulspor maçını 6-2 kazanırken, tribünlerden protesto sesleri yükselmiş ve stadyum "Cezalı 6, Gol 6!.." tezahüratıyla çınlamıştı.

Bu ve buna benzer çeşitli olaylarla karşılıklı bir çekişme içinde olan iki ezeli rakip son iki maça geldiler. Bu son maçlar öncesi Fenerbahçe 59 puanla lider, Galatasaray ise 58 puanla ikinci sırada bulunuyordu. Cumartesi günü İnönü'de oynanan maçlarda Galatasaray İstanbulspor'a 1-0 yenildi (İstanbulspor'un golünü atan Nedim Doğan sezon sonu Fenerbahçe'ye transfer olacaktı). Ardından da Fenerbahçe Beykoz'u 5-2 yendi. Böylece bir gün sonra oynanacak derbi maçta alınacak sonuca gerek kalmadan şampiyon belli oldu. Ertesi günü Galatasaray'ın Fenerbahçe'yi 2-1 yenmesi sıralamayı, yani şampiyonu değiştirmedi.

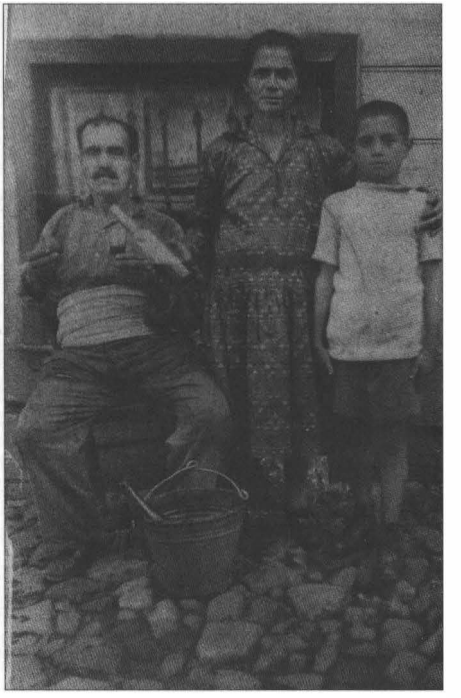

Lefter'in "benim için dev bir adamdı" dediği babası Hristo, eşi Argiro ve büyük oğlu Panani ile...

Lefter'in acı kaybı

On iki yıl önce annesini kaybeden Lefter, bu yıl da babasını kaybetti. Çok sevdiği babası için şunları söylemişti:

"Palabıyıklı iri kıyım bir adamdı. Bizler;

Soyunma odasında "çubuklu"yu giyerken.

Miço, Yorgo, Anna, Eftimiya, Domna, Anna, Zanfo, Panani ve ben olmak üzere dokuz kardeştik ve validemin on iki yıl önceki vefatına kadar bizimle hani pek meşgul olmaz gibi görünürdü. Ama, hislerini validemin vefatından sonra tamamen açığa vurdu. Hele kardeşlerimden birinin vefatında döktüğü gözyaşlarını hayatım boyunca unutamam. Fakat hepsinden çok bana düşkündü. Beraber balığa çıkardık. Otoriter bir denizciydi. Rüzgârı bulutun renginden anlar, denizin kımıldamasından olup bitecekleri hisseder ve balığı suyun kokusundan tanırdı. Benin için dev bir adamdı pederim. Büyük insandı. İyi insandı. Müşfik adamdı.

23 yaşındayken Arnavutluk'dan buraya göçmüş, Büyükada'ya yerleşmiş ve girmedik iş bırakmayıp nihayet balıkçılıkta demir atmıştı. Onun için balıkçılık dünyanın en mühim işiydi. Bu yüzden benim futbolcu olmamı istemez, mahallede top oynarken görürse kızar bağırırdı. Pederimden kaçak oynardım.

'Gizli gizli iftihar ederdi'

Günler günleri kovaladı. Derken ben bir 'Lefter' oldum. Bir gün gazetesini okurken benim büyük büyük resimlerimi görmüş, kahvenin köşesinde uzun uzun o gün oynadığımız mühim bir maçı okuyordu. Pederimi gazetenin spor sayfasına bakarken ilk defa görmüştüm. Şöyle başını o sayfalar arasından kaldırıp da benimle göz göze gelince, belki de utanmış olmalı. Gazeteyi parçalayıp attı ve kaşlarını çatarak, 'Ne var ne diyorsun?' diye sordu. Halbuki benim için yazılanları okuyordu ve okurken hiç de hırslı değil, üstelik memnun görünüyordu. Ama bana nedense kızgın görünmek için uğraştı. İşte bu anlattığım hatıra benim için çok mühimdir. Zira, o gün babamın benimle iftihar ettiğini, benim maçlarımı takip ettiğini öğrendim. Zararı yok kızgın görünmüş olsun. Ama bu kızgınlıkta bir takdir hissi hemen kendini belli ediyordu.

Sonra bir merak başladı içimde. Acaba babam her zaman maçlarımı okuyor, beni takip ediyor mu diye düşünüyordum. Fark ettim ki her günüm onun için mühimdi. Her hareketimin farkındaydı. Fakat inat bu, bir defa istememişti maçıma gelmeyi. Futbol oynamamı istememişti ve eski adamdı bunlar. Bir inat, pir inattı. Öyle tutturmuş öyle giderlerdi. Çok uğraştım fakat babama maçlarımdan hiçbirini seyrettiremedim.

Hayatımda beni hiç dövmemişti. Çok kızdığı zamanlar bile alır karşısına nasihat ederdi. Aramızda daima bir mesafe bırakmış, daima baba olduğunu hissettirmiş ve daima babalık kudretini üzerimizde bir ağırlık olarak tutmuştu.

Hristo baba adamdı. Hristo babaydı. Hey gidi koca Hristo. Alim değil ama arifti."

Fenerbahçe'nin 1960-1961 Türkiye Ligi'nde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
27.08.1960	Vefa	3 - 0	Kadri, Lefter (2, 1 pen.)
03.09.1960	Ad. D.S. (Ank)	2 - 0	Naci, Lefter
04.09.1960	8.Birliği (d)	1 - 1	Lefter
11.09.1960	Göztepe	3 - 1	Kadri, Lefter, Hilmi
24.09.1960	Karagümrük	2 - 0	Yüksel (2)
15.10.1960	Karşıyaka (d)	7 - 1	Şeref, Ergun (2), Can (3), Hilmi
16.10.1960	Altay (d)	1 - 0	Yüksel
21.10.1960	Ank.Gücü (d)	3 - 1	Lefter, Kadri, Naci
22.10.1960	Ank. D.S. (d)	2 - 2	Şeref, Yüksel
29.10.1960	8eykoz	0 - 0	
06.11.1960	İstanbulspor	2 - 2	Şeref, Lefter
19.11.1960	Altınordu (d)	0 - 0	
20.11.1960	İzm. Spor (d)	0 - 0	
10.12.1960	PTT	2 - 1	Kadri (2)
11.12.1960	Şekerhilal	3 - 0	Yüksel (2), Şeref
17.12.1960	Feriköy	1 - 0	Hüseyin
18.12.1960	Galatasaray	0 - 5	
25.12.1960	8eşiktaş	1 - 3	Yüksel
31.12.1960	Kasımpaşa	3 - 0	Şeref, Lefter, Naci
14.01.1961	İzmirspor	3 - 0	Lefter, Yüksel, Mustafa
15.01.1961	Altınordu	4 - 0	Yüksel (2), Lefter, Mustafa
28.01.1961	Ank.D.S.	2 - 0	Yüksel (2)
29.01.1961	Ank. Gücü	1 - 0	Yüksel
11.02.1961	Şekerhilal (d)	2 - 0	Şeref, Kadri
12.02.1961	PTT (d)	1 - 0	Mustafa
18.02.1961	Feriköy	1 - 0	Can
04.03.1961	Adana D.S.	5 - 0	Naci (4), Lefter
05.03.1961	Gençlerbirliği	3 - 3	Naci, Mustafa, Şeref
18.03.1961	Karagümrük	1 - 0	Lefter
19.03.1961	Kasımpaşa	3 - 0	Lefter (2), Selçuk
26.03.1961	Göztepe (d)	1 - 0	Selçuk
18.04.1961	İstanbulspor	6 - 2	Ergun (2), Can, Mustafa (2), Selçuk
03.05.1961	Beşiktaş(Ank)	1 - 0	Hilmi
06.05.1961	Karşıyaka	3 - 1	Lefter (2), Bülent
07.05.1961	Altay	1 - 1	Lefter
19.05.1961	Vefa	1 - 1	Ergun
24.06.1961	Beykoz	5 - 2	Hilmi (2), Naci, Ergun (pen.), Mustafa
25.06.1961	Galatasaray	1 - 2	Bahri (k.k.)

Anne dayağı

Asıl olarak düşünülenin aksine Lefter evde babasından değil, "topun bir numaralı düşmanı" dediği annesinden dayak yerdi. Anılarında annesiyle ilgili şunları söyler:

"Babam sadece kızar, ağzını açtı mı bir daha susmak bilmezdi. Her top oynayışımda muhakkak bir gürültü kopardı evde. Ama babam bir defa da olsa top yüzünden dövmemişti. Bağırır, çağırırır. Hepsi o kadar, ama annem benim en çok korktuğum varlıktı. Topun bir numaralı düşmanıydı. Ben nasıl top oynardım! Niye diğer kardeşlerim gibi uslu uslu ders çalışmaz, adam olmanın yollarını aramazdım. Her gece bunlar söylenirdi ve sonunda bir temiz dayak yerdim. Acımadan vururdu bana. Ben de ağlar, saatlerce ağlar, fakat futboldan vazgeçmezdim.

Hiç unutmam bir gün komşunun bahçesinde kırmızı erik yemiştim. Biraz sonra da hep beraber top oynamaya başladık. Dakikalar geçti ve ben solgun bir yüzle eve gittim. Daha kapıdan içeri girmemle kırmızı kırmızı erikleri dışarı çıkarmam bir oldu. Bir çığlıkla beraber annemin bar bar bağırışı hâlâ kulaklarımdadır: 'Lefter'in ağzından kan geli-

1960-1961 Sezonu Türkiye 1. Futbol Ligi Puan Durumu							
	O	G	B	M	A	Y	P
Fenerbahçe	38	26	9	3	81	29	61
Galatasaray	38	27	6	5	75	19	60
Beşiktaş	38	22	11	5	61	26	55
Beykoz	38	17	15	6	51	34	49
Gençlerbirliği	38	16	13	9	54	39	45
Vefa	38	13	15	10	32	39	41
İzmirspor	38	11	16	11	34	34	38
Ank. D. Spor	38	12	14	12	37	41	38
Karagümrük	38	12	11	15	48	48	35
Feriköy	38	11	13	14	32	38	35
Ankaragücü	38	10	14	14	44	47	34
Kasımpaşa	38	10	14	14	27	35	34
Göztepe	38	12	10	16	40	53	34
İstanbulspor	38	11	11	16	42	54	33
Şekerhilal	38	9	14	15	33	53	32
Karşıyaka	38	10	11	17	45	50	31
PTT	38	8	15	15	32	46	31
Altay	38	8	14	16	30	46	30
Altınordu	38	5	16	17	31	53	26
Adana D.Spor	38	3	12	23	21	66	18

yor. Hep bu top yüzünden... Koşun yardım eden yok mu?' Zavallı annem kırmızı erikleri kan zannetmişti. Çok sonraları annem anlatırdı: 'Bu dünyaya senin kadar yaramaz bir çocuk belki de gelmemiştir.'"

Fenerbahçe'nin 1960-1961 Türkiye Ligi sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Başkan: Hasan Kamil Sporel

Teknik Direktör: Lazslzo Szekely (Macar)

Kaleciler: Özcan Arkoç (27), Şükrü Ersoy (11)

Defans oyuncuları: Osman Göktan (26), İsmail Kurt (31), Basri Dirimlili (16), Naci Erdem (29), Avni Kalkavan (16), Nedim Günar (10), Selahattin Torkal (3), Attila Altaş (17),

Orta saha ve forvetler: Şeref Has (35), Akgün Kaçmaz (3), Mustafa Güven (25), Kadri Aytaç (30), Can Bartu (23), Ergun Öztuna (10), Necdet Çoruh (2), Cahit Zeren (1), Selçuk Hergül (9), Bülent Tanyeri (2), Hilmi Kiremitci (35), Lefter Küçükandonyadis (30), Yüksel Gündüz (24), Hüseyin Yazıcı (3), Burhan Sargın (1).

Fenerbahçe 38 maçlık bu ligi 25 futbolcuyla oynadı.

Takımın golcüsü 17 gol ile Lefter'di, o sezon Yüksel 13, Naci ise 9 gol attılar.

20

BAŞARISIZ İKİ SEZON
(1961-62 ve 1962-63 Sezonları)

Türkiye Ligi'nin dördüncü sezonu, yine üç bölgeden 20 kulüp arasında oynandı. Bir yıl önce küme düşen Adana Demirspor'un yerine İstanbul'dan Yeşildirek takımı Birinci Lige yükselmişti. Lig Ağustos ayında başladı.

Sezonu 23 galibiyet, 11 beraberlik ve 4 yenilgi alan Galatasaray 57 puanla şampiyon bitirdi. Fenerbahçe 53 puanla ikinci, Beşiktaş ise 48 puanla üçüncü oldu.

O dönemler TFF'de sık sık başkanların istifa edip yerine yenilerinin getirildiği, futbolun yönetiminde istikrarın olmadığı yıllardı. Lig başladığı gün Federasyon Başkanı Kurmay Albay Muhterem Özyurt istifa etti. Göreve Kasım 1961'e dek vekaleten Beden Terbiyesi Genel Müdürü Albay Bekir Silahcılar getirildi. Ancak Kasım ayında, o yıllarda sık sık Federasyon Başkanlığı görevine getirilen Orhan Şeref Apak yeniden TFF Başkanlığı'na atandı.

Yılın bir başka önemli olayı ise Türkiye'nin UEFA üyeliğine kabulüydü. 1954 yılında UEFA'nın (Avrupa Futbol Federasyonları Birliği) kurulmasından sonra, Türkiye bir Avrupa ülkesi olarak uzun yıllar kabul edilme mücadelesi verdi. Ülkemizin bu talebi FIFA tarafından 10 Şubat 1962 tarihinde alınan kararla onaylandı.

Stad devlete satılıyor

Bu arada Fenerbahçe Kulübü'nün tapulu malı olan Fenerbahçe Stadı'nın devlete intifa hakkı karşılığı verilmesi ile ilgili ön anlaşma 23 Eylül 1962 tarihinde imzalandı. Stadın yarısı bağış karşılığında, yarısı da 2 milyon 500 bin liraya Beden Terbiyesi'ne satılırken Fenerbahçe Stadyumu elden çıkıyor, ama kullanım hakkı Kulüpte kalıyordu. Fenerbahçe Spor Kulübü, 1949 yılından beri büyük borç içindeydi.

Bir yıl öncenin şampiyonu Fenerbahçe'de antrenör değişmemişti. Sezonu Uludağ'da beş günlük bir kamp yaparak açan Fenerbahçe transfer ayında ayrılan Akgün Kaçmaz, Nedim Günar, Necdet Çoruh ve Selçuk Hergül'ün yerlerine İstanbulspor'dan Nedim Doğan, Beşiktaş'tan Selim Soydan, Vefa'dan Özer Kanra, Karagümrük'ten Özcan Köksoy, Altınordu'dan Aydoğan Çipiloğlu ve Taksim'den Artin'i transfer etti.

Fenerbahçe'nin 1961-1962 Türkiye Ligi'nde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
26.08.1961	Kasımpaşa	4-3	Yüksel (2), Selim, Necati
02.09.1961	PTT	4-0	Hilmi (2), Yüksel, Lefter
03.09.1961	Göztepe	5-1	Selim, Yüksel, Lefter (2), Kadri
09.09.1961	Karşıyaka (d)	0-1	
10.09.1961	Altay (d)	1-3	Selim
23.09.1961	Ankaragücü	1-0	Can
24.09.1961	Şekerhilal	0-1	
14.10.1961	Ank. D.S. (d)	3-1	Özer (2), Lefter
16.10.1961	G. Birliği (d)	1-1	Can
04.11.1961	İzmirspor	2-2	Şeref, Can
05.11.1961	Altınordu	3-0	Can, Lefter, Hüseyin
18.11.1961	Beykoz	0-0	
26.11.1961	Beşiktaş	0-1	
01.01.1962	Galatasaray	0-1	
07.01.1962	Karagümrük	2-1	Mustafa, Şeref
14.01.1962	Feriköy	2-0	Yüksel, Mustafa
27.01.1962	Yeşildirek	0-0	
03.02.1962	Vefa	3-1	Lefter (2), Selim
10.02.1962	İstanbulspor	1-0	Hüseyin
24.02.1962	İstanbulspor	2-0	Kadri, Selim
25.02.1962	Feriköy	2-0	Lefter, Mustafa
04.03.1962	Altınordu (d)	1-2	Lefter
10.03.1962	Ankara D.S.	3-1	Necati, Lefter, Yüksel
11.03.1962	Gençlerbirliği	1-1	Nedim
17.02.1962	PTT (d)	2-2	Lefter (2)
18.02.1962	Şekerhilal (d)	2-0	Şeref (2)
28.03.1962	Kasımpaşa	3-2	Mustafa, Şeref (2)
04.04.1962	Yeşildirek	2-0	Mustafa, Şeref
14.04.1962	Karşıyaka	4-0	Şeref (2), Hilmi, Lefter
15.04.1962	Altay	0-0	
22.04.1962	Karagümrük	1-0	Lefter
05.05.1962	İzmirspor (d)	2-1	Nedim, Selim
06.05.1962	Göztepe (d)	1-0	Naci
10.05.1962	Beykoz	2-1	Kadri, Yüksel
13.05.1962	Ank.Gücü (d)	3-0	Yüksel (2), Selim
24.05.1962	Galatasaray	1-0	Selim
06.06.1962	Vefa	0-1	
13.06.1962	Beşiktaş	0-2	

Can Bartu Fiorentina yolcusu

Bu sezonun diğer önemli bir transferi de Fenerbahçe basketbol alt yapısından yetişen, 1955 yılında futbola da geçip her iki dalda da milli olan ünlü Can Bartu'nun ara transferde İtalya'nın Fiorentina kulübüne transfer olmasıdır. Fiorentina, Fenerbahçe Kulübü'ne bu transfer için 17 bin dolar bonservis ücreti ödemiş, Can Bartu ise bu transfer için İtalyan kulübünden 50 bin dolar ücret almıştır. Aynı sezon Fenerbahçe'nin ezeli rakibi Galatasaray'ın sembol ismi, "Taçsız Kral" lakaplı Metin Oktay da İtalya'ya Sicilya adasının Palermo takımına transfer oldu.

Fenerbahçe'nin 1961-1962 Türkiye Ligi sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Başkan: Razi Trak (25 Mart 1962'ye dek), İsmet Uluğ

Teknik Direktör: Laszlo Szekely (3 Ocak 1962'ye dek), Necdet Erdem

Kaleciler: Şükrü Ersoy (17),

1961-1962 Sezonu Türkiye 1. Futbol Ligi Puan Durumu							
	O	G	B	M	A	Y	P
Galatasaray	38	23	11	4	52	18	57
Fenerbahçe	38	23	7	8	64	30	53
Beşiktaş	38	16	16	6	48	24	48
Altay	38	18	10	10	44	35	46
Karşıyaka	38	17	8	13	46	51	42
Gençlerbirliği	38	16	9	13	57	47	41
Göztepe	38	12	17	9	46	42	41
Altınordu	38	14	13	11	48	53	41
Kasımpaşa	38	12	15	11	44	41	39
PTT	38	11	14	13	45	50	36
Ankaragücü	38	11	13	14	45	39	35
Feriköy	38	10	14	14	31	36	34
İstanbulspor	38	9	16	13	36	42	34
Beykoz	38	9	15	14	43	52	33
Karagümrük	38	10	12	16	38	45	32
Yeşildirek	38	10	12	16	40	53	32
İzmir	38	9	14	15	32	44	32
Vefa	38	11	9	18	29	48	31
Ank. D. Spor	38	9	12	17	42	52	30
Şekerhilal	38	6	11	21	27	55	23

Üner Zonguralp (9), Özcan Arkoç (6), Mehmet Ali Çiçek (6)

Defans oyuncuları: Aydoğan Çipiloğlu (2), Attila Altaş (27), Özcan Köksoy (24), İsmail Kurt (7), Osman Göktan (16), Özer Kanra (22), Naci Erdem (26)

Orta saha ve forvetler: Kadri Aytaç (23), Basri Dirimlili (18), Hüseyin Yazıcı (17), Necati Toker (10), Avni Kalkavan (2), Mustafa Güven (23), Şeref Has (32), Yüksel Gündüz (20), Lefter Küçükandonyadis (30), Selim Soydan (31), Hilmi Kiremitçi (20), Nedim Doğan (11), Can Bartu (8), Bülent Tanyeri (6), Ergun Öztuna (4).

Fenerbahçe 38 maçlık bu ligi 26 futbolcuyla oynadı.

Takımın golcüsü 14 gol ile Lefter'di, Şeref ve Yüksel de 9'ar gol attılar.

1962-1963 Sezonu: Grup maçlarına dönüş

Türkiye genelinde futbola ilgi ne yazık ki hâlâ üç büyük kentle sınırlıydı. Bu sezon takım sayısı biraz da siyasal baskılar nedeniyle 22'ye çıkartılınca, önce 11'er takımlı iki grup oluşturuldu. Her iki grupta ilk 6'ya giren takımlar final grubuna kalıp bir kez daha lig usulü karşılaşacaklardı.

Beden Terbiyesi Genel Müdürü Fikret Altınel'in başkanlığında Federasyon Başkanı Orhan Şeref Apak ve kulüp delegeleriyle İzmir'de 23-24 Ağustos 1962 günleri yapılan toplantıda şu kararlar alındı: 1962-

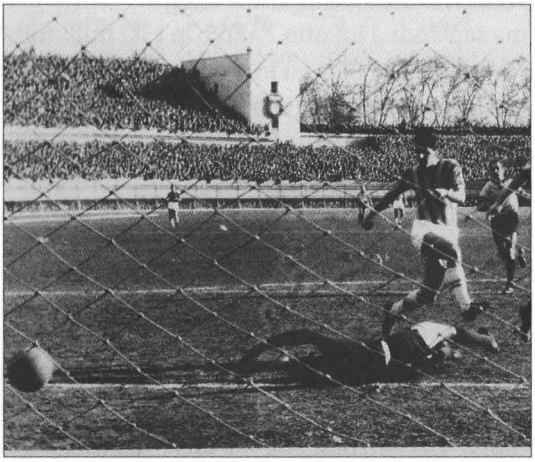

1961 yılında Fenerbahçe'ye veda edenlerden biri de Fiorentina'ya giden Can Bartu'ydu.

BEDEN TERBİYESİ UMUM MÜDÜRLÜĞÜ
İstanbul Bölgesi
Kart No. sı
118
Kartın müddeti:
1961 - 1962
mevsimi için
muteberdir.
Her talepte kartın ibrazı mecburidir.
Başkan.

Beden Terbiyesi'nin verdiği 1961-62 sezonuna ait futbolcu kimlik kartı.

63 Ligi 11'i İstanbul, 6'sı Ankara 5'i İzmir'den olarak 22 kulüp arasında oynanacak ve iki kademeli maçlar sonucunda Türkiye Ligi şampiyonu belli olacaktı. Klasman gruplarındaki son ikişer takım bir sezon sonra kurulacak olan İkinci Türkiye Ligi'ne düşeceklerdi. Birinci Lig'de takım sayısı kademeli olarak düşürülecek ve iki sezon sonra, yani 1964-65 sezonunda Birinci Türkiye Ligi 16 takım arasında oynanacaktı.

Çekilen kura gereği klasman gruplarında Beşiktaş ile Fenerbahçe Beyaz Grup'a, Galatasaray ise Kırmızı Grup'a düştüler. Kırmızı Grup'ta yapılan 20 maç sonucunda Galatasaray birinci oldu. Beyaz Grup'ta ise Beşiktaş birinci, Fenerbahçe ise ikinciydi. 12 takımdan oluşan final grubu sonunda, 22 maçta; 10 galibiyet, 6 beraberlik, 6 yenilgi ve 26 puan alan Fenerbahçe üçüncü oldu. 14 galibiyet, 7 beraberlik, 1 yenilgi alıp 35 puan toplayan Galatasaray ise ikinci kez Türkiye Ligi'ni şampiyon bitirdi. Beşiktaş ise 34 puanla ikinci oldu.

Halim selim bir hoca

Antrenör için Yugoslavya Futbol Federasyonu'na danışılmış, onlar da Miroslav Kokotoviç'i önermişlerdi. Bu hocayla 3 bin lira maaş ve prim üzerinden bir yıllık anlaşma sağlandı. Dinamo Zagreb'in eski milli futbolcusu olan Kokotoviç'in çok yumuşak yaradılışlı biri olduğu kısa sürede anlaşıldı. Buna rağmen yeni sezona da aynı hocayla başlanıldı. Ekim 1963'de kurulan ve ismine "teknik direktörlük" denilen makama Fikret Arıcan atanmıştı. Kokotoviç ile sezon sonuna dek devam edilip edilmeyeceğinin kararı yeni teknik direktöre bırakıldı. Fikret Arıcan zamansız bir değişikliğe taraftar olmayınca Kokotoviç Fenerbahçe'yi Temmuz 1964'e kadar çalıştırdı.

İki büyük kayıp

Transfer ayında Galatasaray 500 bin lira harcayarak rekor kırarken, üç büyüklerin diğer takımı Beşiktaş da 400 bin lirayı gözden çıkardı. Transfere sadece 160 bin lira harcayan Fenerbahçe iki rakibinin çok çok gerisinde kaldı. Sarı-lacivertlilerin esas kaybı Kaleci Özcan Arkoç ile bir diğer yıldızlarını, Kadri Aytaç'ı rakiplerine kaptırmasıydı. Bu iki ulusal takım oyuncusundan Özcan, Beşiktaş'a, Kadri ise Galatasaray'a gitti. Ayrıca Bülent Tanyeri Yeşildirek'e, Mehmet Ali Çiçek de Beylerbeyi'ne transfer edildiler.

Kaleci Şükrü Ersoy da serbest kaldı. Giden futbolcuların yerinin doldurulduğunu söylemek ise çok güç. Gelen futbolcular şunlardı: İbrahim Yalçınkaya (Vefa), Tuncay Becedek (İstanbulspor), Hazım Canıtez (Kasımpaşa), Ali Filibeli (Karagümrük), Abdurrahman Çiftçi (Trabzon İdmanocağı), Garbis Güler (İstanbulspor), Nedim Günar (Vefa).

1961-62 kadrosu kros çalışmasında...

Lefter'li Fenerbahçe bu sezon şampiyonluğu yitirirken final grubunda Beşiktaş ve Galatasaray'a yenilmedi ama diğer takımlardan aldığı 6 yenilgi şampiyon olmasını engelledi.

Fenerbahçe'nin Klasman Grubundaki Maçları

TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
08.09.1962	Kasımpaşa	0-0	
15.09.1962	Hacettepe (d)	2-1	Şeref, Hilmi
16.09.1962	PTT (d)	0-0	
23.09.1962	Yeşildirek	3-1	Lefter (2) - (1 pen), Selim
06.10.1962	Altınordu	1-0	Lefter
13.10.1962	Vefa	4-0	Lefter (3) -(1 pen), Nedim
28.10.1962	İzmirspor (d)	2-0	Lefter, Yüksel
11.11.1962	Beşiktaş	1-1	Naci
08.12.1962	Ankaragücü	2-0	Lefter (pen), Nedim
23.12.1962	İstanbulspor	1-1	Nedim
06.01.1963	Vefa	5-0	Nedim (3), Lefter, Hüseyin
13.01.1963	Altınordu (d)	0-0	
27.01.1963	İstanbulspor	2-0	Şeref, Hüseyin
03.02.1963	Ank.Gücü (d)	5-2	Hüseyin (2), Selim, Lefter (pen), Şeref
09.02.1963	Yeşildirek	3-1	Nedim (2), Hüseyin
25.02.1963	Beşiktaş	1-2	Nedim
05.03.1963	Kasımpaşa	2-0	Nedim (2)
17.03.1963	İzmirspor	3-0	Nedim Lefter, Yüksel
20.03.1963	Hacettepe	3-0	Lefter (2) -(1 pen), Yüksel
24.03.1963	PTT	0 - 0	

Fenerbahçe'nin Final Grubundaki Maçları

TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
06.04.1963	G.Birliği (d)	0-0	
07.04.1963	Hacettepe (d)	1-2	Nedim
20.04.1963	Ankara D.S.	0-1	
21.04.1963	İzmirspor	1-0	Erol (k.k.)
24.04.1963	Galatasaray	0-0	
27.04.1963	İstanbulspor	1-0	Lefter
28.04.1963	Beykoz	3-1	Nedim, Şeref, Lefter
06.05.1963	Beşiktaş	2-0	Avni, Lefter
08.05.1963	Kasımpaşa	0-1	
11.05.1963	Altay (d)	1-0	Lefter
12.05.1963	Karşıyaka (d)	1-2	Hüseyin
22.05.1963	Kasımpaşa	3-0	Nedim, Ergun (pen), Selim
25.05.1963	Karşıyaka	4-1	Selim (pen), Mustafa, Nedim, Lefter
26.05.1963	Altay	2-2	Şeref, Selim (pen)
02.06.1963	Ank. D.S. (d)	4-1	Nedim, Ergun (pen), Şeref, Mustafa
05.06.1963	Beşiktaş	2-2	Basri, Selim
08.06.1963	Hacettepe	1-0	Özer
09.06.1963	Gençlerbirliği	4-1	Mustafa (2), Selim, Ferhatoviç
16.06.1963	İzmirspor (d)	0-2	
19.06.1963	Galatasaray	1-1	Şeref
23.06.1963	Beykoz	0-2	
27.06.1963	İstanbulspor	0-0	

1962 yılında çevrilen Aşka Kinim Var filminde, Orhan Günşiray'la "sahaya çıkarken".

Sezonun en ilgi gören karşılaşması 6 Mayıs 1963 tarihinde oynanan Fenerbahçe-Beşiktaş maçıydı. Karşılaşmayı 39 bin 458 biletli seyirci izledi. Bu, o güne dek görülen en yüksek seyirci sayısıydı. Fenerbahçe maçı 27. dakikada Avni ve 54. dakikada Lefter'in attığı gollerle 2-0 kazandı. Sezon genelinde takımın golcüsü yine Lefter'di. Lefter 33 maçta 18 gol attı. Takımın diğer golcüleri Nedim 17, Şeref ile Selim ise 7'şer gol kaydettiler.

Fenerbahçe'nin 1962-1963 Türkiye Ligi sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Başkan: İsmet Uluğ

Teknik Direktör Miroslav Kokotoviç Kaleciler: Hazım Canıtez (32), Ali Filibeli (12)

Defans oyuncuları: Attila Altaş (27), Özcan Köksoy (34), Özer Kanra (28), Naci Erdem (5), Tuncay Becedek (29), Osman Göktan (28), Basri Dirimlili (10), Nedim Günar (4), Garbis Güler (7).

Orta saha ve forvetler: Hüseyin Yazıcı (28), Hilmi Kiremitçi (25), Selim Soydan (33), Avni Kalkavan (28), Mustafa Güven (22), Abdurrahman Çitçi (6), Şeref Has (32), Yüksel Gündüz (12), Ergun Öztuna (7), Erdoğan (1), Asım Ferhatoviç (4), Güray Erdener (1), İbrahim Yalçınkaya (3), Şerafettin Turgay (1), Nedim Doğan (32), Lefter Küçükandonyadis (33).

Fenerbahçe üçüncü olduğu 1962-63 sezonunda lig maçlarını 27 futbolcu ile oynadı.

1962-1963 Sezonu Türkiye 1. Futbol Ligi Klasman Beyaz Grup Puan Durumu

	O	G	B	M	A	Y	P
Beşiktaş	20	15	4	1	47	15	34
Fenerbahçe	20	13	6	1	40	9	32
İstanbulspor	20	6	9	5	24	26	21
İzmirspor	20	8	4	8	19	21	20
Kasımpaşa	20	6	8	6	15	14	20
Hacettepe	20	6	6	8	24	22	18
Ankaragücü	20	5	8	7	24	24	18
Altınordu	20	6	6	8	17	18	18
PTT	20	5	6	9	16	22	16
Vefa	20	3	7	10	22	37	13
Yeşildirek	20	3	4	13	11	41	10

1962-1963 Sezonu Türkiye 1. Futbol Ligi Klasman Kırmızı Grup Puan Durumu

	O	G	B	M	A	Y	P
Galatasaray	20	14	4	2	51	21	32
Gençlerbirliği	20	12	2	6	34	22	26
Karşıyaka	20	10	4	6	22	19	24
Ank. D.S.	20	9	5	6	37	26	23
Beykoz	20	8	5	7	18	22	21
Altay	20	8	4	8	25	24	20
Göztepe	20	8	3	9	27	25	19
Beyoğluspor	20	8	3	9	23	32	19
Feriköy	20	6	2	12	19	22	14
Karagümrük	20	4	4	12	20	32	12
Şeker Hilal	20	2	6	12	25	56	10

1962-1963 Sezonu Türkiye 1. Futbol Ligi Final Grubu Puan Durumu							
	O	G	B	M	A	Y	P
Galatasaray	22	14	7	1	54	14	35
Beşiktaş	22	14	6	2	45	12	34
Fenerbahçe	22	10	6	6	31	19	26
Altay	22	8	8	6	23	25	24
İstanbulspor	22	7	9	6	29	27	23
Gençlerbirliği	22	5	11	6	31	29	21
Hacettepe	22	8	4	10	34	41	20
İzmirspor	22	7	6	9	27	38	20
Beykoz	22	5	8	9	25	28	18
Ankara D.S.	22	6	6	10	34	41	18
Karşıyaka	22	4	7	11	27	56	15
Kasımpaşa	22	2	6	14	17	47	10

Türkiye Kupası

UEFA, 1960-61'de Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası organizasyonunun dışında yeni bir turnuva daha başlattı. Ülkelerinde Kupa şampiyonu olan takımların yer alacağı bu turnuvanın adı Avrupa Kupa Galipleri Kupası olacaktı. Bu kupa kaldırıldığı 1999 yılına dek Avrupa'nın iki numaralı kupası olarak anıldı.

Bu turnuvaya ilk sezon ülkemizde "Türkiye Kupası" şampiyonası düzenlenmediği için takım gönderilemedi. Bunun üzerine TFF, 1962-63 sezonunda ilk kez Türkiye Kupası adı altında ülke çapında eleme usulü bir turnuvanın startını verdi. Bu kupanın adı 1980-81 sezonda "Federasyon Kupası" olarak değiştirildi. Bir süre bu isimle düzenlenen turnuva sonra yeniden "Türkiye Kupası"na çevrildi. Bu kupanın ilk finalini Fenerbahçe ile Galatasaray oynadı; her iki müsabakayı da 2-1 kazanan Galatasaray Türkiye Kupası'nın ilk sahibi oldu.

TUR	TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
2. tur	30.09.1962	AD. D.Spor	2-0	Yüksel, Lefter
3. tur	05.12.1962	Altınordu	2-0	Lefter, Nedim
Çeyrek Final	13.02.1963	Göztepe	3-2	Lefter, Şeref, Nedim
Çeyrek Final	31.03.1963	Göztepe (d)	2-1	Yüksel, Lefter
Yarı Final	15.05.1963	G. Birliği (d)	2-0	Hüseyin, Avni
Yarı Final	12.06.1963	G.Birliği	2-1	Nedim, Selim
Final	29.06.1963	Galatasaray	1-2	Selim
Final	30.06.1963	Galatasaray	1-2	Lefter

Fenerbahçe'nin finale yükselmesindeki en büyük pay attığı 5 golle Lefter'indi.

Bu maçlar şöyledir (solda)...

21

LEFTER'İN SON SEZONU
(1963-64 Sezonu)

1963-1964 Türkiye Ligi, Lefter'in 6'ncı ve son sezonu oldu. Lefter Fenerbahçe'deki futbolculuk kariyerine 1947-1948 sezonunda İstanbul Ligi'nde başlamış, o tarihin üzerinden tam 17 yıl geçmişti. İtalya ve Fransa'da forma giydiği 1951-52 ve 1952-53 sezonlarını düştüğümüzde bu büyük ustanın Fenerbahçe'nin sarı-lacivertli forması altında ter akıtacağı 15'inci sezondu. 1963'te artık 39 yaşındaydı ve o sezon başında Lefter'in futbola nokta koymayı düşündüğü biliniyordu.

Gençlere yol açmak

Milliyet Gazetesi'nin yıllar sonra verdiği "Büyük Türk Sporcuları" kitabında Lefter bu sezonla ilgili şunları anlatıyor:

"Ben Fenerbahçe'de oynamaya başladığım zaman daha doğmamış olan Nedim ve Selim'le aynı takımda oynadım. Bıraktığım yıl Fenerbahçe Şenol, Birol, Ogün, Aydın gibi gençleri transfer etmişti. Kalsam onlardan birini yiyecektim. Oysa hepsini beğeniyordum. Gönlüm razı olmadı."

Ancak Fenerbahçe Yönetim Kurulu ona şunu söyleyecektir: "Bu sezon da takımın içinde kal, her maç oynamasan bile takıma ağabeylik yap, sana ihtiyaç duyulduğunda da çıkıp oynarsın." Lefter de aynı düşüncedeydi. Yürekten bağlı olduğu kulübünün bu önerisini geri çevirmedi.

Veda şampiyonluğu

1963-64 sezonunda oynadığı 34 maçta 21 galibiyet, 11 beraberlik ve 2 yenilgi alan Fenerbahçe, 53 puanla şampiyon oldu. İkinciliği 52 puan toplayan Beşiktaş aldı.

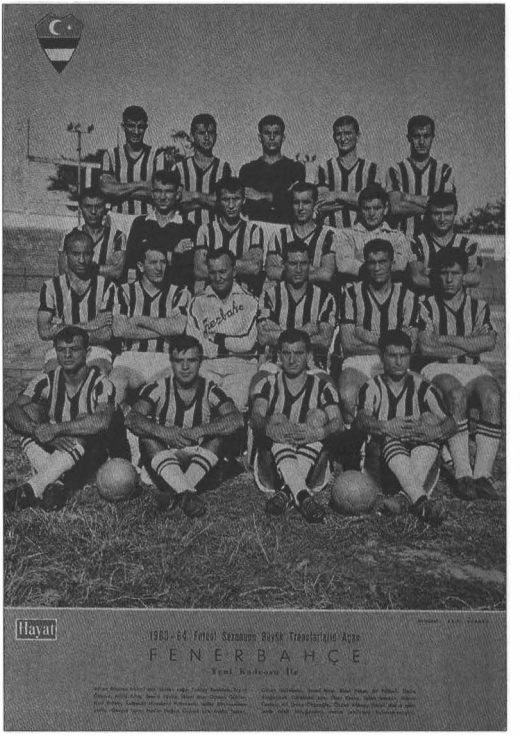

Hayat Dergisi'nin verdiği, Fenerbahçe'nin 1963-64 kadrosunun topluca yer aldığı poster.

Son iki yılın şampiyonu Galatasaray ise 42 puan toplayarak üçüncülükle yetindi.

Transfer atağı

O sezon başı, birkaç sezondur yaşanan olumsuzluklar ve şampiyon olamama nedeniyle Fenerbahçe transfer atağına kalktı. Aslında kulübün o günlerde büyük paralarla parlak transferler yapacak durumu pek yoktu, çünkü Fenerbahçe ciddi bir borç yükü altındaydı. Ancak şampiyon olunulabilmesi için takımın birkaç yıldızla yenilenmeye ve gençleştirilmeye ihtiyacı vardı. Transfer ayında bazı üyelere 400 bin lira borçlanarak (Kadir Has ve Müslim Bağcılar) 690 bin lira bonservis bedeliyle beş milli futbolcu transfer edildi. Beşiktaş'ın iki genç forveti Şenol Birol ile Birol Pekel'in yanına Karagümrük'ten solaçık Aydın Yelken, Kasımpaşa'dan Ali İhsan Okçuoğlu ve kırık ayağı alçıda olan Karşıyaka sağaçığı Ogün Altıparmak transfer edildi. Ayrıca Beykoz'dan İsmail Alemdaroğlu ile Eyüp'ten Semih Tüzün de kadroya dahil edildi. Sansasyon yaratan bu transferler basın yayın organlarının gündeminden günlerce düşmedi.

Özellikle Birol ile Şenol'un transferleri bir sezon önce birbirlerinden oyuncu almama konusunda centilmenlik anlaşması yapılmasına rağmen kaleci Özcan Arkoç'u transfer eden Beşiktaş'a karşı misilleme olarak yorumlandı. Her iki futbolcu da o güne dek ödenen en yüksek transfer bedeliyle, 100'er bin lira karşılığında Fenerbahçe'de oynamaya evet demişlerdi.

Gelen bu transferlere karşılık şu futbolcular takımdan ayrıldı: Avni Kalkavan (İzmit Kağıtspor), Aydoğan Çipiloğlu (Feriköy), Hilmi Kiremitçi ve Nedim Günar (Vefa), Üner Zonguralp (Beylerbeyi), Abdurrahman Çiftçi (Kasımpaşa), Asım Ferhatoviç (serbest).

"Artık eski Lefter değilim"

1963-1964 sezonu öncesi Lefter bir gazeteye verdiği röportajda şunları söylüyordu:

"Lefter kâğıdı, kalemi eline aldı. 'Yıllardan beri ilk defa Fenerbahçe'nin full kadrosu (ilk 11'i) Lefter'siz olacak' dedi.

Ve yazdı: Hazım - İsmail, Basri - Şeref, Naci, Ali İhsan - Ogün, Nedim, Şenol, Birol, Aydın"

- 'Pekiyi' dedik, 'Sen nerdesin?'

- Dudak büktü. 'Sen' diye eski Lefter'i kasdediyorsun. Şimdiki ben o muyum? Yani eski Lefter miyim?

Fenerbahçe'nin "atom forveti": Lefter, Nedim, Şenol, Birol, Aydın.

Türk futbolunun 39 yaşındaki ustası, en çok milli olan Türk futbolcusu, Fenerbahçe'nin 1 Temmuz'dan beri kurmaya çalıştığı dev kadrosunda kendine yer vermiyordu.

'Artık eski Lefter değilim' diye ısrar etti ve yeni Fenerbahçe hakkındaki düşüncelerini sıraladı: 'Kulübümüz bu sene hakikaten büyük transferler yaptı. Sarı-lacivertli formayı giyecek arkadaşları gönülden tebrik etmek isterim. Böylece iki taraflı isabet kaydedilmiş oldu. Bir takımın, hele bizdeki gibi çok ağır yüklü olan bir sezonu dipdiri çıkarabilmesi için, her şeyden evvel kuvvetli oyuncular ve geniş bir kadroya sahip olması gerekir. Şenol, Ali İhsan, Birol, Aydın, Ogün sevdiğim, futbolculuklarını takdir ettiğim çocuklardır. Fenerbahçe bu isimlerle büyük bir kadro olarak sezona girecek. Ne kadar çok adamın olursa o kadar rahat edersin. Yeni transferleri Fenerbahçe'ye hayırlı olsun derim.'

Lefter Fenerbahçe içinde bir takımı meydana getirecek yeni ve eski bütün arkadaşlarına, futboldan önce moral yönünden bir tavsiyede bulunmak istiyordu: 'Arkadaşlık.' Bu sağlanırsa, işler tıkır tıkır gidecek taraftarın yüzü gülecekti.

- Sen bu takımda oynamak istemez misin?

- Henüz futbolu bırakıyorum demedim. Elbette bana da bir hizmet düşecektir. Size bir şey söyleyeyim mi? Çağırırlarsa arada bir de olsa hep beraber eski Lefter'i hatırlatırız gibime geliyor."

Takımın ağabeyi

Lefter yeni sezonda Fenerbahçe'nin futbolcusu olarak antrenmanlara başladı. Artık her maçta oynamıyordu. Takımda daha çok ağabeylik rolü üstlenmişti.

Lefter sezon öncesi yapılan altı hazırlık maçının sadece birinde forma giydi. 24 Ağustos 1963'de başlayan ligde ise 2'nci haftadaki 4-1'lik Beykoz maçında oynadı ve 1 gol attı. Avrupa Kupa Galipleri Turnuvası ve Atatürk Kupası gibi maçlarda da forma giyen Lefter lig maçlarında artık pek yer almıyordu. 5'inci haftadaki yine 4-1'lik Hacettepe maçında da 90 dakika oynayıp bir gol attı.

1963'te kısa süre çalıştırdığı Egaleo takımı ile antrenmanda.

Kısa Egaleo macerası

Lefter ikinci yarı başlangıcında ani bir kararla Yunan takımlarından Egaleo'dan gelen teklifi değerlendirdi. Bu takıma antrenör oldu.

Ancak Lefter'in Yunanistan'daki antrenörlük kariyeri çok uzun sürmedi. Lefter Atina'ya giderken futbolculuk lisansını iptal etmemişti. Birkaç ay sonra da 15 günlüğüne izinli olarak Türkiye'ye geri döndü. Lefter'in futbolculuk lisansı hâlâ eski kulübü Fenerbahçe'deydi. Ancak Fenerbahçe'nin saçlarını futbol sahalarında ağartmış bu efsane futbolcusu, koca kurt Lefter artık Büyükada'sının keyfini sürmeye başlamıştı. Bundan sonra onun futbola döneceğine kimse ihtimal vermiyordu. Bu öykünün devamı ise çok ilginç.

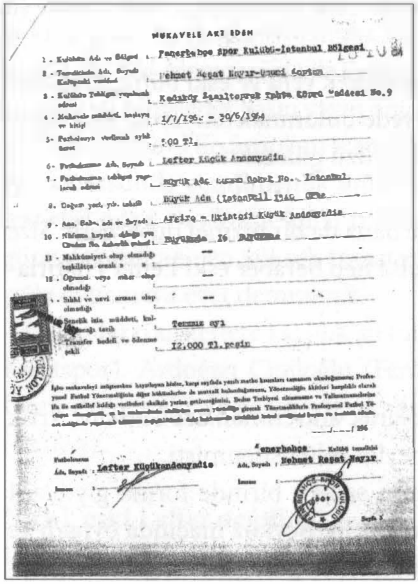

MUKAVELE AKİ İDİM

1 - Kulübün Adı ve Bölgesi : Fenerbahçe Spor Kulübü-İstanbul Bölgesi
2 - Temsilcinin Adı, Soyadı Kaliyetli vekilinin : Mehmet Reşat Kuyar-Umumi Katibi
3 - Kulübün Tebliğin yapılacak adresi : Kadıköy Rıhtım Caddesi No.9
4 - Mukavele müddeti, başlıyış ve bitiş : 1/1/196. - 30/6/1964
5 - Futbolcuya verilmesi şart taraf : 500 TL.
6 - Futbolcunun Adı, Soyadı : Lefter Küçük Andonyadis
7 - Futbolcunun tebliğat yapılacak adresi : Büyük Ada Çarşı Sokak No. İstanbul
8 - Doğum yeri, yıl. tarihi : Büyük Ada (İstanbul) 1920
9 - Ana, Baba, adı ve Soyadı : Argiro - Hristofi Küçük Andonyadis
10 - Nüfusa kayıtlı olduğu yer Cüzdan No. kaydedildiği mahalli : Burgazada 26 Numara
11 - Mukellefiyeti sona erdiğine taşkilâtça emrin : —
12 - Tebliğ ve usul arasının sona erdiğine : —
Senetin bitiş müddeti, kaydedildiği tarih : Temmuz ayı
Transfer bedeli ve ödenme şekli : 12.000 TL.peşin

İşbu mukavelenin imzalanması hususunun bütün, karşı tarafta yazılı maddeleri tamamen okuduğumuzu Profesyonel Futbol Talimatnamesinin diğer hükümlerine de muvafık bulunduğumuzu, Yönetmeliğin ikinci kısmındaki mukavelelerin ifa ve sarihleri hakkında maddelerine yazılı gösterilmiştir, Beden Terbiyesi Umumi Müdürlüğü ve Türkiye Amatör Futbol Takımları Federasyonu Futbol Talimatnamesinin bu mukavelelerin

çıban çıkarıyordu. Ogün'ün sakatlığı nüksetmişti. Demirspor maçının golcüsü Yüksel'e 15 gün ceza verilmişti. Ve bütün bunların yanında o hafta İstanbulspor maçı vardı. Halit Deringör takım teşkilinde güçlükle yüz yüzeydi. Kimi hangi mevkide oynatmalıydı? Birden gazete başlıklarına geçen haber, aynı gün Fenerbahçe yetkililerini de harekete geçirdi. 'Lefter gelmişti.' 15 gün izinle gelen Lefter'den istifade edilemez miydi? 'Formda mı acaba?', 'Aylardır uzak, üstelik yaşlandı', 'Nefes durumu meçhul' diyenler vardı. Fakat Lefter, 'Hazırım' diyince bütün soru işaretleri büküldü kaldı. Ve Fenerbahçe, Mithatpaşa Stadı'nda (İnönü) 37 bin seyirci toplayan İstanbulspor maçına Lefter'li 11 ile çıktı. Devamlı alkışlanacak kadar iyi oynamıştı Lefter. Fenerbahçe de Aydın'ın golüyle 1-0 galip çıkmıştı maçtan. Takıma ayrı bir hava, ayrı bir ruh getiren Lefter bu başarıda büyük ölçüde hissedardı. Tek şanssızlığı penaltı atışını kaleciye kaptırmasıydı.

Kaptan yeniden sahada

Bu dönemin Fenerbahçe Kulüp Başkanı Dr. İsmet Uluğ ise 15 Haziran 1964'te Tercüman Gazetesi'nde yayınlanan "Şampiyonluğun Öyküsü" isimli yazı dizisinin 10'uncu bölümünde Lefter'in geri dönüşü konusunda şunları yazar:

"...Tam bu esnada bir gazeteden telefon aldım. Lefter'in İstanbul'a geldiğini ve takımda oynamak istediğini bildiriyor ve buna muvaffakat edip etmeyeceğimi soruyordu. İlk kararımla bunu prensip olarak reddettim. Fakat telofonu kapadıktan sonra düşünceye daldım. Forvet hattımız çok noksandı. Lefter az formda olsa dahi kendisinden istifade edebileceğimiz, bu kadar emektar bir Fenerbahçeli'nin böyle bir arzusunu reddetmek doğru olmayacaktı. Tekrar telefonu açarak: 'Lefter kendisine güveniyorsa idmansız olduğu için fena bir intiba bırakmayacağından emin ise, onu teknik elemanlara tavsiye edebileceğimi' bildirdim. Kendisine güvendiğini söylediler. Bunun üzerine Lefter İstanbulspor maçında takım kaptanı olarak sahaya çıktı. Futbolu çok iyi bilen bu kurt oyuncu, kendine fazla itimadı olmadığından, kendisini fazla yoracak fuzuli gereksiz hareketlerden tamamiyle çekinerek, ayağında top tutmayarak, tam yerinde paslar vererek, hülasa

Büyük usta son sezonunda takımının başında.

çok iyi bildiği futbolun bütün inceliklerini tatbik ederek şahane bir oyun çıkarttı. Ve bu suretle, 'Lefter istediği zaman futbolunu oynar' şeklindeki halk kanaatini bir kere daha hakikat haline getirmiş oldu."

Lefter'in Fenerbahçe'ye transferinde önemli bir rol oynayan Rüştü Dağlaroğlu 1987'de yayınladığı ikinci Fenerbahçe Tarihi kitabında aynı konuda şunları yazar:

"Fenerbahçe 3 Mayıs 1964'te ligin formda ve diri takımı, 12 maçtır rakiplerine yenilmeyen İstanbulspor ile karşılaşacaktı. Ligin bu haftaları çok dar kadrolu ve yorgun Fenerbahçe için kritik geçiyordu. Lefter 26 Ekim 1963'te oynadığı Altay maçından beri yaklaşık 7 aydır forma giymemişti. Ancak lisansı da hâlâ Fenerbahçe'deydi. Kulübünden gelen teklif üzerine maçtan bir gün önce yaptığı hafif bir antrenmanla kendini tartıp 'oynarım' dedi.

Ve de oynadı...

37 bin 735 biletlinin izlediği ve 1-0 kazanılıp şampiyonluk yolunda Fenerbahçe'ye rahatlık veren bu maçtan sonra Lefter futbolumuzun yine 1 nolu virtüözü oldu."

Basından Lefter yorumları

Milliyet'ten Kahraman Bapçum Lefter'in dönüşünü şu sözlerle yorumluyordu:

"Bütün stad yalnız Lefter ile meşguldü? Ne yaptı Lefter? Futbol oynadı. Doyasıya ve doyurasıya... Sonra takım çıkaramayan Fenerbahçe'yi ligin en zorlu maçında başı ve göğsü dik olarak, çok kuvvetli bir moralle oynattı. Sonra da olsa olsa 20 bin kişilik seyirciyi 38 bine çıkartıverdi...

Fenerbahçe'nin genç futbolcuları sahada duruyor ve Lefter hâlâ futbol sahasını kramponları altına almış yoğuruyordu. Yaşı 40'tı ve 7 aydır da maç yapmamıştı..."

Necmi Tanyolaç, anlamı zamanla daha büyük değer kazanacak yazısına, "Dersini Verdi Gitti" başlığını koymuştur: "...7 aydır futbol oynamamıştı... Hiç kimsenin aklının ucundan geçmiyordu takımının en mühim maçında oynayacağı. 'Oynarım.' dedi. 'Fenerbahçe için her şeyi yaparım!'

İddialı İstanbulspor karşısında Ogün, Yüksel ve Şenol'dan mahrum olan

F. Bahçe'de Lefter oynuyor

Maç saat 15.45'de başlayacak. Halit Deringör, "Bu kritik maçta Lefter'e güveniyoruz,, dedi

37000 seyircinin Lefter'i çılgınca alkışladığı maçta

F. Bahçe, İst. Spor'a galip: 1-0

Sarı-Lâcivertlilerin yegâne golünü 6. dakikada Aydın attı. Lefter ikinci devrede penaltı kaçırdı

"Muhteşem dönüş"ün basındaki yankıları.

Türk futbolunun en büyük futbolcusu Lefter, dün 38 bin kişi önünde futbol dünyasına bir kere daha dönmesini bildi. Klastı, yıldızdı, inceydi, hırslıydı, biçimliydi, çalışkandı. 20 futbol yılına ismini veren adamdı. Zaman zaman yırtınarak pas uzattığı arka-

daşlarından yaşça bir misli ilerideydi. Öyle başladı, öyle bitirdi, Fenerbahçe'nin ölüm, dirim maçını...

...Adam çok iyi futbolcuydu, ama 40 yaşında idi. 40 yaşında maça çıktı ve giderken bir kartvizit bıraktı sahaya: LEFTER – ORDİNARYÜS PROFESÖR!"

Şampiyonluğa doğru

Sonraki Beykoz ve PTT maçlarını da kazanan Fenerbahçe'de Lefter yine vardı. Sarılacivertliler Beykoz'u Aydın ve Ogün'ün golleriyle, PTT'yi de Ogün'ün 2 golüyle 2-0 yenmişlerdi. Sıra Galatasaray maçına gelmişti. 8 as elamanından yoksun Galatasaray karşısında, Lefter'li ve yeter derecede dinlenen Şenol'lu kadrosuyla oynayan Fenerbahçe bu olumlu koşullardan faydalanamayacak, sahadan 0-0'la ayrılacaktı. Böylece Galatasaray Fenerbahçe'nin bu ligde yenemediği iki takımdan biri sıfatını taşıyacaktı (diğeri Gençlerbirliği'ydi).

Artık tek maç kalmıştı, bütün iş İzmir'de bitecekti. Ya Fenerbahçe sahadan en azından bir beraberlikle ayrılıp averajla şampiyon olacak ya da yenilip şampiyonluğu son dakikada Beşiktaş'a bırakacaktı. Altaylılar büyük konuşuyor, "Şampiyonluk vizesi vermeyeceğiz" diyordu. İzmir siyah-beyazlılarının galibiyeti İstanbul siyah-beyazlılarının şampiyonluğu demekti. İzmir'e akın başlamıştı. Binlerce taraftar Alsancak Stadı'na girebilmek için bilet arıyordu. İzmir için seyirci ve hasılat rekorlarının kırıldığı (20.032 seyirci ve 166.444 lira hasılat) tarihi bir maçtı bu. Tıpkı 14 yıl önceki gibi şampiyonu bir Fenerbahçe-Altay maçı tayin edecekti. Halit Deringör de genç arkadaşlarına 14 yıl önceyi hatırlatıyor, "4-0 kazanırsak şampiyon olacaktık ve 4-0 kazandık" diyordu.

İsviçreli senatör bir hakemin yönettiği bu maçı Fenerbahçe Şenol, Hüseyin ve Aydın'ın golleriyle 3-0 kazanarak mutlu sona ulaştı.

Sezonun kader maçı

Kazanılan bu şampiyonlukta dönüm noktası olan maçlardan biri de 17 Şubat 1964'de santrası yapılmayan golle 1-0 kazanılan Beşiktaş maçıdır. Bu maçta şampiyonluğa ulaşabilmek için Fenerbahçe'nin kesinlikle 3 puan öndeki rakibini yenmesi gerekiyordu. Bu maçta kazanması gereken sarı-laciverlilerdi, ama daha iyi oynayan gol pozisyonlarına giren hep Beşiktaş'tı. Son dakikaya gelinmişti. Beşiktaşlılar Alman hakemin son düdüğünü beklerken korner oldu. Bu korneri kazanan takım da Beşiktaş idi. Topun başına gelen Rahmi, Fenerbahçe kalesine orta yapacağına ceza sahasının oldukça dışındaki Suat Mamat'a sertçe kesti. Bu, Suat'ın hiç beklemediği bir pozisyondu, sert pası kontrol edemedi. Kısa bir depar atıp bu hatalı pası yakalayan Hüseyin, son bir hamleyle meşin yuvarlağı Beşiktaş ceza alanına doğru doldurdu. Bu son şansı Şenol, Beşiktaş ceza yayının dışında ve kaleye çapraz bir pozisyonda yakaladı. Çok az sürüp kalesinden açıyı kapatmak için çıkan Özcan'ın plonjonuna rağmen sol bir

Fenerbahçe'nin 1963-1964 Türkiye Ligi'nde Oynadığı Maçlar			
TARİH	RAKİP	SKOR	GOLLER
24.08.1963	Beyoğluspor	2-0	Birol, Şenol
28.08.1963	Beykoz	4-1	Birol, Nedim, Lefter, Aydın
01.09.1963	Feriköy	1-1	Şenol
14.09.1963	PTT (d)	0-2	
15.09.1963	Hacettepe (d)	4-1	Şenol (2), Lefter, Selim
19.10.1963	Ank. Gücü	2-0	Aydın (2)
20.10.1963	Ankara D.S.	5-2	Aydın (2), Şenol, Selim, Yalçın (k.k.)
26.10.1963	Altay	0-0	
27.10.1963	Altınordu	4-0	Ogün, Aydın (2), Şenol
16.11.1963	İstanbulspor	1-0	Nedim
17.11.1963	Kasımpaşa	3-0	Aydın (2), Selim
23.11.1963	Göztepe (d)	1-1	Birol
24.11.1963	Karşıyaka (d)	0-0	
01.12.1963	Galatasatay	0-0	
21.12.1963	İzmirspor	0-0	
22.12.1963	Gençlerbirliği	1 - 1	Hüseyin
12.01.1964	Beşiktaş	0-0	
19.01.1964	Beyoğluspor	2-0	Aydın, Şeref
26.01.1964	Feriköy	1-0	Mustafa
09.02.1964	Kasımpaşa	2-0	Ogün Aydın
17.02.1964	Beşiktaş	1-0	Şenol
14.03.1964	Altınordu (d)	1-2	Aydın
21.03.1964	Karşıyaka	2-0	Şeref, Ogün
04.04.1964	Hacettepe	4-0	Ogün (3), Aydın
05.04.1964	Göztepe	3-2	Aydın, Şenol, Birol (pen)
12.04.1964	İzmirspor (d)	2-1	Ali İhsan, Hüseyin
18.04.1964	G.Birlği (d)	0-0	
19.04.1964	Ankara Gücü (d)	0-0	
26.04.1964	Ankara D. S. (d)	1-0	Yüksel
03.05.1964	İstanbulspor	1-0	Aydın
09.05.1964	Beykoz	2-0	Aydın, Ogün
16.05.1964	PTT	2-0	Ogün (2)
24.05.1964	Galatasaray	0-0	
31.05.1964	Altay (d)	3-0	Şenol, Hüseyin, Aydın

plase ile topu köşeden deniz tarafındaki kalenin fileleriyle buluşturdu. Bu golden sonra Alman hakem Rudolp Kreitlein maçın santrasını yaptırmadan 90 dakikanın bittiğini ilan eden düdüğü çaldı. Son saniyede yenilen bu golden sonra Beşiktaşlı taraftarlar üzüntülerinden uzun süre staddan çıkamadı.

Lefter 'krallar listesi'nde...

O sezon başında İngiltere'de yayınlanan dünyaca ünlü World Soccer Dergisi bir inceleme yayınladı. Bu inceleme ülkemiz basınında da yer aldı:

"Türkiye'nin durdukça şarap gibi kıymeti artan dünyaca meşhur futbolcusu Lefter'in spor aleminin milli takım gol kralları klasmanında mühim bir mevkii aldığını biliyor musunuz? Evet, 1956 yılında Dolmabahçe'de Macarlar'ın harika takımını dize getiren bu büyük futbol ustası, milli takımların gol kralları klasmanında 15'incilik gibi çok kıymetli bir dereceye sahiptir. Diğer bir tabirle 18 milyon futbolcunun bulunduğu dünyamıza şimdiye kadar, Lefter'den daha iyi ancak 14 gol kralı gelip geçmiştir.

Kralların listesi şöyleydi: Puşkaş (Macaristan), Myntti (Finlandiya), Nielsen (Danimarka), Pele (Brezilya), Wilkes (Hollanda), Mitiç (Yugoslavya), Kolev (Bulgaristan),

Meazza (İtalya), F. Walter (Almanya), Juve (Norveç), Fontaine (Fransa), Finney (İngiltere), Lofthause (İngiltere), Charlton (İngiltere), **Lefter Küçükandonyadis (Türkiye)**, T. Ford (Galler), Ciezlik (Polonya), Galacher (İskoçya), Scarone (Uruguay), Masantonio (Arjantin), Moreno (Arjantin), Tarasconi (Arjantin).

Bu sezon, büyük usta Lefter Küçükandonyadis az ama çok değerli katkılarda bulundu. Takımın ağabeyi 1947-1948 sezonunda şampiyonlukla başladığı Fenerbahçe'deki kariyerini 1963-1964 sezonunda yine şampiyonlukla noktaladı.

Sarı lacivert forma ile son sezonunda...

1963-1964 Sezonu Türkiye 1. Futbol Ligi Puan Durumu

	O	G	B	M	A	Y	P
Fenerbahçe	34	22	10	2	55	13	54
Beşiktaş	34	22	8	4	57	19	52
Galatasaray	34	16	10	8	49	27	42
Ankaragücü	34	17	8	9	52	38	42
Göztepe	34	14	12	8	39	31	40
İstanbulspor	34	13	10	11	42	36	36
Altay	34	9	15	10	31	31	33
Feriköy	34	11	11	12	29	30	33
Gençlerbirliği	34	9	15	10	28	38	33
Ank. D. Spor	34	11	9	14	43	37	31
PTT	34	8	15	11	25	31	31
Altınordu	34	9	12	13	28	38	30
İzmirspor	34	8	12	14	28	35	28
Hacettepe	34	9	10	15	26	42	28
Beykoz	34	8	11	15	25	33	27
Karşıyaka	34	10	6	18	28	53	26
Beyoğluspor	34	5	14	15	26	40	24
Kasımpaşa	34	6	9	19	16	61	21

Fenerbahçe'nin 1963-1964 Türkiye Ligi sezonu kadrosu ve oynadıkları maç sayısı

Kaleciler: Hazım Canıtez (25), Ali Filibeli (9)

Defans oyuncuları: Özcan Köksoy (12), Şeref Has (30), Attila Altaş (14), İsmail Kurt (24), Tuncay Becedek (13), Özer Karna (21), Osman Göktan (19), İsmail Alemdar (7),

Orta saha ve forvetler: Ali İhsan Okçoğlu (28), Mustafa Güven (9), Birol Pekel (24), Selim Soydan (21), Hüseyin Yazıcı (16), Yüksel Gündüz (13), Güray Erdener (1), Aydın Yelken (33), Nedim Doğan (11), Ogün Altıparmak (19), Şenol Birol (19), Lefter Küçükandonyadis (8)

Fenerbahçe şampiyon olduğu 1963-64 sezonunda lig maçlarını 22 futbolcu ile oynadı. Bu sezonun golcüsü Aydın 33 maçta 17 gol attı. Takımın diğer golcüleri olan Ogün ve Şenol ise 9'ar gol kaydettiler. Fenerbahçe'deki son sezonunda 8 maçta forma giyen Lefter 2 gol attı.

22

LEFTER'İN 50. MİLLİ MAÇI

Lefter Küçükandonyadis, 9 Ekim1963 tarihinde Romanya ile yapılacak özel maçta 50. kez forma giyeceği için altın madalya almaya hak kazanmıştı. Lefter'in milli forma altındaki 50. maçı Türk futbol tarihinde o güne dek bir futbolcunun ilk defa ulaştığı bir onurdu. Bu maçtan yedi ay sonra 20 Mayıs 1964 tarihinde İnönü Stadı'nda, Türk Ümit Milli Takımı'nın İngiltere Ümit Milli Takımı'nı 3-0 mağlup ettiği maçtan önce Altın Madalya ve Hatıra Kupası kendisine takdim edilmişti. Bu törenden sonra seyircinin ısrarını kırmayan Lefter stadda bir tur attı.10 gün sonra da Fenerbahçe İzmir'de Altay'ı 3-0 yenerek şampiyonluğunu ilan etti. Altın madalyasını son sezonunda kazandığı şampiyonlukla taçlandıran Lefter kolay kolay herkese nasip olmayan bir gururla futbola veda etti.

Lefter'in milli takımda oynadığı dönemleri göz önüne alırsak o yıllarda Türk Milli Takımı'nın günümüzde olduğu kadar çok maç yapma olanağına sahip olmadığını görürüz. Lefter günümüzde oynasa bu sayının 100 milli maçı bulacağını hatta geçebileceğini tahmin etmek hiç de zor değil.

Gözyaşlarını tutamadı

Bu maç öncesinde yapılan törende Lefter'e çeşitli kurum ve kuruluşlardan çeşitli armağanlar verildi.

Maç başlamadan yapılan törende, Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı Orhan Şeref Apak da Lefter'i bizzat kutladı. Bu sırada tribünleri dolduran seyircilerin "Lef-ter... Lef-ter" diye bağırışları ve sevgi gösterilerinde bulunmaları Lefter'i çok duygulandırmış ve tribünleri selamlarken gözyaşlarını tutamamıştı. Daha sonra Türk futbolunun

ve Fenerbahçe'nin Ordinaryüsü, takım arkadaşlarının omuzlarında yükseldi. Tören on dakika kadar sürmüş, hemen ardından Kaptan Lefter sahaya koşarak Romanya takımının kaptanıyla seremoniye katılmıştı.

Bu tarihten tam 42 yıl sonra yine bir Ekim günü, 15 Ekim 2005 tarihinde Fenerbahçeli taraftarların kurduğu sosyal paylaşım sitesi "antu Com" tarafından "Efsane Sporcu" ödülüne layık görülen Lefter'e ödülü Başkan Aziz Yıldırım tarafından verildi.

Geçen onca zamana karşın hâlâ 7'den 77'ye tüm taraftarların gönlündeki eşsiz yerini aynen eskisi gibi koruyan Lefter gözyaşlarını bir kez daha tutamayacaktı.

Ay-Yıldızlı formaya veda yazısı

Lefter son milli maçından bir gün önce, "50. Milli Maçım" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"Yarın 19 Mayıs Stadı'nın yeşil çimenleri üzerinde Romanya'ya karşı 50. milli maçımı oynayacağım. Haddizatında bu bir dostluk karşılaşması olduğu için sadece Ay-Yıldızlı formanın normal maçlarından bir tanesi ve en tazesi olma hususiyetini taşıyor. Ama benim için, 50. defa asil Türk bayrağını göğsümde taşıyacağım bu maç unutulması değil, sadece bahsedilmesi veya hatırlanması bile yüreğimi yerinden oynatacak bir müsabaka olacak...

Uzun futbol hayatımda -hatırlayabildiğim kadar- her milli maçta vazifemi en iyi şekilde yapmaya gayret etmiş, öyle tahmin ediyorum ki bunu başarmış bir futbolcuyum. Fakat bu maç benim için bir başka hava taşıyor. Bazı sinsi bakışlar bana, 'Lefter bu defa 50. milli maçını oynatıp sana altın madalya vermek isteyenlerin lütfuna uğradın' diyor gibi geliyor. Onun için bu maç benim hayatımın maçı olacak. İşte en korktuğum da bu ya... Bir insan ne kadar huzur içinde olursa, o kadar iyi futbol oynar. Fakat beni şimdi, 'iyi oynamak mecburiyeti' pençesine almış ve gecemi, gündüzümü tek bir düşünce, 'milli formaya layık olabilme' düşüncesi kaplamış bulunuyor.

50. milli maçının ardından devlet tarafından verilen altın madalyası ve rozeti ile...

Futbol bir gençlik ve mücadele sporudur. İnsanları sahada koştu-

ran nüfus kâğıdındaki rakamlar değil, adalelerindeki enerjidir. Ben uzun futbol hayatımda sadece buna inandım ve öyle hareket ettim. Aksi düşünenler gibi davransaydım, kramponlu pabuçlarım şimdiye kadar çoktan bir kenarda çürürlerdi. Fakat şuna da kaniim ki, futbolun beni terk etmeye başladığını hissettiğim gün, herkesten önce bizzat ben onu vefasız bir dost gibi bırakmak kararındayım.

Ordinaryüs, 50. milli maçında Federasyon Başkanı Orhan Şeref Apak tarafından tebrik ediliyor.

Burada bilhassa genç arkadaşlarıma futbolun nankör olmadığını belirtmek isterim. Üç, beş sene çimen sahada, meşin topun peşinde koşup sonra Allah şu futbolu kahretsin, hayatımı mahvetti diyenlere söyleyecek tek bir sözüm var: 'Kabahat ne topta, ne futboldadır.' Bu gibi sporcular bunun sebebini bizzat kendi nefislerinde ve iradesizliklerinde aramalıdır. 20 seneyi aşan futbol hayatımda tek prensibim vardı: 'Her şeyi yerinde yapmak...' Yerinde eğlence, yerinde çalışma, yerinde istirahat. Ne alkolün geçici zevkine, ne de nikotinin gösterişçi havasına kapıldım. En büyük zevkim açık hava, deniz ve spordu. İşte bugün bunların mükâfatını görmüş bulunuyorum...

Yeteneklerimin bir Allah vergisi olduğunu da söylemek isterim. İnsan bununla kalmamalı, kullanmasını bilmeli. Ben derim ki bir futbolcu sigara içmemeli, gece hayatına alışmamalı ve çok az içki kullanmalıdır. Bu birinci şart...

Bundan sonra yemek gelir. Ben her sabah çok kuvvetli kahvaltı yaparım. Yumurtanın sarısını şekerle karıştırır öyle yerim. Sonra bol tatlı ve mutlaka süt içerim. Öğle yemeğinde et hariç bol yemek yerim. Akşam da aynı şekilde, yalnız her vesileyle taze balık çok yerim. Buna mukabil eti fazla sevmem. Hamur işleri futbolcuya zarar verir. Bunların yanı sıra bol siyah zeytin ve limon yerim. Sirkeyi ağzıma koymam. Gece yatarken ise mutlaka bol kaymaklı soğuk süt içerim. Senelerce 1.69 boy ile 69 kilomu bu şekilde muhafaza ettim.

Bir futbolcu ne kadar erken evlenirse, futbol hayatı o kadar uzun ömürlü olur. Yalnız burada unutulmaması icap eden tek nokta; evlendikten sonra futbolcunun evine bağlı kalması ve gözünün dışarıda olmaması lazımdır. Evine sadık olacak ve normal hayatını yaşayacaktır.

Bir futbolcu maçtan üç, dört gün evvel her şeyi kesmelidir. Yani, profesyonel bir futbolcu sahaya kuvvetli çıkmalıdır. İşte yarınki maçta karşınızda göreceğiniz Lefter bu Lefter'dir.

Zaman zaman bazı maçlarda tribünlerden aleyhimde tezahürat yapanlara hatırlatmak isterim ki, benim için en kudsi forma, Ay-Yıldızlı forma olmuştur. Onu ilk defa giy-

Lefter'in 50 kez giyip 22 gol attığı efsane milli forması.

diğim Atina'da, pist kenarına kadar taşan Yunan harp malullerinin küfür ve tükürük yağmuru arasında, her şeyi göze alarak canımı dişime takmış, bu arada bir de gol atmıştım: 20. dakikaya doğru soldan Şükrü müthiş bir şekilde indi. Yunan milli takımının lastik top gibi kalecisi Delavinias ile karşı karşıya geldi. Şut atacağı yerde aniden bana pas verdi. Bilirsiniz futbolda gol, an meselesidir. İçimden, 'Niye be Şükrü bunu atmadın da beni müşgül durumda bıraktın?' dedim. Nitekim top bana geldiği zaman Yunan müdafası kapanmıştı. Çaresizlik içindeydim. Hemen üstüme gelene bir çalım attım. Bu Menardis idi. Geçmiştim onu. Bir çalım daha attım. Bu sefer Muratis'i de ekarte etmiştim. Hemen şutumu patlattım. Top fileleri kucaklamıştı... İşte ilk golümü böyle atmıştım. Ve bu golü hiçbir zaman unutamam. Herhalde benim Türklüğümden şüphe edenlere bundan güzel bir cevap veremezdim.

Sırası gelmişken söyleyeyim. Her gol futbolcunun moralini yükselten sihirli bir şeydir. Oyunda moralim bozulsa bile yine gol peşinde koşarım. Onu yakaladım mı artık sinirden eser kalmaz. Milli maçlarda attığım en güzel gol ve doğrusu benim de hoşuma giden, Macar milli takımına voleyle attığım ilk goldür.

Yarın oynayacağım 50. milli maç için birkaç söz daha söylemek istiyorum. Apayrı bir havası olan milli maçlarda insan her zaman istediği futbolu çıkaramaz. Belki de ben bilhassa bu hususi durum dolayısıyla sizleri tatmin edecek bir futbol gösteremeyeceğim. Ama şunu iyi bilin ki formamın hakkı için elimden gelen gayreti gösterecek ve canımı dişime takarak çalışacağım. Eğer bu gayretimin mükafatını görebilirsem bir kere daha Allah'a şükredecek ve huzurunuzdan yüzümün akıyla ayrılacağım. Aksi halde bu milli maç, benim için sadece bir jübile olacaktır.

Bütün arkadaşlarıma yarınki maçta başarılar ve Allah'ın da yardımcımız olmasını dilerim."

"Bu maçın heyecanı bambaşka"

Lefter Küçükandonyadis'in son milli maçı öncesi Tercüman Gazetesi'ne yazdığı "Futbol Beni Bırakmadı Ama" başlıklı bir diğer yazısı ise şöyleydi:

"Kıymetli sporseverler, çok sevdiğim Tercüman okuyucuları. Sizlerle hasbıhal yapacağız bugün... Fazla resmi olmak istemiyorum. Sizinle senelerden beri aynı sütunlar-

da buluşur ve dertleşiriz. Futboldan sonra da gazetecilik mesleğinde bana fırsat veren Tercüman Gazetesi'ne bu heyecanlı günlerimde teşekkürü bir borç bilirim. Ben Lefter Küçükandonyadis olarak Türk futboluna 25 senedir hizmet ettiğimi zannediyorum. Bu 25 senenin 1947'den sonrası Türk Milli Takımı'nın başarısı için harcanmış yıllardır. Herkes bir gaye için vazife yapar ve senelerini harcar, ama acaba gayesine ulaşabilir mi? Bu merak konusudur ve gayeye ulaşılamadığı an, hayat hüsranla sona erer. Geçen yıllara üzülerek bakılır. Ben kesinlikle şunu söyleyebilirim ki, gayeme yüzde yüz erişmiş durumdayım. Herhalde kubbede hoş bir seda bıraktım.

Futbol beni henüz bırakmadı. Ama öyle sebepler var ki, benim futbolu bırakmam icapettiğini anlıyorum.

Bir sporcu, sporu iyi yaptığı zamanda bırakırsa kolay kolay unutulamaz. Fakat bu yine kulübümün bileceği bir şeydir. Ben artık futbolu bırakmak istiyorum. Ancak, Fenerbahçe'ye mukaveleyle bağlı bulunduğum için, kulübümün arzusuna uymak zorundayım. Fenerbahçe'nin yapacağı jübileyi takiben İtalya'daki antrenör kursuna gideceğim ve oradan diplomayı aldıktan sonra da Türk futboluna bu defa da antrenör olarak hizmet edeceğim.

Bugün mühim bir milli maça çıkıyorum. Seneler birbirini kovaladı ve ben bu seneler arasında son derece mühim maçlara, kupa ve şampiyona müsabakalarına katıldım. Hepsinde heyecan duydum. Fakat bu defaki bambaşka, ne dersiniz acaba sizden ayrılacağım için mi bu heyecan? Yoksa bana gösterilen kadirşinaslık için mi?"

Basından yorumlar

Haluk San

Rakamlarla Lefter

Lefter bu 49 maçta 7 defa sağaçık; 7 defa sağiç; 1 defa santrfor; 17 defa soliç; 17 defa da solaçık oynamıştır.

Türkiye'nin Berlin'de Almanya'yı yendiği maçta Gündüz Kılıç'ın çıkmasıyla ikinci devre santrfor oynamıştır. Bu 49 maçta 22 gol atmak suretiyle halen (1963 yılı itibariyle) milli takımın gol krallığına da sahip bulunmaktadır. Bugüne kadar Lefter A milli takımımızın 8 defa kaptanlığını yapmıştır.

Abdülkadir Yücelman

Hâlâ Meşin Topa Sadık

Bugün Ankara tarihî bir gün yaşayacak. 19 Mayıs Stadı'nı dolduracak binlerce kişi kalpten gelen bir sevgi ile 40 yaşında 50. defa milli formayı giyecek bir delikanlıyı alkışlayacak. Dile kolay 40 yaş ve 50. defa milli formayı giyebilmek.

Yeşil sahaların ihtiyarlatamadığı Ordinaryüs, kimleri gerilerde bırakmadın ki... Elinde büyüttüğün, yan yana mücadele ettiğin, sırt sırta didiştiğin kaç kişi şimdi seni

tribünlerden izliyor. Ve sen 40'ının baharında hâlâ zinde, hâlâ dinç ve hâlâ meşin topa sadıksın. Türk sporu milyonların kalbinde abideleşen LEFTER adı ile ne kadar iftihar etse azdır.

20 Mayıs 1964 tarihinde altın madalya töreni için Ümit Milli Takımı ile İnönü Stadı'nda.

Ercan Turcan

Ne Mutlu Sana

Senelerin zincir vuramadığı ilahi delikanlı...

Zafer havaları söylenen milli maçların altın çocuğu...

Meşin yuvarlağın genç! Ordinaryüs profesörü...

Sayılı futbol yıldızının toplandığı, çizmedeki yeşil sahaların avuca sığmaz genç adamı. Dünyanın sayılı futbol imparatorlarının mezarı Dolmabahçe Stadı'nın dev çocuğu... Ve nihayet Macaristan zaferinin fatihi Lefter...

İlk olarak 50. milli maçı oynayan senin eriştiğin bu erişilmez yüksek zirvenin fethine selam.

Ne mutlu Lefter'e, ne mutlu Lefter gibi meyveler veren Türk futboluna...

Tuncer Benokan

Türkiye'nin Matthews'i

Küçüklüğümün Lefter'i, hafızalardan asla silinmeyen ve silinmeyecek bir isim. O zaman bir Lefter'di. Şimdi ise bir "ordinaryüs" oldu. Eski futbolda ne çalımları vardı, bu hâlâ genç futbolcunun. Futbol tarihi Lefter için yazılanlarla, söylenenlerle doldu. Günümüzde Lefter hâlâ eski Lefter'dir. Ve çocuk cüsseli bu adam sahalarımızdan, meşin yuvarlaktan vazgeçmeyecektir. Milli formayı 50 defa giydiği halde futbola daha uzun seneler devam edecek. Çünkü o futbolun Matthews'i (50 yaşına dek futbol oynayan ünlü İngiliz futbolcu) olmak azmindedir. Buna inanıyoruz.

Sezai Peker

Zamora, Matthews, Labruna ve Lefter

Gali Meredith, İspanyol Zamora, İngiliz Matthews, Arjantinli Labruna... Kırkında A milli formayı giyen futbol aleminin büyük ustaları bunlar...

Ve bizim futbol profesörümüz Lefter Küçükandonyadis futbol tarihinde ancak 4 yıldızın 4 ilahlaşmış şöhretin paylaştıkları bu büyük şerefe bugün Ankara'da Romanya karşısında erişecek, 40 yaşında Ay-Yıldızlı forma altında oynayacak...

Dünya futbol galerisine giren ilk Türk için bundan daha büyük bir başarı düşünülebilir mi hiç? Lefter'in uzun ömürlü futbol kariyeri, şahane oyunları ve altın golleri, onun iradesinin ve "ebedi sevgilisi" meşin topa bağlılığının zaferidir.

Asaf Ayçıl
Efsaneleşen Terane
"Ver Lefter'e yazsın deftere" sözü yedisinden yetmişine kadar herkesin ağzında dolaşır. 25 sene sahalarımızda krampon eskiten Ordinaryüs'ten bugün 50. defa giydiği milli forması ile bu yerleşmiş sözü doğrulamasını arzulamaktayız. Türk futbol tarihine ismi altın harflerle geçen meşin yuvarlak sihirbazı sana güveniyor, bugün de efsaneleşen sözü içten tekrarlamak istiyoruz.

Tevfik Ünsi
Futbolda Ay-Yıldızlı Formanın Rekortmeni
Lefter'in futbol hayatındaki unutulmaz maç, Mithatpaşa'da Macarlar'ı 3-1 dize getirdiğimiz karşılaşmaydı. O maçın iki golünün kahramanı Lefter takımımızın kazanma azminin bayraktarı olmuş ve aşılmaz sayılan Macar savunmasını acz içinde bırakmıştı.

23.06.1954 tarihi de Lefter için bir mükafat günüdür. O gün B. Almanya maçına ilk defa kaptan olarak çıkmıştır.

Onun golleri ile kazandığımız Romanya 2-0; İsrail 1-0; 4-2'lik İskoçya ve 1-0'lık İspanya maçları da unutulmazlar arasında sayılabilir. İki mevsim Avrupa'da kalmamış ve uçak seyahatlerinden çekinmemiş olsaydı milli maç sayısı çok daha fazla olurdu.

İsmet İnönü'ye mektupla davet
Lefter'in İsmet İnönü'ye çok özel bir sevgisi vardı. Fırsat bulduğu her yerde ve her ortamda İsmet Paşa'yı över, ona saygılarını iletirdi. 50. milli maçını oynamadan önce Başbakan İsmet İnönü'ye bir mektup yazarak onu maça çağırdı. İşte bu mektup:

"Sayın Paşam,

Milli takımımızın şerefli Ay-Yıldızlı formasını yarın kısmet olursa 50. defa giyeceğim. Bu benim için büyük bir şereftir. Ben 40 yaşına birkaç gün sonra basacak olan sporcu Lefter, 80 yılını doldurmuş olan siz sayın başbakanımın enerjisinden örnek ve kuvvet almaktayım. Bu mektupla en içten tebriklerimi sunarken duanızı bekler, size uzun ömürler diler, ellerinizden öperim.

Fenerbahçeli Futbolcu Lefter Küçükandonyadis"

Gözleri Yaşlı Lefter: "Oynayamadık"
Lefter'in 50. kez Ay-Yıldızlı formayı giydiği Romanya maçının 0-0 berabere bitmesinin ardından, ertesi günün basınında şu haber ve yorumlar yer alır:

"Dün 19 Mayıs Stadı'nda 50. milli maçını oynayan Lefter, maçtan sonra soyunma odasında gözleri yaşlı olarak şunları söyledi: 'Ben Türk Milli Takımı'na faydalı olacaksam her zaman hazırım. Ancak biraz da çocuklar oynasın. Zaten ben ilk devreden sonra çıkmak istiyordum, fakat arkadaşlar bırakmadı. Hatırlarını kıramadım. Heyecanım sonsuzdu. Ancak bu heyecan futbol bakımından değil, seyircinin bana göstermiş olduğu yakın alâkadan doğmuştu. Biz, tekrar ediyorum, istenileni yapamadık. Rumenler müdafaya ehemmiyet vererek oynadı. Esasen onların taktiği de bu idi. Bizim en büyük hatamız orta sahayı boş bırakmamızdı. Antrenörün bize vermiş olduğu taktiği tatbik edemedik. Rumenler iyi oynadı, özellikle santrhaf ve solaçıkları çok iyiydi."

Milli takım antrenörü Reha Eken ise şunları söyledi: "İstediğim şekilde oynayamadık. Lefter kendisinden beklenenden de fazlasını yaptı."

Lefter'i kutlayan Federasyon Başkanı Orhan Şeref Apak ise şunları söylemişti: "Biz rakibimize nazaran daha iyiydik. Rumenler defansif oynadı. Beni en fazla memnun eden, 50. milli maçını yapan Lefter'in 20 yaşındaki bir genç gibi zinde ve muvaffak oyunudur."

Rumen Milli Takımı kafile başkanı Popescu ise gazetecilere şöyle konuşmuştu: "İyi bir karşılaşma oldu. Lefter hakikaten takdir edilecek bir futbolcu. Kendisini ben de tebrik ederim."

İnönü'ye ziyaret

Lefter, milli maç öncesi bir mektupla stada davet ettiği dönemin Başbakanı İsmet İnönü'yü maç sonrası ziyaret etmeyi ihmal etmedi. İşte o ziyaret basında "Lefter dün Başbakan İnönü'nün elini öptü" başlığıyla verildi:

50 nci Milli maçını oynadıktan sonra

Lefter, dün Başbakan İnönü'nün elini öptü

"Paşa babası,, da ona: Seninle iftihar ediyorum Lefter, dedi

Ankara, 9 (HA) — 39 yaşında 50 nci milli maçını oynayan Lefter, bu akşam (dün akşam) Romanya milli maçından sonra Anadolu Kulübünde briç oynayan Başbakan İsmet İnönü'yü ziyaret ederek elini öpmüş, 'Paşa babam, sizin elinizi öpmeye geldim' demiştir.

Briç partisini bitirip Anadolu Kulübü'nden çıkmakta olan İnönü'yü Lefter iç kapıda karşılamış ve önce elini öperek yanağına götürmüş sonra da, 'Paşam sizi maça bekledim. Ama herhalde daha önemli işleriniz vardı ki gelemediniz' şeklinde konuşmuştur.

İnönü, Lefter'in elini uzun müddet tutmuş ve 'Nasıl Lefter, muvaffak oldun mu?' diye sormuştur. Lefter tekrar Paşanın elini öpmüş ve 'İyi oynamak için çok çalıştım Paşam' demiştir. İnönü, Lefter'in yanağını okşamış, 'Altın Madalyan verildi mi? 50. milli maçını oynadığın için seni tebrik ederim' diye konuşmuş ve sonra da eklemiştir: 'Seninle iftihar ediyorum Lefter.'

Başbakanın kendisine iltifat etmesine memnun olan Lefter, onun sık sık elini öperek yanağına götürürken İnönü, 'Daha çok gençsin Lefter, bak ben kaç yaşında çalışıyorum' demiştir.

Bu arada Lefter İnönü'ye, 'Romanya ile 0-0 berabere kaldık Paşam' deyince Paşa 39 yaşındaki kurt futbolcunun tekrar yanağını okşayarak onu 'Sen büyük hatırasın, çok kıymetlisin' diye cevaplamıştır.

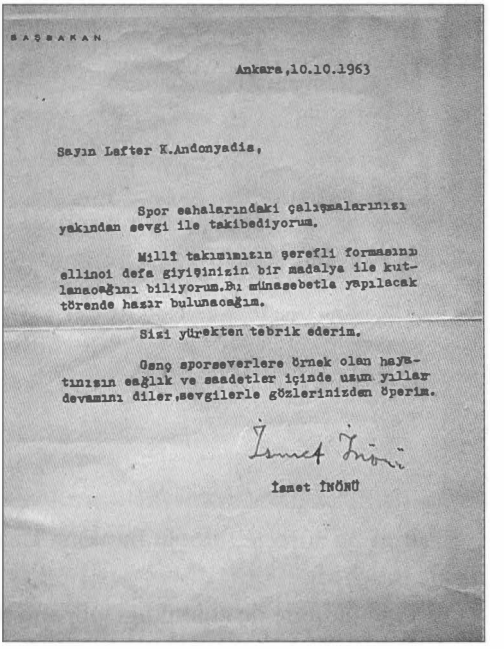

BAŞBAKAN

Ankara,10.10.1963

Sayın Lefter K.Andonyadis,

Spor sahalarındaki çalışmalarınızı yakından sevgi ile takibediyorum.

Millî takımımızın şerefli formasının ellinci defa giyiğinizin bir madalya ile kutlanacağını biliyorum.Bu münasebetla yapılacak törende hazır bulunacağım.

Sizi yürekten tebrik ederim.

Gençsporseverlere örnek olan hayatınızın sağlık ve saadetler içinde uzun yıllar devamını diler,sevgilerle gözlerinizden öperim.

İsmet İnönü

İsmet İNÖNÜ

Dönemin Başbakanı İsmet İnönü'nün Lefter'e yazdığı tebrik mektubu.

İnönü arabasına binerek uzaklaşırken Lefter arkasından uzun müddet bakmış ve şöyle demiştir: 'Paşayı canımdan çok severim. 80 yaşında hâlâ dinç.'"

Lefter Belediye Meclisi'nde

Lefter'in Başbakan İsmet İnönü'ye yaptığı ziyaretin hemen sonrasında, Ankara'dan gelen CHP'li Kemal Satır, İsmet Paşa'nın da önerisiyle Lefter'i ikinci isim olarak Beyoğlu Belediye Meclisi'ne dahil etmişti. Böylece Lefter istemediği halde 1963'ün Kasım ayında kendini bir anda politikanın içinde buluverdi.

Yıllarca yeşil sahalarda verdiği mücadeleyi acaba politik sahada nasıl verecekti? Üstelik daha futbolu bırakma kararı vermediği bir dönemdi.

"Bilmem politikacıya benzeyen bir tarafım var mı? Bu millet beni sevdiğine ve yakınlık gösterdiğine göre, ben de onlara layık olmaya çalışacağım. Ama her şeyden önce mücadele edeceğim konu stad meselesi olacak. Bunun için çalışacağım. Yeni stadların yapılmasını temin etmek üzere faaliyet göstereceğim. Çim saha, toprak saha arasındaki fark gündüz ile geceye benzer." Bu sözler onun ilk politik vaatleri olacaktı.

Lefter bu konumundan dolayı hem sevinçli hem de endişeliydi. Büyük bir yükün altına girdiğinin farkındaydı. Futbolda "Ordinaryüs Profesör" payesi verilen Lefter'i politika çok ürkütüyordu. Ama "Madem Paşa Babam istedi. Onu nasıl kırarım" demekten de kendini alamıyordu. Hayatının önemli bir dönüm noktasında olan Lefter'in

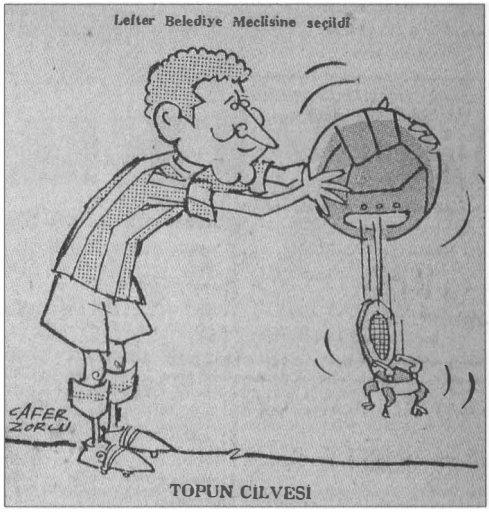

aslında ağır basan düşüncesi futbolu bırakıp antrenörlükte kariyer yapmaktı. Ama bir anda kendini politikanın içinde buluvermişti.

Ne olursa olsun politika Lefter'in yer alacağı bir kulvar değildi.

"Bana gösterilen alâka ve sevgiye minnettarım. Fakat her şeyden önce futbolcuyum. Benim hayatım spordadır. Bunun dışına çıkacağımı sanmıyorum. Bir kelimeyle şu anki hissim, siyasetle uğraşacak vaktim yok. Olmayacak da..." diyerek kendini kısa süre içinde politikadan soyutladı.

Nitekim bu süreçte futbolu bırakma kararı almasına rağmen futbol onu bırakmamakta ısrarlıydı.

Önceki bölümde de anlatıldığı gibi antrenör yardımcısı olarak Atina'nın Egaleo takımına gitti. İzinli olarak geldiği İstanbul'da Fenerbahçe'nin isteğiyle takımda yeniden yer aldı ve 1963-64 şampiyonluğunda pay sahibi oldu.

23

FUTBOLUMUZDA BİR İLK: LEFTER'E JÜBİLE İLE VEDA

Doğanın vazgeçilmez yasası gereği her başlangıçın bitişi vardır. Ancak Lefter, bu vazgeçilmez yasayı Fenerbahçe tarihinde en fazla zorlayan tek futbolcudur.

Onun dönemlerinde, hatta tüm zamanlarda futbolcu meslektaşları en fazla 37-38 yaşlarına dek meşin yuvarlağın peşinde koşup futbolu noktalıyorlardı. Ancak Lefter fiziğinin ona verdiği izinle olağanüstü yeteneklerini 40 yaşına kadar sergiledi. Fenerbahçe'de 23 yaşında başlayan bu serüven 40 yaşında sonlanıyordu.

3 Haziran 1964 Lefter'in Fenerbahçe formasını son kez giyip sahaya çıkacağı gün olacaktı. Ve bu maç, o güne kadar bir futbolcu için yapılan ilk jübile karşılaşması olarak tarihe geçecekti.

Beşiktaş'la yapılacak bu jübile maçını Faruk Talu, Turan Alsaç, Ö. Erentok hakem üçlüsü yönetti.

Fenerbahçe: Hazım Canıtez - Attila Altaş, İsmail Kurt - Tuncay Becedek, Semih Tüzün, Hüseyin Yazıcı - Mustafa Güven (Yüksel Gündüz), Nedim Doğan, Şeref Has, Lefter Küçükandonyadis, Güray Erdener (İsmail Alemdar) kadrosuyla çıkarken...

Beşiktaş: Nihat Akbay - Erkan Yanardağ (Yavuz Çoker), Fehmi Sağınoğlu - Yüksel Özbek, Sabahattin Kuroğlu (Muhittin Kapçak), Kaya Köstepen (Arif Özataç) - Coşkun Ehlidil, Suat Mamat (Cevat Özyalçın), Güven Önüt, Sanlı Sarıalioğlu (Yusuf Tunaoğlu), Hüseyin Mevlut kadrosuyla sahada yeraldı.

Maçtan önce yapılan törende Fenerbahçe Kulübü Lefter'e 2 bin lira değerinde altın işlemeli bir tabak armağan etti. Beşiktaşlılar da imzaladıkları siyah-beyaz bayrağı Lefter'e hatıra olarak verdiler. Bunun ardından da bazı kurum ve kuruluşların çeşitli kupa ve hediyeleri verildi.

24 bin 418 seyircinin141 bin 300 lira hasılat ödeyerek izlediği bu karşılaşma 23. dakikada Kaya'nın ve 60. dakikada Hüseyin'in golleriyle 1-1 sona erdi.

Şampiyon Fenerbahçe ilk şeref turunu İzmir'de atmıştı. Yeşilköy'de Pazartesi günü bir gövde gösterisiyle taraftarlarca karşılanan sarı-lacivertlilere için ikinci şeref turunu da İstanbul'da, Lefter'in jübilesinde atma şansı doğdu. Maç sona erdikten sonra başta, son defa kaptanlık görevini yapan Lefter olmak üzere seyircilerin alkışları arasında İnönü Stadı'nda bir kez daha şampiyonluk turu atıldı.

"Veda Busesi"

Jübile maçının ertesi günü Hürriyet Gazetesi'nde "Veda Busesi" başlığıyla yer alan yazıda maç öncesi ve sonrasından anekdotlar aktarılıyordu:

"Lefter, Fenerbahçe formasını sırtında tam 15 yıl şerefle taşımış, 50 defa da milli formayı giymiştir. Bu Türkiye'de erişilmesi güç bir rekordur. Bir de yaşı vardı, kendine göre 39, yazılan 40, Şeref'e göre de 43'tü. Soyunma odasında Şeref, yeşil sahaların bu 'Ordinaryüs'üne takılıyor ve şöyle diyordu: 'Lefter Ağabey, son maçını oynuyorsun, söyle artık şu hakiki yaşını! Osman'ın foyası ortaya çıktı. 35 yaşındaymış.' Heyecanlı olduğu her halinden belli olan Lefter, bir yandan hatıra resimleri çektiriyor. Diğer taraftan da Şeref'e laf yetiştiriyordu: 'Yok be Şeref, valla 39 yaşındayım daha.' Diğer bir köşede Umumi Katip Rüştlü Dağlaroğlu maziyi canlandırıyordu: 'Lefter'i bu kulübe ben 200 liraya Diyarbakır'da askerden aldım. İlk defa İzmit Kâğıtspor'a karşı oynattım ve o maçta omuzlara alındı.' Lefter'in Fenerbahçe'ye geçişi ile ilgili başka bir hikâye daha vardı. Babasına kömür parası alabilmek için 30 liraya sarı-lacivertli formayı giymişti. Lefter kadar diğer futbolcular da heyecan içindeydi. Ağabeyleri için oynayacakları bu son maçın iyi olmasını istiyorlardı.

Beşiktaş'la oynanan jübile maçı öncesinde "sevgiliye veda busesi".

Lefter onlara hiç durmadan, 'Bakın çocuklar bu maçı benim için oynayacaksınız. Sakın ha mağlup olmayalım.' Bu defa Ne-

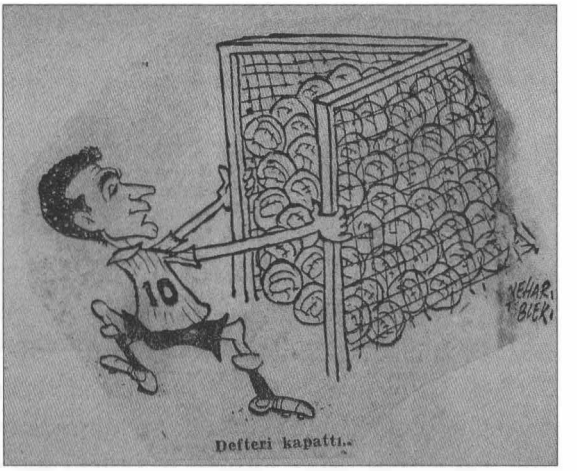

dim'in sesi duyuldu: 'Lefter Ağabey, defteri mağlubiyetle kapamayacağız.' Sık sık da dışarıya bakıp, 'Hâlâ tribünler dolmadı' diye mırıldanan Lefter, maçın topunu eline alıyor ve 'En büyük sevgilimden ayrılmak çok güç olacak' diyerek ona dudaklarını yapıştırıyordu. Saha da yapılan merasimde verilen hediyeler içinde bilhassa birini kalbinin üzerine bastırarak, 'Fenerbahçe'nin verdiği bu kıymetli armağanı daima başucumda saklayacağım' diyor ve 1-1 sona eren maç sonrası omuzlar üstünde, bütün acı tatlı hatıraları geride bırakarak soyunma odasına gidiyordu. O son çıkışta soyunma odasına giden tünele henüz girmek üzereyken, geriye dönüp yeşil sahaya bir bakışı vardı ki, sanki, 'Seni nasıl unutacağım' der gibiydi."

Bir defter kapanırken...

Milliyet Gazetesi Spor Müdürü ve yazar Namık Sevik jübilenin ertesi günü yazısına şu başlığı atmıştı: "Lefter Defteri Kapandı"

"Eee, Profesör Lefter de 40 yaşında futbol defterini kapadı. Böylece Hakkı'lar, Kemal'ler, Şükrü'ler, Fikret'ler, Gündüz'ler, Bülent'lerden sonra artık Mithatpaşa'da onu da top kovalarken göremeyeceğiz.

Kolay değil, tam 19 yıl meşin topa hükmetmek. Şu anda onun Macarlar'la, Portekizliler'le, İspanyollar'la daha nice milli maçlarda, Avrupa Kupası karşılaşmalarında çıkardığı o efsanevi oyunlar gözlerimizin önünden geçiyor. Aslında Lefter defteri değil, ciltlere sığmayan futbol kitabını kapadı. O dünkü jübile maçından sonra, 'Ben artık tribünde oturacak ve bir seyirci olarak sevgili Fenerbahçe'mi seyredeceğim' diyor. Biz ise bundan sonra göreceğimiz bütün maçlarda, takıma yeni giren her genç kabiliyette yeni bir Lefter'i bulmanın ümidini taşıyacağız."

Yine Milliyet Gazetesi jübilenin ertesi günü Lefter'in şu ifadelerini yayınlamıştı:

"Lefter dedi ki...

Türk Milli Takımı ve Fenerbahçe'nin Avrupa çapındaki futbol devi Lefter dün sarı-lacivertli formayla oynadığı son maçtan sonra Türk futbolseverlere şu mesajı gönderiyordu.

'19 yıl futbol oynadım. Bu uzun süre içinde elbette bazı hatalarım ve kusurlarım oldu. Ancak futbolculardan, idarecilerden ve futbolseverlerden iyi olan taraflarımı göz önüne alarak, bu hatalarımı affetmelerini rica edeceğim. Ben geldim ve gidiyorum. Artık çok sevdiğim formamı sadece tribünde seyredeceğim. Futbolumuza,

futbolcularımıza ve kulüplerimize sonsuz başarılar dilerim.'

Senelerin yıpratamadığı futbolcu, Cumartesi günü yarıda kalan bazı işlerini halletmek üzere Yunanistan'a döneceğini belirtmiştir.

Maç hakkında konuştuğumuz Umumi Kaptan Halit Deringör ise bu neticenin normal olduğunu belirtmiş ve 'Biz futbolcularımızı Altay maçından sonra serbest bıraktık. Bu müsabakaya da iddialı çıkmamalarını tembih ettik. Fakat Fenerbahçe forması ve Lefter'i son olarak sahadan namağlup çıkarma gayreti içinde futbolcularımız hakikaten değerli bir netice elde etmişlerdir' demiştir."

24

LEFTER'DEN FUTBOLUMUZ VE FUTBOLCULARIMIZ

1964 yılının Temmuz ayında Milliyet Gazetesi'nde maç spikeri ve spor yazarı Necati Karakaya'nın Lefter ile yaptığı 9 bölümlük, "20 Yılın Futbol Devleri" isimli yazı dizisinde bazı alt başlıklar özetle şöyle yer almıştı.

En Büyük Üzüntüm...

"Futbol hayatımda arzu edip erişemediğim iki merhale var. Birincisi Fikret Arıcan ile futbol oynayamamam. Fikret Ağabeyi sadece seyrettim. O futbolu bıraktı ben Fenerbahçe'ye geldim. Ne olurdu Fenerbahçe'ye bir yıl önce gelseydim. O da futbolu bir yıl sonra bıraksaydı. Böylece iki yıl yan yana oynamamız mümkün olacaktı. Arıcan, mevkiinin gelmiş geçmiş en teknik futbolcusuydu. Ben onu taklit etmeye çalıştım. Futbolda ondan çaldığım çok şey var. Birincisi, topu ilk anda yakalamama aittir. Ben topun kontrolünü Fikret Ağabey'den kopya çektim. O benim için 'beni geçti' dermiş... Onu geçebilmem için iki hareket var ki onları onun kadar yapmam lazımdı. Ben Fikret Ağabey'in topu kendine çekişini tam 20 yılda yapamadım."

Fikret Arıcan üzerine...

Burada bir parantez açalım... Lefter idolü olarak gördüğü Büyük Fikret ile ilgili düşüncelerini, Fikret Arıcan'ın Fenerbahçe'deki 59 yıllık anılarını kaleme aldığı "Büyük Fikret" adlı kitapta kendisine ayrılan yerde şöyle yazmıştı:

"Yıllarca bana hocalık yapan Fikret Ağabey'imin engin bir futbol tecrübesi vardı. Futbolu basit anlatırdı. Anlattıklarını kabul ettirme yeteneğine sahipti. Bize her fırsatta öğüt verirdi: 'Ben nasıl futbolu size basit anlatıyorsam siz de futbolu basit hare-

Lefter'in yetenek olarak kıyaslandığı Fenerbahçeli Büyük Fikret, Güneş maçında sonraki yıllarda takım arkadaşı olacak Cihat Arman'la mücadelede.

ketlerle oynayın...'

Şahsen ben Fikret Ağabey'imin öğütlerini tutarak önce basit, sonra daha zor hareketlere geçerek futbolcu oldum. Büyük Fikret komple bir futbolcuydu. 1930-1940 kuşağında her mevkide aynı başarı ile oynayarak, şimdi herkesin modern futbol dediği tarzı 40 yıl önce sahaya getiren insandı.

Çok üzgünüm ki bana göre Türkiye'nin tartışmasız gelmiş geçmiş en büyük futbolcusu ile yan yana oynama mutluluğuna erişemedim. Çünkü yaşımız tutmuyordu. Ben ondan sonraki kuşağın futbolcusu oldum.

Fikret Ağabey sahada çok tilki idi. Korkmayan, yılmayan ve tekmeden ürkmeyen bir karakteri vardı. Tarif etmekte aciz kaldığım bir sol ayağı vardı. Top, o sol ayak ne isterse onu yapmak zorundaydı. Sahada tabancanın nişan almadığı yere, Fikret Ağabey'im sol ayakla nişan alırdı.

Ağabey olarak kendisini saydıran bir kişiliği vardı. Hepimiz top oynarken, kendisini sever sayar, hatta çekinirdik. Futbolda bizim neslimiz için Fikret Ağabey'in söyledikleri kanun olarak kabul edilirdi.

Ne mutlu bana ki, ikimiz de Fenerbahçeli'yiz...

Yaşadığım sürece Fikret Ağabey'in futbolculuğu gözümün önünden gitmeyecek...

Çünkü onu hâlâ her gün seyrediyorum."

Ya Fikret Arıcan ne diyor?

"Kefal" lakaplı efsanevi futbolcu ve Başkan Fikret Arıcan ise aynı kitapta Lefter ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

"Ben futbolu henüz bırakmıştım ki, akabinde meşhur sinema artisti Ahmet Tarık Tekçe'nin kardeşi Necip Tekçe ki, o da bizde futbol oynardı. Bir gün beraberinde ufak yapılı bir futbolcuyla kulübe geldi. Orada bulunanlar bu futbolcunun etrafını alarak yakından alâkadar olmaya başladılar. Ben de o gün antremanı seyredecektim. Çift kaleyle başlayan antreman maçında bir futbolcu öyle oyunlar oynuyordu ki, şaşmamak mümkün değildi. Evvel elbiseli olarak gördüğüm bu futbolcuyu sahada futbol kıyafetiyle doğrusu tanıyamamıştım. Şişli takımında oynayan Lefter olduğunu söyle-

diler. İsmini ve iyi futbolcu olduğunu duymuştum. Evvela bizim maçlarımızdan önce meşhur Taksim Stadı'nda Pera (Rum) ve Şişli (Ermeni) vatandaşlarının kurdukları bu takımlar aralarında çok iddialı maçlar yaparlardı. Şişli'nin en iyi oyuncusu olan Lefter'in Rum asıllı oluşundan da nazarı dikkatimi celbetmişti.

Düşündüm, futbola daha ilk çalımını amansız rakibin saflarında yer almakla atmıştı. O gün antremanda gördüğüm oyuncu sonradan memleketin dışına çıkan şöhretiyle büyük futbolcu olan Lefter'di. Kendisiyle beraber futbol oynamadığıma çok üzgünüm doğrusu. Bunu o kadar arzulardım ki, bilseydim onun geleceğini dişimi sıkar, onunla beraber sahaya çıkabilmek için bir mevsim daha oynamaya çalışırdım. O beni de sürükler götürürdü. Türkiye'de tek başına maç kazanan futbolcuların başında bu büyük Lefter'in geldiğini rahatlıkla söyleyebilirim.

Bazı ufak tefek kaprislerine rağmen, sahaya çıktıktan sonra bunların hepsini unutur ve kendini tamamen maça verirdi. Bütün futbol hayatına hiç sakatlanmadan başlayıp sakatlanmadan bitiren hemen hemen tek futbolcu olduğunu söyleyebilirim.

Bu arada şunun da çok kimseler arasında tartışma mevzusu olduğunu duyuyordum. Lefter mi, Fikret mi? Bu durum benim yanımda dahi tartışma mevzu olduğundan ağzımdan duymayı arzu edenler vardı. İzaha çalışayım. Şöyle ki, hiç şüphesiz Lefter çok büyük, hatta şöhreti dünyaya yayılmış bir futbolcudur. Ancak devirlerimiz ayrı olduğu için kendi devrinde yetişenlerle mukayese yapılmalıdır kanısındayım. Ama muhakkak bir karşılaştırma yapılması gerekirse, o kısa mesafelerde ve kalabalığın arasında benden çok iyi sıyrılır ve çıkardı...

Ve neticeye giderdi... Ben ise uzun mesafelerde ve vücut hareketleriyle karşımdakileri ekarte etmeye çalışır ve geçtiğim herhangi bir müdafa oyuncusu ile bir daha karşılaşmazdım...

Vazifem kendimden ziyade başkasına gol attırmaktı... Başka bir özelliğim de Fenerbahçe ve Milli Takım'da uzun zamanlar sol haf, soliç, solaçık ve santrhaf mevkileri gibi değişik yerlerde oynamak idi... Bu itibarla kafa vuruşlarım da biraz fazla idi. Ama o Fenerbahçe takımına benden

Cumhuriyet Gazetesi'nin 1965 yılında seçtiği "42 Yılın Altın Onbiri" bir arada. (Ayaktakiler) Mehmet Leblebi (GS), "Baba" Hakkı Yeten (BJK), Zeki Rıza Sporel (FB), "Ordinaryüs" Lefter Küçükandonyadis (FB), Fikret Arıcan (FB). (Ortadakiler) Selahattin Torkal (FB), Ali İhsan Karayiğit (BJK), "Çengel" Hüseyin Saygun (BJK). (Oturanlar) Faruk Barlas (GS), Cihat Arman (FB), "Mehmetçik" Basri Dirimlili (FB).

çok maç kazandırdı. Mutluyum ki her ikimiz de Fenerbahçeli'yiz ve bu tartışmalar iki Fenerbahçeli için yapılmakta... Son olarak da sayın sporseverlerin oylarıyla 42 yılın en iyi onbirine seçildik... Bundan da ayrıca kıvanç duyarım..."

İkinci üzüntüm...

Şimdi, Necati Karakaya'nın Lefter ile yaptığı 9 bölümlük yazı dizisinde kaldığımız yerden devam edebiliriz...

"İkinci üzüntüm ise Eşfak Aykaç gibi Türkiye'de ilk defa modern haflığı yaratan bir futbolcu karşısında oynayamamamdır. Eşfak Ağabey de son derece teknikti. Topu ilk defa doğru dürüst yere indiren odur. Böyle hafların karşısında futbol oynamaya bayılırım. Eşfak Ağabey'i seyrettim, fakat onun devrine yetişemedim.

Fenerbahçe'de dört santrfor...

Fenerbahçe'de dört santrfor ile yan yana oynadım. Şu ya da bunu methedecek, diğerini kötüleyecek değilim. Sırası ile Suphi, Burhan, Şirzat, Şenol üzerinde duracağım. Can, Şeref ve Yüksel bu mevkilerde kısa süre oynadıklarından, daha doğrusu esas olarak takımın diğer mevkilerinde yer aldıklarından onları santrfor olarak mütalaa etmek istemiyorum. Bence bir santrfor; cesur, hızlı, kafaya hakim, topa iyi vuran ve fırsatçı biri olmalıdır. Fenerbahçe'de oynayan santrforlarda bu özelliklerin hepsi bir arada yoktu. Bazılarında bir-iki meziyet birden toplanmıştı, ama biri muhakkak eksikti.

Şirzat cesur, Suphi süratli ve kafaya hakim, Burhan fırsatçı idi. Şenol ise bugün topa iyi vuruyor. Bugün bu dört santrforu bana verseler, 'hangisini Fenerbahçe'ye koyarsın' deseler tereddütsüz Suphi'yi koyarım. Zira Suphi'nin arkasından bir takım akar gider, sürüklenir. Kafaya diğerlerine nazaran daha hakimdi. Burhan gol çıkarması bakımından ideal bir santrfordu ama, bugünün futbolu bir santrforu battal durumda bırakmıyor. Onun da kendi topunu gerilerden alıp getirmesi, taşıması gerekiyor. Şenol'a gelince... Şenol hangi takımda olursa olsun, ancak ve ancak kuvvetli olduğu zamanlarda top oynayabilir. Zira top kontrolü kafi değildir. Ayağından açtığı topu koşarak alması ve neticeye tesir edecek şutları kuvvetli atması gerekiyor. Fenerbahçe'de oynayan santrfor Şirzat, rakip takımın defansını bozacak bir karakterdeydi.

Ordinaryüs ve Taçsız Kral milli forma ile...

Ve diğer takımların santrforları...
Fenerbahçe takımının bu santrforları, onların bu özellikleri yanında diğer takımların santrforları hangi vasıfta idi? Bu santrforların başında birinci derecede rakip takımların, Galatasaray ve Beşiktaş'ın santrforları geliyordu. Bize tehlikeli olan santrforlar Beşiktaş'ta Kemal, Galatasaray'da Gündüz ve Metin'dir.

Lefter'in hayranlık duyduğu iki isim: Şükrü Gülesin ve Gündüz Kılıç.

Kemal'den söze başlayayım. Kemal netice alan bir futbolcuydu. Onun karşısında bir santrhaf değil, bütün defans vardı. Cihat Ağabey'in başının belası olmuştu. Ne yazık ki uzun süre oynayamadı. Harp senelerinde futbolun zirvesine çıkmıştı. Ama o zamanlar milli maç yapılamadığı için Ay-Yıldızlı formayı giyemedi. Bu kadar futbolun zirvesine çık, sonra Ay-Yıldızlı formayı giyeme. İnsana bundan büyük üzüntü olur mu? Kemal, Şükrü gibi topa çok iyi vururdu. Zaten Beşiktaş'ın o dönemde şampiyonluklar kazanmasının tek sebebi, bütün forvetinin topa çok iyi vuran futbolculardan kurulmuş olmasındaydı.

Gündüz Ağabey'e gelince, onun yaratıcı kabiliyeti vardı. Beni Ada'da 14 yaşında seyredip, 'Bu çocuk iyi bir futbolcu olacak' diyen, benim elimden tutan, milli takım kamplarında yakınlık gösteren, velhasıl her şeyim odur. Gündüz Ağabey bir futbol deviydi. Nizami şarjı bu memlekete getiren Hakkı Ağabey ile odur. Gündüz Ağabey'de bir santrforda aranan en mühim meziyet, kafa hakimiyeti vardı. Ceza sahasında havadaki bütün toplar onundu. Türk futboluna Gündüz'den daha kafaya hakim olan bir sporcu gelmemiştir. Bugün Metin de kafaya hakim deniyor. Ancak, Gündüz Ağabey ile arasında bir fark var. Gündüz Ağabey kafasındaki topla civcivlerini kanadının altına toplayan bir tavuk gibiydi. Kafasının üzerindeki topları sağa sola dağıtır, 'alın, atın' derdi. Sanki eliyle bırakıyormuş gibi topu uzaklara gönderir, ters istikametlere aşırırdı. Metin ise kafayı sadece kendisi için vurur. Metin'in kafası tevzii edici değil, iticidir. Yani gole gider. Son darbedir. Metin'in Gündüz ve Kemal'e üstün olan tarafı, bundan ziyade kısa mesafede topa hakim oluşu, kısa mesafede topu bırakmayışıdır.

Bütün bunlardan sonra söyleyebilirim ki, Fenerbahçe'ye Gündüz, Kemal, Metin gibi bir santrfor gelmemiştir.

Can Bartu'ya Gelince
Yalnız Can'ı unutmayalım. Eğer, Can bir santrfor ise bu klasmana muhakkak girer. Ben Can'ı daima bir insayt oyuncusu olarak düşündüm. Can top kontrolü, pas tev-

Şeref Has ve Can Bartu ile...

zii yanında şeytan gibi bir zekâya sahiptir. O Avrupa çapında bir futbolcudur. Can'ı bütün bu ölçülerin dışında mütalaa ederim. O yanımda olsa, ben Fenerbahçe'de daha iki yıl top oynardım. Can'ın yanında insan ne oynadığını bilir. Can Avrupa futbolcuları arasında yapılacak bir klasmanda ilk 10 arasına girebilir. Ama Türk olduğu için böyle bir klasmanda onu hep geride bırakırlar.

Kaleciler...

Bana göre en fazla inkişaf eden mevkii kale. İki kalecimizi modern futbol anlayışının bir öncüsü olarak görüyorum. Cihat ve Turgay... Sonra araya Özcan girer. Cihat Arman direkler arasında çok kuvvetli olmasına rağmen, hasmını ceza sahası içinde durduran ilk kalecimizdir. Ceza sahası hâkimiyeti onun zamanında doğdu. Turgay bunu geliştirdi. Bu hâkimiyeti yaptığı uzun degajlarla rakip sahaya kadar götürdü. Cihat Arman, blokaj ve plonjonlarda Turgay'dan ileriydi. Sağı ve solu müthiş kuvvetliydi. Turgay'ın sağı, soluna nazaran yerden zayıftır. Turgay, yumrukları ve çapraz giden toplara çıkışı bakımından herkesten üstündür. Özcan, Cihat Arman ve Turgay arasında ikisinin hususiyetlerinden çok şey kapmış bir kalecidir.

İki sağaçık, bir solaçık

Fikret Kırcan Ağabey ile İsfendiyar gibi iki sağaçık Türkiye'ye gelmemiştir. Ben Leblebi Mehmet'i seyretmedim. Onun hakkında konuşamam. Ama bugüne kadar Türkiye'de gördüğüm sağaçıklardan hiçbiri Fikret ve İsfendiyar'ın zirvesine çıkamamıştır. Açık deyince akla, boş sahadan çabucak topu rakip sahaya geçirmek ve topu kaleye yanaştırmak geliyor. İsfendiyar bu işi koşarak yapardı. Taç çizgisi üzerinde ondan daha iyi top koşturan bir futbolcu hatırlamıyorum. Hasmının üzerine gider, böylece rakibi bozardı. Fikret Ağabey, İsfendiyar'dan daha şutördü. Ondan daha iyi korner atardı. Hele bizim takıma giden bir korner atış şekli vardı ki, topları hep birinci direğin dibine ve yerden bir metre yükseklikte atardı. Sanki santimle ölçmüş gibi topu gönderirdi. Feridun'a bu toplarla az mı gol attırdı? Fikret Ağabey'in oyun şekli, bir iç oyuncusunu andırırdı. Topu beklemez, gider alır, dağıtım yapardı. Frikikleri tutulmazdı. Şimdi onun gibi kaç futbolcu var?

Bu iki sağaçıktan sonra bir solaçık anlatayım: Şükrü Gülesin. Ben milli takımda

onunla yan yana oynarken rahat ederdim. Zira Şükrü topun hakkını verirdi. Orta sahada ona topu gönderir, sonra arkasından seyrederdim. Tank gibi gider, topu ayağından bir karış açmaz, sürerken bir anda filelere gönderirdi. Şimdiki solaçıklara bakıyorum da aut çizgisinden sonra sanki daha 20 metre saha varmış gibi oynuyorlar. On top alsalar dokuzunu auta bırakıyorlar. Bugün hiçbir takımda Şükrü gibi bir solaçık yok.

Bir muhtelit (karma) maçı sonrası Beşiktaşlı Necmi Mutlu ve Recep Adanır'ın arasında...

Başarılı bekler

Bana 20 yılın başarılı beklerini sorsalar tereddütsüz Naci, Ahmet, Vedii ve Basri'nin isimlerini sıralayabilirim. Galatasaray'ın küçük boylu beki Naci, büyük takımların karşısında büyüyüverirdi. Bir bekte bulunabilecek en büyük vasfa haizdi. Topa sert giriş ve sert vuruş, 'futbol erkek oyunudur' dedirtenlerin başında gelirdi. Hasmını daima taç çizgisinin üzerinden kıstırır ve işini orada bitirirdi. Tesadüfen aşılırsa, yetişir ve ikinci darbeyi indirirdi. Ama bütün bunlar durmadan faul yaptığı manasına gelmemeli. Yani 'tatlı sert' bir bekti. Son derece teknikti. Bazen forvetlerin yapamadığını yapar, çok uzaklardan gol atardı. Boylu olmamasına rağmen kafaya hâkim, şarjları kuvvetliydi. Bugün piyasada Naci gibi bir bek göremiyorum.

Ahmet Erol Ağabey'e gelince, çok uzun süre top oynamadı. Fakat topun hakkını verdi. En mühim hususiyeti 'nazlı' değildi. Her şeyi unutur, çıkar oynardı. Kendine göre bir klası, rakiplerini çekindiren bir tarafı vardı. İyi bir bekti.

Vedii bek olarak takımı idare eden bir futbolcuydu. Oyun, onun tarafında yani sol kanada binince o forvetin boşluğunu görür, topu sağ kanada atardı. Bu atış ilk pozisyonda topa vuruş şeklindeydi. Bu sebeple rakip müdafa boş sahada topu görünce allak bullak olurdu.

Sağ tarafta oynayanlar, Recep, Şevket, Süleyman gibi elemanlar topu iyi kontrol ettiklerinden bir anda rakip sahaya inerlerdi. Vedii'nin o gün yaptığını bugün bir beke iki sene anlatsak, zannetmem ki bir maçta tatbik edebilsin. Bu Allah yapısıydı.

Beğendiğim beklerin arasında Basri de bulunmaktadır. Basri çok seri, çok çabuk bir adam. Sonra süratli... Deparları kuvvetli, arı gibi... Kafaya hâkim... Tek kusuru sağı zayıf. Bu da solbek oynayan için önemli bir şey sayılmaz. Basri, forveti işleten toplar vermesi, sahasında istediği kadar top koşturması bakımından her bekden

22 yıl Fenerbahçe forması giyerek erişilmesi güç bir rekorun sahibi olan Küçük Fikret (Kırcan), Lefter'e nazar boncuğu takıyor.

üstündür. Sinirli hali, en az beş yıl evvel takımdan uzaklaşmasına sebep oldu. Kilosu, boyu, fizik yapısı, futbol bilgisiyle Basri'den daha uzun yıllar istifade edilebilir.

Oyun kuranlar...

Takımının oyununu kuran, etrafındakileri kendi tesiri altında bırakan futbolcuların başında Selahattin, Mehmet Ali, Eşref ve Coşkun gelir.

Selahattin'in tekniğine uzun yıllar hiçbir futbolcu erişemeyecektir. Müdafada çalımın yaratıcısı odur. Top kontrolü, pas dağıtımı bakımından bir numaralı elemandır. Mehmet Ali'yi uzaktan çalımlarıyla hatırlayacağım. Uzaktan attığı çalımla bazen bir değil birkaç futbolcuyu birden ekarte eder, oyunun haricinde bırakırdı. Ekseriya toplarını kendi kullanırdı. O sahalarımızın hakikaten 'Tarzan'ıdır (M. Ali Has'ın lakabı).

Eşref ve Coşkun'un klasları birbirine yakın, fakat Eşref daha teknikti. Takımlarının oyununu kurdukları için, iç oynayan futbolculardan birine, onların oyununu bozmaları tembih edilirdi.

Takımını kurtaranlar...

Dün takımlarını kurtaran, oyuna tek başlarına müessir olan futbolcular vardı. Mesela Cihat Arman, Hakkı Yeten, Kemal, Gündüz, Galip, İsmet gibi... Cihat başlı başına bir takımdı. Hakkı Yeten takımının her şeyiydi. O emrederse, olurdu. Bambaşka idi o Beşiktaş. Kemal çok gol atardı. Vefalı Galip defansta tek başına konuşurdu. Ortada sağda solda her yerde o idi. Bitmek bilmeyen bir enerjisi vardı. Tahtabacak İsmet, Vefa'nın müdafası ve golcüsüydü. Onların arasında Turgay da vardır. Formda iken futbolcular onun adından korkar, ceza sahasına girerken ayakları tutulurdu. Şimdi böyle futbolcular yok gibi.

Ben şu anda takım kurtarabilecek vasıfta üç futbolcu görüyorum. Birincisi Metin Oktay. Metin, uzun yıllar takımını kurtardı. Takım kurtarabilecek ikinci futbolcu Ergun Öztuna'dır. Şimdi Karşıyaka'da oynayan bizim Ergun bu neslin en iyi futbol bilen elemanıdır. Oyun kuruşu, rakibe daima ters gelir. Topları boş sahaya göndererek oyunun şeklini daima değiştirir. Takımını kurtaran üçüncü futbolcu da Feriköylü İsmet'tir. İsmet kuvvetli kaldığı müddetçe takımının her yerinde bir takım kuvveti

içinde mücadele eder ve netice alır. İşte onun çok kuvvetli olduğunu da göz önünde tutarak Afrika'ya götürmek istiyorum.

Bugün sevdiğim futbolcular

Bugün büyük istikbal vaad eden bazı futbolcular tanıyorum. Şımarmaz, söz dinlerlerse biraz evvel saydığım şöhretlerin arasına girebilirler. Bu futbolcular PTT'li bek Şükrü (Birant), haf Yılmaz (Şen), Karşıyakalı Vural, Feriköy'lü Tuncay, Mahmut, Beykozlu İhsan, Beşiktaşlı Sanlı, Altaylı Ayfer'dir.

1958 yılında Aydın'da maç yaparken karşımda Beşiktaşlı Kaya (Köstepen) oynuyordu. Onu çağırdım, 'Bak Kaya' dedim, 'iddialı konuşuyorum. Şu çocuk çok büyük bir futbolcu olacak.' Gösterdiğim çocuk o yıl Aydın'dan İzmir'e transfer oldu. Sonra Beşiktaş'a geldi. Evet, bu futbolcu santrfor Güven'dir (Önüt). Şimdi bu sözü yukarıda saydığım futbolcular için söylüyorum. Bu çocuklar büyük isim yapacak.

İdeal Fenerbahçe...

Tam 16 yıl 615 maçında yer aldığım ve yüzlerce futbolcusuyla yan yana oynadığım Fenerbahçe'nin bu zaman içindeki ideal takımını şöyle sıralayabilirim:

Cihat Arman - Naci Erdem, Basri Dirimlili - Selahattin Torkal, Samim Var, Kamil Ekin - Fikret Kırcan, Mehmet Ali Has, Suphi Ural, Burhan Sargın, Halit Deringör

Tavsiyelerim

'Türk futbolu üç yıldan beri geriliyor' dedim. Gerilemeyi durdurmak için neler yapmalıyız... Nasıl kalkınabiliriz?

Önce Türk futbolunu gerileten sebepler üzerinde duralım:

1- 20 yıldır futbolumuza ilim ancak bugünlerde girebilecek. Şayet becerebilirsek, ilk defa Türk antrenörler bir görüş içinde toplanmak isteniyor.

2- Kulüp idarecilerinin selahiyetleri kısılmalı, Cemiyetler Kanunu'na göre işleyen kulüpler yerine sporda şirketler kurulmalı.

3- Bugünkü mali durumu ile seyircimiz bu kadar büyük bir futbol ordusunu besleyemez. Milli, 2. Milli ve Mahalli Lig'de pek çok profesyonel futbolcu var. Çoğunun karnı doymamakta.

4- Futbol bir sanattır. Seyirciyi tatmin, üstün hareket, büyük kabiliyet ister. Bizde kamburu, topalı, körü, ihtiyarı futbolcu olmak istiyor.

5- Kulüplerin hesabına el koymalı. Keyfi harcanan paraların hesabı sorulmalı, kulübüne faydası dokunmayan futbolcuya para ödenmemeli. Federasyon bu tip futbolculara para verilecek diye kulüpleri zorlamamalı.

6- Milli takımın iskeleti bozulmamalı. Her gelen sempati duyduğu futbolcuyu milli yapayım diye uğraşmamalı.

7- Cihat Arman'ın kurduğu kadro başarılı oldu. Şimdi onu bozmak için ne lazımsa

yaparız. Halbulki bu işte başarılı olana yardım etmek gerekir. Türk Ümit Milli Takımı 6 büyük maçta yenilmedi. Bomba gibi bir takım. İçinde koç gibi çocuklar var. Onları takviye ederek, 1966 Dünya Kupası'na hazırlanmalı ve bu iş, en iyi şekilde yapan Cihat Arman'a bırakılmalı.

8- Muhakkak bir futbol mektebi kurulmalı.

Geldim, gidiyorum. 20 yılın futbol devleri hepiniz kalbimde yaşayacaksınız. Ağladıklarım, sevindiklerim... Cihat'lar, Fikret'ler, Gündüz'ler, Metin'ler, Şükrü'ler, Galip'ler, Turgay'lar, Samim'ler, Güven'ler, Suat'lar... Hepinize elveda... Yetişen şöhretler size de, meşin top sana da elveda... Gönlüm sizlerde kaldı. Sizler ve Türk Futbolu yaşayın!"

25

KUPALAR VE GOLLER

1947 yılı yaz aylarında Fenerbahçe'ye transfer olan Lefter, Fenerbahçe A Takımı'ndaki kariyerine 8 Haziran 1947 günü Fenerbahçe-Galatasaray Bayramı nedeniyle yapılan maç ile başladı. Bu süreçte B takımında oynadığı maçların dışında Fenerbahçe A Takımı'nda lisanssız olarak 4 maça çıkan Lefter, 1947-48 sezonundan itibaren 1963-64 sezonuna dek 17 yılda tam 15 sezon Fenerbahçe takımı için ter akıttı. Bu 15 sezonda Fenerbahçe'de 8 resmi, 17 özel kupa olmak üzere toplam 25 kupa kaldırmıştır.

Resmi kupalar

Resmi kupalarda Lefter Küçükandonyadis Fenerbahçe forması altında toplam 8 kupa kazandı.

1947-1948 İstanbul Ligi
1950 Milli Küme Şampiyonluğu
1950 Başbakanlık Kupası Şampiyonluğu
1956-1957 İstanbul Ligi
1958-1959 İstanbul Ligi
1959 Türkiye Ligi
1960-1961 Türkiye Ligi
1963-1964 Türkiye Ligi

Özel kupalar

Lefter Küçükandonyadis özel kupalarda ise toplam 17 kupa kazandı.

1947 Matbuat Cemiyeti Kupası

1948 İzmir Fuar Kupası
1948 Son Saat Kupası
1950 Gazeteciler Cemiyeti Kupası
1953 Embros Gazetesi Kupası
1953 Eskişehir Atatürk Stadı Açılış Kupası
1953 İzmir Fuar Kupası
1953 Ankara Telgraf Kupası
1954 Doğubank Kupası
1955 Üçler Dostluk Turnuvası
1957 19 Mayıs Stadı Tevsian (genişletme) Açılış Kupası
1958 Başvekil Kupası (Yarım Kupa)
1958 Bursa Felâketzedelerine Yardım Kupası
1959 Vali Dilaver Argun Kupası
1960 Adana Turnuva Kupası
1960 Cemal Gürsel Kupası
1963 (Eylül)-1964 (Temmuz) Atatürk Kupası

Bu özel kupa maçları içinde 1958 Başvekil ve 1963-64 Atatürk kupalarının öyküleri oldukça ilginçtir. 1958 yılının 30 Mart günü Ankara'da oynanan ve Mülkiyeliler Birliği tarafından düzenlenen Başvekil Kupası'nda Fenerbahçe ile Galatasaray arasında MKE Ankaragücü sahasında oynanan ve Başbakan Adnan Menderes'in de izlediği karşılaşmanın normal süresi, Şirzat Dağcı'nın Fenerbahçe adına 28. dakikada attığı gol ve Metin Oktay 80. dakikada karşılık vermesiyle 1-1 bitti. Eşitlik bozulmayınca karşılaşmada statü gereği yarım saatlik uzatmaya geçildi. Ancak uzatmanın ilk 15 dakikasından sonra havanın iyice kararması üzerine uzatma bölümlerinin ikinci devresi oynanamadı. Sonuçta ilginç bir uygulama ile Başvekil Kupası ortadan ikiye bölünerek her iki külübe de birer yarısı paylaştırıldı.

Antrenmanda takım arkadaşına gol atarken...

İkinci ilginç maç ise 2 Temmuz 1964 yılında İnönü Stadı'nda Galatasaray'la oynanan Atatürk Kupası final maçıdır. Bu turnuvayı ilginç kılan CHP'nin 40. kuruluş yılı nedeniyle "Üç Büyükler" arasında düzenlediği bu organizasyonun ilk maçı bir yıl önce 9 Eylül 1963 günü Fenerbahçe ile

Beşiktaş arasında oynanmıştı. Sarı-lacivertlilerin 3-1 kazandığı ilk maçtan sonra ikinci maçta Galatasaray Beşiktaş'ı 3-0 yendi. Son karşılaşmada Galatasaray'ın Fenerbahçe'ye karşı alacağı bir beraberlik dahi sarı-kırmızılıların şampiyon olmasına yetecekti. Ancak bu maç takvim anlaşmazlığı yüzünden bir türlü oynanamadı.

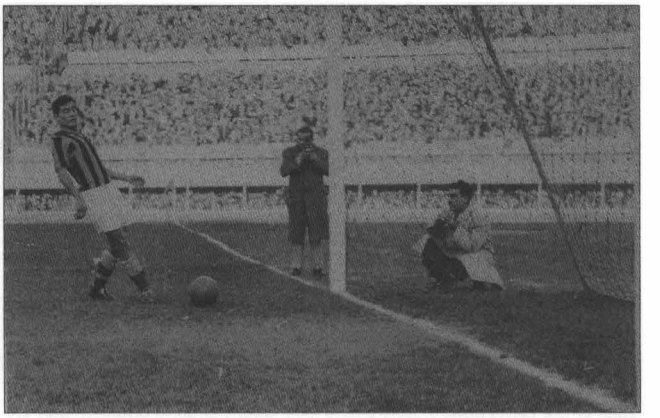

Belli ki kaleci de çalımlanmış!

1963-1964 sezonunu şampiyon bitiren Fenerbahçe takımı 21 Haziran'da mevsimi kapatmış, futbolcuları da yaz tatiline çıkmıştı. Galatasaray takımı ise Altay ile oynayacağı Türkiye Kupası finali öncesi Yeniköy'de kamptaydı. İşte bu süreçte Galatasaraylılar, Fenerbahçe Başkanı İsmet Uluğ'a "Oynanamayan şu kupa finalini 2 Temmuz'da oynayalım" dediler. Fenerbahçe Başkanı da bu öneriyi kabul etti. Tek engel her şeyden habersiz tatil yapan Fenerbahçeli futbolcuların bir araya nasıl getirileceğiydi. 29 Haziran'da plajlardan toplanan futbolcular ancak bir çalışma yapabildi. 2 Temmuz 1964 tarihinde tıklım tıklım dolu tribünler önünde oynanan bu karşılaşmanın ilk yarısı 38. dakikada Metin Oktay'ın attığı golle 1-0 bitti. Devre arasında Fenerbahçe soyunma odasında tam bir perişanlık havası hâkimdi. Futbolcular fena halde sızlanıyorlardı; "Sezon kapandıktan sonra bu maç alınır mı? Üç, dört atacaklar, rezil olacağız!" diye serzenişte bulunuyorlardı. Odaya tribünden tek yönetici olarak Rüştü Dağlaroğlu gelmişti. Futbolcuların yıkık morallerini yaptığı ateşli bir konuşma ile düzeltme çabasına girişti. Biraz çaba ve akılcı bir oyun ile bu maçın kazanılacağını belirtti. Nitekim 55 ve 65. dakikalarda Ogün Altıparmak ve 82. dakikada Şeref Has'ın golleriyle bu ilginç karşılaşmayı Fenerbahçe 3-1 kazanarak Atatürk Kupası'nı müzesine götürdü.

Lefter'in golleri

Büyük Usta Lefter 1959 yılında başlayan Türkiye Ligi'nde ancak kariyerinin sonlarına doğru yer aldı. Zaman içinde ligimizde 36, 37, 38 yaşında oynayan futbolcular görülmedi değil, ancak Türk futbolunun "Ordi-

İşte Lefter'in Türkiye Birinci Ligi'nde oynadığı maçlar ve gol sayısı:		
SEZON	Maç	Gol
1959	16	6
1959-1960	33	17
1960-1961	30	17
1961-1962	30	14
1962-1963	33	18
1963-1964	8	2
TOPLAM	150	74

Topa vuran Lefter olunca, pozisyonun golle sonuçlandığını tahmin etmek zor değil.

naryüs" ünvanlı tek oyuncusu, ligimizde oynayan en yaşlı futbolcu olma rekorunu günümüzde bile halen elinde tutuyor.

Rakamlarla Lefter

Yönetim kurullarında uzun yıllar görev yapan, Lefter'in Fenerbahçe'ye transferinde de rolü olan Fenerbahçe tarihçisi Rüştü Dağlaroğlu ikinci "Fenerbahçe Spor Kulübü Tarihi" kitabında Lefter'i anlatırken 578'inci sayfada şunları yazar:

"Kendini maça hazırlama, hırs, dirilik, gerektiğinde takımı sürükleme ve realizatörlük Lefter'in meziyetleri arasındadır. Futbolculuk haysiyet ve şerefini titizlikle korumuş, tek bir maçta bile sahayı protesto ile terk etmemiştir. Bu özellikleriyle her zaman başarılı olan, bu nedenle çok sevilip gönüllere yerleşen ve zihinlerden silinmeyen Lefter, futbolu bıraktıktan uzun yıllar sonra da kendini çok aratmıştır.

Lefter, 17 yıl taşıdığı Fenerbahçe forması altında yaptığı 615 maçla kırılması çok güç bir rekor tesis ederken, 423 de gol attı. Bu maçlardaki takımlar ve attığı gollerin dağılımı şöyledir.

23 İstanbul takımına karşı 222 gol.

39 yurt içi takımına karşı 155 gol.

63 yabancı takıma karşı 46 gol.

Toplam olarak 125 takım, 615 maç ve 423 gol.

Lefter, İstanbul kulüplerinden Galatasaray'a 44 maçta 18, Vefa'ya 42 maçta 30, Beşiktaş'a 38 maçta 10, İstanbulspor'a 35 maçta 26, Adalet'e 18 maçta 17 gol attı.

Taşra takımlarından Altay'a 25 maçta 17, Ankara Gençlerbirliği'ne 17 maçta 16 gol atan Lefter, 5 Yunan kulübüne 13 maçta 9, 4 Alman takımına 5 maçta 5, 7'şer İngiliz ve Brezilya kulübüne de 9'ar maçta 4'er gol kaydetti.

Oynadığı 615 karşılaşmanın 349'u İstanbul Ligi, Milli Küme, Federasyon Kupası, Türkiye Kupası, Avrupa Kupaları ve Türkiye Ligi olarak resmi maçlar, 266 tanesi ise yerli,

Lefter'in yabancı takımlara attığı goller					
Tarih	Türü	Yer:	Takım	Skor	Goller
Alman takımlarına karşı					
19.06.1957	özel	Berlin	BW Berlin	5-3	Lefter (2), Ergun (2), Can
23.06.1957	özel	Berlin	Berlin Karm.	4-3	Lefter (2), Can, Şeref
19.04.1958	özel	İstanbul	BW Berlin	4-0	Ahmet, Lefter, Ergun, Şirzat
Avusturya takımlarına karşı					
13.02.1949	özel	İstanbul	Wacker Wien	4-2	Lefter, Fikret, Erol, Suphi
19.06.1949	özel	İstanbul	Austria Wien	2-3	Lefter, Garbis
Brezilya takımlarına karşı					
28.04.1951	özel	İstanbul	Desportos	1-3	Lefter
27.12.1953	özel	İstanbul	Cruzerio	5-2	Hüsamettin (2), Burhan, Lefter, Xisto (k.k.)
24.04.1955	özel	İstanbul	A. Porto D. Rio	4-1	Burhan (2), Lefter (2)
Çekoslovak takımlarına karşı					
07.03.1948	özel	İstanbul	Sparta Prag	3-2	Lefter (2), Fikret Kırcan
Fransız takımlarına karşı					
03.12.1959	AŞKK (*)	Nice	Nice	1-2	Lefter
İngiliz takımlarına karşı					
15.05.1948	özel	İstanbul	Q. Park Rangers	1-1	Lefter
27.05.1951	özel	İstanbul	Burnley	2-3	Erol, Lefter
06.10.1953	özel	Hull	Hull City	2-1	Lefter, Fikret
14.10.1953	özel	Londra	Q.Park Rangers	2-2	Lefter, Burhan
İspanyol takımlarına karşı					
29. 08.1962	özel	İstanbul	Valencia	1-0	Lefter
İsrail takımlarına karşı					
14.03.1950	özel	Petah Tikva	Hapoel Tikva	5-3	Lefter, Erol, M.Ali, Ahmet, Cemal
18.03.1950	özel	Hayfa	Hapoel Hayfa	1-3	Lefter
İsveç takımlarına karşı					
18.11.1950	özel	İstanbul	Elfsborg	3-2	Lefter, Suphi, Samim
İtalyan takımlarına karşı					
11.07.1948	özel	İstanbul	Triestina	1-2	Lefter
Macar takımlarına karşı					
27.11.1954	özel	İstanbul	Vöroş Löbogo	1-3	Lefter
23.09.1959	AŞKK	Budapeşte	Csepel	3-2	Lefter, Şeref, Avni
19.02.1963	özel	İstanbul	Ferencvaroş	3-1	Lefter, Şeref, Nedim
Polanya takımlarına karşı					
21.12.1957	özel	İstanbul	Legia Varşova	3-2	Wozniak (k.k.), Turan, Lefter
Portekiz takımlarına karşı					
08.06.1962	özel	İstanbul	Benfica	1-3	Lefter
13.05.1951	özel	İstanbul	Hajduk Split	2-1	Lefter (2)
Yunan takımlarına karşı					
13.09.1947	özel	İstanbul	AEK	3-1	Murat, Lefter, Suphi
21.09.1947	özel	İstanbul	AEK	6-0	Lefter (3), Bülent, Halit, Melih
05.12.1948	özel	Atina	Apollon	3-1	Lefter (2), Suphi
20.09.1953	özel	İstanbul	AEK	4-0	Burhan, Feridiun, Lefter, Hüsamettin
26.04.1961	Balkan Kup.	İstanbul	AEK	5-1	Lefter (2), Yüksel, Can, Şeref
Kıbrıs takımlarına karşı					
03.06.1959	Özel Kupa	Lefkoşa	K. Doğan Türk Birl.	6-0	Lefter (4), Şeref, Şükrü
25.02.1961	özel	Limasol	K. Doğan Türk Birl.	10-1	Hilmi (4), Yüksel (3), Ergun; Lefter, Mustafa
26.02.1961	özel	Lefkoşa	Kıbrıs Türk T. Karm.	4-0	Lefter (2), Hilmi,Yüksel

Bir Lefter klasiği: Köşeden ağlara!

yabancı takımlarla oynanan özel maçlardır. Lefter, resmi maçlarda 213, özel maçlarda ise 210 gol attı.

Lefter Fenerbahçe'de attığı goller dışında ayrıca İstanbul Karması'nda 7 maçta 4 gol, kulüplerarası karmalarda 8 maçta 3 gol ve milli takım adayları kadrosunda 60 maçta 54 gol attı.

Lefter, 50 milli maçı 26 ülkeye karşı yaptı. 22 golü de 14 takıma attı. Atina'da 23 Nisan 1948'deki Yunan ve Ankara'da 3 Ekim 1963 Romanya maçları arasında, 16 yılda yaptığı bu 50 milli maçın 3 büyük özelliği vardır:

İlk altın madalyayı kazanmak, milli formayı en uzun süre taşımak ve attığı 22 gol ile 35 yıl boyunca Türk Milli Takımı'nın en fazla gol atan futbolcusu ünvanını taşımak.

Milli forma altındaki bu rakamlar Lefter'in kendi oynadığı dönemler içinde geçerlidir. Sonraki yıllarda yapılan milli maçların sayısındaki artışlara rağmen Lefter'in özellikle 22 gollük rekoru ancak 35 yıl sonra kırılabildi. 16 Mayıs 1962 tarihinde İnönü Stadı'nda İsrail'i 1-0 mağlup ettiğimiz maçta Lefter 22'nci golünü atmıştı. 20 Ağustos 1997 tarihinde Galler'i Ali Sami Yen Stadı'nda 6-4 mağlup ettiğimiz maçta Hakan Şükür 22 gole ulaştı. Lefter, Hakan Şükür'le ilgili olarak "Hakan Şükür'ü beğeniyorum. Onu sahada ilk gördüğümde bu çocuk büyük golcü, Milli Takım'da beni geçer, hatta 40 golü aşar" diyecekti.

Lefter Küçükandonyadis Fenerbahçe'ye transfer olduğu 1947 yılından itibaren sarı-lacivertli forma altında oynadığı 63 yabancı takıma karşı yaptığı 96 maçın 33'ünde gol atmayı başardı. 33 maçta Fenerbahçe'nin attığı 105 golün 46'sını o kaydetti.

Lefter'in Avrupa kupalarındaki kariyeri

1955-56 sezonu ile birlikte Avrupa ülkeleri arasında resmi olarak Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası maçları düzenlenmeye başladı. Buna, 1971 yılında ismini daha sonra UEFA Kupası'na çevirecek olan Fuar Şehirleri Kupası maçları eklendi. UEFA Kupasının son finali 2009 yılında Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadı'nda oynandı. Bu kupanın ismi ertesi sezondan itibaren Avrupa Ligi olarak değiştirildi. Fenerbahçe forması altında kariyerinin artık sonlarına yaklaşan Lefter Küçükandonyadis Avrupa kupalarında sadece 9 karşılaşmada oynayabildi. 23 Eylül 1959 tarihinde Fenerbahçe'nin Budapeşte'de Csepel karşısında aldığı 3-2'lik sonuç içinde iki ilki barındırarak tarihe geçiyordu. Bunlar, bir Türk takımının

Avrupa kupalarındaki ilk yurt dışı galibiyeti ve tur atlayan ilk takım olmasıydı. Ayrıca bu maçta Lefter, 21. dakikada attığı golle Fenerbahçe'nin Avrupa kupalarında, yurt dışında gol atan ilk futbolcusu olarak da tarihe geçiyordu. Lefter oynadığı 9 maçta Fenerbahçe'nin 13 golünden 2'sini attı.

Lefter Küçükandonyadis'in yer aldığı Avrupa Kupaları maçları					
Tarih	Rakip	Sonuç	Stad	Türü	Goller
13.09.1959	Csepel	1-1	İnönü	AŞKK (*)	Can
23.09.1959	Csepel (d)	3-2	Budapeşte	AŞKK	Lefter, Şeref, Avni
19.11.1959	Nice	2-1	İnönü	AŞKK	Can, Şeref
03.12.1959	Nice (d)	1-2	Nice	AŞKK	Lefter
23.12.1959	Nice	1-5	Cenevre	AŞKK	Şeref
18.10.1961	FC. Nürnberg	1-2	İnönü	AŞKK	Can
03.12.1961	FC. Nürnberg	0-1	Nürnberg	AŞKK	
12.09.1963	Petrolul	4-1	İnönü	AKGK (**)	Birol, Selim, Şenol, Nedim
6.10.1963	Petrolul (d)	0-1	Ploeşti	AKGK	

* AKGK: Avrupa Kupa Galipleri Kupası
** AŞKK: Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası

26

AY-YILDIZLI LEFTER

Lefter 9 Ekim 1963 yılında 0-0 berabere kaldığımız Romanya maçında son kez forma giyerken 50. milli maçını oynayan ilk Türk futbolcusu olarak altın madalya almaya hak kazanmıştı.

Lefter Küçükandonyadis 46 kez Türk A Milli Takımı formasını giymişti. Diğer 4 milli maçından birini Türk B Milli Takımı'nda, üçünü ise o dönemdeki adı Hususi Tertip olan Türk Ümit Milli Takımı'nda oynamıştı. Böylece Ay-Yıldızlı formayı terlettiği maç sayısı 50 oldu.

1 / 23 NİSAN 1948, Özel Maç, Atina Panathinaikos Stadı
YUNANİSTAN: 1 - TÜRKİYE: 3

Hakem: G. Dattilo (İtalyan)

Türkiye: Cihat Arman (FB-Kaptan), Murat Alyüz (FB), Vedii Tosuncuk (BJK), Selahaddin Torkal (FB) [Naci Özkaya (GS)], Bülent Eken (GS), Hüseyin Saygun (Vefa), Fikret Kırcan (FB), Erol Keskin (FB), Ahmet Erol (FB) [Halit Deringör (FB)], LefterKüçükandonyadis (FB), Şükrü Gülesin (BJK)

Goller: Fikret (dk 9), Lefter (dk 20), Vikelidis (dk 70), Şükrü (dk 74)

Lefter'in golü*: Ahmet'ten Şükrü'ye gelen pası Şükrü Lefter'e aktardı. Gelen topu kale ağzında yakalayan Lefter, iki metre mesafeden plase bir vuruşla ikinci golümüzü yaptı.

Lefter ilk kez milli formayı giydiği bu maçla ilgili şunları anlatır:

"İkinci Dünya Savaşı sırasında yıllarca milli maç yapmamıştık. Yıllar sonra 1948'de -hiç unutmam ki bir 23 Nisan günüydü- bir milli maç yapıldı. Bu maç Atina'da Yunanistan'a

* Gol anlatımları o dönemin çeşitli gazete yazılarından alınmıştır.

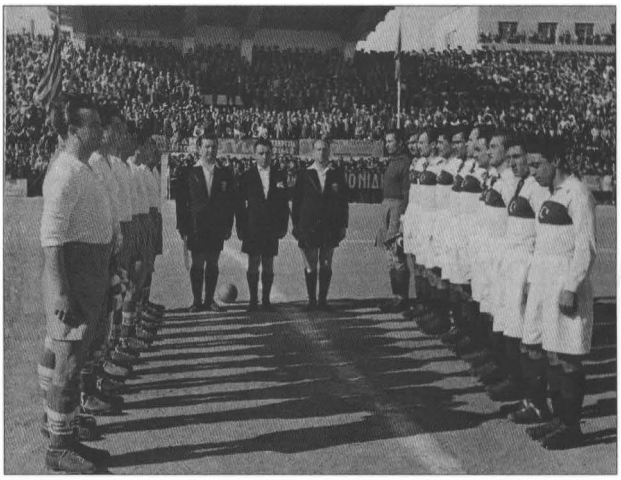

Cihat Arman dışında tüm kadronun ilk kez milli olduğu Yunanistan maçı (1948, Atina).

karşı idi. Milli takıma ben de seçilmiştim. Bu benim ilk milli maçımdır. Seçildiğime çok sevinmiştim. İlk golümüzü Küçük Fikret (Kırcan) maçın başında attı. Milli takımımız oldukça güzel bir futbol ortaya koyuyordu. Sanırım 20. dakika filandı. Ben de ikinci golü attım. Özellikle bu golden sonra Yunan seyirciler bana karşı son derece hırçınlaştılar. Ağıza alınmayacak hakaretler, hatta küfürleri ister istemez duyuyordum. Onlar şeref sayılarını attıktan sonra Beşiktaşlı Şükrü Gülesin (Şükrü çok güçlü ve kuvvetli, toplara iyi vuran bir futbolcuydu) üçüncü golümüzü attı. Uzun yıllardan sonra Türkiye'nin oynadığı bu ilk milli maç 3-1 galibiyetimizle neticelenmişti. Maç bitikten sonra bazı hırçın Yunanlar bana saldırdı, hatta bazıları portakal attı. Otele geldiğimizde bir Yunan seyircinin bu mağlubiyet nedeniyle kendini Akropol'den aşağı atarak intihar ettiğini duyduk. Bu olay beni çok üzmüştü."

Milliyet Gazetesi'nin 1982 yılında çıkardığı "Büyük Türk Sporcuları" kitabında bu maç hakkında şunlar yazılıdır:

"Atina 23 Nisan 1948... Panathinaikos Stadı... 11 yıllık bir aradan sonra Ay-Yıldızlı forma ilk kez sahaya çıkıyor, Yunanistan milli maçı için... Türk takımı muhteşem bir futbol sergiliyor. Ama sahanın tartışmasız yıldızı Lefter... Yunanistan'ın en büyük futbolcusu Muratis oynuyor karşısında. Çalımı bir yuttu, iki yuttu, üç yuttu. Sonra saldırıyor Lefter'e, sallıyor tekmeleri... Tekme bile yemiyor Lefter... Muratis'in çevresinde dönüyor bir seferinde üç kez. Sonra kaleci Delevinias'ın üstüne gidiyor, onu da çalımlıyor. Ve topla kaleye giriyor. Türkiye maçı 3-1 kazanıyor... Ertesi günü gazetelerde ilgi çekici bir haber okuyor Lefter ve arkadaşlarına tercüme ediyor: 'Yenilgiye üzülen bir Yunan, Akropolis'ten aşağıya atlayarak intihar etti.' Acıyor adama Lefter, ama düşünüyor: Çocukluğunda yediği 'çuval dolusu' dayağa değmez mi? Bu maçta Cihat Arman dışındaki tüm futbolcular ilk kez Türk A Milli Takımı kadrosunda yer almışlardır."

2 / 30 Mayıs 1948, Özel Maç, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 0 - AVUSTURYA: 1
Hakem: G. Galeati (İtalyan)
Türkiye: Cihat Arman (FB-Kaptan), Murat Alyüz (FB), Vedii Tosuncuk (BJK), Selahattin Tor-

kal (FB), Naci Özkaya (GS) [Bülent Eken (GS)], Hüseyin Saygun (Vefa), Fikret Kırcan (FB), Galip Haktanır (Vefa) [Reha Eken (GS)], Şükrü Gülesin (BJK), Lefter Küçükandonyadis (FB), Halit Deringör (FB)
Gol: Kroner (dk 64)

3 / 2 Ağustos 1948, Olimpiyat Oyunları, Londra Wolhamston Stadı
ÇİN HALK CUMHURİYETİ: 0 - TÜRKİYE: 4
Hakem: M. Beck (İngiltere)
Türkiye: Cihat Arman (FB-Kaptan), Murat Alyüz (FB), Vedii Tosuncuk (BJK), Selahattin Torkal (FB), Bülent Eken (GS), Hüseyin Saygun (Vefa), Fikret Kırcan (FB), Erol Keskin (FB), Gündüz Kılıç (GS), LefterKüçükandonyadis (FB), Şükrü Gülesin (BJK)
Goller: Gündüz (dk 18, 61), Hüseyin (dk 72), Lefter (dk 87)
Lefter'in golü: 87. dakikada Lefter bozguna uğrayan Çinliler karşısında iki kıvrak çalım attıktan sonra yakın mesafeden son golü attı.

4 / 5 Ağustos 1948, Olimpiyat Oyunları, Londra Ilford Stadı
YUGOSLAVYA: 3 - TÜRKİYE 1
Hakem: V. Dez (Fransa)
Türkiye: Cihat Arman (FB-Kaptan), Murat Alyüz (FB), Vedii Tosuncuk (BJK), Naci Özkaya (GS), Bülent Eken (GS), Hüseyin Saygun (Vefa), Fikret Kırcan (FB), Erol Keskin (FB), Gündüz Kılıç (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB) Şükrü Gülesin (BJK)
Goller: Bobek (dk 11) , Şükrü (dk 33), Valfl (dk 60 ve 80)

5 / 20 Mart 1949, Viyana Prater Stadı
AVUSTURYA: 1 - TÜRKİYE: 0
Hakem: G. Carpani (İtalya)
Türkiye: Cihat Arman (FB-Kaptan), Erdoğan Dağdelen (İst. Spor), Ahmet Erol (FB), Selahattin Torkal (FB), Galip Haktanır (Vefa), Hüseyin Saygun (BJK), Fikret Kırcan (FB), Erol Keskin (FB), Lefter Küçükandonyadis (FB), Bülent Eken (GS), Muzaffer Tokaç (GS), Şükrü Gülesin (BJK)
Gol: Decker (dk 45)

6 / 20 Mayıs 1949, Akdeniz Kupası, Atina Panathinaikos Stadı
İTALYA (B) : 3 - TÜRKİYE: 2
Hakem: B. Diamandopulos (Yunanistan)
Türkiye: Cihat Arman (FB Kaptan), Naci Özkaya (GS), Ahmet Erol (FB), Musa Sezer (GS), Bülent Eken (GS), Hüseyin Saygun (BJK), İsfendiyer Açıksöz (GS), Selahatin Torkal (FB), Bülent Esel (BJK), Muzaffer Tokaç (GS) [Lefter Küçükandonyadis (FB)], Şükrü Gülesin (BJK)
Goller: Baldini (dk 3 ve 20), Şükrü (dk 10), Bülent Esel (dk 18), Galassi (dk 79)

Suriye maçı (1949, Ankara)

7 / 20 Kasım 1949, Dünya Kupası eleme maçı, Ankara 19 Mayıs Stadı
TÜRKİYE: 7 - SURİYE: 0
Hakem: A. Gamba (İtalya)
Türkiye: Erdal Kocaçimen (FB), Naci Özkaya (GS), Vedii Tosuncuk (BJK), Mustafa Ertan (Harp Okulu), Bülent Eken (GS), Hüseyin Saygun (BJK), Erol Keskin (FB), Lefter Küçükandonyadis (FB), Gündüz Kılıç (GS-Kaptan), Fahrettin Cansever (BJK), Şükrü Gülesin (BJK)
Goller: Fahretin (dk 12, 16, 87), Bülent Eken (dk 44), Lefter (dk 66), Erol (dk 67), Gündüz (dk 72)
Lefter'in golü: 66. dakikada Lefter 6 Suriyeli oyuncuyu çalımla geçerek kale önüne gelip fevkâlade bir şutla 4'üncü golü yaptı.

8 / 28 Mayıs 1950, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 6 - İRAN: 1
Hakem: G. Gamba (İtalya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS), Naci Özkaya (GS), İsmet Berberoğlu (Ank.D.Spor), Kamil Ekin (FB), Galip Haktanır (Vefa) [Melih Ilgaz (Vefa)], Muzaffer Tokaç (GS-Kaptan), İsfendiyar Açıksöz (GS), Erol Keskin (FB), Reha Eken (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB), Halit Deringör (FB) [Bülent Varol (Vefa)]
Goller: Hatem (dk3), Halit (dk 10), Reha (dk16, 33 ve 89) Lefter (dk 21 ve 87)
Lefter'in gollleri: 21. dakikada Lefter'in bir akını kornerle kesildikten sonra Halit'in çektiği korner İran kalesini allak bullak etti. Bu karışıklık içinde topu kapan Lefter bomba gibi bir voleyle üçüncü golümüzü yaptı. 87. dakikada sağdan gelen topu ceza çizgisi üzerinde tutan Lefter, ani bir dönüş ve şahaser bir şutla topu sağ köşeden ağlara mıhladı. Günün bu en güzel golü tribünlerde büyük bir tezahürat yarattı.

9 / 28 Ekim 1950, Özel Maç, Akdeniz Kupası, Ankara 19 Mayıs Stadı, Ümit Milli maçı
TÜRKİYE: 3 - MISIR: 1
Hakem: Bernardi (İtalya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS)- Naci Özkaya (GS), Rahmi Demiröz (Vefa), Mustafa Ertan (Harp Okulu), Kamil Üzülme (BJK), Muzaffer Tokaç (GS-Kaptan), Lefter Küçükandonyadis (FB), Erol Keskin (FB), Bülent Esel (Adalet), Fahrettin Cansever (BJK), Cihat Yetiş (BJK)
Goller: Bülent (dk 3 ve 25), Lefter (dk 19)

10 / 3 Aralık 1950, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 3 - İSRAİL: 2
Hakem: G. Carpani (İtalya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS), Naci Özkaya (GS), Muammer Tokgöz (Emniyet), M. Ali Has (FB), Bülent Eken (GS), Muzaffer Tokaç (GS), İsfendiyer Açıksöz (GS), Erol Keskin (FB), Gündüz Kılıç (GS-Kaptan) [Bülent Esel (Adalet)], Lefter Küçükandonyadis (FB), Halit Deringör (FB)
Goller: Glazer (dk37 ve 39), Halit (dk 43), İsfendiyar (dk 63), Lefter (dk 87)
Lefter'in golü: Lefter Bülent Eken'den aldığı pasla sağ bekin ayak koymasına rağmen ustaca ve falsolu bir vuruşla galibiyet golümüzü attı.

11 / 8 Aralık 1950, Akdeniz Kupası, Kahire En- Nadihülehli Stadı, Ümit Milli maçı
MISIR: 3 - TÜRKİYE: 0
Hakem: Bernardi (İtalya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS) [Şükrü Ersoy (FB)], - Naci Özkaya (GS), Rahmi Demiröz (Vefa), Ali İhsan Karayiğit (BJK), Kamil Üzülme (BJK), Muzaffer Tokaç (GS-Kaptan), Erol Keskin (FB), Fahrettin Cansever (BJK), Bülent Esel (Adalet), Lefter Küçükandonyadis (FB), Kazım Günar (Vefa) [Salim Çavunt (A. Gücü)]

12 / 10 Aralık 1950, Özel Maç, Ankara 19 Mayıs Stadı, B Milli maçı
TÜRKİYE: 2 - FRANSA: 3
Hakem: Ernst de Fringer (İsviçre)
Türkiye: Abdülkadir Arun (Ank. Demirspor) [Cihat Arman (FB)], Naci Özkay (GS-Kaptan),
Vedii Tosuncuk (BJK), Selahattin Torkal (FB) [Eşref Özmenç (BJK)], Kamil Ekin (FB), Muzaffer Tokaç (GS), Zekeriya Bali (FB), Galip Haktanır (Vefa), Şevket Yorulmaz (BJK) [Bülent Esel (Adalet)], Lefter Küçükandonyadis (FB), Bülent Varol (GS)
Goller: Galip (dk 58), Zekeriya (dk 81)

Fransa maçı (1950, Ankara)

13 / 6 Mayıs 1951, Akdeniz Kupası, İstanbul İnönü Stadı, Ümit Milli maçı
TÜRKİYE: 0 - İTALYA: 0
Hakem: Paul Wartburg (İsviçre)
Türkiye: Turgay Şeren (GS)- Naci Özkaya (GS), Rahmi Demiröz (Vefa), Eşref Özmenç (BJK)

[Mustafa Ertan (Harp Okulu)], Ali İhsan Karayiğit (BJK), Mehmet Ali Has (FB), Erol Keskin (FB), Recep Adanır (BJK), Bülent Esel (Adalet), Burhan Sargın (Hacettepe), Muzaffer Tokaç (GS-Kaptan), Lefter Küçükandonyadis (FB)

İsveç maçı (1951, Stockholm)

14 / 10 Haziran 1951, Stockholm Rasunda Stadı
İSVEÇ: 3 - TÜRKİYE: 1
Hakem: Korni (Finlandiya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS), Naci Özkaya (GS), Müjdat Yetkiner (FB), Eşref Özmenç (BJK), Ali İhsan Karayiğit (BJK), Mehmet Ali Has (FB), Erol Keskin (FB), Lefter Küçükandonyadis (FB), Gündüz Kılıç (GS-Kaptan), Muzaffer Tokaç (FB), İsmet Yamanoğlu (Vefa)
Gol: Lefter (dk 50 penaltı), Sandin (dk 57, 74), Lundqvist (dk 76)
Lefter'in golü: Ceza çizgisi içinde İsveçli sağ bekin eline çarpan top penaltı oldu. Lefter penaltıyı sert bir vuruşla gole çevirdi.

15 / 17 Haziran 1951, Özel Maç, Berlin Olimpiyat Stadı
F. ALMANYA: 1 - TÜRKİYE: 2
Hakem: G. Carpani
Türkiye: Turgay Şeren (GS), Naci Özkaya (GS), Müjdat Yetkiner (FB), Eşref Özmenç (BJK), Ali İhsan Karayiğit (BJK), Hüseyin Saygun (BJK) [M. Ali Has (FB)], Erol Keskin (FB), Recep Adanır (BJK), Gündüz Kılıç (GS-Kaptan) [Muzaffer Tokaç (GS)], Lefter Küçükandonyadis (FB)
Lefter'in bu maçla ilgili unutamadığı anısı: "Bir atağımda top kaleci Turek'te kaldı. Ben kalenin arkasındaydım ve Turek beni fark etmemişti. Topu oyuna sokmak isterken arkasından gizlice yaklaşıp topu kaptım. Hemen vurdum. Kaleci topa uzandı ama topu çelemedi. Top her iki direğe çarpıp çizgi üzerinde durdu. Ben hemen fırladım, ama kaleci can havliyle ayaklarıma kapanarak topu almayı başardı. O pozisyona bugün bile yanarım. Gol olsaydı maç 3-1 bitecekti."

Federal Almanya maçı (1951, Berlin)

16 / 11 Aralık 1953, Akdeniz Kupası, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 0- İTALYA (B): 1
Hakem: A. Deutsch
Türkiye: Turgay Şeren (GS), Aliş Beratlıgil (GS), Müjdat Yetkiner (FB-Kaptan), Eşref Özmenç (BJK), Ali İhsan Karayiğit (BJK), Rober Eryol (GS), Kadri Aytaç (GS), Mehmet Ali Has (FB), Garbis İstanbulluoğlu (Vefa), Fahrettin Cansever (BJK), Lefter Küçükandonyadis (FB)
Gol: Reseola (dk 10)

17 / 6 Ocak 1954, Dünya Kupası eleme baraj maçı, Madrid Charmartin Stadı
İSPANYA: 4 - TÜRKİYE: 1
Hakem: Wincent (Fransa)
Türkiye: Şükrü Ersoy (Karagücü), Bülent Eken (GS), Müjdat Yetkiner (FB –kaptan-), Eşref Özmenç (BJK), Ali İhsan Karayiğit (BJK), Rober Eryol (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB), M.Ali Has (FB), Recep Adanır (BJK), Fahrettin Cansever (BJK), Burhan Sargın (BJK)
Goller: Venancio (dk 13), Recep (dk 31), Gainza (dk 47), Miguel (dk 48), Alsue (dk 65)

18 / 14 Mart 1954, Dünya Kupası eleme baraj maçı, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 1 - İSPANYA: 0
Hakem: E. Schmeitzer (F. Almanya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Rıdvan Bolatlı (Ank. Karagücü), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (Karagücü), Çetin Zeybek (Kasımpaşa), Rober Eryol (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB), Suat Mamat (GS), Feridun Bugeker (FB), Burhan Sargın (FB), Coşkun Taş (BJK)
Gol: Burhan (dk 16)

19 / 17 Mart 1954, Dünya Kupası eleme baraj maçı, Roma Olimpiyat Stadı
İSPANYA: 2 - TÜRKİYE: 2
Hakem: C. Bernardi (İtalya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan) [Şükrü Ersoy (Karagücü)], Rıdvan Bolatlı (Karagücü), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (Karagücü), Çetin Zeybek (Kasımpaşa), Rober Eryol (GS), Coskun Taş (BJK), Suat Mamat (GS), Feridun Bugeker (FB), Burhan Sargın (FB), Lefter Küçükandonyadis (FB)
Goller: Artecha (dkl 1), Burhan (dk 25 ve 66), Venancio (dk 78)

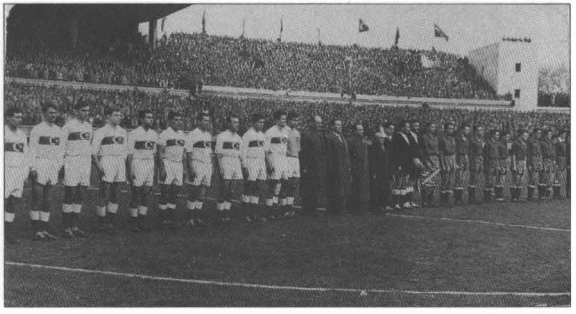

İspanya maçı (1954, İstanbul)

20 / 17 Haziran 1954, Dünya Kupası finalleri grup maçı, Bern Wankdorf Stadı
F. ALMANYA: 4 - TÜRKİYE: 1
Hakem: Da Costa (Portekiz)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Rıdvan Bolatlı (Karagücü), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (Karagücü), Çetin Zeybek (Kasımpaşa), Rober Eryol (GS), Erol Keskin (Adalet), Suat Mamat (GS), Feridun Bugeker (FB), Burhan Sargın (FB), Lefter Küçükandonyadis (FB)
Goller: Suat (dk 3), Mai (dk 14), Klodt (dk 52), Marlock (dk 60), F. Walter (dk 84)

21 / 20 Haziran 1954, Dünya Kupası finalleri grup maçı, Cenevre Charmilles Stadı
G. KORE: 0 - TÜRKİYE: 7
Hakem: M. E. Marino (Uruguay)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Rıdvan Bolatlı (Karagücü), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (Karagücü), Çetin Zeybek (Kasımpaşa), Rober Eryol (GS), Erol Keskin (Adalet), Suat Mamat (GS), Necmi Onarıcı (Adalet), Lefter Küçükandonyadis (FB), Burhan Sargın (FB)
Goller: Burhan (dk 6, 36 ve 70), Suat (dk 10, 28), Lefter (dk 24), Erol (dk 76)
Lefter'in golü: 24. dakikada attığı bu golü Lefter şöyle anlatır: "Bana derinlemesine bir pas gelmişti. Sırtım rakip kaleye dönük olmasına rağmen 180 derece dönerek topa gelişine vurdum. Üst direğin altına vuran top yerden sekti ve gol oldu."

22 / 23 Haziran 1954, Dünya Kupası finalleri grup maçı, Zürich Hardturm Stadı
F. ALMANYA: 7 - TÜRKİYE: 2
Hakem: Vincent (Fransa)
Türkiye: Şükrü Ersoy (Karagücü), Rıdvan Bolatlı (Karagücü), Basri Dirimlili (FB), Naci Erdem (FB), Çetin Zeybek (Kasımpaşa), Rober Eryol (GS), Mustafa Ertan (Karagücü), Necmi Onarıcı (Adalet), Lefter Küçükandonyadis (FB Kaptan), Coşkun Taş (BJK)
Goller: O. Walter (dk 7), Schaefer (dk 10), Mustafa (dk 21), Morlock (dk 30, 59 ve 80), F. Walter (dk 60 ve 77), Lefter (dk 82)
Lefter'in golü: 82. dakikada Necmi'nin pasını alan Lefter tutulmaz bir şutla ikinci golümüzü attı. Bu gol dünya kupalarının 400. golü olarak tarihteki yerini aldı. Bu Lefter'in milli takım kaptanı olarak çıktığı ilk maçtı.

Federal Almanya maçı (1954, Bern)

23 / 17 Ekim 1954, Özel Maç, Saraybosna Kosova Stadı
YUGOSLAVYA: 5 - TÜRKİYE: 1
Hakem: Spielt (Avusturya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Nedim Günar (FB), Basri Dirimlili (FB), Eşref Özmenç (BJK), Naci Erdem (FB), Ali İhsan Karayiğit (BJK), Mustafa Ertan (Karagücü), Suat Mamat (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB), M. Ali Has (FB), Kadri Aytaç (GS)
Goller: Bobek (dk 40, 41 ve 71), Petankoviç (dk 63), Vukas (dk 78) Burhan (dk 82)

24 / 03 Nisan 1955, Akdeniz Kupası, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 0 - FRANSA (B): 0
Hakem: Joanni (İtalya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS), Naci Erdem (FB), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (Karagücü), Saim Tayşengil (İst. Denizgücü.) M. Ali Has (FB), Fikret Kırcan (FB-Kaptan), Suat Mamat (GS), Feridun Bugeker (FB), Lefter Küçükandonyadis (FB), Kadri Aytaç (GS)

25 / 26 Haziran 1955, Akdeniz Kupası, Trieste Valmoura Stadı
İTALYA (B): 1 - TÜRKİYE: 1
Hakem: Meriotti (İsviçre)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan) [Bülent Gürbüz (BJK)], Naci Erdem (FB), Saim Tayşengil (İst. Denizgüğü) [Nedim Günar (FB)], M. Ali Has (FB), Özcan Esinduy (BJK), Ayhan Hançer (Adalet), Suat Mamat (GS), Nazmi Bilge (BJK), Ercan Ertuğ (BJK), Lefter Küçükandonyadis (FB), Kadri Aytaç (GS)
Goller: Betini (dk 18), Lefter (dk 78)
Lefter'in golü: 78. dakikada Suat ve Mehmet Ali ile paslaşan Lefter kendisini maç başından beri marke eden müdafilerden sıyrılarak İtalyan kalesine inmeye başladı. Arkasından gelen savunmacılar onu faulle durdurmaya gayret ediyorlardı. Bunu fark eden kurt futbolcu 35 metre kadar mesafeden asıldığı sıkı bir şutla beraberlik golünü attı.

26 / 18 Aralık 1955, Özel Maç, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 3 - PORTEKİZ: 1
Hakem: Romçeviç (Yugoslavya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Mustafa Ertan (Karagücü), Ahmet Berman (BJK), Coşkun Özarı (GS), Naci Erdem (FB), M. Ali Has (FB) Nusret Ülük (BJK), Suat Mamat (GS) [Nazmi Bilge (BJK)], Metin Oktay (GS), Recep Adanır (BJK), Lefter Küçükandonyadis (FB), Kadri Aytaç (GS)
Goller: Silva (dk 38), Lefter (dk 51), Metin (dk 57), Nazmi (dk 73)
Lefter'in golü: 51. dakikada bir frikik kazandık. Bu frikiği Coşkun çekti. Portekiz savunması topu uzaklaştırmaya çalışırken top Kadri'ye geldi. Kadri'nin ortaladığı topa Portekiz kalecisi müdahale ederken daha atik davranan Lefter yakın bir mesafeden golü attı.

27 / 25 Aralık 1955, Akdeniz Kupası, Paris Parc des Princes
FRANSA (B): 3 - TÜRKİYE: 1
Hakem: Asensi (İspanya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Mustafa Ertan (Karagücü), Ahmet Berman (BJK) [Basri Dirimlili (FB)], Coskun Özarı (GS), Naci Erdem (FB), Nusret Ülük (BJK), Lefter Küçükandonyadis (FB), Recep Adanır (BJK), Nazmi Bilge (BJK), Metin Oktay (GS), Kadri Aytaç (GS)
Goller: Curly (dk 37 ve 85), Metin (dk 61), Schultz (dk 76)

28 / 19 Şubat 1956, Özel Maç, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 3 - MACARİSTAN: 1
Hakem: Stefanoviç (Yugoslavya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS -kaptan-), Ali Beratlıgil (GS), Ahmet Berman (BJK), Mustafa Ertan (Karagücü) [Saim Tayşengil (GS)], Naci Erdem (FB), Nusret Ülük (BJK), İsfendiyer Açıksöz (GS), Coşkun Özarı (GS), Metin Oktay (GS), Kadri Aytaç (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB)
Goller: Lefter (dk 6, 38 penaltı), Metin (dk 46), Puşkaş (dk 76)

Lefter'in golleri: Ay-Yıldızlı takım fırtına gibi girmişti oyuna. Macarların o ünlü ve mağrur asları hiç ummadıkları bir takımla karşılaşmanın şaşkınlığı içindeydiler ilk anlarda. Daha 6. dakika dolmamıştı ki, sağaçıktan ileri bir pası büyük bir hızla kovalayan İsfendiyar'ın aut çizgisi üzerinde yakalayıp ortaladığı topa, ceza çizgisi üzerinde gerilerden koşup gelerek şahane bir vole yapıştıran Lefter takımımızın ilk golünü Macar ağlarına yollamıştı: 1-0.

Bu gol stadı bir bayram sevincine boğarken Ay-Yıldızlı takım da şahlanmıştı. Bu bomba gibi gol Macarlar'ı büsbütün şaşırttı. Türk takımı bütün hatlarıyla şahane bir futbol sergilemekteydi. Lefter ise o zarif hareketleri ile Macar defansının kabusu olmuştu adeta.

41. dakikada Lefter o şık hareketleriyle sağiç olarak Macar kalesine süzülürken ma-

Macaristan maçı (1956, İstanbul)

kasa alınarak yere indirilmiş, Yugoslav hakem de hiç tereddütsüz penaltı noktasını göstermişti. Önce topu Coşkun düzeltti. Penaltı noktasına koydu. O sırada Lefter az önce aldığı krampon darbesiyle eli kesilmiş olmasına rağmen yerden kalktı ve penaltı noktasına geldi (Lefter bu krampon izlerini sağ elinde hayatı boyunca taşıdı). İki adım geriledi ve sol ayağından çıkan, kaleci Frago'yu kahreden plase bir şutla penaltıyı gole çevirdi: 2-0.

Devre bu sonuçla kapanmıştı. Macarlar ikinci yarıda Hideguti ile Çordaş'ı alarak sahaya çıkmış, maçı kurtarma hırsı ve ümidiyle saldırmışlardı. Ancak savunmamızın çok iyi bir gününde olması onlara bu fırsatı tanımadığı gibi daha 50. dakika dolmadan Lefter'den İsfendiyar'a ondan da kale ağzındaki Metin'e giden topu genç santrforumuz iki Macar futbolcusu arasından kaleye yuvarlayıvermişti: 3-0.

Bu gol Macar takımını birden çökertmişti. 3-0'ın verdiği rahatlıkla daha bilinçli bir oyun tutturan Ay-Yıldızlı 11, futbol dünyasının dev takımının karşısında zaferi korumasını bilmişti. Beraberlik umutlarını bile tümüyle yitiren Macar takımının büyük yıldızı Puşkaş defansımızın maç süresince yaptığı tek hatadan faydalanarak Macar takımının şeref sayısını atmayı başardı. Bu arada Lefter güzel oyununu sürdürüyordu. Üçüncü golünü atma imkânını 76. dakikada bulmuştu. Dört Macar oyuncusunu çalımla geçtikten sonra vurduğu sert şut, sol direğin dibine vurup dışarı gitmese bu tarihsel maçta Lefter "Hat Trick" yapmış olacaktı.

Devrinin en güçlü ekibi koca Macaristan'ı Mithatpaşa'da (İnönü) dize getirmiştik. Bu Türk futbolunun unutulmaz bir başarısı, bir zaferiydi. Efsane Macar takımının aldığı bu yenilgi son 8 yıl içinde beşinciydi.

29 / 25 Mart 1956, Özel Maç, Lizbon Nationel Stadı
PORTEKİZ: 3 - TÜRKİYE: 1
Hakem: A. Deutsch (Almanya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS -kaptan-), Ali Beratlıgil (GS), Ahmet Berman (BJK), Mustafa Ertan (Karagücü), Naci Erdem (FB), Nusret Ülük (BJK), İsfendiyar Açıksöz (GS), Coşkun Özarı (GS) [Recep Adanır (BJK)], Metin Oktay (GS), Kadri Aytaç (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB)
Goller: Vasguez (dk 33, 47), Matateu (dk 79), İsfendiyar (dk 89)

30 / 1 Mayıs 1956, Özel Maç, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 0 - BREZİLYA:1
Hakem: Marchetti (İtalya)
Türkiye: Şükrü Ersoy (FB), Ahmet Berman (BJK), Basri Dirimlili (FB), Naci Erdem (FB), Kadri Kartal (İst.Spor)

Brezilya maçı (1956, İstanbul)

[Seracettin Kırklar (Kasımpaşa)], Ayhan Hançer (Adalet) [Aydemir Nemli (İst. Spor)], İsfendiyar Açıksöz (GS), M. Ali Has (FB), Ercan Ertuğ (BJK), Kadri Aytaç (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB -kaptan-)
Gol: Djalma Santos (dk19)

31 / 16 Kasım 1956, Özel Maç, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 1 - POLONYA: 1
Hakem: Jiranek (Avusturya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS -kaptan-), Saim Tayşengil (GS), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (M.Gücü), Naci Erdem (FB), Necdet Çoruh (FB), İsfendiyer Açıksöz (GS), Can Bartu (FB) [Şeref Has (FB)], Metin Oktay (GS), Kadri Aytaç (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB) [Recep Adanır (BJK)]
Goller: Pohl (dk 2), Metin (dk 8)

Polonya maçı (1956, İstanbul)

32 / 05 Nisan 1957, Akdeniz Kupası, Kahire El Zamelek Stadı
MISIR: 0 - TÜRKİYE: 4
Hakem: Campanati (İtalya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS -kaptan-), Ahmet Berman (BJK), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (M.Gücü), Naci Erdem (FB), Nejat Sorgunlu (Vefa), İsfendiyer Açıksöz (GS), M.Ali Has (Adalet), Metin Oktay (GS), Kadri Aytaç (GS) [Hilmi Kiremitçi (Vefa)], Lefter Küçükandonyadis (FB)
Goller: Lefter (dk 2, 41 penaltı ve 65), Hilmi (dk 72)

Lefter'in golleri: Daha 2. dakika dolmamıştı ki Lefter, Mustafa'dan aldığı pasla topu Mısırlılar'ın meşhur oyuncusu Hanefi'ye çarptırarak ilk golümüzü attı: 1-0.

41. dakikada Hilmi ilk defa milli olmanın heyecanıyla kıvrak çalımlarla Mısır kalesine dalarken Mısır sağbeki tarafından düşürüldü. Verilen penaltıyı kullanan Lefter gayet ustaca bir vuruşla Mısır kalecisini ikinci kez mağlup etti: 2-0.

65. dakikada Lefter yine Mustafa'dan aldığı pasla Mısır savunmasını çalımlayarak üçüncü golümüzü attı: 3-0.

Milliyet Gazetesi'nin 1982 yılında çıkardığı "Büyük Türk Sporcuları" kitabında bu maç hakkında şunlar yazılıdır:

"5 Nisan 1957... Kahire... Türkiye Mısır'la milli maç yapıyor. Kapalı tribünün damı üzerinde bir fellah var. Elinde Mısır bayrağı sallayıp sallayıp duruyor. Yallah Yallah... Lefter'den bir gol geliyor. Bozuluyor adam, belli. Ama bağırmaya devam ediyor. Lefter'den ikinci gol geliyor. Adam şaşkın, ama yine bağırıyor. Artık top ne zaman Lefter'e gelse dövünmeye başlıyor. Ve Lefter'den üçüncü gol geliyor. Hayır,

bu zavallı adam Hilmi'den gelecek dördüncü golü göremeyecek. Çünkü Lefter'in üçüncü golünden sonra tribünden düşüp ölecek. Ertesi gün söylentiler çıkıyor: 'Adam intihar etti' diye... Üzülüyor Lefter, acıyor adama."

33 / 19 Mayıs 1957, Özel Maç, Varşova Santral Stadı
POLONYA: 0 - TÜRKİYE: 1
Hakem: Grin (Avusturya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS) [Şükrü Ersoy (FB)], Ahmet Berman (GS) [Ali Beratlıgil (GS)], Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (M.Gücü), Ergun Ercins (GS), Nejat Küçüksorgunlu (Vefa), İsfendiyar Açıksöz (GS) [Hilmi Kiremitçi (Vefa)], Mehmet Ali Has (Adalet), Metin Oktay (GS) [Abdullah Matay (Beykoz)], Kadri Aytaç (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB)
Gol: Mehmet Ali Has (dk 43)

34 / 6 Ekim 1957, Özel Maç, Madrid Bernabeu Stadı
İSPANYA: 3 - TÜRKİYE: 0
Hakem: Guerre (Portekiz)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Ali Beratlıgil (GS), Basri Dirmlili (FB), Mustafa Ertan (M.Gücü), Naci Erdem (FB), Ahmet Berman (BJK), Hilmi Kiremitçi (Vefa) [İsfendiyar Açıksöz (GS)], M. Ali Has (Adalet) [Suat Mamat (GS)], Metin Oktay (GS), Kadri Aytaç (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB)
Goller: Kubala (dk 2, 21 penaltı ve 36), Hilmi (dk 72)

35 / 08 Aralık 1957, Özel Maç, Ankara 19 Mayıs Stadı
TÜRKİYE: 1 - BELÇİKA: 1
Hakem: Pierri (İtalya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Ali Beratlıgil (GS), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (M.Gücü) [Ayhan Hançer (Adalet)], Naci Erdem (FB), Ahmet Berman (BJK), Hilmi Kiremitçi (Vefa), Can Bartu (FB), Metin Oktay (GS), Kadri Aytaç (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB)
Gol: Can (dk 12), Jurion (dk 45)

36 / 04 Mayıs 1958, Amsterdam Olimpiyat Stadı
HOLLANDA: 1 - TÜRKİYE: 2
Hakem: R. J. Leafe (İngiltere)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Saim Tayşengil (GS), İsmail Kurt (GS), Coşkun Özarı (GS), Naci Erdem (FB), Ahmet Berman (BJK), Kaya Köstepen (Altay) [Can Bartu (FB)], Kadri Aytaç (GS), Metin Oktay (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB - Kaptan)
Goller: Schurmen (dk 37 penaltı) Metin (dk 56 ve 57)

37 / 26 Ekim 1958, Özel Maç, Brüksel Heysel Stadı
BELÇİKA: 1 - TÜRKİYE: 1
Hakem: M. Schwinte (Fransa)
Türkiye: Özcan Arkoç (FB), İsmail Kurt (GS), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (M.Gücü) [Şeref Has (FB)], Naci Erdem (FB), Ahmet Berman (BJK), Hilmi Kiremitçi (Vefa), Kadri Aytaç (K.Gümrük), Metin Oktay (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB-Kaptan), Can Bartu (FB)
Goller: Pitiers (dk 58), Metin (dk 79)

38 / 02 Kasım 1958, Avrupa Şampiyonası elemeleri, Bükreş 23 Ağustos Stadı
ROMANYA: 3 - TÜRKİYE: 0
Hakem: G. Dienst (İsviçre)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), İsmail Kurt (GS), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (M.Gücü), Naci Erdem (FB), Ahmet Berman (BJK), Hilmi Kiremitçi (Vefa), Kadri Aytaç (K.Gümrük), Metin Oktay (GS), Can Bartu (FB), Lefter Küçükandonyadis
Goller: Oaida (dk 63), İyoleevski (dk 83), Ahmet (dk 85 kendi kalesine)
Not: Bu yıllarda oyuncu değiştirme kuralı yoktu. Bu nedenle 83. dakikadaki ikinci golden sonra Turgay sakatlanıp çıkınca kaleye Can Bartu geçti.

39 / 07 Aralık 1958, Özel Maç, Ankara 19 Mayıs Stadı
TÜRKİYE: 0 - BULGARİSTAN: 0
Hakem: J. Stoll (Avusturya)
Türkiye: Özcan Arkoç (FB), İsmail Kurt (GS), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (M.Gücü), Naci Erdem (FB), Ahmet Berman (BJK), Lefter Küçükandonyadis (FB) [Ahmet Karlıklı (GS)], Metin Oktay (GS), Şeref Has (FB), Can Bartu (FB), Kadri Aytaç (Karagücü)

Çekoslovakya maçı (1958, İstanbul)

40 / 18 Aralık 1958, Özel Maç, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 1 - ÇEKOSLAVAKYA: 0
Hakem: E. Steiner (Avusturya)
Türkiye: Varol Ürkmez (BJK), İsmail Kurt (GS), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (M.Gücü), Naci Erdem (FB), Ahmet Berman (BJK), Şeref Has (FB), Kadri Aytaç (K.Gümrük), Metin Oktay (GS) [Suat Mamat (GS)], Can Bartu (FB), Lefter Küçükandonyadis (FB-Kaptan)
Gol: Şeref (dk 77)

41 / 26 Nisan 1959, Avrupa Şampiyonası elemeleri, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 2 - ROMANYA: 0
Hakem: Nadelkovski (Yugoslavya)
Türkiye: Özcan Arkoç (FB), İsmail Kurt (GS), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (M.Gücü), Naci Erdem (FB), Ahmet Berman (BJK), Hilmi Kiremitçi (Vefa), Can Bartu (FB), Suat Mamat (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB-Kaptan)
Goller. Lefter (dk 13 penaltı ve 54)
Lefter'in golleri: 13. dakikada Suat'ın güzel bir pasını alan Lefter rakip santrhafı nefis bir vücut çalımıyla geçti ve gol pozisyonuna girdiği anda Karikas yere yatarak golü önlemek maksadıyla topa eliyle müdahale etti. Hakem penaltı düdüğünü çalarken Can şutunu savurmuş top da filelerle kucaklaşmıştı. Ama hakem penaltı düdüğünü daha önce çaldığından bu gol sayılmadı. Ama fark etmezdi, Lefter ustaca bir vuruşla penaltıyı gole çevirdi: 1-0.

53. dakikada Can'ın sağaçıktan ortasını savunma karşıladı. Forvetle birlikte rakip onsekiz içine dalan B. Ahmet, rakip ceza çizgisi üzerinde bir röveşata yaptı. Top kaleye doğru yönelmesine rağmen gol olacak kadar hızlı değildi. İşte bu sırada Lefter'in ani bir atak yaptığı görüldü. Topa ustaca ayak koydu: 2-0.

42 / 10 Mayıs 1959, Özel Maç, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 0 - HOLLANDA: 0
Hakem: G. Lobello (İtalya)
Türkiye: Özcan Arkoç (FB), İsmail Kurt (GS), Basri Dirimlili (FB), Mustafa Ertan (M.Gücü), Naci Erdem (FB), Ahmet Berman (BJK), Mustafa Güven (FB), Can Bartu (FB), Metin Oktay (GS) [Suat Mamat (GS)], Lefter Küçükandonyadis (FB-Kaptan), Hilmi Kiremitçi (Vefa) [Kadri Aytaç (K.Gümrük)]

43 / 08 Haziran 1960, Özel Maç, Ankara 19 Mayıs Stadı
TÜRKİYE: 4 - İSKOÇYA: 2
Hakem: E. Steiner (Avusturya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Naci Erdem (FB), Basri Dirimlili (FB), Suat Mamat (GS), Ergun Ercins (GS), Kaya Köstepen (BJK), Lefter Küçükandonyadis (FB), Can Bartu (FB), Metin Oktay (GS), Şenol Birol (BJK), Birol Pekel (BJK)
Goller: Metin (dk 9), Caldow (dk 9), Lefter (dk32 ve 35), Şenol (dk 61), Young (dk 71)
Lefter'in golleri: 32. dakikada soldan korner atıyoruz. Penaltı noktasında havaya yükselen Metin topu kafayla kale önündeki kalabalığın arasına indirdi. Ama orası ana baba günü. Bu kargaşada ne yaptığını çok iyi bilen, adeta bir beyin sahibi bir bacak uzanıverdi ileri. Top ağlara gidiyor. Kaleci Brown dahil herkes şaşkınlık içinde. Bu beyin sahibi bacak Lefter'indi: 1-0.

Türkiye sert, tok, enerjik ve baskılı bir stil ile adeta dantela gibi örülen bir takım

oyunu sergiliyordu. 35. dakikada aradan geri gelen bir topa Naci fırladı. Rakip kale ağzına gönderdi topu... Soldan dışarı giden topa Metin yay gibi fırlayarak yetişti. Brown'un üzerinden kafayla geri aşırdı. Birol'un uçarak attığı kafa kale yerine Lefter'in önüne düştü. "Usta göreyim seni"... Bu söz gelmiş geçmiş tüm Türk futbolcularının sözüydü. Ve usta falsolu volesini yapıştırdı. Brown uçtu fakat solundan direği sıyırarak giren topu durduramadı. Seyirci hep bir ağızdan bağırdı. "Milli takım çok yaşa": 2-0.

44 / 27 Kasım 1960, Özel Maç, Sofya Levski Stadı
BULGARİSTAN: 2 - TÜRKİYE: 1
Hakem: Leo Herge (Danimarka)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Naci Erdem (FB), İsmail Kurt (FB) [Mustafa Ertan (BJK)], Mustafa Yürür (GS), Ergun Ercins (GS), Ahmet Berman (GS), Hilmi Kiremitçi (FB), Suat Mamat (GS), Metin Oktay (GS), Can Bartu (FB), Lefter Küçükandonyadis (FB) [Kadri Aytaç (FB)]
Goller: Metin (dk 19), Kolev (dk 50), İliev (dk 78)

45 / 1 Haziran 1961, Dünya Kupası elemeleri maçı Oslo Ulleval Stadı
NORVEÇ: 0 - TÜRKİYE: 1
Hakem: Fred Hansen (Danimarka)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Ahmet Berman (GS), Basri Dirimlili (FB), Şeref Has (FB), Osman Göktan (FB), Mustafa Yürür (GS), Hilmi Kiremitçi (FB), İsmet Yurtsu (Feriköy), Metin Oktay (GS), Can Bartu (FB), Lefter Küçükandonyadis (FB)
Gol: Metin (dk 16)

Sovyetler Birliği maçı (1961, İstanbul)

46 / 18 Haziran 1961, Dünya Kupası elemeleri maçı, Moskova Lenin Stadı
SOVYETLER BİRLİĞİ: 1 - TÜRKİYE: 0
Hakem: Hirvienemi (Finlandiya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Ahmet Berman (GS), Basri Dirimlili (FB), Şeref Has (FB), Osman Göktan (FB), Mustafa Yürür (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB), Naci Erdem (FB), Metin Oktay (GS), Can Bartu (FB), İsmet Yurtsu (Feriköy)
Hakem: Leo Herge (Danimarka)
Gol: Voronin (dk 20)

47 / 08 Ekim 1961, Özel Maç, Bükreş 23 Ağustos Stadı
ROMANYA: 4 - TÜRKİYE: 0
Hakem: Rigi (Çekoslavakya)
Türkiye: Necmi Mutlu (BJK), Ahmet Berman (GS), Basri Dirimlili (FB), İsmet Yurtsu (Feriköy) [Osman Göktan (FB)], Süreyya Özkefe (BJK), Mustafa Yürür (GS), Hilmi Kiremitçi (FB) [Bahri Altıntabak (GS)], Naci Erdem (FB-Kaptan), Ogün Altıparmak (KSK), Can Bartu (FB) [Kadri Aytaç (FB)], Lefter Küçükandonyadis (FB)
Goller: Seredai (dk 12, 55, 57), Constantin (dk76)

48 / 12 Kasım 1961, Dünya Kupası elemeleri maçı, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 1 - SOVYETLER BİRLİĞİ: 2
Hakem: Aharon Verner (İsrail)
Türkiye: Necmi Mutlu (BJK), Candemir Berkman (GS), İsmail Kurt (FB), Şeref Has (FB), Sabahattin Kuruoğlu (BJK), Ahmet Berman (GS), Ogün Altıparmak (KSK), Suat Mamat (GS), Metin Oktay (Palermo), Can Bartu (FB), Lefter Küçükandonyadis (FB-Kaptan)
Goller: Gusaraov (dk 12), Mamukin (dk 18), Metin (dk 45)

49 / 16 Mayıs 1962, Özel Maç, İstanbul İnönü Stadı
TÜRKİYE: 1 - İSRAİL: 0
Hakem: A. Skoriç (Yugoslavya)
Türkiye: Turgay Şeren (GS-Kaptan), Ahmet Berman (GS), Ahmet Karlıklı (GS), Suat Mamat (GS), Naci Erdem (FB), Mustafa Yürür (GS), Lefter Küçükandonyadis (FB), Recep Adanır (BJK), Aydın Yelken (K.Gümrük), Şeref Has (FB), Talat Özkarslı (GS), Candan Dumanlı (Ank.Gücü)
Gol: Lefter (dk 55 penaltı)

İsrail maçı (1962, İstanbul)

Lefter'in golü: 55. dakikada Talat'ın ceza sahası içinde ortalamak istediği top İsrail sağhafi Kalmi'nin eline çarptı. Yugoslav hakem Skoriç'in verdiği bu penaltıyı Lefter kaleci Hodorov'un solundan yerden plaseyle İsrail ağlarına gönderdi: 1-0. Bu gol Lefter'in milli takımdaki son golü olacaktı.

50 / 09 Ekim 1963, Özel Maç, Ankara 19 Mayıs Stadı
TÜRKİYE: 0 - ROMANYA: 0
Hakem: Jan Rogas (Yunanistan)
Türkiye: Turgay Şeren (GS), Candemir Berkman (GS), Yalçın Soner (İst. Spor), Süreyya Öz-

kefe (BJK), Suat Mamat (BJK), Sabahattin Kuruoğlu (BJK), Şeref Has (FB), Tarık Kutver (GS), Birol Pekel (FB), Metin Oktay (GS) [Nedim Doğan (FB)], Lefter Küçükandonyadis (FB- Kaptan) [Şenol Birol (FB)], Uğur Köken (GS)

Lefter'in milli hisleri

50 kez milli formayı giyen, bunlardan 9'unda kaptanlık yapan Lefter'in milli duyguları çok yüksekti. Yunanistan'ın AEK takımında forma giyerken hakkında "Yunan uyruğuna geçeceği" söylentileri çıkmıştı. Bu söylentilere çok üzüldüğünü beyan eden Lefter Cumhuriyet Gazetesi'ne şu tepkili demeci vermişti: "Türk Milli Takımı formasını yıllarca şerefle ve iftiharla giydim. Başka bir milli forma giymek isteseydim, bunu zamanında yapardım. Ben futbol hayatımda şerefle yalnız bir tek forma giydim. Ölürken bile Ay-Yıldızlı forma ile ölmek isterim. Bana başka bir milli forma giydirecek adam daha dünyaya gelmemiştir. Benim hakkımda söylenen iddialar gerçeğe uygun değildir. Ben profesyonel bir futbolcuyum. Bu yüzden Afrika'ya kadar gittim. Son zamanlarda bana bazı teklifler yapıldığı doğru değildir. Tabiyetimi değiştirmem için kimse bana teklifte bulunmadı. Kaldı ki böyle bir teklif yapılsa cevabım müspet olmazdı. Benim nasıl bir insan olduğumu hâlâ gözümde tüten vatanımın seyircileri gayet iyi bilir. Üstelik çocuklarım ve eşim de İstanbul'dadır. Böyle bir şeyi düşünmek bile istemem."

Lefter'in milli takımı

Lefter 9 Ekim 1963'teki son milli maçından sonra da futbol oynamayı sürdürdü. 1963-64 sezonunda Fenerbahçe ile bir şampiyonluk daha yaşadı ve 6 Haziran 1964'de jübilesini yaptı. Aynı yılın Temmuz ayında Milliyet Gazetesi'nde maç spikeri ve spor yazarı Necati Karakaya'nın Lefter ile yaptığı 9 bölümlük, "20 Yılın Futbol Devleri" isimli yazı dizisinde Lefter birlikte oynadığı futbolcular arasından bir milli takım yapmıştı:

"50 defa yer aldığım milli takımda bugüne kadar yüzlerce sporcuyla yan yana oynadım. Bir tek mevkide zaman zaman beş, on futbolcu birden değişti. İdealimdeki milli takımı şöyle sıralayabilirim:

Turgay Şeren- Naci Özkaya, Basri Dirimlili- Selahattin Torkal, Naci Erdem, Ahmet Berman- Fikret Kırcan, Suat Mamat, Metin Oktay, Mehmet Ali Has, Şükrü Gülesin

Turgay Şeren: Emin blokajlı. Uzun süre oynadı. Önündeki elemanlara itimat verdi. Kaptanlığı sırasında politikaya karışmadı. Sevgi kazandı. Kalecilikte en büyük başarısı uzun degajmanların yaratıcısı oldu. Yandan gelen toplara da son derece hâkimdir.

Naci Özkaya: Milli takıma kaptanlık yapan güvenilir bir eleman. Topa sert giren, sert vuran bir futbolcudur. Kısacası, boyundan büyük işler başaran bir adam. Türk Milli Takımı'na vefekârca hizmet etti.

Berlin'de Federal Almanya maçı öncesinde Recep Adanır ve Erol Keskin'le...

Basri Dirimlili: Çok seri, çok çabuk bir adam. Deparları kuvvetli... Arı gibi. Kafaya hâkim. Sinirli havasını, sinirli ruhunu milli maçlara da verdi. Heyecansız maç oynanamaz. Ben her maça büyük bir heyecan içinde çıkarım. Maçın büyüğü küçüğü yoktur. İşte, Basri ile anlaştığımız tek husus. Rakip takımların akınlarını önler. Zaman zaman ileri akarak, bir forvet gibi saldırır.

Selahattin Torkal: Milli maçlarda saha markajının en başarılı elemanıydı. Son yıllarda oynamış olaydı, 50 milli maçını rahatça doldururdu. Top gelmeden atacağı yeri bilen, sonrasını kestiren, pas dağıtımı üst düzeyde bir hafbekti. Müdafada çalımın yaratıcısı odur. Onun tekniğine uzun yıllar hiçbir futbolcu erişemeyecektir.

Naci Erdem: Milli takımda kaptanlık görevini de almış bulunan, etrafını idare etmesini bilen bir eleman. Son derece tekniktir. Rakibe yüzü dönük olarak kuvvetlidir. Topa ilk pozisyonlarda iyi vuran ve iyi kullanan bir elemandır.

Ahmet Berman: Uzun süre formda kalan bir hafbekdir. Futbolcu olarak üstün vasıflara sahiptir. Son yıllarda fizik bakımından düşüşte. Fizik bakımından kuvvetlenirse bugün bile pek çok maçta milli takımın kaleci ve santrhaf dışında her yerinde oynayabilir.

Fikret Kırcan: En ideal açıktır. Müsabakanın sonucuna etki edecek bir kuvveti vardır. Frikik, korner atışlarındaki klası yanında açık olmasına rağmen orta sahayı alması bakımından da faydalıdır. En büyük özelliği topu topluluğa değil, tek adama (adrese teslim) atmasıdır.

Suat Mamat: Anadan doğma sporcudur. Vücut yapısı futbolun en ince tarafına uyacak kadar inkişaf etmiştir. Suat başlıbaşına bir takım hüviyetindedir. Soğukkanlı görünmesine rağmen son derece sinirlidir. Hırslıdır. Her mevkide oynayabilir.

Metin Oktay: Bir takımın vurucu kuvvetidir. Neticeyi alan adamdır. Gerilerden zorla, güçlükle taşınmış topun ne demek olduğunu idrak eder. Onun tekrar geri gitmesine meydan vermez. Ona top taşımak bir zevktir.

Bir milli maç öncesi Suat Mamat'la...

Mehmet Ali Has: Orta sahanın en büyük adamıdır. Topu seven, topun kıymetini bilen bir futbolcudur. Pek çok milli maçın neticesinin alınmasında başrolü oynadı. Hakiki bir futbol devidir. Mehmet Ali'yi uzaktan attığı çalımları ile hatırlayacağım. Uzaktan attığı çalımla bazen bir değil birkaç futbolcuyu birden ekarte eder, oyun dışında bırakırdı. Fenerbahçe'de kalsa bugüne kadar zirveden hiç inmeden futbol hayatını kapayabilirdi. O sahalarımızın hakikaten "Tarzan"ıdır (M. Ali Has'a "Tarzan" lakabı takılmıştı).

Şükrü Gülesin: Açıklardan aldığı toplarla ortaya dalması, direkt oynaması bakımından bir santrforu hatırlatır. Rakip futbolcuyu ezen bir eleman, korkunç bir kuvvetti. Kornerden kazandırdığı gollerle oyuna ayrı bir zevk verirdi. 4-2-4'ün ideal açığı. Tam bizim milli takıma, oyunumuza göre futbolcu. Ne yazık ki mili maçların az olduğu harp yıllarında oynadı. Bu bakımdan şanssızdır.

27

EZELİ REKABETTE LEFTER

Lefter Galatasaray karşısında

Lefter Küçükandonyadis 1948-1963 yılları arasında toplam 44 kez Galatasaray'a karşı oynadı. Bu maçların 14'ünde 18 gol attı. Lefter, Fenerbahçe takımındaki tüm kariyeri boyunca 615 maçta 423 gol atmıştı. Bu, maç başına 0.68 gol ortalaması demekti. Lefter'in Galatasaray'a karşı gol ortalaması ise 0.38 idi. Ezeli rakibe attığı gollerin ortalamasının daha düşük kalmasının nedeni, Lefter'in Galatasaray maçlarında son derece sıkı bir şekilde marke edilmesiydi. Savunma oyuncuları onu biraz da sertlikle yıldırıp durdurmaya çalışıyorlar ve nispeten başarılı oluyorlardı. Buna rağmen Galatasaray, Lefter'in 18 golüne mani olamamıştı.

İşte Lefter'in Galatasaray filelerini sarstığı maçlar ve goller...

21 Mart 1948, Fenerbahçe Stadı, İstanbul Ligi
FENERBAHÇE: 3 - GALATASARAY: 1
Hakem: Mustafa Güventürk
Fenerbahçe: Cihat Arman - Murat Alyüz, Hilmi Ardağ - Selahattin Torkal, Samim Var, Kamil Ekin - Fikret Kırcan, Erol Keskin, Ahmet Erol, Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör
Galatasaray: Erdoğan Atlıoğlu - Fazıl Göknar, Salim Şatıroğlu, Musa Sezer - Bülent Eken, Doğan Koloğlu, İsfendiyar Açıksöz, Naci Özkaya, Muhtar Tunçaltan, Muzaffer Tokaç, Gazanfer Olcayto
Goller: Lefter (dk 34, 74 ve 81), Muhtar (dk 70)

Bir ezeli rekabet öncesi Turgay Şeren'le seremonide...

1947-48 sezonu İstanbul Ligi'nin ikinci devre karşılaşmasıdır. Bu maçı Lefter'in güzel oyunu ve üç golüyle Fenerbahçe kazandı.

Ayaklarına uzun ve parlak sarı-lacivertli kordelalar bağlı üç beyaz güvercin yine ilk kez o gün, takımlar sahaya çıktığında Fenerbahçe Stadı'ndan uçuruldu. Maçtan sonra yapılan yorumlarda uçurulan bu üç güvercinin Lefter'in attığı 3 golün habercisi olduğu yazılmıştır.

Lefter'in golleri: 34. dakikada ortadan yapılan bir akında Ahmet pasını Lefter'e verdi. Lefter önce kontrol etti, düzeltti ve sonra da plase bir şutla topu ağlara gönderdi: 1-0.

74 dakikada Fikret'in ortaladığı topa kaleci Erdoğan, Halil ile birlikte çıktı. Ancak topu bloke edemedi. Boşta kalan topa yetişen Lefter, iki bekin arasından ikinci golünü Galatasaray ağlarına gönderdi: 2-1.

81. dakikada Selahattin sağdan indi. Önce Galatasaray bekini, sonrada hafını çalımlarıyla geçip Lefter'in kafasına mükemmel ortaladı. Lefter'de çok güzel bir kafa vuruşuyla golünü attı: 3-1.

20 Haziran 1948, İnönü Stadı, Fenerbahçe-Galatasaray Bayramı
FENERBAHÇE: 1 - GALATASARAY: 2
Hakem: Sami Duransoy
Fenerbahçe: Cihat Arman - Murat Alyüz, Hilmi Ardağ - Selahattin Torkal, Samim Var, Müzdat Yetkiner - Fiktret Kırcan, Erol Keskin, Ahmet Erol, Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör
Galatasaray: Erdoğan Atlıoğlu - Naci Özkaya, Adnan İncirmen - Musa Sezer, Bülent Eken, Muzaffer Tokaç - Halis Etçi, Koçis Kandidis, Reha Eken, Gündüz Kılıç, Mehmet Ali Gültekin (Orhan Canpolat)
Goller: Reha (dk 36), Naci (dk 41 penaltı), Lefter (dk 57)

Bu karşılaşma bir Fenerbahçe-Galatasaray Bayramı özel maçıydı. Bu iki ezeli rakibin 1947 yılı Kasım'ında açılan İnönü Stadı'ndaki ilk karşılaşmasıydı. Böylece bu staddaki ilk maçı kazanma onuru Galatasaray'ın oldu. Bununla birlikte bu tarihî stadda Galatasaray'a karşı ilk golü atan Fenerbahçeli Lefter Küçükandonyadis oldu.

Bu bayramın diğer önemli bir anekdotu da iki takımın o zamanki adıyla "tekaütler" denilen eski yıldızlarının, yani emekli futbolcularının A takım maçından önce karşı-

laşmaları olmuştu. Fenerbahçe bu maçta Galatasaray'ı 1-0 yenmişti.

Lefter'in golü: Fener'in ilk golü şöyle oldu. Taçtan gelen topu Ahmet sol tarafına geçirdi ve ilerideki Lefter'e bir pas verdi. O da bu güzel pası değerlendirip golle sonuçlandırdı: 1-2.

19 Şubat 1950, İnönü Stadı, İstanbul Ligi
FENERBAHÇE: 1 - GALATASARAY: 2
Hakem: Sulhi Garan
Fenerbahçe: Cihat Arman - Hilmi Ardağ, Ahmet Erol - Müzdat Yetkiner, Kamil Ekin, Nusret Mengü - Erol Keskin, Mehnet Ali Has, Cemal Uzkes, Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör
Galatasaray: Turgay Şeren - Naci Özkaya, Ruhi Karaduman - Musa Sezer, Bülent Eken, Doğan Koloğlu - İsfendiyar Açıksöz, Muhtar Tunçaltan, Gündüz Kılıç, Muzaffer Tokaç, Garbis Baklaoğlu
Goller: Lefter (dk10 penaltı), Gündüz, (dk 12), Naci (dk 53)

1949-50 sezonu İstanbul Ligi ikinci devre maçı. Bu sezon Fenerbahçe, Beşiktaş ile şampiyonluk için çekişiyordu. Takım bu maça dek yaptığı 23 karşılaşmada hiç yenilmemişti. Fenerbahçe ilk kez Galatasaray karşılaşmasında yenildi. Ligin sondan bir önceki haftasında Fenerbahçe Beşiktaş'a da yenilince o sezon şampiyonluğu kaçırdı.

Lefter'in golü: 10. dakikada bir Fenerbahçe akını Turgay tarafından önlenmişti ki, solbek Ruhi Cemal'i kovalamaya başladı ve arka arkaya iki tekme attı. Hakem bu kasdi hareketi penaltı ile tecziye etti. Verilen penaltıyı Lefter güzel bir şutla sol zaviyeden içeri soktu: 1-0.

12 Kasım 1950, İnönü Stadı, İstanbul Ligi
FENERBAHÇE: 1 - GALATASARAY: 1
Hakem: Sulhi Garan
Fenerbahçe: Levi Şalabi - Müzdat Yetkiner, Hilmi Ardağ - Selahattin Torkal, Kamil Ekin, Mehmet Ali Has - Zekeriya Bali, Erol Keskin, Suphi Ural, Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör
Galatasaray: Turgay Şeren - Naci Özkaya, Necmi Erdoğdu - Musa Sezer, Bülent Eken, Muzaffer Tokaç - Muhtar Tunçaltan, Hikmet Öziş, Gündüz Kılıç, Reha Eken, Bülent Varol
Goller: Lefter (dk 16), Hikmet (dk 30)

Lefter'in golü: 16. dakikada kaleye yaklaşık 20 metre mesafede Musa Lefter'i düşürdü. Hakem faulü verdi. Serbest vuruşu Mehmet Ali yaparak Lefter'e bir ara pası geçirdi. Sola doğru kaymış bulunan Lefter kıvrak bir driplingle Galatasaray kalesine akıp, pek yakın bir mesafeden kendine has hünerli bir hareketle Turgay'ı avladı: 1-0.

6 Aralık 1953, İnönü Stadı, İstanbul Ligi
FENERBAHÇE: 1 - GALATASARAY: 1
Hakem: Ricardo Pieri (İtalya)
Fenerbahçe: Vural Akar - Müzdat Yetkiner, Basri Dirimlili - Naci Erdem, Melih Ilgaz, Nedim Günar - Lefter Küçükandonyadis, Mehmet Ali Has, Feridun Bugeker, Burhan Sargın, Çetin Ünal
Galatasaray: Turgay Şeren - Necmi Erdoğdu, Muzaffer Tokaç - Coşkun Özarı, Ali Beratlıgil, Rober Eryol - Necdet Şentürk, Suat Mamat, Reha Eken, Kadri Aytaç, Şükrü Gülesin
Goller: Kadri (dk 57), Lefter (dk 90)

Lefter'in golü: Galatasaray 1-0 öne geçtikten sonra skoru korumak, 1-0'ın üzerine yatmak amacıyla tüm takım defansa çekildi. Fenerbahçe bütün hatlarıyla yükleniyordu. Feridun sağ açığa Lefter de soliçe geçtiler. Son dakika içinde Fenerbahçe soldan yeni bir akın tazeledi. Ortaya aktarılan top Galatasaray kalesini karıştırdı. Boş kale ağzında önce Reha, arkasından Ali onları takiben de Feridun ve Burhan topu ıskaladılar. Bu karambol arasında atılan bir şutu kaleci Turgay ileri doğru çıkarak bloke etmek istedi, ancak elinden kaçırdı. İşte tam o anda yetişen Lefter bu şansı kullanmasını bildi. Ölçülmüş biçilmiş, hesaplı ve güzel bir vuruşla son dakikada beraberliği sağladı. Lefter golünü bitime 20 saniye kala Galatasaray ağlarına gönderdi: 1-1.

13 Mart 1955, İnönü Stadı, İstanbul Ligi
FENERBAHÇE: 2 - GALATASARAY: 0
Hakem: W.E. Dellow (İngiltere)
Fenerbahçe: Selahatin Ünlü - Müzdat Yetkiner, Basri Dirimlili - Nedim Günar, Naci Erdem, Mehmet Ali Has - Hüsamettin Poyrazoğlu, Burhan Sargın, Feridun Bugeker, Lefter Küçükandonyadis, Niyazi Tamakan
Galatasaray: Turgay Şeren - Kamil Altan, Tayyar Cavcav - Coşkun Özarı, Ergun Ercins, Rober Eryol - Necdet Şentürk, Suat Mamat, Ali Beratlıgil, Kadri Aytaç, Ali Soydan
Goller: Lefter (dk 47), Hüsamettin (dk 86)

Lefter'in golü: İkinci devrenin 2. dakikasında, Galatasaray müdafasının defedemediği topu yakalayan Lefter'in çektiği hafif şutu Turgay elinden kaçırınca gol oldu: 1-0.

Not: Bu maçın sonunda çıkan olaylar için 1954-55 sezon anlatımına bakınız.

15 Mayıs 1955, İnönü Stadı, Atatürk Kupası
FENERBAHÇE: 2 - GALATASARAY: 3
Hakem: Hugo Scaramella (İtalya)
Fenerbahçe: Selahattin Ünlü - Müzdat Yetkiner, Basri Dirimlilli - Nedim Günar, Naci Erdem, Mehmet Ali Has (Akgün Kaçmaz) - Hüsamettin Poyrazoğlu, Burhan Sargın, Feri-

dun Bugeker, Lefter Küçükandonyadis, Niyazi Tamakan
Galatasaray: Turgay Şeren - Kamil Altan, Tayyar Cavcav - Coşkun Özarı, Ergun Ercins, Saim Tayşengil - Necdet Şentürk (İsfendiyar Açıksöz), Suat Mamat, Ali Beratlıgil, Kadri Aytaç, Sedat Cömert
Goller: Ali (dk 10), Lefter (dk 46 penaltı), Kadri (dk 64), Suat (dk 75), Basri (dk 77)

Lefter'in Galatasaray'a attığı 18 golden biri.

Türk futbolu ve Fenerbahçe'nin unutulmaz beklerinden Basri Dirimlili'ye "Mehmetçik" lakabı bu maçtan sonra verildi. Dirimlili, gözünü budaktan sakınmayan ve her zaman tekmeye kafa uzatan bir futbolcuydu.

Bu maçta Basri, Fenerbahçe'nin ikinci golünü attıktan sonra Müzdat sakatlanarak oyunu terk etti. Kısa süre sonra bir pozisyonda Ergun'la kafa kafaya çarpışan Basri, başı yarılarak kendinden geçip oyundan çıkarıldı. O sırada Fenerbahçe oyuna 9 kişi devam ediyordu. Ancak bu durumda Basri oyuna girmemesi yönündeki tüm ısrarlara rağmen takımını eksik bırakmamak için yeniden oyuna girdi. Sargılı başıyla mücadelesini sürdürünce taraftarlar o günden sonra ona Mehmetçik Basri demeye başladı.

30 Nisan 1957, İnönü Stadı, İstanbul Ligi
FENERBAHÇE: 3 - GALATASARAY: 0
Hakem: Francesko Liverani (İtalya)
Fenerbahçe: Şükrü Ersoy - Seracettin Kırklar, Nedim Günar - Avni Kalkavan, Naci Erdem, Basri Dirimlili - Ergun Öztuna, Can Bartu, Turan Bayraktutan, Lefter Küçükandonyadis, Niyazi Tamakan
Galatasaray: Turgay Şeren - İsmail Kurt, Saim Tayşengil - Kamil Altan, Ergun Ercins, Ali Beratlıgil - İsfendiyar Açıksöz, Coşkun Özarı, Metin Oktay, Suat Mamat, Kadri Aytaç
Goller: Niyazi (dk 12), Lefter (dk 85), Ergun (dk 86)

Lefter'in golü: 1989 yılında TRT'nin hazırladığı şampiyonluk programında Lefter bu maçla ilgili anısını şöyle anlattı: "Galatasaray'ı yenmemiz gerekiyordu. Berabere kalırsak Galatasaray şampiyon olacaktı. Tribünde yönetici Muhittin Bulgurlu devamlı beni gözlemliyordu. Nasılım, durumum iyi mi, kendime baktım mı gibilerden... Frikik oluyor. Niyazi sol açık mevkiinde bana at diyor. Herkes kaleye atacağım zannediyor. Ben de Niyazi'nin kafasına doğru attım topu. Soluna at diyorum Turgay'ın. Çünkü solu zayıftır Turgay'ın. Attı, 1-0 galibiz. Ben devamlı hücum yapıyor, çalımlar-

la inip 18'den bam bam vuruyordum kaleye. Bir tanesini Turgay aldı içeri, 2-0 oldu. Ben açtım ellerimi Muhittin Bulgurlu'ya tamam mı, bu iş bitti diyorum. O arada gooool diye bir ses, bir gol daha. Puşkaş Ergun üçüncü golü attı. Onu göremedim. Bunu hayatta unutamam."

07 Haziran 1958, İnönü Stadı, Fedrasyon Kupası
FENERBAHÇE: 3 - GALATASARAY: 2
Hakem: Konstantin Soloyef (Bulgaristan)
Fenerbahçe: Şükrü Ersoy - Seracettin Kırklar, Nedim Günar - Akgün Kaçmaz, Naci Erdem, Necdet Çoruh - Ergun Öztuna, Avni Kalkavan, Can Bartu, Lefter Küçükandonyadis, Niyazi Tamakan
Galatasaray: Turgay Şeren - Saim Tayşelgil, İsmail Kurt - Coşkun Özarı, Ergun Ercins, Candemir Berkman - İsfendiyar Açıksöz, Suat Mamat, Metin Oktay, Kadri Aytaç, Ahmet Karlıklı
Goller: Lefter (dk 4 ve 31 penaltı), Niyazi (dk 53), Saim (dk 60), İsfendiyar (dk 84)

Lefter'in golleri: İlk dakikada Nedim kaleden Metin'in muhakkak golünü çıkardı. İki dakika sonra Fenerbahçe mukabil akına geçti. Niyazi'nin şutu önlendi. Can'ın rövaşeta ile çevirdiği top Turgay'dan sekip direkten Lefter'in önüne düştü. O da kafa vuruşuyla ilk golü Galatasaray ağlarına taktı.

31. dakikada Lefter müdaafayı çalımlayıp topla ceza alanına girdi. Gole giderken Ergun tarafından düşürüldü. Hakem normal olarak bu hareketi penaltı ile tecziye etti. Lefter'in kullandığı penaltı vuruşu kaleci Turgay'ın uçmasına rağmen sağ alt köşeden ağları buldu.

24 Ocak 1960, Ankara 19 Mayıs Stadı, Hasan Polatkan Kupası
FENERBAHÇE: 1 - GALATASARAY: 2
Hakem: Veli Necdet Arığ
Fenerbahçe: Özcan Arkoç - Osman Göktan, Basri Dirimlili (Nedim Günar) - Avni Kalkavan (Akgün Kaçmaz), Naci Erdem, Niyazi Tamakan - Şeref Has, Hüseyin Yazıcı, Can Bartu, Lefter Küçükandonyadis, Yüksel Gündüz
Galatasaray: Turgay Şeren - Dursun Baran, İsmail Kurt - Mustafa Yürür, Ergun Ercins, Candemir Berkman - İsfendiyar Açıksöz, Suat Mamat, Ahmet Berman, Metin Oktay

1957 yılında Fenerbahçe'nin 3-0 kazandığı Galatasaray maçından bir enstantane.

(Uğur Köken), Mete Basmacı (Nuri Asan)
Goller: Lefter (dk 35 penaltı), Uğur (dk 41 ve 61)

Lefter'in golü: 35. dakikada derin bir pası kapan Hüseyin ceza sahasına girdi, şutunu attı. Turgay topu yakaladığı sırada Ergun'un müdahalesine hakem penaltı kararı verdi. Galatasaraylılar itiraz ettiler. İtiraz o kadar ısrarlı oldu ki Galatasaray'ın hocası Gündüz Kılıç sahaya girip takımın futbolcularını yatıştırmaya mecbur kaldı. Lefter'in sert şutu Fenerbahçe'ye bir gol kazandırdı.

Lefter'in 1958 yılında Fenerbahçe'nin 3-2 kazandığı maçta Turgay Şeren'e penaltıdan attığı gol.

3 Temmuz 1960, İnönü Stadı, Cemal Gürsel Kupası
FENERBAHÇE: 1 - GALATASARAY: 0
Hakem: Sulhi Garan
Fenerbahçe: Özcan Arkoç - Osman Göktan, Nedim Günar - Şeref Has, Avni Kalkavan, Kadri Aytaç - Mustafa Güven, Naci Erdem, Can Bartu, Lefter Küçükandonyadis, Hilmi Kiremitçi (Yüksel Gündüz)
Galatasaray: Turgay Şeren - Candemir Berkman, Ahmet Berman - Suat Mamat, Ergun Ercins, Mustafa Yürür - Samim Uygun, Cenap Doruk, Metin Oktay, Ayhan Elmastaşoğlu, Ahmet Karlıklı
Gol: Lefter (dk 46)

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel adına yapılan bu büyük organizasyonda Adapazarı Karması'nı 5-2, Vefa'yı 4-0, İstanbulspor'u 8-2, Beşiktaş'ı 6-2 ve Galatasaray'ı 1-0 yenen Fenerbahçe kupayı kazandı.

Lefter'in golü: İkinci devrenin ilk dakikası Hilmi sağdan kaydı. Pası Şeref'e verdi, o da Lefter'i gördü. Lefter topla ceza sahasına indi. İlk önce Suat'ı, sonra Candemir'i, daha sonra da Ergun'u çalımlayıp attığı şut Turgay'ın sağından kapadığı köşeden ağlara gitti: 1-0.

30 Ağustos 1961, İnönü Stadı, Zafer Kupası
FENERBAHÇE: 2 - GALATASARAY: 0
Hakem: Faruk Talu
Fenerbahçe: Şükrü Ersoy - Attila Atlaş, İsmail Kurt - Necati Toker, Naci Erdem, Kadri Aytaç - Mustafa Güven (Bülent Tanyeri), Hilmi Kiremitçi (Hüseyin Yazıcı),

Yüksel Gündüz, Lefter Küçükandonyadis, Selim Soydan
Galatasaray: Bülent Gürbüz - Candemir Berkman, Ahmet Karlıklı - Ali İhsan Okçouğlu, Bahri Altıntabak, Ahmet Berman - Erol Kaynak (Samim Uygun), Mete Basmacı, Talat Özkarslı, Selçuk Hergül (Recep Adanır), Uğur Köken (Niyazi Tamakan)
Goller: Candemir (dk 1 kendi kalesine), Lefter (dk 29)

Lefter'in golü: 29. dakikada Bülent degaj yaparken ceza sahası dışına çıkınca Faruk Talu'nun verdiği frikik atışında Lefter oldukça iyi yapılmış baraja rağmen fevkalade bir plaseyle ikinci golü attı.

14 Şubat 1962, İnönü Stadı, Doğuya Yardım Turnuvası
FENERBAHÇE: 3 - GALATASARAY: 2
Hakem: Muvahhit Afir
Fenerbahçe: Üner Zonguralp (Şükrü Ersoy) - Attila Atlaş, Özcan Köksoy - Şeref Has, Özer Karna, Basri Dirimlili - Hüseyin Yazıcı, Lefter Küçükandonyadis, Yüksel Gündüz, Kadri Aytaç, Selim Soydan
Galatasaray: Turgay Şeren, Candemir Berkman, Ahmet Karlıklı - Suat Mamat, Ergun Ercins, Ahmet Berman - Uğur Köken, Mete Basmacı (Selçuk Hergül), Talat Özkarslı, Ayhan Elmastaşoğlu, Niyazi Tamakan (Samim Uygun)
Goller: Talat (dk 19 ve 45), Lefter (dk 20, 54), Selim (dk 76)

Lefter'in golleri: 19. dakikada Kadri'nin ortasını Turgay yumrukladıysa da Lefter topu kaparak nefis bir sol vuruşla beraberlik golünü attı: 1-1.

54. dakikada Fenerbahçe'nin kazandığı frikik atışında Galatasaray defansının kötü baraj yapmasından istifade eden Lefter yerden vuruşla Turgay'ın plonjonuna rağmen beraberlik sayısını attı: 2-2.

30 Haziran 1963, İnönü Stadı, Türkiye Kupası finali rövanş maçı
FENERBAHÇE: 1 - GALATASARAY: 2
Hakem: Josef Stoll (Avusturya)
Fenerbahçe: Ali Filibeli - Osman Göktan, Özcan Köksoy - Tuncay Becedek, Özer Kanra, Avni Kalkavan - Mustafa Güven, Asım Ferhatoviç, Şeref Has, Lefter Küçükandonyadis, Selim Soydan
Galatasaray: Turgay Şeren - Candemir Berkman, Ahmet Karlıklı - Suat Mamat, Talat Özkarslı, Kadri Aytaç -İbrahim Ünal, Mustafa Yürür, Metin Oktay, Bahri Altıntabak, Uğur Köken
Goller: Lefter (dk 43 penaltı), Bahri (dk 51), Mustafa (dk 70)

Lefter'in golü: 43. dakikada Kadri'nin bir hatasından topu kapıp ceza alanına giren Lefter'i Kadri düşürdü. Fenerbahçe lehine verilen penaltıyı Lefter sert bir şutla gole çevirdi ve devre 1-0 Fenerbahçe'nin galibiyetiyle bitti.

Lefter Beşiktaş karşısında

Lefter Küçükandonyadis 1948-1963 yılları arasında 38 Beşiktaş maçında yer aldı. Bu maçların 7'sinde 10 gol attı. Yukarıda belirtilen 0.68 genel gol ortalaması Beşiktaş karşısında 0.26 olmuştur.

İşte maçlar ve goller...

4 Nisan 1948, Şeref Stadı, İstanbul Ligi
FENERBAHÇE: 3 - BEŞİKTAŞ: 2

Hakem: Peter Molley, Galatasaray Antrenörü, (İskoçya)

Fenerbahçe: Cihat Arman - Murat Alyüz, Hilmi Ardağ - Selahattin Torkal, Samim Var, Kamil Ekin - Erol Keskin, Lefter Küçükandonyadis, Ahmet Erol, Müzdat Yetkiner, Halit Deringör

Beşiktaş: Ethem Karpat - Yavuz Üreten, Vedii Tosuncuk - Saim Sarper, Tanaş Çaçi, Faruk Sağnak - Süleyman Seba, Hikmet Alparslan, Kemal Gülçelik, Şevket Yorulmaz, Şükrü Gülesin

Goller: Murat (dk 1 kendi kalesine), Ahmet (dk 20), Müzdat (dk 28), Şevket (dk 58), Lefter (dk74)

Lefter'in golü: 74. dakikada Ahmet'in attığı şut Ethem'in koltuğunun altından kornere çıktı. Halit'in kullandığı kornerden gelen topu yakalayan Lefter, köşeyi bulan plase bir şut ile üçüncü golü attı.

81. dakikada Fenerlilerin siyah-beyaz kaleyi tehdit ettikleri bir akında Faruk topu ceza çizgisi içinde eliyle çeldi. Verilen penaltıyı Lefter kaleci Ethem'in göğsüne nişanladı. Bunun sevinciyle Beşiktaşlılar kaleci Ethem'i kucakladılar. Bu sırada bazı seyirciler de hakem Molley'e saldırıp dövmeye teşebbüs etti. Ortalık karıştı. Polisler, inzibatlar herkes birbirine girdi. Bir saate yakın mütaala, muhakeme, düşünce, karşılıklı konuşmalı ve sözüm ona güvenliğin sağlanması için saha boşaltılmak istendikten sonra muvaffak olunamadı ve maç nizami müddetin bitmesine 9 dakika kala hakem tarafından tehir edildi.

1 Nisan 1950, İnönü Stadı, Milli Küme
FENERBAHÇE: 2 - BEŞİKTAŞ: 0

Hakem: Mustafa Güventürk

Fenerbahçe: Cihat Arman - Hilmi Ardağ, Ahmet Erol - Kamil Ekin, Samim Var, Müzdat Yetkiner - Erol Keskin, Mehmet Ali Has, Cemal Şıkak, Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör

Beşiktaş: Mehmet Atçılar - Yavuz Üreten, Vedii Tosuncuk - Tanaş Çaçi, Todori Maruli, Nusret Ülük - Süleyman Seba, Fahrettin Cansever, Bülent Esel, Hüseyin Saygun, Faruk Sağnak

Goller: Lefter (dk 27 ve 70)

Lefter'in golleri: Maçın 27. dakikasında merkezden Cemal Şikak vasıtasıyla tazelenen bir Fenerbahçe akınında top Lefter'e geçti. Beşiktaş kalesi ile Lefter arasında yalnız Maruli pozisyon almıştı. Lefter ayaklarına atılan Maruli'yi ustaca bir çalımla ekarte ettikten sonra kaleci Mehmet ile karşı karşıya kaldı. Manzara ve durum çok heyecan verici idi. Topu Beşiktaş kelecisinin sağına doğru atacağı hissini veren Lefter'in bu hareketine Mehmet aldandı ve sağına doğru yaylandığı bir anda Fenerbahçe soliçi harikulade bir top hakimiyetiyle sol taraftan ilk Fenerbahçe golünü yaptı. Bu çok şık gol dakikalarca alkışlandı.

Maçın 70. dakikasında soldan inkişaf eden bir Fenerbahçe akınında Lefter'le Vedii'nin mücadelesi Beşiktaş kalesine kadar devam etti. Kalenin sağ direği dibinde Vedii'yi ekarte eden Lefter'in kale zaviyesinin kapalı olması karşısında, ne yapacağı herkes tarafından merak edildiği bir anda, topun dibine doğru kuvvetli bir ayak salladı ve o top Mehmet'in başının üstünden Beşiktaş kalesinin üst ağlarına takıldı. Bu golde fevkalade güzel ve ustaca yapılmıştı. Stad alkış ve tezahüratlar içinde uzun müddet çınladı. Bayraklar, flamalar sallandı.

16 Nisan 1950, İnönü Stadı, Milli Küme
FENERBAHÇE: 1 - BEŞİKTAŞ: 1
Hakem: Samih Duransoy
Fenerbahçe: Cihat Arman - Hilmi Ardağ, Ahmet Erol - Samim Var, Kamil Ekin, Müzdat Yetkiner - Turhan Akra, Erol Keskin, Mehmet Ali Has, Lefter Küçükandonyadis, Halit Deringör
Beşiktaş: Fevzi Büyükyıldırım - Yavuz Üreten, Vedii Tosuncuk - Tanaş Çaçi, Leon Eker, Hüseyin Saygun - Süleyman Seba, Ali İhsan Karayiğit, Bülent Esel, Fahrettin Cansever, Rahmi Yıldız
Goller: Çaçi (dk 54), Lefter (dk 75)

Lefter'in golü: 75. dakikada Samim'in ortaladığı topu Ahmet kaleye havale etti. Defanstan Leon'a çarpan topu yakalayan Lefter'in ilk şutunu direkler kurtardıktan sonra önüne gelen topu tekrar ikinci bir darbeyle Fevzi'nin koruduğu kaleye gol olarak gönderdi.

3 Haziran 1956, İnönü Stadı, İstanbul Ligi
FENERBAHÇE: 2 - BEŞİKTAŞ: 2
Hakem: Faik Gökay
Fenerbahçe: Şükrü Ersoy - Gürkan Başoğlu, Basri Dirimlili - Nedim Günar, Naci Erdem, Necdet Çoruh - Nedim Yöney, Mehmet Ali Has, Şeref Has, Lefter Küçükandonyadis, Niyazi Tamakan
Beşiktaş: Varol Ürkmez - Kamil Üzülme, Vedii Tosuncuk - Eşref Özmenç, Ali İhsan Karayiğit, Nusret Ülük, Ercan Ertuğ, Nazmi Bilge, Coşkun Taş, Ahmet Berman, Bülent Esel

Goller: Şeref (dk 10), Bülent (dk 15), Ercan (dk 79), Lefter (dk 88)

Lefter'in golü: Fenerbahçe baskısının sürdüğü maçın 88. dakikasında Lefter'in soldan çektiği falsolu korner doğrudan doğruya Beşiktaş kalesine girince oyunun mukadderatı belli oldu ve 2 dakika sonra oyun Fenerbahçe ile Beşiktaş'ın 2-2 berabere kalmasıyla son buldu.

24 Mart 1957, İnönü Stadı, İstanbul Ligi
FENERBAHÇE: 4 - BEŞİKTAŞ: 2
Hakem: Carlo Marangiyo (İtalya)
Fenerbahçe: Şükrü Ersoy - Nedim Günar, Avni Kalkavan - Akgün Kaçmaz, Naci Erdem, Necdet Çoruh - Ergun Öztuna, Can Bartu, Turan Bayraktutan, Lefter Küçükandonyadis, Niyazi Tamakan
Beşiktaş: Bülent Gürbüz - Metin Erman, Ahmet Berman- Yüksel Herat, Kamil Üzülme, Erhan Özbalkan - Sami Özer, Nazmi Bilge, K. Ahmet Özacar, Güneş Atik, Coşkun Taş
Goller: Lefter (dk 8 ve 73), Güneş (dk 10), Nazmi (dk 18), Can (dk 53), Ergun (dk 61)

Lefter'in golleri: Oyunun bu neticeyle bitmesinde en büyük etken, hiç şüphesiz ki sahanın en iyi oyuncusu olan Lefter'in Fenerbahçe hücumlarını tanzim etmekte gösterdiği emsalsiz kabiliyetti. Fenerbahçeliler rüzgâr aleyhlerine olmasına rağmen maçta hemen üstünlük kurdu. Nitekim 8. dakikada Yüksel'in kendi onsekiz çizgisi üzerinde sebebiyet verdiği faul atışından Lefter kaleci Bülent'in de hatasından istifade ederek köşeyi bulan ve yan direğe çarpıp içeri giren şutla sarı-lacivertlilere ilk golü kazandırdı.

73. dakikada hakemin Beşiktaş onsekizi içinde verdiği çift vuruşta Niyazi'nin önüne bıraktığı topu Lefter aşırtma bir vuruşla takımının dördüncü golü olarak ağlara bıraktı.

1 Temmuz 1960, İnönü Stadı, Cemal Gürsel Kupası
FENERBAHÇE: 6 - BEŞİKTAŞ: 2
Fenerbahçe: Şükrü Ersoy (Özcan Arkoç) - Osman Göktan, Basri Dirimlili (Nedim Günar) - Şeref Has, Avni Kalkavan, Kadri Aytaç - Mustafa Güven, Naci Erdem, Can Bartu, Lefter Küçükandonyadis, Ergun Öztuna (Yüksel Gündüz)
Beşiktaş: Varol Ürkmez (Cavit Gökalp) - Bahattin

22 Mayıs 1960'ta oynanan Beşiktaş maçı. Ezeli rekabet ilk kez Adana'da...

Baydar, Münir Altay (Sabri Dilaç)
- Tuncay Demirtaş, Sabahattin Kuruoğlu, Mustafa Ertan - Arif Özataç, Doğan Akı, Güven Önüt, Birol Pekel, Selim Soydan (Ahmet Özacar)
Goller: Güven (dk 4), Doğan (dk 35), Lefter (dk 43 ve 78), Naci (dk 45), Kadri (dk 50), Yüksel (dk 54), Can (dk 61)

Bu karşılaşma Fenerbahçe tarihinde 0-2 geriye düşüldükten sonra 6-2 kazanılan tek maç olması açısından ilginçtir.

Lefter'in golleri: 43. dakikada kamçılanan Fenrbahçe Lefter'in şutunu Varol'un bacakları arasından yumurtlamasıyla ilk golünü kazandı.

78. dakikada Fenerbahçe perdeyi kapıyordu artık. Lefter kapıyı açmıştı, yine o kapıyor. Ama ne kapayış, şahane bir laubalilik. Üç Beşiktaşlı Lefter'le mücadeleye girince top aralarında kaldı. Topa hâkim olan Lefter ani bir hareketle üç oyuncuyu da oyundan düşürdükten sonra topu biraz sürüp sol zaviyeden takımının altıncı golünü Beşiktaş filelerine gönderdi.

6 Mayıs 1963, İnönü Stadı, Türkiye Ligi
FENERBAHÇE: 2 - BEŞİKTAŞ: 0
Hakem: Stankoviç (Yugoslavya)
Fenerahçe: Hazım Canıtez - Osman Göktan, Özcan Köksoy - Tuncay Becedek, Özer Karna, Şeref Has - Mustafa Güven, Lefter Küçükandonyadis, Nedim Doğan, Avni Kalkavan, Yüksel Gündüz
Beşiktaş: Özcan Arkoç - Muhittin Kıpçak, Erkan Yanardağ - Sabahattin Kuruoğlu, Süreyya Özkefe - Kaya Köstepen, Coşkun Ehlidil, Güven Önüt, Şenol Birol, Birol Pekel, Ahmet Özacar
Goller: Avni (dk 27), Lefter (dk 54)

Lefter'in golü: 54. dakikada Ahmet'ten kaptığı topla Beşiktaş kalesine inen Lefter kendisini takip eden beş rakibi arasından fırlayıp tam ceza sahasının önünden kurşun gibi bir şutla Özcan'ı avladı.

28

LEFTER HAKKINDA NE DEDİLER?

Futbol aleminin büyük otoritesi ve İtalyan Milli Takımı'nın tek seçicisi Vittorio Pozzo: "Bu Lefter denilen küçük yapılı büyük futbolcu meşin topu öylesine ustalıkla kullanıyor ki, eğer futbol topunu avucuma sığdırmam mümkün olsaydı, Lefter'in avucumun içinde bile kıvrak çalımlar atacağına bahse girerdim."

Arjantin Milli Takımı'nın yöneticisi ve antrenörü Guillermo Stabile: A Gazetta Esportiva Illustrade Gazetesi'nde dünya futbolcularını inceleyen uzun bir yazı serisi yayınlanmıştı. Stabile, bu serisinde dünya soliçlerini şöyle sıralamaktadır: 1- Puşkaş (Macaristan), 2- Schiaffino (Uruguay), 3- Labruno (Arjantin), 4- Didi (Brezilya), 5- Lefter (Türkiye), 6- Taylor (İngiltere), 7- Montori (İtalya), 8- Morlock (Almanya), 9- Stojaspal (Avusturya), 10- Wilkins (Hollanda).

Dünyanın en iyi solaçıklarından ünlü Macar futbolcu Czibor: "Hayatımda Lefter gibi kudretli bir solaçık görmedim. Kendisi her zaman Avrupa karmasında yer alabilir."

Macaristan Spor Bakanı Yardımcısı Gustav Sebeş: "Ben hayatımda bizim Czibor kadar kendisini beğenen bir solaçık görmemiştim. O Lefter için hayatımda gördüğüm en iyi solaçık dedikten sonra bana Czibor'u defalarca tastik etmek düşer."

Dünyanın en ünlü futbol yıldızlarından Macar Milli Takım kaptanı Frenc Puşkaş: "Lefter'iniz fevkalade bir futbolcu."

Macarların tanınmış futbol eleştirmeni Janos: "Lefter dünya çapında bir futbolcu."

Lefter, "deniz tarafındaki kale"yi yokluyor!

Alman Milli Takım kaptanı Fritz Walter: "Lefter ile İsviçre'deki Dünya Kupası maçlarında tanıştık. Maçı farklı kazandık. Ama Lefter'i yenemedik. Ben futbolu bırakalı yıllar oluyor. Onun hâlâ oynadığını duydukça hayret ediyorum. Daha uzun yıllar Lefter'in adını işiteceğimi zannediyorum."

A Milli Futbol Takımı ve Galatasaray'ın ünlü kalecisi - kaptanı Turgay Şeren: "Lefter Türk futbolunun ender yetiştirdiği bir kıymettir. Karşıma geldiğinde ürkerdim, titrerdim. Tüm takım arkadaşlarım onu engellemek için tekmeler savursa da o ne yapar eder yine karşıma dikilirdi."

Taçsız Kral Metin Oktay: "Lefter 40 yaşına gelmesine rağmen, benim için hâlâ büyük bir kıymettir. Onunla bir takımda yan yana oynamam mümkün olsa, bir sezonda 50 gol atmam işten bile değil. Lefter'in futboldaki ustalığı onun yanında oynayacak golcü bir forvet için büyük bir avantaj. Bence Lefter'de daha çok iş var. Bunu böyle bilmeli ve kıymetini de ona göre biçmeliyiz."

Milli takımın ve Fenerbahçe'nin kaptanlarından Fikret Kırcan: "Bence Türkiye'nin gelmiş geçmiş en büyük futbolcusu Lefter'dir."

A Milli Futbol Takımı ve Galatasaray'ın kaptanlarından Gündüz Kılıç: "Lefter bugüne kadar Türk futbolunun göğsünde altın bir madalya gibi parıl parıl parıldamıştır."

Londra'da yayınlanan Daily Herald Gazetesi'nden (1953 yılı İngiltere turnesi sırasında): "Lefter, bu uluslararası klastaki oyuncu sanki yanında sihirli bir kutu taşıyor, gözümüzün önünde içinden durmadan bir şeyler çıkarıyordu."

Türkiye-Belçika milli maçını yöneten uluslararası İtalyan Hakem Pierri: "Lefter yine eski Lefter. İtalya'daki günlerini yıllar sonra halen yaşamakta."

Fenerbahçe ve A Milli Futbol Takımı'nın yıldız oyuncusu Can Bartu: "Lefter futbol dünyasında kıskanılacak derecede ileri bir futbol zekâsına sahiptir. Tek başına bir takımdı. İyi oynadığı zaman hiçbir rakip onu durduramazdı. Topu istediği

yere atardı. Frikikleri, penaltıları engellenemezdi. Rakiple dalga geçerdi. Türkiye'nin gelmiş geçmiş en büyük futbolcusu hiç tereddütsüz Lefter'dir.

Ankara'da Demirspor maçında yaklaşık 40 metre mesafeden kazandığımız frikik atışını Lefter süper bir şutla 90'a taktı. Ancak hakem düdüğünü beklemeden vurduğu için bu süper golü iptal etti. Başkası olsa bu duruma kesinlikle tepki verip itiraz ederdi. Çünkü çok güzel bir gol olmuştu. Lefter kızdı ama fazla uzatmadan topu yeniden az önceki noktaya dikti. Topa bir kez daha az önceki güzellikte vurdu ve top aynı noktadan adeta bir mızrak gibi yine 90'a takıldı. Böyle bir futbolcuydu Lefter..."

Fenerbahçe ve milli takım arkadaşlarından Naci Erdem: "Zor durumda olduğumuz maçlarda takımı adeta ipten kurtarır, tek başına alırdı maçı."

Fenerbahçe ve milli takım arkadaşlarından Basri Dirimlili: "Lefter torunlarına dahi kendisini alkışlatacak bir futbolcudur."

Milli takım arkadaşlarından Beşiktaşlı Şükrü Gülesin: "39 yaşında iken 18 yaşın delikanlılığını yaşayan Lefter'i gıpta ile seyrediyorum."

Beykoz'un eski kalecilerinden Sıtkı: "Lefter'den yediğim iki golü hayatım boyunca unutamam. Bunlardan bir tanesi İnönü Stadı'ndaydı... Fenerbahçe ile oynuyoruz. Top Fener ceza alanının oralardaydı. Yani kalemde rahat olduğumu düşündüğüm bir andayım güya... Eskiden sahalar toprak ve çamurlu olduğundan penaltı noktasından kaleye doğru topukla bir çizgi çizilir, kale ve altı pas ortalanırdı. Ben tam bunu yaparken, başımı öne eğmiştim. Bir anda üzerimden 'fışşşt' diye bir sesle göremediğim bir şeyin geçtiğini duydum. Meğerse o 'bir şey', arkamı dönüp kaleme baktığımda Lefter'in benim bir anlık gafletimi değerlendirip kendi ceza alanından gönderdiği gol olan topmuş...

Unutamadığım diğer bir golde de yine İnönü Stadı'ndayız. Maç 1-1 devam ediyor ve bitmesine 5 dakika kadar var. Haliyle maçı berabere bitirmek için açıkçası vakit geçirmeye çalışıyoruz. Fenerbahçe'den alacağımız bir puan altın değerinde... Tam degaj yapmaya çalışırken ne olduğunu anlayamadan Lefter topu elimden alarak kaleye bıraktı. Maçı 2-1 kaybettik. Ne zaman geldi, ne zaman o topu o çabuklukla elimden çaldı, bugün bile hâlâ anlayabilmiş değilim. Lefter çok büyük bir futbolcuydu..."

Eski Galatasaraylı futbolcu, federasyon teknik komite üyesi Doğan Koloğlu: "Lefter Sir Stanley Matthews gibidir. İkinci kümede bile oynasa, ismi 'Mister Futbol'dur ve adı hürmetle anılır."

Uluslararası futbol hakemi ve spor yazarı Veli Necdet Arığ: "Derler ki, Lefter saha içersinde çok konuşur arkadaşlarına küfredermiş. Bunu şiddetle reddederim. Lefter'in

bu kadar maçını yönetmiş bir hakem olarak, tek bir hatalı hareketine şahit olmuş değilim. Hakemlik hayatımda Lefter'e ihtar verdiğimi hatırlamıyorum. Lefter idaremde oynanan müsabakalarda bana daima yardıncı olmuş, arkadaşlarına kelimenin tam manasıyla kaptanlık yapmıştır."

Tercüman Gazetesi spor yazarı Galatasaraylı Tevfik Ünsi: "Ona herkes inanarak 'Ordinaryüs' der. Lefter bu sıfatın da üstündedir bizce. Ona kısaca 'Mister Futbol' demek, futbol yaratıcıları İngiliz üstatların bile benimsemeleri gereken bir hitap olur."

Hürriyet Gazetesi spor yazarı, hakem ve yönetici Adnan Akın: "Bilhassa driplingte insanı fıtık yapacak kadar kıvrak bir futbolcu."

Milliyet Gazetesi fıkra yazarı Refii Cevat Ulunay: "Lefter futbolu güzel sanatlar derecesine yükseltmiş adamdır."

Fenerbahçe'nin Yugoslav antrenörü Kokotoviç: "Lefter Avrupa futbol piyasasında bile ender rastlanabilecek bir kıymettir."

Cumhuriyet Gazetesi spor yazarı Abdülkadir Yücelman: "Türk Sporu milyonların kalbinde abideleşen Lefter adıyla ne kadar iftihar etse azdır."

Devlet adamı İsmet İnönü: "Seninle iftihar ediyorum Lefter. Sen büyük hatırasın. Çok kıymetlisin."

Fenerbahçe'den takım arkadaşı Yüksel Gündüz: "Lefter'in seyrine doyum olmayan bir oyun tarzı vardı. Müthiş hırslı ve teknikti. Serbest vuruşları çok iyiydi. Frikik ve penaltıları Alex'inkiler gibiydi. Ama Alex'den daha güçlü, daha koşan bir futbolcuydu. Son derece atletik bir yapısı vardı. Neredeyse hiç sakatlanmaz, kendisini tekmeden çok iyi korurdu. Çocuk ruhlu bir adamdı. Gelmiş geçmiş en büyük futbolcudur, kimseyle kıyas edilemez."

Fenerbahçe'den takım arkadaşı "Mikro" Mustafa Güven: "1948 yılında Bursa'da yaşadığımız dönemde çocukken gazete satarak harçlığımı çıkartıyordum. Fenerbahçe Bursa'ya maç yapmaya gelmişti. Bursa'nın nezih bir lokantası vardı, adını şimdi hatırlayamıyorum. Fenerbahçeli futbolcuların orada yemek yiyeceği haberini almıştım. Elimde daha satmam gereken birçok gazete vardı. Ama benim Fenerbahçe'yi görmem gerekiyordu ve elimde gazetelerle doğruca restorana gittim. Çok heyecanlanmıştım, karamelalardan çıkan fotoğraflarını biriktirdiğim, hayran olduğum tüm Fenerbahçeli futbolcular gözlerimin önündeydi. Cihat, Lefter, Fik-

ret, Suphi, Erol, Ahmet, Halit, Selahattin, Murat, Kamil, Samim... Hepsi oradaydı. Onları dışardan seyrederken Ahmet Erol fark etti beni ve masalarına davet etti. Hangi takımı tuttuğumu sordu. Fenerbahçeli olduğumu öğrendiklerinde bana olan ilgileri daha da arttı. Hatta elimde kalan bütün gazeteleri satın aldılar. Benim için rüya gibi bir gün olmuştu.

Spor yazarı Adnan Akın'ın deyimiyle "rakibini fıtık edecek kadar iyi dripling" yapardı.

Yıllar sonra Fenerbahçe'de o kadrodan kalan Lefter Ağabey ile top oynamak benim için en büyük gururdu.

1958 yılında Fenerbahçe'ye ilk geldiğim gün Lefter Ağabey'in bana takılmasını da hiç unutamam. Bana 'Bu kısa boyla mı kadroya gireceksin' deyince, benim 'Sizin arkanızda yedek oynamak benim için onurdur' cevabımı takdir etmişti.

O dönemlerde saha şartları çok ağır olurdu, özellikle yağmurlu havalarda. Top yediği su ve çamurdan beş kilo kadar olurdu. Bir maçta attığım korner ancak on metre kadar ileriye gitmişti. Lefter Ağabey bana kızdı, 'Ne biçim korner çekiyorsun' diye... Bir dahaki korneri o çekti, onunki de benim attığımdan iki metre kadar ileriye gidebildi. Bana dönerek 'Haklıymışsın ulan Mikro' deyince gülüşmüştük karşılıklı.

Lefter demek bir takım demekti."

Fenerbahçe'den takım arkadaşı Ogün Altıparmak: "Lefter Ağabey'im ile anılarım 1946 yılına dayanır. 8 yaşında iken mahalle arasında top oynadığım zaman herkes 'Lefter' adını almak isterdi. Nedeni 'Ver Lefter'e yazsın deftere' kelimelerinin kafamızda yer etmesi olmuştur.

Lefter Ağabey'in ne kadar büyük bir futbolcu olduğunu o zaman öğrendik. Dar alanda iki ayağını kullanıp defans arasında topla slalom yapardı. Sağ ve sol ayağını aynı anda kullanırdı. Şut atarken her iki ayağı ile topa vururdu.

1956 yılında milli takımın Macaristan'ı 3-1 yendiği maçta attığı golleri asla unutamam. Futbolda 'Ordinaryüs' lakabını alan ilk futbolcudur. Benim şansım böyle bir futbolcu ile milli takım ve Fenerbahçe forması giymem oldu.

1961 yılında Rusya ile oynadığımız milli maçta aynı 11'de yer alma şerefine sahip oldum. 1964 yılında beraber Fenerbahçe forması altında şampiyonluk almış şanslı insanlardan biriyim.(...)

Arabasını kendi yıkayan Ordinaryüs'ü, Hüseyin, Puşkaş Ergun ve Mikro Mustafa izlerken...

'Ogün geldi, artık gözüm arkada kalmaz' diyerek 1964 yılında futbolu bırakmış olan Lefter Ağabey'imizi saygı ile ilelebet anacağız."

Fenerbahçe'den takım arkadaşı Selim Soydan: "Lefter Ağabey Türk futbolunun yetiştirdiği en büyük değerdir. Onunla aynı takımda oynamak şerefi bana kısmet olduğu için kendimi şanslı addediyorum. Sizlerle Lefter Ağabey ile ilgili bir anımı paylaşmak istiyorum. Lefter Ağabey futbol hayatının bir bölümünü Fransa'da geçirmişti. Bir Paris seyehati esnasında Fransız gazetecilere Lefter Ağabey nasıl bir futbolcu diye sorduğumuz zaman, Fransız bir gazeteci cebinden bir mendil çıkararak mendili masanın üzerine koydu. 'İşte Lefter bunun içinde bile adam çalımlayarak geçer' dedi. İşte öyle bir değerli ustaydı diyorum sizlere."

Lefter hayranı Fenerbahçe taraftarı Günay Ertek (Günay Ertek'in Lefter'e 1986 yılında yazdığı mektubun bir bölümünden...): "Lefter topa vurdu derlerdi. Lefter topa abandı derlerdi. Lefter takımını kurtardı derlerdi. Bilemezlerdi ki Lefter topa vurmaz, abanmaz. Top Lefter'in en büyük, en yakın dostudur. Topa vurmaz, okşar onu... Lefter takımını değil, futbolu kurtaran, Türkiye'de uzun yıllar yüz binlere, milyonlara futbolu sevdiren stadlara koşturan adamdır."

Lefter hayranı Fenerbahçe taraftarı ve kongre üyesi Fehmi Mertoğlu: "Lefter, baba olduğu için elleri öpülecek, Fenerbahçe ve Türk Futbolu adına yaptıkları için ise ayakları iki kere öpülecek adamdır."

Maç spikeri ve spor yazarı Orhan Ayhan: "Futbola yeni başlayan her genç, Lefter'e benzemek ister. Mahalle maçlarında ve yurdun her bölgesinde oynanan müsabakalarda iyi çalım atanlar, meşin yuvarlağa karşı hükümranlıklarını ilan edenler, 'Lefter' diye isimlendirilir. Onlar bulundukları yerlerde adeta Lefter'in acenteliğini yaparlar. İşte Lefter sevgisi yurdumuzda bu derece kökleşmiştir. Böyle popüler ve geniş kitleler tarafından aranılan bir futbolcuya verilecek en iyi yaş günü hediyesi, kanaatimizce daha uzun yıllar futbolu şimdiki nefasetiyle oynaması dileği olacaktır.

1968'de Boluspor-Adanaspor maçını anlatıyorum. Lefter Bolu'da oyuncu-hoca olarak çalışıyor. Bolu, Adanaspor'a ilk maçta 1-0 kaybetmiş. Rakip taraftarlar 'gâvur' diye bağırıp Lefter'in canına okumuş. O da dolmuş tabii ki. Bolu'daki rövanşta 90 dakika oynadı. İkisi serbest vuruştan, diğeri penaltıdan üç gol attı ve maçı 3-1 kazandılar. Cevabını böyle vermişti."

Spor yazarı Kemal Belgin (Zehra Yücebulut'un kaleme aldığı "Onların Hikâyesi" adlı kitaptan alınmıştır): "Lefter'i yeşil sahalardan tanıyan bir spor yazarı olarak bir ayrıcalığım olduğunu hemen söylemek istiyorum. Bugünkü neslin, bugünkü spor yazarlarının da bizim gibi Lefter'i seyretmiş olmalarını isterdim. 50 yıldan fazla bir süredir futbol maçlarını seyrediyorum. Türkiye'nin gelmiş geçmiş en büyük futbolcusudur. Sadece benim değil, bizim kuşağa mensup bütün futbol münekkitlerinin, futbol yazarlarının da görüşüdür.

Lefter, çok enteresan bir futbolcuydu. Hemen şunu vurgulamakta yarar görüyorum. Bugünkü futbolla o devrin futbolu arasında müthiş bir vites farkı vardır. Şimdi çok daha hızlı oynanıyor. Ama o dönemden olup da bugünkü hız ve pres içinde futbol oynayacak iki oyucudan biri Lefter'dir.

Şöyle açalım istersiniz... Bugünün futbolcularının çok büyük bölümü eski devirlerde olsa oynayamazlardı. Eski devirlerdeki futbolcuların çok büyük bölümü de o günkü futbolun vitesiyle bugün oynayamazdı. Ama bunun iki istisnası varsa biri Lefter Küçükandonyadis, diğeri de bir süre önce vefat eden Kadri Aytaç'tır. Bu tabii benim şahsi görüşümdür.

Lefter'i bugünün insanlarına 'Tek başına maç kazandıran adam' diye anlattığımda kavrayamıyorlar. Fenerbahçe bir maçın ilk yarısını yenik kapatmıştı. Soyunma odasında herkesin ne olacak halimiz dediği bir ortamda Lefter'in; 'İkinci devre topları bana verin bu maçı kazanırız' dediğini kulaklarımla duydum. Hakikaten ikinci devre Lefter tek başına maçı kazandırmıştı.

50'li yılların ortalarında henüz küçük bir çocukken maça gittiğimde Lefter beni soyunma odasında bekler, maça çıkmazdan önce beni görünce 'Tamam, maskotum geldi' derdi. Sahaya çıkmadan önce yanaklarımdan öper, sahaya öyle çıkardı. Bunu nedense kendine uğur yapmıştı. Ama haksız da çıkmadı. Çünkü Lefter beni öperek çıktığı iki sene boyunca üst üste gol kralı oldu. Gerçekte ise Lefter, büyük hüneri, büyük ustalığı sayesinde gol kralı olmuştu."

İş adamı Yılmaz Ulusoy: "Lefter Küçükandonyadis... İnsan hayatında iz bırakan çok az kişi vardır. Lefter Küçükandonyadis benim yaşamımda iz bırakanlardan biridir. Samsunspor'da başkan olduğum 1970 yılında, Lefter teknik direktördü. Bir yıl beraber çalıştık. İşlerimi İstanbul'a taşımam sebebiyle başkanlığı bıraktım. Yöneticiliğe ara vermiş oldum. Gelin görün ki Samsunspor beni bırakmadı. 1972 yılında Samsunspor küme

düşüyordu. Tüm Samsun ve Samsunsporlular ayağa kalktı. Bana; 'Samsunspor senin çocuğun. Küme düşmesine müsade edemezsin' dediler. Büyük baskı yaptılar. Telefonlarım gece gündüz susmadı. Günlerce düşündüm. Çünkü çok büyük risk, çok büyük vebal almak durumunda kalacaktım.

Takımların üçü ile rakip sahada dördü ile sahamızda maç yapacaktık. Bir sabah Lefter'i aradım. Kendisine, 'Hedef İzmir' dedim. 'Başkanım İzmir'de ne yapacağız?' dedi. Ona, 'Altay galibiyetiyle başlayacak ve Samsunspor'u düşmekten kurtaracağız' dediğimde ise 'Bu mucizeden de öte bir hadisedir' dedi. Ona bir soru yönelttim: 'Sen bana güveniyor musun hoca?' 'Başkanım sana ölümüne güvenirim' cevabını aldım. 'O halde İzmir'e git. Ben Samsun'a gideceğim. Samsunspor kurullarıyla konuşup İzmir'e geleceğim.' Bana, 'Yapma... etme... gitme!' dediyse de Lefter İzmir yolunu tuttu, ben de Samsun'a gittim. Yönetim Kurulu, Divan Kurulu, Sicil ve Murakebe Kurulları ile bir toplantı yaptık. Ben kendilerine, '28 Mayıs'a kadar Samsunspor yönetimine el koydum. 28 Mayıs'ta Allah nasip ederse bu takımı ikinci defa Birinci Milli Ligde size teslim edeceğim' dedim. İzmir'e gittik. (...)

Serüven İzmir'de başladı. O geçen haftalar, günler içinde Samsun halkı heyecanlı, Samsunsporlular coşkulu, futbolcular gayretliydi. Ve orada iki kişi vardı. Biri ben, diğeri Lefter. Geçmişimizi deklare etmiştik. Çok büyük risk almıştık. Çok çalıştık. Sevdik. Sevildik. İnandık. Başardık. Samsunspor Birinci Lig'de kaldı. 1970'lerde başlayan bu kadim dostluk, bu sevgi, heyecan, her geçen gün büyüyerek çoğalmaktadır.

Lefter Hoca çok büyük bir futbolcudur.

Çok iyi teknik adamdır.

Çok iyi insandır."

Sanatçı Ercan Bostancı (Ateş Böceği Ercan): "Ben Lefter Ağabey'in adını 1948 senesinde 12 yaşımda duymaya başladım. O zamanlar Çanakkale'de orta birinci sınıfta okuyordum. Yazları İstanbul'a gelirdik. Rahmetli ağabeyim Anadoluhisarı'ndaydı. Ona adeta yalvarırdım Lefter'i görmek için, onu nasıl bulurum diye. Bunun üzerine abim 'Oğlum galiba Fenerbahçe civarında oturuyormuş' deyince, çocuk halimle tek başıma ilk önce otobüsle Üsküdar'a, oradan Kısıklı'ya, sonra da Kadıköy'e geldim. Hiç yol bilmeden gelmiştim Kadıköy'e. Altıyol'da birine sordum ilk önce stadın yerini. Tarif ettiler ve buldum stadı. Sonra Kuşdili'ndeki Karakol'da görevli bir polise Lefter'in nerede oturduğunu sorunca, Lefter'in burada oturmadığını onu ya Taksim, Beyoğlu civarında ya da Büyükada'da bulabileceğimi söylemişti. O gün nereden bilebilirdim 61 sene sonra, onu aramak için durduğum yerin tam karşısındaki alanda dikilen heykelinin, kendisininde yer aldığı açılış törenini sunacağımı...

Her Türk çocuğu gibi Lefter hayranı oldum. Ona hayran olmak için Fenerbahçeli olmaya gerek yoktu. Beşiktaşlı, Galatasaraylı ve diğer takımları tutanlar da ona hayrandı.

Sahne hayatım sayesinde 56-57'li yıllarda Lefter Ağabey ile tanışma şansını yaka-

ladım. Onunla beraber çok anılarımız oldu. Onları anlatmaya kalksam bu kitapta yer kalmaz.

Arkadaşım Yalçın'la Bursa'da bir gazinoda çalışıyoruz. Çekirge'ye giden yol üzerinde bulunan Kükürtlü Otel'de kalıyoruz. Tesadüfen de Lefter Ağabey, takım arkadaşı Niyazi Tamakan ile birlikte kaplıca tedavisi için aynı oteldeydi. 1958-59 sezonuydu sanırım.

Otelin alt tarafında bir saha vardı. Orada antremanlarını yapıyorlardı. Bir antremana da Yalçın'la beraber gittik. Lefter Ağabey'e 'Kaleye geçeyim, sen de biraz şut at' deme hatasında bulundum. Sen misin kaleye geçen. Lefter Abi topa öyle bir vurdu ki bir anda elim ters döndü. Bir dev bir pireyle oynar gibiydi. Bileğim dönmüştü. On gün boyunca elim alçıda sahneye çıkmak zorunda kalmıştım.

1964'de Ankara'da vatani görevimi yapıyorum. İznimin son günü İstanbul'dayım. Fener'in de o gün Karşıyaka ile maçı var. Lefter Ağabey'in de son senesi. Ben de o dönemde yeni evliyim. Eşime Kadıköy'den Gazanfer Bilge otobüsüyle Ankara'ya gideceğimi söyleyip doğruca Beyoğlu Balıkpazarı'ndaki buluşma noktamız olan, Lefter Ağabey'in yakın arkadaşı Berç Dergazeryan'ın kurukahveci dükkânında aldım soluğu. Burada Lefter Ağabey'in hayatında önemli bir yeri bulunan, polis olan rahmetli Tayyar Abi, Ordinaryüs lakabını veren Manol Taylan, meşhur Bebek Balıkçısı Baki vardı. Daha sonra Lefter Abi geldi. Biraz sohbetin ardından Lefter Abi Dolmabahçe'ye maça gitti. Tam ben de maça gidecekken önümüzde bir araba durdu ve içinden eşim çıktı hışımla. Bana 'Hani sen Ankara'ya gidiyordun' deyip beni Kadıköy'e götürüp otobüs kalkana kadar bekledi. 'Ben Lefter'e selamını söylerim' dedi ve beni Ankara'ya yolcu etti. O maça gidemediğime çok yanarım.

Arkadaşım Yalçın'la beraber bir buçuk sene kadar Atina'da çeşitli yerlerde çalıştık. Dolayısıyla birçok Yunanca şarkı öğrendik orada. Dönemin ünlü Yunan şarkılarını Türkiye'ye döndükten sonra 'Şato' gazinosunda da söylüyorduk. Bir gün Lefter Abi gelmişti gazinoya. Ona bir sürpriz yaparak orada öğrendiğimiz 'O pu Yorgos kemalama' şarkısını biz 'O pu Lefteris kemalama' olarak yani Türkçesi 'Nerede Lefter var orada altın var' olarak söyleyince çok şaşırmış ve mutlu olmuştu.

Yunanistan'da olduğumuz dönemde Yunanlar devlet başkanlarının ismini bilmiyorlardı ama meşhur ud sanatçıları Yorgo Bacanos ve Lefter Küçükandonyadis'i herkes biliyor ve seviyordu. Buna bizzat şahit olduk. Bizim için bu çok gurur verici bir durumdu.

En yakın arkadaşlarından Berç Dergazeryan'la Ateş Böceği Ercan'dan şarkı dinliyor.

Ben yıllarca Fenerbahçe'nin en özel gecelerini, şampiyonluk törenlerini sunma gururlarını yaşadım. Ama bana Allah'ın en büyük ikramiyesi, seneler sonra Lefter Ağabey'in heykelinin açılış törenini sunma bahtiyarlığı idi. Bu benim hayatımda yaşadığım en büyük gururdu.

Onu çok seviyorum.."

Beyoğlu'daki meşhur kurukahveci dükkânında Berç Dergazeryan'la şakalaşırken...

Tiyatro sanatçısı Erdoğan Tuncel: "Ben Lefter ustayı ilk olarak 40'lı yıllarda o zaman ikâmet ettiğimiz Diyarbakır'da seyrettim. Askerdi orada. Çoluk çocuk maç seyretmeye giderdik. Ama herkesin ağzında bir Lefter lafı vardı. Nasıl şimdi Messi, o zaman da Lefter'di. Ben Galatasaraylı'yım ama bir numaralı Lefter hayranlarındandım. İstanbul Kartal'lıyız biz. O dönemlerde Kadıköy'e, o zaman tahta tribünleri olan Fenerbahçe Stadı'na giderdik Lefter'i izlemek için. Hatta bir gün bir arkadaşım ceketini vapurda yanından geçerken Lefter'e sürtünce 'Artık bu ceketi giymem, saklayacağım' demişti. Bu kadar sevilen dev bir isimdi Lefter. Boşuna dememişlerdi 'Ver Lefter'e yazsın deftere' diye."

Spor yazarı Onur Belge: "Lefter Ağabey futboldaki bütün görevlerini bitirdikten sonra arkadaşlarıyla Büyükada'da nostalji maçları yapmaya başladı. O İstanbul'dan dönerken, biz çocuklar denize atlar, ayakkabılarını taşımak için yarış yapardık. Beni ilk kez takıma alması da böyle olmuştu. Bir gün yine maç yapıyoruz, 6-2 öndeyiz. Lefter Ağabey vapura yetişmek için maçı yarım bıraktı. O takımdan çıktığı anda gol yedik. Ardından bir gol daha. Maç bittiğinde skor 7-6 idi. Çünkü Lefter Ağabey bizi kurtarmak için geri dönmüş, vapuru kaçırmıştı. Alt tarafı kendi aramızda yaptığımız bir maçtı, ancak onu bile kaybetmek istemezdi. Arkasında gözü varmış gibi oynardı. Rakip ne yapacağını anlayamazdı. Çünkü o hiç yerinde durmazdı, kıpır kıpır bir oyunu vardı. Onu izleme şansına erişenlerden şimdiki futbolcuları beğenmelerini istemek hata olur."

Fenerbahçe Kulübü eski asbaşkanlarından Vefa Küçük: "İlk kez 10-11 yaşlarındayken bugünkü İnönü, o zamanki Dolmabahçe Stadı'nda 1954 yılından itibaren Fenerbahçe maçlarını seyretmeye başladım. O zamanlar maddi durumumuz maçları Dolmabahçe'de 'Duhuliye' denilen bölümde izlemeye imkân verirdi. Lefter'i futbolu bırak-

tığı güne kadar dolu dolu izleme şansını bulan Fenerbahçeliler'denim. Oynadığı dönemden bıraktığı döneme ve hâlâ günümüz de dahil olmak üzere benim izlediğim en büyük futbolcudur. Fenerbahçe tarihinde geriye dönüp baktığımızda tarihe mâlolmuş, taraftarların kalbinde yer etmiş yüzlerce futbolcu gelip geçmiştir. Lefter tüm bunların başında bir numaradır. Tek Ordinaryüs odur. "

Eskişehirspor'un eski milli futbolcusu Prof. Dr. Fethi Heper: "1954 yılında 10 yaşında küçük bir çocukken Lefter'e büyük bir hayranlık duymakta idim. O zamanlar maçları radyoda dinler ve maç haberlerini gazetelerde okurdum. Futbolu çok seviyor ve iyi bir futbolcu olmak istiyordum. Dinlediğim kadar, okuyabildiğim kadar örnek alabileceğim futbolcuların başında Lefter gelmekte idi. 1954 yılının Ağustos ayında İstanbul'da bir yazlık kiraladık ve ailemle birlikte Maltepe'deki yazlıkta kalmaya başladık. En büyük ağabeyim, rahmetli Niyazi Heper'den beni Fenerbahçe'nin hazırlık maçına götürmesini istedim. Kadıköy'de tahta tribünleri olan Fenerbahçe Stadı'na gittik ve maç başladı. Ben sahada yalnızca Lefter'i izliyor ve yaptığı hareketleri, çalımları öğrenmeye çalışıyordum. Belki o günkü maç benim futbol hayatımın dönüm noktası olmuştur.

1956 yılında 12 yaşındaydım. Soğuk bir Şubat günü İstanbul'da Macaristan ile maçımız vardı. Evde ağabeyimle birlikte maçı dinlemek için radyoyu açtık. O tarihlerde Macarlar Avrupa'nın en iyi takımlarından biri. Önüne gelen her takımı yeniyor ve haklı olarak 'Yenilmez Armada' ünvanını alıyordu. Yenilmesi çok zor olan bu takımı 3-1 yenmeyi başardık. Maçta ilk golü Lefter muhteşem bir voleyle attı. Devrenin sonlarına doğru bir de penaltı atışı kazandık ve penaltı atışını Lefter kullanacaktı. Penaltı atışını dinlerken sanki radyoda (şimdi televizyonlarda olduğu gibi) Lefter'in vuruşunu seyrediyordum. Penaltı golle sonuçlandıktan sonra mahalle arasında oynadığımız maçlarda penaltıları ben atmaya başladım. Görmediğim halde Lefter'in attığı penaltıyı uygulamaya çalıştım. Eskişehirspor'da futbol oynadığım dönemlerde penaltıları yine aynı heyecanla kullanıp gol yapmaya çalıştım.

1969 yılında Eskişehirspor'da futbol oynarken, ben ve İsmail milli takıma davet edildik. Rahmetli Yılmaz Sazak bizi İstanbul'a arabası ile götürüyordu. İstanbul'a yaklaşırken karşıdan gelen bir araba bizi geçtikten sonra dönüp yanımıza yaklaşınca biz de durduk. Arabadan Lefter çıktı, bizleri kucaklayarak milli takıma seçilmemizden dolayı kutlayıp başarılar diledi. 50 kez milli olmuş bir üstadın bu hareketi beni ne kadar onurlandırdı anlatamam. Lefter sadece sahada oynadığı futbolla değil, saha dışındaki bu davranışı ile de bir kez daha benim için bir idol olmuştu.

Dönem farklılıklarımız nedeniyle Lefter ile karşı karşıya oynama fırsatı bulamadım. Ancak Eskişehir'de bir jübile maçında birlikte oynama fırsatını yakaladım. Lefter bu jübile maçında zannedersem 46 yaşında olmasına rağmen otuz metreden bir gol attı ki, ben hâlâ bu muhteşem golü hayranlıkla anılarımda saklıyorum.

Gerçekten Türkiye'ye gelmiş geçmiş en iyi futbolcu olarak bilinen ve anılarda her

zaman futbolun Ordinaryüs Profesörü olarak kalacak büyük üstad Lefter'in ayakizini almak ve kitabında küçük bir yere sahip olmak benim için çok büyük onurdur."

TSYD eski başkanı Togay Bayatlı: "Lefter Türk futbolunun en büyük duayenidir. Lefter Fenerbahçe'ye çok büyük hizmetler etmiştir. Onun yaptığı hizmetleri çok az Fenerbahçeli yapmıştır. Onu her zaman Macar efsanesi ile de anarız. Dolayısıyla sadece Fenerbahçe'ye değil Türk futboluna mal olmuştur. Hatta bana göre dünyanın en seçkin futbolcularından biridir. Nereye giderseniz gidin; Fransa'ya, İtalya'ya, Yunanistan'a Lefter'i bilmeyen yoktur. Ben ne zaman Floransa'ya gitsem hemen Lefter'i sorarlardı. Yurt dışında da çok başarılı olmuştur."

Göztepe'nin eski futbolcusu Ceyhan Yazar: "1969 yılında ABD'de New York Ligi'nde Hitler'den kaçan Almanların kurduğu German Town takımında oynuyordum. Orada oynadığım bir maçı bir dönemin efsane futbolcularından, FIFA'nın derlediği tüm zamanların 'Altın Karma'sına seçilen Avusturya-Alman kökenli Hanapi de seyrediyormuş. Maçı seyrederken bir ara yanındakilere beni sormuş. Beni tanıtıp Türk olduğumu söylemişler. Maçtan sonra benimle konuşmak istediğini söylemiş Hanapi.

Amerika'da bir adet vardır, konuk takım maçtan sonra nezih bir yerde akşam yemeğine davet edilip ağırlanır. Hanapi de maçtan sonra düzenlenen bu yemeğe gelmişti. Yanlış hatırlamıyorsam UEFA temsilcisi Alman bir bey bana 'Hanapi seninle görüşmek istiyor' deyince şaşırdım ve heyecanlandım doğrusu. Kendimi tanıttım. Bana 'Hoş geldin' dedikten sonra ilk söylediği 'Lefter ne yapıyor?' olmuştu.

O dönemlerde konsolosluk aracılığıyla 10 günde bir Türkiye'den gelen gazetelerden alabiliyordum haberleri. Bildiğim kadarıyla Boluspor'da çalıştırıcılık yaptığını söyledim kendisine. Çok memnun olduğunu söyledi ve yanındaki beye dönüp 'Beraber Fransa'da top oynadık. Çok erken Türkiye'ye döndü. Eğer dönmeyip benle Avrupa'da top oynasaydı kesinlikle Altın Karma'da yer alırdı' dedi. Amerika'da bunu duymak benim için çok duygusal bir durumdu. Lefter ile bir Türk olarak bir kez daha çok gururlanmıştım.

"İnsan bazen hakemliğini unutuyor Lefter'in güzel hareketlerini seyrederken. Dalıyorsun bazen, o kadar güzel..." (Ertuğrul Dilek)

Lefter Türk futbolunun en büyük ismidir. Çok özellikleri vardı. Fakat ben onun attığı penaltılara ayrıca bir hayranlık duyardım. Topu penaltı noktasına ayağı ile getirir ve ayağı ile düzeltirdi. Ellerini kullanmazdı. Fazla gerilmeden mükemmel bir vuruş tekniği ile atardı penaltıları.

Lefter'i Yahya Kemal'in İstanbul için yazdığı dizelerle çok bağdaştırırım.
'Ömrüm oldukça gönül tahtıma keyfince kurul
Sadece bir semtini sevmek bile bir ömre bedeldir' der üstad. Ben bunu Lefter'e şöyle uyarlarım:
'Futboldaki gönül tahtıma keyfince kurul
Sadece bir maçını seyretmek bile bir ömre bedeldir.'"

Göztepe'nin gol kralı eski milli futbolcu Fevzi Zemzem: "Son üç yılını karşılıklı oynadık. Bence Türkiye'nin gelmiş geçmiş en iyi futbolcusu odur. Futbol için gerekli olan ne varsa Lefter'de birikmişti. Hava hâkimiyeti de olsaydı dünyanın en büyük futbolcusu olurdu. Kendisine sorsan hep mütevazi davranırdı. Turgay Şeren'in jübilesinde aynı takımda oynadık. Ben santrfordum, o soliç. Ben sol çapraza koşu yaparken önüme topu gönderdi ve golü ben atmış bulundum. O golü attım diye İstanbul basını beni topa tuttu. Yahu futbol oynuyorsun, kalede baban olsa fırsatını bulduğunda dayanamaz atarsın. O golden sonra Lefter benim boynuma sarıldı 'Ben Fenerbahçe'de yıllarca oynadım bazen ne toplar heba olurdu. Keşke birlikte oynayabilseydik' demişti.

Biz Lefter'i hep överdik. Onunla konuşmaya can atardık. Her konuşmamızda kendisinden mütevazi bir şekilde bahsederdi. Övgülerimizi dinlerken sözümüzü keser 'Abartıyorsunuz' derdi."

Maç spikeri, spor yazarı Halit Kıvanç: "Sorarlar, 'Lefter nasıl bir futbolcuydu?' Bakın şöyle anlatayım: 1952'de İtalya'da dört Türk futbolcusu oynuyor. Bunlardan biri de Lefter, Fiorentina'da oynuyor. Ve Fiorentina-Propatrie maçı. Propatrie'de güçlü bir takım ve üç yabancısı var. Tribünde heyecan içindeyim. Ama biraz sonra Lefter alıyor topu götürüyor: 1-0 galip Fiorentina. Lefter kayıyor ortalıyor: 2-0. Lefter soldan akıyor bu defa 3-0. Ama tabela Lefter'in adını yazmıyor. Bütün stad bağırıyor tempoyla, 'Lefter, Lefter!' Ama daha güzeli, 'Turco, Turco!' Niye biliyor musunuz? Üç golün de getirip pasını, asistini yapan, topu al da at diye arkadaşlarına uzatan Lefter. Ve Lefter için, bir Vittorio Pozzo vardı dünya futbolunda. İtalya'yı 2 kez dünya şampiyonu yapan adam. Pozzo Lefter için ne demişti biliyor musunuz? 'Eğer avucuma bir futbol topu yerleştirmek mümkün olsaydı, bu avucuma Lefter'de sığabilseydi, Lefter benim avucumda o topla çalım atardı. Öyle büyük bir futbolcu' demişti.

O büyük Varşova zaferinden (1957) sonra nasıl mutluyuz, herkes sevinç içinde. İki kişi hariç. Lefter ile Mehmet Ali. Ah şu uçakla dönüş olmasa, ne olur otobüsle falan gidemez miyiz? Araba tutsak falan demeye başlamışlardı. Bunu hiç unutmam.

Yıl 1960... Büyük bir askeri harekat, memlekette önemli olaylar. Cemal Gürsel Devlet Başkanı ve Cemal Gürsel'in adını taşıyan bir kupa, bir turnuva. Birçok takım birbirini eliyor ve sonunda Fenerbahçe ile Galatasaray, ezeli rakipler finale kalmış. Ve muazzam bir maç. Turgay'ın en iyi zamanı. Her topu kurtarıyor ve golsüzlük devam ediyor. İkinci

yarı başlıyor. Lefter... Ben radyodayım, mikrofondayım. Şöyle dediğimi hatırlıyorum. İsimleri hatırlayamayacağım bağışlayın. Lefter onu geçti... Bunu geçti... Onu da geçiyor, bunu da... 4, 5, 6 Galatasaraylı'yı geçiyor. Turgay kalesinde o köşeye mi bu köşeye mi derken stad ayakta. Fenerbahçeliler tabii... Çünkü top ağlarda... Turgay'ın bütün çabasına rağmen Lefter köşeye doğru gönderiyor topu ve Cemal Gürsel Kupası'nı alıyor. Bu kupanın önemi neydi biliyor musunuz? Tam 80 kilo ve 1,20 cm boyundaydı kupa."

Spor yazarı Necmi Tanyolaç: "Ben Lefter'i 50 yıldan fazla seyrettim. Benle beraber pek çok otorite de seyretti. Lefter dünyaya gelmiş en iyi futbolculardan biridir. Dünya karması onun zamanında yapılsaydı, bu karmaya girerdi. Bir Fransız gazeteci onun için şöyle demişti: 'Türkiye'de bir futbolcu gördüm. Adı Lefter. Bu Lefter Brezilya Milli Takımı'nda oynayacak kabiliyette bir adam.' Onun bu kabiliyetini dışarıda da gördüler. Fiorentina'ya, Nice'e gitti. Oralarda çok güzel maçlar yaptı. Lefter Türk futbolunu o klası ile daha başka yerlere taşıyabilirdi ama, onların zamanında bugünkü gibi Şampiyonlar Ligi gibi büyük turnuvalar bu seviyede değildi. Biz de gidemiyorduk. Lefter çok güzel şeyler yaptı fakat onu dünya çok az seyretti. Özellikle Türkiye'de Lefter'i ismen bilenlerin yüzde doksanı Lefter'i seyredemediler. Çünkü o zamanki teknoloji bugünkü gibi değildi. Bugün neredeyse uzaydan resimler alabiliyoruz.

Lefter bence çok büyük futbolculuğunun yanı sıra görüntü bakımından talihi olmayan bir adamdı. Merela Macar maçında attığı gol, diğer maçlarda attığı müthiş goller toplansa, o kadar güzel belgesel olurdu ki. Yalnız o değil tabii ki, Turgay da öyledir. Naci de öyledir. Recep de öyledir. Yani böyle bir kuşak geldi geçti. Bunlar sadece gazetelerde kaldı. Bugünkü arşivlerimizde onların fotoğrafları dahi çok az.

Lefter'in en güzel gollerini seyrettim. Bu balık tutmak kadar keyifli bir iştir. Lefter'e buradan uzun ömürler diliyorum. Keşke bir daha dünyaya gelsek de ben gazeteci olarak o Lefter olarak tekrar birbirimizi seyretsek, bu güneş altında, bu teknoloji ışığı altında. Yazık ki bu şansımız olmadı, ama burada tüm Lefter'e ait elinde belge olanları bir milli göreve çağırıyorum. Bu bir iletişim görevidir. Elinde Lefter'e ait ufacık bir amatör kamera ile bile pozu olanlar, bunları TV kanallarına versinler. Çok daha büyük bir belgesel yapalım. Fenerbahçe Televizyonu'nu da sevgiyle kucaklıyorum. Lefter'i iyi anlatmak lazım. Lefter benim yaşımdakiler için de, benden önce gelenler için de bir eksepsiyondu. Bir istinaydı. Yani şu anda onun o topu alıp gidişini düşündüğüm zaman dünyada böyle futbolcunun çok az olduğunu görüyorum. Mesela ben onu Pele ile yan yan oynarken görmek isterdim. Çünkü o ayarda bir adamdı. Türkiye'de oynaması bizim şansımız, ama Lefter'in şanssızlığı idi. Lefter hakikaten anlatılması güç bir insan. Dediğim gibi ciltlere sığmaz. Onun Portekiz maçını gördüm. Karşı takımın bekine bir çalım attı. Adamı hastaneye kaldırıyorlardı. Adamın beli kırılıyordu az daha. Öyle bir adamdı. O bakımdan Lefter'i kucaklayalım. Hatıralarımızı paylaşalım. Çok güzel günlerimiz vardı onunla. Kendisine sağlıklar ve uzun ömürler diliyorum."

Eski hakemlerden Ertuğrul Dilek: "Lefter Türk Futbolunda simge olmuş bir isimdir. Şimdiki nesil onu seyretmediği için, kelimelerle ne kadar anlatmaya çalışsak da onu çok zor anlatabiliriz. Bence Türkiye'ye gelmiş geçmiş en teknik, en bilgili futbolcu, en futbol zekâsı olan, en şeytani düşünceleri olan, yaratıcılığı çok üstün olan bir futbolcuydu.

Lefter'in özel bir seyircisi vardı. Tribünlere sedece Lefter'i seyretmeye gelen seyirciler olurdu. Lefter bugün halen Türkiye'de hiçbir futbolcuya verilmeyen bir ünvanı almıştı: 'Ordinaryüs'. Bu ünvan kolay kolay bir futbolcuya verilecek bir ünvan değildi. Lefter bunu almış bir futbolcudur. Lefter topu aldığı zaman tribünleri ayağa kaldırıyordu. Niye kaldırmasın ki... Sıralıyordu, dört, beş, altı kişiyi sıralayıp topu ağlara bırakıyordu. Felaket bir dripling ustasıydı. Mesela bir penaltı olduğu zaman sola bakıp sağa atardı ve topun kaleye tıkır tıkır girdiğini görürdük. Kaleciler kahrolurdu o yavaş giden topa müdahale edemedikleri için. Top tekniği çok büyük bir adamdı. Belki Avrupa'da bile böyle top tekniği olan biri yoktur. Lefter Türk futbolunda çok büyük işler yapmıştır. Mesela bizi çok sevindiren bir Yunanistan müsakabası vardı. Yunanistan'ı Atina'da 3-1 yendiğimiz müsabakada Lefter Rum asıllı olmasına rağmen bir gol attı. Bu çok önemli bir olaydı. Lefter'in çok sevilmesinde çok büyük bir etkendi o maçtaki peformansı.

Lefter Türkiye'ye gelmiş geçmiş en büyük futbolcu. Takımı oynatan, takım durduğunda gol yenmişse topu alıp santraya bir gelişi, takım arkadaşlarını bir ateşleyişi vardı ki, hakikaten çok enteresan bir şeydi. Takım golü yemiş, o şaşkınlıkta iken, diğer 10 futbolcuyu kendi istikametine sokabilen bir adamdı. Manisa'da maçlarını yönettim Fenerbahçe'nin, Manisa karmasıyla... O müsabakalarda insan bazen hakemliğini unutuyor Lefter'in güzel hareketlerini seyrederken. Dalıyorsun bazen, o kadar güzel. Yani futbol ilahı bir insandı."

İş adamı Erdoğan Şenay: "Lefter Küçükandonyadis Fenerbahçe Kulübü'nün kuruluşundan bugüne kadar gelmiş geçmiş zamanların en büyük futbolcusudur. Ayrıca diğer kulüpler de buna dahildir. Bize bunu itiraf edenler başta Gündüz Kılıç olmak üzere, Fikret Arıcan üstadımız, Fikret Kırcan ağabeyimiz, Selahattin Torkal ağabeyimiz, yani Lefter'le birlikte oynamış, Lefter'le birlikte yaşamış, Lefter'le birlikte sayısız şampiyonluklara imza atmış bu tarihi isimler ve daha niceleri... Bütün Türkiye'deki her renk cümbüşünün içindeki spor adamı, futbol adamı, futbolcusuyla taraftarıyla Lefter'in gelmiş geçmiş zamanların en büyük futbol fenomeni olduğunu aynen kabul ederler.

Lefter, tekrar ediyorum her şeyden önce harikulade bir spor ahlakına sahip bir insandı. Neydi bu spor ahlakı? Sadece haftanın 90 dakikasını düşünür, ona hazırlanır, rakibe göre kendini kurgular ve çıkar maçı alırdı. Yani zaman zaman 11 kişilik futbol oyununu bir kişilik Lefter oyunu haline getirmiş müstesna isimlerden biriydi.

Kendisi sıkça Dergazeryan'ın, yani Balıkpazarı'ndaki kurukahvecinin önüne çıkardı. Dergazeryan'ın önünde oturur kahve içerdik, muhabbet ederdik. Bir gün Galatasaray Lisesi'nin altından yayan çıkıyorum yukarıya doğru. İnanın lisenin arkasından

İstanbul Karması'nın başında kaptan çıktığı maçlardan biri.

itibaren birer kişilik kuyruk gördüm o günün beş, altı milyonluk İstanbul nüfusunda. Belki de daha az. Bu kuyruk ne acaba diyerek yavaş yavaş kuyruğu takip ederek yukarıya çıktım. Döndük geldik Galatasaray Lisesi'nin önünden karşıya kuyruk devam ediyor. Meğer Rumların İstanbul'da paskalya günlerinden, ruhani günlerinden biriymiş. Çocuğunu karısını kapan böyle mükemmel giysili hanımefendiler, beyefendiler, genç çocuklar vardı. Lefter'in elini çocuklara öptürüyorlar. Vaftiz mi olmuş oluyor o esnada, yoksa Lefter'le tanışmış mı oluyor bilmiyorum. Ben de yanına oturdum kahvemizi söyledik. 'Lefter Ağabey bu ne?' dedim. 'Ya Erdoğan bizim bugün kutsal günümüz.' 'Sen kuyruğun Tophane'ye sarktığının farkında mısın' deyince 'Ne diyorsun' deyip çok şaşırmıştı. Bu da unutamadığım bir anıdır."

İş adamı Abdullah Kiğılı: "1943 doğumluyum Lefter'i uzun yıllar seyretme imkânı bulan çok şanslı bir Fenerbahçeli olduğumu addediyorum. Lefter'i ilk olarak seyredişim 1956'daki Türkiye-Macaristan maçıdır. Abim koyu bir Fenerbahçeli'ydi. O götürmüştü bu maça. Lefter'i ilk olarak milli forma ile seyretmiştim. İki gol atmıştı, biri penaltıdan olmak üzere. O maç hâlâ konuşulur. Bu benim anılarımın birinci taze başlangıcı oldu Lefter'le ilgili. Daha sonra yaşım ilerledikçe hemen hemen her haftasonu eski adıyla Dolmabahçe, şimdiki İnönü Stadyumu'nda maçlara giderdim. O zaman haftada iki gün maç oynanırdı. Çarşamba ve Cumartesi-Pazar olarak. Yanlış hatırlamıyorsam 1963 yılına kadar 6-7 sene her hafta içerdeki maçları, zaman zaman da deplasman maçlarına giderek Lefter Ağabey'i seyrettim. Yaklaşık 40 yıllık futbol seyircisiyim. Lefter'in oynadığı futbolun lezzetini, o güzel hareketlerini özlüyorum. Bir topu aldığı vakit asgari üç kişiyi çalımlayarak ceza sahasına girer, ya penaltı yaptırır ya da kafasını kaldırarak yaptığı harikulade ortalarda diğer oyunculara sadece topa dokunmak kalırdı."

Not: Halit Kıvanç, Necmi Tanyolaç, Ertuğrul Dilek, Erdoğan Şenay ve Abdullah Kiğılı'nın bu görüşleri 2004 yılında Fenerbahçe Televizyonu'nda Lefter Küçükandonyadis ile yapılan televizyon programından alınmıştır.

Gazeteci-yazar ve tarihçi Ergun Hiçyılmaz: "Lefter olmasaydı, ben spor ya da futbol yazabilir miydim?

Lefter olmasaydı, çocukluğumu, gençliğimi ya da yaşlılığımı yaşayabilir miydim? Bu sorularımın yanıtı, hayırdır.

Zaman zaman kendimi sorgularım. Lefter, Metin, Zeki Rıza, Turgay Şeren gibi isimler aklıma gelir ve geçmişe yeniden bir tetkik gezisi yaparak bugüne dönerim. Ama hep Lefter derim.

Tel örgüleri Lefter ile gördüm. Bana göre adı ya Dolmabahçe ya da İnönü olan stadda onu Duhuliye'den seyrettiğim zaman ne kadar şaşırmıştım.

Futbolcu değil bir balet seyrediyordum... Sahayı boylamasına topla aşmasında bir gerilla seyreder gibiydim. İlk maç yazılarımda onu kimlere benzetmedim ki!

Meksika'da bir Panço Villa yaptım. Bana göre öylesine bir top cambazıydı ki, onu Apollo sirkinde ağ olmadan uçan bir cambaz olarak gördüm. Sonra bataklıkta açmış bir çiçekti. Fenerbahçe sırtlarında büyümüş bir papatya ama İtalya'da, Fransa'da her zaman rastlanmayacak, türü kalmamış bir orkide olabilirdi.

Kıyaslamam bitmiyordu. Ne Didi, ne Pele, ne de zamane futbolcuları... Hiçbiri bu emsalsiz Lefter gibi olamazdı. Çünkü bütün kabiliyetini ayağında değil, aklı ve zekâsında toplayan nadir birkaç insandan biri...

Messi veya Ronaldo! Ya da aklınıza gelen başka futbolcular. Çim sahalarda köşke dönen soyunma odalarında, mükellef otellerde ve çağdaş kulüplerde yıldız olmanın pek zorluğunu çekmiyorlar.

Benim dönemimde başta Lefter olmak üzere nice yıldızın Dinyakos'larını (dönemin krampon markası) çamur sahadan nasıl kurtarmaya çalıştığını hatırlıyorum. İklimin tartılmayacak biçime getirdiği bu ayakkabılarla futbol oynayacaksınız. Çalım atacaksınız, gol atacaksınız. Bu tartışmayı kesmenin tek yolu Messi ve benzerlerini eski döneme götürmek ve sırtlarını sıvazlayıp o futbol sahalarında oynatmaktır. Bırakın santradan ceza alanına gitmeyi, 5 metreyi bile aşamazlardı.

Cihat Arman sahaya çıktığı zaman bir kumaş fabrikasını andırırdı. Ayaklarından itibaren her tarafı yünden bir zırh gibiydi. Böylesine giysili bir kaleciyi 'Uçan Kaleci' yapan şartlar elbette Lefter'i de 'Ordinaryüs' yapacaktı.

Hiçbir lakap Manol'un verdiği bu isim kadar büyük değildir. Çünkü bu lakabı büyük bir insan taşımaktadır.

Derler ki, 'İyi ama çok kaprisliydi. Duşlar akmıyor, ayakkabı sıkıyor, biraz para verin, kendimi iyi hissetmiyorum' demek mi kapris? Bütün bunlar yerine getirilecek ki, Lefter oynasın. Ben de Lefter olsaydım kaprisin ağa babasını yapardım.

Özet: Elimde olsa yeni bir stad daha yapar, adını Lefter koyardım. Türk futboluna adını vermiş, gelmiş geçmiş ve hatta gelecekte bile eşine rastlamayacağımız bu anıt adama şükranlarımdan başka ne verebilirim ki?

Kabul ederse eğer, tabii ki sevgilerimi..."

İzleyenlerin "hayattaki en büyük şansım" dediği bir büyük usta.

Aile dostu Niko Katakuzino: "Macar maçıyla tanıdım Lefter Abi'yi. O zaman 10 yaşında bir çocuktum. O maçtan sonra Büyükada'da herkes ellerinde Türk bayraklarıyla bir bayram yaşamıştı.

Lefter Abi'm o gün iki gol atmıştı. Attığı o şahane penaltıyı arkadaşlarımla sabahtan akşam eve girene kadar defalarca tekrarlamıştık.

Galatasaray maçlarından sonra adalı Fenerliler evine kadar omuzlarda taşırlardı onu. Adalararası yazlık maçlarda Tepeköy'de olsun, Kınalıada'da olsun çok seyrettim Lefter Abi'yi. Kendinden çok emin bir insandı hep Lefter Abi. Denizi çok severdi ve sürat teknesiz yapamazdı.

Büyükada'sına çok bağlıydı. Ada halkı onu çok severdi ve insanlığı ile herkesin kalbinde taht kurmuştu.

Fenerbahçe mağlup olduğu zaman evden çıkmak istemez, gazete bile okumazdı. Böyle zamanlarda yanına yaklaşamazdık, çünkü çok sinirli olurdu.

Adaya kışın pazar günleri geldiğimde arkadaşlarıyla sohbet ettiği her zamanki köşesinde yanına gidip hatırını sorardım muhakkak. Bazen kızardı bana "Göremiyorum seni, adaya az geliyorsun" diye. Bir milli maçtan döndüğü gün, iskelenin başında arkadaşlarına maçı anlatıyordu. Beşiktaşlı kaleci Necmi Mutlu'nun maçta topu çıkarmak için havada yaptığı dönüş hareketini hayretler içinde bize anlatışını hiç unutamam.

Hırsı her zaman yüzünden okunurdu. Onun gibi meziyetleri olan bir futbolcunun bir daha Türk futboluna geleceğini zannetmiyorum.

Unutulmayacaksın canım hemşerim."

29

LEFTER VE İSLAM ÇUPİ

Türk spor basınında, yazılarındaki zekâ ve edebi derinlik ile ekol yaratmış yazarlardan, "Baba" Hakkı Yeten'in "Sporun Balzac'ı" diye isimlendirdiği İslam Çupi Lefter'in hem yakın arkadaşı hem de hayranıydı. Üstadın, Lefter hakkında kaleme aldığı çok sayıdaki yazısından birkaçı...

Lefter ve Defteri

39 nolu pabuç giyer. Hayatının bütün dokuzları müstesna hadiselerle dolu olarak geçmiştir.

İLK dokuzda ismi Tasula olan hoppa, şımarık, zengin babalı bir kız sevmişti. Lefter bu aşkta tek kalınca bir tarihte Tasula'ya şunları söylemişti: "Bak göreceksin ilerde büyük, hem de pek büyük bir futbolcu olacağım. O zaman senin babanın paraları beni satın almaya kafi gelmeyecek."

İKİNCİ dokuzda asker olmuştu. Diyarbakır'da idi. Bir gün alay kumandanı kendisini yanına çağırdı: "Lefter" dedi. "Emrine 10 erle bir GMC verilmiştir. Urfa'ya git, şu garnizonlar arası maçlar için konmuş kupayı al gel."

Lefter futbol mangası ile Urfa'ya gitti. 41 derece sıcak altında oynanan final maçında, kendisini tutmak için görevlendirilmiş 4 hafbeki bayılttı, bütün golleri attı, kupayı Diyarbakır'a getirdi ve sıtmadan 4 ay revirde yattı.

ÜÇÜNCÜ dokuzda kendisine bütün tribünler, "Piccolo Lefter" diyorlardı. İtalya'nın Fiorentina takımında oynuyordu. Bir hafta şampiyon İnter, Floransa'ya gelmişti. Lefter paçaları sıvadı, 2 golü kendisi, 3 golü takım arkadaşı Pandolfini'ye attırdığı karşılaşmayı Fiorentina 5-0 kazanmıştı. Lefter o derece muhteşem bir futbol

oynamıştı ki, bir hafta sonra Belçika ile karşılaşacak İtalya Milli Takımı'nın tertibini değiştirmişti. Artık sağiç Capello değil, Lefter'in İnter-Fiorentina karşılaşmasında himayesine aldığı Pandolfini idi.

DÖRDÜNCÜ dokuzda oynadığı Fenerbahçe takımı milli ligde bir kere daha şampiyon çıkıyordu. Bu suretle Lefter Küçükandonyadis 1947 yılından beri yer aldığı sarı-lacivertli ekibin 19 şampiyonluk kazanan çeşitli tertiplerinde oynayarak hiçbir futbolcunun erişemediği bir rekorun sahibidir.

BEŞİNCİ dokuzun dördüncü yılında Türk Milli Takımı'nda 50 defa oynayarak şerefler albümünün en büyük sayfasını meydana getiriyordu.

Kendisine dün, "beşinci dokuzda nerede bulunmak ve ne yapmak isterdin?" diye sorduk. Heyecanlı heyecanlı güldü. Kafasını "sizden bir türlü kurtulamadım" çaresizliği içinde sağa sola çevirdi ve cevapların en zekisini verdi: "Yine futbol topuna vurmak için sağ veya sol ayağımı geriye gereceğim. Ama bu vuracağım top Mithatpaşa'nın değil, çocuklarımın ev topu olacak."

* * *

Ey Serseriler

Bir maç bitmiş. Adı futbol olan bir maç... Taraflar yavaş yavaş soyunma odalarına uzanıyor. Bu yolculuğun sonu rezilce... Stadın belli bir yeri havalanıyor ve başlıyor kelime yerine irin kusmaya:

"Kefere, Kefere, Kefere..."

Kime imza atılıyor.?

Fındık yerine dışarıya dolar ihraç eden, ağızı havana purolu, yüz Mehmet'i hammal olarak çalıştıran adama mı?

Türk liraları ile EOKA'ya birkaç fazla infilak hazzı veren, bukalemun gibi saat başı bayrak değiştiren o haritasız, inançsız, köksüz kişilere mi?

Yoksa yüreksiz süngülerini, şiş bir ana karnına batırmayı bir tarih cesareti sayan, Ege Denizi'ne elbiseli giren, İstiklal Savaşı'nın o ıslak ordusuna mı?

Bağırılan adam meze yerine çamur satan Lefter mi? Yoksa her ayak değiştirişte bir yeni kazık yontan meyhaneci Lefter (1950'li yıllar-

"Bayrak formasını sırtında 50 defa taşıyan, 9 kere takım kaptanlığı yapan Lefter..."

da Beyoğlu Balıkpazarı'nda bugün Nevizade diye anılan sokakta ucuzluğuyla ünlü meyhaneci Lefter) mi?

Hayır, hayır bu Lefter futbolcu Lefter... 22 yıl bu ülke için bu topraklarda ter döken futbolcu Lefter... Göğsünde Ay-Yıldızı ıslatarak, Yunan Milli Takımı'na ve karmasına kendi topraklarında 3 gol atan Lefter... Atina'da başına yağan taşların sahiplerini, "İtalyan çocukları" diye damgalayan Lefter... Bayrak formasını sırtında 50 defa taşıyan, 9 kere takım kaptanlığı yapan Lefter... Fiorentina'da oynarken kendisini: "Rum" diye tanıtan bir İtalyan dergisini, "Ben Türküm" gerekçesiyle mahkemeye veren Lefter...

İslam Çupi ve "Mehmetçik" Basri ile...

Ey serseriler... Ey milliyetçiliği 250 gram ekmeğin buğusuna bağlamış güruh... Ey şu ülkenin nüfus memurluğundan "kafa kâğıdı" almaktan başka bir işe yaramayan ayak takımı... Ey bir gün Akif'i hissetmemiş, 10 Kasım'ı pırasa bayramı zanneden zavallılar, ne idiğü belirsizler...

Ulan Lefter sizin milliyetçiliğinize bir öksürse, füzesiz Ay'a gidersiniz. Şöyle yanınıza bir sokulsa ve dese ki, "birader şu memleket için ne yaptınız?" Ne cevap vereceksiniz ha... Savunma silahınız sadece isminiz mi?

Bilirim birader... Sizin gibilerden, nasyonel sosyalizm düzeni içinde fırına atılıp sabun bile yapılmaz. Bir işe yaramazsınız. Siz ancak 6-7 Eylül'lerde elinize bir kazma alıp, talan hazzı için milliyetçi olursunuz.

İzmirli de, Ankaralı da, İstanbullu da değilsiniz. Bizden ve bizlerden de değilsiniz. Sizleri bu memleket topraklarında bir kanalizasyon küngü olarak bile kullanmaya değmez.

Zavallılar, şekilsizler...

* * *

Türk Futbolunda Kendisine "Ordinaryüs" Lakabı Takılan Tek Futbolcu

Türk futbolunda kişisel zenginlikler itibariyle sadece Büyük Fikret ile mukayese edilen Lefter, fenomenliğinin üstüne yıllardan sonra en değerli yazgıyı o mukayese edilen adam koyacaktı.

"Ey tarih beni sil... Çünkü onun futbolculuğu benden çok fazla..."

Türk futbolunda 80 küsur yıldan beri yapılmış şeref kürsüsündeki ilk adam kavgası, Büyük Fikret'in feragatı ile belki de ebediyen Lefter'in ayaklarının altında kalıyordu.

Lefter futbolda hiç eksiği gediği olmayan bir efsane adamdı. İki ayağını el rahatlı-

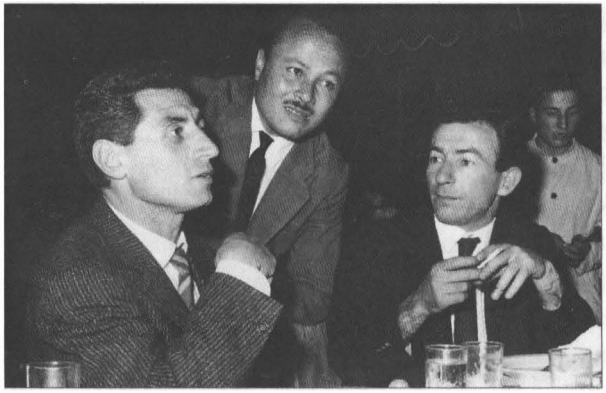

Ali İhsan Karayiğit ve İslam Çupi ile bir yemekte...

ğı içinde kullanırdı. Her iki ayağıyla vurduğu toplar ufak tefek vücudu ile kıyaslanmayacak kadar sert ve öldürücü idi. Kişisel oyunda korkunç bir yaratıcı ve bitirici adamdı. Dripling becerilerini onun kadar sanatlaştırmış, onun kadar önlenemez hale getirmiş ikinci bir futbolcuyu Türk futbol tarihi içinde cımbızlayıp ortaya çıkarmak olanak dışıdır. 'Lefterle maç kaybetmek' tribünde oturan bir Fenerbahçe taraftarı için akla gelebilen en son ihtimaldi.

1957 yılında Fenerbahçe kuruluşunun 50. yılını kutlayacaktı. Ligin bitimine 6 maç kala Fenerbahçe Galatasaray'ın 5 puan gerisindeydi. Ama kutlama yılında Fenerbahçe'nin şampiyon olması gerekmez miydi? Muhittin Bulgurlu Lefter'e özel prim vaad etti. Gerisini Muhittin'den dinleyelim: "O zaman Turan, Şeref, Şirzat, Lefter ve Niyazi'den kurulu bir forvetimiz vardı. Ben son 6 haftada bu forvetin ilk üç adamından hangisi kale direğine vurup beyin kanaması geçirecek diye endişe içinde beklerken, Lefter Galatasaray'ı yakaladı. Onu da son maçta 3-0 yenerek şampiyon yaptı."

Lefter'in ayakları sadece Türkiye içinde de kalmadı. Yurt dışına uzandı. İtalya ve Fransa'nın görkemli kulüplerinden Fiorentina ve Nice'te top koşturdu. Galiba Lefter'in futbol kişiliğini en iyi anlatan adam Vittorio Pozzo'dur. Futbol'daki bu küçük Peter Pan için bakın Pozzo ne demiş: "Lefter'i avucumun içine koysam, orada bile çalımlayacak bir rakip bulur..!"

* * *

Lefter Bugün 37 Yaşında

İnsanın futbolla kurduğu kudretli dostluğun tek dayanağı vardır; GENÇLİK !...

Sayısız futbol şereflerinin üzerine, evindeki divanı imişçesine rahat kurulan futbolcu, oyunun her anında meşin yuvarlağa en yakın kalan kimsedir.

Ünlü Brezilyalı çalıştırıcı Vincent Feola'nın bu konudaki sınıflaması, birçok futbol adamının her zaman karıştırdığı bir rehberdir.

20 yaşındaki bir futbolcunun kudreti ayaklarındadır. Onu bu devre içinde belden aşağı kullanmak ve yaşatmak gerekir. Aradan 5 yıl daha geçer. Bu sefer aynı oyuncunun futbol kudreti ayaklardan başa doğru tırmanır. 28 yaş ise, o oyuncuyu ekibin makyaj kutusu haline getirir. Artık ekibin oyun politikası bu kutunun hünerleriyle

bezenir, süslenir. Makyaj kutusunun içindeki malzeme 3 yıllıktır. O süre bitince, kutuyu tribün denilen ardiyeye atmak gerekir.

Batı ülkelerinde bir futbolcunun "Oynama duvarı" olarak kabul edilen 31 yaşı aşanlara, futbol yazan kalemler birtakım mitolojik hikâyeler uydurur. Gençlikle, süratle, dinamizimle, kudretli bir kireç mizanına çıkan bu adamlar, stadyumların birer canlı tapınaklarıdır.

Futbolu bir Japon dövmesi gibi dış taraflarında gezdiren meşin yuvarlağı kanındaki bilya haline getiren bu azınlığın içinde herkesin yakından tanıdığı yerli bir insan da vardır: Lefter Küçükandonyadis!

İçinde bulunduğumuz günde 36 yaşı bir fazlasıyla değiştirirken "Bir futbolcunun alkış sermayesi gençliğidir" kuralına pek rahat bir plase atan Lefter; akıldışı bir rekora doğru koşmaktadır.

Lefter 22 yıldan beri ayaklarıyla o bildik stadyumlarda mucizeler yaratan adamdır.

Lefter'in kramponlu kunduralarla yazdığı futbol hikâyelerinin hareket güzelliği bir duvar afişi gibi hâlâ her sporseverin zihninde bütün tazeliği ile yaşamaktadır.

Topa hükmediş şekli ve anlaşılmaz stiliyle tanıdığımız toprakların delidolu futboluna kendisine has bir medenilik katan Lefter'in en önemli yönü; bu araçları güç oyununda yaşsız kalmasıdır.

22 yıldır aynı şeyleri yapmasına rağmen form, tutku, istek ve ustalığını bilinmez bir çelik kasaya kilitleyen Lefter, herkesçe "Sonbaharı olmayan futbolcu" şeklinde adlandırıldığı için değerlidir.

Daha uzun yıllar Lefter!... Bizleri bırakma... Çünkü sensiz futbol ölmüş futbol demektir...

* * *

Altından Adam

Fikirlerimi, bir küçücük otel odasının duvarlarına vuruyorum. Ölmüyorlar belki, ama içleri, yaşatacak ateşten yoksun.

Senin futbolda hiçbir saniye "zincir" kabul etmeyen özgürlüğünün gramı olsa bu kelimelerde, otursa şu 23 yıldır kimseyi ortak etmediğin "ayak saltanatını" aylak aylak anlatsa, bir güzel gürlese, file tarihini tek damla yağ silkmeden yürekli yürekli konuşsaydı, ne iyi ederdi Lefter.

Fakat yapamazlar, yapamayacaklar. Ankara'da pırıl pırıl bir kadeh bulunursa iyi rakı içilebilir. Ankara'da, cesaretin yüksekse üçüncü kattaki bir kıza pekala sinema davetiyesi atılabilir. Ankara'da rahat grip olma denemesi yapılabilir.

Ama Ankara'da sen anlatılamazsın Lefter. Sade Ankara'da mı? Hiçbir yerde, hatta ve hatta futbol topunun içinde bile.

Kısa düşünmeye alıştırmışlar bu ülkeyi...

Bir dost meclisinde İslam Çupi ile...

Senin için de "manav fiyatı" ucuzluğunda cümleler hazırladık.

"Madalya karşılaşması..."

"Ellinci milli maçı..."

"Jübile müsabakası..."

Kabiliyetimiz bu kadar Lefter... 23 yıllık bir "çimen anıtı" mı? Anlatırken bile, postahaneye "ELT" çekmeye giden bir vatandaşın çaresizliğini bağırıyoruz. Kafamız da kafamızın altında yatan zenginliklerin (!) de uzama katsayısı bu kadarcık.

Yoo, yoo üzülmeyeceksin Ordinaryüs'üm, çünkü meyve hali tarihi, hiçbir gün bildiğiniz limonun içinden petrol fışkırdığını yazmamıştır.

Ben şahsen seni, senin içinde yaşamayı isterdim. Elemlerinden tokat yiyeyim, mutluluklarından şişeyim isterdim. Bir şeyler olsun bana ve o bir şeylerin içinde hep sen olasın.

Seni senden çıkmış olarak anlatmak Lefter, Liszt'in Macar Rapsodisi'ni zurna ile çalmak gibi bir şey.

Otel odamda masamın üzerindeki kibrit kutusunu karıştırmaya başladım. Herkesin maçına daha 16 saat var. Arkamdaki duvarın dibinde bir taşralı senin altın madalya alacağından habersiz, yarın öğlende yiyeceği kuru fasulyesini pişiriyor. Ankara ölü, sanki ertesi günü koparacağı en büyük gürültünün kalorilerini topluyor.

Ve sen Lefter bu ülkedeki bütün futbol şereflerini sırtlamana rağmen, sana bir türlü kızmasını öğrenemedik.

* * *

Vücuduna Hiçbir Gün İhanet Etmedi

Renkli ışıklar vardı; kirlenmişlerdi... Sigara ateşleri vardı, kişiyi duman duman öldürüyorlardı... Kahkahalar vardı; bir gecelik yatakta başlayıp bitmişlerdi... Plak, pikap vardı; yağmurlu bir rıhtım kenarı aşkını döndürüp duruyordu.

Altı dostlu masanın yedinci kişisi idi, yaşı kırkı bulmuştu. Kumraldan öte sarı saçlarına, yakından baktığınız zaman; kırağ altında kalmış bir sabah toprağının beyazlığında idi. Yüzündeki derin çizgilerde, 23 yıllık bir meşin yuvarlak yorgunluğunun kişiyi gagalayan ızdırabı vardı.

Beyaza boyanmış altı kadeh, neden sonra masadan 20 santim havalandı. Bardaklar öpüştüler. Cam seslerini Dergazaryan'ınki izledi: "Hadi masadakiler, davranın bakalım... 23 yıllık futbolun şerefine içelim." Beş saniye sonra bu kadeh koalisyonuna Lefter'in ye-

dincisi de katıldı. Suyu olmayan bir yudum kulüp rakısı, bu nüfus kâğıtsız dev futbolcunun gırtlağından geçti. Ve Lefter bardağı dudaklarından çeker çekmez boğazındaki sıcaklığı gidermek için meze tabaklarına uzandı. Ünlünün futboldaki dehasını, "Ordinaryüs" kelimesi ile en güzel ifadelendiren Manol, bir yudum rakıdaki Lefter'i bir kere daha tarif etti. "Şu 40 yaşındaki çocuğa iki şeyi öğretemedik. Eğlenmesini bir; rakı içmesini iki..." Evet, Türkiye'nin gelmiş geçmiş en büyük futbolcularından olduğunda herkesin birleştiği Lefter'in ölümsüzlüğü sadece, yukarıdaki cümlenin dar santimleri arasındadır.

"Eğlenmesini ve içki içmesini bir türlü öğrenemeyen çocuk..." İşte Lefter'e 40 yaşına kadar, "Her günün ustası" dedirten sır... İşte Lefter'in ayaklarına tek bir leke sürdürmeyen yaşama ve irade inadı... İşte Lefter'i 23 futbol yılından sonra, çimenlere yirmisindeki bir genç gibi fırlatan zindeliğin adı... Saat 21:15'i gösteriyordu. Lefter ayağa fırlayıverdi. Gitmek istiyordu, gidecekti de... "Doktor..." dedi. "Nasıl olsa artık oynamıyorsun. Otur da bir, iki kadeh daha içelim..." Bunun üzerine Küçük'e sert bir dille şunları söyledi. "Vücuduma daha fazla ihanet edemem."

* * *

"30 Yıl Önce Formaları Assak Fenerbahçe İdmanına 5-6 Bin Seyirci Gelirdi"

Lefter 30 yıl önce caddeye basamazdı. Tabanının altına diken battığı için falan değil, caddeye basmazlığı...

Lefter 30 yıl önce Türk futbolunun omuzlardaki adamı idi. Oynadığı süre içinde Fenerbahçe taraftarı Lefter'i hiçbir gün caddeye atmamıştır. Saha temaşa sanatının bu en büyüğü, akıl yok edici eşsiz futbolu ile sahalara yazılması çok zor bir "Lefter Klasiği" bırakıp giderken, arkasında ağaç kovuğu değil, 30 yıldır her gün bollanan bir boşluk bırakmıştır. Bostan kuyusu değil ki, birkaç kamyon dolusu toprakla... Dolduramadık bu boşluğu... 30 yılda Fenerbahçe 100 milyon transfere döktü, hâlâ Lefter'in kendisini değil, heykelini bile dökemedi...

Üniversiteye ayak sürmediği halde, çimenlere bir kürsü kurup anlatılamaz futbolunun başına ordinaryüslük serpuşunu geçiren Lefter'le dertleşmeye aynı sorudan girdik:

Maçtan bir gün önce başka bir zevk için sabahladığın oldu mu?

Tilkiye "tavuk yerine dondurma yer misin?" demek gibi bir şey... O gün ordu gelse benim futbolculuk hırs ve haysiyetimi teslim alamazdı...

Müsabaka içinde hiç inancının kaybolduğu, elini beline koyup rakibini seyrettiğin oldu mu?

Deli misin sen! Kafası bu tip bir pilaki ile dolu insan, stada top toplayıcı bile olmaz. Ben son 10 dakikada çok rakip yendim. Mesela Sıtkı'nın elinden bir top çaldım,

arkasından bir penaltı... 1-0'lık Beykoz yenilgisini 7 dakikada 2-1'lik galibiyete çevirdim. Nusret maçtan sonra hırsından iki kilo çimen yedi.

Maçtan önce maçı yaşar mıydın? Seni marke edecek rakip için maçtan önce zihni ve moral bir hazırlık yapar mıydın?
Hiç böyle bir tasam olmadı... Tekniğimden daha büyük bir ciğerim vardı. Sahada çok gezen adamdım. 35 yaşıma kadar maçlarda hiçbir rakip beni bulamadı.

Formanı sırtına, pabuçlarını ayaklarına geçirdiğinde ilk hissettiğin şey neydi?
Kazanmak... Fenerbahçe taraftarını mesut etmek...

Çocukluğunda hangi futbolcuyu örnek alıp büyüdün ve yıldız oldun?
Ben doğma büyüme Büyükadalıyım... İstanbul'la pek bağlantım yoktu. Gündüz abi, adada sık sık oynardı. Ona tutkundum.

Bir tartışma var eski-yeni üstüne... Şimdi 20 yaşında olsan Fenerbahçe'de oynayabilir miydin?
Yirmiyi geç. Onbeş de. 20 yaşında milli takıma girer, 20 yıl da ordan çıkmazdım. Günümüzde ise 20 dakika sonra yedek kulübesine düşen milyonluk var...

Yenilerin belli başlı eksiği nedir?
Benim zamanında zayıf adam yoktu. Müthiş kuvvetli bir nesildik. Şimdikiler bisküvi gibi... Bir dokunuşta dağılıveriyorlar. Ben kışın Fenerbahçe Stadı'nda balçık çamurda ayakkabılarımı çok kaybettiğimi bilirim. Sırımlı toplar sığır işkembesi gibi idi... Yağmurlu havalarda Mikro Mustafa'nın attığı kornerler onsekizin içine düşmediği için çocuk hırsından ağlardı. Şimdikileri o şartların içine soksan, 5 ay sonra kaçacak delik ararlar.

Fenerbahçe forması ucuzladı diyorlar, sen bu fikre katılıyor musun?
Evet. Bizim devrenin yedekleri bile, bugünkü Fenerbahçe'yi kolaylıkla yenebilirdi. Milli takım da öyle... Benim devremde 7-8 kişi vardı ki ağzınla kuş tutsan onları milli takımdan düşürmek mümkün değildi. Şimdi 10 milli maçta 50 değişik adam milli oluyor. Milli takım değil, meret sanki Kapalıçarşı'nın iki kapısı... Ne çıkan belli ne de giren...

Oynadığın futbol mu seyrettiğin bugünkü futbol mu seni daha çok heyecanlandırıp keyiflendiriyor?
Üç yıldır maçlara gitmiyorum. Oysa oynadığım yıllar, 3 dakika bile futbolsuz kalmadım. Gerisini sen doldur. Çünkü soru bana vergi beyannamesi gibi pek çetrefil geldi.

Günümüz antrenörü ve futbolcusunun kalitesiz futbol üstüne ittifak ettiği bir nokta var. Sahaların kötülüğü... Sen bu fikre katılıyor musun? Senin zamanında sahalar daha mı mükemmeldi?
İyi futbolcu evin damında bile iyi futbol oynar. Fiorentina'da top koştururken bir maçtan sonra dünyanın sayılı otoritelerinden Pozzo, Tutto Sport'a benim için şöyle yazdı: "Türk Lefter öyle bir dripling şeytanıdır ki, onu avucumun içine alsam orada bile rakibine çalım atar..." Yeniler sahalara laf söyleyip saygısızlık etmesinler. Ben ve benim nesil nasıl tarlada oynadı.

Futbol oynarken çapkınlığı fazlaca yaptın mı?
Bir süre bugünün futbolcusunun 15 yılda yapamayacağı hızlılıkla çapkınlık yaptım. Fakat futbol oynarken Cuma'dan itibaren beni İstanbul'da gören olmamıştır. Büyükada'nın havası, balığı, karidesi, istakozu ve pavuryası beni iki günde kendime getirirdi. Bar, pavyon, gece kulübü, içki, sigara yoktu. Kafamın üstünde basık bir tavandan nefret ederim. Büyükada benim futbol hayatımın en büyük kampı idi. Uzun ömürlü oluşumun sırrı Büyükada'da saklıdır.

Fenerbahçe formasını uzun yıllar giymekten ötürü bir gün geldi kanıksadın mı? Daha kestirme bir deyimle, "Öf bee! Artık bu forma benim sırtımı sıktı" dediğin oldu mu?
İnsan kucağındaki 9 aylık yavrusunu betonun üzerine atıp beynini paramparça eder mi? Ben Fenerbahçe formasını sırtımda değil başımda taşıdım. 40 yaşında idim. Ogün'ü transfer etmişilerdi. Fikret Arıcan'la bir gün açık açık konuştum. "Abi" dedim, "takım kaptanıyım. Yetenekli bir genç transfer ettiniz. Ben Lefter olarak, "Ya ben ya Ogün" dersem bu gence yazık olur. İzin verin de futbolu bırakayım." Fikret Abi'min bu bu isteğime cevabı şöyle oldu: "Hayır bırakamazsın. Biz Lefter'siz bir Fenerbahçe'yi tribünlere anlatamayız. 15 bin kişinin Kadıköy'e yürüyüp Fenerbahçe Kulübü'nü yakmasını mı istiyorsun?" Ben Fenerbahçe formasını her zaman "Tanrı uzun ömürler versin" aşkı ve anlayışı içinde giydim.

Samimi konuş... Senin oynadığın Fenerbahçe'de, bugünkü takımdan oynayacak Fenerbahçeli var mı?
Ben Fenerbahçe'ye 1947'de intisap ettim. Alınmasınlar... İkisi de evladımdır. Kulakları çok çekilmek şartı ile, Cemil ve Alpaslan o 1948 yılının altın Fenerbahçe kadrosunda oynarlardı.

Oynadığınız futbol yeteneklerinizin tam karşılığı mıydı? En önemli eksiğiniz neydi, bunu neden düzeltemediniz?
İtalya ve Fransa'ya gittikten sonra futbolcu olarak Türkiye'de yanlış büyütüldüğüme

inandım. Nice'in ve Fransız milli takımının kaptanı Boniface bana şöyle demişti: "Ben 15 antrenör gördüm, bir şey öğrenemedim. Sen Tanrı'yı görüp bazı şeyler öğrenmişsin." Ben de içimden dedim ki: "Tanrı görmek inanan insan için iyidir. Fakat futbolcu için antrenör görmek, Tanrı görmekten çok çok daha iyidir." Orda kaldı Türk futbolu ve futbolcusu.

Birlikte çalıştığın antrenörlerden veya yerli yabancı futbolculardan neleri çalıp kendi futbolculuğuna monte ettin?
Molnar'dan topun futbolcuya esir oluşunu çaldım. Tekniği ve hükmedişi öğrendim. Buna karşılık İtalyan spor hekimleri de benim kalbimdeki tükenmeyen enerjiyi test konusu yaptılar. Bir Fiorentina-Bologna maçındaki saha hamallığımı gören, biri Fiorentinalı öbürü Milanlı iki spor hekimi ertesi gün beni muayeneye çağırdı. Kalbime mutlak istirahatte iken baktılar. Sonra 6 katı koşu temposundan inip çıkmamı istediler. Bir tam bitişte bir de dinlenişte iki tespit yapıldı. Kalp atışlarının anormalden normale iniş süresi birbuçuk dakika... "Biz" dediler, "yavaşlama ve normale dönme süresi bu kadar çabuk bir yüreğe, bir bisikletçi Fausto Coppi'de bir de sende rastladık."

30 yıl önce değil de, şimdi oynasa idin, kaç yaşına kadar top koştururdun? Ve kaç milyon lira servet yapardın?
Ben 43 yaşında iken hem Bolu'da antrenörlük yapıyordum, hem de futbol oynuyordum. İlk lisansımı 15 yaşında Taksim'den aldım. Her yılıma en az 250 bin lira koy ve Facit'e vur, 28 yılda ne yapar?

Türkiye yerine hangi ülkede doğsa idiniz, hangi şöhretli futbolcu kadar şöhret olurdunuz?
İspanya'ya yerleşmiş bir tüccar arkadaşım var. Geçenlerde tatile geldi. İki yavrusu mevcut. Üstlerine yemin etti... "Sen Cruyff'tan büyüksün" dedi. İnanalım mı?

Ben inandım Lefter... Sen ister inanırsın, ister inanmazsın. Hiç hırsından ağladığın maç oldu mu?
Çoook.. Futbolda gözyaşı dökmesini bilmeyen insan sevinmesini asla öğrenemez.

Senin top oynadığın devirde ayrı sistem vardı; şimdi başka sistem. Gol atmak senin zamanında mı zordu, yoksa bugün mü? Şimdi oynasa idiniz 30 lig maçında kaç gol atardınız?
Futbolda sistem, taktik, kıyafet yenileniyor da, bir şey yenilenemiyor. Gol atmak sanatı ve golcü adam tipi. Bugünün dünyasında ölüme çare var da, 90 pastan sol üst köşeye vuran adamın golüne çare yok. Biz 1950'de oyunun istikametini değiştirecek çapraz topları daha bol patlatır, günümüzün modası diye tanıtılan "ver-kaç"ları daha

da mahir bir trafiğin içine oturturduk. Seyirci bizim futbolumuza sarsılmaz bir inanç ve güvenle bağlı idi. Fenerbahçe Stadı'na formalarımızı kurutmak için astığımızda idmana 4-5 bin kişi gelirdi. Şimdi Fenerbahçe, bazı maçlarda o idman kalabalığını bile toplayamıyor. Metin Oktay kardeşim "Benim özel seyircim vardı" derken yerden göğe kadar haklıdır. Ben Ankara maçlarında, bir gün kaldığımız otelden 19 Mayıs Stadı'na araba ile gittiğim maçı hatırlamıyorum. Hep omuzlarda yolculuk etmişimdir.

Futbol hayatınızda hiç hakemi uyutup, gayri nizami gol attığınız oldu mu?
Oldu... Rahmetli Sulhi Garan'ı bir Fenerbahçe-Karagümrük maçında kandırdım. Topu tutmuş ve degaj hazırlığına başlamış Karagümrük kalecisinin hareketinden sonra Sulhi Abi yüzünü karşı sahaya dönmüştü. Karagümrük sol beki Doğan'ın yanına gittim. Doğan kolay çıldıran bir mizaca sahipti. Bir-iki söyledim. Doğan bana tekmeyi bastı. Ben "aah!" dedim, yerlere yuvarlandım. Seyircinin etkisi ile geriye bakmak lüzumunu hisseden Sulhi Abi de, "penaltı!" dedi. Attım penaltıyı ve maçı 1-0 kazandık.

30 yıl önce dünyaya geldiğine pişman mısın?
Hayır değilim. Esas 30 yıl sonra gözlerimi futbol şampiyonluklarını kaçırmış bir İstanbul'da açsa idim, kahrolurdum...

Sen futbol oynadığın devrede penaltı ustası olarak tarif ediliyordun. Gençlere iyi penaltının formülünü verir misin?
Soğukkanlılık, moral, topun efendisi olmak, kaleciyi atış esnasında bit kadar küçük görmek ve topa vururken vücudunu inanılmaz çabuklukta sağa sola çevirmek... Bu formülle milli takımdaki bütün penaltıları ben attım ve gole çevirdim. Yaşlandığımda Fenerbahçe'de penaltı kaçırdım. Çünkü kasıklarımda ağrılar başlamıştı. Vücudumu çok çabuk sağa sola çeviremiyordum.

Fenerbahçe sana 5 yıl yetki verse, her türlü mali imkanı sağlasa, arsadan bulacağın çocuklardan bir Lefter yaratabilir misin?
Bunu teklif ettim. 5 yıl mukavele yapalım dedim. Kırk para da istemiyorum, dedim. Naci Erdem ve Şükrü Ersoy'la üç genç takım kuracaktık. Bak neler çıkarırdık meydana! Fakat teklifi bazı malum kişiler kulak arkasına düşürdüler. Çünkü o saygıdeğer zevat için biz Fenerbahçeli Lefter değil, komünist Lefter'iz... Biz Fenerbahçe'de genç takım kurarsak, örgüt falan kurmuş oluruz. Sırıl-sıklam iyi niyetli Emin'i de aynı metodlarla yemediler mi?

Bugünkü forvetler neden çok gol kaçırıyor? Kafaları mı yok, ayakları mı, yoksa inançları mı?
Golün ana maddeleri şunlardır: Kuvvet, maharet, güven, kalecinin düşünemediği

uzak mesafeden sürpriz vuruş... Bugünün futbolcusu ti-şört taşıyor da, bu özellikleri taşımıyor.

Şimdi rakamlar 1-1.5 milyona fırladı. Sen Türkiye'nin en büyüğü olarak en çok hangi paranın altına imza attın?
Yarısı peşin yarısı bono 80 bin liraya... Faruk Ilgaz galiba yine başkandı. Bonolar pulsuzdu. Sonradan tüccar arkadaşlar gördüler. "Bunları ne yapacaksın, burun mu sileceksin?" dediler.

Senin zamanında Türkiye'nin en büyük futbolcusu kimdi, günümüzde bu ünvanı kime verebilirsin?
Ben futbolda asırlık çınar gibi idim. Tam dört nesil eskittim. Sait Altınordu, Hüsnü, Baba Hakkı ile oynadım. Sonra ben top oynarken henüz dünyaya gözlerini açmamış Nedim ve Selim'le de takım arkadaşı oldum. Dört nesil içinde tek kişiye bu ünvanı verememem. Günümüzde ise Cemil ve Ali Kemal'den bir kokteyl yapmak gerek. Bir meziyet ondan, ötekinden bir meziyet... Yani karma bir adama bu ünvanı ancak yakıştırabilirim. (...)

(11 Haziran 1980, Tercüman)

30

LEFTER İÇİN YAZILANLAR

Lefter Küçükandonyadis - Refii Cevat Ulunay

Türk basını ve Türk spor alemi Ay-Yıldızı sinesine bastırarak bugün 50. milli maçını oynayacak olan Lefter Küçükandonyadis'i kutluyor. Bütün memleketin minnet ve muhabbetle tes'it eylediği (kutladığı) bu umumi ahenge futbolu sevmemiş olmaklığıma rağmen ben de iştirak ediyorum.

Lefter yalnız futbolcu değildir. O her şeyden evvel bedeni ve dimağı faaliyetini bu memleket hizmetine vakfetmiş ve bu sayede "popüler" olmanın en büyük saadetini tatmış bir tekamül harikasıdır.

Lefter, futbolu güzel sanatlar derecesine yükselten adamdır. 49 milli maçta bulunmuş ve milli takımda 22 gol atmış. Hayatı boyunca da binden fazla maç oynamış, bizim Namık'ın tabiriyle Lefter galebemizle biten Macarlarla karşılaşmamızda bütün hayatının maçını oynamıştır. Memleket onun bu hizmetlerine layık olduğu şekilde mukabele etti: Bir maç dönüşünde Lefter'i o çok sevdiği Türk bayrağına sarıp omuzlarında taşıdı.

Lefter bu muhabbet ve minnet tezahürleri için bir fevkâladelik hissetmemiştir. O bu bağlılığı daima tabiilik adesesinden görmüştür.

Yahu! Rum olduğu halde...

Şiven ve bir milliyet taassubunun onun yüksek ruhuna hiçbir tesiri olmamıştır.

Ya biz öyle miyiz?

6-7 Eylül hadiselerinde, herhalde onun kadar bu memlekete bağlı olmayan bir takım hazele Lefter'in adadaki evini tahrip etmişler.

Lefter bundan çok müteessir olmuş, üzülmüş ve ağlamış.

"Lefter, futbolu güzel sanatlar derecesine yükselten adamdır." (Refii Cevat Ulunay)

"Ben" demiş, "Ortodoks Türküm. Buna ismimin Lefter olması mı sebep oluyor? Bu rezaleti yapanlardan çok daha Türk olduğumu anlamadılar."

Bu güzel memleketi bu hale getiren zihniyetlerin en kötüsü mahrumiyet bölgesi gibi "ekaliyet" (azınlık) damgası vurduğumuz vatandaşlarımızdır.

Bu saçma taassupla ne kıymetler kaybettik!

Altı asır üç kıtada fermanını yürüten imparatorluğun kuruluşunda kimlerin hissesi olduğuna tarih şahittir. Evrenos'lar, Köse Mihal'ler ve ilah...

Lefter'in parlak maceralarından biri de 1948 senesi Nisan'ın 23'ünde Atina'da Yunanlar'la yaptığı maçtır.

Lefter burada altında yüreğinin gümbür gümbür attığı Ay-Yıldızı düşündü ve sporcuların dedikleri gibi bir canavar gibi oynadı.

Birinci golü Küçük Fikret atıyor.

İkinci golü Lefter oturtuyor.

Üçüncü golü de İtalya'da iken tanıştığım ve çok sevdiğim Şükrü yerleştiriyor.

Bu üç as da, Türk futbolunu kıyamete kadar namı baki kalacak bir cebel silsilesidir.

Lefter Küçükandonyadis'i tebrik ederim.

70'lik bir gazetecinin tebriki bütün Türk basınının takdirine tercüman oluyor.

Var ol aziz yurtaşım ve değerli vatandaşım!

* * *

Lefter - Muvaffak Ekrem Talu

Hiçbir tesir altında değilim. Yahut büyük bir tesirin içindeyim... Lefter'e bayılıyorum. Sizler de öyle değil mi? Ayol ben neler seyrettim. Kimleri gördüm şöyle bir hatırlıyorum: "Futbol kralı Şefer'den tutun da Çapek, Ort, Urudil, Şiozer, Opata, Pataki, Orsi, Petrone, Bren, Samitye, Sipos, Sekuliç, Ferrari, Ceyk, Seyms, Bastn... hangi birini sayıp dökeyim? Bizim Bekir'in büyük hatırası önünde eziliyorum.

İzmirli Sait, Boduri, Haşim? gibi fevkâladeleri de didikleye didikleye zamanımıza gelip dayandım; Lefter hepsinden, bütün bu saydıklarımdan üstün, o başka bir şey, o futbolun kendisidir.

Futbol sanıldığı kadar zor bir oyun değildir. Koşan, atlayan, zıplayan, sıçrayan

delikanlı iki, üç sene dişini sıktı mıydı bu işi pekala becerir. Birinci takımlarda da temsili kadrolarda da oynayabilir. Ama benim futbolum ve futbolcum bu değildir. Meşinden bir top deyip geçmeyelim. Bu hınzır kürecik keman gibi çalınmalı, şiir gibi okunmalı, tablo gibi seyir ettirilmelidir. İşte Lefter'in oynadığı futbol böyle bir futboldur. Çıldıracak gibi oluyorum. Ne güzel, ne ustaca oynuyor ve oynatıyor.

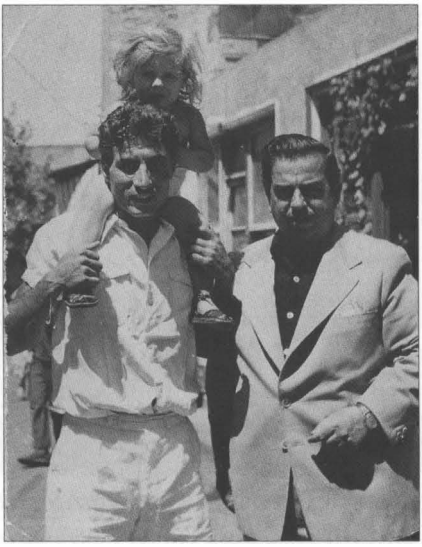

Muvaffak Ekrem Talu ile...

Vefa maçında şahsen harikulade olmakla kalmadı. Can ve Niyazi'yi de nefis bir "garnitür" haline getirdi.

"Bir güzel sanat" olduğunda ısrar edeceğim futbol oyununda stop, bilek kontrolü, kontrollü şut, çalım, pas, fizik kondisyon gibi karakterlerle "virtüözleşmek" garanti değildir. Hakiki virtüöz Lefter'dir ve bir eşi kırk mevsimde bir yetişir veya yetişmez.

* * *

Lefter - Ulvi Yenal

1954 yılının İsviçre'de oynanan Dünya Kupası'nda ikinci defa Alman Milli Takımı ile karşılaşacak idik. Almanlar'a karşı 1951 yılında galibiyetimizi sağlamış olan kalecimiz ve takım kaptanımız Turgay birinci maçtaki 4-1'lik mağlubiyetimizin tesiri altında ve diğer futbolcularımız gibi yorgundu. Bana Almanlar'a karşı ikinci defa oynatılmaması için müracaatta bulundu. Heyette bulunan Adnan Akın, Sedat Taylan, Merhum Sulhi Garan ve antrenörümüz Puppo Sandro toplandık. Son antrenmanda daha arzulu, canlı ve formda görülen Şükrü'yü kaleye koymaya karar verdik. Ancak bu takdirde takım kaptanlığı meselesi ortaya çıkıyordu. Takım içinde en eski ve en fazla milli maç yapmış futbolcu Lefter idi. Binaenaleyh kaptan olmak onun hakkı idi. Lefter'i tereddütsüz kaptan yaptık. Ne orada ne de memlekette itiraz eden olmadı. Kimse yadırgamadı. Yalnız bir Fransız mecmuası, "Türk takımının kaptanı bir Yunan" diye espri yaptı! Bu satırları okuyunca hatırıma 1948'de Atina'da oynadığımız İstanbul-Atina muhtelitleri (karmaları) maçı geldi. Yunan Milli Takımı ile yaptığımız maçı 3-1 kazanmıştık. 25 Nisan günü de karmalar maçı oynanacaktı. Yunanlar bu maça büyük ehemmiyet verdiler ve milli maçın rövanşı oynanıyor diye propoganda yaptılar. Askerlik hizmeti yapan milli futbolcularını Selanik'ten uçakla getirdiler. Rüzgâra ve güneşe karşı oyuna başladık. Bölge başkanı Vahi Okyay karmayı milli takımdan başka bir tertiple sahaya çıkarttı. Halbuki

milli takım hep İstanbullu futbolculardan teşkil edilmişti. Aynı tertiple oynayabilirdik. Ama o zaman tam milli maçın rövanşı olurdu.

İlk golü Yunanlar attı. Kıyamet koptu. Buna mukabele ettik. İkinci golü yine Atinalılar yaptı. Bu sefer de yer yerinden oynadı. Kıymetini kaybetmiş drahmiler adeta havada uçuştu. Büyükelçimiz, büyük sporcu ve edip Galatasaraylı merhum Ruşen Eşref Ünaydın ağlamaklı bir sesle, "ne oluyoruz?" diye adeta beni azarladı. "Şimdi görürsünüz merak etmeyin" dedim. Devre bitmek üzereydi. Bütün gayretini, varını yoğunu sarfetmiş, şiddetli rüzgârı ve güneşi arkasına alarak oynamış olan Yunan takımını ikinci yarı yüksek bir moralle sahaya çıkarmamak için, birinci yarı zamanını behemehal beraberlikle bitirmemiz lazımdı. Son dakikalar yaklaşmıştı. Lefter ileri doğru aldığı bir pasla sağ beki geçiverdi. Kaleye çapraz düşmüştü. Mesafe yakındı Lefter golü atabilirdi. Fakat şut çekmedi. Üzerine süratle atılan santrhafı topu geri çekerek çalımladı. Bu çalımla penaltı noktası ile kale arasına gelmişti. Topu köşeye ve ağlara yuvarladı. Ruşen Eşref Bey'in derin bir nefes alması hâlâ gözümün önündedir.

Devre arasında Lefter'e santrhafa çalım yaparken topu kaptırma ihtimalinin olduğunu söyledim ve niye şut çekmediğini sordum. Bana, "ben o pozisyonda, o şekilde üzerime geleni her zaman geçerim. Nitekim geçtim ve golü daha kolay attım" dedi. Bu gol Yunan takımının bütün hızını kesmişti. İkinci yarı üç yeni ve taze kuvvetle sahaya çıktık. Netice 5-2. İşte Fransız gazetecinin Yunan kaptan dediği bu Lefter'di.

Lefter akıllı bir futbolcudur. Kazancını işittiğime göre iyi kullanmıştır. Ondan bir akıllılık daha beklenir. Futbolu üstadı Zeki Rıza Sporel gibi, Gündüz Kılıç gibi zamanında bırakabilmek. Kendi kulübünde uzun ve tatlı hatıralarla dolu bir mazi, 50 defa milli takımda oynamak ve hiçbir futbolcumuza nasip olmamış altın madalyayı almak kafi gelmez mi?

Lefter'i ulaştığı muvaffakiyetten dolayı tebrik ederim.

Not: Ulvi Yenal Galatasaray'ın eski kalecisi, başkanı ve TFF'nin eski başkanlarındandır.

* * *

Lefter'e Ait Üç Hatıram - Orhan Şeref Apak

Türk futbolunun nadir yetiştirdiği kıymetlerden Lefter Küçükandonyadis için kadirbilir Fenerbahçe ve Beşiktaş kulüplerinin müştereken tertip ettikleri jübile dolayısıyla bu değerli sporcu hakkındaki ihtisaslarımı ve birkaç hatıramı dile getirmek isterim.

Futbol Federasyonu başkanı bulunduğum sıralarda Lefter'le birçok temaslarım oldu. Bunlardan da Lefter'i ciddi, vazifeşinas, hürmetkâr, sportmen, üstün bir morale sahip, giydiği formanın hakkını her zaman vermiş bir futbolcu olarak tanıdım.

1958 yılının Mayıs ayında Türk Milli Takımı Hollanda ile maç yapmak üzere Amsterdam'da bulunuyordu. Takımımızın kozu olan Lefter, vücudunda ve baldırında çıkan çıbanlar dolayısıyla yürüyemeyecek durumda idi. Bu sebeple Lefter

Son milli maçında Müslim Bağcılar (en solda) ve Orhan Şeref Apak'la...

Amsterdam'a geldiğimizden beri ateşler içinde yatıyordu. Maça tekaddüm eden gece Lefter'in durumunu bir kez daha gözden geçirdik ve oynamamasına karar verdik. Sabah kendisini ziyaret ettiğim zaman çok üzgün gördüm. Bana, "Ağabey ihtiyacınız varsa bu halle oynarım. Kendime güvenim var. Milli formayı sırtıma giyince, bütün ızdırabımı unuturum" dedi. Hakikaten oynayamayacak kadar yaralı bulunan Lefter'in bu arzusu karşısında, arkadaşların tereddüt ve muhalefetlerine rağmen oynamasını istedim. Lefter çektiği ızdıraplara rağmen sahada en çok çalışanlar arasında görüldü. Arkadaşlarına moral verdi ve Türk futboluna şeref veren bir galibiyet kazanmamızda büyük rolü oldu (Metin Oktay'ın 2 golüyle 2-1 kazandığımız bu maçta her iki golün pasını da Lefter vermiştir).

İkinci hadise, İspanyolları Dünya Kupası'ndan elediğimiz maçla ilgilidir. Bu müsabakada milli takım kaptanlığı Lefter'in hakkı idi. Ben tereddütsüz olarak Lefter'e bu kaptanlığı teklif ettim ve dedim ki, "Şimdi kaptan olarak mesuliyete iştirak ediyorsun. Seninle İspanyollara karşı çıkaracağımız takımı ve taktiği münakaşa etmek isterim." Yanımda Puppo Sandro, Şinasi Osman, Niyazi Sel, Muhtar Uygur, Saim Seymener ve bir iki gazeteci bulunuyordu. Milli takım kalesine Turgay ve Şükrü'den hangisinin konulması da günün meselesiydi. Arkadaşlarımdan bir kısmı o sıralarda moral bozukluğu geçiren Turgay'ın kaleye konulmasını tasvip etmiyorlardı. Lefter ise Turgay'ı tutuyordu. Bana, "Kaptanlığı Turgay'a verelim. Moralini takviye etmiş oluruz" dedi. Lefter'in bu sportmence hareketine hayran oldum ve yanaklarından öptüm.

Diğer bir hatıram da Ankara'da oynanan Türkiye-Bulgaristan maçına aittir. Bu maçta Lefter'in sol açık oynaması icapediyordu. Öteden beri Lefter açıklarda oynamayı pek sevmez. Bunu bilenler Lefter'i tahrik ediyor ve "Lefter solaçıkta oynamam diyor" şeklinde haberler yayıyorlardı. Bu tahriklerin tesiriyle solaçık oynayan Lefter muvaffak bir maç çıkaramadı. Ben Lefter'in takımın her yerinde başarıyla oynayacağı görüşündeydim. Bu düşünce ile bir hafta sonra Çekoslavakya ile oynanacak maçı da göz önüne alarak Lefter'i milli takım kaptanı olmasına rağmen maçın bitimine 10 dakika kala takımdan çıkarttık. Yerine Galatasaraylı K. Ahmet'i

aldık. Hemen Lefter'in etrafını alan dostları ve gazeteciler, ağzından fevri bir laf almak istedilerse de, efendi futbolcu soğukkanlılığını bozmadan, "oynayamıyordum, çıkarıldım, isabetli olmuştur" şeklinde beyanlarda bulundu. Ertesi hafta, "Lefter Çeklere karşı oynayamaz ve muvaffak olamaz" dedikleri solaçıkta harikalar yarattı.

Lefter gibi Türk futboluna hizmet etmişlere bir kadirşinaslık olmak üzere başkanı bulunduğum federasyon tarafından ihdas edilen altın madalyayı bu örnek sporcunun göğsüne takmak şerefine nail olamadım. Kısmet değilmiş. Buna hakikaten üzüldüm. Lefter'in de aynı üzüntüyü hisettiğini, beni jübilesine davet etmek nezaketini göstermiş olmasından anlıyorum. Resmi makamların düşünemediği ve basının gözünden kaçan bu jesti göstermek suretiyle Lefter yine bir örnek hareketle kadirbilir bir başkana karşı, kadirbilir bir sporcu gibi hareket etmiş ve çok kimselere ders vermiştir. Lefter'in milyonların sevgisini kazanması beyhude değildir. Genç sporcuların Lefter'i örnek almalarını tavsiye ederim.

* * *

Lefter'e Veda... - Muzaffer Soysal

Lefter, bu satırların yazarıyla yaşıt. Onun futbolculuğu ile benim gazeteciliğim aşağı yukarı aynı yıllarda başlar. Ben apartmanın üçüncü katındaki daireme çıkarken köşe başlarında dinlenirim. O, 90 dakika sahada top kovalar. 40 yaşında hâlâ iddida sahibidir. Sanatkâr ruhu, fiziğine kafa tutar.

Lefter'in yıldız olarak parladığı ilk yıllardan bu tarafa, iki yıl Fransa ve İtalya macerası var. Bir de 1945-1950 arasının milli maç kısırlığı. O zamanlarda mili takımımız senede 5-6 maç yapsa idi, bugün Lefter'e 50. maçın "Altın Madalyasını" değil, belki de 100. maçın platin kolyesini takacaktık. Lefter Türk Milli Takımı'nda 50 defa değil, sadece 1 defa oynamış olsaydı, bir Macaristan galibiyeti, bir 2-0'lık Romanya maçı, bir İskoçya başarısı, onun adını futbol tarihimize altın harflerle yazdırmaya yeterdi. Ama o, oynadığı her maça ismini yazan adamdır.

Lefter Türk futbolunda bir devre ismini vermiştir. Tipik bir İstanbul çocuğu, birçoklarının örnek alacağı bir Türk vatandaşıdır Lefter. Bir Zonguldak seyahatinde otobüsümüz Dorukhan virajlarından kıvrıla, kıvrıla inerken Lefter'in dokunaklı sesiyle, "Rabbin bana bir nimeti varsa o da sensin" şarkısını okuyuşunu hatırlıyorum.

Zekâsında, davranışlarında, sinirliliğinde veya keyifliliğinde buram, buram İstanbul kokar. Bazen, 40 yaşında haşarı bir çocuk kadar muzip. Bazen, 80'lik bir filozof kadar ağırbaşlı ve temkinli. Büyük şöhret ve kabiliyetine, muazzam başarılarına rağmen, bıyığı henüz terlemiş bir delikanlı kadar mahçuptur. Alkışlara nasıl mukabele ettiğini bilirsiniz. Askerlikten kalma alışkanlığıyla, yu-

muşak bir esas vaziyet alır. Ellerini iyice yanına sarkıtır, başını, o kendisini çok seven seyirci istikametinde hürmetle önüne eğer.

Lefter bugün milli formaya veda ediyor. Giydiği o şerefli formanın hakkını veren, her zaman o formanın haysiyetine uygun bir sporcu hüviyetini muhafaza eden Lefter, şüphesiz futbolumuzun ve hatta bütün spor tarihimizin "unutulmazları" arasına girmiş bulunuyor. Bugünkü veda maçında başarılı olması için, biz de mini mini iki kızı gibi dua ediyoruz.

"Bazen 40 yaşında haşarı bir çocuk kadar muzip. Bazen 80'lik bir filozof kadar ağırbaşlı ve temkinli."
(Muzaffer Soysal)

* * *

Futbolun Mozart'ı - Halit Deringör

Futbolda birtakım yakıştırmalar vardır. "Tanrı insanı futbolcu olarak yaratır" gibi. Tanrı, insanı insan olarak yaratır. Kişi sonraları futbol oynama becerisi kazanır. Bunda da fizik yapının, içgüdünün ve deneyimlerin payı büyüktür.

Futbolculuk kalıtsal da değildir. Öyle olsaydı bütün kardeşler futbolcu olurlardı. "Futbol zekâ işidir" denildiğini de duyarız... İnsan ne kadar çok zeki ise o kadar güzel futbol oynar. Oysa gerçek böyle değildir. Eğer büyük futbolcu olmak için büyük zekâ gerekiyorsa, bizim futboldaki Ordinaryüs Profesörümüz Lefter Küçükandonyadis'in deha sahibi olması gerekirdi. Çünkü, ben ondan büyük futbolcu göremiyorum. Adam futbolcu değil, sanki futbolun ilahı. Keşke süper zekâlı olabilseydi. Bugün Büyükada'da bir Cafe'nin önünde yaşamını sürdürüyor olmazdı. Oturduğu koltuk, Parlamento'daki ceylan derisi koltuk olurdu. Söylediklerim ne Kant'ın ne de Aristotoles'in mantığı; sadece ve sadece benim düşüncem, benim mantığım.

Bu sayıda sizlere kendi kendini yaratan, futbol oynayışıyla, kendisinden "Ordinaryüs Profesör" diye söz ettiren Lefter Küçükandonyadis'in futbol yaşamından kesitler vermeye çalışacağım. Lefter birçok futbolcu gibi fakir bir ailenin çocuğu. Büyükada'da başlar futbola ve orada şekillenir. Attığı çalımlar, o dönemin büyük futbolcularında bile yok.

Yıl 1946: Uçan kaleci Cihat Arman ile birlikte askerlik görevimizi yapmak üzere Gelibolu'ya gidiyoruz. Cihat'ın yerine iyi bir kaleci aranıyor ve yönetim Beyoğluspor takımı kalecisi olan Şalabi'yi almak için Beyoğluspor Kulübü'ne başvuruyor.

"O sahaların Mozart'ıydı." (Halit Deringör)

Bu kulübün başkanı; "Siz Şalabi'yi bırakın da Lefter'i alın" diyor. Ne var ki Lefter o yıllarda Diyarbakır'da askerlik görevini yapmakta... Diyarbakır emniyet amiri de bizim genç takımda oynayan solbek Ruhi Karaduman'ın babası... Ruhi, Lefter'i alır ve Fenerbahçe'ye getirir. Fenerbahçe'nin antrenörü de şöhreti hâlâ dillerden düşmeyen İgnace Molnar'dır ve Lefter'i denemek için A ve B takım maçlarında oynatır. A takımı kalecisi Kemik Hüsnü'dür (Terzioğlu). Lefter bu maçta 4 gol atarak herkesi hayrete düşürür. Arkasından Fenerbahçe Lefter'i 200 liraya transfer eder.

Askerden geldikten sonra Lefter ile yan yana futbol oynamaya başladık. Ama Lefter takıma girdiğinde bir şansı vardı. Takım arkadaşları da büyük futbolculardı. Şimdi olduğu gibi o yıllarda, takım tek kişiye bağımlı olmazdı. Takımın ileri beşlisi, Küçük Fikret (Kırcan), Erol Keskin, Suphi Ural, Lefter Küçükandonyadis ve Halit Deringör idi. Lefter bu kadroya renk vermişti. Zaman, zaman, "bu takımı Molnar yarattı" diye ahkam kesilir. Bu doğru değil. O günkü takım, Molnar'ı yarattı ve Türkiye'de popüler yaptı.

1946'dan 1951 yılına kadar Lefter ile gerek Fenerbahçe'de gerekse ulusal takımda yan yan top oynadık. Lefter iyi bir futbolcu olduğu kadar çok da esprili bir insandı. Yarım yamalak Türkçesi şakalarına daha da renk verirdi. Özellikle Donanma Kamil ile yan yana geldiklerinde çok ilginç sahneler sergilenirdi. Donanma Kamil'in fizik görünüşü çok güçlüydü. Lefter'e adalerini kasarak gösterir, onu kıskandırmaya çalışırdı. Lefter de ona kendine has Türkçesi ile "Vre sende adale var kafa yok" derdi.

Lefter'in kısa zamanda, Türkiye'de hatta Türkiye dışında, futbol oyunu açısından kendini duyurması Yunanları çok ilgilendiriyordu. Bazen Lefter'in kendilerinden olduğunu söyleyerek sahipleniyor, bazen de kendilerinden olmadığını söylüyorlardı. Oysa Lefter tam anlamıyla bizdendi. Yunanistan'da Apollon takımıyla oynadığımız maçı hiç unutmam. Lefter'in karşısına tekmesi bol bir oyuncu koymuşlardı. Lefter'e çok sert giriyordu. Lefter'e "Türk tohumu" diye bağırmaları arş-ı alaya çıkıyordu. Lefter topa pek girmiyordu. Adamlarla boğuşmak da bu durumda bana düşüyordu. Adeta burnumdan soluyordum. Ben de ona, "Oynasana Yunan tohumu" diye bağırıyordum. "Vre Halit Ağabey sen Yunan Tohumu diyorsun, onlar Türk Tohumu diye bağırıyor. Ben ne yapacağımı şaşırdım vallahi" diyordu. Yaptığım hiç doğru değildi aslında. Devre arası soyunma odasında Lefter'in üzerine yürürken, Fenerbahçe'de soliç oynayan, sonraları federasyon başkanı olan İbrahim İskeçe ve diğer arkadaşlar araya girdi. Sonunda sarılıp barıştık ve Lefter ikinci yarıda 2 gol attı.

Mozart'ın bir eseri, her yerde yorumlanabilir. Fakat hiç kimse onu Mozart gibi yorumlayamaz. O sahaların Mozart'ıydı.

* * *

Lefter Ağabey - İsmail Kurt

Çocuktum Lefter Ağabey...

Mahalle aralarında top bulamayıp komşu ablalara yalvara yalvara diktirdiğimiz bez yuvarlakların peşinde koşturduğumuz devirlerdeydi. Az mı cam kırmış, az mı komşu amcalar bizleri sopayla kovalamıştı.

İşte taa o zamanlarda Fener, Galatasaray, Beşiktaş kavgasını yapardık. Bir takım vardı ki kulaklarımda, şimdiki taraftarların bizleri sıraladığı gibi ben de sıralardım: "K.Halil, K.Fikret, Erol, Suphi, Lefter, Halit" ve arkadan heey çekerdim. Şu mısraları ezberlemiştik.

"Ver Lefter'e yazsın deftere!"

Hayat, şans ve tesadüfler beni senin karşına ezeli rakip olarak çıkardı. Sarı-kırmızılı formayla en çok beğendiğim Türk futbolcusuna karşı oynamak zevkini bahşetti. Yine tesadüfler ve şans Ay-Yıldızlı formaya hizmet imkânını sağlarken sarı-lacivert renklerin müdafasında da bizi birleştirdi. Beraber şampiyonluk zevkini tattık...

Gazeteler jübile maçından bahsediyor. Okurken dertlendim, içlendim Lefter Ağabey...

Neden mi? Artık ne beraber oynayabileceğiz ne de seni seyredebileceğim. Görebileceğim tek maçın kaldı. Jübile maçın... Kiminle olursa olsun bu maçta oynamak, sakat da olsam sahaya çıkmak ve seni doya doya seyretmek istiyorum. Gözlerim soyunma odasının kapısından içeri girişinden, bizlere tekrar soyunma odasında veda edişine kadar seni takip edecek ve yaşaracak. Sen dayanamayacak, bu kıymet bilir seyircinin sevgisini bir kere daha görecek, ağlayacaksın. Çoktan anlamışsındır ki seyirci nankör değil, futbol nankördür. Fakat futbol seni değil sen futbolu bıraktın. Jübile maçında her hareketini unutamayacağım şekilde seyredeceğim ve unutmayacağım da...

Tanıdığım futbolunu gelecek nesillere zevkle anlatırken şu sözlerle bağlayacağım: Ne mutlu ona ki sahalardan kalplere girmesini bildi. Güle güle Lefter Ağabey...

* * *

23 Yıl Önceki Afacan Çocuk - İbrahim Tusder

Rahmetli Hüsnü ile birlikte Beşiktaş'ta oynadığımız 1940 senesinde, Taksim ile Şeref Stadı'nda maçımız vardı. O seneler devamlı olarak şampiyon olan ta-

Topu ondan almak neredeyse imkânsızdı.

kımımız karşısında Taksim ile yapılacak maça, gerek teknik şahıslar gerekse bizler fazla bir ehemmiyet vermiyorduk. Maça başladık, her zamanki gibi başlarda ağır alır, sonra hızlanırdık. Dakikalar ilerlemekte ve fakat netice alamamaktaydık. Hüsnü ile karşımızda, ele avuca sığmayan cıva gibi küçük bir çocuk bizleri deli divane etmeye başlamıştı. Seri oynasak olmuyor, markaj tutmuyor, velhasıl bizleri çevirip çevirip kepaze ediyordu. Maçı kazanmadık değil ve fakat bu küçük çocuk da bizleri şaşkına döndürmüş ve hayran da bırakmıştı.

Bu oyuncu Lefter idi.

Senelerce zarif ve bilgili futboluyla büyük isim yapan Lefter, bugün 50. milli maçını yapmak şerefine erişiyor.

Bence Lefter fizik ve yüksek teknik bilgisiyle daha uzun seneler oynamalı ve "Matthews" gibi erişilmesi çok zor bir rekor elde edebilmelidir. Çünkü Lefter'den bugün Türk futbolu çok vazife beklemektedir. Kendisine bu maçta muvaffakiyet temenni ederim.

* * *

Metin ve Lefter Savaş Alanında - Necmi Tanyolaç

(12 Mart 1972 tarihinde oynanan ve Fenerbahçe'nin Galatasaray'ı 2-0 yendiği gün Tercüman Gazetesi'nde çıkan yazısı.)

Savaş alanlarını ziyaret eden eski muhariplere benzettim onları. Bir zamanlar ezeli rekâbet uğruna kıyasıya vuruştukları yerden çıt çıkmıyordu. Ne bir gol sesi, ne bir cayırtı... Mithatpaşa'nın boşluğunda karşı karşıya geldikleri an gözleri ve kulaklarıyla geçmişin yoklamasını yaptılar. O geçmiş bu sessizliğe isyan etti mi etmedi mi? Takdir seyircinindir. Ama yıllar yılı, "LEFTER", "METİN" diye tükenmiş hançerelerin çatırdattığı trinbünlerdeki katılıkta ben bir saygı duruşu gördüm.

Lefter ile Metin tekrar Mithatpaşa'da... Lefter'le Metin tekrar bir Fenerbahçe-Galatasaray maçında. Çekmişler çizmeleri, giymişler üniformaları 20 yıl önceki gibi. Maçtan önceki imtihan... Birbirlerini süzüyorlar. Lefter'in saçları ak-ak olmuş. Yaş desen 50'ye

merdiven uzatıyor. Metin daha genç... Artık gole değil 40'a doğru koşuyor. Saçlarında beyazlık yok. Vücut desen; bir vuruşta kaleleri yok eden eski bombaları imal eden fabrika değil artık.

Lefter'le Metin... Ezeli rekâbetin tarihinde inanılmaz hikâyeler yazmış iki futbolcu. Lefter top ayağında koşuyor aşağı kaleye doğru. Tüy gibi hafif yine. Hayret! Metin korku ile bakıyor, "Bugün çıksa oynasa yandı bizim takım" mı dedi içinden? Durdu Lefter, durmazdı eskiden. Metin'i çağırdı yanına. Tarihi karıştırıyorlar. Lefter'de eski bir gönül yarası, Metin'in Fenerbahçe filelerini yırtan golü bu kalede yatıyor. Metin donuk. File yırtmak suçmuş gibi. Döndüler yukarı kaleye doğru. Metin, Lefter'i ceza sahasının dışında bir noktada kolundan çekti. Parmağı ile gösterdiği yer, Fenerbahçe'nin şampiyonluğunu ilan etmiş bir golün doğum yeri.

Lefter ile Metin... Ezeli rekabetin tarihine damgasını vurmuş iki efsane İslam Çupi ile bir arada.

Metin: "Şuradan vurdun. Abanacaksın sanmıştık hepimiz. Bul karayı, al parayı oyunu gibi. Sonunda maça kızı kalemizden çıktı.." Lefter de Metin gibi başı önüne eğik, Galatasaray kaptanından eski marifetlerini dinlerken besbelli utanıyor.

O gün Mithatpaşa'da her şey dün gibiydi. Havada bir topu taksim etmeye çalışırken, yüzleri ezeli rekabete doymamış kişilerin heyecanını taşıyordu. Maskesizdiler. Tartıştılar, bugünkü maçı. Teslim olmak yoktu onların kitabında. Böyle gelmişlerdi; böyle gideceklerdi.

O gün Mithatpaşa'da her şey dün gibiydi. Ama bugünkü maçta o gün olan iki şey, yani iki kumandan bugün yoktu. Galatasaray'da Metin, Fenerbahçe'de Lefter.

Hep merak ediyorum: "Yaklaşık 20 yıl sonra böyle bir Fenerbahçe-Galatasaray maçı, bütün gürültüsüyle dünyamızın üzerine geldiğinde bize ezeli rekâbeti kimler anlatacak?"

* * *

40 Yıllık Beraberlik - Dr. Necati Karakaya

Lefter ile 1945'li yıllarda tanıştım. O Futbolcu, ben seyirci...

1955'li yıllar. O futbolcu, ben yazar...

1960'lı yıllar. O futbolcu, ben maç spikeri...

1965'li yıllar. O antrenör, ben yönetici...

1970'li yıllar. O Ordinaryüs, ben arkadaş...

Hayatımın 40 yılını aşkın günlerinde hep Lefter var...

Dünyanın ünlü futbolcularını yıllarca yazıp, mikrofonlardan anlattıktan sonra bugün bana hangisini yazmak, anlatmak istersin deseler, "Lefterrrr" cevabını veririm.

Evet Pele'ler, Jairzinho'lar, Puşkaş'lar, Stanley Mathews'ler, Di Stefano'lar, Kolotof'lar, Altafini'ler, Cruyff'lardan hep önce Lefter...

Ünü sınırlarımızı aşan Lefter, iyi kalpli bir arkadaştır da. Birkaç ay işsiz kalmıştım. Binlerle arkadaşım arasında biri beni aradı... Ismarladığı rakıyı yudumlarken; kulağıma fısıldadı: "Sana biraz borç vereyim, çalışınca ödersin..." Hayatım boyunca bu sesi unutamam...

Şimdi, yazsam kitaplar dolduracağım. Lefter ile yaşamımızdan birkaç satırı aktarırken onu bir kez daha analım.

Yıl 1957.

Fenerbahçe'nin ezeli rakibi Galatasaray ile maçı var... Gazetelerin haberleri: "Lefter, yönetime rest çekip antrenmanı terk etti." "Lefter Galatasaray'a karşı oynamıyor."

Lefter üç gündür kayıplardaydı. Arayan gazeteciler arasında ben de vardım. Kulüp müdürü Fikret Arıcan'a gidip sordum. Bana cevabı şu oldu: "Onu ben tanırım... Ne hinoğlu hindir o... Gitti muhakkak bir yerde tek başına kampa girdi... Görürsün en iyi o oynayacak."

Bir vapura atlayıp foto muhabiri Rüçhan Ünver ile Büyükada'nın yolunu tuttum. Baktım Lefter, Dil Burnu'na doğru depara kalkmış iniyor. Üzerinde eşorfman, ayağında kesler, boynunda havlusu, terler içinde soluyor. "Bak koçum, tamam yakalandım. Ama sakın yazma. Sen gazetecisin ben futbolcu. Benim herkesten farklı oynamam lazım. Maç bitsin, gördüklerini sonra yazarsın."

İsmet Paşa Lefter'i çok severdi. Zaman zaman bana, "Ne yapıyor seninki?" diye Lefter'i sorardı. Ya Lefter? Ondaki İnönü sevgisi sonsuzdu. 1955 yıllarında İnönü'nün resmi evinin başköşesindeydi.

Yıl 1959.

Aydın'da zamanın Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes'in akşam yemeğindeyiz. Lefter'le yan yana oturuyoruz. Karşımızda Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes, yanında bakanlık mensupları, üst düzeyden memurlar ve generaller... Bir ara biri İsmet Paşa'ya söz atmak istedi. Lefter, daha başlangıçta olduğu yemekten ayağa kalktı. "Beyler" dedi, "İsmet Paşa'nın aleyhinde konuşulacak yerde ben yokum." Bütün ısrarlara rağmen yemeği yarım bırakarak ayrıldı. Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes, üst düzeydeki görevliler ve generallerin o günkü hayretlerini unutamam.

1960'ı gerilerde bırakmıştık...

İsmet Paşa yeni bir liste ile meclise gelmek istiyordu. Lefter'i unutmamıştı... CHP Genel Sekreteri Kemal Satır koyu bir Galatasaraylı'dır. Lefter'i çok sever. "Seninkine söyle İstanbul'dan listeye girecek. Yoklamalardan geçmeyecek, Paşa istiyor. Kontenjan adayı" dedi. Profesörler, iş adamları, hakimler, avukatlar, doktorlar, emekli generaller millet-

vekili adayı olmak için Ankara'da CHP Genel Merkezi'nin eşiğini aşındırırken, Lefter listeye girmişti... Lefter'in cevabı şu oldu: "Ben spora daha uzun yıllar antrenör olarak hizmet etmek istiyorum. Gençleri mecliste değil sahalarda yetiştirebilirim."

CHP seçimleri kazanmıştı... Kabul etseydi Lefter Büyük Millet Meclisi'ndeydi

Dr. Kemal Satır, İnönü'nün arzusunu yerine getirmek istiyordu. Lefter kabul etmem derken, birden kendini Belediye Meclisi listesinin başında buldu. Lefter kazanmıştı. Beyoğlu'ndan birinci sırada Belediye Meclisi'ne girmişti. Biz gazeteciler için ne güzel haberdi bu... Hele Lefter, seçim kurulu başkanından mazbatasını alırken çekilecek resim... Lefter'i Galatasaray'da İngiliz Sefarethanesi karşısında arkadaşı Berç Dergazeryan'nın kurukahveci dükkânında buldum. Seçim Kurulu Galatasaray Lisesi'nde idi. Aramızda sadece 50 adım vardı. "Lefter" dedim, "Haydi gidelim, Seçim Kurulu Başkanı'ndan mazbatanı alırken resmini çekelim." Lefter, "Sen git birinci yedeğin resmini çek. Benim yerime o gelecek. Meclise gitmeyeceğim. İstanbul'a sokakta da yardımcı olabilirim. İstanbul için çalışacaksam meclise girmek şart değil" cevabını veren Lefter mazbatasını almadı.

Yıl 1959.

Lefter Kars'ta... Mahşeri bir kalabalık, caddeler taşıyor... Yaşlı bir Karslı ile konuşuyorum. "Buraya İsmet Paşa geldi. Böylesine kalabalık olmadı. Çünkü Demokrat Partililer gelmedi. Buraya Celal Bayar geldi. Böyle bir kalabalık olmadı. Çünkü Halk Partililer katılmadı. Lefter için tüm partililer geldi. Bütün Kars burada" diyor.

Lefter iki katlı bir restoran'ın penceresine çıktı... Bir hatip gibi konuştu: "Sevgili Karslı kardeşlerim, sizler için buraya geldim. 10 gündür yoldayım. Karadeniz'i, doğuyu il il, ilçe ilçe dolaştım. Sporu sevmeniz, birbirinizi sevmeniz için aranızda dolaşıyorum." Lefter her partiden herkesi o gün aynı duygular içinde birleştirdi.

1959'da 1. Türkiye Ligi, 2. ve 3. Türkiye Ligleri yok. Kentlerde milli takım, Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray tutkusu var. Milli takım ve Fenerbahçe'nin kaptanını görmek, sporseverler için büyük bir mutluluk. Lefter, Bolu'ya geldi. Şerefine Bolu karması ile Düzce karması maç yapacak. Lefter oynayacak. Karayolları memur ve işçilerinin müdürlüklerine ilginç başvurusu: "Sabah saat 10'da Lefter'in maçı var. Maç için izin verin, sonra mesai yaparız." O gün Milli Eğitim Müdürlüğü okulları tatil etti... Gençler Lefter'i görsün diye...

Bolu'dan sonra Zonguldak'tayız. Zonguldaklılar bizi şehrin 30 km dışında arabalar ile karşılıyor. Burada da bir maç oynadıktan sonra Kastamonu'ya geçiyoruz. Kastamonu'ya gece saat 22:30'da geliyoruz. Açlıktan ölüyoruz. Bir çorba içecek yer arıyoruz. Bizi bir lokantaya götürüyorlar... Bir binanın ikinci katı. Lefter ile çorbamızı kaşıklıyoruz. Çorbayı getiren 25 yaşlarındaki genç garson Lefter'e dik dik bakıyor... Nihayet dayanamadı... "Aşk olsun Lefter Ağabey..." dedi. "Beni unutmuşsun. Ben burada herkese Lefter arkadaşım diye anlattım. Şimdi sen beni tanımayınca onlar da şaşırdı... Beni nasıl unutursun? Ben Maçka'da Taşkışla'da jandarma askeriydim. Bizi maçlara getirirlerdi. Bizim manga hep kalenin arkasına dizilirdi. Birinci sırada baştan ikinci idim. Sen topla kaleye koşarken, hep bana bakardın. İnönü Stadı'nda tam bir sene, hep seninle göz göze gelirdik."

Coşkun Özarı ve Metin Oktay'la...

Lefter Trabzon'dan Gümüşhane'ye geçmek istiyor. Rizeliler otosunun etrafını sarıyor. Yüzlerce kişi gelmiş Rize'den Trabzon'a... "Trabzon'a gelip de Rize'ye uğramamak var mı Lefter? Senin için İran'dan takım tuttuk. Bizim takım ile çık İranlılara birkaç gol at da, Rize'nin namı İran'da da yürüsün" diyorlar. Lefter programı bozmak istemiyor, diretiyor. Bir Rizeli belindeki bıçağı çıkarıyor. "İstersen gelme, otomobilin lastiklerini habu bıçakla deleriz." Lefter Rize formasını da giyiyor.

Balıkesir'e 10 km var. Balıkesir, Manisa yoluna dökülmüş... 10 bin kişi yolda karşılıyor Lefter'i... Ellerinde flamalar, "Hoş Geldin Milli Takım Kaptanı", "Balıkesir Lefter'i Bağrına Basar." 10 bin kişi bağırıyor: "İn arabadan, seni omuzlarda Balıkesir'e götüreceğiz." Lefter, otonun kapısını içten, onlar dıştan çekiyor. Birden kapı kilidi kırılıyor. Lefter'i aşağı çekiyorlar. Lefter, hayatının çalımını 10 bin kişiye atıp öne fırlıyor. Lefter kaçıyor... 10 bin kişi kovalıyor... Lefter ter içinde şehre giriyor. Bir lokantaya sığınıyor. Ben arabayla daha sonra geliyorum. Lefter bana bağırıyor: "Seyirci futbolcunun velinimetidir. Ben onun sırtına çıkmam."

Lefter tutkusu. 7'sinden 70'ine herkes onu tanıyor, herkes onu seviyor...

İşte 1959 yılı. Burdur'dayız. Muazzam bir kalabalık, Lefter'e sorular soruyor. O cevap veriyor. Milli Takım Kaptanı Lefter ile konuşmak ne büyük onur... Lefter çocuk demiyor yaşlı demiyor sohbet ediyor. Bu arada 70'lik bir sakallı ihtiyar kalabalığı yarıyor. Herkes saygı duyuyor bu ihtiyara. Bölge müdürünün babasıdır. Lefter'in oturduğu sandalyenin önünde eğiliyor. Lefter'in ayağını eliyle çekip alnına götürüyor... "Gavurlara gol atan bu ayak öpülür oğlum.." diyor.

* * *

Lefter, Metin ve Can - Cemal Süreya

Metin Oktay adsızlığın büyük şiirini yaratacak en büyük ad oldu. Hiçbir büyük futbolcu bu kadar ekip adamı olamaz. Yaratıcı, büyük, kulübünün tarihinde çıkardığı beden zekâsını her an ayağının önünde bulan adam.

Lefter ise yalnızlığın büyük serüveninden dönen Ulysseus. Evde kimseyi bulamadı. Attığı golleri bir de İstanbul surlarının burçları arasından geçirirdi.

Metin Oktay jimnastikçi, Lefter sanatçı. Metin'den destan Lefter'den roman...

Can da? Can ki altın arayıcısıdır. Onda Amerika duygusu, çılgın raket, kibir, en yüksek beğeniye ulaşmış, entelektüel dans... İstediği zaman oynar; oynamıyorsa tenezzül etmediği için oynamıyordur.

* * *

Lefter - Rauf Tamer

Futbolu güzel sanatlar biçiminde bize sundu.

Mahalle aralarında çocuklar, hep Lefter gibi çalım atmaya, hep Lefter gibi estetik sergilemeye çalıştı.

Elimizde maalesef bir belgesel yok.

Olsa da göstersek.

Vücudunun her noktası bir mıknatıs gibi topu çekip hükmettiği için, onu kimseyle kıyaslayamıyorum. Hiçbir sınıfa da sokamıyorum.

Çok iyi bir profesyoneldi. Kendine iyi baktı. Pek ender sakatlandı.

Şimdiki futbolculara söylüyorum, dikkat, dikkat!.. Lefter, yere düşmesini de iyi bilirdi.

Düşmeyi bilmek çok önemlidir. Bir defasında canı çok yandı. Ama rakibine demiş ki:

- Kabahat bende.

Rakibi anlamamış. Niye kabahat onda?

Demiş ki:

- Çünkü düşmeyi beceremedim.

Lefter'i doya doya seyrettiğim için kendimi şanslı addediyorum.

Ne yazık ki, Lefter çok şanssız bir insan... Çünkü kendisini seyredemedi. Seyredebilseydi eminim ki hayran kalırdı.

(Rauf Tamer, Kasımpaşa'nın bir dönem en güçlü kadrolarında yer alan golcü bir futbolcusuydu. Lefter'le birçok kez karşılıklı oynamıştı. Bu maçlardan unutamadığı bir anısı da şöyledir:

"İnönü Stadı'nda oynanan bir Fenerbahçe-Kasımpaşa maçında Lefter şahane bir futbol sergiliyordu. Fenerbahçe golleri sıralamaktaydı lacivert-beyazlı kaleye. Takım kaptanı Çetin Zeybek, ileride tek başına beklemekte olan Rauf Tamer'e seslenmişti: 'Rauf gel, defansa yardım et sen de..' Rauf Tamer olduğu yerden cevaplamıştı kaptanını: 'Kaptan, sen defansa yardımı bir yana bırak da şu Lefter'i seyret... Ne futbol oynuyor bugün..')

* * *

Bir İstanbul efendisi - Nebil Özgentürk

Futbolcular, futbolseverler, İstanbul'un eskileri, âşıklar, Fenerbahçeliler, Büyükadalılar...

Lefter adını duydunuz değil mi? Hani 40 yıl önce Avrupa takımlarına transfer olan ama "İlle de kebap isterim" diye tutturup 15 gün sonra dönmeyen ve Avrupa tribün-

lerinde "Müthiş Türk" diye alkışlanan Büyükadalı Lefter Küçükandonyadis'i. (...)

Yandan çarklı ada vapurunda Büyükada'ya doğru giderken "Eyvah" dedim kendi kendime; "Futboldan pek anlamayan biri olarak nasıl çıkacağım bu işin içinden."

İskele'den indim, Fenerbahçeli Lefter Sokağı'ndaki evine vardım. Ev değil sanki bir spor kulübünün toplantı salonuydu...

Kupalar, fotoğraflar, armalar ama özellikle Fenerbahçe arması. (...)

Büyüklerimiz "Futbol demek Lefter demektir, ver Lefter'e yaz deftere" derlerdi onu överken.

Türkiye'nin belki de dünyanın futbolu en uzun süre oynayan futbolcusuydu.

45 yaşında futbolu bıraktığında 896 gole imza atmıştı. (...)

Evet, işte böyle bir adamla konuşmaya gelmiştim adaya.

Aslında, bir yandan da "Ne kadar da doğru seçim yapmışım" diye düşünüyordum.

Holiganların olmadığı, yeşil ve tertemiz sahaların bilinmediği, çamurlu sahalarda ıslandığı için ağırlığı dört kiloya ulaşan toplarla unutulmaz gollerin atıldığı ve İstanbul'un da İstanbul gibi güzel sayıldığı yıllarda şöhret olmuş bir futbol adamıyla konuşmak, sahalarda küfür etmeyenin dövüldüğü, harbe gider gibi balta taşıyan adamların tribünleri işgal ettiği, namağlup bir takım oyuncularının bir maç yenilgisi üzerine soyunma odalarında linç edilmeye kalkıldığı günümüzde Lefter'le konuşmak "Hoş bir sada" bırakır diye düşünüyorum.

İstavrini Küçükandonyadis, yani Lefter'in eşi, acı kahveyi önüme bırakırken "Ah be, adada yabancı kaldık, eski komşular nerde" diye dert yandı birden.

Lefter "Doğru söylüyor, evden çıkmıyoruz pek fazla" diye destek verdi karısına. "Önce faytonlar bozuldu, eldivenli, takım elbiseli sürücüleri özledim be yaa" diye iç geçirdi.

Bir ada evinde sohbet ettiğimiz için ilk dakikalarda futbol ikinci planda kalmıştı.

"Bak Nebil kardeş, elimde sihirli değnek olsa ilk önce ne yapardım biliyor musun? Eski İstanbul'a ve Büyükada'ya dönmek isterdim. İnsanların birbirine saygı gösterdiği, tertemiz yeşil alanların olduğu bir hafta yaşardım. Ve o eski İstanbul'u ve adayı hayalimde bir hafta yaşadıktan sonra da Allah'ım şimdi benim canımı alabilirsin derdim. Ama biliyorum sihirli değnek bile kurtaramaz artık ne adayı ne de İstanbul'u."

"Başka ne isterdin?" diyorum sihirli değneği kastederek.

"Tribünlerdeki küfürlerin durmasını ister ve şimdiki şımarık futbolcuları adam etmeye çalışırdım... Nedir be! Adam gol atıyor, başlıyor ayıp el işaretleriyle sahada dolaşmaya. Ondan sonra da, karşı takımın taraftarı ve futbolcusu, daha çok sinirlenip aynısını yapıyor. Nefret ediyorum ya nefret! Spordan soğuyorum kimi zaman. Çocuklarda şımarıklık çok da, hırsları az. Gençlerden kimileri bir maçta iyi oynuyorsa hemen popüler oluyor. Sonra da ya pavyondan ya da bir kadının koynundan maça geliyor. Ama siz de biliyorsunuz ki iflah etmiyor hiç-

biri. Bir futbolcunun maçtan sonra dinlenmesi lazım yoksa sporculuğu biter..."

Allah Allah...

Ya İslam Çupi'nin söyledikleri, Balıkpazarı kızları, futbolculuğu sırasında yaşadığı günlük ilişkiler ve bu konuda bile kırdığı rekor.

Doğru söylemiyor mu yoksa İslam Bey?

Yine "deniz tarafındaki kale"yi dövüyor!

"Haa doğru tabii ama ben futbolculuğumun ilk yıllarında evden sahaya, sahadan eve giderdim. Futbolum yerine oturunca, sonra başladım. Eğlenmesini de bilirdim, en güzel kızlarla hem de. Ama beni kurtaran ada oldu. Babam, toprağı bol olsun, balıkçıydı.

Hatta birlikte balığa çıkardık, orkinosları yakalar birlikte satardık. O soğukta iliklerime kadar üşürdüm. Adanın en ünlü balıkçısıydı babam. Eee bu durumda, biz de bundan istifade ederdik. İstakozlar, karideslerle büyüdüm. Futbolcuyken de deniz ürünlerinden başka bir şey yemezdim. Bunlar çok kuvvet veren şeyler. Yoksa 43 yaşına kadar nasıl oynarım ben futbolu. Eee, şimdi ne balığın tazesi ne de havanın temizi kaldı. Şimdiki gençler bunları düşünerek ona göre davranmalı." (...)

72 yaşında ve Rum cemaatine mensup olan Lefter'in, yaşamında sadece güzellik, mutluluk ve başarı değil, bazı acı olaylar da var.

"17 yaşındaydım. Varlık Vergisi çıktı. Çok insafsız bir karardı. Özellikle azınlıklar için dayanılmaz bir şeydi. 1940'lı yıllarda bu yüzden birçok ailenin ocağı söndü. Arkadaşlarım vardı adada, biraz zengin tüccar çocuklarıydı. Babaları vergiyi ödeyemeyince evlerinde ne var ne yok satıp duruyorlardı. Kimi de Aşkale'ye gitmek zorunda kalıyordu. Çocuklar kahroluyordu, ağlayıp duruyorlardı. Biz zengin sayılmazdık. Bu yüzden bize bir şey olmadı. Ama arkadaşlarımın halini görünce çok üzülüyordum. Sıkıldım ve gönüllü olarak askere yazıldım. Zaten savaş yıllarıydı, isteyen gidebiliyordu. Bu sayede unuttum her şeyi..."

Lefter'in üzüldüğü ikinci olay da 1955'in Eylül olayları sırasında...

"Düşünün, Fenerbahçe'de yıldız olmuşum, milli takımdayım ve dünyanın dört bir yanına gidip çok sevdiğim ve her zaman seveceğim memleketim için oynayıp duruyorum. Havalimanı'nda bir maç dönüşü onbinlerce kişi omuzlara alıyor. Ama 6-7 Eylül'de Beyoğlu olaylarının bir benzeri adada oldu. Bir çapulcu sürüsü evimi

bastı, camları kırıyorlar, çocukların yattığı odaya taş atıp duruyorlardı. 'Vurun bu gavura' deyip duruyorlardı. Elde silah evin içinde bekliyordum. O kadar sinirlenmiştim ki, şayet eve adım atsalar elimdeki kuvvetli silahla birkaçını öldürebilirdim. Ama bir süre sonra gittiler. Günlerce ağladım. Beni mutlu eden yine Fenerbahçeli taraftarlar oldu. Kartal'dan bir motor dolusu Fenerbahçeli geldi. 'Emret Lefter Abi, kim yaptı öldürelim onları' diye. Yine bazı devlet adamları duymuş ve çok üzülmüşlerdi. Benden isim istediler. Ama benim evi basanların hepsini tanımama rağmen tek bir isim bile vermedim. Bunu da unuttum gitti. Birkaç çapulcunun yaptığını memlekete mal edemem ki, ben bu memleketin çocuğuyum."

Evet görüldüğü gibi Lefter'in hayatında futboldan başka şeyler de varmış.

Sizce Lefter, hem bir İstanbul efendisi hem de bir futbol yıldızı değil mi?

***

Namı diğer futbolun ordinaryüs profesörü - (Fıstık) Ahmet Tanrıverdi

Türk futbol tarihinin gelmiş geçmiş en büyük yıldızı kuşkusuz Lefter Küçükandonyadis'tir. Kendisini seyretme şansına sahip olmanın yanında, birlikte futbol oynama onuruna da ulaştım.

27 Mayıs devrimi olmuş. Devlet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel adına bir futbol turnuvası düzenlenmiş, Galatasaray'la Fenerbahçe finale kalmışlardı.

Babamdan binbir rica ile izin almış, Mithatpaşa (İnönü) Stadı'nda bu maça gidiyordum. Güneşli bir Temmuz günüydü. Kalabalıktan ancak Teksas tribününe girebildim. Burası numaralı ve Gazhane arasında ufak bir açık tribündü.

Final maçından önce Kasımpaşa ile Feriköy arasında oynanan özel karşılaşmanın (bu karşılaşmada daha sonra Fenerbahçe'ye transfer olacak olan Kasımpaşa kalecisi Hazım Cantez kaleden kaleye gol atan kaleci olarak tarihe geçecekti) devre arasında, Galatasaraylı futbolcular soyunma odasına giderken elleriyle beş gol atacaklarını işaret ediyorlardı.

İlk maçın sonlarına doğru fırtına çıktı. Saha toprak olduğundan etrafı toz duman kapladı. Gök gürültüsüyle birlikte sağanak yağmur başladı. Hemen tribünün arkasına, kapalı yerlere kaçtık. 15 dakika sonra fırtına dindi ve tekrar güneş açtı. Tribünlere çıktığımızda saha göl olmuştu.

Maçın oynanmasına hakem karar verecekti. Önce ellerinde demir çubuklarıyla çalışanlar alana yayıldı ve toprağı şişleyerek suyun akmasına çalıştılar. Kısa bir süre sonra sahadaki su çekildi, ancak çamurlu bir ortam oluştu.

Maçın hakemi, devrin önemli isimlerinden ilk FIFA kokartlı Sulhi Garan, elinde topla sahaya çıktı. Alanın çeşitli yerlerinde topu zıplattı. Biraz sonra saha hoparlöründen maçın oynanacağı bildirildi.

Gürsel de şeref tribününde yerini alıp seyircileri selamlayınca maç başladı.

İlk yarı golsüz berabere bitti. Devre arasında mehter marşıyla yürüyüş başladı. İkinci yarı başlarken onlar da alanı terk ediyorlardı. İkinci yarının başlamasıyla Lefter santradan aldığı topla tam beş Galatasaraylı'yı çalımlayarak ceza alanına girdi ve Turgay'ı bir köşeye yatırırken diğer köşeye golünü attı.

Ertesi gün gol hakkındaki açıklaması gazete manşetlerini süslüyordu: "Mehter takımı sahayı terk ediyordu. Onları selamladım."

* * *

Orhan Pamuk - Golcü bilyaya Lefter derdik...

"Futbolla ilgilendiğim çocukluk günlerimin tartışmasız yıldızı Lefter'di. Sözlerimde Fenerbahçeli olmamın tabii ki biraz payı var ama, Lefter 1950'lerin sonu ve 60'ların ilk yarısında Türk futbolunun tartışmasız en golcü forveti ve kralıydı. Maçlara gider, o zamanki adıyla Mithatpaşa Stadyumu'nda onu seyrederdik. Hareketli, kıvrak ve çalımcı bir oyuncu olması biz çocukları etkilerdi. Çiklet, çikolata ve gofretlerden çıkan resimlerini biriktirir, gazetelerden resimlerini keserdik. 1956 yılında o sıralarda dünyanın en iyi takımlarından Macaristan'ı Türkiye'nin yenmesinde de iki gol atan Lefter'in büyük payı vardı (Diğer golü genç rakibi Galatasaraylı Metin Oktay atmıştı). Ben efsaneleştirdiğimiz bu maçın hatıralarıyla büyüdüm... Mahallede golcü futbolcular kendine Lefter denmesini ister, ağabeyimle bilyalarla futbol maçı oynarken golcü bilyaya Lefter derdik."

* * *

Alpay - Yurt dışında da en iyi futbolcu...

"Onu yakından izleyebilmiş olmak ne büyük şans Allahım! Ben bu şansı yakalamış mutlu insanlardan biriyim. Hızlı, akıllı, fevkalâde teknik, ahlâklı, komple bir sporcu. Böylesi bir daha gelir mi bilemiyorum? Onu izlemiş olmak, ne kadar büyük bir şanssa, izlememiş olmak da o kadar büyük bir şanssızlık... Keşke bu eşsiz futbolcunun elimizde kalmış görüntüleri spor programlarında sıkça yayınlansa...

* * *

Ersin Salman - Gözüm dizleri kanamış o çocuğu arıyor...

Yaklaşık üç yıldır Ada'dayım. Sanırım temelli yerleştim. Bütün gemileri yaktım da geldim, diyebilirim. İlk geldiğim sıralardaydı, güneşli bir kış günü. Saat Meydanı'ndan çarşıya doğru yürüyorum, inanılmaz bir şey gördüm! Bir şey, bir define! Hayır, bir mucize! Tam karşımda! İşte orada, yüksek kahvenin önünde, bir masada oturuyor! Lefter!..

Bir an kalâkaldım. Yürüsem mi, geçip gitsem mi, selam mı versem, koşup sarıl-

sam mı?.. Yahut elini öpsem... Yok canım, o kadar yaşlı değil ki! Neredeyse benden dinç. Yanaklarından öpsem bari... Tüm bunlar saniyeler içinde geçti beynimin kıvrımlarından. Kıvrımlar bu heyecana yetmediler. Sevgili Lefter benim bu şaşkınlığımdan rahatsız olmasın diye gözlerimi kaçırmaya çalışarak ve belli belirsiz gülümseyerek, başımı saygıyla eğdim, geçtim gittim.

Bu sahne yıllar boyunca defalarca ve defalarca tekrarlandı durdu. Ben O'nu rahatsız etmek istemedim, gidip elinin sıcaklığını elimde hissetme cüretini gösteremedim bir türlü. O bizim biricik Lefter'imizdi. Bizim, dünyanın tüm üniversitelerinde, bütün dillerden spora, hayata ve insana dair ders verme hakkına sahip olmuş Ordinaryüs'ümüzdü o. İlgimle sıkmak istemedim bu koca insanı. Üzerim diye korktum, bu her akşamüstü evine dizleri kanamış dönen futbol âşığı küçük çocuğu...

Ve o bir kuş gibi uçtu gitti... Çubuklu formayı ve ülkesinin futbolunu başarıdan başarıya uçuran o sessiz ve onurlu çocuk.

Şimdi, elinin sıcaklığını hissetme cesaretini bir kez bile gösteremedim diye nasıl da pişmanım!

* * *

Ve bir şiir...

İstanbul Destanı - Bedri Rahmi Eyüboğlu

İstanbul deyince aklıma
Stadyum gelir
Kanımın karıştığını duyarım ılık ılık
Memleketimin insanlarına
Daha fazla sokulmak isterim yanlarına
Ben de bağırırım birlikte
Avazım çıktığı kadar
Göğsümü gere gere
Ver Lefter'e yaz deftere

31

LEFTER YUNANİSTAN VE AFRİKA'DA

Jübilesinden sonra Lefter'in amacı birçok röportajında da belirttiği gibi artık futbol dünyasında antrenör olarak yer almaktı. Fakat o futbol oynamayı bırakma kararı vermesine rağmen, futbol onu bırakmamakta hâlâ ısrar ediyordu.

Çalıştırıcılık kariyerinin detaylarına girmeden önce kronolojik sıra ile hem oynayıp hem çalıştırdığı takımlar sırasıyla şöyledir:

Ocak-Nisan 1964, Egaleo (Yunanistan), yardımcı antrenör
Haziran-Ekim 1964, East Rand United (Güney Afrika), futbolcu
1964-1965 AEK Atina (Yunanistan), futbolcu
1965-1966 Çukurova (Mersin) İdman Yurdu, antrenör-futbolcu
1966-1967 Ocak, Feriköy, antrenör
1967-1967 Mersin İdman Yurdu, antrenör
1967-1969 Boluspor, antrenör-futbolcu
1969-1970 Samsunspor, antrenör
1970-1971 Sivasspor, antrenör
1971-1972 Samsunspor, antrenör
1972-1973 Orduspor, antrenör
1973-1974 Konyaspor, antrenör
1975-1978 Maltepespor, antrenör
1978-1979 Galata, antrenör
1982 Genç Milli Takım, menajer

Lefter Egaleo'da

Lefter Küçükandonyadis'in antrenörlük kariyeri aslında daha Fenerbahçe'deki kariyeri bitmeden başlamıştı. Bir başka deyişle henüz jübile yapıp futbolunu noktalamadan önce 1963-64 sezonunun devre arasında Yunanistan'ın Egaleo takımında yardımcı antrenör olarak göreve başladı. Bu onun antrenörlük kariyerindeki ilk durağı idi.

Yunanistan'a niye gittiği sorusuna şöyle cevap veriyordu: "İster miyim gurbete geleyim? Çocuklarım, ailem yanımda değil. Yalnızım burada ben. Sıkıntıdan patlıyorum. Kendi memleketimde antrenörlük yapabilecek duruma henüz gelmedim. Bütün futbolcularla kardeş gibiyim, samimiyim; hatta laubaliyim. Bir süre geçmeden otorite kurabilmeme imkân yok. O bakımdan bir dış memleketi seçtim. Yunanistan değil de Kıbrıs, İsrail veya Lübnan da olabilirdi."

Lefter'in Yunanistan Ligi'nin 10'uncusu Egaleo takımına gitmesi ona yakıştırılamamış ve Türkiye'de tepki ile karşılanmıştı. Bu eleştirler için de Lefter şunları söylüyordu: "Fenerbahçe'deki genç arkadaşlara imkân vermek için futbolu terk ettiğimi açıkladığım zaman, Türkiye'de bana kimse antrenörlük teklif etmedi. Ben daha başlangıcında olduğum antrenörlük sahasında Egaleo'yu bir anaokulu telakki ediyorum. Tecrübe mahiyetinde gördüğüm için Egaleo 8 bin değil 6 bin de teklif etseydi kalırdım."

Lefter'in bir tazminat hükmü taşımayan kontratı 7 aylık olarak düzenlenmiş ve tek taraflı olarak istediği zaman feshedebileceği şekilde hazırlanmıştı.

Ayrıca Lefter'in Rumcası sanıldığı kadar mükemmel değildi. Egaleolu futbolcuları çalıştırırken bazen tercümana bile gerek duyuyordu.

Bu takımda yaklaşık 4 ay görev yaptıktan sonra 15 gün izinli olarak İstanbul'a geldi. Burada Fenerbahçe'nin ona yeniden ihtiyaç duyması ve onun da kulübünün bu teklifini düşünmeden kabul etmesi ile Lefter'in Egaleo macerası kısa sürmüş oldu.

Lefter Güney Afrika'da

Sezonu futbolcu olarak şampiyonlukla noktalayan Lefter jübilesini yaptıktan sonra Güney Afrika'dan antrenör-futbolcu olarak oynaması için bir teklif aldı. Bu teklifi kabul eden Lefter kısa bir tatil için 8 Haziran 1964 günü Atina'ya hareket etmeden önce basına şunları söyledi:

"Bir insanın yuvasından ayrılması kadar acı hiçbir şey yoktur. Doğup büyüdüğüm ve isim yaptığım vatanımdan 1,5 yıl ayrı kalacağım için üzgünüm. Yegane tesellim bu süre sonunda memleketime yetişmiş bir antrenör olarak dönmem olacaktır. Johannesburg'taki vazifemi bitirdikten sonra Londra'ya giderek kursa katılacağım. Çocuklarımın istikbali için yabancı diyarlara gidiyorum. Öyle zannediyorum ki, orada futbol oynamak zorunda kalacağım. Bütün Fenerbahçeli futbolculara, taraftarlarıma ve sporcu arkadaşlarıma başarılar dilerim. Kalbim daima Fenerbahçe ile beraberdir. Fakat ufak bir tavsiyem var. O da Fenerbahçe'nin PTT'li Şükrü ve Yılmaz'ı mutlaka almasıdır."

Lefter'in bu öngörüsünün ne denli isabetli olduğu, Şükrü Birant (1964-1974 arası 317

maç, 7 gol) ve Yılmaz Şen'in (1964-1976 arası 406 maç, 16 gol) o sezon geldikleri Fenerbahçe'de uzun yıllar başarılı olmalarıyla kanıtlandı.

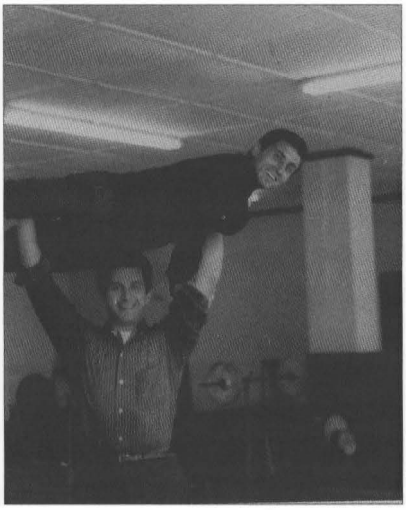

Güney Afrika'da neşeli bir gün.

Lefter Atina'da kısa bir tatil yaptıktan sonra 1,5 yıllık bir anlaşma yapmak üzere Güney Afrika'ya uçtu. Ancak Johannesburg yakınındaki Brackman kentinin East Rand United takımına geldiğinde başına neler geleceğinden habersizdi!

Johannesburg'tan yolladığı mektup, 5 Temmuz 1964 tarihli Milliyet Gazetesi'nde yayınlandı. İşte o mektup:

"Sevgili Milliyet okuyucuları, 10 günden beri Johannesburg'dayım. Burası bizim İstanbul'a çok benziyor. Fakat İstanbul'un güzelliğiyle arasında dağlar kadar fark var. Aradan daha bir ay geçmedi, Ada burnumda tütüyor. Memleket hasreti çok zor, hele insan böyle bilmediği yerlerde yapayalnız olunca... Ben burada ekmek paramın kaygısına düştüm. Ne de olsa çoluk çocuk sahibi bir insanım.

Bu benim jübile maçım başıma ne dertler açtı, bilemezsiniz. İstanbul'daki bu maçta dostumuz düşmanımız meydana çıktı. Zaten ben talihsiz adamım. Bakın bu jübile maçında neler geldi başıma. Buraya gelmeye geç kalmışım. Bu sebeble Brackman'lı idareciler bir antrenör bulmak zorunda kalmış, İngiltere'den bir hoca getirmişler. Zaten burada çok İngiliz futbolcu var. Arap da var sarışın da. Biz hoca olduk diye sevinirken 40 yaşından sonra yine burada da hocadan kurtulamadık. İdareciler, biz seni antrenör-futbolcu olarak çağırmıştık, antrenörlüğün kalmadı, futbolculuğuna devam et dediler. Ne yaparsınız ekmek parası. Bu yaştan sonra yine topun peşine düştüm. Sonra bir de beni denemek istemezler mi? 'Ben Türkiye'de 50 defa milli olmuş adamım. Fenerbahçe'den bonservisim var' dedim. 'Biliyoruz ama ne yapalım usuldendir' dediler. Ne yaparsınız ekmek parası.

Çıktım sahaya... Bütün gücümle oynadım. Canım burnumdan geldi. Kan ter içinde ilk devreyi bitirdim. İkinci devrenin başında Arap bir bek ile çarpıştım. Lifim koptu. Sakat sakat devam ettim. Bizim takım 2-1 yenildi. Bir-iki ara pası verdim. Bir-iki çalım attım adamlar bayıldı bana... Ama benim de pilim bitti. Hem de lifim koptu. Lifim kopunca bir kere daha deneneceksin demezler mi? Ben de ancak 10 günde iyi olurum dedim. İdareciler beni 10 gün bekleyecekler. Lefter'in denemesi de olur mu? Bilmem. İşte geldik buralara sakatlandık. Ben buraya Feriköylü İsmet'i de getirecektim. Biraz beklesin şimdi kendimi satmakla meşgulüm. Dedik ya ekmek parası.

Size buradan daha birçok mektuplar göndereceğim. İçimi dökmek istiyorum. 20 yıl futbol oynadığım arkadaşlarım hangi kulüpten olursa olsunlar, bir sinema şeridi

gibi gözümden geçiyor. Onları çok özledim. Zaman buldukça onlara ait hatıralarımı da sizlere gönderirim.

Hepinize sonsuz selam ve sevgiler.

Lefter"

Güney Afrika'da soğuktan şikayet

15 Temmuz 1964 tarihinde Hürriyet Gazetesi'nin o zamanki muhabiri Gökşin Sipahioğlu Lefter'i Güney Afrika'da ziyaret edip şu haberi yapmıştı:

"Lefter'in gelişi bütün şehirde duyulmuştu. Kaldığı evi bulmak güç olmadı. Küçük bir çocuk: 'Türk futbolcusunu mu arıyorsunuz' dedi. 'Şu köşedeki büyük evde.'

İstanbul'dan binlerce kilometre uzakta Afrika kıtasının taa ucundaki ufak bir şehirde beni karşısında bulunca çok şaşırdı Lefter. 'Allah, Allah' dedi. 'Bu dünya hakikaten çok küçükmüş, öleceğim hatırıma gelirdi de Hürriyet'ten birisiyle burada karşılaşacağım aklıma gelmezdi.' Lefter'in ilk şikayeti yarım asırdan beri Güney Afrika'da görülmemiş şiddetli soğuktan oldu: 'Bu ne rezalet yahu, Afrika'ya gitme, orada sıcaktan ölürsün dediler. Halbuki burada soğuktan donup öleceğim. Atina'da denize giriyordum. Afrika'da kar topu oynuyoruz.'

Lefter'in aklı bir türlü Afrika'da kar yağabileceğine yatmamıştı: 'Sabahleyin yataktan kalkıp da dışarısını bembeyaz görünce, gözlerime inanmak istemedim. Rüya görüyorum zannettim. İyi çattık burada palto filan da getirmedik. Soğuktan buz keseceğiz galiba...'

Fakat Lefter'in şikayeti yalnız soğuktan değildi: 'Ahh' dedi. 'Atina'da uçağa bineceğim diye, bir gün önceden hasta oldum. 18 saat uçtum tam. Gözümü bile kırpmadım. Öyle korktum, öyle korktum ki.'

Lefter'i Güney Afrika'ya Johannesburg'un 80 kilometre batısındaki Brackman şehrindeki East Rand United kulübünün geçen seneki başkanı Nicolau adlı Rum getirtmiş. Kıbrıs'tan 30 yıl önce Afrika'ya gelip zengin olan Nicolau Yunan gazetelerin Lefter'den sitayişle bahseden yazıları okuyunca, ona bir mektup yazıp kendisini Afrika'ya davet etmiş. Lefter'den cevap gelince hemen uçak biletini yollamış.

'Atina'da çok iyi teklifler aldım. 150 bin drahmi (50 bin lira) vermek istediler bana. Fakat son Kıbrıs olaylarından sonra Yunanistan'da kalmak istemedim. Bunun için bu adamların teklifini kabul ettim' diyen Lefter'in transfer muamelelerini hemen yapmışlar. Henüz mukavele şartlarının belli olmamasına ve kaç para alacağını bilmemesine rağmen Lefter bonservisini yeni kulübüne vermiş, imzayı da atmış...

East Rand United takımı şimdiki halde 1. ligin sonuncusu. Önce Lefter'i buraya antrenör oyuncu olarak getirmeyi kararlaştırmışlar. Fakat Lefter gecikince bir İngiliz antrenör angaje etmişler. 2. kümeye düşme tehlikesindeki takımın idarecilerinin bütün ümidi Lefter'de. Ona forvette yer vererek sonunculuktan kurtulacaklarını ümit ediyorlar.

Lefter, Güney Afrika'daki ilk maçını kendi sahalarında lig beşincisi Ranger takımına karşı bir hazırlık maçında oynadı. Takıma ilk devrenin son 5 dakikasında giren Lefter, top ayağına gelir gelmez 3 kişiyi arka arkaya çalımlayarak santrfora nefis bir pas verdi. Ayrıca çok güzel pasları ve şiddetli iki şutu ile Güney Afrikalı seyircilerin hayranlığını kazandı. Güney Afrika'nın diğer şehirlerinde bulunan Türkler ile İstanbullu Rumlar da Lefter'i seyretmek için Brackman şehrine geldiler ve tribünlerden, 'Haydi Lefter... Varol Lefter..." diye tezahürat yaptılar. Solaçık mevkiinde oynayan Lefter ikinci devrenin 10. dakikasında sakatlanıp sağ açığa geçmesine ve takım arkadaşları tarafından pek nadiren beslenmesine rağmen maç boyunca diğer futbolculardan çok üstün bir klasa sahip olduğunu herkese kabul ettirdi. Fakat neticede Lefter'in bütün gayretine rağmen takım sahadan 2-1 mağlup ayrıldı."

Güney Afrika günlerinden bir hatıra.

Lefter hayatî tehlike yaşıyor

Lefter'in Afrika macerasında işlerin hem planlandığı gibi gitmemesi ve bulunduğu yerin neredeyse dünyanın öbür ucunda olması, iklim ve doğa koşullarının farklılığı onun oraya uyum sağlamasını imkânsız hale getiriyordu. Orada yaşadığı son macera ona artık yurda kesin olarak dönme kararı aldırtmıştı.

17 Temmuz tarihli Milliyet Gazetesi bu haberi şöyle verir:

"Milli futbolcumuz Lefter, Afrika'da 8 aslanın hücumuna uğramış, İngiliz birlikleri tarafından kurtarıldıktan sonra üç gün yattığı hastanede yurda dönmeye karar vermiştir.

Lefter hafta içinde, iki Türk işçisi ve bir Afrikalı futbolcu ile Johannesburg şehrinin kuzeyindeki ormanları otomobil ile gezmeye gitmiş, bu arada içinde bulundukları otomobil aslanlar tarafından çevrilmiştir. Bir buçuk gün müddetle otomobil içinde aslanlarla karşı karşıya kalan futbolcumuz, kurtarma ekiplerinin gelmesi üzerine baygın bir vaziyette hastaneye nakledilmiştir. Lefter gönderdiği mektupta olayı şöyle anlatmaktadır:

Az daha aslanlara yem oluyorduk...

"Burada pek çok Türk işçisi var. Bunlardan Mustafa ve İsmail ile çok kısa zamanda arkadaş olduk. Vatan hasreti bizi birbirimizden ayırmıyor. Mustafa dört yıldır burada. İşleri çok iyi, koyu bir Beşiktaş taraftarı. Altında 1964 model bir İmpala'sı var. 'Seni

şehrin kuzeyindeki ormanlarda gezdireyim' dedi. Bir Afrikalı futbolcu ile Türk işçisi İsmail'i de yanımıza alarak şehrin kuzeyindeki ormana doğru yollandık. 90 km'yi geçmiştik. Sağ tarafımızda bir dere akıyordu. Adeta bir bataklık gibiydi. Karşı sahilde otuz, kırk kadar timsah güneşleniyordu. Arabadan inip karşı sahili seyredelim dedik. Bu sırada timsahlar yavaş yavaş suya inmeye başladılar. Bize doğru yüzüyorlardı. Sonra bizim sahile çıkınca hemen arabamıza doğru koşmaya başladık. Tam arabadan içeri giriyorduk ki, yolun kenarındaki tepeden önümüze iki aslan atladı. Bunu diğerleri takip etti. Sağımız, solumuzu tam sekiz aslan çevirmişti. Camları bir anda kapadık. Korkudan donup kalmıştık. Ben direksiyonda idim. Aslanlardan biri çıktı ve kaputun üzerine oturdu. Gözlerini bana dikti, seyrediyordu. Ben kımıldayamıyordum. Yürüsek birini ezsek ortalık karışacaktı. Aslan ayağı ile ön camı okşamaya başladı. Bir bastırsa kıracaktı. 'Acaba bastırır mı?' diye bizim içimiz gidiyordu. Sabah başlayan bu macera geç saatlere kadar sürdü. Aslanlar dönüp gider mi diye bekliyorduk. Bir türlü ayrılmadılar. Sabah olurken, korku bir yandan, açlık bir yandan kendimizden geçtik. Akşam oluyordu. Arabamızı pis bir koku kaplamıştı. Sonumuz gelmişti. Bu arada acaip çığlıklar duyduk. Aslanlar kulak kabarttı. Havaya ateş ediliyordu. Etrafımızı bir anda ellerinde silahlarıyla İngiliz kurtarma birliğiyle ellerinde ok ve kalkanları olan yerliler sardı. Bu durum karşısında aslanlar teker teker kaçmaya başladı. Sonrasını hatırlamıyorum. Gözümü hastanede açtım. Korku, açlık ve arabanın içindeki pis koku beni bayıltmıştı. Üç gün burada kaldıktan sonra vatanıma dönme kararı verdim. Yunanistan yolu ile geleceğim. Hepinize sevgi ve selamlar.

Lefter"

Lefter AEK'da

Güney Afrika'da aradığını bulamamıştı Lefter. Bu arada Yunanistan'ın popüler kulüplerinden Atina'nın AEK takımı Lefter'e cazip bir teklifte bulundu. Aynı süreçte İstanbul'un 1. ligdeki temsilcisi Feriköy de Lefter'e bir teklifte bulunmuştu. Ancak Lefter'in tercihi AEK'dan yana oldu.

Milliyet Gazetesi'nde Metin Doğanalp imzalı bu haber şöyle yer almıştı:

"Afrika'dan Atina'ya gelmiş bulunan Lefter AEK takımının idarecileri ile görüşerek prensip anlaşmasına varmıştır. Bu görüşmeden sonra kendisiyle konuştuğum AEK'nın teknik meneceri Dimitriadis, 'Lefter'le görüştük ve anlaşmaya vardık. Mukavele için gerekli hazırlıklara başlayacağız. Mukavele imzalandıktan sonra Lefter takımımızın idmanlarına çıkacaktır' demiştir.

Lefter'e verilecek transfer ücreti açıklanmamakla beraber bu paranın 30-35 bin lira civarında olacağı anlaşılmıştır.

Lefter ne diyor?

'AEK Kulübü ile prensip olarak anlaştık. Fenerbahçe Kulübü'ne bir mektup yazıp AEK ile olan durumumu bildireceğim. Birkaç güne kadar İstanbul'a hareket edip kulüp

başkanı İsmet Uluğ Bey'le bizzat kendim görüşeceğim. Ve üç, dört gün İstanbul'da kaldıktan sonra yeni kulübümde futbol oynamak için tekrar Atina'ya döneceğim.'

AEK forması ile...

Lefter'e Oynanan Oyun!

Lefter'in ifadesine göre Afrika'da kendisine oyun oynamışlardır. 'Hayatımın en büyük çalımını Afrika'da yedim' diyen çalım üstadı Lefter Küçükandonyadis Feriköy'den de teklif aldığını, fakat bir müddet AEK'da futbol oynayacağını ve ondan sonra Türkiye'ye dönüp antrenörlüğe başlayacağını, eğer Fenerbahçe'de kendisine bir vazife verilmezse başka bir kulüpte antrenörlük veya menecerlik yapacağını söylemiştir."

İlk haberler iyi...

Lefter AEK'ya gittikten sonra yayınlanan ilk haber şöyle olmuştur:

"Afrika'dan Yunanistan'a gelen Lefter, en popüler takımlardan AEK'ya girmiş ve kulübü de kendisini lig maçlarında oynatabilmek için formaliteleri tamamlamaya çalışmıştı. Gereken işlemler bitmiş ve Lefter ilk olarak bu hafta AEK takımının resmi maçında yer almıştır. Ancak AEK bu maçta başarılı bir oyun çıkaramayarak rakibi Proodeftiki ile 1-1 berabere kalmıştır."

Diğer bir haber de şöyledir:

"AEK'nın Heraklis ile yaptığı maçta üç İstanbullu futbolcu Lefter, Yordan, Sofyanidis şahane bir oyun oynamışlardır. Bilhassa Lefter zarif çalımlarıyla sahayı süslemiş ve ikinci golün pasını vermiştir. Böylece AEK Heraklis'i 2-1 mağlup etmiştir.

Maç sonrası gazetecilere kendisini çok iyi ve formda hissettiğini söyleyen Lefter: 'Hangi memlekette ve nasıl olacağını bilmem ama daha iki yıl futbol oynamak istiyorum. Avrupa'daki antrenör kursundan sonra vatanım Türkiye'ye döneceğim' demiştir."

Kavga ve ayrılık...

Lefter'in AEK'daki günleri iyi başladı ama başladığı gibi bitmedi. Taraftarın Lefter'e yönelik sevgisi takım içinde huzursuzluklara sebep oldu. Yaşanan bu tatsızlık Türk spor basınında da yer aldı:

"AEK formasıyla üçüncü maçını oynayan Lefter ile takım arkadaşı Nestoridis'in arası açılmıştır. Bu maçta AEK'nın kazandığı bir faulü frikik atışları ile meşhur Nestoridis çekmeye hazırlanırken seyircinin 'Lefter... Lefter..' diye bağırması karşı-

AEK'te takım arkadaşları ile...

sında enteresan bir hadise patlak vermiştir. Yunan takımında para babası olan iki idarecinin desteklediği futbolcuların başında gelen ve kaprisleriyle idare heyetine tesir eden Nestoridis, seyircinin Lefter'e sevgi tezahüratına içerleyerek taraftarlarına dönmüş ve çok çirkin bir hareket yapmıştır. Bunun üzerine halk şımarık Yunan futbolcusunu protesto etmiş ve maç tatsız bir şekilde sona ermiştir. İki futbolcu arasında mevcut olan soğuk hava bu olaydan sonra daha da gerginleşmiştir. İdare heyeti, tek seçici, antrenör, oyuncu ve gazeteciler arasında bir fikir ayrılığının mevcut bulunduğu AEK Kulübü'nde bu anlaşmazlığın nasıl bir seyir takip edeceği merakla beklenmektedir.

Antrenmanda kavga

AEK takımının antrenman maçında yedek takıma iki gol atan ve üç gol attıran Lefter'i seyirciler alkışlarken, Stasinopulos'u güzel hareketlerle geçen Lefter'i bu futbolcu sert oyunuyla yıldırmak istemiş, Lefter kendisini ikaz edince de ağır bir küfür savurmuştur. Buna içerleyen Lefter, aniden dönerek aynı zamanda sıkletinin Yunanistan boks şampiyonu olan rakibini bir kafa darbesiyle kanlar içinde yere sermiştir. Bunun üzerine Stasinopulos'un üç arkadaşı Lefter'i tutmuş, yerden kalkan Stasinopulos da Lefter'e şiddetli bir yumruk vurmuştur. Lefter'in kulağının arkasına gelen bu yumruk kulak kemiğini kırmıştır.

Hadise Yunanistan'da büyük bir üzüntü yaratmıştır."

Yunanistan'da AEK ile bir sezon yaşadığı macerayı noktalayan Lefter yine her zaman olduğu gibi ülkesine geri döndü.

32

LEFTER ARTIK "KULÜBEDE"

Yunanistan'da AEK ile yollarını ayıran Lefter 1965 yazında o zamanlar adı Çukurova İdman Yurdu olan bugünkü Mersin İdman Yurdu ile anlaştı. Mersin takımının amacı Lefter'in antrenörlüğünde Türkiye 1. Ligi'ne çıkmaktı. O yıl 2. Lig iki grup halinde oynanacaktı. Her iki grupta ilk dörde giren 8 takım final grubuna kalacak, burada ilk ikiye giren iki takım 1. Lige yükselecekti. Lefter'li Mersin takımı ilk etap maçları sonunda play-off'a kaldı. Ancak burada ilk ikiye girmeyi başaramadı. 1. Lige yükselenler Eskişehirspor ile İzmir Altınordu oldu.

Tatsız bir olay

1965-1966 sezonu sürerken 1966 yılının Şubat ayında Lefter, disiplinsiz davranışları yüzünden kaleci Yusuf'u kadro dışı bırakmıştı. Ama bunun başına neler açacağını bilmiyordu.

22 Şubat 1966 tarihli Milliyet Gazetesi bu olayı şöyle anlatıyordu:

"Takımın displinini bozan hareketleri sebebiyle kadrodan çıkardığı kaleci Yusuf'u affetmediği için Çukurova İ. Y. antrenörü Lefter'i önceki gün bacağından bıçakla yaralayan Fikri Özkörüklü dün adliyeye verilmiş ve tevkif edilmiştir. Lokantacı Fikri sorgusu sırasında karakolda ifadesini tekrarlamış ve 'Böyle bir olayın başına geleceğini, Lefter gibi hayranı olduğu bir futbolcuyu bıçaklayacağını rüyasında görse inanamayacağını' söylemiş ve çok üzgün olduğunu belirtmiştir. Duruşma sırasında herhangi bir taşkınlık olabileceği ihtimali üzerine yüzlerce Mersinli'nin toplandığı adliyede sıkı emniyet tedbirleri alınmıştır. İçel Valisi Ethem Boysan, Lefter'in uğradığı saldırı sebebiyle bir açıklama yapmış ve olayın adi bir zabıta olayı karakteri taşıdığını, bütün Mersinliler'in

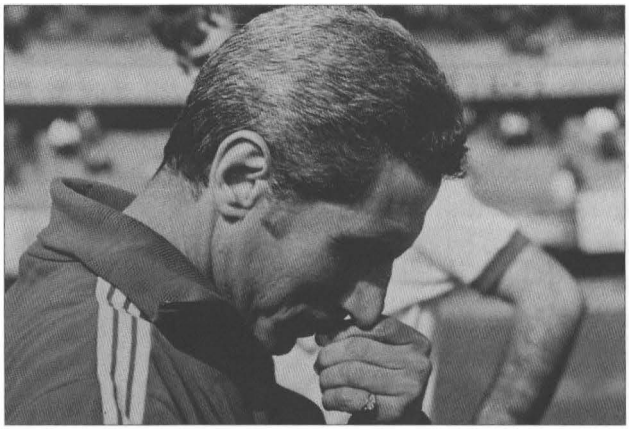

Futbolu sahanın dışından yönettiği yıllar...

üzüntü duyduklarını belirtmiş ve 'Mersinliler çok sevdikleri antrenörleri Lefter'i bırakmak niyetinde değiller. Kendisinden söz aldım, iyileştikten sonra takımını çalıştırmaya devam edecek' demiştir. Vali Boysan, ayrıca Lefter'in tedavisi için gereken özenin gösterildiğini, endişe gerektirecek bir hal olmadığını söylemiştir.

"Tuuu! Allah belanızı versin..."

Yaşanan bu tatsız olaydan sonra Milliyet Gazetesi yazarlarından Refii Cevat Ulunay "Takvimden Bir Yaprak" adlı köşesinde "Lefter" başlıklı oldukça tepkili bir yazı yazmıştır:

"Bugün bütün dünyayı kasıp kavuran dünya futbolunun mühim erkanından Lefter Küçükandonyadis Osmanlı Türklerinden olduğu için bu spordan fiilen çekildikten sonra muhtelif memleketlerden yapılan tekliflere ehemmiyet vermeyerek ona şöhret ve servet veren vatanında genç nesli yetiştirmek üzere Mersin'e gitmiş ve orada bıçaklanmış.

Herkes bilir ki ben futbolu sevmem. Lefter'i de bir defa matbaada gördüm. Bir münasebetle bir yazımda ondan bahseylediğim için bana teşekküre gelmiş ve elimi öpmüştü.

Bende nazik ve terbiyeli bir genç tesirini bıraktı.

Ben futbolu sevmem ama benim futbolü sevmemekliğim memleket halkının yüzde bilmem kaçının buna meclup (tutkun) olmaması demek değildir.

Nasıl ben ava çıktığım zaman köpeğim çalının başında ferma eylediği (gözetlediği) anda ne hissediyorsam bu sporu sevenler de aynı heyecanı, aynı halecanı (kalp çırpıntısı) hissediyorlar. Zaten spor heyecan değil midir?

İşte bütün dünyayı Zırtullah-ı-Kirmani (değersiz, niteliksiz) haline getiren bir sporun bu adam mühim bir rüknudur (güçlü ve sağlam yönüdür).

Bu memleket için çalışmış ve bu memleket için çalışmak istiyor.

Lefter bıçaklanmaz, yüzü gözü öpülür. Hatta bu memleketin nam ü şanını yükselttiği için hürmet edilir.

Bizim spor servisi adeta matem içindeydi. Lefter'e karşı yapılan bu saldırıyı affetmek şöyle dursun akılları almıyordu.

Nasıl olabilir ki, bu adam benliğini vakfeylediği bu sporda Ay-Yıldızı parlatmış, yükseltmiş ve darblı hasımları önünde diz çöktürtmüştür. Onun hakkında dinlediğim bu malumatı tefahürle (övünçle) kaydediyorum. Lefter Fenerbahçe'de 615 maç oynamış,

bunlarda 423 gol atarak rekor kırmış.

Türk Milli Takımı'nda 50 defa oynamış ve altın madalya alan tek futbolcu olmuş.

Milli takımda 22 gol atmak suretiyle "Gol Kralı" ünvanını almış. Şimdiye kadar, bizim eski cihan pehlivanları müstesna, buna muvaffak olan kimse yok.

Lefter'e ait olarak anlatılan şu vakayı bir daha tekrardan hoşlanıyorum: Bir ara İngilizler futbolda bir altın devri yaşamışlar ve tarihte İspanyolların "Namağlup Armada" ünvanını verdikleri donanmanın ismini kendi takımlarına vermişlerdi. Ve hakikaten de ona çarpanları hamur gibi yoğuruyorlardı.

İspanyolları nasıl İngilizler mağlup ettilerse İngilizlerin armadalarını da Macarlar kendi adalarına giderek orada paçavraya çevirdi.

Biz ne yaptık?

Lefter'in bulunduğu takım da Macarları hallaç pamuğu gibi attı. Oyun başladığı anda Lefter üst üste 2 gol ile Macar takımını çökertiyor, üçüncü bir gol ile de takımına büyük zaferi kazandırıyordu.

Zaferin her çeşidi güzeldir.

Futbolu sevmem diyorum amma orada olsaydım bana bir acayipleşirdim gibi geliyor.

Dünya futbolunun ebedi tahtına oturanı o tahttan 2 tekme ile kovmak Türkiye spor tarihinin şanlı bir sayfasıdır.

Bizde futbolun en büyük zaferi budur.

Biz ne yapıyoruz? Bize bu zaferi veren adamı Mersin'de bıçaklıyoruz.

Tuuu! Allah belanızı versin.

Lefter hususi hayatında Büyükada'nın âşığı imiş. Bu tabiat aşkına rağmen adayı da ihmal ediyor, Mersin'e gidiyor ve orada çalışmak istiyor.

Bıçaklıyorlar.

Geçmiş olsun Lefter! Sen bu memleketi dosta düşmana karşı zafere eriştiren Türk bayrağını remzediyorsun... Sen bu toprağı seviyorsun. Memleket de seni seviyor.

Harbe giren bayraklarda ekseriya süngü yarası olur!"

Ve istifa...

Sezon sonu geldiğinde Lefter Çukurova İdman Yurdu antrenörlüğünden istifa etti.

1 Haziran 1966 tarihli Milliyet Gazetesi istifa haberini şöyle veriyordu:

"Eskişehirspor maçına hazırlanan Çukurova İ. Y. takımının antrenörü Lefter görevinden istifa etmiştir. Pazar günü Ankara'da oynanan Güneşspor maçından sonra işlerine müdahale edildiği gerekçesiyle istifasını veren Lefter kulüp başkanının ricası üzerine iki hafta daha takımın başında kalacağını bildirmiştir. Yönetim kurulu üyesi Sezai Sak'ın tutumundan şikayet eden antrenör 'Her şeye rağmen takımımı Eskişehirspor maçına hazırlıyorum. Mersinliler'e giderayak bir galibiyet hediye etmek arzusundayım. Çocuklar da bunda kararlı' demiştir.

Son olarak Lefter, 'Bana Mersin'de gösterilen alâkaya çok müteşekkirim' demiştir."

Lefter Feriköy'de

Mersin'de başarılı bir sezon geçiren Lefter yeni sezon için 15 Haziran 1966 tarihinde 1. Lig'de yer alan Feriköy'e teknik direktör olarak imza attı.

Bu haber Milliyet Gazetesi'nde şöyle verildi:

"Feriköy Kulübü, antrenör Basri Dirimlili'nin mazeret dileyerek görevinden ayrılması üzerine Lefter ile anlaşmaya varmıştır. Gelecek sezonda Feriköy'ü çalıştıracak olan milli futbolcu, 'Feriköy'e karşı yıllarca Fenerbahçe forması giydim. Dişli ve canlı bir takımdır. Feriköy'ü zorla mağlup ederdik. Beğendiğim bir takımdır. Göreve çağırmaları beni memnun etti. Gelecek sezon için şimdiden elbirliği ile çalışacağız' demiştir."

Feriköy'ün sezon açılışında taraftarlar sevinç içersinde futbolcuları alkışlıyordu. Feriköy Camii imamı Necati Hoca hayır duaları ediyor, müstahdem Mehmet kurban kesiyordu. Bu arada taraftarlardan, Kabakçı İhsan da yüksek sesle ağlıyordu. Lefter, 'Hepsine aklım eriyor ama, bunun ağlamasını anlamadım' deyince, idari direktör Orhan Pekmutlu şu cevabı verdi: 'Her yıl böyle sevincinden ağlar.' Lefter, Kabakçı İhsan'a döndü: 'Ağla kardeşim ağla' dedi, 'sezon başında ağla da, sezon sonunda gülesin.'"

Fenerbahçe karşısında

Feriköy'ü çalıştırırken kader onu 29 Ekim 1966 tarihinde, bir Cumhuriyet Bayramı'nda yıllarca formasını giydiği, canı kadar sevdiği Fenerbahçe'siyle karşı karşıya getirdi. İşte bu ilginç maçla ilgili haftalık Fotospor Dergisi'nde çıkan haber şöyleydi:

"Bu seyirci varken Fenerbahçe yenilmez...

Sessiz ve sakin, düşünceleriyle uğraşıyordu. Sakallarını bile kesmemişti. 'Eğer şansımız yardım ederse belki bir şeyler yapabiliriz' diye mırıldandı. Fenerbahçe maçı için Cuma sabahı kampa girmişlerdi. Otelin gazinosunda tek başına oturmuş, sadece düşünüyordu. 'Fenerbahçe'yi çocuğum gibi severim. Ona karşı oynamaktansa, intihar etmek daha iyidir benim için! Allah o günleri göstermesin...' Sessizlik büyüdü ve sağır bir hal aldı ortalık...

Feriköy'de teknik direktörlük yaparken Ali Sami Yen Stadı'nda Fenerbahçe'ye karşı.

Günlerden Cumartesi'ydi. Ali Sami Yen Stadı'nın loş koridorunda krampon sesleri yankılanıyordu. Aralık duran kapıdan dışarı keskin bir kapsolin kokusu yayılmaya başladı. Bu kokuyu sapsarı bir heyecan takip etti. Son hazırlıklar tamamlanıyordu artık. Saat 15'e doğru ağır ağır ilerliyor, Feriköylü futbolcuların

heyecandan kesilmelerine sebep oluyordu. Ayaklara sürülen kapsolin kokusu insanın genzini yakacak hale gelmişti. Kırmızı-beyazlı idareciler sadece susuyorlardı. Odanın içinde köseleye vurulan çekiç sesi gittikçe büyüyordu. Lefter hâlâ heyecanlıydı. Bilgin'e durmadan, 'Sen Numan ile Özcan'ın arasında oynayacaksın. Unutma dediklerimi' diye taktik veriyordu. Yerinde duramayan Necdet'e yaklaşarak, 'Sinirli oynarsanız aleyhinize olur. Sakin olmaya çalışın' diyordu. Fakat kendi sakin değildi. Duvarda yanan kırmızı lamba ile birlikte odayı boşaltıp sahaya çıktılar.

Takımı ile birlikte çıkış tünelinden dışarı fırladığı zaman rakibi Fenerbahçe sahaya çıkmış, ısınma hareketleri yapıyordu. Gözlerini bir aralık yukarıya kadırarak 'Allahım yardımcımız ol' diye mırıldanırken, üç gündür kesmediği sakallarını ellerliyle sıvazladı. Antrenör kulübesine doğru yürürken, 'Fenerbahçe'nin seyircisi çok, bu seyirci ile bu takım yenilmez' diye düşündü kendi kendine.

Çocuklar istediği gibi oynuyordu. Bir beraberlik yeterdi ona. İstekleri de bu değil miydi zaten? 14. dakika dolup da Rıdvan beklenmedik bir gol atınca, bir parça sevinir gibi oldu. Fakat rakip Fenerbahçe idi. Gayet yakından tanırdı oyununu. Ah... Bir beraberlikle bitse şu maç, dünyalar onun olacaktı. İlk devrenin 45 dakikası uzadıkça uzadı. Bir türlü bitmek bilmedi sanki. Bunun bir de ikinci yarısı vardı. Hep o yarıdan korkuyordu. Karşıdaki kale uğursuzdu onlar için. Beşiktaş maçında da bu kalede gol yiyip galibiyeti kaçırmışlardı (1-1).

Ve genellikle, Ali Sami Yen Stadı'nın yeni yapılan tribün tarafındaki kaleye goller atılıyordu maçlarda. Nitekim kendi golleri de o kalenin filelerine yapışmıştı.

İkinci yarı başlamıştı. Fenerbahçe'nin oyunu gittikçe tehlikeli oluyordu. Seyircilerin gürültüsü tahammül edilecek şekilde değildi... Ve korktuğu 56. dakikada başına geldi. Abdullah Fenerbahçe'yi beraberliğe ulaştırmıştı. 77. dakikadaki penaltı ise bütün ümitleri söndürmüştü.

Soyunma odasında hâlâ kapsolin kokuyordu. 11 kişi talihlerine küsüp hırslarını birer damla gözyaşından alıyorlardı. Hoca yine heyecanlıydı... 'Unutun çocuklar, geçti artık bu. Önümüzde Göztepe maçı var. İnşallah bu maça... Üzülmeyin, iyi oynadınız. Maçı Fenerbahçe değil, seyircisi kazandı. Çok iyi bilirim ben Fenerbahçeli seyircileri. Bu seyirci varken kolay kolay Fenerbahçe yenilmez' diye üzgün bir sesle konuşuyordu.

Lefter'in futbol ayakkabıları...

Feriköy, Fenerbahçe maçını kazanmayı veya hiç olmazsa berabere bitirmeyi başarabilseydi, golün kahramanı Rıdvan ayakkabılarını öpecekti. Ama aynı Rıdvan, bütün arkadaşları gibi kendisini de ağlatan o 90 dakikanın sonunda ayakkabılarını büyük bir hüzünle çıkarıyordu. Tam o anda kulaklarının dibinde üzgün bir ses çınladı: 'Üzülme geçti artık. Ama iyice anladım ki, ayakkabılar hâlâ gol alışkanlığından kurtulamamış.'

Eğer Fenerbahçe Rıdvan'ın attığı o tek gole boyun eğse veya Abdullah'ın golünden sonra galibiyete ulaşmasa, binlerce seyirci gibi sarı-lacivertli futbolcular da, 'Kerata Rıd-

van, nasıl da yetişip top yere düşmeden çaktı' diye söyleneceklerdi. Bilecekleri tek şey de bundan öteye geçemeyecekti. Oysa golün en büyük özelliği, topa vuran ayakların giydiği ayakkabının sahayı yıllarca arşınlıyan bir Fenerbahçeli'ye ait olduğuydu. Çünkü Türk futbolunun, 'Kürsüsüz Ordinaryüsü Lefter' futbol ayakkabılarını maçtan önce Rıdvan'a hediye etmiş ve 'Dene bakalım' demişti, 'Gol atmayı unutmuş mu?' Lefter'in ayakkabıları, Rıdvan'ın ayaklarında 'gol' konuşmayı bilmişti. Ve bu ayakkabılar üstelik yıllardan beri ilk defa Fenerbahçe'ye gol atıyordu..."

1966-1967 liginin ilk yarısı 15 Ocak 1967 tarihinde bitti. 20 Ocak 1967 tarihli Milliyet Gazetesi Lefter'in Feriköy'den ayrıldığı haberini, "Futbolcularının kendisinden habersiz Bursa'ya götürülmesini neden gösteren Lefter, Feriköy antrenörlüğünden istifa etti" şeklinde vermiştir.

Lefter yeniden Mersin'de

1966-67 sezonunun ilk yarısı sonunda Feriköy antrenörlüğünden ayrılan Lefter'e yeni teklifler gelmekte gecikmedi. Gelen bu teklifler arasından daha önce de bir sezon görev aldığı Mersin İdman Yurdu'nun menajerlik teklifini diğerlerine yeğledi. Ve ikinci kez bu kulüpte görev aldı. 10 Şubat 1967 tarihinde sözleşme imzaladı.

Konuyla ilgili Milliyet Gazetesi'nin haberi şöyle:

"Feriköy antrenörlüğünü bırakan Lefter Küçükandonyadis, Mersin İdman Yurdu'ndaki menajerlik vazifesine dün başlamıştır. Tam yetki ile çalışacak olan Lefter: 'Arkadaşım Fehrettin Cansever ile birlikte takımımızın 1. Lige geçmesi için elbirliğiyle çalışacağız' demiştir. Lefter mukavelesinde Fahrettin'in antrenör kalmasını şart koşmuştur.

Bu transferden Lefter peşin olarak 16 bin lira ücret almıştır."

Yeni görevine başlamak üzere 11 Şubat 1967 günü aracıyla Mersin'e doğru yola çıkan Lefter İzmit yolunda ucuz atlattığı bir trafik kazası geçirmiştir.

Haber 12 Şubat 1967 tarihli Milliyet'te şöyle yer almıştır:

"Mersin İdman Yurdu'na antrenör olan Lefter, dün otomobiliyle Mersin'e giderken İzmit yolunda bir trafik kazası geçirmiştir. Arkadan gelen bir kamyonun çarpması sonucunda Lefter'in arabası hendeğe yuvarlanmış ve hasara uğramıştır. Ancak Lefter'e bir şey olmamıştır. Lefter yarın yola çıkacak ve Çarşamba günü takımının yapacağı antrenmana katılacaktır."

Kadri, Lefter, Fahrettin...

Dönemin ünlü maç spikeri ve yazarı Necati Karakaya Lefter'in bu yeni göreviyle ilgili Milliyet Gazetesi'nde "Kadri, Lefter ve Fahrettin yine beraber" başlıklı bir yazı kaleme aldı:

"14 yıl önce 11 Aralık 1953 Cuma günü saat 14:30'a yaklaşıyor... Maçın 22. dakikasındayız. Lefter topu soldan kaçırdı. Taç çizgisine yakın ilerliyor. Beki, geride bıraktı. Soliç Fahrettin'i aradı. O topu, bıraktı Mehmet Ali'ye. M. Ali topa vurabilir. Vurmuyor. Daha müsait birini arıyor. Kadri sağdan sokuldu, geldi ceza sahasına... Kadri'nin bomba gibi

bir şutu... Fakat üstten ve soldan avut.

Evet, 1953 yılında İtalya ile oynadığımız milli maçta yan yana Ay-Yıldızlı formayı taşıyan üç futbolcumuz, Lefter, Kadri ve Fahrettin o maçtan sonra ünlü İtalyan futbol adamı Vittorio Pozzo'dan 'Türk takımının en iyileri' notunu almışlardı.

Üç eski milli, şimdi Mersin İdman Yurdu'nun başarısı için el ele, kafa kafaya, vücut vücuda vermişlerdi. Lefter menajer, Fahrettin antrenör, Kadri de takım kaptanıydı. Yıllarca Fenerbahçe'de, Galatasaray'da, Beşiktaş'ta Türk futboluna hizmet eden bu üç milli futbolcuyu yıllar sonra tekrar Mersin İdman Yurdu birleştirdi. Biri takımın taktiğini hazırlıyor, öteki çalıştırıyor, üçüncüsü de saha içinde takım arkadaşlarına bunu tatbik ettiriyordu. Ve üçü de gayelerini dile getiriyordu: "Kazanacağız, Türkiye 1. Ligi'ne yükseleceğiz."

Kadri Aytaç ise Lefter'in Mersin'e menejer oluşu hakkındaki duygularını ve dileklerini şöyle ifade etmişti:

"Lefter'i futbolu bıraktıktan sonra sadece ben değil, herkes aradı. Ve kimse Ordinaryüsü sahaya çıkaramadı. Şimdi göreceksiniz Mersin İdman Yurdu'nda beraber oynayacağız. Çünkü Lefter kaç yaşında olursa olsun, bitmeyecek ve sönmeyecek bir futbol ömrünün temsilcisidir. Ve sahaya çıkacaktır. Birlikte oynayacağız."

Fenerbahçe formasıyla...

Lefter Mersin'deyken Fenerbahçe'den sürpriz bir davet alıyordu...

Üç yıl sonra yeniden sarı-lacivert çubukluyla sahadaydı. Lefter oynamaktan vazgeçmiyordu. 10 Ekim 1967 tarihinde Fenerbahçe genç takımının ABD'nin Dallas Tornado takımı ile yapacağı maç için gelen davete düşünmeden evet demişti. O gün çocuğu yaşındaki Fenerbahçeli gençlerin başında kaptan olarak bir kez daha sarı-lacivertli forma ile İnönü Stadı çimlerine ayak basan Lefter, tam 43 yaşındaydı.

Son kez Fenerbahçe forması ile genç takım oyuncularının omuzlarında.

Milliyet Gazetesi'nin maç günü haberi şöyleydi:

"Fenerbahçe bu gece saat 20:00'de Amerika'nın Dallas Tornado takımı ile Mithatpaşa (İnönü) Stadı'nda karşılaşacak. Bu yıl kabul edilen profesyonellik sebebiyle Amerika'nın birçok şehrinde kurulan profesyonel futbol takımlarına Avrupa'nın tanınmış futbolcuları transfer olmuş, futbol Birleşik Devletler'de kısa zamanda popüler bir spor haline gelmiştir. Bu gece sarı-lacivertli takıma

karşı hayli iddialı olduklarını söyleyen Dallaslılar, 'Fenerbahçe'yi Galatasaray karşısında gördük, o maçta iyi oynadı ve kazandı. Fakat bizim de Fenerbahçe karşısında iyi bir netice almamızın imkân dahilinde olduğunu söylemek isteriz' demişlerdir.

Fenerbahçe İstanbulsporlu Yıldırım ve Bülent'i kadrosuna takviye olarak alacak, sarı-lacivertlilerin büyük şöhreti Lefter, Dallas'a karşı oynayacaktır. Lefter, 'Formam için yapamayacağım fedakârlık yoktur. Onu ne zaman giysem daima gençleşirim' şeklinde konuşmuştur."

Bir gün sonra yine Milliyet Gazetesi maçın haberini şu başlıkla verir:

"Fenerbahçe (B) - Dallas Tornado ile berabere: 2-2

Lefter'in zaman zaman çok iyi oynadığı maçta Fenerbahçe'nin iki golünü de Erdinç attı. Yıllar Lefter'i eskitememişti. Evet, ihtiyar kurt tam 60 dakika Dallas Tornado karşısında klasını konuşturdu.

Dile kolay... Hiç antrenmansız sahaya çık... O ilerlemiş yaşına rağmen yine eski günleri aratmayan çalımlarını at... Nefis paslarla belki ileride büyük yıldız olabilecek genç takım arkadaşlarına 'Ben Lefter'le beraber oynadım, o bana pas verdi, gol attım' diye hayatları boyunca övünebilecekleri bir an yaşat... Biraz büyük konuşmak gibi olacak ama bunu Lefter'den başkası yapamazdı ve yapamayacak da... Evet, Fenerbahçe genç takımı dün gece ilk yarısını 21 ve 43. dakikada Tronning'in golleri ile 2-0 mağlup kapadığı özel karşılaşmanın 2. yarısında toparlandı ve rakibi ile 2-2 berabere kaldı.

Gerçi Dallas Tornado teknik bakımdan bir hiçti. Ama karşısındaki Fenerbahçe de her şeyden evvel 18'liklerden kurulu bir ekipti. Ve bu ekip ikinci devrede insanüstü bir gayret göstererek Erdinç'in 54 ve 84. dakikalarda attığı gollerle rakibi ile berabere kaldı. Hakem Doğan Babacan'ın idaresinde sahada Fenerbahçe Genç Takımı şu kadrosu ile yer aldı:

Fenerbahçe: Rasim - Volkan, İlhan - Burhan, Mehmet, Aydın - Yakup, Raşit, Ümran, Lefter (Metin), Erdinç."

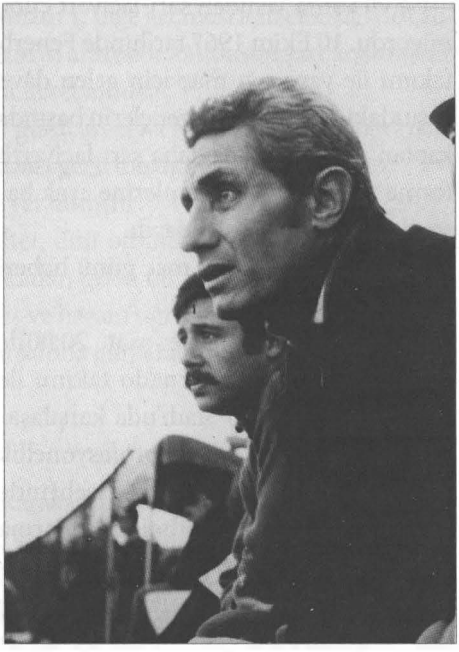

Sahada yaşamadığı kaygıları kulübede yaşadı.

Lefter Boluspor'da, yine sahada...

1967-1968 sezonu ve 1968-1969 sezonunun bir bölümünde Boluspor'un antrenörü olan Lefter bu takımı İkinci Lig'de çalıştırdı. Çok sevdiği meşin yuvarlak adeta bir mıknatıs gibi zaman zaman onu yine sahaya çekiyor, çocuğu yaşındaki futbolcularla mücadele etmekten kaçınmıyordu, yılların eskitmekte

başarısız olduğu Ordinaryüs...

O dönemlerin Füze Selamili, Kartal Yaşarlı Adana Demirspor takımını 3-0 yendikleri maçta kendisini de sahaya süren Lefter bir gol bir asistle maça damgasını yine vurmuştu. Boluspor'da başarılı bir performans gösteren Lefter 43 maçta 21 galibiyet, 14 beraberlik ve 8 yenilgi aldı. Takımı attığı 54 gole karşılık 25 gol yedi.

24 Eylül 1968 tarihli Milliyet Gazetesi'nde "Lefter kırkının baharında..." başlıklı habere rastlıyoruz:

"Bolu-Beylerbeyi maçında harika bir oyun çıkaran Lefter'e maçı seyreden Apak 'Seni milli takıma alırım' dedi.

44 yaşındaki milli futbolcu Lefter'in Pazar günü Bolu Stadı'nda Beylerbeyi karşısında çıkardığı mükemmel oyun spor çevrelerinin başlıca konusu oldu.

Futbol Federasyonu Başkanı Orhan Şeref Apak maçı izlemiş, sahadan ayrılırken 'İnanamıyorum bu yaşta bu hareketleri nasıl yapar? Gençler Lefter'i kıskansın' demiştir. Orhan Şeref Apak'ın bu görüşüne Lefter şu cevabı vermiştir: 'Biz futbolda erken gelmişiz. Ben futbola ve topa âşık bir insanım. İçimdeki sevgiyi ihtiyarlığım dahi söndüremeyecek. 5 yıl sonra bir takımda top oynarsam kimse şaşmasın. Top oyunu, topu sevmek demektir. Sevemez topu kimse benim sevdiğim kadar.'"

Beylerbeyi karşısında 90 dakika mükemmel oyunuyla mücadele eden Lefter, takımının bazı maçlarında sahada yer alacaktır. Lefter bu maçta kazanılan penaltıyı gole çevirememeyince güzel oyununu gol ile süsleyememiştir.

Lefter'in Bolu formasıyla oynadığı bir diğer maç da 12 Kasım 1967'de Trabzonspor'a karşıydı. Milliyet'in bu maçla ilgili manşeti: "Lefter'li Boluspor Trabzonspor'a 1-0 galip" idi. 43 yaşındaki milli futbolcu antrenörlüğünü yaptığı takımının başarısında büyük rol oynadı ve yegâne golün pasını verdi. 85. dakikada Vedat'ın attığı golün pasını veren Lefter maçtan sonra kendini yine eskisi gibi omuzlarda bulmuştu.

Hayatını futbola adayan Lefter futbolla ilgilenmekten tahsilinden hep uzak kalmıştı. İlkokul diplomasını Bolu Cumhuriyet İlkokulu'ndan almak Lefter'e Bolu'da nasip oldu.

Diplomasını aldıktan birkaç gün sonra Boluspor genel kaptanının Lefter'e uzattığı telgraf onu çok şaşırtmıştı. Telgraf şöyleydi:

"İnşallah ortaokulu 80'inde pekiyi ile bitirir, 90 yaşında liseye başlarsın. Başarılarını diliyorum. Basri Dirimlili."

Telgrafı okuduktan sonra gülmeye başlayan Lefter "Ulan bu deli Basri benim burada ilkokul diplomamı aldığımı da nasıl öğrenmiş" diyecekti.

Diplomasını almak için girmesi gereken Beden Eğitimi imtihanı öncesinde öğretmenler Lefter'e şöyle demişlerdi: "Biz seni bu dersten imtihan edemeyiz. Çünkü sen imtihanı millet karşısında verdin zaten."

1967-1968 sezonunu Boluspor'da bitirdi. Sezon sonunda sözleşmesi sona eren Lefter Boluspor yöneticilerinin ısrarı üzerine bir yıl daha Bolu'da çalışmayı kabul etti. Ancak 1968-1969 sezonuna başlayan Lefter Aralık ayında görevinden ayrıldı.

Lefter Samsunspor'da

Bu tarihten sonra Afyonspor gibi bazı takımlardan parasal açıdan cazip teklifler alan Lefter bunları kabul etmedi. O daha çok 2. Lig'de şampiyonluğa oynayan takımlarda ya da 1. Lig'den bir takımda görev almak istiyordu. Nitekim 9 Şubat 1970 tarihinde Lefter 1. Lig ekiplerinden Samsunspor ile 1969-1970 sezonunun ikinci yarısı başında anlaştı.

Bu konuda çıkan haber şöyleydi: "Antrenör Lefter, bugün Samsun'da, Samsunspor'un antrenörlüğü için Başkan Yılmaz Ulusoy ile görüşecek. Lefter dün başkan Yılmaz Ulusoy'la telefon konuşması yapmış ve Samsunspor'u çalıştırmak üzere teklif almıştır. Anlaşmanın İstanbul'da yapılmasını isteyen Lefter'e Başkan Ulusoy: 'Samsunspor burada senin Samsun'a gelmen lazım' diyerek davet etmiştir. Yılmaz Ulusoy'un yanında telefon konuşmasını dinleyen eski antrenör Basri Dirimlili bir ara ahizeyi eline alarak şunları söylemiştir: 'Lefter, hayatım bak, Samsunspor seni istiyor. Ben hiçbir kırgınlığım olmadan Samsun'dan ayrılıyorum. Samsunspor bu yıl 1. Lig'e terfi etti. İddialı, çalışkan, bilgili ve inançlı bir antrenöre ihtiyacı var. Samsunspor, Fenerbahçe'den sonra benim ikinci evimdir. Seni buraya ben de tavsiye ettim. Yılmaz Bey'le anlaşmanı istiyorum' diyerek eski takım arkadaşına telkinde bulunmuştur.

Ertesi günü Samsun'a giden Lefter, Temmuz ayına kadar ayda 7.000 lira karşılığında anlaşma imzalamıştır. Noterde Başkan Yılmaz Ulusoy ile konuşan Lefter: 'Ben çocukluğumdan beri top kovalıyorum. Birkaç gün toptan ayrı kalmam bana zindan hayatı yaşattı. Samsunspor'dan yüksek aylık, prim beklemiyorum. İyi top oynatırsam takdir yönetim kurulunundur' demişti. İmza töreninde Basri Dirimlili de yer almıştır. Samsunspor Başkanı Yılmaz Ulusoy, Lefter'in gelişiyle ilgili olarak: 'Spor hayatımızda örnek teşkil edilecek bir tablo çizildi. Lefter'i ilk tebrik eden Basri oldu. İşte spor budur' demiştir."

Samsunspor'un başında...

Aradığı pilotu buldu

Lefter bu süreçte İstanbul'da Beşiktaş ile oynadıkları deplasman maçının dönüşünde uçağın pilotuyla ilginç bir diyalog yaşamıştı. Lefter 12 yıldır aradığı pilotu yakalamıştı.

Futbolcu Lefter üzgündü, Beşiktaş ile maçı 2-2 berabere götürürken beklenmedik bir gol yemişlerdi... Bunu yanındaki Necati Karakaya'ya anlatıyordu. "Eğer" diyordu "Cevdet, Nihat'ı adım adım takip etse, ne Nihat golü atar, ne de iki golün pasını verirdi. Sonra Büyük Ahmet'i şikayet etti. "Büyük Ahmet antrenmanlarda çift kaleden hoşlanıyor, çabukluk hareketlerinden kaçıyor, tembellik ediyor, kamp disiplinine uymuyor." Lefter B. Ahmet ve Temel'i yanına takmış, İstanbul'dan Samsun'a dönerken eleştirmeyi uçakta yapıyor, bir yandan güneşten çapaklanan gözlerini siliyordu. Lefter'in gözleri kızarmıştı. Durmadan sulanıyor, Lefter ızdırap içinde kıvranıyordu. Bu sırada uçağın kaptanı kuyruk tarafına doğru yürüyordu. Lefter kaptan pilot ile göz göze geldi. Eleştirmesini unuttu. Yerinden kalktı ve kaptan pilota doğru yanaşıp: "Tam 12 yıldır seni arıyorum. Bir zamanlar üzerimi berbat etmiştin! Seni hiç unutmadım" dedi. Kaptan pilot şaşırmıştı. Lefter devam etti anlatmaya: "Siz" dedi. "Bahattin Ünalman kaptan değil misiniz? 12 yıl önce uçakla Ankara'ya gidiyorduk. Ben sıkışmış tuvalete girmiştim. Bunu gören Naci ile Basri sana gelip, "Aman Bahattin Ağabey'cim" demişler. Lefter tuvalete girdi şu uçağa hafif bir çalım at da şu enayi üzerine işesin. Sen de sallamışsın uçağı. Ne sallamak be Bahattin Ağabey'ciğim. Yarım saat inemedim uçaktan üzerim kurusun diye..."

Samsunspor 1969-70 sezonunu Lefter'in antrenörlüğünde, ligi 7. bitiren Galatasaray ve 9. bitiren Beşiktaş'tan daha önde, 6. olarak tamamladı.

Lefter Sivaspor'da

1970-71 sezona Naci Özkaya ile başlayan Sivasspor onu başarısız bulunca Kasım başında yolları ayırıp Lefter'e teklif götürdü. 16 Kasım 1970'te Lefter, Sivasspor ile el sıkıştı. Sezon sonu Sivasspor ligi 4. olarak tamamladı. Takım başarılı bir sezon geçirmişti. Ama Sivaspor'un yeni yönetim kadrosu Lefter'e büyük bir haksızlık yaptı. Bu konuda basında yer alan haber şöyleydi:

"Sivasspor antrenörlüğünden ayrılan Lefter Küçükandonyadis, 'Ben yeni yönetim kurulundan takdir beklerken onlar bana ceza verdi' demiştir.

İsminden faydalanarak kendi reklamlarını yapan yönetim kurulunu ağır şekilde suçlayan Lefter, sözlerine şöyle devam etmiştir: 'Kocaeelispor'la yaptığımız ligin son maçından sonra bütün sporculara olduğu gibi bana da kafile Başkanı Bahattin Doğruyol 30 Mayıs'tan 1 Temmuz'a kadar izin verdi. Ve bu izin kâğıdı da elimde bulunuyor. Ben henüz görev başında iken yeni yönetim kurulu antrenör aramaya başladı. Hatta çeşitli antrenörler ile temasa bile geçtiler.'

Dünyanın hiçbir yerinde olmayan şeylerin, Sivas'ta cereyan ettiğini belirten şöhretli antrenör bu konuda şunları söylemiştir: 'Yönetim kurulu tarafından bir buçuk ay önce

alınan bir karar benden saklı tutularak, tam maaşımı alacağım sırada tebliğ edilerek maaşımdan ceza kesildi. Halbuki bana verilen cezada hiç olmazsa ifademin alınması gerekirdi. Böyle bir karar da kanuna aykırıdır.'

Lefter Sivaslı taraftarların hiçbirinden şikayetçi olmadığını, özellikle hepsinin ve önceki yönetim kurulunun kendine büyük yardımda bulunduklarını ifade etmiş ve konuşmasına şöyle son vermiştir:

'Eğer ben konuşursam bu Sivas için kötü olacak. Söylemek istediğim bazı şeylerin Sivaslılar tarafından bile duyulmasını istemiyorum. Özellikle genel kaptan ve bölge müdürünün tekliflerini burada söz konusu etmek istemiyorum. Zira, Sayın Vali'ye bu konularda konuşmamak için söz verdim. Şimdiki yöneticilerden bazıları ile çalışacak antrenör ve futbolcu arkadaşlarımı ikaz ediyor, benim başıma gelenlerin onların da başına gelmemesini temenni ediyorum. Takımı 14. olarak ele aldım. Ve ligi 14 futbolcu ile 4. sırada bitirdik. Ben onlardan teşekkür beklerken, onların beni kaçtı diye afişe etmelerini sporculuk ve centilmenlikle bağdaştıramıyorum.'"

Lefter yeniden Samsunspor'da

Yaşanan bu tatsızlıktan sonra bir süre Büyükada'da dinlenen Lefter ona duyulan ihtiyaçtan dolayı sezon sonuna doğru yine Samsun'a döndü. 1971-72 sezonunun son 7 haftasında Samsunspor'u devralan Lefter takımını 13. sırada tutarak küme düşmesini engelledi. Sezon değerlendirmesiyle ilgili görüşlerini 12 Haziran 1972 tarihli Milliyet Gazetesi'ne şöyle vermiştir:

"Samsunspor'a antrenör olduğum zaman 7 maçı vardı. Kümede kalması bir hayaldi. Zira maçları küme düşme tehlikesi olan İstanbulspor, Giresunspor, Boluspor ve Karşıyaka gibi takımlar yanında Fenerbahçe, Beşiktaş ve Altay gibi çok güçlü ekiplerle oynayacaktı. Hem de deplasmanda! Göreve başladığımın üçüncü günü Giresunspor ile karşılaştık. Takıma bir şey vermemiştim. Nitekim bu maçı 1-0 kaybettik.

İkinci maçımız Altay'laydı. Bu bizim için bir dönüm noktası teşkil edecekti. Fakat izmir'de Altay'dan puan koparmak çok zordu. Biz başarıya ulaştık, Altay ile 0-0 berabere kalarak ilk adımı attık.

Bir maçta takıma itimat gelmişti. Ancak, bu işin sonunun geleceğine inanmayanlar çoktu. Takım yorgundu. Bunu atmak için üç şeye çok dikkat ettik. Birincisi hafif idman, çoğunlukla bu çalışmalar kültür-fizik ile geçti. İkinci olarak devamlı kamp, üçüncüsü çok kuvvetli gıda...

Maçlarımızı kendi sahamızda ve dışarıda hep kazanmak için oynadık. Altay maçından sonra İstanbulspor'u yenerek biraz olsun düze çıktık. Ancak tam manasıyla kümede kalma hakkını elde edemedik. Deplasmanda Karşıyaka ile golsüz berabere kaldıktan sonra Boluspor'u 2-0 yendik ve bir oh çektik. Her şeye rağmen, ben kurtuluş hesaplarına kanmıyor, en azından bir puan daha almamız gerektiğine işaret ediyordum. Bu puanı deplasmanda Beşiktaş, kendi sahamızda Fenerbahçe'den ala-

caktık. Zor işti bu... Beşiktaş ve Fenerbahçe ile 1-1 berabere kaldık.

Kümede kalmamız bir mucizeydi. Bu Allah'ın emri ile oldu. Söylediklerimi yapan futbolcularım ve benden önce görev yapan Sıtkı Karavin arkadaşıma teşekkür ederim."

Karadeniz'de yeni liman Orduspor

Lefter rotayı yine Karedeniz'e çevirmişti. Bu seferki liman Ordu idi. Mor-beyazlı ekipteki görevi 6 Temmuz 1972'de başladı. Kolları hemen sıvayan Lefter, 8 Ağustos'ta tüm futbolcuların Ordu'da olmalarını istemişti. O gün yapacağı toplantıda hazırladığı çalışma programını futbolcularına sunup yeni sezon hazırlıklarına başladı. Sezon sonuna dek Ordu'yu çalıştıran Lefter 13 Haziran 1973'de bir teşekkür yayınlayarak Orduspor ve Ordulular'a veda etti.

Lefter Konyaspor'da

Sezonu Orduspor'da tamamlayan Lefter 1973-1974 sezonu için antrenör arayışlarında bulunan Konyaspor'un ısrarlı teklifini Kasım ayında kabul ederek 14 Kasım 1973 tarihinde sözleşme imzaladı. 30 Kasım 1973 tarihli Milliyet Gazetesi "Tele Açık Oturum" başlığı altında 2. Lig takımlarının teknik direktörlerinin görüşlerini yayınladı.

Konyaspor Teknik Direktörü Lefter de görüşlerini şöyle açıklıyordu: "Takımların birbirine uzak kentlerde olmaları, birtakım deplasman güçlükleri çıkarıyor. Ayrıca ekipler geçen yıllara oranla deplasmanlarda daha rahat oynuyor. Eskisi gibi deplasmanda puan aldıklarında arabalarının camları kırılmıyor, polis kordonunda şehri terk etmiyorlar. Konya seyircisi iyi oynayan takımı alkışlar. Ancak Konya ve tüm kentlerin seyircilerinin takımlarından mutlaka şampiyonluk istemeleri 2. Türkiye Ligi'ni ters yönde etkiliyor.

Hakemler, hakemler, hakemler... Bence 2. Türkiye Ligi'nin en büyük sorunu bu. Üzücüdür ama gerçektir. Bugün deplasmanda oynayan bir takımın önce hakemi yenmesi gerekmektedir. Hakemler seyircilerin tesiriyle istemeyerek de olsa evsahibi takımın lehine büyük avantajlar sağlıyor.

Ben çalıştırdığım takımda her zaman yakınlık, iyi niyet gördüm. Ancak transfer aylarında bilinçsiz transferler yapılması sonradan futbolcular ve yöneticiler arasında bazı tatsız hadiseler çıkarıyor. Yönetici fazla para verdiği bir futbolcuyu mutlaka oynatmak istiyor. Oysa o futbolcu o günkü formuyla takımına faydalı olacak kıvamda değildir. Bunu anlatmak zor oluyor.

Bütün bunlara rağmen 2. Lig'de olumlu bir gelişme var. Seyirci takımından mutlaka 2 puan al, mutlaka şampiyon ol gibi peşin hükümlü isteklerini bırakarak biraz daha gerçekçi düşünürse 2. Lig daha iyi yerlere gelecektir."

Konya'da sezonu tamamlayan Lefter uzunca bir süre başka bir takımda görev almadı.

Lefter Maltepe'de

2. Amatör Küme takımlarından Maltepe, Lefter'e ilginç bir öneride bulundu: Lefter Ada'da oturmayı sürdürecek, antrenman ve maçlar için kulübün kendisine tahsis edeceği bir motorla Büyükada'dan Maltepe'ye getirilip götürülecekti. Yıllardır Anadolu'nun birçok kentinde çalışan Lefter amatör takımın bu ilginç teklifini kabul etti.

Burada da hâlâ yitirmediği amatör bir ruhla çalışan Lefter, 1975-76 sezonunda 2. Amatör Küme B Grubu'nda mücadele eden takımını şampiyon yapıp 1. Amatör Küme'ye çıkardı. 1976-1977 sezonunda ise 1. Amatör Küme C Grubu'nda mücadele eden Maltepe'yi bir kez daha şampiyon yapmayı başardı. Maltepespor Kulübü altı grup şampiyonu arasında yapılan İstanbul finallerinde 4. sırayı elde etti. Lefter Maltepe'deki görevini 1978 yılına dek sürdürdü.

Lefter Galata'da

1932 yılında kurulan köklü kulüplerimizden Galata Spor Kulübü, 75. yılında (2007) çıkardığı özel albümde bir dönem takımlarını çalıştıran büyük usta Lefter'e de yer vermişti. İşte bu satırların bir özeti:

"Galata'da çok değerli hocalar da başarılı işlere imza attı. Türk futbol tarihine damgasını vuran isimlerden Lefter Küçükandonyadis de Galata'da antrenörlük yapan değerli isimlerden biri. Sahalarda fırtına gibi esen, hocalığı döneminde öğrencilerinin motivasyonunu her şeyin üzerinde tutan Lefter, şimdilerde Büyükada'da sakin bir yaşantı sürüyor. Biz de bu değerli futbolcuyla sizler için tanıştık, futbol serüvenini sorduk. Galata'daki bir anısını da sizler için öğrendik. Galata'da yetiştirdiği genç oyuncular olduğunu anlatan Lefter, kulüp başkanımız Selim Akgül ile yaptığı sohbette, 'Galata çok iyi takımdı zamanında. Siz de bu genç yaşta yönetici olmuşsunuz. Eğer sizin gibi genç yöneticiler bu işin üstüne giderse, oyunculara yakın olursa ve bu işe gönül verirse başarılı olabilirsiniz' şeklinde konuştu.

Galata ile ilgili bir anısını da anlatan hoca, 'Bolu'dan bir oyuncu getirmiştim. O dönemlerde bir başkan vardı. Çok sertti çocuklara yaklaşımı. Çocuğu dövdü. Dedim: 'Bana vursaydın, bu çocuğa vurmasaydın.' Çünkü oyuncularımız iyiydi. Yılbaşı öncesiydi, bütün ekip gittik eğlendik bir yerlerde. Hemen arkasından da Galata'nın bir maçı vardı. Takımı kurduk. Maç öncesinde çocuklarla konuştum. Hadi çocuklar dedim, bu maçı alın. Çocuklar çıktı oynadı, 6 tane gol attılar o gün. Demek istediğim her şey güzellikle olur. Öyle vurup kırmakla olmaz yöneticilik.'

Şimdiki futbolcuların oyunlarını da beğendiğini söyleyen Lefter, kendi dönemlerinde böyle büyük paralar kazanamadıklarını da ifade ediyor ve birçok memleket gezdiğini, birçok takımda oynadığını ve teknik direktörken çok genç yetiştirdiğini belirterek tüm bu tecrübelerin sonunda futbolun bir taktik işi olduğunun altını çiziyor. Türk takımlarının Brezilya gibi dışarıdan oyuncu almalarını da eleştiren usta oyuncu, o futbolcuların gerçek oyunlarını göstermediğini belirtiyor. Hâlâ futbol aşkını taşıyan usta, bugün

bile sert ve hızlı futbol oynayan adamları bir araya toplayarak süper bir takım oluşturabileceğini söylüyor. Son söz olarak Galata'ya başarılar dileyen ve takımın çok daha iyi yerlere geleceğine inandığını söyleyen Lefter, büyük bir nezaketle ve içtenlikle: 'Sizin için dua edeceğim. Ada'nın en tepesine çıkıp mum yakacağım sizin takım için' dedi."

Futbol sahalarında son durak: Genç Milli Takım menajerliği.

Son durak: Genç Milli Takım

Lefter, 1982 yılının Ocak ayında Şükrü Ersoy'un antrenör olduğu Genç Milli Takım'ın menajerliğine atandı. 8 Şubat 1982 tarihinde Genç Milli Takım'ın Bulgaristan ve Romanya'ya yaptığı bir turnuva seyahatinden sonra 20 Şubat 1982 tarihinde İslam Çupi Milliyet Gazetesi'nde şu şöyleşiyi yapmıştır:

"Genç Milli Takımda Bir Lefter Arıyorum

Lefter ve öğrencileri çıktıkları Romanya, Bulgaristan seferinden döndüler. Genç Milli Takım'ın bu seferki sınavı konusunda Ordünaryüs'ün raporu şöyle: 'Kar, buz, eksi 10-15 derece soğukta ayakları toprağa iyi basan çocuklar seyrettim. Bizden tecrübe yönünden daha ilerde olan rakiplerle iyi mücadele ettiler. Maçlarda onlardan daha fazla gol pozisyonlarına girdiler. Üstelik maçları da onların hakemleriyle oynadık.'

Genç Milli Takım'da, 'Lefter ve Çocukları' dönemi başladı. Ünlü futbolcu bu aileyi şöyle tanıtıyor: 'Civciv gibi herkes etrafımda... Beni seyretmemişler, ama babalarından duymuşlar. Çocuklara kendimi anlatıyorum. Can'ı, Metin'i, Recep'i anlatıyorum. Anlatılanları can kulağıyla dinliyorlar. Ben ümitliyim bu çocuklar adam olacak.'

Lefter futbol oynarken de antrenörlük yaparken de zor adam beğenirdi. Bakalım bu yeni çocuklarıyla ilgili beğeni defterinde neler var?

'Bursa kalecisi Eser'i şimdi gözüm kapalı A Milli Takıma koyarım. Çalışmayı seviyor ve çok iyi profesyonel. Kocaeli stoperi Kayhan nefis bir sürpriz golcü. Sakatlıklarından dolayı oynatamadığımız Metin ve Celal'den ilerisi için çok ümitliyim. Fenerbahçe'de top oynayan bizim Mikro Mustafa'ya benzeyen Adana Demirspor'lu Tekin var. Müthiş kıvrak ve gol için mahir. Altay'lı Erdi var.'

Baba Lefter bir dolu çocuğunu yarınlara hazırlıyor. Bu bir dolu çocuk yarınlarda nasıl futbol oynayacak? Babanın bu konudaki sopası kesin ve net...

'Topla yumuşak, topsuz sert olacaklar. Kendilerine futbol oynarken sahada 90 dakika top sesi istiyorum dedim. Çünkü top sesi vermeyen takım bana göre beş para

etmez. Her türlü müdahale ve mücadelede kararlılık istedim. Türkiye'de en zor atılan şey gol. Bu gol denen dersten mutlaka sınıf geçecek 4-5 futbolcu çıkacaktır. Ben şahsen bu takımda 15-16 yaşında bir Lefter arıyorum. Büyük konuşmayayım ama onu mutlaka bulacağım...'

Türkiye müjde... Lefter, Genç Milli Takım'da kendisini arıyor.

Ordünaryüse inanalım mı demeyim, inanın.."

Lefter, Genç Milli Takım'da yaklaşık bir yıl görev aldı. Ve bu takım Lefter'in görev aldığı son durak olacaktı. Bu genç takımdan ilerde yıldız olan Metin Tekin, Tanju Çolak, Kaleci Eser, Erdi Demir, Kayhan Kaynak gibi pek çok futbolcu çıktı.

33

LEFTER KALEMİ ELE ALIYOR

Lefter Genç Milli Takım menajerlik görevini sürdürürken Milliyet Gazetesi'nde 21 Şubat 1982 tarihi itibariyle spor yazarlığı görevine de başladı. İlgiyle okunacak bu yazılarını 1999 yılının Ağustos ayına kadar tam 17 yıl boyunca sürdürdü.

Lefter'in ilk maç yazısı

25 Şubat 1982'de Fenerbahçe'nin Türkiye Kupası'nda Bahtiyar (2), Mustafa ve Selçuk'un attığı gollerle Denizlispor'u 4-0 yendiği maç, Lefter'in ilk maç kritiği yazısıdır:

"Osman atraksiyon yapmadan oyuna başlamıyor. Fenerbahçe orta sahada topu rakibe kaptırdıktan sonra futbol oynamayı düşünüyor. Orta saha elemanları hep topu havaya kaldırdıkları için rakibe rahat müdahale etme hakkı veriyor. Bu tarz, oyunun kontrolünü zorlaştırdığı gibi rakibini ikili mücadelelerde avantajlı kılıyor.

İsa ne adam kovalıyor ne de iyi pas atabiliyor... Nasıl iyi orta saha oyuncusu olur?

Bana göre büyük takım, ceza yayının üzerinde ne yapacağını önceden planlayıp sonuca götüren takımdır. Fenerbahçe'de stoper ve libero sadece korner atışlarında gole kafa için geliyor. Oysa bu ikili, sürpriz oyun içi ataklarıyla rakip ceza sahasına gelmeli. Bu tarz oyun golü daha rahatlıkla getirir. Fakat Fenerbahçe'de böyle bir düşünce tarzı yok. Fenerbahçe topu devamlı bekleyen bir takım olmuş. Topu rakipten önce gidip alma alışkanlığı gelişmemiş. Fenerbahçe'de her futbolcu topu ayağından çıkaracağı en uygun zamandan 5 saniye sonra bu işi yapıyor. Bu noksanlık bilhassa hücumda bol ofsayta düşme olayını ortaya çıkarıyor. Fenerbahçe'de Mustafa çalım atarken, rakiple olan mesafeyi ayarlarsa o korkunç sürati ile büyük futbolcu olacak. Ben solbek Müjdat'ı çok tuttum. Bir kere oyuna kendisini ölümüne veriyor. En iyi futbolcu bence bu tiptir."

Lefter'in "despot" diye tanımladığı Branko Stankoviç kaptan Alpaslan Eratlı ile...

Bu yazıda Fenerbahçe 4-0 kazanmış olmasına rağmen büyük ustanın oldukça ciddi eleştirileri dikkat çekiyor. "Çok tuttum" dediği Müjdat Yetkiner konusundaki düşüncesinin ne denli isabetli olduğunu da görüyoruz. Müjdat, Fenerbahçe'de 763 kez forma giyerek Lefter'in 615 maçlık rekorunu kırmıştır.

'Fenerbahçe'de bir despot var'

Lefter sadece maç kritikleri yazmamıştır. Zaman zaman yaptığı saptamalarının da ne denli isabetli olduğu zaman içinde anlaşılmıştır. Buna en güzel örnek 1982-83 sezonu başında göreve getirilen teknik direktör Branco Stankoviç'le ilgili 5 Ağustos 1982 tarihinde yazdığı "Fenerbahçe'nin başında bir despot var" başlıklı yazıdır:

"Stankoviç'le 1948 Londra Olimpiyatları'nda karşılıklı top oynadık. 3-1 kaybedip yarı final hakkını kaçırdığımız maçta ben Türk Milli Takımı'nın soliçi, o Yugoslav takımının sağbeki idi. Ciddi, sert bir futbol kişiliği vardı. Takım içinde otoriter ve kendisini saydıran bir yere sahipti. Stankoviç'le çok yıllar sonra Yunanistan'da ünlü AEK'i çalıştırırken karşı karşıya geldik. Ben de Egaleo'nun teknik direktörü idim. Egaleo'da teknik direktörlük yaparken benim öğrencim olan Hacı Mikalis daha sonra uzun yıllar Stankoviç'in yanında asistan anternör olarak görev yaptı. Ben de kendisini gerek antrenman gerekse maçlarda uzun uzun izleme olanağı buldum. Fenerbahçe'nin yeni teknik direktörü Stankoviç'in antrenörlük portresini şöyle çizebilirim:

1- İyi bir saha çalıştırıcısıdır. Futbolcuya bir şeyler öğretmek için çalışmalarda çok sabır gösterir.

2- Yaşı 58-59 olmasına rağmen fizikman çok güçlü ve çok zindedir.

3- Gençlere eğilir, gençlere inanır, onları derleyip toparlar, kimsenin tahmin etmediği bir sürpriz ekibi liglere sürer.

4- Çok disiplinli ve acımasızdır. Fazla konuşmayı sevmez. Bu sebepten bizim Türk basınına pek sempatik gelmeyebilir. Çünkü laf ebeliği yapmaz.

5- AEK'ya getirdiği gibi, futbolcunun bildiği ve benimsediği bir oyun tarzının çok dışında kendi futbol anlayışını Fenerbahçe'ye mutlaka yerleştirecektir.

6- Serttir. Antrenörlük kişiliğinden ve çalışma prensiplerinden asla taviz vermez. Prensipleri dışına kim çıkarsa çıksın harcar.

7- Maçı 90 dakika koşan futbolcuların, 90 dakika formasını terleten, saldıran,

taktik disiplinin dışına çıkmayan takımın ve futbolcuların kazanacağına inanmıştır. Bunu benimsemeyen futbolcu Stankoviç'in takımında oynayamaz.

Kendisine ve Fenerbahçe'deki futbolcu kardeşlerime yeni sezonda birlik beraberlik, uyum ve başarılar dilerim."

Lefter'in sezon öncesi yaptığı bu saptamaların bire bir doğru olduğu görüldü.

Bu sezon Stankoviç yönetimindeki Fenerbahçe sezona TSYD Kupası'nı alarak başladı. Ligin devre arasında da Donanma Kupası'nı kazanan Fenerhahçe, Lig şampiyonluğu ve Türkiye Kupası ile 1982-83 sezonunu 4 kupa ile tamamladı.

Lefter 1999 yılına, yani 75 yaşına kadar yazarlık yaptı. O günden sonra günlerini Büyükada'sında ailesiyle, sevdikleriyle ve her zaman yakından takip ettiği Fenerbahçe'sinin hiçbir zaman bitmeyecek aşkı ve heyecanı ile geçirdi.

34

"FENERBAHÇE İÇİN MUM YAKIYORUM, DUA EDİYORUM"

Fenerbahçe TV, 2004 yılında 80 yaşındaki Lefter Küçükandonyadis'le bir röportaj gerçekleştirdi. Takım arkadaşı Şükrü Ersoy'un aracı olduğu, Ender Asman'ın gerçekleştirdiği röportaj büyük ustayla bütün hayatını geçirdiği Büyükada'da yapıldı.

Kendisine Fenerbahçe'nin son forması hediye edildi. Kulüpte sergilenmek üzere bir tane forma imzalatıldı. İşte o röportaj...

Nasıl mutlu musunuz?

Fenerbahçe'yi kendimden fazla seviyorum. Böyle bir sevgi olamaz. Maçlardan evvel Aya Yorgi'ye çıkıyorum, mumlarımı yakıyorum ve Fenerbahçe için dua ediyorum. Ben oynarken arkadaşlarımla sarılıp inanıp sahaya çıkar ve yapacağımızı yapardık. Ama şimdi biz onlara yalvarıyoruz, dua ediyoruz. Tövbe tövbe. Nereye çıkacağımızı bilmiyoruz. Yani bunlar oynasın diye. Aya Yorgi'de dua ediyorum Allah Fenerbahçe'yi galip çıkartsın diye, beyinlerini yerine getirsin diye dua ediyorum. Çünkü bazen çocukların beyinleri yerinde değil.

Gerçek bir profesyonel ne yapmalı?

Ben 19-20 sene Fenerbahçe'de oynadım. Futbola memleketimde, Büyükada'da başladım. Adalar B takımında oynadım. Abim de Beyoğluspor'da oynuyordu. Sonra Taksim aldı beni, Taksim'de oynadım. Nufüs kâğıdımı büyüttüler. Hakkı Yeten beni çok istemişti. Onlar da Miçaki adında bir antrenör vardı. Çok iyi bir hocaydı. Beşiktaş'ın antrenörü idi. Geldiler buraya evime. Babam nargile içiyordu bahçede. "Yok, ben oğlumun top oynamasını istemiyorum" dedi. Kimbilir ne konuştular, neden

Lefter'in futbola başladığı yıllarda ısrarla peşine düşen Baba Hakkı bir gösteri maçının ardından omuzlarda.

böyle dedi bilmiyorum. Baba Hakkı baba adamdı. Futbolun kanunuydu. Nur içinde yatsın. Sonra askere gittim Diyarbakır'a, dört sene askerlik yaptım. 1943 senesinin üçüncü ayında gittim, 1947'nin üçüncü ayında terhis oldum. Dört senede bir defa izine geldim. Galatasaray'ın sol beki Ruhi vardı. Babası Diyarbakır'da emniyet amiriydi. Ruhi beni çok methetmişti Fenerbahçe'ye. Fenerbahçe'de antrenman maçına çıkardılar beni; A-B takımları oynuyordu. İlk o zaman oynamıştım Fenerbahçe'de; hoca Büyük Fikret'ti. Ben duş almadan Moda'dan kalkan vapurla adaya gittim. Büyük Fikret akşam telefon açtı, kızdı bana. Ama ona söz verdim askerlik bittikten sonra geleceğim diye. Zaten Fenerbahçe'yi seviyorum.

Şaban vardı çocukluk arkadaşım. Daha sonra jandarma kumandanı oldu Sivas'ta. Çocukluğumuz beraber geçti. Bizim mahallenin çocuğu. Fenerbahçe formaları almıştık kendi paramızla. Top oynuyorduk devamlı. Koşan adamlardı. Koştun mu korkma yenilmezsin, yeter ki mücadele et.

Daha sonra Müslüm Baba (Bağcılar) Ruhi'yi gönderdi yanıma. Sahilde yemek yedik. Daha sonra adanın büyük turunu çektik. Ruhi dedi ki, beni kırma, beni mahvedersin. Ben dedim ki, başka takım tanımıyorum ki ya! Yani benim sevdiğim takım Fenerbahçe. Fenerbahçe'yi sevdiğime göre bir başka takıma nasıl giderim.

Aileniz de Fenerbahçeli mi?

Benim ailem de hasta Fenerbahçeli. Benim damadım var Mehmet, o da hasta Fenerbahçeli. Kızım o da Fenerbahçeli. Torunum Özcan hasta Fenerbahçeli. Fenerbahçe genç takımında da oynadı.

Kimler vardı sizin döneminizde?

Hepsi iyi çocuklardı. Maçlara çok iyi motive oluyorlardı. Ne olduğunu ve ne yapılması gerektiğini çok iyi biliyorlardı. Fenerbahçe iyi oynuyordu. Fenerbahçe bu yüzden büyük takımdı. Bütün polisler Fenerbahçeliydi. Askeriye Fenerbahçeli. Çok taraftarımız vardı. Ankara'ya gidemezdik. Yataklı vagondan indiriyorlardı bizi, havalara

kaldırıyorlardı. Ankara Palas'a omuzlarda giriyorduk. Acaip bir sevgi vardı. Şimdi bakın, Cihat - Murat, Ahmet - Selahattin, Samim, K.Halil - K. Fikret, Erol, Suphi, Lefter, Halit. Bugüne kadar gördüğüm en iyi takım bu.

Kaç şampiyonluk gördünüz?
Vallahi şimdi hatırlayamıyorum. Çok şampiyonluk gördük. Milli Küme şampiyonluğu gördük.

O zaman ki sıkıntılarınız nelerdi?
Vallahi biz maddi yönden çok tatmin olmuyorduk. Bu formayı sevdiğimiz için her şeye katlanıyorduk. İlk aldığım ücret üç liraydı. O zamanlar manda gözü denilen."

Özellikleriniz neydi?
Çalım atmak için hasmının üzerine gideceksin. Çok hakim olacaksın ayaklarına. Çok da çabuk. Bir hareket yaparken ikincisini düşüneceksin. Böyle aldatıyordum ben. Ben böyle çalım atıyordum. İki ayağımı da kullanıyordum. Penaltı ve frikikleri de ben atıyordum. Benim attığım penaltılarda kalecinin atlayacağı yeri bildiğim halde oraya atıyordum. Kararımı verip sol tarafa yerden atıyordum. Plase, ama kuvvetli plase. Bazen kaleci sol tarafa düşerken karar verip sağ tarafa ayağımın üstüyle çok hızlı vuruyordum.

Hırçın bir futbolcu muydunuz?
Ben hırslıydım. Hırslı, çok hırslı ama. Yani mağlubiyeti kabul etmeyen bir adamdım. Bırakmazdım rakibin peşini. Bizim kaleye inmesine razı olmazdım.

Frikik atışlarında nasıldınız?
Ayağımın içiyle vururdum. Bu nasıl vuruyor (Hooijdonk'u kastediyor), ben de öyle vuruyordum.

Hatırlayabildiğiniz güzel anınız var mı?
Biz Galatasaray'ı, Galatasaraylılar da bizim maçları kazandı mı şampiyonluk umurumuzda olmazdı. Bak ne diyor; Fenerbahçe'ye gol atmayan bir futbolcu Galatasaraylı kabul edilmiyor. Bu onlardan çıktı. Ama biz de atıyorduk. Biz kuvvetli olduğumuz zaman çok iyiydik. Yenerdik. Yenmeyeceğimiz takım yoktu.

Sahalar nasıldı?
Sahamızda iki tane kuyu vardı kalelerin arkalarında. O dolduğu zaman yürüyemiyordun. Ayakkabılarını kaybederdin. Çamurda top oynayacak olursan mahvolurdun. Kırmızı bir çamur, ayakların girdi mi oraya, topu mu söküp getireceksin, kendini mi

"Ayakkabı kaybedilen" eski sahalarda bir mücadele.

kurtaracaksın? O zaman öyleydi. O kaleciler! Bu zavallı Şükrü antrenmandan sonra, Szekelly çalıştırırdı. Gelirdi bütün yüzü arap gibi olurdu, tanınmazdı.

Şükrü Ersoy söze girip, "İsmet İnönü İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avusturya'yı 1-0 yendiğimiz maça gelmişti onu seyretmeye" diyor. Lefter ise, "İnönü beni çok severdi. Briç oynadıkları bir yer vardı. Büyük Kulüp. Maçlardan hemen sonra duş alıp yanına giderdim. Kapıdaki polis haber verir, Lefter geldi derdi. Çıkar gelirdi. Elini öperdim. O da beni alnımdan öperdi. Uğur olarak telakki ediyordum. Ve nitekim de yeniyorduk" diyor.

Uğurunuz var mıydı?

Dua ediyorum, daha ne yapayım. Ben rüyalarıma inanıyorum. Böyle iyi rüya gördüğüm zaman, Beşiktaş'ı yeneceklerini söyledim bu hafta bütün çocuklara. Ağladığımı gördüm. Ağladığımı, para verdiğimi gördüm mü alıyorum, bir şeyler alıyorum yani. Ben bunu maça bağlıyorum ve oluyor.

"Ver Lefter'e yazsın deftere" niye deniyordu?

E gol atıyordum. 18'in oralarda yakaladım mı, çabuk olduğum için çalımlarla pat, kaleciyle karşı karşıya kaldığım zaman topa vurur gibi yapardım. Kaleci hemen yatardı, (gülerek) ulan ne yatıyorsun, o taraf boş derdim. Hoşuma giderdi böyle gol atmak. Söylediklerimden şimdi amma kendini beğenmiş diyecekler. Hiçbir zaman sevmem aslında. Demirspor'dan gelen bir Necdet Ağabey vardı antrenör. Bizi bir çalıştırıyordu, merdivenleri bir bir çıkartır indirirdi. İn çık yaptırırdı devamlı. Yugoslav bir antenör vardı. Mihaloviç. Çok yoruyordu bizi. Niyazi (Arnavut) gel buraya dedim. Hocanın pantolonunu aldık. Küvetin içine sokuyorduk, çamurlu suların içine sonra bir düğüm yapıyorduk. Niyazi bir taraftan çekiyor, bir yandan ben çekiyorum. Pantolon "hırrrr" yapıyor. Pantolon yırtılmak üzere, biraz daha çekersek yarım pantolon olacak (gülüşmeler)...

O küvete ilk siz girermişsiniz?

Yok ya ben girmezdim. Tiksinirdim, sırf çamurdu, nasıl gireyim. Ben suda kalırdım çok. Beni biri öptü mü, bir de sarılıyorlardı iyice. Gidiyordum sonra eve, alkolle, kolonyayla siliyordum her tarafımı. Çok huyluydum.

Başka bir anınız?
Şimdi Baba Gündüz'e (Kılıç) Kamil (Altan) dedi ki, bu arada da Kamil'le her gün beraberiz. Hep çıkıyorduk Tepeköy'de top oynuyorduk. Bir tanıdığı vardı ona top öğretiyordu. Ulan dedim, sen kendin bilmiyorsun ki öğreteceksin. Şaka tabii çok gülüyorduk. Çok iyi bir çocuktu. Dünyanın en iyi insanlarından bir tanesiydi. Küfürlü filan konuşurdu, ama içinde hiç kin yoktu. Galatasaray maçı öncesi bütün hafta hocaya Lefter'i bana bırak diyor. Hiç korkma ben onun işini bitireceğim diyor. E Gündüz de inandı ona. Şimdi Kamil sağ haf oynuyor. Ben de soliç oynuyorum, onun tarafında. Geliyor, bugün ananı bilmem ne yapacağım diyor. Bastı küfürü, bastı küfürü. Bir de tükürdü bana, çekildim yemedim. Ama çok çok samimiyiz. Beni öldürse hiç üzülmem. O kadar iyi bir çocuktur. Pardon ben sağiç oynuyordum. Geldi benim tarafıma. Ben dedim ki Can'a (Bartu), Can da soliç oynuyor. Maçı alacağız geç o tarafa dedim. Kamil karşımda, iki top attım, bir ayak yaptım. Kamil böyle dönüp durdu. Kamil'in son maçı oldu Galatasaray'da. 3-0 aldık maçı. Arife günüydü (30 Nisan 1957'deki ligin şampiyonunu belirleyecek olan son hafta maçı).

Uçağa binmekten korkuyor muydunuz?
Başta değil sonradan. Bir fırtınaya yakalandık. Frankfurt'tan kalktık (eliyle göstererek) burada Naci (Özkaya) oturuyor. Burada ben oturuyorum. Burada Suphi (Ural) oturuyor. Baktım bulutları gördüm. Anlıyorum havadan, babam balıkçı. Dedim iyi dayak yiyeceğiz havadan. Nitekim uçak sağa sola yukarı iyice sallamaya başladı. Kepaze olduk. Ben oturduğum yerden çıktım. Kanepenin altına girmiş ayaklarım. Sanki beni o kurtaracak. O korkmayan Şükrü (Gülesin), Naci falan çok etkilenmişlerdi. Korku girdi içime, uçağa binmek istemiyordum artık kaçıyordum. Sakatım sakatım deyip kaçıyordum.

Arkadaşlık nasıldı?
Amatör bir ruh vardı. Onun için biz giydiğimiz formanın hakkını vermek istiyorduk. Veriyorduk, elimizden geleni yapıyorduk da. Osman (Göktan) vardı. Adana'ya gittik. Hava nasıl sıcak, felaket sıcak. Dört tane de kıl kalmış kafasında Osman'ın, hâlâ onları taramaya çalışıyor. Üç tane yumurta elimdeydi. Odada valizlerin olduğu yere kaldırdılar beni. Yukardan Osman'ın başına olduğu gibi yumurtaları bıraktım. O sıcakta leş gibi koktu Osman. Birbirimize takılırdık ama kızmazdık.

Lefter küfür eder miydi?
Ederdim. Kendime ama (gülüşmeler). Bazen sinirlenirdim. Ama onun işitmeyeceği kadar içimden söylerdim. Bana küfür ederlerdi çok. Her takım taktiğini, sistemini benim üzerimde oynatırdı. Lefter'i tutun galip gelelim diye. Bunlar ne yapıyorlardı? Bu adam tuvalete gitse gideceksiniz, bırakmayacaksınız, gözden kaçırmayacaksınız. E şimdi ben

ne yapabilirdim bunun için. Çok nefesli olmam lazımdı. Gelirdim adada koşarak küçük tur atardım. Ondan sonra başka bir moralle giderdim maça. Ben burada ıstakoz yemezsem olmazdı (eliyle sahili gösterek). Babam da kayımpederim de balıkçıydı.

Şükrü Ersoy söze girerek, "Sabah kahvaltısında yumurtanın akını çıkarır, balı karıştırır öyle yerdi. Çok iyi bakardı kendine..."

Tribünlerden küfür edilir miydi size?

Bir Galatasaraylılar etti bana. Bir gün yine çamurlu bir saha, çamurda ayakkabım çıktı. Galatasaraylılar başladılar: "Kefereee pabucuuu yarım, çık dışarıya oynayalım." (İkinci hafta da Galatasaray ile maçımız vardı. O dönemlerde bazen aynı gün çift maç oynandığı için Galatasaray'ın seyircisi de tribündeydi.) Peki dedim içimden, yine dua ettim Allah'a... Galatasaray'a gollerim çok. Turgay'a çok gollerim var. Onun için seviyor beni. Turgay çok iyi çocuktur. Çok severim ben. Ben hastalandım, haftada bir iki gün geliyordu ziyarete.

Çekindiğiniz futbolcu var mıydı?

Çekindiğim yok da, bir Nusret vardı. Benim karşımda oynardı. Solhaftı, Beşiktaş'ta oynuyordu. İlk topta santra yaparken ben çalım yapmadan ayrılmazdım. Onu çalımlayıp gideceğim, o doğrudan gelip "taak" bileklerime vuruyordu. Sakatlıyordu beni. Korkuyordum oyunu yarıda bırakıp çıkacam diye. Uzun boylu yapılı bir oğlandı.

Sakatlık geçirdiniz mi?

Çok önemli sakatlık geçirmedim.

Bencil miydiniz?

15-20 dakikada 4-0 galip duruma geçtiğimiz zaman bencil oluyordum. Biraz da ben göstereyim diye...

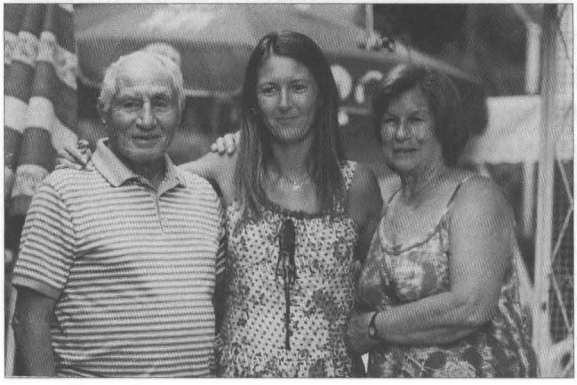

Torunu Özlem Katmer ve eşi Bayan İstavrini ile...

Kaç kez gol kralı oldunuz?

Yedi defa gol kralı oldum. Milli Küme'de de oldum.

Hangi takımlarda antrenörlük yaptınız?

Epey takımda yaptım. Samsun'da yaptım, Bolu'da yaptım, Ordu'da yaptım, Sivas'ta, Mersin'de yaptım. Aşağı yukarı 7 sene sürdü. Sonra Milliyet'te spor yazarlığı yaptım.

Sağlığınız nasıl?
Azmi Hamzaoğlu'na sıhhatimi borçluyum. Her zaman yatıyorum, kalkıyorum, dua ediyorum. Yürüyemiyordum, dizlerim tutmuyordu. Düzeldim, ona borçluyum.

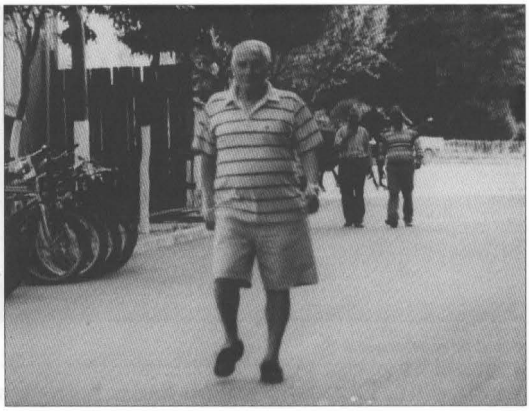

Büyük usta ada sokaklarında...

Emekliliğin tadını çıkartıyor musunuz burada?
Ama çok emekli maaşı alıyorum (gülüşmeler)... Şükrü Ersoy'a dönerek, "Sen de alıyor musun 320 milyon" diyor. Şükrü Ersoy da "Ama 350 oldu şimdi" diye cevap veriyor.

"Ooo! Ben almadım hayatımda. Allah'a şükür benim her şeyim var. Çocuklarıma da evlerini aldım. Geçen gün torunuma bir araba aldım. Avrupa'da olsan 320 milyon mu alacaksın? Bir milli sporcu, kaptanlık yapmış defalarca, daha fazla verirler, ayrı bir şey bağlarlar. Ama biz itiraz etmedik. Allah'a bin şükür, yarabbi şükür..."

Ada'da gününüz nasıl geçiyor?
Bisiklete doktor izin vermiyor. Çok konuşmaya izin vermiyor. Ama sen konuşturuyorsun beni. Başkanı çok sevdiğim için... Seni de... Ama o başkan başka insan yaaa! Ona üzülüyorum. Bizim bu başkan Fenerbahçe'de olduğu müddetçe 20 sene falan... İki tane başkan gördüm. İsmet Uluğ ve bu başkanımız. İsmet Uluğ emekli adamdı. Doktordu Ordu'da. Nasıl para sarf ediyor ve bunu sevmeyenler var, çekemeyenler var. Niye çekemiyorlar bu adamı, para veriyor diye mi kulübe? Rahat yok. İki, üç sene evvel geldim tesislere, televizyonda görüyorum. Muazzam bir şey canım. Biz kendimizi bu gençlerle, yani Allah daha iyi etsin, aldığı paralar anamın sütü gibi helal olsun. Koşuyorlar çocuklar, hayatlarını, ayaklarını ortaya koyuyorlar. Bu paraları alsınlar yarın öbür güne bir zemin yapsınlar. Aziz Yıldırım'ın yaptıklarını takdir etmeyen insan, ben küserim o insana, merhaba demem. Ne yapsın bu adam her yere koşuyor. Ben hastalandım hastaneye geldi. Çağırdı doktoru, "Bu adam buradan iyi olmadan çıkmayacak" dedi. "Buradan yürüyerek kendisi çıkacak" dedi. "Aksi halde bilmem" dedi. Halbuki benim doktorum o kadar iyi bir insan ki... Bir aylık bir tedavi oldu.

Doktorlar heyecanı yasaklıyor size, maçlara gitmiyor musunuz?
Gitmiyorum. Fenerbahçe'yi o kadar çok seviyorum. Allahımdan sonra Fenerbahçe'yi seviyorum. Bende bu hastalık yoktu. Sonradan girdi içime, girdi ya, çıkartamıyorum.

Adadaki dostlarıyla...

Ne zaman girdi?
Futbolu bıraktıktan sonra, yoksa oynarken yoktu öyle şey. Oynuyordum. Çıkıp oynuyorduk hep beraber, birlik beraberliğimiz vardı. Elimizden geleni yapıyorduk. Herkes yapıyordu, yalnız ben değil. Ama sonradan tabii ben aralarında değildim. Görüyorum çok hatalar yapılıyordu. Diyorum, yaa bu kadar hata yapılmaz. Geçen hafta gördüm. Kaybettik Samsun maçında. Oraya gidiyorsun, oyun bitiyor. Beraberlik olsun, beraberlik de iyi, ama sen oyun bittikten sonra gol yiyiyorsun yaa... Bomboş yaa! Oradan biri çıkıp da hiç olmazsa pozisyonu bozsun.

Fenerbahçe bu sene üçüncü yıldızı takacak mı?
Eğer Fenerbahçe o yıldızı takarsa maça geleceğim ilk olarak, alnıma takacağım o yıldızı. O sırada iki yıldızlı Fenerbahçe forması kendisine gösterilir ve Lefter "Şu güzelliğe bak Allah, kurban olduğum yaa, buraya bak renklere bak yaa!" deyip Fenerabahçe formasını göğsüne doğru çeker ve "Ben Avrupa'ya gidiyorum kışın. Sarı-lacivert forma giyen takımı sanki Fenerbahçe oynuyor gibi yerimden oynuyorum yaa... Galip gelmesini istiyorum. Bana ne, alt tarafı yabancı maç demiyorum. Benim giydiğim formayı giyiyor bunlar diyorum. Muhakkak maçı almaları gerekiyor." Bu sözden sonra Ender Asman ile Şükrü Ersoy "Bu alkışlanır" deyip alkışlıyorlar.

O zaman ki formalar nasıldı?
Ben atın yanından geçemiyordum o formayı giydiğim zaman.

Neden?
Ot diye kapacaktı at (gülüşmeler)... Saman gibiydi. Vallahi kaşınmaktan top oynayamıyorduk. Şimdi bu formaları insan giydi mi uçar yaa...

Kolay kolay bir Lefter Küçükandonyadis gelir mi Türk futboluna?
Valla gelir. Bu çocuklardan gelir. Ben bu çocukları beğeniyorum. Fakat uzun bir süre istikrarları yok. Ona biraz dikkat etsinler. Hepsi iyi çocuklar. Aslan gibi çocuklar. Ben bayılıyorum, koşuyorlar. Mesela Ümit Milli Takım'da Raşit (Çetiner) çok hırs veriyor çocuklara. Başta biz de oynadı o çocuk santrfor olarak. Bizden ayrıldı Galatasaray'da oynadı. Hırsıyla bu adam kendini kabul ettirdi. İzmir'den gelen Seracettin vardı mesela. Antrenmanda bana tekme atmıştı. "Unuttum" diyor, "Ben maç zannettim." Me-

sela bu adam kimseyi bulamazsa adam arıyordu vuracak (gülüşmeler)...

Bu arada eşi Bayan İstavrini ile küçük kızı Aliki söyleşiye katılırlar. Lefter'in Ada yaşamıyla ilgili sorulan soruyu eşi Bayan İstavrini yanıtlıyor:

-İstirahat ediyor. Çocuklarla, torunlarla vakit geçiriyor. Çıkıp hava alıyor. Sıkılmaya gelmiyor, sinirleri bozuluyor. Bazen Fenerbahçe maçlarını izlerken titriyor.

Lefter söze girerek, "Fenerbahçe maçlarını kızım Aliki haber verir. Şimdi ben telefon bekliyorum, telefon gelmediği zaman Fenerbahçe'nin iyi bir netice aldığını kesinlikle beklemiyordum. Ne zaman telefon alsam, "Baba aldık, ama zor aldık maçı." Her telefon aldığımızda biz bayram yapıyorduk.

Bayan İstavrini, kaç yıllık evlisiniz?

57 yıl.

Lefter söze girerek, "Bir insan bir hanım aldığı zaman kaç sene tutar yanında hanımını. Eşi çevap verir. "6 ay". Lefter gülerek "6 ay çok olmadı mı?" der (gülüşmeler)...

Lefter, Ender Asman'a, "57 sene ben nasıl dayandım onu sormuyorsun hiç..." (kahkahalar)

Bayan Aliki Lefter nasıl bir babaydı?

Çok iyi bir babaydı tek kelimeyle.." Bayan İstavrini söze girerek, "Yalnız Fenerbahçe mağlup oldu mu o zaman matem olurdu evde... Maçtan sonra geliyordu bir surat, yemek yemiyordu. Fazla sinirleniyordu en ufak bir şeye."

Taraftarlara son mesajınız nedir?

O kıymetli seyircimize bunu söylemek isterim; öyle çakmak para falan atmasınlar. Bu Fenerbahçe'ye yapılan büyük bir sabotajdır. Ve ceza almaktan kurtulmuyor. Çünkü Fenerhaçe'yi herkes sevemez. Büyük kulüp. Fenerbahçe'nin de düşmanları vardır. Onun için bu işleri yapmasınlar. Fenerbahçe'nin taraftarlarını görüyoruz değil mi? Allah daha çok versin (gülerek)... Stad yoktu ama bizim başkan yaptı 50 binlik. Artık ne yapsın yani.

Son maçımıza, Malatya maçına gelir misiniz Fenerbahçe TV'nin konuğu olarak?

Şimdi ben Fenerabahçe taraftarını biliyorum. Bütün okullardan üniversite talebeleri çiçeklerle gelip bağırıyorlar burada... Neler yapıyorlar, evime geliyorlar. Çok acayip teza-

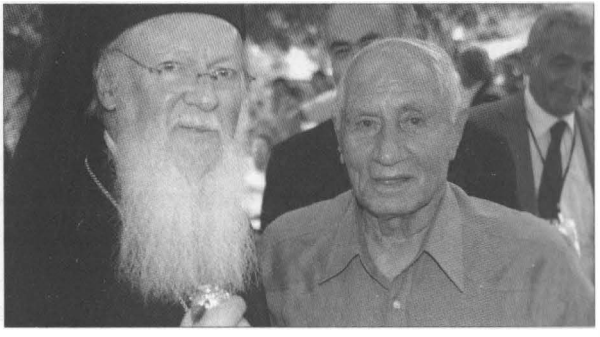

Patrik Bartholomeos ile... 2009, Büyükada.

hürat yapıyorlar. Kızlar olsun erkekler olsun. Şimdi o tezahüratı gördükten sonra ben güvenemiyorum oraya gelmeye.

Niçin?

"Duygulanıyor, rahatsızlanmasın" diye cevap veriyor kızı Aliki.

"Şampiyon olsun Allah'ın izniyle bir" diyen Lefter, "Çünkü bak Ankaragücü, ondan sonra Denizli, Malatya... Bunların üçü de tehlikeli takımlar. Yani bunu boşvermeye gelmez. Yazık olur Fenerbahçe'ye. İyi hazırlanmaları gerekiyor. Çok ciddi oynamaları gerekiyor. Çünkü bunlar boş takım değil yani."

Son olarak sağ olun, çok teşekkür ederim. En evvel Fenerahçe'mize ve Başkanımıza olsun... Bu Fenerbahçe televizyonunu her zaman izliyorum. Açıyorum televizyonu ve güzel şeyler anlatıyorlar. Sonuna kadar bitmeden o röportajlar kapatmıyorum. Bir meşgale bizim için ve çok güzel şeyler öğreniyorum ordan. Fenerbahçe'nin iç durumunu, herkesi çıkartıyorsunuz orada röportaj yaptırıyorsunuz. Çok güzel. Emeği geçen herkese teşekkür ederim."

35

HATIRASI HEP YAŞATILDI

Büyükşehir Belediyesi Meclis Üyesi ve Spor Komisyonu Başkanı Baki Nedim Baltacı, 1993 yılında çok anlamlı bir işe soyundu ve bunu gerçekleştirdi. Baki Nedim Bey bunun öyküsünü şöyle anlatır:

"Büyükada'ya gittiğim zamanlar, futbolun canlı ikonu Lefter'le karşılaştığımda çok heyecanlanırdım. Sadece beni değil milyonlarca insanı heyecanlandırmış bu yaşayan efsaneyi geleceğe taşıyacak bir şeyler yapılmamasını bir noksanlık olarak hissettim. Bu duygularımı bir gün Lefter'le paylaştım. 'Lefter sana sokak ismi verilmesi için uğraşacağım' deyince, 'Baki Nedim sağol, daha önce de uğraştılar ama olmadı. Ama senin bunu düşünmen, hayal etmen bile çok güzel' dedi.

Fenerbahçeli Lefter Sokağı

O sıralar İstanbul Büyükşehir Meclis Üyesi ve Spor Komisyonu Başkanı bulunmaktaydım. Tek tek konuşarak meclis üyelerinin desteğini aldıktan sonra oy birliğiyle Palamut Sokağı'na 'Fenerbahçeli Lefter' isminin verilmesini sağladım. Belediye Başkanı Nurettin Sözen'i, Fenerbahçe Başkanı Güven Sazak'ı davet ederek 25 Mayıs 1993 tarihinde organize ettiğim bir törenle bu düşüncemi hayata geçirmiş oldum.

Sokağa Fenerbahçe ismini ilave etmemin nedeni ise Lefter'in Fenerbahçe ile özdeşleşmiş olmasıdır. Ayrıca sokak ismini vermemden sonra Turgay Şeren telefonla beni arayarak, 'Sayın Baki Nedim Baltacı, Lefter'e sokak ismini Lefter hayattayken vermeniz bizleri çok mutlu etti. Teşekkür ederiz' demesi eski efsanelerin Lefter'le kendilerini özdeşleştirerek memnuniyetlerini belirtmesi yaptığım işin öneminin altını çizmekteydi."

Lefter, sokağa adının verilmesiyle ilgili olarak 24 Temmuz 1994 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nin Pazar ilavesi olan "Dergi" ekinde Oral Çalışlar'ın haberinde duygularını şöyle belirtiyordu:

"Bu sokağa adımı geçen sene verdiler. İstanbul Belediye Meclisi karar almış. 12 belediyenin üyeleri birlikte kararlaştırmışlar. Bu arkadaş öldükten sonra mı adını vereceğiz, yaşarken verelim de kendisi de bu mutluluğu yaşasın ve kendi ismini yaşadığı sokakta görsün demişler. Bana bu memlekette verilen en büyük hediye bu. Bundan daha büyük bir hediye tanımıyorum. Çok şeyler gördüm, çok hediyeler aldım. Hiçbiri bundan daha değerli değil. Hediyeleri ben giderken götürmeyeceğim ki...

O zaman bu sokakta küçük, iki odalı bir evimiz vardı. O zaman insanlar fakirlik içinde büyüyordu. Şimdiki gibi lüks yoktu. Şimdi çocuklarımıza, torunlarımıza ne yapacağımızı bilemiyoruz. Benim üç çocuğum oldu. Bir oğlum var İzmir'de, onun da adı Lefter. İki kızımdan birisi Etiler'de, adı Aliki. Bir tanesi yazlıkçı, adı Rula, şimdi burada. İzmir'deki oğlumun süpermarketi var, durumu iyi. Bir albayın kızıyla evli. Torunlarımdan biri futbol oynuyor. Adı Özcan. 15 yaşında. İyi bir futbolcu olacağını sanıyorum. Oğlum çok iyi futbolcu olacaktı; evlenince ticarete merak sardı, futbolu bıraktı.

Bu işe önayak olan Sayın Baki Nedim Baltacı'ya ne kadar teşekkür etsem azdır. Sağolsun."

antu.com'dan Efsane Özel Ödülü

Türkiye'nin internetteki ilk taraftar oluşumu, antu.com 2005 yılında ilk kez "Taraftar Ödülleri" ismiyle geleneksel bir tören başlattı. 15 Ekim 2005 tarihinde Şükrü Saracoğlu Stadı'nda Ankaragücü ile oynanan, Fenerbahçe'nin Luciano ve Alex'in golleriyle 2-1 kazandığı Türkiye Ligi'nin 9. hafta maçından önce bu tören gerçekleşti.

Lefter Küçükandonyadis bu törene torunları Özlem ve Özcan Katmer ile gelmişti.

Sunuculuğunu Feryal Pere'nin üstlendiği Fenerlist & antu Taraftar Ödülleri'nin birincisi Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadı'nda büyük bir şölenle kutlandı.

Birçok ödülün dağıtıldığı törende önce yılın Fenerlist üyesi Neslihan Kaya, Yılın antu üyesi Ali Kutay ve "Hep Destek Tam Destek" sloganını yaratan Cüneyt Aytaç, fragman çekimleri için FBTV'ye görüntü verdiler. Sonra kokteyl alanına geçildi. FBTV Genel Müdürü İhsan Topaloğlu'nun odasında ağırladığı Lefter, Fenerbahçe Başkanı Aziz Yıldırım, Yönetim Kurulu üyeleri, UEFA Asbaşkanı Şenez Erzik ve taraftarlarca "Yılın En İyi Fenerbahçeli Gazetecisi" ödülüne layık görülen Selçuk Yula ile uzun uzun söyleşti. Oradan Fenerbahçe'nin soyunma odasına geçildi. Odada kendisinin de oynarken giydiği 10 numaralı formanın sahibi Tuncay Şanlı'nın formasını

öpen Lefter, Tuncay Şanlı'ya nasihatlerde bulundu. Soyunma odasının büyüklüğünden ve temizliğinden etkilenen Lefter, "Bizim zamanımızdaki soyunma odalarına bazen sığışmak için birbirimizi iteklerdik. Şimdi ne kadar geniş, ne kadar konforlu" diyerek Başkan Aziz Yıldırım'ı tebrik etti.

Kulüp müzesini de Fenerbahçe Başkanı ve yönetim kurulu üyeleri eşliğinde gezdi. Müzenin son halini gören Lefter öylesine duygulandı ki, gözyaşlarına engel olamadı. Her bölüm ile ayrı ayrı ilgilendi. Kupalara, formalara, madalyalara, eski dikişli toplara ve eski kramponlara baktıkça daha da duygulanan Lefter, torunlarına dönüp "Ben öldükten sonra bütün eşyalarımı buraya göndereceksiniz. Bu benim en büyük vasiyetimdir" dedi. Atatürk'ün kulüp defterini imzaladığı anın canlandırıldığı bölümde toplu olarak fotoğraf çekildikten sonra kokteyl alanına geçildi.

Kokteyl alanında görevli antu.Com üyeleri konukları karşılarken efsane futbolcu Lefter Küçükandonyadis'in torunları ile birlikte Fenerlist Genel Sekreteri Adnan Balin'in eşliğinde Fenerbahçeliler'in mabed olarak nitelendirdikleri Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadı'na geldiği haberi herkesi heyecanlandırdı. Sonra FBTV'ye geçildi.

İki efsane...

Bu kez burada takım arkadaşı ve Fenerbahçe'nin bir başka efsane futbolcusu Can Bartu ile karşılaşan Lefter onunla sohbet edip özlem giderdi. Can Bartu ile Lefter birbirlerine sarılırlaken FBTV Genel Müdürü İhsan Topaloğlu "İki efsane kucaklaşırken" dediği anda Can Bartu, "Efsane o, ben değilim ya, ben onun tek ayakkabısı değilim" derken, Lefter de "Fenerbahçe'nin Sinyoru'dur Can, başka türlü olamaz" diye yanıtlıyordu. Başkan Aziz Yıldırım'a dönerek, "Hayatımın en güzel gününü geçirdim. Bu tesisler, bu stad, her şey inanılmaz. Hayran kaldım. Allah seni başımızdan eksik etmesin" dedi.

Lefter'in artık ödülünü alma zamanı gelmişti. Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanı Aziz Yıldırım'ın kolunda sahaya yürüyen Türk futbolunun fenomeni, alkışlar arasında kendisine layık görülen "Efsane Özel Ödülü"nü Başkan Aziz Yıldırım'ın ellerinden aldı. Lefter'in mikrofonla tribünlerdeki taraftarlara hitabı herkesi çok duygulandırdı: "Tek söyleyece-

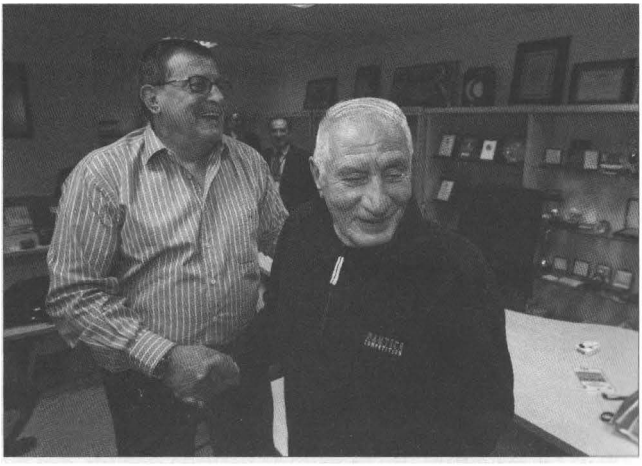

İki büyük efsane, Sinyor ve Ordinaryüs yan yana.

ğim olay nedir biliyor musunuz? Ben bu kadar Avrupa'da top koşturdum. Böyle saha hiçbir yerde görmedim. Fransa, İtalya, her yerde oynadım. Böyle güzel saha olamaz. Bu başkanı, Allah başımızdan eksik etmesin."

Lefter'i ikna etmek!

Bu organizasyonun gerçekleşmesini sağlayan antu Com kurucularından Adnan Balin bu buluşmanın ilginç öyküsünü şöyle anlatıyor:

"Taraftar Ödülleri fikri, Fenerbahçe Cumhuriyeti'ne katkıda bulunan, değer katan ve bugünlere gelmesini sağlayan sporcusundan taraftarına, yöneticisinden sanatçısına kadar bütün herkesi onore etmek amacıyla ortaya çıkmıştı. Günümüzde aktif olan kişilerin yanında geçmişinde Fenerbahçe ile yaşayanları da tekrar camiaya hatırlatmak bakımından çok önemliydi. Fenerlist & antu Çalışma Grubu toplantılarımızda bu konu tartışılmaya başlandığında hepimizin aklına ilk Lefter Baba geldi ve görüşme için bana görev verildiğinde bir günde halledilebilecek bir iş (!) düşüncesi aklımdan geçiyordu, ama ne kadar yanlış bir düşünce olduğunu ilerleyen günlerde çok çok iyi anladım.

Daha ilk günden itibaren konuyu anlattığım camia içerisinde bütün büyüklerim 'Lefter'i getiremezsin, biz neler yaptık; kendimiz gittik, tekne yolladık, araya hatrını kıramayacağı aracılar koyduk ama getiremedik. Eğer sen getirebilirsen ki getiremezsin sadece helal olsun deriz' dediler.

Büyüklerimin bu kadar iç açıcı konuşmalarından sonra adaya gitmemeyi bile düşündüm desem yalan olmaz. Ama 'Çıkmamış candan ümit kesilmez' diye de bir söz varken şansımı bir kere denemekten de çekinmemem gerekiyordu.

Aslında sıkıntı sadece Lefter Baba'dan kaynaklanmıyordu. Camia için bu kadar önemli bir kişiyi bırakın tanıyanları, yaşadığını bile doğru dürüst kimse bilmiyordu. Hatta antu forumlarında bu konuyu paylaştığımızda çok şaşıran ve yaşadığını bilmediğini söyleyen birçok üyemizde olmuştu. İşte bu nedenle Lefter Baba, üzgün ve kırgın olmakta sonuna kadar haklıydı.

Ada'ya daha önce yaptığımız ziyaretlerin birinde bizimle gelen bir arkadaşımızın Lefter'i bulmak için iskele çıkışındaki kahveye yönelmesi ve sorduğu kişiden 'Lefter benim' cevabını duyduğu zaman, arkasında kahkahalarla gülen bizleri gördüğündeki yüz ifadesini anlatmaya kelimeler yetmez...

'Bir daha gelme!'

Bu düşüncelerle, adaya iner inmez her zamanki yerinde Lefter Baba'yı buldum ve konuyu anlattım. Beni nasıl terslediğini, ruh halimi ve arkama baka baka ilk vapurla dönüşümü sizlere anlatamam... Açıkçası bu işi başarmak benim için çok önemliydi ve adaya tekrar gittim. Bu gidişimde yerinde değildi, eve gitmişti. Evine gittiğimde kapıyı eşi Bayan İstavrini açtı ve kendimi tanıtıp durumu anlatmaya başlamıştım ki içeriden

sinirli bir ses tonuyla gelip 'Ben sana geçen sefer demedim mi, ben gelmem diye, niye ısrar ediyorsun, kimler geldi beni çağırdı da gitmedim, seninle mi geleyim' dedi ve kolumdan çektiği gibi beni misafir odasına soktu ve odadaki ödülleri, madalyaları ve plaketleri gösterip 'Bak bunlardan bir sürü var, git bir daha gelme' diyerek kibarca (!) uğurlaması ise bütün umutlarımı bitirmişti... Konuşturmamıştı bile...

Bu kadar hevesle başlayıp da sonunun hüsran olmasını açıkçası kabul edemiyordum. Yol boyunca neler yapabilirim de Lefter Baba'nın inadını kırabilirim diye çok düşündüm ve döner dönmez ofisime gidip bütün antu üyelerine Lefter ile ilgili ne düşündüklerini sordum.

Yazılan bütün düşüncelerin ise çıktısını alır almaz soluğu ertesi gün yine Lefter Baba'nın kapısında aldım. Bu sefer kapıyı kendisi açtı ve bir bakışıyla bütün geçmişimi andığını kulaklarıma kadar hissettim... Bu sefer konuşma fırsatı vermeden elimdekileri ona uzattım. 'Bu ne?' der demez, 'Beni içeriye alırsanız ve bağırmazsanız anlatırım' dedim. Merak etmesinin de verdiği kozu kullanarak kendimi içeriye attım. Salona geçer geçmez oturmasını ve dosyayı açmasını istedim. Bana tekrar 'Bunlar ne böyle?' diye sorduğunda 'Bunlar Fenerbahçe taraftarının sizin hakkınızdaki düşünceleri' dedim. Edirne'den Kars'a, Almanya'dan Japonya'ya, Sibirya'dan Brezilya'ya kadar bütün yazanların düşüncelerini yer ve isim belirterek sonuna kadar okuttum. Son yazıyı da okudu ve kafasını kaldırıp 'Taraftarlar gerçekten hâlâ böyle düşünüyorlar mı?' ve sonrasında 'İstavrinii, bize iki kahve yapar mısın" demesi, benim 'Bu iş tamam' dememe ve iskeleye kadar olan yolu 'Heidi' gibi zıplaya zıplaya inmeme neden oldu...

Ödülün dağıtılacağı gün ve programı belli olduktan sonra tekrar yanına gittim ve kendisine anlattım. Özel bir isteği olup olmadığını sordum. Bana 'Saatinde burada ol yeter' dedi. Lefter Baba'nın bu son cevabı ile kulübe gittim ve kendisinin geleceğini söylediğim de 'Seni kandırmış, bize de öyle söyleyip gelmemişti' diyen sevgili büyüklerim ise keyfimin içine çok güzel ettiler ama yapacak bir şey yoktu. Konu çoktan medyada bile yerini almıştı ve Lefter Baba'nın geleceği artık herkes tarafından biliniyordu. Son akşam aradığımda eşinin 'Şekeri çok yüksek' demesi ise ruh halime ve içimdeki Yusuf seslerine tavan yaptırmıştı.

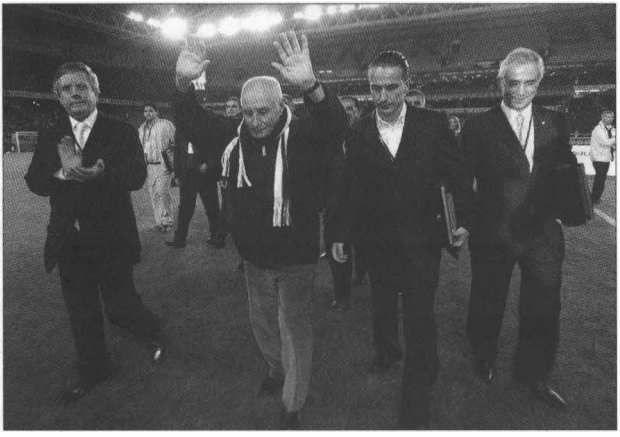

Efsane Özel Ödülü'nü almak için yıllar sonra Fenerbahçe Stadı'nın çimleri üzerinde...

Bayram hazırlığı

Bu harikulade ruh haliyle neredeyse hiç uyumadan ertesi gün öğlende adaya gittim ve evin kapısını çaldım. Eşinin kapıyı açtığı andaki yüz ifadesi, bana bu iş buraya kadarmış dedirtmeye yetti. Kapıdan girer girmez 'Şekeri dün akşamdan beri düşüremiyoruz, gitmesi çok riskli' ve peşinden 'Buna rağmen benimle kavga ediyor ve illa da gideceğim diye tutturuyor, ben laf anlatamadım' demesi arasındaki geçen sürede benim içimdeki gel-gitleri tahmin edemezsiniz... 'Bütün sorumluluğu üzerinde' cümlesi ise bir yerlerimin tutuştuğunu hissetmeme neden oldu. Ama koridordan geçip salona girdiğimde gördüklerime inanamadım.

Bayram çocuklar için çok önemli ve özel günlerdir. Yeni kıyafetler giyilir, büyükler ziyaret edilir, tatlılar yenilir vs. Bunların sevinciyle arefeden bayrama o son gece geçmek bilmez ve aile büyüklerinden önce uyanılır, hazır bir şekilde beklenirdi. Bu normal olandı ama 80 yaşında bir insanın gece hemen hemen hiç uyumaması ve yüksek şekere rağmen sabahın köründe kalkması, giyeceği elbiseleri özenle seçmesi, traşını olması, heyecandan kahvaltı bile etmeden giyinip benim gelmemi beklemesi ise anormal olandı. Lefter Baba'ya bunu sorduğumda 'Kolay mı oğlum, yıllar sonra taraftarlarla buluşacağım' demesi içimde fırtınaların kopmasına neden oldu ve cevap bile veremeden kalâkaldım.

Evinden çıkıp iskeleye kadar giden yol üzerinde kimi gördüysek hepsine büyük bir heyecan ve sevinçle 'Ben maça gidiyorum' demesi ise tarif edilemeyecek bir duyguydu.

Büyükada'dan Bostancı'ya yaptığımız yolculuk sırasında anlattıkları ve içindeki o dinmeyen heyecanı, o dinmeyen heyecanın yüksek şeker ve tansiyonla birleşip oluşturabileceği büyük riskleri düşünmenin bende oluşturduğu kabus dakikaları ise ayrı bir kitap konusu bile olabilirdi.

Bostancı'dan mabedimize olan yolculuğu cadde üzerinden yapıyorduk. Mabede yaklaşırken artan taraftar sayısı ile Lefter Baba'nın kalp atış sayısına benim Yusuf seslerim aynı paralellikte eşlik ediyordu. Mabede yaklaştığımızda yoğunluktan arabalar ilerleyemez olmuştu. O anda dışarıdaki taraftarlarımızdan biri Lefter Baba'yı tanıdı. Bunu da yüksek sesle dile getirmesiyle bir anda kendimizi inanılmaz bir yoğunluk içinde bulduk. Herkes Lefter Baba'yı görmek istiyordu ve maalesef çok yaklaşmamıza rağmen içeri giremiyorduk. Lefter Baba ise ise ilgiden şaşkına dönmüştü. 'Çocuklar geç kalıyoruz' demesiyle birlikte Kızıldeniz'in ikiye ayrılması gibi kalabalık anında yolu açtı... Ve sonunda içerideyiz...

Önce İhsan (Topaloğlu) Ağabey'in odasına geçtik. Lefter Baba'nın geldiğini duyan herkes şaşırmış bir şekilde odaya gelmeye başladı. Aziz Başkan'ın gelmesiyle bir anda bütün yönetim kurulumuz eksiksiz olarak odadaydı. Uzun bir soluklanmadan ve sohbetten sonra müzeye geçtik. Müzede ise bir yanda evraklar, formalar, kupalarla bir tarih öbür tarafta yaşayan bir tarih...

Düşünebiliyor musunuz, yanınızda bir efsane var ve her bölümün önünden ge-

çerken, gördüklerini teker teker değerlendiriyor ve yaşadıklarını anlatıyor. Bu bana tarifsiz duygular yaşattı. Bekli de ömrüm boyunca yaşamayacağım bir mutluluk ve gururu yaşadım.

Sahaya girdiğimizde ise taraftarın coşkusunu ve kendi ifadesiyle 'Papazın Çayırı'na tekrar basmanın mutluluğu' karışınca kabusum olan şeker ve tansiyon tekrar aklıma geldi. Her adımında torunuyla beraber panik bir şekilde peşindeydik...

Ödül töreninin bitmesiyle görevi yerine getirmenin huzurunu yaşamaya başlamıştım ki Aziz Başkan'ın 'Lefter Baba, eğer maçı izlemek isterse benim locama götür' demesi ve bunu kendisinin duyması onun sevinçten heyecanlanmasına benim ise panik yaşamama neden oldu. Şekerinin yüksek olması sebebiyle eşi, 'Sakın maç seyrettirme' diye özellikle uyarmıştı. Ancak Lefter Baba'nın olur demesiyle sadece ilk 10 dakika şartıyla locaya çıktık. Tahmin edeceğiniz gibi on dakika, yirmi, otuz derken her on dakikada yeni bir anlaşmayla devre arasını bulduk. İlk yarı boyunca her atakta heyecanlanmasını ve inanılmaz bir eforla seyretmesi benim ömür törpüm oldu.

İlk yarının bitmesiyle tam kalkıyorduk bir bahaneyle tekrar yerine oturdu ve herkesin tahmin edeceği gibi ikinci yarıyı da seyrettik. Son dakikalarda torunlarıyla yalvar yakar yerinden kaldırıp Bostancı'ya götürdük.

Küçük bir çocuğun babası ilk kez maça götürürken yaşadığı o büyük mutluluk ve heyecanı 80 yaşını geçmiş bir insanın gözlerinde görmek Fenerbahçe'nin bizler için ne kadar değerli olduğunun ifadesidir.

Bir gün boyunca 'Yaşayan Efsane' ile birlikte olmak, ondan Fenerbahçe tarihini dinlemek ve bütün bir günü paylaşmak gerçekten de kelimelere sığmayacak kadar mükemmel bir duygu...

Ama her şeyden daha önemlisi; Fenerbahçe için bu kadar önemli olan Lefter Baba'nın yaşı imkân verse bırakın Mabede maç seyretmeyi, bizimle deplasmanlara gelip tezahüratlarımızda olduğu gibi yağmurlarda çamurlarda bile bir taraftar coşkusuyla ve enerjisiyle destekleyecek kadar Fenerbahçe'yi sevmesidir."

Heykeli dikilen adam

Hayatta güzel işlere imza atmış insanlara, "Heykeli dikilecek adam" deyişini kullandığımız zamanlar olur. Ama bu istemler çoğu kez sözde kalır, biraz mecazidir ve gerçekleşmez. Gerçekleştiği çok nadir anlar ise ne yazık ki o kişiler yaşama veda ettikten sonradır.

Yaşarken heykelinin dikildiğine tanık olan çok az insan vardır. Lefter de yaşarken kendi heykelinin açılış törenine katılan ender insanlardan biri oldu.

Fenerbahçe'nin kuruluş günü kabul edilen (1907 yılının Mayıs ayında kurulmuştu Fenerbahçe. 3 Mayıs 1918'de Ordu komutanı Mustafa Kemal'in Fenerbahçe Kulübü'nü ziyaretinden yıllar sonra, kulubün 75. yılında, Ali Şen'in başkanlığında düzenlenen bir kongrede kuruluş günü 3 Mayıs olarak üyelerce kabul edildi) ve 102. yılı olan 3 Mayıs

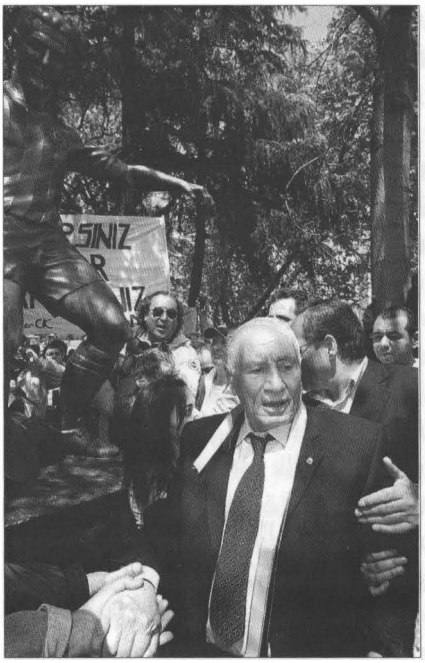

Şükrü Saracoğlu Stadı'nın karşısına hatırası için dikilen heykelin açılış töreninde...

2009 tarihinde bu tören gerçekleşti. Ateş Böceği Ercan'ın sunduğu törene, eski Başkanlardan Faruk Ilgaz ve Güven Sazak, Yüksek Divan Kurulu Başkanı Yüksel Günay, Asbaşkan Ali Koç, Yönetim Kurulu üyelerinden Ömer Temelli, Ünal Uzun ve Turhan Şahin, İdari İşler Koordinatörü Serkan Acar, Yüksek Divan Kurulu ve Genel Kurul üyeleri, taraftarlar, takım arkadaşlarından Şükrü Ersoy, Necdet Çoruh, Osman Göktan, Ergun Öztuna ve Küçükandonyadis ailesinin fertleri katıldı.

Faruk Ilgaz bu törende şöyle konuştu:

"Çok değerli ve saygıdeğer Fenerbahçeliler, aziz misafirler. Bugün buraya Fenerbahçe'mize ve Türk futboluna unutulmaz hizmetleriyle geçmiş olan unutulmaz futbolcumuz Lefter Küçükandonyadis'in heykelinin dikilmesi töreni için bir araya gelmiş bulunuyoruz. Bu vesileyle hepinize sevgi ve saygılarımı sunarak sözlerime başlıyorum.

Lefter'in heykelinin dikilmesi fikri nasıl doğdu? Batı ülkelerinde kulüplerinde sembol olmuş futbolcuların heykellerinin dikilerek ebedileştirilmesi bir anane haline gelmiştir. Ben bu olayların birkaçına tanık oldum. Pele'nin Rio'da Maracana Stadyumu'nda, Nunweiller'in Bükreş'te Dinamo Kulübü girişinde, Puşkaş'ın Budapeşte'nin ünlü Nep Stadı'ndaki heykellerini bizzat gördüm.

Futbolumuzun beşiği olan İstanbul'da heykeli dikilen ilk futbolcu Galatasaraylı rahmetli Metin Oktay'dır. Metin güzel futbolu ve efendiliği ile bütün sporseverler tarafından çok takdir edilen popüler bir futbolcuydu. Onun takım arkadaşı Cengiz Özyalçın futbolu bıraktıktan sonra politikaya atılmış ve yerel seçimlerde Kadıköy Belediye Başkanı seçilmişti. Özyalçın takım arkadaşı Metin'e bir vefa borcu olarak heykelini yaptırmış ve Kalamış'taki parka diktirmişti. Keza Beşiktaşlılar geçtiğimiz günlerde çok yakın dostum ve efsane başkanları Süleyman Seba'nın heykelini Akaretler yokuşundaki Beşiktaş Plaza'nın girişine dikmişlerdir. Galatasaraylıların ve Beşiktaşlıların bu vefalı jestlerine karşı Fenerbahçeliler hiç geride kalır mı?

Cefakâr Kanaryalar'ın girişimi

Lefter'in heykelinin dikilmesi konusuna gelince; geçenlerde evimde bana bir telefon geldi. Telefon eden zat, 'Cefakâr Kanaryalar' adlı taraftar grubunun öncülerinden olduğunu ifade ederek gruplarınca efsane futbolcu Lefter'in heykelini yaptırmak ar-

zusunda olduklarını söyledi. Ben kendisine bu iş için Yönetim Kurulu'muzun izni olup olmadığını sorduğumda, müspet cevap aldım. Kendilerinin dar gelirli oldukları cihetle finansman yönünden sıkıntı çektiklerini, benim vasıtamla varlıklı yakın tanıdığım Fenerbahçeliler'den yardımcı olmam için benden ricada bulundular. Bu arada Fenerbahçe Dergisi'nin Nisan ayı nüshasında Lefter'e vefa adlı bir yazıda Lefter'e kulübümüzün 102. yıl dönümü olan 3 Mayıs 2009 günü yani bugün Kuşdili'nde, Şükrü Saracoğlu Stadı'na yakın bir yere Lefter'in heykelinin dikileceğini okudum. Demek ki bu iş ciddi ve yapılması gerekliydi. Benden istenen finansmana yardım için değerli dostum, çok düzgün bir Fenerbahçeli olan Sayın Bekir İrdem Bey'e konuyu bildirdim. Ve onun yardımı ile onun çok yakın bir iş dostu olan hayırsever Asbaşkanımız Sayın Ali Koç Bey'in de bize yardımcı olmasını rica ettim. Eksik olmasınlar bu iki değerli Fenerbahçeli iş adamı dostlarım beni kırmadı ve gerekli finansmanı temin etti. Bu alicenap hareketlerinden dolayı bu iki değerli kardeşime şükranlarımı sunmayı bir borç biliyorum.

Neden Lefter?

Peki Fenerbahçe'mize 102 yıllık hayatında Zeki Rıza Sporel, İsmet Uluğ, Cihat Arman, Can Bartu, Puşkaş Ergun, Şükrü Ersoy, Büyük ve Küçük Fikretler, Ogün Altıparmak, Rıdvan Dilmen, Cemil Turan gibi elliyi aşkın, çok büyük katkıları bulunan sporcular varken neden Lefter seçildi? Bütün bu futbolcular futbol profesörü idiler, içlerinde bir tek Ordinaryüs vardı. O da Lefter'dir.

Lefter'in Fenerbahçe'ye gelişi de çok enterasandır. 1946 yılında bir maçta uçan kalecimiz Cihat Arman sakatlanmış onun yerine yedek kalecimiz Sabri Kiraz vazife almıştı. Ama onun yedeği yoktu. O devrin Umumi Katibi, yani Genel Sekreteri Rüştü Dağlaroğlu yakın ahbabı olan Beyoğluspor Kulübü yöneticisi Niko'dan kalecileri Şalabi'yi vermelerini ister. Niko Rüştü Bey'e, 'Siz Şalabi'nin yerine ondan çok daha iyisini kolaylıkla bulabilirsiniz ama ben size onun yerine çok genç, yetenekli bir futbolcuyu önereceğim ki, bana ileride çok dua edeceksiniz. Esasen bu çocuk da çok fanatik bir Fenerbahçeli'dir' cevabını verdi. Şalabi'nin yerine Fenerbahçe Ankara'dan Erdal Kocaçimen'i transfer ederek bu kaleci işini halletmiş oldu. Niko'nun bu önerisi üzerine Rüştü Bey Taksim Spor Kulübü'nde oynamakta olan genç Lefter'i hasta babasına ilaç almak üzere ihtiyacı olan 200 lira gibi sembolik bir bedelle Fenerbahçe'ye kazandırmış oldu.

Lefter çıktığı ilk antremanda rakip kaleye dört gol atarak kendini tanıttı. Yurt dışına çıkan Lefter için İtalyan Fiorentina Kulübü Fenerbahçe'ye 20 bin lira ödedi. Ve 200 liraya gelen Lefter, Fenerbahçe Kulübü'ne 20 bin lira kazandırdı. Bu arada Lefter, Nice takımında bir yıl oynadı. Milli formamızı ilk defa 50 kez giyen futbolcu Lefter'dir. Lefter futbolu bırakırken jübilesi yapılan ilk Türk futbolcusu ünvanını kazandı.

Lefter efendiliği ve futbol zekâsıyla Fenerbahçe taraftarlarınca o kadar sevilmişti

ki 'Ver Lefter'e yazsın deftere' sloganıyla anılmıştır. Bu genç nesil Lefter'i tanımak, seyretmek ve şahaser futbolunu görmek imkânını bulamadı. Fenerbahçeliler ve sporseverlere bu olanakla anlatmak mutluluğu içinde sözlerime son verirken Lefter'in heykelinin dikilmesinde büyük payları bulunan, kulübümüzün yönetim kurulu, sayın başkanımız ve üyelerimize, Cefakâr Kanaryalar taraftar gurubuna, emsalsiz bir taraftarlık örneği göstermiş olmalarından dolayı ve bu konunun tahakkuku için mali katkıda bulunan Sayın Bekir İrdem ve Ali Koç kardeşlerime Fenerbahçeliler adına takdir ve şükranlarımı sunarken, unutulmaz efsane futbolcu Lefter'e yaşamakta olduğu Büyükada'daki evinde sağlıklı bir ömür ile, Fenerbahçe'mize ebedi başarılar diliyorum. Lefter'in bu mutlu gününde onu unutmayan Fenerbahçeliler'e, sevgi ve saygılarımı sunarak sözlerime son veriyorum. Ne mutlu Fenerbahçeli olana."

Törende konuşma yapan Asbaşkan Ali Koç ise şunları söyledi:

"Fenerbahçe camiası için tarihî günlerden birini yaşıyoruz. Cefakâr Kanaryalar Grubu'na teşekkür ediyoruz. Burada bulunan insanlara baktığımız zaman, gencinden, üniversitelisinden efsane başkan Faruk Ilgaz'a kadar Fenerbahçe'nin geleceğinin ne kadar teminat altında olduğunu görüyoruz. Camiada herkes vargücüyle elinden geleni yapıyor. Lefter çok sevilen bir futbolcuydu. Kişiliği ile de öne çıkmış bir insandı. Bizler o günleri göremedik. Üç büyük kulüp taraftarı tarafından da sevilen bir kişiliği vardı. Onu burada ölümsüzleştirdiğimiz için çok mutluyuz."

Lefter Küçükandonyadis adına teşekkür konuşmasını ise torunu Özcan Katmer yaptı:

"Sayın başkan, sevgili üyeler, kıymetli misafirler. Buraya gelerek bizi yalnız bırakmayan, babamızı gönüllerinizden hiç çıkarmayan siz kadirşinas değerli konukları saygıyla selamlıyoruz. Özellikle bu projeyi gerçekleştiren, emek harcayan, her türlü katkıda bulunan ve bu tarihî günü bize yaşatan büyüklerimize, büyük taraftarlarımıza ve yüce halkımıza huzurlarınızda en derin kalbi duygularımızla saygı ve şükranlarımızı sunuyoruz. Babamıza gelince... Söylenecek söylendi. En güzelini halk söyler, siz söylersiniz. Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi, 'Ben sporcunun zeki, çalışkan ve ahlaklı olanını severim' tarifine uyduğu içindir ki iz bırakanların arasında bizim ailemizin gururu Lefter Küçükandonyadis, sevgili dedemiz sonsuza kadar yerini almıştır. Ve son olarak sizlere onun kalemi ile yazdığı, notu iletmek istiyorum. 'Büyük bir aşkla giydiğim Fenerbahçe forması altında vermiş olduğum emeklere istinaden, heykelimin yapımına katkıda bulunarak şahsımı onurlandırdığınız için, teşekkürlerimizi sunuyoruz. Lefter Küçükandonyadis.'"

Açılışta Fenerbahçe taraftarları Lefter için besteledikleri tezahüratları, Lefter'in resimlerinin yer aldığı büyük bir pankartın altında coşku ile söylediler.

Lefter heykelinin hayata geçirilme projesinin startını Fenerbahçe'nin taraftar gruplarından Cefakâr Kanaryalar vermiştir. Heykelin yapılış öyküsünü Grup CK şöyle ifade etmektedir:

"Kurulduğu yıl olan 1999 yılından beri koreografi ve el emeği pankartlar başta

olmak üzere birçok organizasyona imza atan grubumuz Cefakâr Kanaryalar'ın 10. yılında hayata geçirdiği 'Lefter Heykeli Organizasyonu', yaşayan bir efsaneyi hayattayken onurlandırmak adına gerçekleştirilmiştir.

Eski başkanlardan Faruk Ilgaz ve Güven Sazak'la birlikte heykel açılışının kurdelasını keserken... Sağda, Ateş Böceği Yalçın.

Fenerbahçe tarihinde oldukça önemli bir yeri olan ve verdiği hizmetlerle adını tarihimize altın harflerle yazdıran Lefter Küçükandonyadis adına düzenlenen bu organizasyon, onuncu yılımız olan 2009 yılında grup sorumlumuz Alpaslan Özçelik tarafından önerilmiş, söz konusu 'Heykel Yapım Organizasyonu' kulüp yöneticilerimizden sayın Ömer Temelli tarafından yönetim kurulumuza sunularak gerekli prosedürler tamamlanmıştır.

Heykelin yapımı, heykeltıraş Aşan Akın tarafından 35 gün gibi kısa bir sürede tamamlanarak, kulübümüzün kuruluş yıldönümü olan 3 Mayıs'ta efsane futbolcumuz Lefter Küçükandonyadis ve kulübümüz için önemli değer taşıyan birçok etkin şahsın katılımıyla Yoğurtçu Parkı karşısında bulunan alanda törenle açılmıştır.

Heykel silüeti maç içinde yer alan bir enstanteneden esinlenerek belirlenmiştir. Heykelin bulunduğu kaide üzerinde yer alan plakada, Bedri Rahmi Eyüpoğlu'nun şiirinden esinlenerek kendisine ithaf edilen 'Fenerbahçeliyim göğsümü gere gere, ver Lefter'e yaz deftere' sözü yer almaktadır.

Heykelin yapımında grubumuz CK'nın yanı sıra kulüp yöneticilerimizden sayın Ömer Temelli'nin, Sayın Ali Koç'un, efsane başkanlarımızdan Sayın Faruk Ilgaz'ın, 1907 Ünifeb, Vamos Bien, Fenerbahçeliler Derneği, Sarı Lacivert Derneği ve antu.com başta olmak üzere birçok taraftar grubumuzun ve münferit taraftarlarımızın desteği olmuştur.

Organizasyon bedeli düzenlenen bir kampanya ile Fenerbahçe taraftar grupları ve münferit taraftarlarca karşılanmıştır. Organizasyona katkı sağlayan herkesin ismi, mevcut heykelin kaidesinde yer almaktadır."

Dereağzı Lefter Küçükandonyadis Tesisleri

24 Mayıs 2009 tarihinde Fenerbahçe Faruk Ilgaz Sosyal Tesisleri'nde yapılan 6401 üyenin oy kullandığı olağan seçimli genel kurulda Başkan Aziz Yıldırım, seçim konuşmasının sonunda, seçildiği takdirde Lefter Küçükandonyadis ve Can Bartu'nun isimlerini Fenerbahçe'nin tesislerine vermek için divan başkanlığına başvuracaklarını belirtmiş ve kongre üyelerinin büyük alkışını almıştı. Bunun üzerine 25 Tem-

muz 2009 tarihinde yapılan Yüksek Divan Kurulu toplantısında yönetim kurulu tarafından başkanlık divanına, Lefter Küçükandoyadis isminin Dereağzı tesislerine ve yine efsane oyunculardan Can Bartu'nun isminin de Samandıra Kamp Merkezine verilmesi konusunda bir öneri sunuldu. Yapılan konuşmaların ardından bu teklif oy birliğiyle alkışlar eşliğinde kabul edildi. Fenerbahçe'nin kutsal ocağı sayılan Dereağzı Tesisleri, bu tarihten itibaren ustaların ustası Lefter Küçükandonyadis'in ismiyle birlikte anılmaya başlandı.

Asr-ı Fener Lefter'e armağan edildi

1907 Derneği, 20 Ocak 2009 tarihinde Çırağan Sarayı'nda, görkemli bir tanıtım gecesinde çok özel bir eseri Fenerbahçe ailesiyle buluşturmuştu.

Bu eser, Fenerbahçe'nin 100 yıllık tarihininin en özel, en bilinmeyen kesitlerini içerisinde barındıran "Asr-ı Fener; Bir Efsanenin Tarihi" adlı kitaptı.

50 x 70 cm boyutunda 30 kg ağırlığında, her bir sayfası 200 gr.'lık özel bir kâğıttan basılan toplam 536 sayfa, gerçek deri cilt üzerinde 22 ayar altın kaplamadan oluşan logo ve yazıları, ipek satenden yapılmış altın kaplama logolu cilt kabı, sertifikası, ahşap özel rahlesi bulunan, baskısı ve ciltlemesi İsviçre ve İtalya'da yaptırılan, 2500 euro kıymetinde, 2007 adet basılan, eşi benzeri olmayan bir kitaptı bu eser.

Fenerbahçe Kulübü Asbaşkanı ve 1907 Derneği Başkanı Ali Koç yönetiminde, Bekir İrdem, Burhan Karaçam, Fethi Pekin, Melih Esen Cengiz, Orlando Carlo Calumeno'dan oluşan yayın kurulu, 40 kişilik bir çalışma komitesi ve iki yıl süren yoğun bir titizlikle sürdürülen çalışmalar sonucunda bu özel eseri ortaya çıkarmışlardı.

Bu eserde Fenerbahçe futbol takımının 1908 yılına ait bilinen en eski kadro fotoğrafı, Osmanlı Cemiyetler Defteri'ndeki Fenerbahçe'nin kuruluş kaydı, Milli Savunma Bakanlığı arşivinden tespit edilen son Fenerbahçeli şehit (atlet) Yavuz Sokullu'ya ait bilgiler, Atatürk ve İsmet İnönü imzalı Fenerbahçe Stadı'nın mülkiyet hakkı ile ilgili Bakanlar Kurulu kararı gibi, ilk kez basılan tarihî belgeler, bilgiler ve çok özel fotoğraflar 1907'den 2007'ye kadar ki süreçte yer almaktaydı.

Fenerbahçe Spor Kulübü Asbaşkanı Ali Koç "Asr-ı Fener" kitabını Lefter'e takdim ediyor.

30 Ekim 2011 tarihinde Fenerbahçe Asbaşkanı Ali Koç, 1907 Derneği yönetim kurulu üyeleri Bekir İrdem ve Orlando Calumeno, 1907 Derneği genel sekreteri Melih Esen Cengiz, Fenerbahçe TV ve Fenerbahçe Dergisi

çalışanları eşliğinde Lefter Küçükandonyadis'in evine bir ziyaret yapıp bu özel eseri kendisine armağan etmişlerdir.

Ali Koç Lefter'le tokalaşırken, "Dün alçım çıktı, ameliyat olmuştum elimden. İlk olarak torununuzun elini sıktım, tokalaştığım ikinci kişi sizsiniz" der. Bunun üzerine Lefter'in kızı Bayan Aliki "Aman baba, fazla sıkma" diye babasını ikaz ederken, Ali Koç "Ne demek, kendisiyle tokalaşmak büyük şeref benim için. Bir daha sakatlanmaya razıyım ben" diyerek Lefter'e olan sevgisini zarif bir üslupla dile getirir.

Lefter'in de birçok sayfasında yer aldığı bu eseri bizzat Ali Koç Lefter'e tanıtırken şunları söylüyordu: "Kitabımız Atamız'la başlıyor, Atamız'la bitiyor. Aslında bu kitap Sayın Lefter, sadece Fenerbahçe'nin kendi tarihi değil, bir ülkenin kurulmasında, medeniyetleşmesinde bir kulübün aldığı rol, çağdaşlaşma yolundaki bir ülkede bir spor kulübünün neler yaptığını gösteren, 100. yıl için 2007 adet yaptırdığımız bir eser. Epey bir süredir size gelmeyi istiyorduk, bugüne kısmet oldu. Çocuklarınız, torunlarınız daha da güzel anlatacak bu eserle sizi. Bu kitap torunlarınızın torununa miras olacak."

Bu sözlerin üzerine Lefter, "Yürekten kutlarım. Bu yaptığınız çok güzel bir şey olmuş" diyerek teşekkür eder. Son olarak, kitapta Lefter'in 2005 yılında Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadı'nda Başkan Aziz Yıldırım'la olan resmi gösterilerek tanıtım tamamlanır.

Daha sonra eski anılarla ilgili duygu dolu bir sohbetin ardından, Ali Koç, Fenerbahçe TV kameralarına bu ziyaretle ilgili olarak şunları söyler: "Öncelikle bir taraftar olarak, 6 yaşından beri Fenerbahçe ile yanıp tutuşan biri olarak camiamıza yaptıkları hizmetler için, yaşattıkları için, inanılmaz, unutulmaz bir tarihe hizmet ettiği için çok çok teşekkür ediyoruz. Onun huzurunda eğilip sevgimizi saygımızı göstermek için buradayız. Zaman zaman biz bu ziyaretleri yapıyorduk. En son Tuncay Şanlı ile birlikte gelmiştik. Şimdiki ziyaretimizin sebebi ise Asr-ı Fener kitabımızı, yani Fenerbahçe'mizin ilk yüzyılını belgeleyen bu önemli ve sayılı sayıda yapılan eseri Lefter'e ve ailesine getirmek, hediye etmek ve içindekileri bilhassa kendinin oynadığı yılları, eski günleri hatırlamak adına buradayız. Onun varlığı bizim için çok çok önemli biliyorsunuz. Son olarak 2005 yılında stadımızdaydı. İnşallah bir kez daha o anıyı yaşarız. Ama her şey için çok çok teşekkür ediyoruz. Fenerbahçe camiasının bu günlere gelmesinde ve Fenerbahçe camiasının çok farklı bir tarihe sahip olmasında emeği geçen herkese, sayın Lefter başta olmak üzere bir kez daha burada teşekkür etmek istiyoruz. Biz 1907 Derneği olarak Asr-ı Fener eserimizi kulübümüze hizmet etmiş kişilere armağan ediyoruz. O da bu ziyaretlerden bir tanesi. Geldiğiniz için teşekkür ederiz."

Lefter'in ayakizleri Eskişehir'de

4 Nisan 2011 tarihinde Eskişehir Tepebaşı Belediye Başkanı Dr. Ahmet Ataç ve Eskişehir Anadolu Üniversitesi Maliye Bölümü Mali Hukuk Anabilimdalı Başkanı, aynı zamanda Eskişehirspor'un 60 ve 70'li yıllarının efsane futbolcusu Prof. Dr. Fethi Heper, Eskişehir'den Büyükada'ya, hem Lefter'i ziyaret etmek hem de ayak izini almak için gelmişti.

Tepebaşı Belediye Başkanı Ahmet Ataç ve Eskişehirspor'un efsane futbolcusu Fethi Heper büyük ustaya Eskişehirspor forması hediye ediyor.

Eskişehir Tepebaşı Belediyesi için, efsane futbolcuların ayak izlerinden oluşturacakları "Altın Ayaklar" projesinde Lefter'in ayak izlerinin olması çok önemliydi.

Lefter bir alçı levhanın üzerine çıkarak ayak izlerini ebedi bir şekilde bıraktıktan sonra Fethi Heper Lefter'e, arkasında Lefter'in isminin yazılı olduğu Eskişehirspor formasını "Sizi Eskişehirspor'a transfer ediyoruz" espirisiyle hediye eder.

Lefter'e bu proje ile ilgili fikirleri sorulduğunda, "Gördüğüm kadarı ile çok enterasan bir buluş bu. Çünkü yalnız benim değil, bütün sporcuların, hepsinin ayak izlerini aldınız. Onlar da memnun oldular, öyle tahmin ediyorum ki" der.

Belediye Başkanı Ataç, "Lefter Abi, bu projenin adı Altın Ayaklar Projesi zaten. Onun için de Türkiye'de birinci altın ayak siz olduğunuz için sizi özellikle almak istedik. Bize bu konuda anlayış gösterdiğiniz için çok teşekkürler ediyoruz" karşılığını verir. Bunun üzerine Lefter, "Ben size, hepinize teşekkür ediyorum. Yürekten içimden böyle. Bunu kimse yapmaz. Kalkacak Eskişehir'den arabayla gelecek buraya, Lefter'in resmini çekecek. Çekmese ne olur" deyince Belediye Başkanı "Ama değerbilirlik bu işte. Ayrıca Eskişehir halkının size büyük sempatisi, sevgisi var. Onları da getirdik size. Herkes size sağlıklar, uzun ömürler diliyor. Ben sevgili Lefter Ağabey'imizi 50'li yıllarda Eskişehir Demirspor'la maç yapmak için Fenerbahçe'nin geldiği yıllarda izlemiştim ilk. Tabii daha sonra 60'lı yıllarda, İstanbul'daki öğrencilik yıllarımda Fenerbahçe'nin birçok maçında izledik. Lefter ismi sadece Türkiye'ye değil dünyaya mal olmuş bir isim. Bugün onunla beraber olmak, onu böyle sağlıklı görmek beni çok mutlu etti. Ailesine de çok teşekkür ediyoruz bu konuda bize yardımcı oldular. Tabii bu konuda bize öncülük eden değerli büyüğümüz Fethi Heper'e de çok teşekkür ediyorum. Bu projede önemli rol aldı ve bizim işlerimizi kolaylaştırdı. Çok teşekkür ediyorum sevgili büyük Lefter" diye yanıt verir.

36

İKİ ZİYARET: TUNCAY VE ALEX ADADA

Fenerbahçe'nin yıldız futbolcusu Tuncay Şanlı, 2005 yılında Lefter Küçükandonyadis'i ziyarete gitmişti. Tuncay'a bu ziyarette Fenerbahçe Kulübü Asbaşkanı Ali Koç, 1907 Derneği Genel Sekreteri Melih Esen Cengiz, 1907 Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Orlando Calumeno eşlik etmişlerdi. 1907 Derneği yayın organı "Vizyon" dergisi Lefter'le yapılan söyleşiyi dergi sayfalarına şöyle taşımıştı:

Tuncay'a nasihat

Lefter Küçükandonyadis uzun bir süredir Büyükada'da sakin bir hayat sürdürüyor. Futboldan ve Fenerbahçe'den asla kopmadan sürdürüyor yaşamını. Rahatsızlığı nedeniyle Fenerbahçe maçlarını izleyemiyor. Kendi deyişiyle çok heyecanlanıyor Fenerbahçe maçlarında. Ne zaman Fenerbahçe kazanıyor maçı, büyük bir coşkuyla geçiyor televizyonun karşısına. Eski günlerin anısına keyifle seyrediyor zaferleri. Ordinaryüs ile futbol hayatından Fenerbahçe'ye uzanan bir söyleşi yaptık. Lefter'in gözlerinin içi gülüyor. Fenerbahçe sevgisi ağzından dökülen her kelimeye yansıyordu. Belki de her anısının arasında... Yanımızdaki Tuncay'a nasihatlerde bulunuyor, bir baba şefkatiyle ona yol gösteriyordu. "Seni oğlum gibi seviyorum" derken belki onda kendi gençliğini görüyordu Ordinaryüs...

Koyu bir Fenerbahçe taraftarısınız ama sizi hiç maçlarda göremiyoruz...

Evet maçlara gelemiyorum. Genellikle televizyondan seyrediyorum. Aslında Fenerbahçe galip geldikten sonra televizyondan seyrediyorum. Yoksa seyretmiyorum. Kalbim duracak gibi oluyor.

Tuncay Şanlı Büyükada'da Ordinaryüs'ü ziyaret ediyor.

Çok mu heyecanlanıyorsunuz? Doktor izin vermiyor anladığım kadarıyla.

Açıkçası bu kadar heyecanlanmamı pek istemiyor. Kalbin üzerinde ince damarlar var, onlar tıkalı. Doktorun söylediklerini yapıyorum, ilaçla takviyemi alıyorum, başka ne yapayım?

Yürüyüş yapıyorsunuz herhalde?

Az bir şey, kumsala kadar gidip geliyorum. Eskiden kros koşardım. Abilerim beni alıp Beyazıt'taki yarışlara götürürlerdi. Her seferinde kazanırdım. Rekortmen bile olurdum. Ama artık sadece kısa yürüyüşler yapıyorum.

Şimdi, bu devirde oynamak ister miydiniz?

Yok istemezdim, kalbim dayanmıyor. Şimdi ben bu çocukları görüyorum, Allah korusun diyorum.

Niye hayatınızın belgeselini yaptırmıyorsunuz?

Yanımızda yüksek mimar bir kız var. Ona yaz dedim, resimleri de verdim. O yapacak galiba. Ben öldükten sonra!

Sizi bir maça götürmeli, şampiyonluk maçına belki...

Açıkçası maçta kalbimin dayanmamasından korkuyorum. Buradan çıkıyorum bisikletle lunaparka gidiyorum. Orada bisikletimi bırakıyorum. Elime alıyorum ayakkabımı, yukarıya Aya Yorgi'ye çıkıyorum. Orada dua ediyorum Fenerbahçe için... Kızım ne zaman telefon ediyor, "Babacığım Fenerbahçe çok iyi oynadı", bazen de "İyi oynamadı ama maçı aldı" diyor. "Tamam" diyorum... Yoksa heyecandan seyredemiyorum. Geçen sene Başbakan bizi davet etti. Vali orada, emniyet müdürü orada, kaymakam, herkes orada oturuyoruz, yemek yiyoruz, televizyon da açık... 2-0 yenildik. Benim ölümüm Fenerbahçe'den başka bir şeyden olmayacak. Oynarken gülüyorduk, ama şimdi farklı."

Ordinaryüs Tuncay'a nasihat etmekten alamıyor kendini...

"Kaptan olacaksın, herkesi seveceksin, sözün de geçecek, ondan sonra korkma yavrum. Allah seninle beraber olacak. Seni çok seviyorum Tuncay, inan oğlum kadar. Bundan sonra benim hatırım için değil, ne kadar ağabeylerin varsa, ne kadar Fenerbahçeli varsa, onların hatırı için bir numara ol. Olacaksın ya, ben bir neden görmüyorum olmaman için."

Bu nasihatleri can kulağıyla dinleyen Tuncay, daha sonra formasını imzalayıp Lefter'e armağan etti.

Yıl 2009. Alex adada...

28 Eylül 2009'da çok özel bir buluşma oldu. Günümüz Fenerbahçe'sinin şimdiden efsaneleşen ismi Alex de Souza, tüm zamanların efsane ismi Lefter Küçükandonyadis'i ziyaret ederek bu tarihî buluşmaya imza attı.

Alex'in Lefter'le tanışıp konuşmak istediğini duyan Ertuğrul Özkök, Ercan Saatçi'den bu buluşmayı organize etmesini ister. Tercüman Samet Güzel'i arayan Ercan Saatçi, "Böyle bir buluşmayı organize etsem Alex ne der" diye sorduğunda Alex "Çok sevinirim" diye cevap verir. Fenerbahçe Kulübü Başkanı Aziz Yıldırım'ın izin ve desteğiyle FBTV Genel Müdürü İhsan Topaloğlu ile birlikte bu tarihsel buluşma organize edilir.

Ercan Saatçi 27 Eylül 2009 tarihli Hürriyet Gazetesi'nin Pazar ekinde bu çok özel buluşmanın gelişimini şöyle ifade eder:

"Buluşmanın gerçekleşeceği kesinleşince nasıl bir heyecana kapıldığımı bir ben, bir de Allah bilir. Düşünsenize, bir yanda çocukluğumdan beri çıplak gözle hiç izleyememiş olmama rağmen, kalbimin en müstesna yerine oturttuğum efsane Fenerbahçeli Lefter Küçükandonyadis, diğer yanda şimdiden Fenerbahçe tarihinde yerini almış bir futbol doktoru Alex De Souza...

İnanın böyle bir ikilinin arasında olmak her Fenerbahçeli'nin hayalidir.

Özellikle bu meslekte olup da böyle bir buluşmayı ilk kez siz gerçekleştiriyorsanız, nabzınızın tavan yaptığına ve vücudunuzun her santimetresinin mutluluk hormonlarıyla kuşatıldığına şahit olursunuz."

Büyük buluşmaya doğru...

Fenerbahçe Spor Kulübü resmi yayın organı Fenerbahçe Dergisi 80. sayısının kapağına Lefter ve Alex'i koyup, bu iki fenomenin bir araya gelişlerini sayfalarına taşıdı. Bu tarihsel buluşma dergi sayfalarında şöyle yer aldı:

Oynadığı her kulübün tarihindeki efsane isimlerle tanışmaya özen gösteren takım kaptanımız Alex de Souza, Fenerbahçe'ye geldiği yıllarda da çok geçmeden bizdeki efsane ismin Lefter Küçükandonyadis olduğunu öğreniyor. Alex, Rıdvan Dilmen gibi yıldız isimlerle tanışıklığı olduğunu söylese de, apayrı bir jenerasyonun efsane ismi Lefter'in elini öpebilmek içinde hep yatan bir istek olarak kalmış. Geciken bu buluşmanın gerçekleşecek olmasının verdiği heyecan içinde Alex, Marmara Denizi'nin köpüren sularını seyre dalıyor ve şunları söylüyor: "Ben kendimi efsane olarak görmüyorum. Fenerbahçe'nin 100 yılı aşkın tarihindeki efsane isimle birazdan bizzat tanışacağım. Eğer ben gittikten sonra iyi bir şekilde hatırlanacaksam, bu benim için büyük bir mutluluk. Bence başka bir futbolcunun bu saatten sonra onun yakaladığı

rakamları yakalaması mümkün değil. Onun Fenerbahçe camiası ve Türkiye için ne ifade ettiğini çok iyi biliyorum. Bugün büyük bir gururu yaşıyorum. Lefter'in giydiği 10 numaralı formayı giyiyorsam bu benim için onurdur. Ancak ben bu formayı ondan ödünç aldım. Ve bu forma her zaman Lefter'in forması olarak anılacak."

Alex her ne kadar bunları söylese de "10 numaraların" buluşmasına az bir zaman kalması bizleri heyecanlandırıyor.

Ve tarihî buluşma gerçekleşti...

Tarihî buluşma gerçekleşirken iki tarafın da heyecanı gözlerinden okunuyor. Sözler tercüme trafiğine takılsa da, kompilimanlar havada uçuşuyor. Alex, Lefter'in dinç haline hayretle bakarken, "İnsanın 85 yaşında bu kadar güçlü durması inanılmaz. Fenerbahçe ve Türk futboluna yaşattıkları için kendisine teşekkür ederim. Yaptığı işler az buz şeyler değil. Nasıl böylesine dinç kalabiliyor, doğrusu merak ettim" diyor. Adanın havasına da hayran kalıyor. Lefter ise Alex'i görmenin muhteşem bir duygu olduğunu söylerken Fenerbahçe'ye yaşattıklarından dolayı kendisine teşekkür ediyordu. Lefter, mütevazı tavrını korumaya çalışsa da, Alex tribünlerin coşkusunu haklı çıkarırcasına övgülerine devam ediyor: "Şu anda duygusal anlar yaşıyorum. İnsanın 85 yaşında bu kadar güçlü durması zor. Aslında kendisini canlı olarak ikinci görüşüm. İlk kez başkanımızla birlikte görmüştüm. O zamanlar yeni yeni varlığından haberim vardı ama stadyum onu görünce yıkılmıştı, Lefter ise 'Birlikte oynasaydık süper olurdu' ama maalesef sen 32, ben 85 yaşındayım. Güçlerimizi birleştirebilseydik çok daha tehlikeli olurduk, herkes bizden çekinirdi. Her maçta yer almanı temenni ediyorum. Çünkü ben her maç vardım. Takıma çok şey kazandırıyorsun. Topu ayağına aldığı zaman her şeyi yapıyor. Ben topu aldığım zaman gidiyordum. Alex de gole gidiyor. İyi pozisyonlar yakalıyorsun. Top sana geldi mi rahatlıyorum, seviniyorum. Mutlaka isabetli bir şey yapacağını biliyorum. Sahada onu göremeyince üzülüyorum." Alex hemen söze girdi: "Ben de her maçta oynamak isterim ama olmuyor."

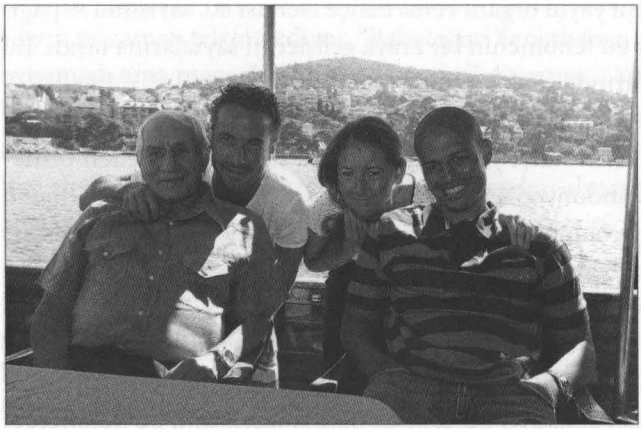

Alex adada Lefter'le... Torunlar Özcan ve Özlem tarihi ana tanıklık ediyor.

10 numaralı formalar

Bu sırada formalar geliyor. Müzeden alınan eski Fenerbahçe formasını üstüne geçiren Alex'i ve yeni formayı giyen Lefter'i görünce, "Vooov" sesleri yükseliyor. Aksi zaten mümkün değil. Çubuklu tarihî formasını elleriyle Alex'e giydiren efsane, "Bizim zamanımızda

tekstil bu kadar ileri değildi. Otlu formalar giyerdik. Ne zaman otlu formayı giysem, atlar üzerime gelecek diye korkardım" diyerek espriyi patlatıyor. Eski anılara devam eden Lefter, Milli Takım'ın ve Galatasaray'ın efsane kalecisi yakın arkadaşı Turgay Şeren'e de gönderme yapmadan durmuyor: "Turgay'a her Galatasaray maçında gol atardım. Sonra bir araya geldiğimizde 'Daha siftahın yok' diye bana takılırdı. Yahu daha son maçta bir gol attım dediğimde 'Sen atmadın ki, ayaklarına çarptı' derdi."

Lefter sanki teknede Alex'in dediklerini duymuşcasına 10 numaralı formayı Alex'in en az kendisi kadar hak ettiğini söylüyor. "Bir düzeltme yapayım; gazeteler yanlış yazıyor. 450 golüm olduğu ifade ediliyor. Yanlış. Ben yaklaşık 1.500 gol attım. Eğer Alex'le oynasaydım daha fazla atardım" diyen büyük üstad, "birlikte oynasaydık ben 10 numaralı formamı Alex'e verirdim" sözlerini de ekliyor. Alex, bu zarif lafların üzerine önceden dediklerini Lefter'e iletmeyi ihmal etmiyor: "Ben kariyerimi başa alsam, futbola Fenerbahçe'de başlasam, bu rakama ulaşamazdım. 10 numara ve kaptanlık bandı sonsuza kadar sizindir. Umuyorum ki attığım goller ve performansımla sizi gururlandırıyorumdur."

Getirilen iki ayrı Fenerbahçe formasını Lefter ve Alex birbirleri için imzaladıktan sonra Alex Lefter'in imzalayıp "Seninle gurur duyuyoruz" satırlarını yazdığı bu formayı "Brezilya'ya götüreceğim ve en güzel yerde saklayacağım" diyerek kabul eder.

Lefter ise Alex'in kendisi için imzalayıp "Bu harika an için teşekkür ederim Lefter" satırlarını yazdığı formayı evinde ödüllerinin bulunduğu en özel köşesinde onu hiç unutmamak için saklayacağını söylüyordu.

"En güzel golüm..."

Heyecanlandığı için son yıllarda canlı maç izleyemediğini söyleyen Lefter'e, "Alex'in en güzel golü hangisi" diye sorulduğunda, Alex'in her golünün ayrı güzellikte olduğunu ve onlar içinden en iyisini seçmenin haksızlık olacağını vurguluyor. Kendi golleri sorulduğunda ise hiç düşünmeden ve biraz gururla; "Birçok güzel golüm var. Macarlara attığım gol herhalde en anlamlısı" cevabını veriyor.

Bunun üzerine Alex gülümseyerek "O kadar çok gol attıktan sonra hangi birini seçecek ki!" diyor. Lefter de sohbeti günümüze çekerek yürekten istediği tek şeyin bu sezonki şampiyonluk olduğunu iletiyor ve "Evlat bizi şampiyon yapın yeter. Gelip seninle birlikte kupa kaldıracağım" diyor. Futbol kariyeri boyunca yaşadığı en gururlu ve duygu dolu anları yaşadığını ifade eden Alex, bu isteği gerçekleştirmek için çalıştıklarını söylüyor.

"Daha iyi bir sporcu geldiğinde tesislerdeki ismimi ona versinler"

Lefter, Fenerbahçe Asbaşkanı Ali Koç ve Cefakâr Kanaryalar Grubu'nun desteğiyle Kuşdili'ne yaptırılan heykeliyle ilgili olarak, "Heykelimin dikilmesi benim için gururdur. Emeği geçen herkese teşekkür ederim" derken Dereağzı Tesisleri'ne adının verilmesiyle

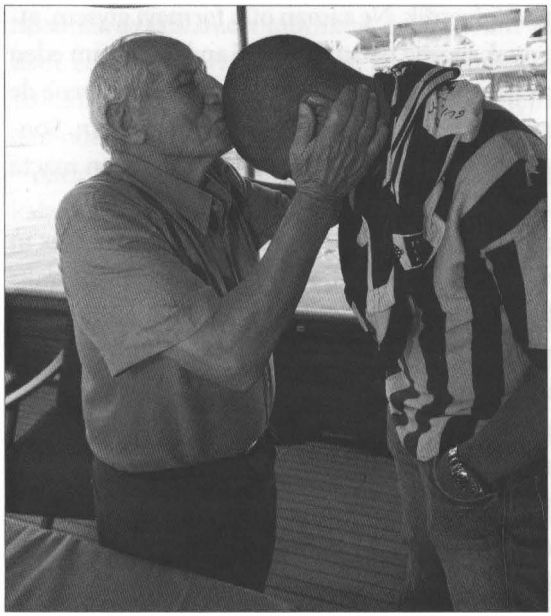

"Güzel kafa!"

ilgili olarak da efsaneye yakışır bir yanıt vererek büyüklüğünü gösteriyor: "Bu beni mutlu ediyor. Çünkü ben ölüp gittiğim zaman tesislerde ismim kalacak. Bu benim için en büyük gurur. Futbol altyapı ve diğer branşlarda benden daha başarılı sporcular yetişeceğine inanıyorum. O zaman tesislerden benim ismimi alarak, o sporcunun ismini tesislere verebilirler."

Konuyla ilgili duygularını ifade eden Alex de şunları söylüyor: "Tarihe her zaman için insanların saygı duyması gerekiyor. Kaldı ki bu tarih yüz yıllık Fenerbahçe tarihi ise geçmişindeki her şey, bütün geçen insanlar, Lefter gibi güzel insanlar, aynı zamanda tarihe tanıklık etmiş insanlardır. Hepsine saygı göstermemiz gerekiyor. Ben de onlardan bir tanesiyle birlikte olduğum için ve aynı zamanda üzerime formayı giyebildiğim için çok mutluyum. Çünkü kolay değil bu kadar tarihi yaşatıp onun içinde rol sahibi olmak ve bu kadar güzel insanı da içinde barındırmak. Ben şu anda çok güzel duygular barındırıyorum."

Eğer aynı takımda oynasaydınız kim atardı penaltıları sorusuna Lefter şu yanıtı veriyordu:

"Fark etmez gol olurdu, kim atarsa atsın."

Serbest vuruşlar için ne diyeceksiniz sorusuna ise Lefter: "İşte onu bilmiyorum biraz. O da atıyor, o da güzel atıyor" diyerek kahkahalar savuruyor.

Lefter 40 yaşına kadar futbol oynamıştı. Alex de o kadar oynamayı düşünüyor mu sorusuna ise Alex, "Henüz daha düşünmedim kaça kadar oynarım diye. 40 yaşı oldukça geç buluyorum açıkçası. 40 yaşa kadar dayanabilir miyim bilmiyorum. Benim için önemli olan sağlıklı olmak. Futbol oynayabildiğim sürece, vücudum elverdiği sürece sonuna kadar oynamaya devam edeceğim."

Üçüncü torun!

Artık bu güzel sohbetin sonlarına yaklaşılıyordu. Alex'e dönen Lefter, "Kaç çocuğun var" dedi. Alex iki kızının olduğunu belirtince "Benim de iki kızım var" cevabını veren Lefter, "İnşallah sen de 85 yıl kadar, hatta daha uzun bir ömür geçirirsin" temennisinde bulundu.

Yanında torunları Özlem ve Özcan olan Lefter'e Alex "Üçüncü torununuz da benim artık" diyor, sonra da Lefter'in torunlarına dönerek "artık bir torun daha var, artık ben de torunuyum" diye ekliyordu. Lefter ise onu doğrulayarak "Üçüncü torun da Alex artık" diyordu.

Buluşmanın son espirisi yine Lefter'den gelir. Alex'i alnından öperken "Güzel kafa" dedikten sonra ekliyordu "Televizyondan izlediğimde ufak tefek görünüyorsun. Meğer uzun boyluymuşsun."

Alex de bu son diyalogtan sonra bir Türk gibi Lefter'in elini öpüp alnına koyarak bu tadına doyulmayan tarihî buluşmayı sonlandırıyordu.

Bu anlamlı buluşmanın izlenimlerini Fenerbahçe tarihinde efsane olmuş Lefter'in torunları Özlem ve Özcan şöyle anlatıyorlar:

Özlem Katmer: Dedem de biz de çok heyecanlandık Alex'in geleceğini öğrenince. Çok mutlu olduk bu buluşma için. Çok teşekkür ediyoruz Alex'e. Ben de bir kombine aldım, bütün maçları takip ediyorum. Alex'i çok severek, beğenerek izliyorum.

Özcan Katmer: Gelmişin ve geçmişin buluşmasına şahit olduk. Biz de Fenerbahçeli çocuklarımıza bu anı anlatırken gurur duyacağız. İnanılmaz bir an gerçekten. Herkesin yaşayamayacağı, şahit olamayacağı bir an. Geçmişte Lefter gibi büyük bir ismin, şu anın ve geleceğin en büyük isimlerinden Alex'le buluşmasına şahit olduk. Alex'i beklerken ilk defa bu kadar heyecanlı olduğunu gördüm. Çok mutlu oldu onun gelişine, gurur duydu. Dedemi böyle görmek çok alışık olduğum bir durum değildi. Onunla karşılaşmak hem dedem için hem de bizim için çok güzel bir duyguydu.

37

"ÇUBUKLU BİZE EMANET"

Büyük usta, 2010 yılının Aralık ayında eşi Bayan İstavrini ile birlikte gittiği Atina seyahatinde ciddi bir rahatsızlık geçirir. 500'lere fırlayan şekeri hastanede yoğun bakıma alınmasına sebep olmuştur.

Azrail'e son bir çalım

Bu haber bir anda Türkiye'de gündeme oturmuştu. Durumunun kritik oluğu haberi bütün ülkede endişeli bir bekleyişe düşürdü insanları. Bunun üzerine Türk ve Yunan hükümetleri arasında yoğun bir diplomatik trafik oluşturuldu. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan yoğun mesaisi arasında bu konuya özel bir ilgi gösterdi. Diplomatik prosedürler yerine getirildikten sonra Fenerbahçe Kulübü tüm imkânlarını Başkan Aziz Yıldırım öncülüğünde seferber etti. Kulüp tahsis ettiği tam teçhizatlı bir ambulans uçağı, yönetici Murat Özaydınlı ve idari koordinatör Serkan Acar eşliğinde Atina'ya gönderdi. Ve Ordinaryüs bu uçakla büyük bir özen gösterilerek ülkesine getirildi.

İstanbul Okmeydanı Memorial Hastanesi'nde bir süre yoğun bakımda kaldı. Bu süreçte, başta Fenerbahçe camiası ve taraftar grupları başta olmak üzere tüm spor ve siyaset camiasının Lefter'in sağlığı ile yakinen ilgilenmeleri dikkat çekiciydi. Beşiktaş'ın taraftar grubu "Çarşı" ile Galatasaray'ın taraftar grubu "Ultraarslan"ın internetteki paylaşım sitelerinde Lefter'e geçmiş olsun mesajları tüm kamuoyunda takdirle karşılandı. Beşiktaş'ın Çarşı grubunun sitesinde, Lefter'in çok uzun yıllar önce Baba Hakkı'nın girişimiyle Beşiktaş'a gelme ihtimaline -ki hiç gerçekleşmedi- ironik bir gönderme yapan "O gün gelmedin ya dert değil, bugün ta ce-

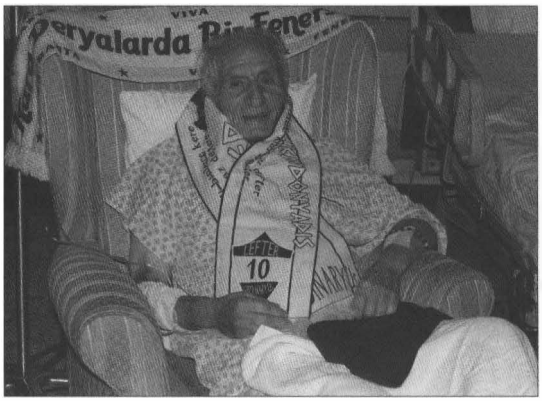

2010 yılında geçirdiği rahatsızlığın ardından, "'kara deryalarda bir fener".

vahirimizin ortasındasın. Saygına hürmetimiz var! Geçmiş olsun..." satırları yer almıştı.

Memorial Hastanesi Kardiyoloji Bölümü uzman doktorları Prof. Dr. Bingür Sönmez ve Dr. Deniz Şener yönetimindeki tedaviye olumlu cevap veren Lefter'in sağlık haberleri sevinçle karşılandı.

On günlük tedavi sürecinin ardından basın açıklamasını İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu yapıyordu.

Lefter'e 22 Aralık 2010 tarihindeki doğumgününü kutlamak Memorial Hastanesi'nde nasip olmuştu. Bu adeta yeniden bir doğuş gibiydi. Bir gün önce oynanan Fenerbahçe-Bucaspor Türkiye Kupası maçında taraftarlar Lefter'i unutmayıp "Ustaların Ustası Lefter Küçükandonyadis Seninledir Kalplerimiz", "Seninleyiz Lefter" pankartlarını açarak büyük alkış almıştı.

Bu yaşananlar, futbolu 46 sene önce bırakan Lefter'in ne kadar büyük bir "fenomen" olduğunu bir kez daha gözler önüne serdi.

24 Aralık 2010'da Bağış Erten Radikal Gazetesi'nde, Lefter tedavi sürecindeyken "O yazıyı yazmayacağım" başlıklı yazısını yayımladı. Erten, şöyle sesleniyordu Büyük Usta'ya...

"O yazıyı yazmayacağım. Çünkü sen ölmeyeceksin. Bu memlekette Fenerbahçe'yi sevdirmenin yegâne gerekçesisin. Gidemezsin.

Yazıyı yazmayacağım Lefter Küçükandonyadis. Senin arkandan övgüler düzmeyeceğim. Bu memleketin insanlarını birbirine bağlayan ve giderek gevşeyen o bağı elinde tutanlardan biri olduğundan bahsetmeyeceğim. Her gün çirkinleşen ve kirlenen futbol kültürümüzün antikoru olduğunu söylemeyeceğim.

Eski futbolcuların küçüklük odalarımızdaki resimleri günbegün sararıp solarken, hiç izlemediğim seni neden çerçeveleyip astığımı, o resmin neden her gün tozunu aldığımı anlatmayacağım. Televizyon denen aptal kutusu idollerimizi bir bir yutarken, senin o sessiz, vakur halinle yüreğimizi ne güzel ipotek ettiğinden dem vurmayacağım.

Futbola bakışını, samimiyetini, yeteneğini anlata anlata bitiremeyenleri, seni izleme imtiyazını ballandıra ballandıra öykülendirenleri, özellikle de senin gibi kalp yetmezliğiyle uğraşan babamı -di'li geçmiş zamanın efkarına itmeyeceğim. Kadıköy'ün, o mabedin sensiz ne kadar ıssız olacağını kimselere fısıldamayacağım. 85 yaşını yeni bitirdin, o hep yazdığın deftere 100 yazdırmadan bir yere gidemezsin.

İnadına Türkiye

Lefter Amca, bu memleket Rumlara çok zulüm etti, biliyoruz. Bir avuç kaldınız. Hepsi topu topu 2-3 bin kişisiniz. Akrabalarına, arkadaşlarına kötü komşuluk ettik biz. Tarihimizin en çirkin sayfalarıyla hepinizi çok üzdük. Yalçın Doğan'ın yalancısıyız. Derin devlet sana bile takmış bir zamanlar. En çok milli olan oyuncu sen olmayasın diye Turgay Şeren'i daha fazla oynatmışlar. Gıkın çıkmamış. Sen 6-7 Eylül olaylarında evinin kapısına dayananları bile ihbar etmemişsin ki Lefter Usta. İnadına bu topraklara sahip çıkmışsın. Şimdi bırakıp gitmek yok öyle. Sana pasaport da vermeyeceğiz, yurt dışı çıkış vizesi de...

Bize tarihi unutturmaya çalışıyorlar Lefter Küçükandonyadis. Oysa biz gayet iyi biliyoruz. Ortalıkta pek çok Metin'in isim babası Metin Oktay, pek çok Hakkı'nın isim babası Baba Hakkı'yken, Can isimli çocuklar Can Bartu'ya benzesin diye o adı taşırken, oğluna Lefter adını koyamadı çoğumuz. Ama bundan sonra koyacağız. Ve sen doğan her Lefter adlı çocuğa ismini bizzat kendin ver istiyoruz. Daha kaç nesil ada sahillerinde bekleyecek seni.

Lefter'leri büyütmeden nereye gidiyorsun?

Üstadım, taraftarlar senin anıtını, kendi cebinden para verip sadece bir anı olsun diye dikmedi stadın karşısına. Her gün ibret alınsın diye, önünden geçerken kendimize bir hiza verelim diye. Ha bir de şunu hatırlatmak için dikildi belki de. O stad senin adınla anılmalıydı Lefter Baba. Çünkü futbolu sen oynadın, o kimliği sen ördün ve en önemlisi tüm yaşantınla o tarihi sen temize çektin. Bize o günleri anlatmadan, ezberletmeden ayrılmana izin vermeyeceğiz.

Dedim ya, senin ardından o yazıyı yazmayacağım. Çünkü sen ölmeyeceksin. Bu memlekette Fenerbahçe'yi herkese sevdirmenin belki de yegane gerekçesisin. O yüzden hiçbir yere gidemezsin. Bırak Metin Oktay öbür dünyada pas alamıyorum diye yakınmaya devam etsin.

Beklesin Taçsız Kral. Zaten o gitti, hepimizin Galatasaraylılığı eksildi. Baba Hakkı, Vedat Okyar'sız kaldık, öksüzleşti Beşiktaşlılığımız. Bak, Ali Sami Yen'den göçüyoruz, bir de sen zora düşürme bizi. Bu kadar ard arda golü hiçbir defans oyuncusu çıkaramaz be Lefter Usta.

Hepimiz kademendeyiz

Açık ve net söylüyorum. Bu memlekette futbolu sevmeye devam etmek için bir tutam gerekçe sakladık cebimizde. O cepte delik açma. Büyükada'da balık çorbası, rakı içmek istiyoruz biz. Futbolu sevmeye devam etmek istiyoruz. Bir arada yaşamaya da...

Velhasıl, sana veda meda yok Lefter Küçükandonyadis. Yazmayacağım o yazıyı. Boşa bekleme... Azrail hücuma geçmişmiş. Pöh! Gerekirse hepimiz gireriz kademene, Bedri Rahmi'nin dediği gibi "İstanbul deyince aklım(ız)a / stadyum gelir / bağırırım(z) birlikte / avazım(z) çıktığı kadar / Göğsümü(z) gere gere / Ver Lefter'e yaz deftere."

Metris'e mektup

4 Ocak 2012 günü Lefter Küçükandonyadis, torunu Özlem Katmer aracılığıyla Metris Cezaevi'nde tutuklu olarak yargılanan Fenerbahçe Spor Kulübü Başkan'ı Aziz Yıldırım'a bir mektup ulaştırıyordu.

Fenerbahçe, 3 Temmuz 2011'den bu yana sancılı bir süreç yaşıyordu. Bu yaşananlar her şeyi Fenerbahçe olan Lefter'i haddinden fazla üzmüştü. Bir şeyler yapmak, bir şeyler söylemek istiyordu. En çok da Aziz Yıldırım'a bir moral ziyareti yapmak... Hatta Fenerbahçe'nin efsanevi futbolcularından Rıdvan Dilmen, Lefter'i Metris'e götürmek için bir helikopter kiralamıştı. Fakat bu yolculuk Lefter için çok riskli olacaktı. Dolayısıyla doktorları buna izin veremiyorlardı. Bu duruma çok kızmıştı Lefter.

Bunun üzerine en azından duygularını satırlarıyla ifade etmeye karar verdi. Titreyen elleri de yazmasına engel olduğundan Lefter'in güzel yüreği torununun elleriyle bir oldu ve şu satırlar ortaya çıktı:

"İlk önce sana güç kuvvet ve sabırlar diliyorum.

Fenerbahçe'ye ve sana haksızlık yapıldığını düşünüyorum. Bunları yanına gelip söylemeyi isterdim fakat doktorum izin vermiyor. Rıdvan da sağolsun helikopter temin etmiş beni sana getirmek için. Uçmaktan çekinmeme rağmen gelmek istedim sana, ama izin vermiyorlar, lanet olsun. Ben formayı giyerek hizmet ettim Fenerbahçe'ye. Sen ise başkan olarak inanılmaz işler başardın. Gelip gözlerimle gördüm. Daha yapacağın çok iş var. Yürekten söylüyorum ki yapacaksın. Moralini bozma sakın. Görüyorum ben, herkes senin arkanda. Geçen gün taraftarlar geldi buraya. Gördüm herkes dua ediyor sana.

Haluk hayatımı yazıyor. Yakında basılacak. Sen de birkaç satır yazarsan bu kitap için sevinirim. Yanına gelemiyorum ama sana torunum Özlem'le bir resmimi ve mektubumu gönderiyorum.

Benim için yaptıklarını unutamam asla. Ne kadar ömrüm kaldı bilemem ama hakkını helal et, yeter benim için.

Lefter Küçükandonyadis"

Torunu Özlem Katmer'in dedesinin elçiliğini yaptığı bu ziyaret sırasında tesadüf olarak TV8 kanalının spor müdürü Faik Çetiner de ziyaret için Metris'teydi. Şahit olduğu bu mektubu izin alarak Lefter'in sağlığı tekrar bozulup Amerikan Hastanesi'ne yatırıldığı 9 Ocak 2012 günü Bizim Stadyum programında yayınladı.

Ertesi gün bu mektup, yazılı ve görsel medyanın tüm kurumlarında yer alarak çok büyük bir yankı uyandırdı. Satırlarında ifade ettikleri herkesi çok etkilemişti.

Faik Çetiner yaşadıklarını şöyle anlatmıştır:

Son Mektubun Hikâyesi

"2000'li yıllarda Lefter Küçükandonyadis'i Bizim Stadyum programına çıkarmak için (ATV'ye) için çok çaba sarfetmiştim. Her defasında bana 'Senin programın çok geç

başlıyor, adaya son vapur 12'de, onun için gelemem' diye bahane uydururdu. Aradan 10-12 yıl geçti. O televizyonlardan, medyadan hep uzak kalmayı tercih etti.

4 Ocak 2012 günü Fenerbahçe Başkanı Aziz Yıldırım'ı ziyaret etmek için Metris'e gitmiştim. Başkanla görüşürken hemen arkamda sıra bekleyen sarışın, genç bir kız fark ettim. Görüşmem bitti, sonra Aziz Yıldırım ile o görüşmeye başladı. Metris'ten ayrılırken bu genç kızın Lefter'in torunu Özlem (Katmer) olduğunu öğrendim. Sonra onunla tanıştım. Dedesinin yazdığı mektubu başkana getirdiğini öğrendim. Mektubu istedim, 'Bilmem ki' dedi. Çekiniyordu. 'Ya Aziz Başkan kızarsa.' Sonunda onu ikna edip bu tarihî mektubu aldım.

9 Ocak 2012 Pazartesi gecesinde mektubu Bizim Stadyum'da yayınladım. Mektup yayınlandığı sırada Lefter, Amerikan Hastanesi'nde yaşam savaşı veriyordu. Dört gün içinde de bu savaşı kaybetti. Sahada kolay kolay savaş kaybetmeyen bir büyük usta hayata veda etmişti. Onun canından çok sevdiği Fenerbahçe'sinin Başkanına yazdığı son mektubu yayınlamak bana nasip olmuştu.

Sevineyim mi üzüleyim mi?

Son mektubun kısaca hikâyesi böyle...

Keşke ben o son mektubu yayınlamasaydım da Lefter hayatta olsaydı.

Nur içinde yat ORDİNARYÜS...

Seni unutmak hiç mümkün olmayacak..."

Birçok spor ve siyaset yazarı köşelerinde bu anlamlı mektuba yer vermişlerdi.

"Hiçbir şey bana o mektup kadar koymadı"

Bu yazılardan biri de 12 Ocak 2012 günlü Hürriyet Gazetesi'nde Ertuğrul Özkök'ün köşesinde "Hiçbir şey bu mektup kadar koymadı" başlıklı yazıydı:

"Hiçbir şey bana o mektup kadar koymadı.

Çünkü o benim çocukluk hayallerimin üç idolünden biri.

O, Lefter Küçükandonyadis...

Can Bartu ve Metin Oktay'la birlikte bütün bir çocukluk ve delikanlılık hayatıma damgasını vuran insan o.

Kimbilir kaç defalar, İzmir'in Alsancak Stadı'nın kapısında onun maçtan çıkışını beklemişim.

Stad kapısından otobüs kapısına kadar geçecek o 5-10 saniye onu görebilmek, ona üç-beş metre yakından bakabilmek için.

Şimdi o insan cezaevindeki Fenerbahçe Başkanı Aziz Yıldırım'a yazıyor.

Aziz Yıldırım cezaevine girmiş, o ise ağır bir hastalık için hastaneye giriyor.

'Fenerbahçe'ye ve sana haksızlık yapıldığını düşünüyorum' diyor.

'Bunları senin yanına gelip söylemek isterim, ama doktorum izin vermiyor' diyor.

'Ben Fenerbahçe'ye bu formayı giyerek hizmet ettim, sen ise başkan olarak inanılmaz işler başardın' diyor.

Ve bitişteki o hüzünlü, o ağır hüzünlü veda cümleleri:
'Ne kadar ömrüm kaldı bilemem.'
'Hakkını helal et. Bu yeter benim için...'
Çocukluğumun, hayallerimin, kendini Fenerbahçe forması içinde seyredip iftihar ettiğim günlerin büyük kahramanı...
Lefter Küçükandonyadis...
Adanın sessiz insanı...
Futbolun sufi bilgesi...
Dün bu mektubu defalarca okudum...
Hiçbir şey bana bu mektup kadar koymadı.
O yaşta ağır bir zatürreden hastaneye giriyordu.
Ve ben okudukça, o mektup hüzünlü bir vasiyete dönüşüyordu.
Defalarca okudum... Defalarca ağladım...
Hissettim ki, Fenerbahçe bu mektubu hiç unutmaz...
Çünkü onu Lefter yazdı...
Aykut Hoca, Alex sevgili kardeşim...
Bu mektubu siz de okuyun. Okuyun ve dayanın...
Biriniz saha kenarında, diğeriniz sahanın içinde...
Her ikiniz birden soyunma odasında...
Dayanın... Bitecek... Böylesine ağır haksızlık, sürüp gidemez...
Hak mutlaka yerini bulur. Bulacak.

Ve efsane dünyaya veda ediyor...

Evet, bu mektubun Başkan Aziz Yıldırım'a ulaşmasından beş gün sonra 9 Ocak 2012'de Lefter Ağabey rahatsızlanarak Amerikan Hastanesi'ne kaldırılmıştı. Kendisinin yanındaydım. Ona moral vermeye çalışıyorduk ailesiyle beraber. Lefter Ağabey de akşam üzerine doğru biraz toparlanmış, hatta şaka yapmaya bile başlamıştı. Hastabakıcılara "Hoop nereye" diye takılıyor, hemşireye hangi takımı tuttuğunu soruyordu. Biz de çok sevinmiştik. İçimden, geçen sene olduğu gibi Azrail'e bir çalım daha atacak yine Lefter Ağabey diyordum. Hatta o gün Fenerbahçe'nin Gaziantep ile lig maçı vardı. Görevli arkadaşlara rica edip yatağının başına küçük bir televizyon getirttim. Fenerbahçe'nin 3-1 kazandığı maçı seyretti.

Bu arada ben de torunu Özlem'le birlikte belgeselde yer alacak görüntüleri toparlamak için koşturuyorduk uzun bir süredir. Toplanan görüntülerin montajına başlamamıza çok az bir zaman kalmıştı artık. Nihayet 13 Ocak 2012 günü büyük bir heyecanla Nebil Özgentürk ve teknik ekibiyle işe giriştik. Herkes bu çalışmanın güzel olması için büyük bir şevkle çalışıyordu. Taa ki diğer torunu Özcan'ın saat 19:30 sularında dedesinin durumunun kritik olduğu haberini bize verdiği ana kadar.

Hemen hastaneye ulaştık ve kısa bir süre sonra saat 20:01'de Lefter'in o güzel yüre-

ğinin bir daha atmamak üzere durduğu bildirildi bize.

O anki hissettiklerimi ifade edecek kelimelerin ne olduğunu hâlâ bilmiyorum, inanın.

Sadece şunu söyleyebilirim... Lefter Ağabey'i kaybetmenin tarifsiz acısı, onun bu kitap ve belgeseli artık göremeyecek olmasının verdiği acıyla katlanmıştı.

Fenerbahçe TV bir anda yayın akışını durdurarak üç buçuk saat süren canlı yayın yapmıştı Lefter için. Ertesi gün bu acı haber, tüm yazılı ve görsel medyada ilk haber olarak yer aldı.

Lefter'in Avrupa'da oynadığı Fiorentina, Nice ve AEK kulüpleri resmi iletişim sitelerinde taziye yazıları yayınladılar. AEK takımı 14 Ocak 2012 günü oynadığı maçta rakip takımla birlikte Lefter için bir saygı duruşunda bulundu. AEK taraftarları tribünlerinde Türkçe olarak "VER LEFTER'E YAZSIN DEFTERE" pankartını açtılar.

Aynı gün Fenerbahçe bayan voleybol takımı Vakıfbank takımı ile birlikte yapacağı maç öncesinde Lefter için saygı duruşunda bulunurlarken, Alex'in bir gün önce Twitter'da yazdığı "RAHAT UYU ÇUBUKLU BİZE EMANET" mesajını pankart olarak açtı.

Yine aynı gün Galatasaray, kendi sahasında rakibi Karabük ile birlikte yapacağı maç öncesinde skorboardda Lefter'in resmini göstererek saygı duruşunda bulundu.

Fenerbahçe Spor Kulübü Yönetim Kurulu kısa bir süre içinde, Fenerbahçe'nin en büyük simgelerinden olan Lefter'e en layık uğurlama törenini yapabilmek adına yoğun bir mesaiye başladı.

Veda töreni "Mabet"te...

Bu tören 15 Ocak 2012 Pazar günü Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadı'nda saat 11:00'de başladı. Stadda yapılan bu tören Türk futbol tarihinde Lefter'in ebediyete uğurlanırken yaşattığı bir ilk olarak tarihteki yerini alıyordu.

Bu törende Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, Avrupa Birliği Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış, İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş, İstanbul Emniyet Müdürü Hüseyin Çapkın, Ka-

Fenerbahçe Stadı'nda futboldaki tüm renklerin bir araya geldiği cenaze töreni.

Başbakan Erdoğan Lefter'in naaşı başında.

dıköy Belediye Başkanı Selami Öztürk, UEFA Asbaşkanı Şenez Erzik, Futbol Federasyonu Başkan Vekili Göksel Gümüşdağ, Futbol Federasyonu Yönetim Kurulu Üyesi Servet Yardımcı, Galatasaray Kulübü İkinci Başkanı Ali Dürüst, yönetici Refik Arkan, Galatasaray Kulübü Divan Kurulu Başkanı İrfan Aktar, eski milli futbolcu Hakan Şükür, Beşiktaş Kulübü İkinci Başkanı Metin Keçeli ve Genel Sekreter Fahrettin Curoğlu, eski milli futbolcu Metin Tekin, Fenerbahçe eski başkanlarından Faruk Ilgaz ve Ali Şen, Fenerbahçe camiasının duayen isimleri ve taraftarlar katıldı.

Lefter Ağabey'in naaşını saat 10:00'da ailesi, yakınları ve yönetici Ünal Uzun eşliğinde Amerikan Hastanesi'nden alarak stada doğru yola koyulmamızın hemen ardından bu son yolculuğun başlangıcı bir konvoya dönüştü. Stadın önüne geldiğimizde stad dışındaki binlerce insan Lefter'in naaşını alkışlayarak karşılıyordu.

Lefter'in naaşı ilk olarak soyunma odalarının olduğu bölüme getirildi. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı Lefter'in naaşının bulunduğu bu bölümde Başkan Vekili Nihat Özdemir, Asbaşkan Ali Koç, Aykut Kocaman ve eski milli futbolculardan spor yorumcusu Rıdvan Dilmen karşıladı.

Türk ve Fenerbahçe bayrağına sarılı cenazenin yanına giden Başbakan,burada bir süre bekledi.

Fenerbahçe'nin kaptanı Alex kimsenin olmadığı bir anda Lefter'in naaşı başına gelip duasını ederken göz yaşlarını tutamamıştı. Ardından Lefter'in naaşı Fenerbahçeli futbolcuların ellerinde yeşil sahaya getirildi.

Mozart'ın Requiem adlı eseri çalarken Lefter'in ailesi, yakınları, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, futbolcular ve yöneticiler Lefter'in naaşı önünde bir saygı nöbeti tuttu.

Asbaşkan Ali Koç'un konuşmasıyla başlayan tören Lefter'in torunları Özlem ve Özcan Katmer'in yaptıkları duygu dolu konuşmayla devam etti:

Dedemize son sesleniş

"Türk futbolunu, daha doğrusu Türk sporunu yüceltmiş bir insanın torunları olmanın her zaman yaşadığımız gururunu bugün burada, bu kez yüreğimiz burkularak yaşıyoruz. Dedemizi, aklımız ermeye başlayana kadar, sadece bir dede olarak olarak biliyorduk haliyle. Fakat bilinçlenmeye başlayıp onun yaptıklarının farkına vardıktan sonra dünyanın en şanslı torunları olduğumuz gerçeğini anlamıştık.

Kendisini, hayata bıraktığı bunca büyük izlere rağmen, hiçbir zaman, ama hiçbir zaman bir büyüklük kompleksi içinde görmedik. Tam tersine o, mütevazılık denilen unsurun önde gelen bir temsilcisiydi adeta. Bu nedenle, bizler topluma mâlolmuş olan dedemizin topluma mâlolmuşluğunu dedemizin tavırlarından değil çevremizdeki insanlardan anlardık hep. Hayata dair, kendince yapması gerekenleri fazlasıyla yapmış ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Lefter Küçükandonyadis olarak, Büyükada'sında, her zaman bağlı olduğu ailesiyle, sade bir yaşamı tercih etmişti dedemiz.

Sade bir yaşamdı seçtiği, ama her zaman, hareketli ve yorulmak nedir bilmeyen bir canlılıkta idi bu sadelik. Bu özelliği, geçen hafta hastaneye kaldırıldığı güne kadar gözlemlediğimiz bir durumdu. Rahatsız olmasına rağmen, evden dışarı çıkmak için bizimle mücadele ederdi. Üç sene öncesine kadar bisikletiyle adada dolaşmaktan kimse onu alıkoyamazdı. Daha geçen Temmuz ayında, denizde yüzerken biz yorulmuştuk, o yorulmamıştı. Adının anlamı gibi, her zaman 'Özgür'dü bizim dedemiz.

Bize her zaman vatanına milletine yakışır bireyler olmamızı öğütlerdi. Mustafa Kemal Atatürk onun en değer verdiği varlıktı. Çocukluğu ile ilgili anıları ona sorulduğunda hep anlattığı, Atatürk Büyükada'ya geldiği zaman çocukluk arkadaşı Emin Adakan'la, Atatürk'ün elini tutma ya da elbisesine değme yarışı yapmasıydı. Bir keresinde bunu başarmıştı ve Atatürk'ün onun başını okşaması, onun hiçbir zaman unutamadığı en özel çocukluk anısıydı. Bunun en güzel göstergesi evindeki salonun başköşesinde duran ve yeri hiçbir zaman değişmeyen Atatürk büstü idi. Hayatının yazılmasına izin verdiği kitabında, olmasını istediği ilk resim bu büst olmuştu dedemizin.

Bundan dolayıdır ki, Ata'mızın 'Ben sporcunun zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklısını severim' sözlerinin içinde yer alan 'Zeki', 'Çevik' ve 'Ahlaklı' olmak onun en büyük düsturlarıydı. Bugün, artık bir daha sana 'Hoşgeldin dede' diyemeyeceğimizi bilerek, 'Güle Güle' demek ne kadar da zormuş bilemezsin. Sen her zaman rekorların, ilklerin bir simgesiydin. Bugün de simgesi olduğun Fenerbahçe'nin tarihine, bu dünyadan göçerken dahi, bu törenle bir ilki daha yaşatıyorsun. Artık bu sensiz saatlerin ve yılların başlangıcında sevdiklerinle dolup taşan, gelenler, arayanlar, yanımızda hissettiğimiz milyonlar, tek yürek oldu bizimle."

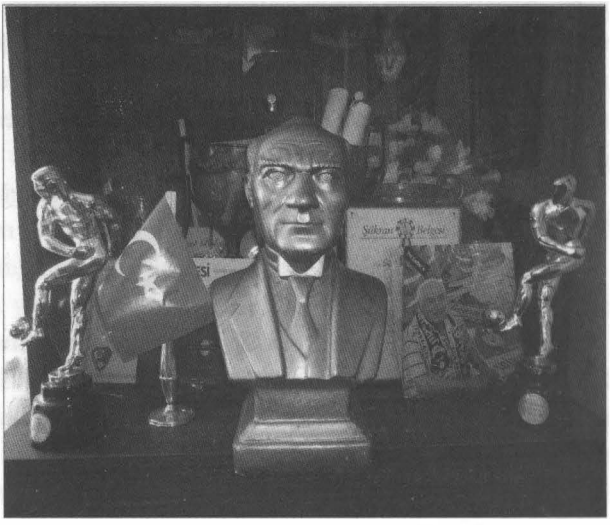

Lefter'in bu kitapta yer almasını istediği ilk fotoğraf evindeki Atatürk büstünün fotoğrafıydı.

'Peşinden koşan kuşaklar, şimdi senin için ağlıyor'

Lefter'in diğer torunu Özcan Katmer'in konuşması ise şöyleydi:

"Seninle gurur duyuyoruz demenin yetersiz olduğu bir noktadayız. Kelimelerin gerçekten kifayetsiz olması, bu olsa gerek.

Bizlere çok büyük onurlar bıraktın. Bunların bir kısmını seninle beraber yaşama şansına eriştik. Büyükada'da oturduğun sokağa adının verilmesi, stadımızın tam karşısında yer alan, seninle beraber katıldığımız heykelinin açılış töreni, Fenerbahçe'nin kutsal ocağı olan Dereağzı Tesisleri'ne senin adının verilmesi bizlere bıraktığın sayısız mirasın en anlamlılarıydı.

Maçlara gelip hayranlıkla seyrettiğimiz Alex'in senin elini öpmeye Büyükada'ya gelmesi ise bize yaşattığın bir başka gururdu.

Ve dün, bize yaşattığın sayısız gurura birçok yenilerini ekledin. Bayan voleybol takımımız dün oynadığı maçın seramonisinde 'Rahat uyu çubuklu bize emanet' pankartını açarak Vakıfbank takımı ile birlikte saygı duruşunda bulundu. İtalya'da oynadığın Fiorentina Kulübü ve Fransa'da oynadığın Nice Kulübü, sana minnettarlıklarını ve üzüntülerini bildiren taziye bildirileri yayınladı. Yunanistan'da oynadığın AEK kulübü ise dün oynadığı maçtan önce senin için bir saygı duruşunda bulundu ve taraftarları tribünlerine Türkçe olarak 'Ver Lefter'e yazsın deftere' pankartını açtı. Ve ezeli rakibimiz Galatasaray, ismini ve resmini skorbordunda göstererek kendi sahasında oynadığı Karabük takımı ile beraber maç öncesi senin için saygı duruşunda bulundu.

Hayatını adadığın Fenerbahçe'nin yaşadığı bu sancılı sürecin seni ne kadar üzdüğüne biz torunların şahidiz. Yaşamının son dönemecinde bile, şu anda uzun zamandır eli kolu bağlı olan ve sana çok büyük vefakârlık gösteren başkanımız Aziz Yıldırım'a gidip moral vermek için ne kadar çaba sarfettiğine ve sana sağlığın için gitmene izin vermeyen doktorlarına ne kadar kızdığına yine bizler, torunların şahidiz. Bu durumda, en azından satırlarında ifade ettiğin mektubundaki düşüncelerine ve son yaptığın röportajında söylediğin 'Aziz Yıldırım'ı çıkarsınlar, beni alsınlar oraya' diyerek verdiğin mesaja ise tüm Türkiye şahittir.

Senin efsanen, dürüstlüğün, başarıların, güzel yüreğinle hayatımıza kattığın değerlerle birlikte milyonlara mâlolan büyük sevdan ve örnek insanlığındır.

Peşinden kuşaklar boyu giden milyonlar, seninle öğrendi, seninle güldü, seninle sevindi, seninle coştu ve seninle ağlıyor bugün.

Ruhumuza kazandırdığın bu derin duygular, yaşamımızdaki kilitleri açan anahtarlar olacaktır. Bugün burada sana içi saf sevgiyle dolu olan bu toplulukla tek yürek olarak, bu karşılıksız sevgiyi kalplerimizde hissetmek, dedemizin bizlere yaşattığı bunca onurun en zirvede olduğu bir andır şüphesiz.

Son yolculuğuna çıkarken bizlere yaşattığın bu duyguları ve bizlere bıraktığın bu paha biçilmez mirası yaşadığımız sürece koruyarak bizden sonrakilere bırakacağımıza söz veriyoruz sevgili dedemiz.

Dedemiz Lefter Küçükandonyadis'i ebediyete yolcu ettiğimiz bugün, buraya gelenlere ve gelemeyen ama kalbi burada olan milyonlara, tüm ailemiz adına minnet ve teşekkürlerimizi sunarız. Rahat uyu, hepimizin efsanesi sevgili dedemiz."

Bu törenden iki gün sonra Hıncal Uluç Sabah Gazetesi'ndeki köşesinde Lefter'in torunu Özlem'in konuşması ve Lefter üzerine şunları yazmıştı:

Bir Ölümsüz'ün Ölümü...

"Mustafa Kemal Atatürk, hayatta en değer verdiği varlıktı" dediğinde Özlem, sabahtan beri kontrol etmeye çalıştığım gözyaşlarımı artık tutamadım ve ekranın başında hüngür hüngür ağlamaya başladım... Allah'tan evde tek başımaydım, ağlamama karışan olmadı... İçimi doya doya boşalttım...

Özlem Lefter'in torunu... Dedesinin anılarını, öğretilerini anlatırken, nasıl bir Atatürk sevgisi ile büyütüldüğünü anladım. İnsanların "Atatürk" demeye korkar hale getirildikleri günümüzde, nasıl coşku doluydu Özlem'in haykırışları...

Adada komşusu Emin ile yarışırmış Lefter, Atatürk geldiğinde kim daha yakınına gidecek diye... İki ilkokul öğrencisinin arasında müthiş bir koşu başlarmış... Bir defasında Lefter kazanmış koşuyu... Atatürk'ün yanına kadar ulaşmış. Atatürk de başını okşamış Lefter'in...

"Hayatının en değerli anısı diye anlatırdı bize" dedi Özlem...

Salonun en mutena yerinde bir Atatürk büstü dururmuş, gözü gibi baktığı...

Lefter'i yaşadım ben... Futbolcu Lefter'i yaşadım... İnsan Lefter'i yaşadım... Onunla dost ahbap oldum... Dostluk ettiğim çok futbolcu var... Ama benim hayatımda anıt gibi yer alanlar bir elin parmaklarını geçmez... Lefter onların en başındaydı... Galatasaraylı Hıncal sanat adamı... O zaman, fanatizm bugünkü iğrenç düzeylere inmemişti. Bir başka anıt adamım Beşiktaşlı "Baba" Recep'ti mesela...

Ben gazeteciliğe başladığımda Lefter efsaneydi zaten... Biz Yeni Güncülerin sloganı "Paşacı ve Lefterciyiz"di...

Hani "Ne sağcıyız, ne solcu, futbolcuyuz, futbolcu" lafına inat... Hükümetin istibdadına başkaldıran ve basına ispat hakkı isteyen milletvekilleri, bunu bile kabul ettiremeyince Demokrat Parti'den ayrılmış, Hürriyet Partisi'ni kurmuşlar ve Yeni Gün Gazetesi'ni sözlerini duyurmak için çıkarmışlardı... Hür Parti sonra CHP'ye katılmıştı. Ordan "İsmet Paşacı ama öte yandan Lefter'ciydik", futbolculuğumuzun simgesi...

Onu efsane yapan Atina'da sahaya çıktığı milli takımdı. Türkiye kazanırken Lefter dilden dile anlatılan muhteşem bir gol atmış ve Yunan seyircisini çıldırtmıştı. Fanatikler her yerde, her devirde var... "Kefere" diye bağırmışlardı Lefter'e, Atina'da... Onu hiç unutmadı hiç affetmedi...

Ben de, bu lafı bir ezeli rekabet maçında koro halinde tekrar eden Galatasaray fanatiklerini hiç unutmadım ve hiç affetmedim...

O zamanlar kulüpler fakir... Milli Lig yeni kurulmuş. Ankara, İzmir deplasmanları

trenle yapılmasına rağmen pahalı... Bu yüzden her deplasmanda iki maç oynayıp, masraf düşürülürdü. Cumartesi-Pazar oynayacak takımlar da Perşembe Ankara'da kampa girerlerdi. Yeni Gün'ün en çaylakları Ahmet'le ben... Gelen kulüpleri üç gün biz izlerdik kamp otellerinde ve idmanlarda... Ülkenin en ünlü futbolcuları... Millet karda kışta otel kapılarına yığılır, camın arkasından görebilir, kapıya çıkarsa bir imza alabilir mi diye... Çoğu bu ünün havasında burunlarından kıl aldırmaz... Ama Lefter başka... 17 yaşında, minnacık bir yerel gazetenin muhabirine arkadaş muamelesi yapar, masasına oturtur, çay ısmarlar, sohbet eder...

Gel de sevme...

O efsane Macar maçında o unutulmaz, o hâlâ ezbere bilinen efsane takıma karşı oynadığı futbol... Tüm Macar savunmasını ipe dizip attığı ve attırdığı goller... Dünyayı şaşırtan 3-1'lik zafer... Orda tribündeydim...

Yıllar sonra adaya gittik... Sevgili arkadaşım Emil'in bahçesinde harika bir Pazar geçirdik. Akşam üzeri vapura yürüyoruz yokuş aşağı... İskeleye 100 metre falan kalmış, adımı duydum...

"Hıncal... Hıncal" diye bağırıyor biri... Sese döndüm... Bir kahvenin önüne atılmış masalar... Biri ayağa kalkmış el sallıyor...

Lefter...

Nasıl koştum... Nasıl sarıldık... Vapura yetişmek zorundayız ya... (Niye ki) Kalktık... "Bu olmadı" dedi Lefter... "Bir gün de bize gel... Günü geçirelim. Eski günleri anarız..."

"Gelmem mi" dedim...

Bakın, dediğimi yapın... Yaptığımı yapmayın sakın... Hayatı ertelemeyin... Bir daha bir türlü gidemedim adaya... "Bugün... Yarın..."

O "Yarın" hiç gelmedi. Getiremedim... Yarınlar bitmez ya. Nasılsa bir "Yarın" gideriz...

Gideriz... Adadaki mezara gideriz... Gözyaşı dökmeye..."

"Efsaneler hiçbir zaman ölmez"

Şükrü Saracoğlu Stadı'nda düzenlenen törende, torunlarının ardından Lefter'in takım arkadaşı eski milli kalecilerden Şükrü Ersoy, Yüksek Divan Kurulu Başkanı Yüksel Günay ve takım kaptanı Alex De Souza da birer konuşma yaptılar.

Alex'in Lefter için yaptığı duygusal konuşma şöyleydi:

"Lefter'i adada ziyaret ettiğim gün, Türkiye'de bulunduğum günler içinde, belki de yaşadığım en mutlu, en onurlu ve en gururlu olduğum anlardan bir tanesiydi. Özellikle son zamanlarda kendisinin sağlığı açısından yaşadığı zor günler ve vefatı beni çok üzdü.

Fenerbahçe gibi büyük taraftara sahip olan kulüplerde böyle büyük efsaneler hiçbir zaman ölmez. Burada onun son yolculuğunda, şunun sözünü vermemiz gerekiyor ki, onun büyük başarılarla bıraktığı çubuklu formayı en iyi şekilde taşıyacağım. Bunun yapılması için de elimden geleni yapacağım."

"Sen yine sarı-lacivert atkını takarsın..."

Bu konuşmalardan sonra törenin moderatörlüğünü yapan kişi tarafından Lefter Küçükandonyadis'in Aziz Yıldırım'a gönderdiği mektup okundu. Bu mektubun okunmasından sonra, Aziz Yıldırım'ın 12 Ocak 2012'de, yani Lefter'in vefatından bir gün önce yazdığı mektup, Fenerbahçe Spor Kulübü Yönetim Kurulu Üyesi olan kardeşi Ali Yıldırım tarafından okundu. Aziz Yıldırım'ın Lefter Küçükandonyadis hayattayken yazdığı bu mektup şöyleydi:

"Hayatımızın farklı noktalarında, farksız bir inançla gönülden bağlandığımız renkler bizi bir araya getirmişti. Şimdi geriye dönüp bakınca, 2005'teki o maçı hatırlıyorum Lefter Ağabey.

Aslında daha da çok maç öncesini...

Taraftarlarımız seni 'Efsane Özel Ödülü'ne layık görmüştü. Tribünleri birlikte selamlamıştık. Bugün birlikte değiliz maalesef. Elimden gelse yine yanında olurdum. Sarı-lacivert atkınla bize tarihimizden anılar anlatmanı isterdim yine.

104 yıllık tarihin ötesine geçmiş, her rengin idolü bir isim olmanla hep gurur duydum.

Yeşil sahadaki mucizelerine yetişememiş gençlerin 'Ver Lefter'e yazsın deftere' sözleriyle seni bugün dahi yaşıyor olması ise mutluluğum oldu.

Rekorların, birbirinden güzel gollerin, camiamıza yaşattığın sayısız zaferler...

Bunların hiçbiri değil bizim gururumuz olmanın temel sebebi. Saha dışına taşıdığın büyük Fenerbahçe sevgin bizi bir adım daha yaklaştırdı sana.

Bugün birlikte değiliz maalesef. Sana olan saygımız, sevgimiz hiçbir zaman değişmedi; duygularımız ise daha yoğun.

Fotoğrafını ve mektubunu aldım. İyi dileklerin ve duaların için teşekkür ederim. Fenerbahçe'ye hizmet etmek her ne şekilde ve nerede olursa olsun benim için en büyük onur. Fenerbahçe için yapmamız gereken çok şey var; senin de Fenerbahçeli yeni nesillere anlatacak çok anın olmalı.

Umarım, yine bir maç öncesi birlikte çıkarız sarı-lacivertli tribünlerin önüne. Sen yine sarı lacivert atkını takarsın, ben de seninle birlikte bir kez daha adım atarım yeşile... Hakkını helal et demişsin Lefter Ağabey, Türk futbolunun Ordinaryüs'üne hakkım bin kere helal olsun.

Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanı

Aziz Yıldırım"

"Çubuklu bize emanet!"

Stad bu törende Lefter Küçükandonyadis için yaptırılan pankartlarla donatılmış, taraftarlar Türk Telekom kale arkası tribününe koreografi hazırlamıştı. Bu tribünün üst katında büyük boyutta "Ordinaryüs" yazısı yazılırken alt kattaki pankartta ise "Hakkını Fenerbahçeliliğimize Helal Et" yazısı yer aldı.

Büyük ustanın naaşı sahaya Fenerbahçeli futbolcuların ellerinde getirildi.

Migros kale arkası tribününde ise Lefter'in elinde altın madalyası ve kupasıyla olan fotoğrafının bulunduğu "Ver Lefter'e Yaz Defttere, Kalbimizdesin" yazılı pankartla kendi döneminde giydiği dev boyutta efsane çubuklu forma yer aldı. Elektronik reklam panolarında ise "Rahat Uyu, Çubuklu Bize Emanet" yazısı yayınlandı tören boyunca.

Tribünler ise bambaşka bir güzellikte idi. Fenerbahçeli taraftarların arasında Galatasaraylı, Beşiktaşlı, Trabzonlu, Bolulu, Bursalı, Sivaslı, Samsunlu, Ordulu, Mersinli taraftarlar yer almıştı formalarıyla.

Bu renklerin, tahammül ve tolerans duygularının artık kalmadığının düşünüldüğü dönemde bir arada dostça yer alması tarif edilemez bir güzellikteydi.

Bu dünyadan göçerken bile Lefter Küçükandonyadis ardında bıraktığı bunca güzelliklere bir yenisini daha eklemişti.

Artık son kez geldiği staddan son kez Fenerbahçeli futbolcuların omuzlarında Büyükada'sındaki ebedi istirahatgahına doğru, sevdiği sanatçı Muazzez Ersoy'un "Samanyolu" şarkısıyla uğurlanıyordu.

Bostancı'dan ailesi ve yakınlarının bulunduğu bir tekneyle Büyükada'ya yapılan Lefter'in bu son deniz yolculuğuna taraftarlar başka teknelerle eşlik ediyordu. Lefter'e yapılan tezarühatlarla Büyükada'ya varıldığında ise iskele ve sahil şimdiye kadar görülmemiş, sevgiyle dolu bir kalabalık içindeydi.

Topluma mal olmuş bu büyük isim, toplumun omuzlarında dini törenin yapılacağı Aya Dimitri Kilisesi'ne getirildi. Buradaki tören saat 14:00'te başladı.

Dini tören sona erdikten sonra hükümeti temsilen kilisede yer alan Avrupa Birliği Bakanı Başmüzakereci Egemen Bağış bir konuşma yaptı:

"Hayatı boyunca formasında taşıdığı 10 numara futbol oynamakla kalmadı, 10 numara da bir hayat sürdü. Hepimize örnek olacak davranışlarıyla bu ülkenin gerçekten çok önemli insanlarından biri oldu.

Farklılıklarımızın zenginlik olduğunu bize öğretenlerden biri oldu. Bu ülkenin sembollerinden biri oldu. Bugün burada ona veda ederken de, hayatı boyunca çok güzel yaptığı bir şeyi bir kez daha yaptı. Bu ülkeyi bütünleştirdi. Hem sabah Fenerbahçe Stadı'ndaki törende hem bugün buradaki kilisede Türkiye'nin bütün renklerini, bütün zenginliklerini tek yumruk yapmayı bir kez daha gösterdi bizlere.

Bizlere sevgiyi, hoşgörüyü, muhabbeti ve kardeşliği miras bıraktı.

Bundan sonra onu, o mirası daha da güçlendirmek hepimizin görevi. Lefter'e yakışan davranışı, bundan sonra inşallah hep birlikte ortaya koyacağız.

Sayın Başbakanımız staddaki törene katıldı. Buradaki törende hükümetimizi temsilen katılma görevini bizlere verdi.

Sayın valimizle birlikte, Fenerbahçe Kulübü Başkan Vekili Nihat Bey ile birlikte aranızda bulunmaktan, Lefter'e sizlerle birlikte veda etmekten biz de hem buruk hem de onurlu bir vazifeyi yerine getirmiş olmanın hazzını yaşıyoruz.

Gerçekten büyük bir insan. Avrupa'da futbol oynarken stadlara 'Turko, Turko Lefter' diye dinlettirebilmiş, bu ülkenin gerçek bir temsilcisi olabilmiş, milli takımı sırtında gururla uzun yıllar taşıyabilmiş ve bugünün gençlerine örnek olacak ahlaklı hayatıyla da hepimize çok önemli ışık tutmuş bir insandır.

Ruhun şad olsun.

Bütün ailesine bütün sevenlerine bütün milletimize başsağlığı diliyoruz.

Hepinize teşekkür ediyorum."

Dini törenin ardından cenaze faytonuna yerleştirilen Lefter'in naaşı, atların nal sesleri ve taraftarların tezarühatları eşliğinde Rum Ortodoks Mezarlığı'na getirildi. Buradaki küçük kilisede yapılan son dualardan sonra toprağa verildi Lefter.

Her şey masalsı bir güzellikte gerçekleşmişti. İlk kez stadda düzenlenen görkemli

Büyükada Aya Dimitri Kilisesi'nde son veda.

bir tören, havanın günlük güneşlik olması, futboldaki bütün renklerin bir gökkuşağı gibi hep beraber kardeşçe yer alması, Büyükada'daki karşılanış ve dini tören Lefter'in bu son yolculuğunu unutulmaz kılmıştı.

"Çınarlar bilirler ne zaman köklerini çekeceklerini topraktan..."

Lefter'i yitirmemizden sonra taraftar gruplarından Vamos Bien adına Evren Topaloğlu bu satırları sıralıyordu:

"Kadıköy iskelesinden hareket etti motorlar, peşlerinden de kola kuvvet kayıklar...

Haydarpaşa önlerinde durdular... "Evropa" yakasındaki ezeli rakibi yenmiş, yendiği gibi atlamış vapura geliyor Fenerbahçe...

Geliyor Fener, Geliyor Lefter...

Kadıköy Fener'i bekliyor, Kadıköy Lefter'i bekliyor...

O yıl hangi yıldı,

Motordakiler kayıktakiler kimdi hiç bilemiyoruz,

kaç kez yaşandı bu sahne,

bir Angelopoulos filminden fırlamış gibi Kalkedon'un sularında.

Bildiğimiz bir tek şu ki,

onlar,

o çubuklu formalılar,

o şanlı taraftarlar,

o Kadıköy,

o gök ve o deniz,

ve biz,

'dilimiz dinimiz kanımız derimiz nedir diye bakmadan'

'BİRİZ'...

Değil mi ki hepimiz aynı renklere mecnun

ve bu delilikten,

'Hamdolsun' diyecek kadar memnunuz...

Fener'i ve Lefter'i karşılama seferine çıkan

İşte o sarı-lacivert boyalı kayıklar,

O yosunu bile sarı-lacivert kayıklar hatrına,

Lefter ve onun gibi nice Fenerbahçeli atalar,

'Adam gibi adamlar' hatrına,

biz her hafta sonu buluştuk Kalkedon'da, Yoğurtçu Parkı'nda...

Ve Fener'li, Yenerli, Lefter'li türküler söyledik mabette buluşana kadar sevdamızla...

Saatlerce pankartlar çizdik, boyadık, belimiz ağrıdı, kolumuz ağrıdı, terimiz karıştı boyalara, bana mısın demedik...

Lefter'in Fener için döktüğü ter yanında nedir ki bizimki, denizde bir damla dedik, helal ettik Kanarya'ya...

(Fanzinlerimizi hazırlarken her konuda tartıştık bira leblebi eşliğinde, saatlerce... Lakin isim bulma faslı gaste sarılı kutudan bir fırt çekecek kadar sürdü en fazla, içimizden biri o sihirli iki heceyi fısıldar fısıldamaz, 'Lef-ter'... İsim tamamlandı: 'Ver Lefter'e Yaz Deftere'"..)

Yetmedi, elini öpmek için, adamlığına yüz sürmek için düştük yollarına, hacca gider gibi gittik adaya yağmurlu bir günde.

Büyükada'da ıslanmak güzeldi, Lefter'i görmek için ıslanmak güzeldi.

Ama o, kıyamadı üzüldü halimize 'Günahtır, böyle olmaz, ıslanırsınız' dedi...

'Biz seni görelim, elini öpelim yeter' dedik...

'Adanın yağmuru ne yazar senin bu taraftar için döktüğün terin yanında, bırak ıslanalım, bırak hasta olalım, olursak seni görmek için olalım, sen dert etme, sen iyi bak kendine' diyemedik daha fazla üzülmesin diye...

Söyledik marşımızı adanın sokaklarında 'Lefter Küçükandonyadis, seninledir kalplerimiz'...

Sokaklardaki taşlar kaldırımlar eşlik etti yankılarıyla, onlar bile 'İyidir bizim Lefter, biz adamın hasını yürüyüşünden biliriz' diye fısıldadılar bize...

Hakkını helal et dediğini duyduk bir hafta önce Başkan'a...

Eyvah dedik, nereden çıktı bu veda?

'Ee çınarlar bilirler ne zaman köklerini çekeceklerini topraktan' dedi bazılarımız, haklı çıktılar.

Omuzlarımız çöktü, babasını kaybetmiş yetimlere döndük, boynumuz büküldü.

Gökkuşağı ile uğurladık, karakışın ortasındaki kardelen misali güneşli bir günde ustayı.

Gökkuşağı, sarı-lacivert filan dinlemedi o gün. Lefter'in renklerin, takımların, yakaların, milletlerin üstünde olduğunu bir kez daha hatırlattı, kafamıza vura vura...

Antik zamanlarda Kalkedon ile Bizans pek geçinememişlerse ne yazar.

Asia Minor'un her yeri, her yüreği ile birlikte, hem de tanksız tüfeksiz hem de yeşil sahada sadece meşin bir yuvarlakla.."

"Bitti kalem doldu defter"

1924'te başlayıp 2012'de sona eren alınteri, başarı, onur ve şeref dolu örnek alınması gereken bir yaşamı Lefter Küçükandonyadis vatanına bir miras olarak bıraktı.

En büyük dileğim bu müthiş yaşam öyküsünü sporcu adayı gençlerin bir yaşam kılavuzu olarak okumaları ve yeni Lefter'lerin yetişerek ülkemizi spor arenalarında daha da yüceltmeleridir.

Sonuç olarak, ülkemiz coğrafyasında futbolun oynanmaya başladığı 19. yüzyılın sonlarından bugüne kadar tüm zamanların gelmiş geçmiş en yetenekli ve en büyük futbolcusu, bütün otoritelerin ortak kanaatiyle Lefter Küçükandonyadis'tir.

Tribünler onu uğurlarken şöyle haykırıyordu:

Lefter'in Büyükada Rum Ortodoks Mezarlığı'ndaki kabri.

"Tribünler bağırdı binlerce kere
Ver Lefter'e yaz deftere
Bitti kalem doldu defter
Efsaneler ölmez Lefter"
Yıllar boyunca vermişlerdi Lefter'e, o da yazmıştı defterine...

AİLE ALBÜMÜNDEN...

Küçükandonyadis ailesi... Aliki, Lefter, İstavrini, Rula...

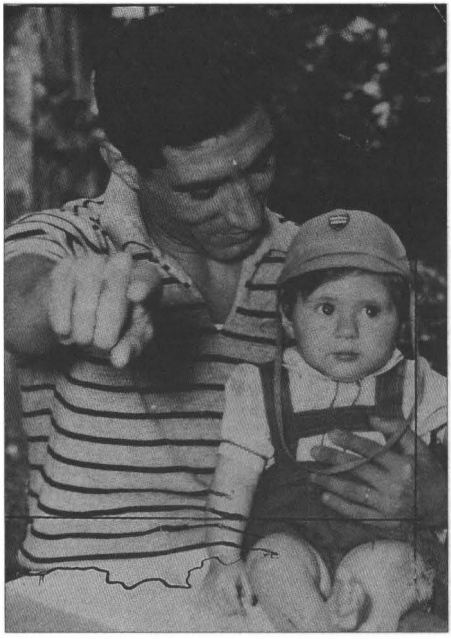

Kızı Rula ile...

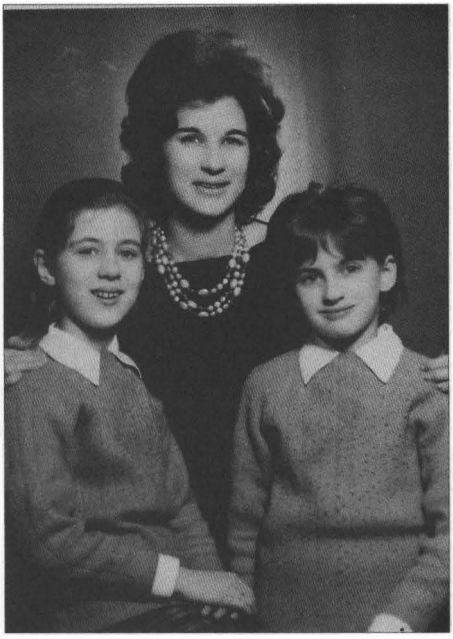

Bayan İstavrini ve kızları Rula ile Aliki.

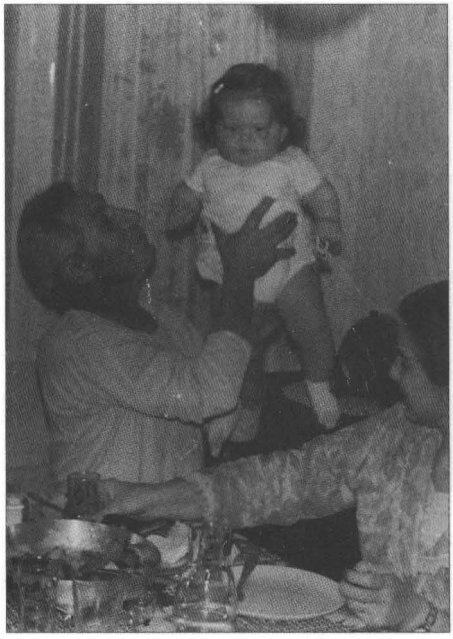

Küçükandonyadis'ler torunları Özlem ile...

Kızı Rula ve damadı Ömer Katmer ile nikâh töreninde.

Torunları Özcan ve Özlem Katmer

Kızı Aliki, Mehmet Balkan'la nikâh töreninde...

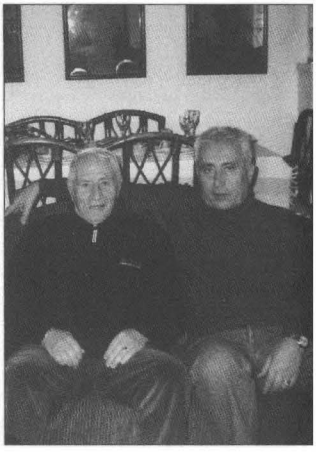

Damadı Mehmet Balkan'la...

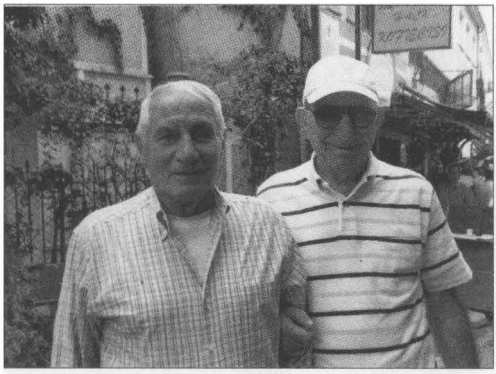

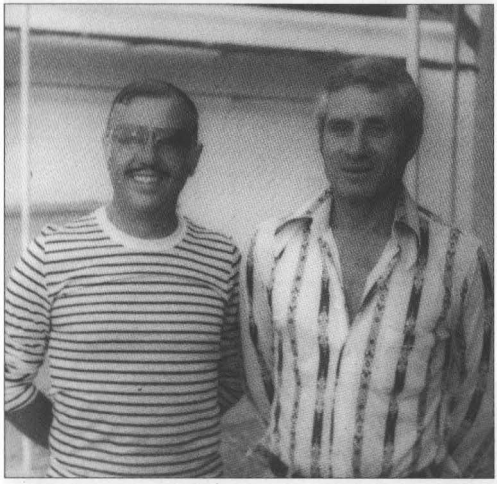

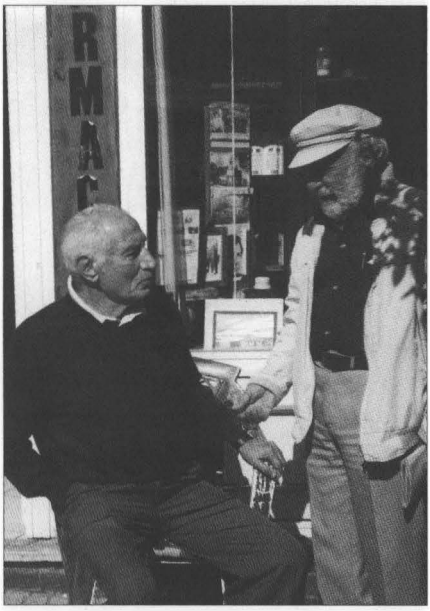

Yakın arkadaşları ile... Üst solda Hasan Fetihi, üstte İlhan Olguner, solda Doğan Güvenç.

Adada dostları ile birlikte...

Aya Yorgi'de yemekte.

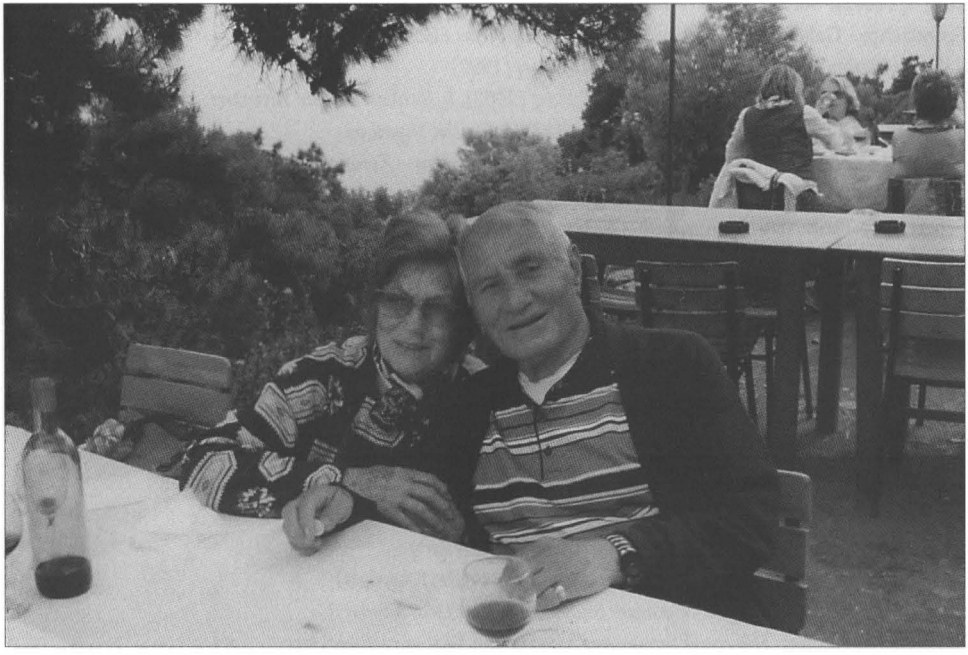

Aya Yorgi'de mutlu bir gün.

KAYNAKÇA

Fenerbahçe Spor Kulübü Tarihi 1907-1957 - *Dr. Rüştü Dağlaroğlu, İstanbul Matbaası*
Fenerbahçe Spor Kulübü Tarihi 1907- 1987 - *Dr. Rüştü Dağlaroğlu, Dur Ofset*
Fenerbahçe Spor Kulübü 50. Yıl Albümü - *Fenerbahçe Spor Kulübü (1957), Ekicigil Matbaası*
Fener Albümü - *Cem Atabeyoğlu (1948)*
Dünya Kupası Futbol Maçları - *Cem Atabeyoğlu - Salahattin Giz (1954), Cumhuriyet Matbaası*
Fenerbahçe'de 59 Yıl Büyük Fikret - *Fikret Arıcan (1983), Milliyet Yayınları*
Türk Futbol Tarihi - *Dr. Rüştü Dağlaroğlu, Haluk San (1960), Yeni Desen Matbaası*
Türk Futbolunda Milli Maçlar - *Fuat Ülkümen (1958), Dizer Konca Matbaası*
Türk Futbolunda 63 Milli Maç - *Adnan Akın (1953), Fazilet Basımevi*
Türk Futbolunda 50. Yıl - *TFF Yayınları (1973)*
Futbol Bizim Dünyamız - *Gündüz Kılıç, Eşfak Aykaç, Coşkun Özarı (1962), Doğan Kardeş Yayınları*
Futbol Yıllığı - *Orhan Vedat Sevinçli (1967) TFF Yayınları*
Arka Pencere - *Necmi Tanyolaç (1976), Kervan Kitapçılık*
Dünya Kupası Tarihi - *İsmet Tongo (1976), Milliyet Yayınları*
Tercüman Spor Ansiklopedisi Futbol - *(1982)*
Milli Sporcular Serisi "Lefter" - *Bahar Basımevi (1959)*
Fenerbahçe - Galatasaray Maçları 162 Maç - *Edip Alşar (1959), Top Yayınları*
Yıllar ve Yüzler, Nebil Özgentürk - *Alfa Yayınları (1997)*
Kupaların Kupası Dünya Kupası - *Halit Kıvanç (2002), İş Bankası Kültür Yayınları*
Mazinde Bir Tarih Yatar - *Ergun Hiçyılmaz (2011), Destek Yayınları*
Futbolun Ölümü - *İslam Çupi - Derleyenler: Barış Karacasu - Kıvanç Koçak (2002), İletişim Yayınları*
Mağlubu Anlatmak - *İslam Çupi -Derleyenler: Barış Karacasu - Yavuz Yıldırım (2009), İletişim Yayınları*
Fenerbahçe Tarihi - *Altan Tanrıkulu (2002) - Yapı Kredi Yayınları*
Fenerbahçe'nin Yüz Yılı - *Nedret Ebcim (2007), İleri Yayınları*
Fenerbahçe'nin Tüm Maçları 100 Yılda 4667 Maç - *Cem Ertuğrul (2008), Sokak Kitapları Yayınları*
Onların Hikayesi - *Zehra Yücebulut (2004), Kelebek Matbaacılık*
Top Bir Dünyadır - *Proje Koordinatörü: Barış Tut (2002), Yapı Kredi Yayınları*
Türk Edebiyatında Futbol - *Turgut Çeviker (2002), Yapı Kredi Yayınları*
Tarihi Şampiyonlar Yazar - *Hürriyet Spor Servisi (2006), Doğan Kitapçılık*
Türk Futbol Kulüpleri Yönetim Rehberi - *Türkiye Kur. Yön. Der. Yay. (2009), Caretta Yayınları*
Asr-ı Fener - *1907 Derneği (2009)*
Fener Dergisi - *Çıkaran: Firuzan Tekil - Mithat Eriş (1947-1948 Sayıları)*
Sarı Lacivert Dergisi - *Çıkaran: Kamran Tekil (1948 Sayıları)*
Öz Fenerbahçe Dergisi - *Çıkaran: Cihat Arman (1949-1951 Sayıları)*
Yeni Öz Fenerbahçe Dergisi - *Çıkaran: Suavi Alemdar (1956 Sayıları)*
Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Tercüman, Akşam, Son Saat gazete arşivleri
Türkspor, Kırmızı Beyaz, Şut, Maç, Fotospor, Akis, Kim, Hayat dergi arşivleri